KISAS-I ENBİYÂ

Peygamber Kıssaları

HİNDÎ MAHMÛD

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 19

Edebiyat ve Sanat Serisi	:	4
Kitabın Adı	:	KISAS-I ENBİYÂ Peygamber Kıssaları
Müellifi	:	Hindî Mahmûd (1513-1579'dan sonra)
İnceleme ve Tenkitli Metin	:	Yrd. Doç. Dr. Ahmet Karataş Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk-İslâm Edebiyatı Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi
Editör	:	Yrd. Doç. Dr. Hatice Coşkun Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi
Arşiv Kayıt	:	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY, nr. 1417
Kitap Tasarım	:	AS-64 Basın-Yayın Tanıtım, Org. ve Paz. Ltd. Şti.
Baskı	:	Elma Basım Yayın ve İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti. Tevfikbey Mah. Halkalı Cad. No: 162/7 Küçükçekmece/İstanbul 34295 - Sertifika No: 12058
Baskı Yeri ve Yılı	:	İstanbul 2013
Baskı Miktarı	:	1. Baskı, 2000 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Library of Congress A CIP Catalog Record

Hindî Mahmûd

Peygamber Kıssaları, *Kısas-ı Enbiyâ*
1. Edebiyat, 2. Peygamberler Tarihi, 3. Dinler Tarihi, 4. Tefsir, 5. İsrâiliyyât,
6. Hindî Mahmûd, 7. Ahmet Karataş
ISBN: 978-975-17-3704-5

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.
Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı*'na aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.

T. C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
Süleymaniye Mah. Kanuni Medresesi Sok. No: 5 34116 Fatih / İstanbul
Tel.: +90 (212) 511 36 37
Faks: +90 (212) 511 37 00
info@yek.gov.tr
www.yek.gov.tr

KISAS-I ENBİYÂ

PEYGAMBER KISSALARI

(İNCELEME - TENKİTLİ METİN - TIPKIBASIM)

HİNDÎ MAHMÛD
(ö. 1579'dan sonra)

İnceleme - Tenkitli Metin
Ahmet Karataş

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TAKDİM

İnsanlık tarihi, akıl ve düşünce sahibi bir varlık olan insanın kurduğu medeniyetleri, medeniyetler arasındaki ilişkileri anlatır. İnsan, zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle bilim sanat ve kültür değerleri üretir, ürettiği kültür ve düşünce ile de tarihin akışına yön verir.

Medeniyetler, kültürler, dinler, ideolojiler, etnik ve mezhebî anlayışlar arasındaki ilişkiler kimi zaman çatışma ve ayrışmalara, kimi zaman da uzlaşma ve işbirliklerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların, toplumların ve devletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. İnsanoğlu olarak daha aydınlık bir gelecek inşa edebilmemiz, insanlığın ortak değeri, ortak mirası ve ortak kazanımı olan kültür ve medeniyet değerlerini geliştirebilmemizle mümkündür.

Bizler, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet'e kadar büyük devletler kuran bir milletiz. Bu büyük devlet geleneğinin arkasında büyük bir medeniyet ve kültür tasavvuru yatmaktadır.

İlk insandan günümüze kadar gökkubbe altında gelişen her değer, hakikatin farklı bir tezahürü olarak bizim için muteber olmuştur. İslam ve Türk tarihinden süzülüp gelen kültürel birikim bizim için büyük bir zenginlik kaynağıdır. Bilgiye, hikmete, irfana dayanan medeniyet değerlerimiz tarih boyunca sevgiyi, hoşgörüyü, adaleti, kardeşlik ve dayanışmayı önplanda tutmuştur.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan bu eşsiz mirasın etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bugünkü ve yarınki nesillerimizin gelişimi, geçmişimizden devraldığımız büyük kültür ve medeniyet mirasının daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine bağlıdır.

Felsefeden tababete, astronomiden matematiğe kadar her alanda, Medine'de, Kahire'de, Şam'da, Bağdat'ta, Buhara'da, Semerkant'ta, Horasan'da, Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da ve coğrafyamızın her köşesinde üretilen değerler, bugün tüm insanlığın ortak mirası hâline gelmiştir. Bu büyük emanete sahip çıkmak, bu büyük hazineyi gelecek nesillere aktarmak öncelikli sorumluluğumuzdur.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasına sunabileceğimiz yeni bir medeniyet projesinin dokusunu örecek değerleri üretebilmemiz, ancak sahip olduğumuz bu hazinelerin ve zengin birikimin işlenmesiyle mümkündür. Bu miras bize, tarihteki en büyük ilim ve düşünce insanlarının geniş bir yelpazede ürettikleri eserleri sunuyor. Çok çeşitli alanlarda ve disiplinlerde medeniyetimizin en zengin ve benzersiz metinlerini ihtiva eden bu eserlerin korunması, tercüme ya da tıpkıbasım yoluyla işlenmesi ve etkin bir şekilde yeniden inşa edilmesi, Büyük Türkiye Vizyonumuzun önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, hiç şüphesiz tarihe, ecdadımıza, gelecek nesillere ve insanlığa sunacağımız eserleri üretmeye yönelik fikrî çabaların hasılası olacaktır. Her alanda olduğu gibi bilim, düşünce, kültür ve sanat alanlarında da eser ve iş üretmek idealiyle yeniden ele alınmaya, ilgi görmeye, kaynak olmaya başlayan bu hazinelerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ederim. Aziz milletimiz, bu kutsal emaneti yücelterek muhafaza etmeyi sürdürecektir.

Recep Tayyip Erdoğan
T. C.
Başbakan

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 5
ÖNSÖZ 17
KISALTMALAR 21

GİRİŞ 23
Dinî Edebî ve Bediî Bir Tür Olarak Kısas-ı Enbiyâ 23

BİRİNCİ BÖLÜM
A. HİNDÎ MAHMÛD'UN HAYATI 41
B. HİNDÎ MAHMÛD'UN *KISAS-I ENBİYÂ*'SI 45
1. Eser Hakkında Genel Bilgiler 45
2. Eserin Adı 49
3. Sebeb-i Te'lîfi 50
4. Yazılış Tarihi ve İstinsâhı 52
5. Eserin Kaynakları 52
6. Beyit Sayısı 63
7. Muhtevâ Özellikleri 64
a) Tertibi 64
b) Konusu 65
c) "Fihrist" Kısmının Hususiyeti 66
d) Bölüm Başlıkları 69
e) Eserde Yer Alan Âyetler 81
f) Hadisler 81
g) Atasözleri ve Deyimler 92
8. Şekil Özellikleri 96
a) Vezin - Kafiye - Redif 96
1. Vezin 96
1.1) İmâle 98
1.2) Zihaf 99
1.3) Vasl 99
1.4) Arapça ve Farsça Kelimelerde Ses Türemesi 100
1.5) Diğer Sebeplerden Kaynaklanan Kusurlar 101
2. Kafiye ve Redif 102
2.1) Türkçe Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler 103
2.2) Türkçe-Arapça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler 103
2.3) Türkçe-Farsça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler 104

2.4) Arapça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler 104
2.5) Farsça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler 105
2.6) Arapça-Farsça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler 105
2.7) Cinâslı Kafiyeler 106
2.8) Âhengin Redifle Sağlandığı Beyitler 106
b) Edebî Sanatlar 108
1. İktibâs 108
2. Telmîh 109
3. Mecâz 110
4. Teşbîh 110
5. Tevriye 111
6. Mübâlağa 111
7. Tekrîr 111
8. Hüsn-i Ta'lîl 112
9. Tecâhül-i Ârif 112
10. Nidâ 112
11. İstiâre 113
12. Tezâd 113
13. Teşhîs ve İntâk 113
14. Tenâsüp 114
15. Leff ü Neşr 114
16. İrsâl-ı Mesel 114
17. Cinâs 114
18. İştikak 114
19. Aliterasyon 115
20. İstihrâc 115
21. İstifhâm 115
22. Sehl-i Mümtenî 116
9. Dil ve Üslup Özellikleri 116
a) Fiil Yapıları 116
1. Gelecek zaman ekleri -sa gerek / -se gerek; -ısar / -iser 117
2. Teklik birinci şahıs bildirme eki -ven: 117
3. Teklik ikinci şahıs emir eki -ġıl / -gil 117
4. Bildirme eki -durur, -dürür 117
5. İstek kipinin birinci ve ikinci çokluk ekleri -avuz/-evüz, -asız/-esiz 118
6. Yeterlilik fiilinin olumsuzuna getirilen zarf fiil eki -ı / -i 118

7. Zarf fiil ekleri -uban / -üben, -ıcak / -icek, -aldan / -elden 118
b) İkilemeler 119
c) Tekrarlar 120
d) Eski Anadolu Türkçesi'ne Âit Kelimeler 120
e) Eserin İfâde Tarzı ve Şiiriyeti 125

İKİNCİ BÖLÜM
***KISAS-I ENBİYÂ* METNİ** 135
1. Nüsha Tavsifleri 135
a) British Library Nüshası 135
b) İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphânesi Nüshası 137
c) Heidelberg Üniversite Kütüphânesi Nüshası 140
2. Metnin İmlâ Özellikleri 142
3. Metnin Tesisinde Takip Edilen Usûl 144
4. Transkripsiyon Sistemi 147
TENKİTLİ METİN 149
Hâẕâ Kitâbü Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm 151
Fihrist-i Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm 151
Ḳaṣîde-i Tevḥîd-i Ẕü'l-celâl lâ ilâhe illâ Hû 152
Der Beyân-ı Kelime-i Şehâdet 154
Tevḥîd-i Bârî Ḫudâ ʿAzze ve Cell 155
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Âdem Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm ve ḫalḳi Âdem ve Ḥavvâ 157
Ḳıṣṣa-i Şît Nebî ʿaleyhi's-selâm 157
Ḳıṣṣa-i İdrîs Nebî ʿaleyhi's-selâm 157
Ḳıṣṣa-i Nûḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm 158
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Hûd Nebî ʿaleyhi's-selâm 158
Ḳıṣṣa-i Ṣâliḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm 158
Ḳıṣṣa-i İbrâhîm Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm 160
Ḳıṣṣa-i İsmâʿîl Peyġamber ʿaleyhi's-selâm 161
Ḳıṣṣa-i İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm 161
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Lûṭ Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm 162
Ḳıṣṣa-i Yaʿḳūb Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm 163
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm 163
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm 164
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûşaʿ ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm 166
Ḳıṣṣa-i Şuʿayb Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm 166

Ḳıṣṣa-i Yûnus Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 166
Ḳıṣṣa-i Eyyûb Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 167
Ḳıṣṣa-i Dâvûd Nebî ʿaleyhi’s-selâm 167
Ḳıṣṣa-i Süleymân Nebî ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 168
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Zekeriyyâ Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 169
Ḳıṣṣa-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm 169
Ḳıṣṣa-i İskender-i Ẕü’l-ḳarneyn ʿaleyhi’s-selâm 170
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Loḳmân ʿaleyhi’s-selâm 170
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Ḫıżır ve İlyâs ʿaleyhimâ’s-selâm 170
Ḳıṣṣa-i Aṣḥâb-ı Kehf 171
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i ʿUzeyr Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 172
Ḳıṣṣa-i Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm 172
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i ʿÎsâ-yı Nebî ve Meryem Ana ʿaleyhimâ’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 173
Kıṣṣa-i Resûl-i Ekrem ṣallallâhu Teʿâlâ ʿaleyhi ve ʿalâ âlihi ve ṣaḥbihi ve sellem 174
Naʿt-i Resûl-i Ẕü’l-celâl 176
Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü’s-selâm bi-naẓm-ı Hindî Maḥmûd el-faḳīr 179
Medḥ-i Pâdişâh-ı Ẓıllullâh 180
Bâʿiṯ-i naẓm-ı ḳıṣaṣ-ı enbiyâ-i ʿıẓâm ʿaleyhimü’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 180
Beyân-ı levḥ ve’l-ḳalem 183
Beyân-ı ḫalḳü’l-mâ’ 184
Beyân-ı ḫalḳü’l-ʿarş 185
Ḥameletü’l-ʿarş 186
Beyân-ı Kürsî 187
ʿArşı iḥâṭa iden ilan beyân olınur 188
Ḥadîṯ-i ibtidâ-i ḫalḳi’l-arżi ve’l-cibâl 189
Beyân-ı buḥûr-ı heft 189
Beyân-ı zemîn-i heft 190
Beyân-ı Vehb ibn Münebbih raḍıyallâhu ʿanh 193
Ḥadîṯü’l-ʿaḳl 194
Beyânü’s-semâvâti ve’l-melâ’iketi ve’ş-şemsi ve’l-ḳamer 194
Ṣıfat-ı İsrâfîl ʿaleyhi’s-selâm 197
Vaṣf-ı Melekü’l-mevt 197
Ḥadîṯü’ş-şemsi ve’l-ḳamer 198
Ḥadîṯü’l-cenneti ve’n-nâri ve mâ fîhâ 199

Beyân-ı bâb-ı cennet 201
Vaṣf-ı cehennem 202
Ḥadîṯü'l-cinni ve'l-cânni ve mâ kâne min ibtidâ'i emrihim ve ʿibâdet-i İblîs ʿaleyhi'l-laʿne 203
Ḥadîṯ-i ibtidâ'i Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm 208
Vaṣf-ı Âdem Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 208
Ḥadîṯ-i duḫûli'r-rûḥ fî cesedi Âdeme'n-nebî ʿaleyhi's-selâm 212
Ḥadîṯ-i mâ kâne min sücûdi'l-melâ'ike 214
Âdem ʿaleyhi's-selâma esâmî beyânı ilhâm olduġı 216
ʿArżü'l-emâneti ʿalâ seyyidinâ Âdem ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi's-selâm 221
Beyân-ı ṭâvus 224
Beyânü'l-ḥayye 225
İḫrâc-ı Âdem Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 233
İḫrâc-ı Ḥavvâ Ana ʿaleyha's-selâm 233
İḫrâc-ı ṭâvus 234
İḫrâcü'l-ḥayye 234
Ḳıṣṣa-i Hârût ve Mârût 236
Su'âl-i İblîs-i pür-telbîs ʿaleyhi'l-laʿne 237
Su'âl-i Âdem Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 238
Ḥadîṯü's-sîr ve'l-ḥût 240
Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ 243
Beyân-ı ʿimâret-i Âdem Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 248
Ḥadîṯ-i Hâbîl u Ḳābîl 249
Vefât-ı Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm 253
Vefât-ı Ḥavvâ Ana ʿaleyha's-selâm 257
Şît Nebî ʿaleyhi's-selâm Ḳābîl'i ḳatl eyledügidür 258
Beyân-ı ṣuḥuf 259
Rivâyet-i Vehb ibn Münebbih raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh 260
Ḳıṣṣa-i İdrîs Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 261
Ḳıṣṣa-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 264
Nübüvvet-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 267
Beyân-ı fermân-ı sefîne ʿan ḳıbeli'r-Raḥmân 272
Nidâ-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi ve ʿalâ sâ'iri'l-enbiyâ'i's-selâm 274
Cemʿ-i vuḥûş u ṭuyûr 275
Her ṭabaḳaya giren insân ve ḥayvân bunlardur 275

Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ 276
Düẖûlü’s-sefîne 277
Ḳarâr-ı sefîne 279
Binâ-i ḳarye 280
Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ 281
Rivâyet-i Ḥażret-i Ḳaʿb raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh 282
Ḳıṣṣa-i Ḥâm 285
Ḳıṣṣa-i Yâfeṯ 286
Ḳıṣṣa-i Sâm bin Nûḥ ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi’s-selâm 287
Ḳıṣṣa-i Hûd Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi’ṣ-ṣalˇâtü ve’s-selâm 288
Ḳıṣṣa-i mevlûd-ı Hûd Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi’ṣ-ṣalˇâtü ve’s-selâm 290
Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ 292
Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ 295
Ḳıṣṣa-i Ṣâliḥ Peyġamber ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi’ṣ-ṣalˇâtü ve’s-selâm 297
Vaṣf-ı Ṣanem 298
Mevlûd-ı Ṣâliḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi ve ʿalâ
sâ’iri’l-enbiyâ’i’s-selâm 300
Ve hâẕâ Ṣâliḥ 300
Ḥadîṯ-i evlâd-ı Kûş ve mîlâd-ı Nemrûd ʿaleyhi’l-laʿne ve ol
emr-i mâcerâ leh 309
Rivâyet-i Kaʿbü’l-Aḥbâr raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh 309
Ẓuhûr-ı Nemrûd ʿaleyhi’l-laʿne 316
Nidâ-i evvel 320
Nidâ-i ṯânî 321
İşâret-i murġān 322
Vâḳıʿa-i Nemrûd ʿaleyhi’l-laʿne 323
Vâḳıʿa-i uḫrâ 324
Vâḳıʿa-i dîger 325
Beyân-ı ʿalâmet-i Âzer 327
İbrâhîm ʿaleyhi’s-selâmuñ kevkeb-i saʿâdetleri ṭoġdı 329
Mîlâd-ı Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿalâ
sâ’iri’l-enbiyâ’i ve ʿaleyhi’s-selâm 331
Rivâyet-i Vehb ibn Münebbih raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh 333
Ḫurûc-ı İbrâhîm Nebî ʿaleyhi’s-selâm mine’l-ġār 334
Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿaleyhi’s-selâm şehirden gitdiler 339
Beyân-ı dûd 350
Tezevvüc-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi’ṣ-ṣalˇâtü ve’s-selâm 352

Daʿvet-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 353
Ḍalâlet-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne ve ḳıṣṣa-i tîr-i merdûd 354
Beyân-ı helâk-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne 358
Nemrûd'ıñ yerine geçenüñ beyânındadur 362
İsmâʿîl Nebî ʿaleyhi's-selâma ḳurbân geldügidür 366
Nükte 371
Beyân-ı müjde-i Cebrâ'îl ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 374
Vilâdet-i İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 376
Beyân-ı aḥvâl-i Hâcer Ana vü Ḥażret-i İsmâʿîl Peyġamber ʿaleyhi's-selâm 378
Ḥażret-i İbrâhîm ʿaleyhi's-selâmıñ Kaʿbe-i Şerîf binâsına mübâşeretleridür 383
Tażarruʿât-ı İbrâhîm Peyġamber u İsmâʿîl Peyġamber u İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhimü's-selâm u Ḥażret-i Sâre Ana vü Hâcer Ana 385
Emr-i Ḥaḳ ile Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm nidâ eyledügidür 386
Ḳıṣṣa-i Lûṭ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalaʾtü ve's-selâm 389
Ḳıṣṣa-i Yaʿḳūb Peyġamber ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi's-selâm 394
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 395
Beyân-ı taʿbîr-i rü'yâ 398
Bu arada düşer dir çâha Yûsuf 403
Ne görmüş diñle Yûsuf çâh içinde 404
Ḥażret-i Yûsuf Nebî'ye ʿaleyhi's-selâm ḥâl dilüyle çâh kelâmıdur 405
Mükâleme-i ḥacer be-lisân-ı ḥâl 405
Beyân-ı âb-ı çâh-ı Kenʿân 406
Beyân-ı telbîs-i iḫvân 407
Teveccüh-i Mıṣr 413
Beyân-ı Âb-ı Nîl 415
Mülâḳāt-ı Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi's-selâm ilâ Zelîḫâ 420
Ḥîle-i ʿacûze-i mekkâre 422
İtmâm-ı ḥîle-i ʿacûze 423
Maḥall-i firâr-ı Yûsuf 427
Nükte 431
Ṭaʿne-i ḫavâtûn-ı maḥmiyye-i Mıṣr 431
Zînet-i Ḥażret-i Yûsuf Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm 433
Nükte 436
Beşâret 437

Vaṣf-ı zindân 438
Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm zindândan çıḳdıġıdur 444
Beşâret 447
İşâret-i dîger 448
Nükte 448
Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm zindândan çıḳdı 449
Beşâret-i âḫer 454
Ḥażret-i Ḥaḳ celle ẕikruhu cemâl-i Ḥażret-i Yûsuf Nebî müşâhedesiyle ehl-i Mıṣr’a ġınâ iḥsânıdur 455
Naẓm 455
İşâret 456
Ṣıfat-ı muʿciz 456
Beşâret 457
Yaʿḳūb Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm oġulların buġday almaġa Mıṣr’a gönderdügidür 457
Beşâret 459
Beşâret 462
Hücûm-ı iḫvân-ı Yûsuf Nebî ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 474
Beşâret 478
Ḥaẓret-i Yûsuf ʿaleyhi’s-selâm ẕât-ı şerîfin bildürdi 481
Beşâret 483
Ḫaberde şöyledür ki 484
Yaʿḳūb Nebî’ye Yûsuf Nebî’nüñ ʿaleyhimâ’s-selâm müjdesidür 486
Ḥażret-i Yaʿḳūb Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhimâ’s-selâm ile buluşdılar 488
Ḥikâyet-i Zelîḫâ 493
Bârî Ḫudâ Zelîḫâ’ya duʿâ-i Yûsuf Nebî ile yine ḥüsnini kemâ kân yirine getürüp Zelîḫâ müslümân oldı 495
Zuhûr-ı Firʿavn ʿaleyhi’l-laʿne 498
Firʿavn’i sulṭâna daʿvetidür 507
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 515
Beşâret 532
Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi’s-selâm Firʿavn sarâyına girdügidür 535
Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi’s-selâm ile câdûlar ḳıṣṣasıdur 546
Beşâret 552
Burada şöyle dinmişdür ḫaberde 567
Mûsâ Nebî ʿaleyhi’s-selâm ḳavmi ile ʿAmâlîḳ seferine tevcîhidür 572
Ḳāle Mûsâ li-eḫîhi Hârûne’ḫlüfnî fî ḳavmî 584

Vuḳūf-ı Mûsâ Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʾâtü ve’s-selâm 587
Ḥikâyet 593
Ḥikâyet 595
Ḳıṣṣa-i Ḳārûn ʿaleyhi’l-laʿne 598
Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi’s-selâm dîdâr diledi 604
Ḥikâyet 607
Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi’s-selâmuñ Ḥażret-i Ḫıżır Nebî ile mülâḳātlarıdur 614
Ḳıṣṣa-i Yûşaʿ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm 620
Ḳıṣṣa-i Şuʿayb Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm 623
Ḳıṣṣa-i Yûnus Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm 626
Nükte 630
Ḳıṣṣa-i Eyyûb Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm 633
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Dâvûd Nebî ʿaleyhi’s-selâm 643
Ḥikâyet-i Tâbût 644
Ḥikâyet-i Ṭâlût 647
Dâvûd Peyġamber ʿaleyhi’s-selâmuñ Uryâ Ḫâtûn’a ʿalâḳasıdur 652
Ḳıṣṣa-i Süleymân Nebî ʿaleyhi’s-selâm 664
Ḥażret-i Süleymân Nebî ʿaleyhi’s-selâm ḳarınca ile mükâlemesidür 672
Ḥikâyet-i Belḳīs 676
Vaṣf-ı taḫt-ı Belḳīs 684
Mühr-i Süleymân’ı Dîv Alduġı Maḥaldür 690
Ḳıṣṣa-i Zekeriyyâ Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʾâtü ve’s-selâm 693
Ḳıṣṣa-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm 695
Bâʿiṣ-i şehâdet-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm 702
Ḳıṣṣa-i İskender-i Ẕü’l-ḳarneyn ʿaleyhi’s-selâm 705
Beyân-ı Ḥażret-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ 706
Ẕü’l-ḳarneyn ḳaranlıġa teveccüh eyledügidür 710
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Loḳmân ʿaleyhi’s-selâm 719
Ḥikâyet 720
Ḥikâyet-i dîger 721
Ḥikâyet-i uḫrâ 721
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Ḫıżr u İlyâs ʿaleyhimâ’ṣ-ṣalʾâtü ve’s-selâm 724
Rivâyet 725
Ḳıṣṣa-i Aṣḥâbü’l-Kehf 730
Ḳıṣṣa-i ʿUzeyr Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʾâtü ve’s-selâm 735
Ḳıṣṣa-i Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʾâtü ve’s-selâm 738
Ḳıṣṣa-i ʿÎsâ Peyġamber ü Meryem Ana ʿaleyhimâ’s-selâm 741

Ḳıṣṣa-i ḥaml-i Meryem Ana ʿaleyha’s-selâm 743
Nübüvvet-i Ḥażret-i ʿÎsâ Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 750
Ḥikâyet-i Ḥażret-i ʿÎsâ ʿaleyhi’s-selâmdan ṣoñra ḳavmi azduḳlarıdur 757
Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Resûl-i Ekrem ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem 760
ʿAlâmet-i vaḥy-i Resûlillâh ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem 778
Naʿt-i ẖatmi’l-enbiyâ ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm 790
Naʿt-ı Dîger 791
Medḥ-i Pâdişâh-ı Ẓıllullâh 792
Beyân-ı Vaṭan-ı Hindî Maḥmûd el-faḳīr 794
Münâcât-ı Hindî Maḥmûd el-faḳīr ileyhi sübḥânehu 796
Beyân-ı Târîẖ-i Kitâb 796

SONUÇ 799
KAYNAKÇA 801
TIPKIBASIM 809

ÖNSÖZ

Peygamberler tarihi din, bilim, kültür, medeniyet, ahlâk, hukuk, sanat, edebiyât, mücâdele gibi unsurları ihtivâ etmesi açısından bir bakıma bütün insanlığın tarihi sayılır. Gerek Kur'ân-ı Kerîm'in tebliğ, hidâyet, terbiye, teselli ve ibret amacıyla peygamber kıssalarına sıklıkla yer vermesi, gerekse Hz. Peygamber'in geçmiş kavimlerin başlarına gelenleri anlattığı hadislerin tedvini vesilesiyle, h. II. asırdan itibâren kısas-ı enbiyâ ile ilgili müstakil kaynakların ilk örnekleri oluşmaya başlamıştır. Bu eserler zaman içinde birtakım rivâyetleri de içine alarak, telif, tercüme ve şerh yoluyla gelişmiş, böylece kısas-ı enbiyâ, ilmî bir disiplin hâline gelmiştir.

Mehazları doğrudan Kur'ân-ı Kerîm, hadis-i şerifler, çeşitli milletlerin yazılı/sözlü mahsulleri, yaradılışından itibâren dünya ve insanlık tarihi olduğu için Türk-İslâm edebiyâtının beslendiği en zengin kaynakların başında kısas-ı enbiyâ gelir. Eski edebiyâtımızın hemen her eserinde bu birikimden izler bulmak mümkündür. Şâir ve müellifler peygamber kıssalarının sayısız motiflerinden ilhâm devşirmiş, iktibas, telmih, istişhâd, hüsn-i ta'lil, mecâz, teşbih gibi birçok edebî sanatın değişmeyen örneklerini buradan elde etmiş, mânâ ve hayâl ufuklarını bu mazmunlarla genişletmişlerdir.

Kısas-ı enbiyâ metinlerinden Türk milletinin gelenek göreneğine, hayat tarzına akseden pek çok yön bulunmaktadır. Türk milleti çocuklarını dini ve vatanı için kurban olmaya yollarken onların ellerini kınalamayı Hâcer Ana'dan, "kör şeytana lanet" okumayı İsmâil Peygamber'den, kurbanın gözlerini bağlamayı Hazret-i İbrâhim'den öğrenmiş gibidir. Anadolu'daki evlerin duvarlarını süsleyen Cebrâil'in ak kanatları ve bu kanatların altından süzülen kara gözlü koç kim bilir hangi âlimin padişâha takdim ettiği minyatürlü kısas-ı enbiyâsından taşmıştır. "Mühür kimdeyse Süleymân odur" cümlesi "Her firavunun bir Musa'sı çıkar" sözü, "Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez" ifâdesi, "Halil İbrâhim sofrası" ve "bereket-i Halîlullâh" tabiri kulağa çalınan kıssaların dillere düşüp hikmete bürünmüş hâli olmalıdır. Türk milletinin "Nemrut gibi zâlim"leri, "Firavunlaşan" adamları, "Nûh deyip peygamber demeyen" inatçıları "Hazret-i Eyüp sabrı" ile karşılaması; "Kārun gibi zengin"leri, "Âdem baba gibi" perişan kılıklıları, "ne İsa'ya ne Musa'ya yaranabilen" bahtsızları "Nûh Nebi'den kalma" tabirlerle tavsif etmesi peygamber kıssalarının dikkatlerden kaçan derin izlerinin tezâhürü sayılmalıdır.

İşte, XVI. asrın hüviyeti meçhul kalmış şâirlerinden Hindî Mahmûd, çalışmamızın konusu olan eserinde kıssalarda anlatılanlar ile kıssalarla anlatılanlar arasındaki bu ince çizgiyi ustalıkla belirlemiş, böylece okuyucusunun kıssalardan hem haberdâr olmasını hem de hisse almasını sağlamıştır.

Giriş, şâirin kısa biyografisi, eser tetkîki, tenkidli neşir, sonuç, kaynakça ve tıpkıbasımdan meydana gelen elinizdeki bu eser doktora tezimizin bir kısmı esas alınarak hazırlanmıştır.

Giriş bölümünde kısas kelimesinin lugat ve ıstılah mânâsı aktarılmış, Kur'an kıssalarının hususiyetleri kısaca anlatılarak Türk-İslâm edebiyâtında kısas-ı enbiyâlar hakkında ana hatlarıyla bazı bilgiler verilmiştir.

Birinci bölüm iki ana başlıktan oluşmaktadır. İlk başlıkta Hindî Mahmûd'un Gürcistan'dan Roma'ya, Yemen'den İstanbul'a uzanan çalkantılı hayatı ana hatlarıyla ele alınmış, şahsiyeti ve Türk edebiyâtındaki yeri ile ilgili genel bilgiler aktarılmıştır.

İkinci başlık *Kısas-ı Enbiyâ* incelemesinden ibârettir. Türk-İslâm edebiyâtının bilinen ilk manzum kısas-ı enbiyâsı olan bu eserle ilgili genel mâlumattan sonra eserin kaynakları, şekil ve muhtevâ özellikleri, burada geçen âyet ve hadisler, atasözleri ve deyimler hakkında bilgi verilmiş, eserdeki edebî sanatlar ve eski Anadolu Türkçesi'ne âit kelimeler tespit edilmiş, *Kısas-ı Enbiyâ*'nın ifâde, şiir ve tasvîr yönleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde nüsha tavsifleri, metnin imlâ özellikleri, metin tesisinde takip edilen usûl ve *Kısas-ı Enbiyâ*'nın transkripsiyon harfleriyle tenkidli neşri yer almaktadır.

Bu vesileyle, doktora tez danışmanım Prof. Dr. Hasan Aksoy hocama şükrânlarımı arz ederim. Kısas-ı Enbiyâ konusunun tespitinden çalışmanın nihâyete ermesine kadar kendilerine danıştığım her hususta kıymetli fikirleri ve engin tecrübeleriyle bana rehberlik eden muhterem hocam Prof. Dr. İsmail E. Erünsal'a teşekkürü îfâsı elzem bir borç bilirim. Yapıcı tenkid ve teklifleriyle bu çalışmaya önemli katkılar sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Mustafa Uzun, Prof. Dr. Abdülkadir Özcan, Prof. Dr. Mustafa Tahralı ve Yrd. Doç. Dr. Meliha Y. Sarıkaya'ya, Hindî Mahmûd'un eserleriyle yakından ilgilenerek bunların neşri için hiçbir fedâkârlıktan kaçınmayan Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muhittin Macit ile Çeviri ve Yayım Dairesi'nin değerli Başkanı Yrd. Doç. Dr. Ferruh Özpilavcı Hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Bu hacimli eseri satır satır okuyarak çalışmaya son hâlini veren kıymetli editörüm Yrd. Doç. Dr. Hatice Coşkun Hanımefendi'ye, eserin iç düzenini gerçekleştiren saygıdeğer Avni, Hakan ve Sercan Alan Beyler'e hâsseten müteşekkirim. Ayrıca, uzun ve meşakkatli araştırma sürecinde sabır ve anlayışı ile dâima yanımda olan, nâzik ilgisini ve desteğini bir an olsun esirgemeyen eşim Esra'ya da çok teşekkür ederim.

Son olarak, vefâtından iki gün önceki son ziyaretimde hasta yatağında tâkatsiz yatarken bile, güçlükle duyurabildiği sesiyle tez konumla ilgili fikirlerini benimle paylaşan, talebesi olma bahtiyarlığına eriştiğim Neclâ Pekolcay Hocamı ve bu çalışma vesilesiyle eserlerinden istifâde ettiğim, yazdıklarıyla yolumu aydınlatan merhum Âmil Çelebioğlu'nu minnet ve şükranla anar, kendilerine Cenâb-ı Allâh'tan sonsuz rahmet ve mağfiret niyâz ederim.

Kişiyi añduran dâim eşerdür
Bu devrân bâd-veş durmaz eserdür (Hindî Mahmûd)

Yrd. Doç. Dr. Ahmet KARATAŞ

Ataşehir 2013

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.mlf.	Adı geçen müellif
aş. bk.	Aşağıya bakınız
b.	Bin, binti
bk.	Bakınız
BL	British Library
blm.	Bölümü
BN	Bibliothèque Nationale (Paris)
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
CBL	Chester Beatty Library (Dublin)
DİA	*Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*
EI	*Encyclopedia of Islam*
Ef.	Efendi
h.	Hicrî
H	Heidelberg Nüshası
haz.	Hazırlayan
İA	*Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi*
İÜ	İstanbul Üniversitesi
Ktp.	Kütüphâne, Kütüphânesi
MD	Mühimme Defteri
muht.yer	Muhtelif yerler
MÜ	Marmara Üniversitesi
nr.	Numara
nşr.	Neşreden
NYBM	Brooklyn Museum (New York)

s.	Sayfa
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
sy.	Sayı
TİEM	Türk-İslâm Eserleri Müzesi
thk.	Tahkik
trc.	Tercüme, tercüme eden
TSMK H	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi Hazine Bölümü
TY	Türkçe Yazmalar
ty.	Tarih yok
v.	Vefâtı
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı
ve dğr.	Ve diğerleri
vr.	Varak
vs.	Vesâire
yk.bk.	Yukarıya bakınız
yy.	Yer yok

GİRİŞ

Dinî Edebî ve Bediî Bir Tür Olarak Kısas-ı Enbiyâ

Kıssa kelimesi lugatlerde fiil ve mastar olarak "bir kimsenin izini sürmek, ardınca takip etmek; haber vermek, bir hâdiseyi ayrıntılarıyla bildirmek, nakletmek, hikâye etmek"; isim olarak da "rivâyet, nakil, haber, mevzu, mesele, söz, sözün bir bölümü, cümle, hikâye (olmuş bir hâdise), vak'a" gibi mânâlarda kullanılmıştır.[1] Istılahta ise peygamberler ve kavimlerle ilgili ibretâmiz haber yahut hâdiselerin anlatım ve aktarımına kıssa denmektedir.[2]

Kıssa, "yalan ihtimâli ve hayâlin karışması mümkün olmayacak bir tarzda tarihin derinliklerinde kaybolmuş, unutulmuş veya bazı izleri insanlığın hâfızalarında varlığını koruyabilmiş hâdiselerin muhâtaplara âdetâ olaylara yeniden canlılık verilerek anlatılması",[3] "insanların ibret almalarını ve hidâyete ulaşmalarını sağlamak amacıyla çoğunlukla zaman ve mekândan soyutlanmış, geçmiş peygamberler ve kavimleri ile yahut geçmiş toplumlarla ilgili Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılan olaylar"[4] şeklinde de tarif edilmiştir. Kıssanın doğrudan Kur'an'la irtibatlandırılmış daha geniş çerçeveli bir başka tarifi "Kur'an'ın değişik sûrelerinde yer alan ve tahminen yarısını oluşturan, önceki bazı ümmetlerin bâtıl hayatlarıyla onların bu durumunu Allâh'ın istediği doğrultuda düzeltmeye çalışan davetçiler ve kavimlerinin isimleri başta olmak üzere, peygamber olmayan bazı zâtların da hayatlarını

---

1 İbn Manzûr, Cemâlüddîn Muhammed b. Mükrim, *Lisânü'l-Arab,* Beyrut ty., VII, 73-74; Cevherî, İsmâîl b. Hammâd, *es-Sıhah Tâcü'l-lüğa ve sıhâhu'l-Arabiyye,* Kahire 1956, III, 1051-1052; Zebîdî, Muhibbüddîn Ebü'l-feyz Muhammed Murtazâ, *Tâcü'l-arûs min cevâhiri'l-kāmûs,* Kahire 1306, IV, 431-434; Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât fî garîbi'l-Kur'ân,* Kahire 1970, s. 610; Mütercim Âsım Efendi, *Kāmûs Tercemesi (el-Okyânûsü'l-basît fî tercemeti'l-Kāmûsi'l-muhît),* İstanbul 1272, II, 394. Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın **kıssa-kısas-kasas** tarifiyle ilgili "Kaf'ın fethiyle 'kasas' esasen masdardır. Ve asl-ı lugatte ma'nâsı bir şeyin izini ta'kib ederek arkasına düşmektir… Sâniyen bundan me'hûz olarak ta'kıbe şâyân bir haberi nakl ü hikâye etmek mânâsına gelir ki Türkçe ayıtmak ve ba'zı lehçelerde ayırtmak ta'bir olunur. Sâlisen o anlatılan haber veya hikâyede masdar bi-ma'nâ mef'ûl, yani maksus ma'nâsına kasas yahut kıssa denilir ki, 'kaf'ın kesri ile 'kısas' bunun cem'idir. Kıssa da esasen izi ta'kib olunmağa şâyan hâl ü şân ma'nâsınadır… Demek ki bir haber veya hikâyenin kıssa olabilmesi için şâyân-ı ta'kib ve tahrir bir haysiyyeti ile müteâreftir." demektedir (*Hak Dini Kur'an Dili,* İstanbul 1935, IV, 2846).

2 Mennâ Halil el-Kettân, *Mebâhis fî ulûmi'l-Kur'ân,* Beyrut 1993, s. 306.

3 İdris Şengül, *Kur'an Kıssaları Üzerine,* İzmir 1994, s. 46.

4 Şehmus Demir, *Mitoloji, Kur'an Kıssaları ve Tarihî Gerçeklik,* İstanbul 2003, s. 73.

anlatan; mucizelerle desteklenen elçilere karşı çıkanların feci sonlarını açıklayan, en önemlisi teselli ve ibret için anlatıldığı ifâde edilen bölümler" şeklindedir.[5]

Bazı araştırmacılar, "kıssa"nın temel unsurlarıyla Kur'an'da önemli bir yekûn teşkil eden geçmişe âit haberlerin mâhiyet ve hakikatini açıkça yansıttığına ve tefsir usûlünde "Kısasü'l-Kur'ân" terkibiyle ilmî bir disiplin haline geldiğine işâret ederek bu kelimenin Kur'an'la irtibatlandırılmasının zorunlu olduğunu savunurken[6] bazıları konuyla ilgili birtakım âyetleri yorumlayarak Kur'an'ın anlattıkları dışında da kıssalar olabileceğini ve zamanla bunların da ortaya çıkabileceğini söylemektedirler.[7]

Kur'ân-ı Kerîm'de "kıssa" ve "kısas" kelimeleri bulunmamakla birlikte isim ve masdar kalıbında bu kelimelerin anlamını karşılayan, bir sûrenin de ismi olan "**kasas**" tabiri kullanılmıştır:[8]

"Şüphesiz bu (Îsâ hakkında söylenenler) doğru **haber**lerdir."[9] (Âl-i İmrân 3/62)

"**Kıssa**yı anlat, belki düşünürler." (el-A'râf 7/176)

---

5 Abdullah Acar, *Bir İctihad Kaynağı Olarak Kur'an Kıssaları* (doktora tezi, 2005), Selçuk Üniversitesi SBE, s. 105-106; a.mlf., "Bir İctihad Kaynağı Olarak Kur'an Kıssaları", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi,* sy. 9 (İstanbul 2007), s. 103.

6 İdris Şengül, *Kur'an Kıssaları Üzerine,* s. 45; Abdullah Acar, *Bir İctihad Kaynağı Olarak Kur'an Kıssaları,* s. 101; Suat Yıldırım, "Kur'ân-ı Kerîm'de Kıssalar", *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi,* sy. 3 (Ankara 1979), s. 37-39.

7 Ali Sayı, "Kur'an'da Kıssa Kavramı Üzerine", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 9 (İzmir 1995), s. 145, 193.

8 el-Kasas 28/1-88. Enbiyâ sûresi de kıssalara tahsis edilmiş, burada da bazı peygamberlerin hayatlarından ve kavimleriyle olan münasebetlerinden bahsedilmiştir (el-Enbiyâ 21/1-112). Kurân-ı Kerîm'de haklarında geniş malumat ihtivâ ettiği için isimlerini peygamberlerden alan sûreler de bulunmaktadır: Yûnus 10/1-109; Hûd 11/1-123; Yûsuf 12/1-111; İbrâhîm 14/1-52; Muhammed 47/1-38; Nûh 71/1-28. Adını peygamberlerle ilgili kıssalar ve kahramanlarından alan sûreler ise şunlardır: el-Bakara 2/1-286; Âl-i İmrân 3/1-200; el-Mâide 5/1-120; el-İsrâ 17/1-111; el-Kehf 18/1-110; Meryem 19/1-98; en-Neml 27/1-93; Lokmân 31/1-34; el-Ahzâb 33/1-73; Sebe' 34/1-54; el-Fetih 48/1-29; el-Hucurât 49/1-18; et-Tûr 52/1-49; el-Hadîd 57/1-29; el-Mümtehine 60/1-13; et-Tahrîm 66/1-12; el-Cin 72/1-28; el-Müzzemmil 73/1-20; el-Müddessir 74/1-56; en-Nebe' 78/1-40; Abese 80/1-42; el-İnşirâh 94/1-8; el-Fîl 105/1-5; Kureyş 106/1-4; el-Kâfirûn 109/1-6; Tebbet 111/1-5.

9 Bu çalışmada genellikle Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Vakfı Meâli (haz. Ali Özek ve dğr.) kullanılmıştır (İstanbul 1990). Farklı meâllerin künyeleri dipnotlarda ayrıca belirtilmiştir. Elmalılı Hamdi Yazır Meâli'nde âyetin mânâsı "Doğrusu işte budur o **kıssa**nın hak ifâdesi." şeklindedir.

"(Ey Muhammed!) Biz sana bu Kur'an'ı vahyetmekle **geçmiş milletlerin haberleri**ni sana en güzel bir şekilde anlatıyoruz." (Yûsuf 12/3)

"Mûsâ ona (Hz. Şuayb'a) gelip **başından geçeni anlatınca**…" (el-Kasas 28/25)

Kur'an'da "ḳ-ṣ-ṣ" kökünün muhtelif iştikakları (ḳaṣṣa, yeḳuṣṣu, naḳuṣṣu, ḳaṣaṣnâ, uḳṣuṣ vb.) yirmi altı âyette toplam otuz defa geçmektedir.[10] Bu iştikakların geçtiği yerler mânâlarına göre üç ana grupta toplanabilir:

a) Bir şeyin veya kimsenin izini takip edip ardınca gitmek, iz sürmek: el-Kehf 18/64, el-Kasas 28/11.

b) Bir eyleme ona denk bir eylemle karşılık vermek: el-Bakara 2/178, 179, 194, el-Mâide 5/45.

c) Bir olayı hikâye etmek, nakletmek, anlatmak, açıklamak: el-En'âm 6/57, 130, el-A'râf 7/35, en-Nahl 16/118, en-Neml 27/76. Görülen bir rüyayı anlatmak: Yûsuf 12/5. Peygamberlerin veya toplulukların başlarına gelen hâdiseleri hikâye etmek: en-Nisâ 4/164, Hûd 11/100, 120, el-A'râf 7/7, 101, 176, Yûsuf 12/3, el-Kehf 18/13, Tâ Hâ 20/99, Ğâfir (el-Mü'min) 40/78.[11]

Kaynaklarda kıssa ve iştikakları dışında bu kelimelerle yakın anlamlara gelen, zaman zaman birbirlerinin yerlerine kullanılan ve bir kısmı Kur'ân-ı Kerîm'de de geçen nebe'/enbâ', haber/ahbâr, mesel/emsâl, ustûre/esâtîr, hadîs/ehâdîs, ibret, hikâye, kitâb, sâhife, târîh, hak, destân, efsane, masal, İsrâiliyyât, mit/mitos gibi kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramların her birinin etimolojisi, zaman içerisinde kazandıkları/kaybettikleri anlamlar, mânâ incelikleri, birbirleriyle ve özellikle "kısas-ı enbiyâ" ile irtibatları hakkında çeşitli ilmî araştırmalar yapılmıştır.[12] Buna göre, kıssanın anlam çerçevesi içerisinde öne çıkan en önemli ayırıcı hususiyetler "yaşanmış, adım adım takip edilmiş, doğru ve hakiki" olmasıdır. Binâenaleyh,

---

10 bk. Muhammed Fuâd Abdülbâki, *el-Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, yy., 1994, s. 693-694.

11 "k-s-s" kökünden türeyen ancak Kur'an'da geçmeyen "makas", göğüs, alın, saçı veya tırnağı kısaltmak gibi mânâlara gelen "kasas" ve "kass" ile bunların hadislerdeki örnekleri için bk. Abdullah Acar, *Bir İctihad Kaynağı Olarak Kur'an Kıssaları,* s. 99.

12 Yukarıdaki dipnotlarda künyeleri verilen çalışmalar dışında bk. M. Sait Şimşek, *Kur'an Kıssalarına Giriş,* İstanbul 1993, s. 129-156; Hasan Cirit, *Halkın İslâm Anlayışının Kaynakları: Vaaz ve Kıssacılık,* İstanbul 2002, s. 64-74, 112-126; Mustafa Öztürk, *Kıssaların Dili,* Ankara 2010, s. 11-47; Şinasi Gündüz, *Mitoloji ile İnanç Arasında,* Samsun 1998, s.

Kur'an kıssaları için, bir hâdisenin gerçekleşmiş olma şartının aranmadığı hikâye, mesel, destân, efsâne esâtîr, masal, mit gibi tabirlerinin kullanılması doğru bulunmamıştır. Hatta müşriklerin bazı âyetleri "esâtîrü'l-evvelîn: öncekilerin masalları, efsaneler" şeklinde değerlendirmelerine bizzat Kur'ân-ı Kerîm karşı çıkmaktadır.[13]

Kur'ân-ı Kerîm'in 1328 âyetinde üçü (Zü'l-karneyn, Lokmân, Uzeyr) ihtilâflı olmak üzere yirmi sekiz peygamberin kıssası anlatılmıştır. Bu oran Kur'an'ın % 28.84'üne tekâbül etmektedir. Bu yekûna kıssalarla alâkalı bazı meselelerin anlatıldığı (kavimlerin helâki ve helâk sebepleri, azâb tehditleri vs.) âyetler de ilâve edildiğinde sayı 1678'e çıkmakta, oran ise % 30'ları geçmektedir.[14] Kısas-ı enbiyânın hacim olarak Kur'ân-ı Kerîm'in neredeyse yarısını oluşturmasının temelinde dinî mesaj (tebliğ) ve insanların bu anlatılanlardan dersler almasını sağlamak

---

26 vd.; Abdullah Aydemir, *Tefsirde İsrailiyyat,* İstanbul ty., s. 29-63; Hatice K. Arpaguş, "Mitoloji, Kur'ân-ı Kerîm Kıssaları ve Kültürel Miras", *Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. XXV/2 (İstanbul 2003), s. 5-24; Mustafa Öztürk, "Bilge Kul-Musa Kıssası ve İslam Kültüründe Hızır Mitosu", *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 14-15 (Samsun 2003), s. 245-249; Muhittin Uysal, "Bazı Hadis Kıssaları Üzerine Mülâhazalar", *Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 22 (Konya 2006), s. 33-58; Tahsin Görgün, "Kur'an Kıssalarının Neliği (Mâhiyeti) Üzerine", *IV. Kur'an Haftası Kur'an Sempozyumu (1998),* Ankara 1998, s. 19 vd.; Selahattin Sönmezsoy, "İletişim Açısından Kur'an Kıssaları", *a.g.e.,* s. 97-112; Mehmet Nuri Güler, "Kıssa ve Hukuk", *a.g.e.,* s. 113-144; Burhanettin Tatar, "Kur'an'da Kıssaların Temel Anlamları Üzerine Felsefî Notlar", *Milel ve Nihal,* VI/1 (İstanbul 2009), s. 99-111; Dursun Hazer, "Kur'ân-ı Kerîm Kıssalarının Edebî Değeri", *İslâmî İlimler Dergisi: I. Kur'an Sempozyumu (2006),* Çorum 2007, s. 205-218; Sadık Kılıç, "Kur'an ve Hadislerde Temsilî Anlatım Örnekleri", *İslâmî İlimler Dergisi,* V/1 (Çorum 2010), s. 11-40; Osman Eyüpoğlu, "Günümüze Bakan Yönleriyle Peygamber Kıssaları (Sosyolojik ve Pedagojik Açıdan)", *XI. Kur'an Sempozyumu: Kur'an ve Risalet (2008),* Ankara 2009, s. 103-109; İdris Şengül, "Kıssa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara 2002, XXV, 498-501; İbrahim Hatiboğlu-Abdülhamit Birışık, "İsrâiliyât", *DİA,* İstanbul 2001, XXIII, 195-202.

13 el-En'âm 6/25-30; el-Enfâl 8/31; en-Nahl 16/24-27, el-Furkān 25/5-6, el-Ahkāf 46/17-18, el-Kalem 68/15, el-Mutaffifîn 83/13. Kur'an kıssalarının tarihî hakikatlerinin olmadığını, kısas-ı enbiyâyı "eskilerin masalları" olarak niteleyen müşriklere Kur'an'ın aslında karşı çıkmadığını iddia eden Muhammed Ahmed Halefullah'ın (*el-Fennü'l-kasasî fi'l-Kur'âni'l-Kerîm: Kur'an'da Anlatım Sanatı* [trc. Şaban Karataş], Ankara 2002, s. 212 vd.) iddiaları ile ilgili tartışmalar için bk. Mustafa Öztürk, *Kıssaların Dili,* s. 77 vd.; M. Said Şimşek, *Kur'an Kıssalarına Giriş,* s. 49 vd.

14 Bu oranlar ve kısas-ı enbiyânın Kur'an'da dağılımına dâir daha teferruatlı bilgiler için bk. Osman Eyüpoğlu, "Günümüze Bakan Yönleriyle Peygamber Kıssaları (Sosyolojik ve Pedagojik Açıdan)", s. 105-107.

yatmaktadır. Söz konusu kıssaların hemen tamamında Allâh'ın birliği, O'na itâat ve kulluk, O'nun rızası çerçevesinde hayat sürmek, sabır, tevekkül, duâ, âhirete îmân gibi İslâm'ın ana prensiplerinin anlatılması Kur'an'ın indiriliş gâyesi ile de örtüşmektedir.

Kısas-ı enbiyânın anlatıldığı âyetlerde iyi ve kötü modeller (Âdem/Şeytân, Hâbil/Kābil, Mûsâ/Firavun, İbrâhim/Nemrut vs.) ortaya konarak iyiliğe teşvik, kötülükten sakındırma amacı güdülmüştür. Bu âyetlerdeki edebî üslup, canlı, estetik ve etkileyici anlatım tarzı ise peygamber kıssalarının temel hedeflerini sanat ve edebiyât yönüyle de desteklemiştir.[15]

Edebî bir tür olan kıssanın tarihi kâinâtın tarihiyle eşdeğerdir. Zira kısas-ı enbiyâlarda ele alınan ilk konu "arş"ın, "kürsî"nin, ayın, güneşin, yerin, göğün yaratılışıdır. Bu durumda ilk insan Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed'e kadar anlatılan peygamberler tarihi de insanlığın tarihi olmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm bir tarih kitabı olmadığı için aktardığı kıssalarda tarih bilgisi verme amacı gütmemiştir. Kur'an'daki kıssalarda kronolojik bir sıralama, hiyerarşi, zaman ve mekân vurgusu gibi tarihî teferruat bulunmamakta, hatta bazen tarihî unsurlar bütünüyle hazfedilerek "tebliğ, hidâyet ve ibret" gayeleri çerçevesinde doğrudan kıssadan alınacak hisseye vurgu yapılmaktadır.

Tevrât ve İncîl'de anlatılan birçok kısas-ı enbiyâ, emsâl, ahbâr Kur'an'da da mevcuttur. Ancak yapılan araştırmalar Eski Mısır, Sümer ve Bâbil medeniyetlerinde de varlığına rastlanan kıssanın belli bir disiplin ve sistem dâhilinde ilk defa Hindistan'da neş'et ettiğini, sonra buradan sırasıyla İran, Arap ülkeleri ve İslâm dünyasına geçtiğini ortaya koymaktadır.[16] Kıssalar bu tarihî süreçte intikal ettiği her milletin kültürel ve dinî mirasından etkilenmiş, onların hikâye, efsane ve masallarından izler taşımış, yer yer mâhiyet değiştirmiş, artmış, eksilmiş, anlam kaymalarına maruz kalmıştır.

Câhiliyye devrinde ve İslâm'ın ilk zamanlarında Arap kabileleri arasında cereyan eden, "eyyâmü'l-Arab" diye adlandırılan çatışma ve savaşlardan sonra bura-

---

15 İdris Şengül, "Kıssa", *DİA,* XXV, s. 499. Kur'an kıssaları için yapılan tasnifler, kıssaların gâyeleri, özellikleri, unsurları, anlatım biçimleri, kaynakları, gerçeklikleri hakkında genel değerlendirmeler için bk. Muhammed Abay, *Kur'an Kıssaları,* İstanbul 2007, s. 15-62; ayrıca bk. Remzi Kaya, "Kurân-ı Kerîm Kıssaları ve Düşündürdükleri", *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* XI/2 (Bursa 2002), s. 31-58; Ahmet Çelik, "Birey ve Toplumun Islahı Açısından Kur'an Kıssaları", *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 22 (Erzurum 2004), s. 55-88.

16 İdris Şengül, *Kur'an Kıssaları Üzerine,* s. 62.

larda vuku bulan hâdiselerin kıssa tarzında anlatılması âdettendi.[17] Mensur örnekleri de olmakla beraber çoğu manzum olan, edebiyât ve belâgat unsurlarıyla süslü, "eyyâm" veya "ahbârü'l-Arab" adı verilen bu kıssalarda savaşın yanısıra yiğitlik, cesâret, düşman kabileyi hicv etme, ahde vefâ, yakınlara yardım, komşuyu koruma, tapınılan putlar, kehânetler, birtakım dinî inançlar, geçmiş kavimler, ataların kahramanlıkları, yolculuklar, kervanlar, baskınlar, gece eğlenceleri vb. konular mübâlağalı bir üslupla kāss/kussâs/kassâs denilen kıssacılar tarafından aktarılırdı.[18] Teselli, telkin, öğreticilik, hoşça vakit geçirme gibi hususiyetleri olan bu kıssaların anlatılması özel bir mahâret gerektirdiği için meslek hâline gelmişti. Dolayısıyla her Arap kabilesinin şâir, hatip veya kâhini aynı zamanda birer kāss idi.

Hz. Peygamber devrinde müşrik Araplar'ın kısas-ı enbiyâ ile ilgili âyetlere "eskilerin masalları" demeleri bu kıssaların bir bölümüne yabancı olmadıklarının işâreti sayılır. Bunda birlikte yaşadıkları yahudi ve hıristiyan Araplar'ın da etkisinin olduğu muhakkaktır. Gerek Kur'ân-ı Kerîm'in gerekse Hz. Peygamber'in tebliğ, ibret ve terbiye gayesiyle anlattığı kıssalar[19] Hz. Peygamber'in vefâtından sonra "eyyâm/ahbâr" kültürü ve yeni bir hüviyete bürünen kıssacıların da tesiriyle yahudilik ve hıristiyanlığın dinî literatürü (İsrâiliyyât) başta olmak üzere Kur'an dışı kaynaklarla genişletilmiştir. Bu süreç içerisinde kıssacılığı kendilerine meslek edinen bazı kimseler Kur'an ve peygamber kıssalarına uydurma hadisleri de ilâve edip bunları esâtîr ve hayâlî malzemelerle harmanlayarak yaklaşık iki asır boyunca anlatmaya devam etmişlerdir. Sayıları gittikçe artan bu kussâsı Hz. Ali mescidlerden uzaklaştırmış, İslâm âlimleri (özellikle muhaddisler) bunlara karşı

---

17 bk. Mehmet Ali Kapar, "Eyyâmü'l-Arab", *DİA,* İstanbul 1995, XII, 15.

18 Abbâs el-Azzâvî, *Târîhu'l-edebi'l-Arabî fi'l-Irâk,* Irak 1960, I, s. 288-290; İbn Abdirabbih, *Bedevî Arapların Özdeyiş ve Âdetleri* (çev. Erkan Avşar), İstanbul 2004, s. 9-11; Mücteba Uğur, "Va'z, Kıssacılık ve Hadiste Kussâs", *Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, XXVIII (Ankara 1986), 294-295; A. A. Duri, "The Iraq School of History to the Ninth Century- a Sketch", *Historians of the Middle East* (ed. Bernard Lewis), London 1962, s. 46 vd.; Ch. Pellat, "Kıssa", *EI,* V, 186; Nihad M. Çetin, "Ahbâr", *DİA,* İstanbul 1988, I, 486; İbrahim Altunel, "Kıssahan", *a.g.e.,* XXV, 501. Arap sözlü geleneğinin önemli bir yekûnunu temsil eden bu edebî mahsuller Araplar'da yazı yaygın olmadığı için asırlarca hâfızadan hâfızaya intikal ile muhafaza edilebilmiş, bunların tesbit ve tedvini ancak milâdî sekizinci asırdan itibâren mümkün olabilmiştir (Hüseyin Yazıcı, "Hikâye", *a.g.e.,* Ankara 2004, XVII, 480).

19 Bu kıssaların çeşitleri ve özellikleri için bk. Hasan Cirit, *Halkın İslâm Anlayışının Kaynakları: Vaaz ve Kıssacılık,* s. 75-88; bazı örnekler için bk. Mücteba Uğur, "Va'z, Kıssacılık ve Hadiste Kussâs", s. 297-299; Muhittin Uysal, "Bazı Hadis Kıssaları Üzerine Mülâhazalar", s. 42-56.

çıkarak birtakım önlemler almışlardır.[20] Ancak Ka'bü'l-Ahbâr (v. 34/654) ve Vehb b. Münebbih (114/732) gibi tâbiîn dönemi âlimleri kanalıyla Ehl-i Kitâb'tan tedvin edilen kısas-ı enbiyâ rivâyetlerinin belli bir sistem dâhilinde tarih, tefsir ve bazı hadis kitaplarında yer almasından sonra[21] kısas-ı enbiyâ başlı başına bir tür olarak İslâmî literatürdeki yerini almaya başlamış ve müslüman bilginler tarafından bu türün ilk müstakil örnekleri yazılmıştır.

Kâtib Çelebi, Vehb b. Münebbih dışında Ali b. Hamza el-Kisâî (v. 189/805),[22] bu zâtın eserinin muhtasarını hazırlayan Sehl b. Abdullâh et-Tüsterî (v. 283/896) ve Muhammed b. Abdülmelik el-Müsebbihî el-Harrânî'nin (v. 420/1029) Arapça; Muhammed b. Hasen ed-Dandurmî (Dîrûmî, v. ?) ve İshak b. İbrâhîm b. Mansûr b. Halef en-Nîsâbûrî'nin (h. II. asır)[23] ise Farsça kısas-ı enbiyâlarından bahsetmektedir.[24] Kaynaklarda ayrıca Ebü'n-Nadr Muhammed b. es-Sâib b. Bişr el-Kelbî (v.146/763), İbnü'l-Cebbâb Ebû Amr Ahmed b. Halid b. Yezid el-Kurtubi el-Mâlikî (v. 322/934), Ebû Abdillah Muhammed b. Ahmed b. Mutarrif el-Kinânî et-Tarafî (v. 454/1062), Ebü'l-Hasen b. Heysem (v. 573/1177) gibi âlimlerin de peygamberler tarihi ile ilgili eserler yazdıkları kayıtlıdır.[25]

---

20 İbn Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâleddîn Abdurrahmân b. Alî, *el-Kussâs ve'l-müzekkirîn* (thk. Ebû Hacer Muhammed Zaglul), Beyrut 1986, s. 103-109; D. B. Macdonald, "Kıssa", *MEB İslâm Ansiklopedisi (İA),* İstanbul 1977, VI, 773; İdris Şengül, "Kıssa", *a.g.e.,* XXV, 501; İbrahim Altunel, "Kıssahan", *a.g.e.,* s. 501-502.

21 Bu tür eserler arasında Taberî'nin (v. 310/922) *Câmi'ü'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân* adlı tefsiri ve *Târîhü'r-rüsül ve'l-mülûk ve ahbârihim* isimli tarihi, Ebû İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm es-Sa'lebî en-Nişâbûrî eş-Şâfiî'nin (v. 427/1035) *el-Keşf ve'l-beyân an tefsîri'l-Kurân*'ı, Fahreddîn Râzî'nin (v. 606/1209) *et-Tefsîrü'l-Kebîr*'i, İbnü'l-Esîr lakabıyla meşhur Ebü'l-Hasen eş-Şeybânî'nin (v. 629/1232) *el-Kâmil fi'târîh*'i, Ebü'l-Hasen el-Hâzin'in (v. 741/1341) *Lübâbü't-te'vîl fî maâni't-Tenzîl*'i, İbn Kesîr'in (v. 774/1373) *Tefsîrü'l-Kur'âni'l-azîm, el-Bidâye ve'n-nihâye* (*el-Bidâye*'nin ilk cildi kısas-ı enbiyâya ayrılmıştır) ile *Câmiü'l-mesânid ve's-sünen el-hâdî li akvemi's-senen* adlı hadis külliyatı sayılabilir. Kaynaklarda Vehb b. Münebbih'in bizzat derlediği *Kitâbü'l-İsrâiliyyât* ve *Kısasü'l-Enbiyâ* (*Kısasü'l-Ahbâr*) adlı eserlerinden bahsediliyorsa da bu sahanın ilk yazılı kaynaklarından sayılan söz konusu eserlerin mâhiyeti hakkında bilgi bulunmamaktadır (Hasan Cirit, *Halkın İslâm Anlayışının Kaynakları: Vaaz ve Kıssacılık,* s. 125).

22 Bazı kaynaklar Kâtib Çelebî'nin meşhur kıraat ve nahiv âlimi Ali b. Hamza el-Kisâî ile Muhammed b. Abdillâh el-Kisâî'yi (h. V/XI. asır) karıştırdığını ileri sürmektedirler (bk. Carl Brockelmann, "Kisâî", *İA,* VI, 823).

23 Bu iki isim için bk. Omid Safi, *Progressive Muslims,* Oxford 2003, s. 232.

24 Kâtib Çelebi, *Keşfu'z-zunûn an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn,* İstanbul 1972, II, 1328.

25 bk. C. Brockelmann, *Geschichte der Arabischen Litteratur (GAL),* Leiden 1937, I, 591-593; II, 580.

Kısas-ı enbiyâ türünün müstakil ilk örneklerini veren ve bu türün gelişmesine önemli katkılar sağlayan müelliflerin başında ***Kitâbu Bed'i'd-dünyâ ve kısasi'l-enbiyâ*** adlı eseriyle Muhammed b. Abdillâh **el-Kisâî** (V/XI. asır) ve *el-Keşf ve'l-beyân an tefsîri'l-Kurân* isimli tefsirindeki kıssaları birtakım rivâyetlerle zenginleştirerek ***Kitâbu Arâisü'l-mecâlis fî kısasi'l-enbiyâ*** adıyla kitaplaştıran Ebû İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm **es-Sa'lebî** en-Nîsâbûrî eş-Şâfiî (v. 427/1035) gelmektedir. Bu eserlerin Türkçe'ye tam, muhtasar, ilâveli birçok tercümesinin yapılması ve bunların çeşitli dönemlerde defalarca istinsâh edilmeleri Anadolu sahasında kazandıkları yaygın şöhretin işâreti sayılır. Bunda söz konusu eserlerin kullandıkları rivâyetlerin, ahlâkî telkinlerin, özellikle Sa'lebî'nin eserinde bulunan şiir, menkıbe ve hikâyelerin de etkisi bulunmaktadır.[26]

---

26 Kisâî ve Sa'lebî hakkında daha teferruatlı bilgiler için bk. İsmet Cemiloğlu, *14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi*, Ankara 1994, s. XIII-XXI (Eserde, Aydınoğlu Mehmed Bey [v. 735/1334] adına yapılan Anadolu sahasının bilinen en eski *Arâisü'l-mecâlis* tercümelerinden biri ele alınmıştır); Meriç Ökten, *Sa'lebî'nin Kısasü'l-enbiyâsı'nın XIV. Yüzyılda Türkçe Tercümesi Metin-Sözlük* (doktora tezi, 2000), İstanbul Üniversitesi SBE, s. XIII-LI (Bu çalışmada *Arâisü'l-mecâlis*'in Bursa nüshası esas alınmış, eksik kısımlar Ankara nüshasından ikmâl edilmiştir); Nesrin Bayraktar, *Ebu'l-Fazl Musa bin Hacı Hüseyn el-İznikî Kasasü'l-Enbiya Tercümesi (Metin-Dizin)*, Ankara 2008 (bu çalışmada da Sa'lebî'nin *Arâisü'l-mecâlis*'inin tercümesi -esas alınan İznikî nüshalarının ikinci ciltleri bulunmadığı için- yaradılıştan Hz. Mûsâ kıssasının sonuna kadarki kısım bugünkü harflere aktarılmıştır); Kemal Eraslan, "Kisâî'nin Kitâbu bed'id-dünyâ ve kısasi'l-enbiyâ Adlı Eserinin İstanbul'daki Tercümeleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, sy. 18 (İstanbul 1970) s. 125-132; İsmet Cemiloğlu, "Kısas-ı Enbiyâ ve Türkiye Kütüphanelerindeki Kısas-ı Enbiya Nüshaları", *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXVI/2 (Ankara 1988), s. 235-242; Emine Yılmaz- Nurettin Demir, "Bir Sa'lebî Çevirisi: Kısas-ı Enbiya TDK Nüshası*", International Journal of Central Asian Studies (Mustafa Canpolat Armağanı)*, sy. 10/1 (Seoul [Korea] 2005), s. 1-8; a.mlf.ler, "Sa'lebî'nin Kitâbu arâisi'l-mecâlis fî kısasi'l-enbiyâ'sının Anadolu Sahasında Yapılmış Çevirileri", *Journal of Turkish Studies (Cem Dilçin Armağanı)*, XXXIII/II (Cambridge 2009), 357-370; a.mlf.ler, "Özer, Şerife (2008), Die nominale Wortbildung im Altosmanischen. Am Beispiel der Übersetzung von Talabis Qisas al-Anbiya aus dem 14. Jahrhundert (Turcologica 73). Wiesbaden: Harrassowitz-Verlag", *Bilig,* sy. 49 (Ankara 2009), s. 231-240; Günay Tümer, "Bir Türkçe Kasas-ı Enbiya", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* XXII (Ankara 1978), 397-400; a.mlf., "Arâisü'l-Mecâlis" *DİA,* İstanbul 1991, III, 265-266; C. Brockelmann, "Sa'lebî", İA, İstanbul 1979, X, 125. *Arâisü'l-mecâlis*'in TDK nüshasının transkripsiyonu Emine Yılmaz-Nurettin Demir tarafından yapılmış, eserin diğer nüshaları ile ilgili teferruatlı bir inceleme ve sözlük ilâvesiyle basılmak üzere Türk Dil Kurumu'na teslim edilmiştir (bk. a.mlf.ler, "Kısas-ı Enbiya'dan Eski Anadolu Türkçesinin Sözvarlığına Katkılar I", *International Journal of Central Asian Studies [Talat Tekin Armağanı],* sy. 13 [Korea 2009], s. 496-497).

Türkçe telif edilmiş ilk mensur kısas-ı enbiyâ Burhanoğlu Kadı Nâsırüddîn Rabgûzî'ye (VII-VIII/XIII-XIV. asır) âittir. Harezm Türkçesi ile 710 (1310)'da kaleme alınıp Nâsırüddîn Tok Buğra (Tokbuğa) Beg adında bir emire sunulan eser *Kısas-ı Rabgûzî* adıyla meşhur olmuştur. Rabgûzî eserini Tok Buğra Bey'in ricâsı üzerine Moğol hâkimiyetinde yaşayan ve İslâm'la yeni tanışmış Türkler'e başta Hz. Peygamber olmak üzere Kur'an'da geçen peygamberleri "doğru ve yeterli" bir seviyede anlatmak üzere kendi "zimmetinden çıkan, kaleminden akan, akıbeti de ibâreleri de" kendine âit olan bir üslup ve muhtevâ ile yazmıştır.[27] Eser Orta Asya Türk dünyasında parlak bir şöhrete ulaşmış, halk kitleleri tarafından asırlarca sevilerek okunmuş, dünyanın çeşitli kütüphânelerinde bulunan birçok yazması üzerinde araştırmalar yapılmış, XIX. asırdan itibâren Taşkent ve Kazan'da defalarca basılmıştır.[28]

Rabgûzî, halk edebiyâtı hususiyetlerini taşıyan *Kısas-ı Enbiyâ*'sında âyetlerden ve ahbârdan çokça istifâde etmiş, mensur parçalar arasına halkın rağbetini arttırmak için etkileyici şiirler yerleştirmiş, yer yer hikâyeler ve menkıbeler aktarmış, öğütler, uyarılar ve soru-cevaplarla eseri zenginleştirmiştir. Her kıssanın başında yazdığı kasideler, aşk, tabiat, burçlar vb. konularla ilgili tasvîrleri nazmındaki çeşitliliği göstermesi bakımından önemlidir. Hatta bazı araştırmacılar, *Kısas-ı Rabgûzî*'nin, hakkında en teferruatlı bilgileri verdiği, en çok kaside yazdığı Hz. Peygamber'le ilgili kısımlarının, üslubundaki akıcılık ve halk tarafından ilgiyle okunması vesilesiyle Süleymân Çelebî'nin mevlidine kaynaklık ettiğini söylemektedirler.[29]

---

27 Seyfettin Erşahin, "Türklerin Hz. Muhammed Hakkındaki İlk Bilgi Kaynaklarından Kısas-ı Enbiyalar: Kısas-ı Rabguzi Örneği", *Diyanet İlmî Dergi (Peygamberimiz Hz. Muhammed Özel Sayı),* Ankara 2003, s. 204.

28 Eser Aysun Ata tarafından doktora tezi olarak hazırlandıktan (1995, Ankara Üniversitesi SBE) sonra giriş, tıpkıbasım ve dizin ilâvesiyle neşredilmiştir (*Nâsırüddîn bin Burhânüddîn Rabgûzî, Kısasü'l-Enbiyâ [Peygamber Kıssaları]*, I-II, Ankara 1997). Eserle ilgili teferruatlı bilgi için ayrıca bk. Naile Hacızade, "Nasıreddin Rabguzi'nin 'Kısasü'l-Enbiyâ' Adlı Eseri ve Onun Azerbaycan Türkçesi ile Münasebeti", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* sy. 1 (Konya 1994), s. 67-77; a.mlf., "Ahmed Yesevî'nin Dîvân-ı Hikmet'i ve Nasıreddin Rabguzî'nin Kısasü'l-Enbiyâ İsimli Eserinin Karşılaştırmalı Dil Özellikleri", *a.g.e.,* sy. 3 (Konya 1997), s. 11-18; Naile Hacıyeva, "Rabguzî'nin Kısasü'l-Enbiyâ Eserinin Bakü Yazması", *Türk Dili,* sy. 514 (Ankara 1994), s. 292-296; Avni Gözütok, "Rabguzî, Kısasü'l-enbiyâ: XIX. Yüzyıla Ait Bir Kazan Yazması", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* XV/37 (Erzurum 2008), s. 1-30; Ali Cin, "Rabguzi'nin Kısasü'l-Enbiya'sının Tahran Nüshası", *Turkish Studies,* V/1 (İstanbul 2010), s. 237-245.

29 Aysun Ata, "Rabgûzî'nin *Kısasü'l-Enbiyâ*'sında Nazmın Gücü", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi,* V/2 (Ankara 2008), s. 123-124.

Kütüphânelerimizde çoğu Kisâî ve Sa'lebî'nin eserlerinin tercümesi olan müellifi, mütercimi, müstensihi malum/meçhul çok sayıda *Kısas-ı Enbiyâ* nüshası bulunmaktadır. Bu eserlere -farklı isimlerle kaleme alınmış olsalar da- peygamberlerin hayat hikâyelerini ihtivâ eden birçok umûmi/Osmanlı tarih kitabını, bunlara yazılan zeylleri, irili ufaklı mucizât-ı enbiyâ, siyer-i enbiyâ ve bazı siyer/megāzî eserlerini de ilâve etmek gerekir.

Eski Türk edebiyâtında kaleme alınmış kısas-ı enbiyâların birkaç istisnâ dışında tamamı mensurdur. Tespit edebildiğimiz ilk manzum kısas-ı enbiyâ 987 (1579)'de Hindî Mahmûd tarafından nazmedilmiştir. 7867 beyitten oluşan eser çalışmamızın ikinci bölümünde incelenmiştir.[30]

XVII. asır Osmanlı âlim ve şâirlerinden İshak Hocası Ahmedî'nin (v. 1120/1708) *Vahdetnâme-i Âlem-engîz* adlı 2921 beyitlik mesnevîsi mucizât ve gazavât-ı enbiyâdan bahsettiği bölümleri dolayısıyla bazı tezkire müellifleri tarafından kısas-ı enbiyâ türü içerisinde değerlendirilmiştir. Bu müelliflerden Safâyî

---

30 Millî Kütüphâne katalogunda A5191 arşiv numaralı *Manzûme-i Târîh-i Peygamberân* ismiyle kayıtlı 63 varaklık bir eser bulunmaktaysa da yaptığımız incelemede eserin Abdülvâsî Çelebî'nin (XV. asır) Hz. İbrâhim kıssasını anlatan *Halilnâme*'sinin eksik bir nüshası olduğunu tespit ettik. Ahmed b. Ali Uşşâkīzâde tarafından 1248 (1832)'de istinsâh edilen nüsha Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye Yazmaları katalogundaki (www.yazmalar.gov.tr) açıklama notunda da "manzum peygamberler tarihi" olarak geçmektedir.

İlâhî ol begüñ göñline maḥbûb
Görindür iş-bu hûbı eylegil hûb

Budur ṣâfî ṣafâya mâ'il eyle
Şu cismânî havâyı zâ'il eyle (1[b])

mısrâlarıyla başlayan nüshadan Günay Alpay'ın konuyla ilgili makalesinde ("Abdülvâsî Çelebi'nin Eseri ve Nüshaları", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten: 1969*, Ankara 1989, s. 201-226) ve *Halilnâme* ile ilgili yapılmış doktora çalışmasında bahsedilmemektedir (Ayhan Güldaş, *Abdülvasi Çelebi, Halilnâme,* Ankara 1996. Bu çalışmada yukarıdaki mısrâlar 330-331. beyitlere tekābül etmektedir. bk. *a.g.e.,* s. 78).

Türkiye Yazmaları katalogunda (www.yazmalar.gov.tr) ayrıca Diyarbakır İl Halk Kütüphânesi, nr. 1578/2'de kayıtlı bir *Manzum Kısas* olduğu da belirtilmektedir. Ancak araştırmalarımız neticesinde aslında Ziya Gökalp İhtisas Yazma Eser Kütüphânesi (Diyarbakır)'nde 1587/2 (37[a]-159[b]) numarada kayıtlı bulunan söz konusu eserin 980 (1572) istinsâh tarihli, baş kısmı eksik, müellif ve müstensihi belirsiz, manzum bir ***Siyer-i Nebî*** olduğunu gördük. 124 varaklık bu eserin künyesi Sadettin Özçelik'in "Diyarbakır İl Halk Kütüphânesi'ndeki Türkçe Yazmalar Katalogu" başlıklı makalesinde de "114 sayfa"dan müteşekkil *Manzum Kısas* olarak verilmektedir (a.g.m., *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi,* V/2 [İzmir 2005], s. 250).

"… ve dahi *Vahdetnâme* nâmıyla kısas-ı enbiyâyı nazm etmişdir."[31] derken Sâlim söz konusu eserden "… ve *Vahdetnâme* ile kısas-ı enbiyâyı nazm etdikleri eser-i kâmilleri…" şeklinde bahsetmektedir.[32] Ancak eseri umumî muhtevâsı itibariyle tevhidnâme olarak kabul etmek daha doğru olacaktır.[33]

Osmanlı'nın son dönem dil, kültür ve edebiyât âlimlerinden Manastırlı Mehmed Rif'at (v. 1325/1907) tarafından çocukların istifâde etmesi amacıyla yazılan *Kısas-ı Enbiyâ* mesnevîsi 377 beyitten müteşekkil olup *Tuhfetü'l-İslâm* adı altında *İlm-i hâl* ve *Sîre-i Muhammediyye* manzumeleriyle birlikte neşredilmiştir (Şâm 1308).[34] Bir başka manzum kısas-ı enbiyâ Yenikapı Mevlevîhânesi neyzenlerinden, bestekâr (Mahmut) Dânişzâde Şevket Gavsî [Özdönmez]'in (v. 1954) kaleme aldığı *Manzum Târîh-i Enbiyâ* adlı eseridir. Mesnevî tarzında kaleme alınan eser 46 sayfa olup 1313 (1895)'te İstanbul'da neşredilmiştir. Kâinâtın yaratılışından tûfân kıssasına (Hz. Nûh) kadarki hâdiselerin anlatıldığı kitabın kapağında "Birinci Kısım" ibâresi mevcuttur. Şevket Gavsî "Bed'-i Kelâm" kısmına kaydettiği beyitlerde kendi eseri ile Hakānî'nin *Hilye*'sini kıyaslarken:

Eyledim işte bunı der-ʿuḥde
Naẓm-ı târîḫ-i rüsül itmekde

Her nebîye yazaraḳ ayrı fuṣûl
Minnet Allâh'a merâm buldı ḥuṣûl[35]

demekteyse de eserin kütüphânelerde rastlayamadığımız diğer ciltleri hakkında bilgimiz yoktur.

M. Nuri Şeydâ Bey'in *Mücmel Târîh-i Enbiyâ* (İstanbul 1315), Hüseyin Hıfzî'nin *Hulâsa-i Târîh-i Enbiyâ* (İstanbul 1323), Râşid'in *Zübde-i Târîh-i Enbiyâ* (İstanbul 1323), Halil Vâhid'in *Târîh-i Enbiyâ ve İslâm* (İstanbul 1326), Mehmed Şâkir'in *Muʿcizât-ı Enbiyâ* (İstanbul 1327), "Mekteb-i Sultânî Akāid-i

---

31 Safâyî, *Tezkire-i Safâyî: Nuhbetü'l-âsâr min fevâidi'l-eşʿâr* (haz. Pervin Çapan), Ankara 2005, s. 78-79.

32 Sâlim, *Tezkiretü'ş-şuarâ* (haz. Adnan İnce), Ankara 2005, s. 198.

33 Nitekim Âgah Sırrı Levend de "tevhidnâme ve vahdetnâme türü" hakkında bilgi verdikten sonra Ahmedî'nin *Vahdetnâme*'sini bu türün müstakil örnekleri arasında göstermiştir (bk. "Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten [1972],* Ankara 1989, s. 40.)

34 Eser aynı başlık ve muhtevâyla İstanbul'da da yayımlanmıştır (Dersaâdet 1315).

35 Şevket Gavsî, *Manzum Târîh-i Enbiyâ,* İstanbul 1313, s. 8.

Dîniyye Muallimi" Rif'at Bey'in *Târîh-i 'Âli-i Enbiyâ* (İstanbul 1327), İbrâhim Cûdî'nin *Küçük Târîh-i Enbiyâ ve İslâm* (İstanbul 1328), Abdülkādir Kadrî'nin *Enbiyâ ve İslâm Târîhine Hazırlık* (Bursa 1330), Ali Şeyyâd Bey'in *Târîh-i Enbiyâ ve İslâm* (İstanbul 1338) isimli eserleri Meşrutiyet Dönemi'nde mekteplerde okutulmak maksadıyla yahut avâm için kaleme alınan kısas-ı enbiyâlar arasında bulunmaktadır.

XIX. asırda Ahmed Cevdet Paşa'nın (v. 1312/1895) ömrünün sonlarına doğru kaleme aldığı on iki cüzden oluşan *Kısas-ı Enbiyâ ve Tevârîh-i Hulefâ* adlı mensur eser sade ve akıcı üslubu dolayısıyla yaygın bir şöhrete ulaşmıştır. Ancak, eserde Hz. Peygamber, halifeler, Emevî, Abbâsî ve 1439'a kadarki Türk-İslâm tarihi dönemi teferruatlı bir şekilde anlatılmışken yirmi dört peygamberin kıssasını ihtivâ eden bölüm eserin hacmine oranla yok denecek kadar kısadır. Cevdet Paşa eserinin girişinde peygamberlerin hayatına sadece değinmiş, esâtîr, menâkıb ve İsrâiliyyât'a çok az yer vererek Kur'an'daki bilgilerin bir kısmını aktarmakla iktifâ etmiştir. Eser çeşitli baskılar yapmış, bugünkü harflere aktarılmış, sadeleştirilmiş, sadece Hz. Peygamber kısmı alınarak birçok defa yayımlanmıştır.

İrşâdî Bayburdî'nin (v. 1877) yazmaya başladığı, Ağlarbaba Bayburdî'nin (v. 1958) tamamladığı *Kısas-ı Enbiyâ*,[36] Abdullatif Uyan'ın yıllarca *Türkiye Gazetesi*'nde tefrika edildikten sonra şahsî internet sitesinde kitap şeklinde yayımlanan *Şiirlerle Menkıbeler* serisinin ilk üç cildi;[37] Faik Ersöz'ün *Manzum Şekliyle Peygamberler Tarihi ve Ahirete Ait Konular*[38] ve M. Âsım Köksal'ın *Peygamberler*[39] adlı eserleri ile Nizam Bozkurt'un "Dörtlüklerle Peygamberler Tarihi" başlıklı çalışması[40] kısas-ı enbiyâ manzumelerinin çağdaş örnekleri arasında en dikkat çekici olanlarıdır.[41]

---

36 İrşâdî Bayburdî- Ağlarbaba Bayburdî, *Kısas-ı Enbiyâ* (yay. haz. Kalender Battal), Bayburt 2007.

37 On iki ciltlik bu serinin I. ve II. cildinde Peygamberimiz'in hayatı, III. cildinde de diğer peygamberlerin kıssaları teferruatlı biçimde nazmedilmiştir (bk. www.siirlerlemenkibeler.com).

38 Faik Ersöz, *Manzum Şekliyle Peygamberler Tarihi ve Ahirete Ait Konular,* İzmir 1992.

39 M. Âsım Köksal, *Peygamberler (Manzum)*, İstanbul 1999.

40 Nizam Bozkurt, "Dörtlüklerle Peygamberler Tarihi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi,* sy. 28 (Ankara 2003), s. 193-210.

41 Günümüzde çeşitli isimlerle birçok mensur kısas-ı enbiyâ neşredilmişse de bu çalışmada daha çok manzum kısas-ı enbiyâlar üzerinde durulduğundan mensur olanların adları zikredilmemiştir.

Türk edebiyâtında yukarıda bahsedilen kısas ve tevârîh-i enbiyâ kitapları dışında peygamber/ Kur'an kıssalarının sadece birini veya birkaçını konu edinen, çoğu mesnevî tarzında yazılmış telif-tercüme eserler de dikkat çekmektedir. Bunların başında Kur'an'ın "ahsenü'l-kasas: kıssaların en güzeli" diye vasıflandırdığı[42] Hz. Yûsuf kıssası gelir. *Tefsîr-i Sûre-i Yûsuf*'lar dışında *Yûsuf u Züleyhâ, Kıssa-i Yûsuf, Menâkıb-ı Yûsuf u Züleyhâ, Mu'cizât-ı Yûsuf Aleyhisselâm* gibi adlarla manzum/mensur, telif yahut tercüme yüzlerce yazmanın varlığı bu türün zenginliğini göstermesi bakımından kayda değerdir. Hz. İbrâhim'le ilgili *Menâkıb-ı İbrâhîm Nebî, Manzûme-i İbrâhîm Aleyhisselâm, Dâstân-ı Hazret-i İbrâhîm, Hikâye-i Nemrûd ü İbrâhîm, Kıssa-i İbrâhîm, Kitâb-ı İbrâhîm, Halilnâme*; Hz. İsmâil'i ve babasıyla olan irtibatını konu edinen *Dâstân-ı İsmâîl Aleyhisselâm, Kıssa-i İsmâîl Peygamber, Kıssa-i İsmâîl ü İbrâhîm, Hikâyetü İbrâhîm fî zebhi İsmâîl;* Hz. Süleymân ve etrafındaki şahıslarla alâkalı *Süleymânnâme, Hikâye-i Süleymân Nebî, Menâkıb-ı Süleymân Aleyhisselâm, Dâstân-ı Süleymân Peygamber, Hikâye-i Süleymân ü Belkıs, Kıssa-i Hazret-i Süleymân ü Belkıs, Vefât-ı Süleymân, Hikâyet-i Hazret-i Süleymân Nebî vü Sîmurg* gibi eserlerin; Kur'ân-ı Kerîm'de kendilerinden bahsedilen diğer peygamberler, ulu kişiler ve topluluklara dâir *Kıssa-i Dâvûd, Kıssa-i İbrâhîm ü Dâvûd, Risâle fî hakkı Eyyûb Nebî, Hızırnâme, Kıssa-i Mûsâ vü Hızır, Risâle fî hayâti Hızır ve İlyâs, Kitâb-ı Hızır Nebî, Dâstân-ı İskender-i Zü'l-karneyn, Kıssa-i Hikâye-i İskender-i Zü'l-karneyn, Hikâyât-ı Ashâb-ı Kehf, Dâstân-ı Ashâb-ı Kehf, Hikâye-i Uzeyr Peygamber, Hikâye-i Zekeriyyâ Aleyhisselâm, Hikâye-i Beyân-ı Katl-i Zekeriyyâ vü Nübüvvet-i Yahyâ Aleyhimesselâm, Dâstân-ı Hazret-i Îsâ, Hikâye-i Beyân-ı Vefât-ı Meryem* vb. isimlerle kayıtlı yazmaların varlığı Kur'an kıssalarının edebiyâtımız üzerindeki tesirini ve toplumun bu kıssalara olan rağbetini güçlü bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bütün bu eserler dışında Türk-İslâm edebiyâtının dîvânlar başta olmak üzere, mesnevî, tarih, şehrengiz, hikâye, menâkıb, münşeât gibi hemen her türlü mahsulünde peygamber kıssalarından izler, mazmunlar, remizler, iktibaslar, telmih, imaj ve motifler bulmak mümkündür.[43] Türk-İslâm edebiyâtı müelliflerinin en önemli

---

42 Yûsuf 12/3.

43 Bazı örnekler için bk. Âgah Sırrı Levend, *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar,* İstanbul 1984, s. 107-142; Melike Uçar, *Klasik Türk Şiirinde Peygamberler* (yüksek lisans tezi, 2006), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, muht.yerler; İshak Taşdelen, *Peygamber Kıssalarının Klasik Türk Şiirine Yansımaları* (yüksek lisans tezi, 2008), Dumlupınar Üniversitesi SBE, muht.yerler.

bilgi ve ilham kaynaklarından olan kısas-ı enbiyânın, eserlere bu derece yaygın bir kullanımla, büyük bir hayâl gücü ve anlam zenginliği ile yansıması tevârüs ettiğimiz edebî geleneğin sağlamlığının da önemli işâretlerinden sayılmalıdır.

Peygamberlerin fizikî hususiyetleri, ahlâk ve vasıflarından bahseden hilye-i enbiyâ türü eserler peygamber kıssaları ile ilgili teferruatlı bilgiler vermeseler de onların hayatlarını ihtivâ eden parçalar ve kıssalardan ilhâmla yapılan tasvîrler dolayısıyla burada zikredilmelidir. Bunlar arasında en meşhuru Neşâtî Ahmed Dede'nin (v. 1085/1674) 187 beyitlik *Hilye-i Enbiyâ*'sıdır.[44] Dursunzâde Abdülbâki (Bekāyî)'nin (v. 1015/1606) *Evsâf-ı Peygamberân-ı Mürsel* yahut *Hilyetü'l-enbiyâ ve Hilye-i Çehâryâr-ı Güzîn*'i ile, Nûrî mahlaslı bir şâirin *Hilye-i Peygamberân*'ı da bu tür eserler arasında sayılır.

Fuzûlî'nin Türk edebî nesrinde hususi bir mevki ve kıymete sahip olan *Hadîkatü's-suedâ* isimli "maktel"i, birinci bölümünde Hz. Âdem, Nûh, İbrâhîm, Ya'kūb, Mûsâ, Îsâ, Eyyûb, Zekeriyyâ ve Yahyâ'nın uğradığı belâlardan; ikinci bölümünde ise Hz. Peygamber'in çektiği eziyetlerden bahsetmesi bakımından burada ayrıca kaydedilmelidir. *Hadîkatü's-suedâ*'nın dünyanın çeşitli kütüphânelerinde bulunan birçok nüshasının peygamberlerle alâkalı kıymetli minyatürlerle bezenmiş olması eserin sanat tarihine katkısı bakımından da ehemmiyet arz etmektedir.

Tasavvuf edebiyâtında ise peygamberler, nebevî şahsiyetleri, fizik ötesi mertebe ve hakikatleri (a'yân-ı sâbiteleri), mucizeleri, seyr ü sülûkta manevî birer rehber olarak görülmeleri yönleriyle ele alınmışlardır. Peygamberlerin kıssaları zâhir ve bâtın açısından değerlendirilmiş, gönderilmelerindeki hikmetler birtakım sembollerle ifâde edilerek Kur'an'da ismi geçen her peygamber marifetullah, hakikat-i Muhammediyye, ilm-i ledün (ilm-i vehbî), insân-ı kâmil, irşâd, nübüvvet-velâyet vb. açılardan incelenmiştir. Bu tür eserlerin en dikkat çekici olanı şüphesiz Muhyiddîn ibn Arabî'nin (v. 638/1239) üzerinde pek çok şerh, hâşiye ve ta'lîk çalışması yapılan *Fusûsü'l-hikem*'idir. Kısas-ı enbiyânın makamlar, hâller, ibâdet ve âdâb bakımından ele alınıp yorumlandığı dinî-tasavvufî eserlerin başında ise

---

44 1312 (1894)'de İstanbul'da basılan eser Sadettin Nüzhet Ergun (*Neşâtî, Hayatı ve Eserleri,* İstanbul 1933), H. İbrahim Şener ("Neşâtî'nin Hilye-i Enbiyâsı" *Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 1 [İzmir 1983], s. 285-301), Mahmut Kaplan ("Neşâtî'nin Hilye-i Enbiyâsı", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* II/2 [Van 1991], s. 149-166) ve Bayram Ali Kaya (*XVII. Asır Şairlerinden Neşati: Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Hilye-i Enbiya'sının Tenkidli Metni* [yüksek lisans tezi, 1991], Trakya Üniversitesi SBE) tarafından çalışılmıştır.

Mevlânâ'nın (v. 672/1273) *Mesnevî*'si gelir.[45] Kuşeyrî'nin (v. 465/1072) *er-Risâle*, Hucvirî'nin (v. 465/1072) *Keşfü'l-mahcûb*, Ebû Tâlib el-Mekkî'nin (v. 386/996) *Kūtü'l-kulûb*, İmâm Gazzâlî'nin (v. 505/1111) *İhyâu ulûmi'd-dîn*, Sühreverdî'nin (v. 632/1234) *Avârifü'l-maârif*, Ebû Bekir Kelâbâzî'nin (v. 380/991) *et-Taarruf li-mezhebi ehli't-tasavvuf*, Ebû Nasr es-Serrâc'ın (v. 378/988) *el-Luma'*, Hacı Bektâş Velî'nin (v. 669/1270) *Makālât*, İsmâil Hakkı Bursevî'nin (v. 1137/1725) *Tefsîru Rûhi'l-Beyân*'ı da bu tür eserler arasında sayılabilir.[46]

Mutasavvıflar tarafından tasavvufun yapısına uygun yorumlarla derin tahlillere tâbi tutulan kıssalar arasında en dikkat çekeni Hz. Mûsâ-Hızır kıssasıdır. Tasavvuf edebiyâtında sadece bu kıssayı konu edinen Şemseddîn Sivâsî'nin (v. 1006/1597) *Kıssa-i Mûsâ ve Hızır*'ı, Niyâzî-i Mısrî'nin (v. 1105/1693) *Risâle-i Hıdriyye*'si gibi müstakil eserlerin yanısıra, Eşrefoğlu Rûmî'nin (v. 874/1469) *Müzekki'n-nüfûs*'u, Ahmed Bîcân'ın (v. 859/1455) *Envârü'l-âşıkīn*'i gibi fasıllarından birini bu kıssaya ayıran kaynaklar da bulunmaktadır.[47] Bütün bu eserlerin yanında tasavvufî dîvânlarda da kısas-ı enbiyâya âit pek çok kavrama hem bilinen mânâları hem de tasavvufî remizleriyle sıkça yer verilmesi, iktibâs ve telmihlerle bu kıssalardan istifâde edilmesi kısas-ı enbiyânın edebiyâtımızın her sâhasındaki nüfûzunu göstermesi bakımından kayda değerdir.

Peygamber kıssaları, halk/âşık edebiyâtı mahsüllerinde de dîvân şiirindekilere benzer motiflerle sıklıkla işlenmiştir. Halk şâirleri kaleme aldıkları koşma, semai, destan, deyiş, türkü vb. eserlerinde aşk, gurbet, hasret, ayrılık, ölüm acısı, sevinç, hüzün gibi duyguları; dine, tabiat ve topluma dâir meseleleri terennüm ederken kısas-ı enbiyânın zengin imaj ve mazmunlarından yararlanmaktan kaçınmamışlardır. Halk edebiyâtının temsilcileri olan âşıklar yazdıkları şiirler vâsıtasıyla bir yandan Anadolu kültürünü yansıtırlarken bir yandan da halkın düşünce ve inançlarını kayda geçirmiş olmaktaydılar. Bu sebeble, onların peygamber kıssalarından izler taşıyan mısrâları tarihî birer vesika hükmünde addedilmelidir.[48]

---

45 Peygamber kıssalarına dâir *Fusûsü'l-hikem*'deki tasavvufî yorumlarla *Mesnevî*'de verilen mesajlar Dilaver Gürer tarafından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. bk. a.mlf., *Fususü'l-hikem ve Mesnevî'de Peygamberlerin Öyküleri,* İstanbul 2002; a.mlf., *Fususü'l-hikem ve Mesnevî'de Peygamber Öyküleri II,* Konya 2007.

46 Daha teferruatlı bilgi ve zengin örnekler için bk. Sema Özdemir, *Tasavvuf Kültüründe Peygamberler* (yüksek lisans tezi, 2004), Uludağ Üniversitesi SBE, muht.yerler.

47 bk. Ahmet Yaşar Ocak, *İslam Türk İnançlarında Hızır yahut Hızır-İlyas Kültü,* İstanbul 2007, s. 34,85-104.

48 Konuyla ilgili örnekler için bk. Emine Dalkılıç Gültekin, *Âşık Edebiyatında Peygamber Kıssaları,* Isparta 2010, muht. yerler.

Son olarak, kısas-ı enbiyâ metinlerinin Osmanlı tasvîr sanatına yansımaları hususuna değinmek yerinde olacaktır. Osmanlı'nın ilk devirlerinde metinlerde anlatılan hâdise, hikâye veya bilgilerin minyatür yoluyla resim diline aktarılması pek yaygın değildir. XV. asırdan itibâren doğuya yapılan seferler sırasında İstanbul'a getirilen nakkaşların desteği ve güçlü bir hâmîlik geleneğinin oluşması neticesinde gelişen tasvîr sanatıyla birlikte aşk mesnevîlerinin yanında dinî konuların da yaygın bir şekilde resmedildiği görülmektedir. Kısas-ı enbiyâlar Osmanlı tasvîr sanatında her biri birer belgesel mâhiyetinde olan minyatürlerin yer aldığı eserlerin başında gelir. Peygamber hikâyelerindeki zengin muhtevâ, mahâretli musavvirlerin eliyle derinlikli ve çok boyutlu tasvîrlerle canlandırılmış; anlatılan mevzu metin-resim bağlantısıyla bütünleştirilerek hâfızalarda kalıcı kılınmıştır. Nakkaşlar minyatürleri her ne kadar metne bütünüyle bağlı kalarak çizmişlerse de, bazen çizimlerine hünerlerinin yanında hayâllerini, bilgi ve kültürlerini, bugün bir kısmı kaybolmuş sözlü geleneğin izlerini de kodlamışlar, bu detaylarla metne yeni zenginlikler ve kendine has açılımlar kazandırmışlardır.

Metinlerde çeşitli sebeplerle açıklanmayan bazı hususların resimler vâsıtasıyla dillendirilmesi Osmanlı tasvîr sanatının en belirgin özelliklerinden sayılır. Kısas-ı enbiyâlardaki bu tür tasvîrlerin doğru bir şekilde yorumlanabilmesi için resmedilen konunun farklı rivâyetlerinin iyi bilinmesi ve mahallî unsurlarla irtibatının isabetli bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

Minyatürlü kısas-ı enbiyâlarda dünyânın yaratılışından Hz. Peygamber'in vefâtına kadar peygamberlerin hayatlarına ve mucizelerine dâir kareler resimlere titiz bir işçilikle, ince fırça teknikleri, sınır çizgileri kesin hatlar, canlı ve birbirine karışmayan renklerle yansıtılmıştır. Resmi dolduran figürler ve ayrıntılar ise geçmişte metnin nasıl anlaşıldığını ortaya koyması bakımından önemlidir. Meselâ Süleymân Peygamber'in anlatıldığı kısma çizilen minyatürlerde Hz. Süleymân tecrübe sâhibi kâmil bir kişi olarak resmedilmiş, yüzüne bilge ve muzaffer bir bakış yerleştirilmiş, adalet ve gücü temsil eden cihânşümûl bir hükümdâr duruşuyla cinler, melekler ve insanlar tarafından tahtının taşınması aktarılmıştır. Resimdeki figüratif ögeler arasında Hz. Süleymân'ın veziri Âsaf, hüdhüd, sîmurg, Belkıs, taht, tahtın yerleştirildiği zeminin suyu hatırlatan maviliği, çeşit çeşit hayvanlar (bilhassa kuşlar), devler, periler, ulu kişiler, şeytan, burçlar, yıldızlar, ordular, savaş âletleri dikkat çekmektedir. Yazılı metinlerde tamamını bir arada göremediğimiz bu detaylar nakkaşların bilgi ve hünerleriyle resme kodlanmış, bütün olay ve şahıs kadrosuyla muazzam bir peygamber tablosu ortaya çıkarılmıştır. Aynı durum

Hz. Âdem'den Hz. Peygamber'e kadar Kur'an'da ismi zikredilen hemen her peygamber için geçerlidir.[49]

Peygamberlerin hayatlarıyla ilgili sanat değeri yüksek tasvîrlere kısas-ı enbiyâlar dışında bazı siyerlerde, çeşitli tarih, silsilenâme ve falnâme türü eserlerde de rastlanmaktadır.[50]

Görüldüğü üzere, peygamber kıssalarının ulûm-ı Kur'an başta olmak üzere tefsir, hadis, hukuk, İslâm/ milletler/ dinler tarihi, tasavvuf, felsefe, edebiyât, dilbilimi, folklor, antropoloji, resim ve sanat tarihi gibi bilim dallarıyla doğrudan irtibatı vardır. Kısas-ı enbiyâ çalışmalarında bu sahalardan birinin gözardı edilmesinin söz konusu kıssaları anlama ve yorumlama konusunda ciddî boşluklar meydana getireceği unutulmamalıdır.

---

49 Zengin örnekler ve yorumlar için bk. Metin And, *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası,* İstanbul 1998, s. 66-109 ("Yaratılış-Türeyiş-Tufan"), s. 110-227 ("Peygamberler ve Mucizeleri"); S. Bağcı, F. Çağman, G. Renda, Z. Tanındı, *Osmanlı Resim Sanatı,* Ankara 2006, s. 46-48. Osmanlı dönemi yazmalarında Hz. İbrâhim ve Hz. İsmâil'in hayatlarıyla ilgili çizilen minyatürler Mustafa Kurul tarafından (*İslâm Resim Sanatında Hz. İbrâhim ve Hz. İsmâil* [yüksek lisans tezi, 2007], Süleyman Demirel Üniversitesi SBE); Mustafa Darîr'in altı ciltlik *Siyer-i Nebî*'sinin TSMK H. 1221 numaralı cildinde bulunanlar Melek Dikmen tarafından incelenmiştir (*Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1221 nolu Siyer-i Nebî'de Metin Minyatür İlişkisi* [doktora tezi, 2009], Ankara Üniversitesi SBE).

50 Metin And, *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası* adlı eserinde kısas-ı enbiyâ minyatürlerini Nişâbûrî'nin *Kısas-ı Enbiyâ*'sı (Süleymaniye Ktp., Hamidiye Blm., nr. 980), Darîr'in *Siyer-i Nebî*'si (TSMK H. 1221-1223, CBL 419, TİEM 1974 nüshaları), Firdevsi-i Tavîl'in *Süleymânnâme*'si (TSMK H. 1487, 1490, 1546 nüshaları), Ferîdüddîn Attâr'ın *Mantıku't-tayr*'ı (TSMK H. 1512), Kalender Paşa'nın *Fâlnâme*'si (TSMK H. 1703), Farsça bir *Fâl-ı Kur'an* nüshası (TSMK H. 1702), Mîrhand'ın *Ravzatü's-safâ*'sı (Süleymaniye Ktp. Damad İbrahim Paşa Blm., nr. 906), Hamdî'nin *Yûsuf u Züleyhâ*'sı (CBL 428), Seyyid Lokmân Aşurî'nin *Zübdetü't-tevârîh*'i (TİEM 1973, TSMK H. 1321, CBL 414 nüshaları) ve Fuzûlî'nin *Hadîkatü's-suedâ*'sından (BL Or. 12009, 7301, TİEM 1967, NYBM 70, BN 1088 nüshaları) seçmiştir. Ayrıca bk. a.mlf., *Osmanlı Tasvir Sanatları I: Minyatürler,* İstanbul 2002, s. 295-309.

BİRİNCİ BÖLÜM

A. HİNDÎ MAHMÛD'UN HAYATI

Hindî Mahmûd Kanûnî Sultân Süleymân devrinden itibâren Osmanlı'nın merkez ve taşra teşkilâtında çeşitli vazifeler üstlenmiş devlet görevlilerinden ve kaleme aldığı binlerce beyitlik önemli iki manzumesine rağmen edebiyât tarihimizde hak ettiği yeri alamamış şâirlerimizden biridir. Tezkirelerde ve çeşitli kaynak eserlerde hayatı hakkında hiçbir bilgi bulamadığımız Hindî Mahmûd eserlerinde kendisini teferruatlı bir şekilde tanıtmıştır.[51] Buna göre o, 919 (1513-1514)'da Afyonkarahisar'da doğmuş, yirmili yaşlarından itibâren Şehzâde Selîm'in (II. Selîm) maiyyetine girmiş, Gürcistan'dan Yemen'e, İstanbul'dan İtalya'ya uzanan geniş bir coğrafyada meşakkatli ve çalkantılı bir hayat sürmüştür. 60 yaşındayken katıldığı İnebahtı (Sıngın/Lepanto) Deniz Savaşı'nda (979/1571) esir düşüp dört yıl boyunca önce İspanyol kuvvetlerinin elinde, sonra da Vatikan'da hapis hayatı yaşamak zorunda kalmış, 983 (1575)'te Sultân III. Murâd'ın "lütuf ve himmeti" sayesinde hürriyetine kavuşmuştur.

Hindî Mahmûd, İnebahtı Deniz Savaşı'nda esir düşünceye kadar çeşitli vazifelerde çalışmış, terfîler almış, Osmanlı'nın geniş coğrafyasında hizmet etme imkânı bulmuştur. Kendisinden bahsettiği beyitler incelendiğinde sırasıyla ahkâm-ı şerʿiyye kâtibi, dîvân kâtibi, müteferrika, elçi, kapıcıbaşı, defterdâr (tîmâr defterdârı), Dergâh-ı Âlî müteferrikası olduğu ve son vazifesindeyken savaşa katılıp esir düştüğü görülür. Hindî, esâretten kurtulduğu altmış dört yaşından sonra (983/1575) resmî bir vazife alıp almadığı hususunda ise bilgi vermemektedir. Her biri ayrı bir bilgi ve maharet gerektiren bu vazifelerde Tevkīʿî Celâlzâde, Kazasker Kutbüddînzâde gibi devlet adamlarının emrinde ve hayatı boyunca da II. Selîm'in maiyyetinde çalışmıştır. 959-973 (1552-1566)'te müteferrika iken evvelâ "Şâh-ı Şark" olarak bilinen Safevî hükümdârı Tahmâsb'a elçi olarak gönderilmiş, sonra da Mısır, Şâm ve Yemen mahmillerinde yıllarca hizmet etmiştir. 978 (1570)'de Kahramanmaraş'ta defterdârken Dergâh-ı Âlî müteferrikalığına getirilen Hindî Mahmûd'un İstanbul'daki bu son vazifesi hayatının en önemli dönüm noktasını teşkil eder. Zira II. Selîm'in fermânıyla esâretle neticelenecek çileli bir yolculuğa çıkacak, İnebahtı Deniz Savaşı'na katılacaktır. Hindî Mahmûd yaklaşık dört yıl sü-

---

51 Hindî Mahmûd'un hayatı daha önceki çalışmalarımızda ayrıntılı olarak ele alındığı için burada özet bilgi verilecektir. Teferruatlı hayat hikâyesi için bk. Ahmet Karataş, *Sergüzeştnâme-i Hindî Mahmûd: İnebahtı Gâzîsi Hindî Mahmûd ve Esâret Hâtıraları,* İstanbul 2013, s. 25-154.

ren bu esâret devresini teferruatlı bir şekilde *Sergüzeştnâme*'sinde anlatmaktadır. Messina ve Roma'da geçen hayli meşakkatli ve çileli yıllardan sonra III. Murâd tarafından 983 (1575)'te Vatikan'ın elinden kurtarılan Hindî Mahmûd, *Sergüzeştnâme* adıyla kaleme aldığı esâret hâtıralarına *Hediyye* ismini vererek kendisini kurtaran III. Murâd'a takdim etmiş, ömrünün sonlarına doğru da *Kısas-ı Enbiyâ*'sını yazmıştır. Her ikisi de türlerinin ilk ve en hacimli örneklerinden olan *Sergüzeştnâme* ve *Kısas-ı Enbiyâ* adlı eserleri Hindî Mahmûd'un hayatı ve yaşadığı döneme dâir birçok ilgi çekici bilgiyle doludur.[52]

Hindî Mahmûd, eğitimi hakkında bilgi vermemektedir. Üstlenmiş olduğu ahkâm-ı şerʿiyye ve dîvân kâtiplikleri, defterdârlık, müteferrikalık gibi resmî vazifeler ve binlerce beyitlik *Kısas-ı Enbiyâ* mesnevîsi göz önünde bulundurulduğunda Hindî'nin ciddî bir eğitim-öğretim disiplininden geçtiği ve yüksek kültür seviyesine sâhip olduğu söylenebilir. *Kısas-ı Enbiyâ*'sında kullandığı dinî terminoloji onun, siyer, dinler tarihi, kelâm, tefsir gibi ilim dallarındaki birikimini; konuların muhtevâsına göre sık sık âyetlerden iktibâslar yapması da Kur'ân-ı Kerîm'i çok iyi bildiğini gösterir. Eserlerinde Hz. Peygamber'in hadislerine yer vermesi, onlara telmihlerde bulunması hadis birikiminin de geniş olduğuna işâret sayılır. *Sergüzeştnâme*'sinde Zilhicce ayı vesilesiyle Kâbe tarihine ve menâsik-i hacca dâir yazdığı beyitler dinî bilgisinin derinliğini yansıtması bakımından ayrıca kayda değerdir.

Kısas-ı Enbiyâ'nın İstanbul Üniversitesi nüshasının istinsâh kaydında Hindî Mahmûd'dan "ârif, kâmil, âlim, fâzıl" bir zât olarak bahsedilmektedir. Eserde Taberî'nin *Târîh*'i başta olmak üzere isim vermeden andığı diğer tarih kitaplarından aktardığı bilgilere; Vehb ibn Münebbih, Abdullah ibn Selâm, İbn Abbâs ve Kaʿbü'l-Ahbâr'dan naklettiği rivâyetlere ve konular arasına serpiştirdiği ahbâr ve hikâyelere bakıldığında bu tavsiflerin medihten ziyâde bir hakikate işâret ettiğine şüphe yoktur. *Kısas-ı Enbiyâ*'da Cem, Cemşîd, Dârâ, Keykubâd, Feridûn gibi İran'ın önde gelen isimlerine atıflarda bulunması vesilesiyle onun Fars kültürüne de âşina olduğunu belirtmek gerekir. Eserlerine yansıttığı üslup, şiir tekniği, ustalıkla kurduğu terkipler, bilhassa *Kısas-ı Enbiyâ*'da arûzu umumiyetle başarılı kullanması, belâgat ilmine ve dil bilimi kurallarına olan vukufunu göstermesi açısından zikredilmelidir.

---

52 Konuyla ilgili hazırlanan doktora çalışması için bk. Ahmet Karataş, *Hindî Mahmûd Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Kısas-ı Enbiyâsının Tenkidli Metni* (doktora tezi 2011), I-III, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Devlet teşkilâtının çeşitli kademelerinde vazife almasına rağmen Hindî Mahmûd'un şahsiyetinin en belirgin yönünü şüphesiz edebî kimliği oluşturmaktadır. O, önceleri Hamdî mahlasını kullanmışken, sonra -muhtemelen esmer olduğu için- Sultân II. Selîm'in isteğiyle "Hindî"yi tahallus etmiş, bugüne kadar ulaşabilen eserlerini bu mahlas ile kaleme almıştır. Hindî'ye mahlasını bizzat Sultân'ın vermesi, zaman zaman onun takdirlerine mazhar olması, şiirlerinin edebiyâta vâkıf "ehl-i irfân" tarafından okunduğunu söylemesi, onun bu sâhadaki kudretinin en bâriz işâretlerinden sayılır. Günümüze ulaşan bir dîvânı bulunmasa da o, elimizdeki eserlerinde kullandığı dil tekniği, edebî üslûbu, başta Türkçe olmak üzere Farsça ve Arapça'ya hâkimiyeti ile devrinin edebiyât atmosferini de yansıtmaktadır.

Hindî Mahmûd, manzumelerinde kullandığı ıstılâhlar, ifâde kalıpları, mecâzlar, teşbihler, atasözleri ve deyimler ile Türkçe'ye katkı sağlamıştır. Eserlerinde yer alan "acı kavun misâli", "tuz ekmek hakkı", "bülbül gibi şakımak", "kar yağdığında iz örtülür" gibi deyim ve tabirler bugün de dilimizde kullanılmaktaysa da "ocaktan od kapmak", "ne sansan başına san yoldaşına", "domuzun ölüsü köpeğe düğün", "şer iş tehirle olur hayra tebdîl", "cân bostanda bitmez" gibi unutulmaya yüz tutmuş deyişlerin Hindî'nin eserlerinde yer almış olması o dönemin Türkçe'sini bugüne yansıtması bakımından ehemmiyet arz etmektedir.

O, *Kısas-ı Enbiyâ*'da peygamberlerin hayatını, *Sergüzeştnâme*'de kendi başından geçenleri içten duygularla, kendine has tarz ve tavırla aktarırken okuyucuyu da duygulandırır, hâdiselerin içine çeker. Bu üslubun temelinde şüphesiz onun şâir ruhunun ve sanatkâr hassasiyetinin izleri vardır. Türk edebiyâtında *Muhammediyye*'nin şöhreti çağları aşmışken benzer motiflerle kaleme alınan *Kısas-ı Enbiyâ*'nın tarihin karanlığında kaybolması kaderin cilvesi olsa gerektir. Halbuki Hindî Mahmûd, samimi söyleyişi, eserlerinde halkın âşinası olduğu akıcı bir dil kullanması, muhitinin/devrinin dinî ve maddî kültürü ile edebî ve sosyal yapısını yansıtması gibi yönleriyle önemli bir ayna vazifesi görmüştür.

Hindî Mahmûd'un Peygamberlerin hikâyelerini anlatırken sık sık mahallî unsurlara mürâcaat etmesi, zaman zaman tekrara düşse de dâimâ Türkçe söyleyişi esas alması, bugün artık kullanılmayan yilmek, yügürmek, uñarmak, derilmek, karımak, sımak, igen, yund, çetük, yabuk, yagı, yeygü, göynüklü, çokal gibi yüzlerce kelimeye yer vermesi ve devrin kültür dilini bütün zenginlikleriyle içine alıp şâirâne bir üslupla yansıtması eserlerinin kıymetini bir kat daha arttırmaktadır. O, bazı beyitlerini kaleme alırken aslında bugüne hem şahsî tecrübelerinin izlerini hem de Türkçe'nin tabir ve hususiyetlerini taşımıştır. Bu yönüyle *Kısas-ı Enbiyâ* sadece peygamber kıssalarını hâvi bir metin olmaktan öte halk tasavvurunu, irfâ-

nını ve devrin sosyal hayatını aktaran bir belge hüviyetindedir. Hindî Mahmûd'un Hz. Âdem aksırınca meleklere "yerhamükellâh" dedirtmesini (413-415. beyitler), ekin ekmek için Hz. Âdem'e öküz koşturup, sabanla tarla sürdürmesini (824-826. beyitler), Hz. Havvâ'ya koyun kırktırıp yün eğirtmesini (821-822. beyitler), Hz. Mûsâ devrinde yaşayan şahısların ellerine tesbih tutuşturmasını (5214. beyit), Hz. Yûsuf'un güzelliğini görenlere kelime-i şehâdet getirtmesini (2988-2989. beyitler), kömürün tarihini Hz. Âdem'e kadar götürüp (810. beyit) Hızır aleyhisselâma "üç kulhüvallâh" okutmasını (6689. beyit) bu bakış açısıyla değerlendirmek gerekir.

Hindî Mahmûd, esas itibâriyle şâirlik dâvâsı gütmediği ve eserlerini yazarken doğrudan doğruya sanat kaygısı taşımadığı için onun manzumelerini dîvân ve hamse sahibi şöhretli şâirlerin eserleriyle mukayese etmek doğru değildir. O, veznin ve şeklin kayıtlarına bağlı kalmanın getirdiği bütün zorluk ve aksaklıklara rağmen kurduğu ince hayâller, kelime tasarrufu, kendine mahsus üslup, ifâdelerindeki sadelik ve akıcılıkla bunların üstesinden gelebilmiş başarılı bir mesnevî şâiridir.

Eserleri göz önünde bulundurulduğunda Hindî Mahmûd'un şeriate bağlı, şer'î hükümleri çok iyi bilen, kalbi Allâh ve Hz. Peygamber sevgisiyle dolu, dindâr ve hakikatli bir müslüman olduğu görülür. Kâtiplerde aranan en önemli şartlar arasında "müstakim ve dindar" olmaları gerektiği hususu dikkate alındığında uzun yıllar ahkâm-ı şer'iyye ve dîvân kâtipliği de dâhil devletin itimâd, istikāmet, hak ve adâlet gerektiren çeşitli kademelerinde mühim vazifeler üstlenen Hindî'nin kuvvetli bir dinî şahsiyete sahip olduğuna şüphe yoktur. Her iki eserine tevhîd ve na'tlerle başlayan Hindî Mahmûd'un manzumelerinin baştan sona dinî motiflerle örülü olması da gayet tabiîdir. Zira *Kısas-ı Enbiyâ*'nın ana kaynağı Kur'an'dır. *Sergüzeştnâme* ise Allâh yolunda savaşılırken vuku bulan esâret dolayısıyla kaleme alındığı için daha başlangıçta dinî bir sebep barındırır.

B. HİNDÎ MAHMÛD'UN *KISAS-I ENBİYÂ*'SI

1. Eser Hakkında Genel Bilgiler

Kısas-ı Enbiyâ, Hindî Mahmûd'un ömrünün sonlarında (987/1579) yazdığı toplam 7867 beyitlik mesnevîsidir. Eser konusu itibariyle İslâmî Türk edebiyâtının bilinen ilk manzum kısas-ı enbiyâsı özelliğini taşımaktadır. Hindî, eserinin sonlarında bu durumu şu beyitlerle ifâde etmektedir:

7710. Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ naẓmına Rûm'da
Dehen açılmamış meger ki Ḳūm'da

…

7713. Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ naẓmını Yezdân
Zamânında baña feṭḥ itdi Sübḥân

G. M. Meredith-Owens'in tanıtım yazısıyla[53] ilim dünyâsının haberdâr olduğu *Kısas-ı Enbiyâ* altı ayda yazılmıştır. Klasik kitap tertibi esas alınarak besmele, hamdele ve salveleyle başlayan eserin ilk bölümünü fihrist oluşturmaktadır. Burada Hindî Mahmûd mesnevîsine konu ettiği peygamberler hakkında mensur olarak kısa bilgiler vermektedir. Hacimli mesnevîler kaleme almanın zorluğunu bildiği için kitabının yine baş kısmında "… noḳṣânını âṯâr-ı luṭfları ile taṣḥîḥ iden ʿirfân ṯevâb ve ecir ḥâṣıl ideler inşâallâhu Teʿâlâ" (**1**[b]) demekte ve

48. Umaram ṣaḳlaya sehv u ḫaṭâdan
Dirîġ itmeye luṭfını gedâdan

beytiyle kitabını yanlışlardan koruması için Allâh'a el açarken, birkaç yerde de eserinin kusursuz olmadığını belirtip onu baştan sona okuyan, hatâları görüp örten veya düzelten okuyuculara ve dinleyicilere duâ etmekte, onların da duâlarını beklemektedir:

26. Oḳuyanlar bunı vü hem sâmiʿîn
Bula raḥmet her ki deye âmîn

…

---

53 G. M. Meredith-Owens, "Traces of a Lost Autobiographical Work by a Courtier of Selim II", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, XXIII/3 (London 1960), s. 456-463.

7755. ʿUyûbın setr idenler bula devlet
Eger taṣḥîḥ oluna ulu ʿizzet

7756. Şular ki ibtidâdan intihâya
Naẓar ḳıla *Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ*'ya

7757. İrişe cismine vü ḳalbine nûr
Ola âṣâr-ı ervâḥ ile mesrûr

7758. Bula dünyâda vü uḫrâda iʿzâz
Aña mekşûf ola pinhân niçe râz

7759. Duʿâ ile idenler **Hindî**'yi yâd
Ḫudâ eyleye anlar göñlin âbâd

7760. Şular ki bu duʿâda deye âmîn
Ḫudâ iḥsânına irişe yarın

Kısas-ı Enbiyâ'nın son beytini de Hindî'nin okuyucuya duâsı oluşturmaktadır:

7764. Oḳuyup ḫatm idenler bu kitâbı
Bula her ḥarfine yüz biñ ṣevâbı

O, böyle bir eserin nazmını kendisine nasip ettiği için Allâh'a şükretmektedir:

22. Enbiyâ vaṣfın baña ḳılduñ naṣîb
Luṭfiñ ile ẕerre olundı nişân

Kur'an'daki peygamber kıssalarını açıklayan bu eser Allâh'ın inâyetiyle Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediyye*'si gibi şöhret bulacak, halkın takdirini kazanacaktır:

24. Sen ʿazîz ḳıl ḫalḳ içinde naẓmumı
ʿÂşıḳ olup sâmiʿîn şevḳ ala cân

…

7718. Bular mefhûm-ı Ḳur'ân-ı ʿAẓîm'dür
Beyân iden ḥikâyâtı Kerîm'dür

7719. Bula *Muḥammediyye* gibi ʿizzet
Buña ʿizzet iden başında devlet

Hindî Mahmûd *Kısas-ı Enbiyâ*'yı Sultân III. Murâd'a takdim etmek üzere kaleme almıştır. Zira kendisi onun sâyesinde "devlete" erişmiş, kalbi huzûra ermiş,

üzerine kilitlenmiş olan karanlık zindânların kapıları Sultân'ın lutfuyla hürriyete açılmıştır:

14. Bu ḥâl üzre duʿâda **Hindî** şâha
Hediyyesi budurur pâdişâha

7704. Anuñ devrinde ḳalb irdi neşâṭa
Ki baġlu ḳapular oldı küşâde

Eserinin şöhret bulup her diyara ulaşması, her dilde okunması da ancak Pâdişâh'ın himmetiyle mümkündür:

7721. Şehinşâhum irişdür her diyâra
Ki her vech-ile lâyıḳ iʿtibâra

7722. Oḳuyup müslimîn ide duʿâyı
Ḳabûl ide Ḫudâ olan ṣenâyı

7723. Devâm-ı devletüñde oldı ẓâhir
Buña her kim yapışur ise ṭâhir

7724. Bula âṣârını ol dü cihânda
Mekânına irişe ol cinânda

7725. ʿAzîz eyler ʿazîzi ulu ʿizzet
Ziyâde ola şâhım ʿömr ü devlet

Hindî, *Kısas-ı Enbiyâ*'yı okuyup Peygamberlerin hayatlarını anlamaya çalışanların gözlerinden perdeyi kaldırması, böylece sırların âşikâr olması, kalplerine feyz müyesser etmesi ve onları peygamberlerle dost kılması için Allâh'a niyâzda bulunur:

10. Ḳıṣaṣ-ı enbiyâyı kim oḳuya
Ḫudâ ʿibretlerini anda duya

11. Ḳulûba luṭfını feyż ide Raḥmân
Müyesser ide ḳullarına Sübḥân

12. Göre ẓâhirde vü bâṭında âṣâr
Aña ervâḥ-ı enbiyâ ola yâr

13. Ḥicâbı refʿ ide gözden o Settâr
Aña mekşûf oluna gizlü esrâr

Bir beytinde ise yazdığı bu eserden dolayı peygamberlerin ruhları ile "refîk" olduğunu söyleyerek hamdeder:

Naẓma getürdi ḳıṣṣaların ʿabd-i bî-riyâ
Oldı refîḳ ḥamd aña ervâḥ-ı enbiyâ
("Beyt", Fihrist kısmı, **18**[b])

Kısas-ı Enbiyâ mesnevîsi peygamberlerin hikâyelerinden oluşmasına rağmen Hindî Mahmûd eserde hayatının önemli bulduğu dönemlerine âit bazı bilgiler aktarmış, yazdığı diğer eser (*Sergüzeştnâme*) hakkında malûmât vermiş, yer yer pâdişâhtan da bahsederek devrine bağımsız kalmadığını göstermiştir. Peygamberlerin başından geçenleri hikâye ettiği bazı beyitlerde kendi tecrübelerinden de izler görülebilmektedir. Musâ ile Firavun bahsinde Firavun'un zulmünden bahsederken

4066. Kimüñ ki ḳudreti var ẓulme mâ'il
Olunmaya anuñ ẓulmına ḥâ'il

beytini kaleme alması, Hz. Yûsuf kısmında

3804. Dinür ḫâ'in olur ḫavf üzre dâ'im
Gider ẓulm ile mülk küfr-ile dâ'im

demesi, Sâlih aleyhisselâmın devesini anlatırken

1611. Deve de çekdi küffârıñ belâsın
Cihânın kim görüpdürür vefâsın

beytini kaydetmesi, Hazret-i Eyyûb kısmında yazdığı

5712. Ne kim yazıldı bu ser görecekdür

mısrâı buna misâl verilebilir.

Kısas-ı Enbiyâ'da Kur'an'da ismi geçen hemen her peygamber hakkında bilgi verilmekle birlikte bazılarıyla ilgili bilgiler teferruatlıyken bazıları muhtasar tutulmuştur. Hindî Mahmûd, peygamber kıssalarının yine bir kısmını "tafsîlen nazm" ettiğini söylerken bazı kıssaların ayrıntısına "**Gerekmez burada taḳrîr taṭvîl**" diyerek girmez.[54] Eserin Hazret-i Peygamber'le ilgili kısmının kısa olması ise ayrıca dikkat çekicidir. Hindî, Peygamberimiz'in hayatını hicrete kadar özet olarak anlatır, sonra da

7672. Resûl'üñ muʿcizi şerḥi ne mümkin
O muʿciz ile bil dîn dutdı temkîn

54 Mısrâ için bk. 2083. beyit.

7673. Anuñdur cümle âṣâr dü cihânda
Ḳodı âṣârı Ḥaḳ âḫir zamânda

7674. Ṣalavât ile ḫatm olsun kitâbum
Ṣalavât vire işiden ḫiṭâbum

diyerek bitiriverir. Bu âni bitirişe ilerleyen yaşından ötürü kitâbını yarım bırakmama endişesinin mi, manzum bir siyer kaleme alarak Hazret-i Peygamber'in hayatını ayrı bir mesnevîde bütün teferruatıyla anlatma arzusunun mu yoksa başka şartların mı sebep olduğunu bilemiyoruz. Öte yandan, incelediğimiz bazı kısas-ı enbiyâ nüshaları kâinâtın yaradılışıyla başlayıp Hz. Peygamber'le bitmektedir.[55] Bu geleneğe Hindî Mahmûd'un da uyduğunu söylemek yanlış olmaz. Zira aşağıdaki beyitlerden onun eserini zaten Hazret-i Peygamber'in hayâtına kadar yazmayı hedeflediği anlaşılmaktadır:

7715. Ẓuhûr itdi Ḫudâ'nuñ vâridâtı
Niçe ḫalḳ itdi evvel kâ'inâtı

7716. Oradan ibtidâsı intihâya
İrişdi tâ ki ḫatm-i enbiyâya

2. Eserin Adı

Hindî Mahmûd mesnevîsine *Kısas-ı Enbiyâ* adını vermiştir. Kitâbın ana başlığı "Hâẓâ Kitâbü Kısas-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm"dır. Ara başlıklarda ve yukarıda çeşitli vesilelerle örnekleri verilen beyitlerde de bu terkib kullanılmıştır:

2. Ola naẓmum **ḳıṣaṣ-ı enbiyâ**dan
Şular ki naḳl olundı etḳıyâdan

…

10. **Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ**'yı kim oḳuya
Ḫudâ ʿibretlerini anda duya

Eserin ferâğ kaydında "…hâẓihi'n-nusḫati'ş-şerîfeti'l-laṭîfeti'l-mevsûmeti bi-**ḳıṣaṣi'l-enbiyâ**'i'l-ʿıẓâm ʿaleyhim ṣalavâtü'l-meliki'l-ʿallâm…" denilerek mesnevînin adının *Kısas-ı Enbiyâ* olduğuna vurgu yapılmıştır.

---

55 Bunun sebebi Hz. Peygamber'in hayatının müstakil olarak "siyer" ve "megāzî" türü eserlerde anlatılması olmalıdır.

3. Sebeb-i Te'lîfi

Hindî Mahmûd *Kısas-ı Enbiyâ*'yı kaleme almasını birkaç sebebe bağlamaktadır. **Birincisi** iki cihân saâdetini elde etme gâyesidir. Eserin baş kısmındaki "…peyġamberân-ı mürselîn ʿaleyhimü's-selâm ḥikâyâtından Ḳur'ân-ı ʿAẓîm'de mesṭûr olan feḥvâ-yı şerîf üzre neṯr ile beyân iden fużalâ taḥrîründen bu bende-i ḳalîlü'l-biḍâʿa Hindî Maḥmûd dü cihânda maḥmûd olmaḳ ümmîdine tażarruʿ ile naẓma getürüp…" ifâdelerinden onun bu eseri meydana getirirken dünyâ ve âhiret mutluluğunu hedeflediğini anlıyoruz.

İkincisi, başta Hazret-i Peygamber olmak üzere bütün peygamberlerin şefâatine mazhar olarak affedilme arzusudur:

3. Ola luṭf-ıla rehber şerʿ-i Aḥmed
Resûl-i müctebâ Maḥmûd Muḥammed

4. Şefâʿat eyleye yevmü'l-ḳıyâmet
Günehkâr ümmete ire saʿâdet

…

49. Resûlullâh'dan umaram şefâʿat
Livâsında ḳopam yevmü'l-ḳıyâmet

…

46. Ḳıṣas-ı enbiyâ ola enîsüm
Meşâyıẖ-ı ʿıẓâm ola celîsüm

Üçüncüsü, türlü iniş çıkışlarla süren bir ömürden sonra geriye onun adını yaşatacak eser bırakma, hayır ile yâd olunma isteğidir:

16. Sebeb bu naẓma ne eyledi Allâh
Kimesneye degil bâḳī güẕergâh

17. Neden neye irişdüm sâl u mâhda
Geçirdim ʿömrümi ẖıdmet-i şâhda

44. Yetişdi çünki altmış sekize yaş
Ecel yaṣduġına ḳonulmadın baş

45. Ṣalâḥ ile oluna bir ʿamelde
Sirişt olam anuñla ẖâtimemde

47. Ḳalem urdum ṣıġındum ben Ḫudâ'ya
Bahâne ister ol Yezdân ʿaṭâya

…

7708. Sürûr irişdi ḳalbe Ḥaḳḳ'a maʿlûm
Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ gösterdi mefhûm

…

7762. Kişiyi añduran dâyim eşerdür
Bu devrân bâd-veş durmaz eserdür

Eserin fihrist kısmında müellifin "Tâ ki muḫtaṣar müfîd ile ʿâmil olan iḫvân-ı ehl-i ʿirfân bu ḥâlden istifâde idüp bu ḥaḳīr ḫayr ile yâd olınup ṣevâb-ı dü cihânı ḥâṣıl ideler" cümlesi, iyilikle anılma isteğini açıkça ifâde etmektedir.

Dördüncü sebep ise kendisini esâretten kurtaran, âhir ömründe rahat bir nefes almasını sağlayan Sultân III. Murâd'a armağan sunma arzusudur. Zira o, bu "Pâdişâh-ı heft-iklîm sâyesinde" eserini kaleme alma imkânı bulmuştur. Yine adalet ve lutfuyla dünyânın yüzünü güldüren, güneşin ve ayın saltanatı etrafında döndüğü bu Sultân'ın himmetiyle eseri her diyâra ulaşacaktır:

5. Ki Şâh-ı kâm-kâr devrinde bu ân
Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ naẓmını iḥsân

6. O dem ḳalbime ilhâm ḳıldı Ḳādir
Dilümden luṭf-ı Raḥmân oldı ṣâdır

7. Bi-ḥamdillâh irişdüm devlete ben
Murâd Ḫân devri içre vech-i aḥsen

…

7709. Ki naẓma eyledi dil murġı cevlân
Diledüm medḥ ola Sulṭân Murâd Ḫân

…

7711. Ḫudâvend-i ʿaẓîmü'ş-şân-ı ʿâdil
Ki şâhlarda aña olmaz muʿâdil

7712. Ṣalâḥ ü zühd ü taḳvâ virmiş Allâh
Dolanur taḫtgâhun mihr ile mâh

…

7714. Żaʿîfüñ nesne yoḳ sermâyesinde
Bu şâh-ı heft iḳlîm sâyesinde

…

14. Bu ḥâl üzre duʿâda **Hindî** şâha
Hediyyesi budurur pâdişâha

4. Yazılış Tarihi ve İstinsâhı

Hindî Mahmûd eserinin son kısmında "**Beyân-ı Târîẖ-i Kitâb**" başlığı altında eseri yazdığı tarihi vermiştir. Buna göre mesnevîsini 987 Muharrem'inin ilk günlerinde (Mart 1579) yazmaya başlamış, altı ay içinde, 987 Cemâziyelâhir'in sonlarına doğru (Ağustos 1579) bitirmiştir:

7752. Ṭoḳuz yüz daẖı seksen yedi târîẖ
Bu târîẖde yazar naẓmını râsiẖ

7753. Muḥarrem ġurresidür ibtidâsı
Evâẖir-i Cümâẕeyn intihâsı

7754. Bu şeş mâh içre sekiz biñdür ebyât
Güneşden ḳapdı **Hindî** bil ki ẕerrât

Taradığımız katalog ve kayıtlarda *Kısas-ı Enbiyâ*'nın müellif nüshasına ulaşamadık. Çalışmamıza esas aldığımız British Library nüshası 993 (1585)'te yazılmış olup müstensihi belli değildir. İstanbul Üniversitesi nüshasında ise iki tarih dikkat çekmektedir. Eserin mensur şekilde hazırlanmış özeti olan "Fihrist"in ferâğ kısmında fihristin tamamlandığı tarih olarak 1009 (1600) kaydedilmişken (vr. **5**[b]) eserin sonunda müstensih Ahmed b. Nebi tarafından 10 Muharrem 1010 (11 Temmuz 1601) tarihi not düşülmüştür (**201**[b]). Heidelberg nüshası ise İÜ nüshası esas alınarak 1214 (1799)'te istinsâh edilmiştir.

5. Eserin Kaynakları

Hindî Mahmûd'un istifâde ettiği kaynakların başında şüphesiz Kur'ân-ı Kerîm gelmektedir. Müellif, *Kısas-ı Enbiyâ*'da bahsettiği konularla alâkalı 440 âyete yer vermiştir. O, bir kıssayı anlatırken mevzuu muhakkak ilgili âyetlerden birine getirmekte ve söz konusu âyetin ya tamamını yahut bir kısmını metne dâhil etmektedir:

311. Olara emr olunmış ḳıl ʿibâdet
İder taṣdîḳ kelâmı bunda âyet

Ve mâ ḫaleḳtü'l-cinne ve'l-inse illâ li-yaʿbüdûn

637. Nitekim buyurur Ḳur'ân'da Ġufrân
Riʿâyet olınur fermân-ı Deyyân

Ve ḳāsemehümâ innî lekümâ lemine'n-nâṣiḥîn

1212. Gemide eyledükde dir ḳuʿûdı
Bu âyet-i kerîmeyi oḳudı

Bismillâhi mecrâhâ ve mürsâhâ inne Rabbî leġafûrün raḥîm

537. Biner Âdem ata bâ emr-i Sübḥân
Oḳur Âdem o dem âyât-ı Ḳur'ân

Sübḥâne'l-leẕî seḫḫare lenâ hâẕâ ve mâ künnâ lehu muḳrinîn

3195. Biraz dembeste vü ḥayrân olurlar
Maḥallidür bu âyeti oḳurlar

Mâ hâẕâ beşeren in hâẕâ illâ melekün kerîm

Hindî Mahmûd, bazen âyeti zikrettikten sonra ondan çıkardığı neticeyi kıssanın arasına bir beyitle yazmaktadır. Yukarıda kayıtlı olan "**Bismillâhi mecrâhâ**…" âyetinden iki beyit sonra yazdığı şu beyit söylediğimiz hususa misâldir:

539. Ḳaçan-kim bir kimesne ata binse
Oḳuya âyeti râm ola ünse

Hindî, bazen de âyeti müteakip onun manzum meâlini vermektedir:

Feʾinnellâhe yeʾtî bi'ş-şemsi mine'l-meşrıḳi feʾti bihâ mine'l-maġrib

2186. Benüm tañrım güneşi şarḳa ġarba
İledür hem baʿîd olanı ḳurba

2187. Senüñ de ḳudretüñ var ise göster
Olur ʿâciz bu sözlerden ol ebter

…

2720. Dimiş rüʾyâsını ḥażret-i pîre
Bu âyet maʿnisi gözine ire

İnnî raʾeytü eḥade ʿaşere kevkeben ve'ş-şemse ve'l-ḳamere raʾeytühüm lî sâcidîn

2721. Dir on bir yıldız u güneş ile ay
Baña secde iderler nedürür reʾy

Hindî Mahmûd, kimi zaman da âyetin meâlini iki beyte yaymış, beyitlerin arasına ise âyeti yerleştirmiştir:

2722. İşidicek dimiş Yaʿḳūb ṣaḳın sen
Bu iẖvânuña dimemekdür aḥsen

Lâ taḳṣuṣ rüʾyâke ʿalâ iẖvetike feyekîdû leke keyden

2723. Saña mekr itmeyeler bil ḥasedden
Ola ki çıḳmayalar idi ḥadden

Netice itibariyle müellif kıssaları aktaran âyetlerin tamamını bir bütün hâlinde alıp bunlar üzerinden mevzuu anlatmak yerine doğrudan kısas-ı enbiyâ eserlerinden faydalanmış, yeri geldikçe de ilgili âyetlerden iktibaslar yapmak sûretiyle Kur'ân-ı Kerîm'i kaynak olarak kullanmıştır.

Hindî Mahmûd'un Kur'ân-ı Kerîm'den sonraki kaynağı hadislerdir. O, İsrâilî rivâyetleri aktarmakla şöhret bulmuş aşağıda isimleri bahsedilen râvîler yoluyla hadislerden genişçe istifâde etmiştir. Ancak ekseriyetle esâtîr ile karışmış bu hadisler sahih kaynaklarda bulunmamaktadır. Bu nakilleri nazmeden Hindî Mahmûd, bazen aldığı rivâyeti "hadis" olarak nitelerken bazen de "ẖaber, ẖaberde şöyle gelmiş, dinür, nakledilür" gibi ibârelerle aktarmıştır:

Ḥadîṯ-i ibtidâ-i ẖalḳi'l-arżi ve'l-cibâl:

124. Resûl'den Kaʿb ḳılmışdur rivâyet
Selâm olsun eyâ ehl-i şefâʿat

Ḥadîṯü'l-cenneti ve'n-nâri ve mâ fîhâ:

250. Rivâyet İbn ʿAbbâs'dan olundı
Sekiz yaratdı Ḥaḳ uçmaġı dindi

Ḥadîṯü'l-cinni ve'l-cânni ve mâ kâne min ibtidâ'i emrihim ve ʿibâdet-i İblîs ʿaleyhi'l-laʿne:

296. Beyân ider Vehb ibn Münebbih
Ṣalavât virmege olundı tenbîh

…

7212. **Ḥadîṯ** naḳlince naḳl olundı dinür
Lebistân cebelinde defn olınur

Eserinde İsrâîlî rivâyetlere geniş yer veren Hindî Mahmûd hem Tevrât'tan ve İncîl'den hem de bazı peygamberlere nâzil olan suhûftan bahsetmekte, muhtevâları hakkında bilgiler verip bu kaynaklardan nakiller yapmaktadır:

81. Kitâb-ı enbiyâda ʿarş beyânın
Ki her birinde yazmışlar ʿayânın

5266. Dimiş Mûsâ zekât vir mâlıñ içün
Ki Tevrât'da buyurdı anı Bî-çûn

Ancak onun bu nakilleri doğrudan mukaddes kitaplardan değil, bunlardan istifâde ile rivâyetlerde bulunan râvîlerden ve tarih kitaplarından yaptığı kanaatindeyiz. Zira o, eski ümmetlerden ve onlara indirilen kitaplardan bahsederken ekseriyetle "dinür, dinmişdür, rivâyet eyledi, ehl-i târîẖ" gibi ibâreler kullanarak o râvi ve eserlere atıfta bulunmaktadır:

239. Vehb ibn Münebbih'den rivâyet
Beyân oluna Ḥaḳ ḳıla ʿinâyet
↓
243. Dimişler ehl-i Tevrât ẖalḳ-ı ʿâlem
Yazılmışdur o gün Allâhu aʿlem

Hindî Mahmûd *Kısas-ı Enbiyâ*'yı yazarken istifâde ettiği eserlerin tamamının isimlerini vermemektedir. "Kitâb-ı enbiyâda ʿarş beyânın" (81), "… yazar ẖaṭ" (277), "Neye işʿârdurur görüñ kitâbda" (1894), "Dimişlerdür kitâb içre erenler" (2086) "Dimişlerdür kitâb içre bu sözi" (2182), "H̱aberde şöyle yazmış deyu gelmiş" (2341), "Dimiş bu vech-ile yazan süẖanver" (2531), "Bu tafṣîl üzre yazarlar bu faṣlı" (3448), "Tevârîẖüñ kitâblarında yazar" (4025), "Dimişler ehl-i târîẖ her kitâbda" (4173), "Kitâb yazan kitâbda böyle didi" (6483), "Bunı böyle yazar bilgil kitâbda" (6497), "Bu vech-ile beyân olmış kitâbda" (6768), "Kitâblarda yazılmışdur mufaṣṣal" (7530) gibi mısrâlarla eser ve müellif ismi vermek yerine "kitap, râvî" gibi kalıplara ve "dinür, dinilmiş, dinmiş ẖaberde" gibi ifâdelere vurgu yapan Hindî'nin kitabını hazırlarken muhtelif mensur tarih kaynaklarından ve kısas-ı enbiyâ râvilerinin rivâyetlerinden yararlandığı anlaşılmaktadır. Eserinin girişinde bulunan "Ḳur'ân-ı ʿAẓîm'de mesṭûr olan feḥvâ-yı şerîf üzre neṡr ile beyân iden fużalâ taḥrîründen bu bende-i ḳalîlü'l-biḍâʿa Hindî Maḥmûd dü cihânda maḥmûd olmaḳ ümmîdine tażarruʿ ile naẓma getürüp…" ibâresi ve çeşitli yerlerde geçen "râvî, etkıyâ nakli, ehl-i târîh, ehl-i ahbâr, ehl-i hikmet" gibi ifâdeleri ile de kaynaklara genel olarak gönderme yapmaktadır. Aşağıdaki beyitte de aynı durum daha açık ifâdelerle dile getirilmiştir:

53. Egerçi neṯr-ile olmışdı ḳıṣṣa
Faḳīre naẓm üzere ire ḥıṣṣa

Hindî Mahmûd'un esas aldığı kaynaklar arasında zikrettiği tek isim Taberî'nin (v. 310/922) *Târîhu'r-rusül ve'l-mülûk ve ahbârihim* adlı eseridir.[56] Kitabının fihrist kısmında Firavun'dan bahsederken "***Tevârîẖ-i Ṭaberî* taḥrîri üzre sebeb-i ẓuhûrı tafṣîlen naẓm olunmuşdur**" ibâresi (**9**[a]) ve

4022. ***Tevârîẖ-i Ṭaberiyye***'de mesṭûr
Bilinmesine ṣarf olundı maḳdûr

beytiyle bu eseri zikretmesi bu kaynağa verdiği ehemmiyeti göstermesi bakımından kayda değerdir. Ancak, Hindî'nin sadece Taberî'den istifâde etmediği, çeşitli kısas-ı enbiyâ metinleri ile rivâyetleri de kaynak olarak kullandığı kanaatindeyiz. Zira o, değindiği bazı mevzular ve aktardığı birtakım bilgilerde *Taberî Tarihi*'nde bulunmayan rivâyetleri de tercih etmiştir. Mukayese imkânı vermesi açısından seçtiğimiz bir kısmın her iki eserde yer alış şekli aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir: [57]

---

56 Muhammed b. Cerir b. Yezid b. Kesîr b. Gâlib Ebû Cafer et-Taberi, İslâm ilimler tarihinde adından müfessir, muhaddis, fakih ve tarihçi olması yönüyle söz ettiren büyük bir bilgindir. Aynı zamanda kıraat âlimi de olan Taberî dil, edebiyât, şiir felsefe, mantık, tıp ve matematikte mütebahhir kabul edilmiştir. *Târîhu'r-rusül ve'l-mülûk ve ahbârihim* (*Târîhu'r-rusül ve'l-enbiyâ ve'l-mulûk ve'l-hulefâ*) adlı eseri münâsebetiyle Hindî Mahmûd'un zikrettiği Taberî'nin *Câmi'ü'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, *Tehzîbü'l-âsâr, İhtilâfü'l-fukahâ, Kitâbü Sarîhi's-sünne* gibi eserleri de sahalarının en önemli kaynakları arasında sayılmaktadır. İslâm tarihinin en mühim eseri olarak kabul edilen ve pek çok zeyli bulunan *Târîhu'r-rusül ve'l-mülûk*'un temel özelliği -Şemsettin Günaltay gibi bazı araştırmacıların İslâm dünyasının Heredot'u kabul ettikleri- Taberî'nin kâinâtın yaratılışından itibâren İslâm tarihiyle alâkalı ulaşabildiği yazılı ve şifâhî malumatı bir araya getirmek sûretiyle burada te'lif etmesidir. (Taberî'nin hayatı, eserleri ve İslâm ilimler tarihindeki önemi ve tarihçiliği hakında geniş bilgi için bk. Ahmed Muhammed Hûfî, *et-Taberî,* Kahire 1970, s. 180-232; Muhammed Zuhayli, *el-İmâm et-Taberî,* Dımaşk 1990, s. 198-245; M. Şemseddin Günaltay, *İslâm Tarihinin Kaynakları*, İstanbul 1991, s. 17-50; Fatih Bayar, *Taberî'nin Tefsir Metodolojisi* [doktora tezi, 2008], Uludağ Üniversitesi SBE, s. 4-23; Fatma Akdokur, *Tehzîbü'l-âsâr Bağlamında et-Taberî'nin Hadisçiliği* [doktora tezi, 2010], Ankara Üniversitesi SBE, s. 6-45; Hasan Kurt, *Taberî'nin Hayatı ve Tarihçiliği* [yüksek lisans tezi, 1991], Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE, muht.yerler; a.mlf., "Taberî'nin Tarih Anlayışı", *İslâmî İlimler Dergisi,* sy. 2 [Çorum 2008], s. 89-103; Fikret Işıltan, "Taberi", *İA,* İstanbul 1979, XI, 594-598.)

57 Mukayese yaparken *Târîh-i Taberî-i Kebîr Tercümesi* ile (İstanbul 1292, II, 153-161) *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk: Milletler ve Hükümdârlar Târihi* (trc. Zâkir Kadirî Ugan-Ahmet Temir, Ankara 1954, I, 400-412)'nden istifâde ettik.

Hz. İbrâhim'in İsmâil'i Kurban Etmesi Kıssasında Hindî Mahmûd'da Olmayan Taberî Rivâyetleri
Hz. İbrâhim'in Allâh'a "Bana bir oğul verirsen onu senin aşkına kurban ederim" demesi.
Hz. İbrâhim İsmâil'i kurban etmeye götürürken gökteki meleklerin ağlaması ve Allâh'a "Yâ Rabbî, İbrâhim ne büyük bir kul ki, ateşe attılar senden yüz çevirmedi, 'en sevdiğini kes' dedin yine sana gücenmedi." diyerek hayretlerini dile getirmeleri.
Hz. İbrâhim, İsmâil'i kurban için dağa çıkardığında dağın "Bu nasıl bir gün! Bir peygamber oğlunu benim üzerimde kesecek!" deyip titremesi, İsmâil aleyhisselâmın korkup "Baba, bu dağ neden titredi?" sorusuna "Allâh ne dilemişse o olur" şeklinde cevap vermesi.
Hâcer ve İsmâil'den ümit kesen şeytanın Hz. İbrâhim'e gelip "rüyada sana görünüp 'oğlunu kes' diyen İblîs'ti, Allâh 'oğul kes' der mi, İsmâil'i öldürürsen O'na âsî olursun" demesi.
Oğlunu kurban etmeye hazırlanan İbrâhim aleyhisselâma Hz. İsmâil'in "Baba, keşke bunu evde söyleseydin de annemle helalleşebilseydim" demesi ve baba-oğulun birbirlerine sarılıp ağlaması. Bu şefkatin isyan mânâsı taşımadığının "**el-kalbü yahzen ve'l-aynü tedma'**", (gönül mahzun olur, göz yaşarır) hadis-i şerifiyle izah edilmesi.

Hz. İbrâhim'in İsmâil'i Kurban Etmesi Kıssasında Hindî Mahmûd'un Taberî Dışındaki Kaynaklardan Aktardığı Rivâyetler
Hz. İsmâil sekiz yaşına bastığında alnında Hz. Peygamber'in nûrunun belirmesi.
Ümitsizlik içinde kıvranan "kör şeytan" için istiâzenin okunması.
Hz. İbrâhim'in yere yatırdığı İsmâil'ine kıyamayıp ağlaması, baba-oğul arasında gelişen muhâvere.
Hz. İbrâhim ağlarken İsmâil'in metânetini muhâfaza etmesindeki hikmetin sorulması ve cevabının nazmı. Buna göre İbrâhim evlâdından ayrılacağı için ağlamakta, İsmâil Dost'a kavuşacağından dolayı sevinmektedir.
Oğlunu fedâ eden İbrâhim'in mi, cânını bağışlayan İsmâil'in mi cömert olduğu sorusuna birtakım akıl yürütmelerle cevap aranması ve Hz. İbrâhim'in daha cömert olduğu neticesine varılması.
Cebrâil koçu getirdikten sonra "ayağının bağı çözülen" İsmâil aleyhisselâmın koşa koşa annesine sarılmaya gitmesi.

Hz. İbrâhim'in İsmâil'i Kurban Etmesi Kıssasında Hindî Mahmûd'un Aktardığı Rivâyetlerle Taberî'nin Rivâyetleri Arasındaki Farklılıklar	
Taberî'de	**Hindî Mahmûd'da**
Hz. İbrâhim Hâcer'e "İsmâil artık büyüdü, onu benimle gönder de beraber çalışalım, odun keselim." demektedir.	Hz. İbrâhim Hâcer'e "Çok kıymetli bir dostun düğünü var, davet edildim, İsmâil'i giydir, saçlarını tara, onu da götüreyim." demektedir.
Şeytan Hz. İbrâhim'in İsmâil'i aslında kurban için götürdüğünü önce Hâcer'e söylemektedir. Taberî bir başka rivâyeti de aktararak, şeytanın önce Hz. İbrâhim'in karşısına çıktığını kaydetmektedir.	Şeytan bu durumu önce Hz. İsmâil'e söylemektedir.
Hz. İbrâhim Cebrâil aleyhisselâmla sık sık görüştüğü hâlde Allâh'ın kurban emrini onun vâsıtasıyla değil de rüya yoluyla bildirmesinin hikmeti olarak bunun mutlak emir değil "sözünü tutması yönünde ihtar" olduğu rivâyeti aktarılmaktadır.	Hindî'nin aktardığı rivâyete göre Allâh, acıların en büyüğü olan oğul acısını Cebrâil'in bildirmesini istememiştir. O, zaten hiç kimsenin ölüm haberini Cebrâil vâsıtasıyla göndermemiştir.
Hz. İsmâil'in babasına âsîlerden olmamak için Allâh'ın emrini çabucak yerine getirmesini istemesi. Taberî'de ayrıca, annesi Hâcer'in vaziyetten haberdâr olması hâlinde gelip kendisini İbrâhim'in elinden alacağı rivâyeti kayıtlıdır.	Hz. İsmâil'in elini ağır tutan Hz. İbrâhim'e çabuk davranmasını istemesi. Zira Allâh'ın emri ne kadar çabuk yerine getirilirse şeytandan o kadar hızlı uzaklaşılacaktır.

Hz. İsmâil'in ağlayan babasından iki isteği vardır: **1.** Yüzünü ya bir bezle örtmesi yahut yüzükoyun yatırması. **2.** Annesi Hâcer'e "âhiret hakkı"nı bağışlamasını söylemesi. Taberî, Hz. İsmâil'in boğazlanma esnâsında can havliyle hareket edip Hz. İbrâhim'in üstüne kan sıçratmamak için babasından kendisini sıkıca bağlamasını istediğine dâir rivâyeti de aktarır.	Hz. İsmâil'in gözü yaşlı babasına üç "vasiyet"i vardır: **1.** Elini ayağını sıkı bağlaması, can acısıyla ona dokunursa etkilenmemesi. **2.** Onun ağlamaklı yüzünü görmemesi için kendisini yüzükoyun yere yatırması. **3.** Annesi Hâcer'e selâmını iletmesi, "uhrevî hakkı"nı helâl etmesini istemesi ve oğlu için ağlamamasını söylemesi.
Hz. İbrâhim'in oğlunun boğazına bıçağı iki defa çalmasına rağmen bıçağın kesmemesi. Üçüncüyü çalmadan Cebrâil aleyhisselâmın gelmesi.	Hz. İbrâhim'in bıçağı İsmâil'in boğazına yetmiş kere çalması. Her defasında yeniden bileyip, var gücüyle hamle etmesine rağmen bıçağın kesmemesi. Yetmiş defadan sonra Cenâb-ı Hak'tan nidâ erişmesi: "Tamam İbrâhim! Rüyan yerine geldi!" Cebrâil'in nidâdan sonra gelmesi.
Cebrâil'in, kulağına yapışıp cennetten getirdiği gözleri, ayakları ve boynuzları kara, gerisi ak koçu "Allâhu ekber Allâhu ekber" nidâsıyla İbrâhim'e vermesi, İbrâhim aleyhisselâmın onu "Lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber" diyerek alması, olan bitene şâhit olan İsmâil aleyhisselâmın "Allâhu ekber ve lillâhi'l-hamd" demesi.	Cebrail'in koçu "Allâhu ekber" diyerek getirmesi, Hz. İbrâhim'in "Allâhu ekber" diye alması. Hindî Mahmûd, tekbirin üç kişi arasında tamamlandığına değinmeden tamamını mensur olarak yazmıştır.
Cebrâil'in getirdiği koçla ilgili üç rivayet aktarılmıştır: Cennetten herhangi bir koç, Hâbil'in Allâh'a kurban olarak verdiği koç, herhangi bir dağda otlayan koç.	Hindî Mahmûd koçun Hâbil'in kurbanı olduğuna dair rivâyeti tercih etmiştir.

Hindî Mahmûd'un faydalandığı râviler İslâm öncesi dönemlere âit kıssa, efsâne, hikâye vb. rivâyetleri (İsrâiliyyât) büyük ölçüde Tevrât ve İncîl'den istifâde ile nakletmekle şöhret bulmuş Abdullah ibn Selâm (v. 43/663-664),[58] Abdullah ibn Abbâs,[59] Ka'bü'l-Ahbâr (v. 34/654) ve Vehb b. Münebbih (114/732)'dir.[60] Eserde az da olsa Hazret-i Âişe (v. 59/678)[61] ve Cafer-i Sâdık (v. 148/765)[62]'tan rivâyet bulunmaktadır. Hindî Mahmûd *Kısas-ı Enbiyâ*'da bu isimleri "radıyallâhu anh, hazret" gibi saygı ifâdeleriyle birlikte sık sık zikretmektedir:

57. Rivâyet eyledi dir İbn ʿAbbâs
Raḍıyallâhu ʿanhu deye her nâs

155. Ḳanatları var anlaruñ dinildi
Bular hep İbn ʿAbbâs'dan bilindi

…

209. Bil ʿAbdullâh kim İbnü's-selâme
Olardan açalum âġaz kelâma

…

---

58 Hayatı, rivâyetleri ve tesirleri için bk. Şaban Öz, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri* (doktora tezi, 2006), Ankara Üniversitesi SBE, s. 125-131; Mustafa Fayda, "Abdullah b. Selâm", *DİA,* İstanbul 1988, I, 134-135.

59 Abdullah b. Abbâs'ın hayatı, ilmî-siyâsî kişiliği ve tesirleri hakkında bk. Ali Akbıyık, *Abdullah b. Abbâs Hayatı ve Şahsiyeti* (yüksek lisans tezi, 2007), Selçuk Üniversitesi SBE, s. 4 vd; Mehmet Bilgen, *Abdullah İbn-i Abbas'ın Siyasi Hayatı* (yüksek lisans tezi, 2007), Cumhuriyet Üniversitesi SBE, s. 9 vd.

60 Ka'bü'l-Ahbâr ve Vehb b. Münebbih'in hayatları, tarih ilmi ve İsrâilî rivâyetler bakımından ehemmiyetleri, kaynakları, râvileri, eserleri, şahsiyetleri ve metodları hakkında ana kaynaklar ve güncel ilmî araştırmalar esas alınarak yapılan etraflı değerlendirmeler için bk. Şaban Öz, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri,* s. 119-125, 131-142; Halil İsmâîl İlyâs, *Ka'bü'l-Ahbâr ve eseruhu fi't-tefsîr,* Beyrut 2007, muht.yer.; Veli Atmaca, "Hadisde İsrâiliyâta Bakış II: Ka'bü'l-Ahbâr", *Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 3 (Şanlıurfa 1997), s. 163-180; Saliha Ünal, *Hemmâm b. Münebbih ve Vehb b. Münebbih'in Hadis İlmindeki Yeri* (yüksek lisans tezi, 2008), Selçuk Üniversitesi SBE, s. 17-30.

61 Hz. Âişe'nin rivâyetçiliğiyle ilgili bk. Hatice Görmez, *Hz. Âişe'nin Tefsir Rivâyetleri* (yüksek lisans tezi, 2006), Ankara Üniversitesi, SBE, s. 34 vd.; Sevgi Tütün, "Taberî Tefsiri'nde Hz. Âişe'nin Rivâyetleri ve Tefsir Metodu", *İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Musiki Dergisi,* VIII/16 (Konya 2010), s. 99-111.

62 Cafer Sâdık'ın hayatı, ilmî şahsiyeti ve rivâyet ettiği hadisler hakkında teferruatlı bilgi için bk. Yunus Emre Gördük, *İmam Cafer es-Sâdık'a İsnat Edilen Tasavvufî Tefsir ve Metodu* (doktora tezi 2010), Harran Üniversitesi SBE, s. 37-106.

218. Rivâyet ḳıldı ʿÂyişe anamuz
Şefâʿat ehli zevc-i müctebâmuz

…

399. Vehb ibn Münebbih dindi râvi
Olar olmış rivâyetde mesâʿî

…

427. Cumʿa gün zevâlinde dinilmiş
Rivâyet Caʿfer-i Ṣâdıḳ'dan olmış

…

577. Rivâyet eylemiş dir Kaʿbü'l-Aḥbâr
Raḍıyallâhu ʿanhü deyelüm yâr

…

2740. Ve bir niceleri ḳılmış rivâyet
Dinür ʿÂişe Ana'dan ḥikâyet

…

4023. Vehb ibn Münebbih Kaʿbü'l-Aḥbâr
Ve ʿAbdullâh-ı ḥażret naḳli yazar

Hindî Mahmûd Hz. Mûsâ'nın Cenâb-ı Hakk'ı görmek istemesiyle ilgili kıssasını anlatırken Şeyh Şiblî'den aktardığı bir hikâyeyi de kaynak olarak kullanmıştır (bk. **5362-5375**. beyitler).

Hindî, *Kısas-ı Enbiyâ*'da kelâm-ı kibârdan ve halk arasında doğruluğuna inanılan kimi sözlerden de istifâde etmiştir:

2767. Ḳażâ gelse başîret bağlanur bil
Anı defʿ idemez cemʿ olsa ger il

Yukarıdaki beytin ilk mısrâı "**iẕâ câ'e'l-ḳażâ ʿamiye'l-baṣaru**" şeklindeki Arapça darb-ı meselin birebir tercümesi sayılır. Aşağıdaki beyit ise halk arasındaki "kişide (özellikle ağır hastalarda) ölmeden önce bir rahatlama, ferahlama meydana geldiği" inanışına atıf vardır:

2785. Ḳażâ irmezden evvel caʿlî şâdî
Ḳulûba irüben virür neşâṭı

Aşağıdaki beytin ikinci mısrâında da "bir sadaka bin belâyı def eder" atasözünün izlerini görmek mümkündür:

3102. ʿAẕâbından Ḫudâ'nuñ ḳanı ḫavfüñ
Ṣadaḳa tevbedür bâʿişi defʿüñ

Netice itibariyle Hindî Mahmûd *Kısas-ı Enbiyâ*'yı farklı kaynaklardan faydalanarak nazmetmişse de onun esas kaynakları Kur'an, Hz. Peygamber'e dayandırılarak rivâyet edilen bilgiler ve esâtîrdir. Eser baştan sona bu kaynaklardan yapılan iktibaslar, tercümeler ve telmihlerle doludur. Hindî, Türkçe'yi ve şiirin âhenk unsurlarını muvaffakıyetle kullanarak oluşturduğu tercüme ve tasannuʿ hissi barındırmayan akıcı üslubuyla zaman zaman atıflarla, çoğu kere de herhangi bir işârette bulunmayarak söz konusu kaynaklardan derlediği bilgilerle eserini meydana getirmiştir.

6. Beyit Sayısı

Eserin tenkidli neşrinin toplam beyit sayısı 7867'dir. Eserin başında bulunan "**Fihrist-i Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm**" kısmında *Kısas-ı Enbiyâ* mesnevîsine dâhil olmayan tevhid, na't ve pâdişâh medhiyesini muhtevi 103 beyit mevcuttur. "**Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm bi-naẓm-ı Hindî Maḥmûd el-faḳīr**" başlığı ve Besmele'den sonra

1. Deyelüm besmeleyle elḥamdülillâh
Ola tâ dilde ṣâbit lafẓatullâh

beytiyle başlayan metnin ana kısmı ise 7764 beyit tutmaktadır. Daha önce de ifâde edildiği gibi Hindî'nin

7754. Bu şeş mâh içre **sekiz biñ**dür ebyât
Güneşden ḳapdı **Hindî** bil ki ẕerrât

beytinde söylediği "sekiz bin" rakamı takribî olsa gerektir. 7764 beyitlik ana metin içinde Hindî toplamı 39 beyit tutan iki bölümde (8+31) pâdişâhı medhetmekte, 66 beyitlik üç bölümde kendisi hakkında bilgi vererek Allâh'tan af ve merhamet dilemekte (40+17+9), sondaki 13 beyitle de eserini yazdığı tarihi belirterek kitabını bitirmektedir. Bütün bu beyitlerle birlikte Hindî'nin peygamberleri anlattığı bölümlerde nadiren de olsa sözü kendisine getirdiği beyitler çıkarıldığında kâinâtın yaradılışından itibâren doğrudan doğruya peygamberler tarihinin anlatıldığı beyitlerin sayısı 7630 civarındadır.

7. Muhtevâ Özellikleri

a) Tertibi

Kısas-ı Enbiyâ, klasik mesnevî planına göre tertib edilmiştir. Eserin baş kısmında "**Fihrist-i Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm**" başlığıyla manzum kısımda hikâyesi anlatılan peygamberlerin hayatı ana hatlarıyla aktarılmıştır. Eserin "giriş"ini oluşturan bu fihrist kısmında 23 ve 26 beyitlik iki tevhid, 15 beyitlik kelime-i şehâdet manzumesi ile 21 beyitlik bir na't ve eserini takdim ettiği 14 beyitlik Sultân III. Murâd medhiyesi bulunmaktadır. "**Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm**" başlığından sonra besmele, hamdele ve salveleyle mesnevîsine başlayan Hindî Mahmûd yine Sultân III. Murâd'ı medhetmekte ve kendisi hakkında bilgi vermektedir. Sebeb-i te'lifin de bulunduğu bu bölüm duâ ile bitmekte ve "**Beyân-ı levḥ ve'l-ḳalem**" başlığı ile mesnevînin ana kısmına geçilmektedir. Vr. **277**[b]'de bulunan

7674. Ṣalavât ile ḫatm olsun kitâbum
Ṣalavât vire işiden ḫiṭâbum

beyti ile biten bu ana bölümden sonra birbirini takip eden iki na't ve Pâdişâh medhi ile eserin hâtimesine geçilmektedir. Eser Hindî'nin kendi hayatı hakkında bilgi verdiği "**Beyân-ı Vaṭan-ı Hindî Maḥmûd el-faḳīr**", "**Münâcât**" ve "**Beyân-ı Târîḫ-i Kitâb**" ile son bulmaktadır.

Eserin bölüm başlıklarında dil birliği yoktur. Bazı başlıklar Arapça'yken bazılarında Türkçe tercih edilmiştir. Şâir her kıssadan sonra okuyucuyu kıssasını anlattığı peygamber için duâya ve Fâtiha okumaya davet etmektedir. Zira peygambere duâ etmek aslında kişinin kendisine duâ etmesidir:

5524. Duʿâ oḳuyalum rûḥına anuñ
Duʿâya iresin sevine cânuñ

…

6461. Zekeriyyâ içün oḳı duʿâyı
Saña da raḥmet eyleye o Bârî

Hindî Mahmûd bu hacimli mesnevîsinin ana metnini tek vezinle oluşturmasına rağmen beyitlerin arasına yerleştirdiği âyetler ve üslubundaki akıcılık sayesinde monotonluğa düşmemiş, mesnevî boyunca okuyucunun merak ve dikkatini konuya teksif etmesini sağlayabilmiştir. *Kısas-ı Enbiyâ*'nın ana planı şu şekildedir:

Ana Bölüm	Ana Bölümü Oluşturan Unsurlar	Varakları ve Beyit Aralıkları	Beyit Sayısı
Giriş	Fihrist, Tevhid, Beyân-ı Kelime-i Şehâdet, Na't, Medh-i Pâdişâh	1^b-19^a	103
Konunun İşlendiği Esas Kısım	Besmele, Medh-i Pâdişâh, Hindî'nin Hayatından Bir Bölüm, Sebeb-i Te'lif, Kısas-ı Enbiyâ Metni	1^b-277^b 1-7674	7674
Hâtime	Na't, Medh-i Pâdişâh, Hindî'nin Hayatından Bir Bölüm, Münâcât, Eserin Yazılış Tarihi	277^b-280^b 7675-7764	89

b) Konusu

Kısas-ı Enbiyâ mesnevîsi, âyet ve İsrâiliyyât'a dayalı rivâyetlerden hareketle Kur'an'da isimleri zikredilen yirmi beş peygamberden[63] Hz. Elyesâ ve Hz. Zülkifl dışındaki yirmi üç peygamberin, isimleri Kur'an'da geçtiği hâlde peygamberlikleri ihtilâflı olan Hz. Lokmân, Hz. Uzeyr, Hz. Zülkarneyn'in ve Kur'an'da isimleri anılmayan Hz. Şît, Hz. Hızır ile Hz. Dânyâl'in kıssalarından bahsetmektedir.

Klasik tarih kitaplarında olduğu gibi burada da eser "Levh ve kalem"in, suyun, arşın, yerin göğün yaratılışının anlatılması ile başlamaktadır. Müellif bazı peygamberlerin hayatlarına çok kısa değinirken, bazılarını teferruatlı bir şekilde aktarmış, onların kavimleriyle olan mücadelelerini, çektikleri sıkıntıları, zaferlerini, mağlubiyetlerini, Hakk'a tazarrularını, evlâd ü ıyâllerini bütün ayrıntılarıyla nazmetmiştir. Peygamberlerin irtibatlı oldukları şahsiyetler (Âzer, Nemrûd, Firavun, Hâmân, Kārûn, Belkıs, Züleyha vb.) hakkında da bilgiler veren Hindî Mahmûd Hz. Peygamber'in hayatının ise sadece hicrete kadar olan devresini ana hatlarıyla aktarmıştır.

---

63 O peygamberler şunlardır: Hz. Âdem, Hz. İdrîs, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. İshâk, Hz. İsmâil, Hz. Lût, Hz. Ya'kūb, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Şuayb, Hz. Mûsâ, Hz. Hârûn, Hz. Dâvûd, Hz. Süleymân, Hz. Yûnus, Hz. İlyâs, Hz. Elyesâ, Hz. Zülkifl, Hz. Zekeriyyâ, Hz. Yahyâ, Hz. Îsâ, Hz. Muhammed.

Kısas-ı Enbiyâ'da dikkat çeken bir başka husus Hindî'nin eserini yazarken yaşadığı dönemden bağımsız kalamamasıdır. Hindî Mahmûd, eserin yaklaşık altmış beytinde pâdişâhı medhetmekte, yetmiş beytinde ise kendi hayatından bahsetmektedir. Peygamber kıssalarını aktarırken de yer yer sözü kendi dönemine getirerek duygu ve düşüncelerini açıklamaktadır. Meselâ, Firavun'un hanımı Âsiye'nin uğradığı eziyeti anlatırken Messina'da yakılarak şehid edilen esir arkadaşlarını hatırlamakta,[64] Hz. Nûh'un oğlu Yâfes hakkında bilgi verirken Farslılar'a bedduâ etmektedir:

1346. Yesâf'dan geldi Ye'cûc deyu mesṭûr
Menâşîẖ'den ʿAcem ḥâkimi maḳhûr

1347. Olar Ḥaḳ'dan dilerem yoḳ olalar
ʿAcem mülkini ʿOs̱mânlu alalar

1348. Duʿâmı müstecâb eyle İlâhâ
Murâd viricisin sen pâdişâha

c) "Fihrist" Kısmının Hususiyeti

Kısas-ı Enbiyâ'nın fihrist kısmının kendine mahsus bazı özellikleri bulunmaktadır. İçindeki manzum tevhid, na't ve pâdişâh medhi dışında mensur olan ve British Library nüshasında 19, İÜ nüshasında 5, H nüshasında 12 varak tutan bu kısım *Kısas-ı Enbiyâ*'nın ana metninin bölüm başlıklarını ihtivâ etmesinden öte, eserin özeti niteliği taşımaktadır.

Hindî Mahmûd bu özeti, kısa ve faydalı malumatla yetinmek isteyen ve bununla âmil olan "irfân ehli" okuyucunun istifâde etmesi için hazırladığını belirtmektedir:

"Tâ ki muẖtaṣar müfîd ile ʿâmil olan iẖvân-ı ehl-i ʿirfân bu ḥâlden istifâde idüp…" (**1ᵇ**)

Hindî'nin bu bilgili okuyuculardan isteği, himmet edip eserin varsa eksik taraflarını tamamlamaları ve kendisini hayırla yâd etmeleridir:

"….bu ḥaḳīr ẖayr ile yâd olınup s̱evâb-ı dü cihânı ḥâṣıl ideler ve noḳṣânını âs̱âr-ı luṭfları ile taṣḥîḥ iden ʿirfân s̱evâb ve ecir ḥâṣıl ideler inşâallâhu Teʿâlâ." (**1ᵇ**)

---

64 aş. bk. 4713-4718. beyitler.

Fihrist kısmı ana metin gibi klasik eser tertibine göre oluşturulmuştur. Besmele, hamdele ve salveleden sonra faslü'l-hitâbla hem fihrist hem de *Kısas-ı Enbiyâ* mesnevîsi hakkında bilgi veren Hindî Mahmûd manzum tevhid ve na'ti müteakip ana metnin özetini vermeye başlamaktadır. Özeti verilen kısımların manzum metindeki yerlerinin sayfa numaraları derkenâr olarak eserin British Library nüshasında yer almaktadır. İÜ nüshasında bu kısım bazı varakların kopuk olmasından dolayı eksiktir, var olan varaklarda ise numara bulunmamaktadır.

Hindî bu kısımda zaman zaman "tafsîli nazmda maʿlûm olur", "tafṣîli naẓmda meşrûḥdur", "sebeb-i ẓuhûrı tafṣîlen naẓm olunmuşdur" gibi notlarla manzum metne gönderme yapmakta, bazı yerlerde ise "kıssadan hisse" kapması için okuyucuya tavsiyelerde bulunmaktadır.[65] Allâh'a hamd, peygamberlere duâ ettikten sonra da "**Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ**'nuñ ʿaleyhimü'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm fihristi tamâm oldı bi-ʿavnillâhi Teʿâlâ ve ḥüsne tevfîḳıhi" ibâreleriyle fihrist bölümünü tamamlamaktadır.

Hindî Mahmûd nazımda olduğu gibi nesirde de akıcı ve sağlam bir üsluba sahiptir. Eserinde, Lokmân aleyhisselâmın hayatından bir kıssayı aktardığı mensur kısım ve aynı kıssanın ana metindeki manzum kısmını, konuları aktarma ve ifâde etme tarzı hususunda karşılaştırma imkânı vermesi için aşağıya alıyoruz:

> Ḥażret-i Loḳmân ʿaleyhi's-selâm Ḥabeşî ḳul imiş. Mevlâsı âzâd eylemiş. Üç biñ beş yüz yıl ʿömür sürmiş. Ḥażret-i Ḥaḳ celle ẕikruhu Loḳmân'a iki melek göndermişler. Ve buyurmuşlar ki rıżâsı elünde olsun dilerse nübüvvet ve dilerse ḥikmet ḳabûl eylesün deyu fermân olunduḳda ḥikmet ḳabûl eylemişler. Müdâmî ḥikmet naḳl iderler imiş. Bir kimesne Loḳmân'a su'âl idüp bu kerâmete ne fiʿlden irişdiñüz didükde ṣıyânet ile ṭoġrı sözde bulduḳ buyurmuşlar.

…

6769. Dinür Loḳmân'ı Ḥabeşî ḳul imiş
Anı mevlâsı bil âzâd ḳılmış

6770. Olur üç biñ ü beş yüz yıl ʿömri
Bilürmiş yine ol Zeyd ile ʿAmr'i

---

65 Meselâ, Yûşâ aleyhisselâmın bin ay oruç tuttuğu ve bu oruçlu hâliyle gazâ ettiğini anlattığı bölümde Hz. Peygamber'in "keşke benim ümmetimde de Yûşâ gibi erler olsaydı." temennisine Cenâb-ı Hakk'ın "Senin ümmetinden Kadir gecesini ihyâ eden herkes Yuşâ'nın bin ay boyunca oruçlu olarak yaptığı gazâların sevâbını kazanır." müjdesiyle mukābele ettiğini söyler ve okuyucuyu tenbihlemeyi ihmâl etmez: "Ol gice iḥyâsından ġāfil olunmaya." (vr. **10**[b])

6771. İki ferişte gönderdi Ḫudâ dir
Buyurmış ola elinde rıżâ dir

6772. Nübüvvet ile ḥikmet iḫtiyârı
Dimiş ḳabûlüne mevḳūf o Bârî

6773. Ḳabûl itmiş dinür ḥikmeti Loḳmân
Dimişler ehl-i ḥikmet bile yârân

6774. Dinür Loḳmân'ı ḥikmet naḳl idermiş
Biri dir bu kerâmet neden irmiş

6775. Dimiş Loḳmân iki ḥâlden irdüm
Ṣıyânet ile ṭoġrı sözde buldum

Fihrist'teki konu başlıkları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Sıra Nr.	Konu Başlığı	Varak Nr.	Beyit/ Satır Sayısı
1.	Fihrist-i Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm	1[b]	11 satır
2.	Ḳaṣîde-i tevḥîd-i Ẕü'l-celâl lâ ilâhe illâ hû	2[a]-3[a]	23 beyit
3.	Der Beyân-ı Kelime-i Şehâdet	2[a]-2[b1*]	15 beyit
4.	Tevḥîd-i Bârî Ḫudâ ʿAzze ve cell	3[a]-3[b]	26 beyit
5.	İbtidâ-i levḥ ve'l-ḳalem	3[b]-4[a]	2 satır
6.	Ḳıṣṣa-i Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm	4[a]	3 satır
7.	Ḳıṣṣa-i Şît Nebî ʿaleyhi's-selâm	4[a]	3 satır
8.	Ḳıṣṣa-i İdrîs Nebî ʿaleyhi's-selâm	4[a]	3 satır
9.	Ḳıṣṣa-i Nûḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm	4[a]-4[b]	4 satır
10.	Ḳıṣṣa-i Hûd Nebî ʿaleyhi's-selâm	4[b]	5 satır
11.	Ḳıṣṣa-i Ṣâliḥ ʿaleyhi's-selâm	4[b]-5[a]	19 satır
12.	Ḥażret-i Nûḥ ʿaleyhi's-selâm oġullarından Kûş	5[a]-6[a]	29 satır
13.	Ḳıṣṣa-i İbrâhîm Peyġamber ʿaleyhi's-selâm	6[a]-7[a]	19 satır
14.	Ḳıṣṣa-i İsmâʿîl Peyġamber ʿaleyhi's-selâm	7[a]	8 satır
15.	Ḳıṣṣa-i İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhi's-selâm	7[a]-7[b]	8 satır
16.	Ḳıṣṣa-i Lûṭ Nebî ʿaleyhi's-selâm	7[b]-8[a]	12 satır

* "Der Beyân-ı Kelime-i Şehâdet" manzumesi sadece Heidelberg nüshasında bulunmaktadır.

17.	Ḳıṣṣa-i Yaʿḳūb Nebî ʿaleyhi’s-selâm	8^a-8^b	12 satır
18.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	8^b-9^a	15 satır
19.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi’s-selâm	9^a-10^a	40 satır
20.	Ḳıṣṣa-i Yûşaʿ ʿaleyhi’s-selâm	10^a-10^b	10 satır
21.	Ḳıṣṣa-i Şuʿayb Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	10^b-11^a	6 satır
22.	Ḳıṣṣa-i Yûnus Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	11^a	11 satır
23.	Ḳıṣṣa-i Eyyûb Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	11^a-11^b	9 satır
24.	Ḳıṣṣa-i Dâvûd Nebî ʿaleyhi’s-selâm	11^b-12^b	21 satır
25.	Ḳıṣṣa-i Süleymân ʿaleyhi’s-selâm	12^b	13 satır
26.	Ḳıṣṣa-i Zekeriyyâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	13^a	4 satır
27.	Ḳıṣṣa-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	13^a	5 satır
28.	Ḳıṣṣa-i İskender-i Ẕü’l-ḳarneyn ʿaleyhi’s-selâm	13^a-13^b	4 satır
29.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Loḳmân ʿaleyhi’s-selâm	13^b	7 satır
30.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Ḫıżır ve İlyâs ʿaleyhimâ’s-selâm	13^b-14^a	7 satır
31.	Ḳıṣṣa-i Aṣḥâb-ı Kehf	14^a-14^b	15 satır
32.	Ḳıṣṣa-i ʿUzeyr Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	14^b-15^a	12 satır
33.	Ḳıṣṣa-i Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	15^a-15^b	19 satır
34.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i ʿÎsâ-yı Nebî ve Meryem Ana ʿaleyhimâ’s-selâm	15^b-16^a	18 satır
35.	[Beyt]	16^a	1 beyit
36.	[Beyt]	16^a	1 beyit
37.	Ḳıṣṣa-i Resûl-i Ekrem ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem	16^a-17^b	38 satır
38.	Naʿt-i Resûl-i Ẕü’l-celâl	17^b-18^b	21 beyit
39.	Beyt	18^b	1 beyit
40.	Beyt	18^b	1 beyit
41.	Naẓm [Pâdişâh medhiyesi]	18^b-19^a	14 beyit
42.	[Ferâğ Kaydı]	[İÜ, 5^b]	4 satır

d) Bölüm Başlıkları

Metinde yaklaşık 215 başlık bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere başlıkların bir kısmı Arapça ise de büyük çoğunluğu Osmanlı Türkçesi grameri esas alınarak tertib edilmiştir. Eserde Farsça başlık bulunmamaktadır. Müellif bazı başlıkları ise vezne uydurmuştur:

108. başlık: **Bu arada düşer dir çâha Yûsuf** [fâilâtün mefâîlün feûlün]

109. başlık: **Ne görmüş diñle Yûsuf çâh içinde** [mefâîlün mefâîlün feûlün]

148. başlık: **H̱aberde şöyledür ki** [mefâîlün feûlün]

163. başlık: **Burada şöyle dinmişdür ẖaberde** [mefâîlün mefâîlün feûlün]

Bazı bölüm başlıkları anlatılan konunun tamamını kapsamamakta, müellif mevzuu geniş tuttuğundan başlık yetersiz kalmaktadır. Bazen ise başlığın işâret ettiği konu bittiği halde müellif yeni meseleye başlık koymadan devam etmektedir. Meselâ "**Beyân-ı Âb-ı Nîl**" başlığı altında Hz. Yûsuf'un Nil Nehri'nde yıkanması bir varakta (107[a-b]) anlatılıp başka bir mevzuya geçilmesine rağmen 109[a]'ya kadar yeni başlık konulmamıştır. Kezâ, "**Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi's-selâm zindândan çıḳdı**" başlıklı kısımda Hazret-i Yûsuf'un zindândan çıkışı ve melikin huzuruna varışı kısaca anlatıldıktan sonra (122[b]) melike tarımla ilgili meselelerde yardımcı tayin edilmesi (anbardârlık) hususu ve Yûsuf Peygamber bu görevdeyken memleketin ahvâli aktarılmaktaysa da (123[a]-125[a]) bu son kısım başlığa yansımamıştır. Bu durum sadece başlıkları nazar-ı dikkate alarak konuları takip eden okuyucuyu yanıltabilmektedir.

Kısas-ı Enbiyâ'da yer alan bölüm başlıkları, bu başlıklar altında işlenen konuların varak numaraları ve kaç beyitten oluştukları "Bölüm Başlıkları" tablosunda belirtilmiştir. *Kısas-ı Enbiyâ*'da beyitlerin ana hatlarıyla dağılımı ise şu şekildedir:

Bölüm	Beyit / Satır
Fihrist, giriş, eserin başında ve sonunda yer alan kasideler	123 beyit, 392 satır
Kendisinden, pâdişâhtan ve yaşadığı dönemden bahsettiği bölümler	125 beyit
Kâinâtın yaradılışı, arş, levh, kürsî, güneş, ay, melekler, cennet, cehennem gibi konuları anlattığı bölümler	297 beyit
Hz. Âdem-Hz. Havvâ, İblis, Hâbil-Kābil, Hârut-Mârut	629 beyit
Hz. Şît	36 beyit
Hz. İdrîs	49 beyit
Hz. Nûh, Hâm, Sâm, Yâfes	293 beyit

Hz. Hûd	115 beyit
Hz. Sâlih	154 beyit
Hz. İbrâhim, Âzer, Nemrûd	712 beyit
Hz. İsmâil, Hz. İshâk	296 beyit
Hz. Lût	61 beyit
Hz. Yaʿkūb, Hz. Yûsuf, Züleyhâ	1283 beyit
Hz. Mûsâ, Hz. Hârûn, Firavun, Kārûn	1505 beyit
Hz. Yûşâ	38 beyit
Hz. Şuayb	38 beyit
Hz. Yûnus	90 beyit
Hz. Eyyûb	121 beyit
Hz. Dâvûd	272 beyit
Hz. Süleymân, Belkıs	354 beyit
Hz. Zekeriyyâ	24 beyit
Hz. Yahyâ	122 beyit
Zülkarneyn	184 beyit
Hz. Lokmân	63 beyit
Hz. Hızır-Hz. İlyâs	68 beyit
Ashâb-ı Kehf	65 beyit
Hz. Uzeyr	33 beyit
Hz. Dânyâl	39 beyit
Hz. Îsâ, Hz. Meryem	224 beyit
Hz. Muhammed	315 beyit
Târîh-i kitâb	10 beyit

Görüldüğü üzere Hindî Mahmûd en teferruatlı bilgiyi 1505 beyitle Hz. Mûsa ve 1283 beyitle Hz. Yûsuf hakkında vermekte, bu peygamberleri 712 beyitle Hz. İbrâhim ve 629 beyitle Hz. Âdem takip etmektedir. Bu sıralamada en dikkat çekici husus eserde Hz. Peygamber'in anlatıldığı kısmın sadece 315 beyit tutmasıdır. Müellifin hakkında en az bilgi verdiği peygamber ise 24 beyitle Hz. Zekeriyyâ aleyhisselâmdır.

Kısas-ı Enbiyâ mesnevîsinin bölüm başlıkları varak numaraları ve beyit sayılarıyla birlikte aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Sıra Nr.	Bölüm Başlığı*	Varak Nr.	Beyit Sayısı
1.	Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm	1^{b}	7 beyit
2.	Medḥ-i Pâdişâh-ı Ẓıllullâh	1^{b}-2^{a}	8 beyit
3.	Bâʿiṯ-i naẓm-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm	2^{a}-3^{b}	40 beyit
4.	Beyân-ı levḥ ve'l-ḳalem	3^{b}-4^{a}	10 beyit
5.	Beyt	4^{a}	1 beyit
6.	Beyân-ı ḫalḳü'l-mâ'	4^{a}	12 beyit
7.	Beyân-ı ḫalḳü'l-ʿarş	4^{a}-4^{b}	14 beyit
8.	Ḥameletü'l-ʿarş	5^{a}	12 beyit
9.	Beyân-ı kürsî	5^{a}-5^{b}	7 beyit
10.	ʿArşı iḥâṭa iden ilan beyân olınur	5^{b}-6^{a}	11 beyit
11.	Beyt	6^{a}	1 beyit
12.	Ḥadîṯ-i ibtidâ-i ḫalḳi'l-arżi ve'l-cibâl	6^{a}	5 beyit
13.	Beyân-ı buḥûr-ı heft	6^{a}	8 beyit
14.	Beyân-ı zemîn-i heft	6^{b}-7^{b}	30 beyit
15.	Mıṣrâʿ	7^{b}	1 mısrâ
16.	Beyân-ı Vehb ibn Münebbih raḍıyallâhu ʿanhü	7^{b}-8^{a}	16 beyit
17.	Ḥadîṯü'l-ʿaḳl	8^{a}	4 beyit
18.	Beyânü's-semâvâti ve'l-melâ'iketi ve'ş-şemsi ve'l-ḳamer	8^{b}-9^{b}	31 beyit
19.	Ṣıfat-ı İsrâfîl ʿaleyhi's-selâm	9^{b}	9 beyit
20.	Vaṣf-ı melekü'l-mevt	9^{b}-10^{a}	12 beyit

* Köşeli parantez içindeki başlıklar eserin tertibini daha iyi göstermesi için bizim tarafımızdan ilâve edilmiştir.

21.	Ḥadîṯü'ş-şemsi ve'l-ḳamer	10^{a}-10^{b}	11 beyit
22.	Ḥadîṯü'l-cenneti ve'n-nâri ve mâ fîhâ	10^{b}-11^{b}	24 beyit
23.	Beyân-ı bâb-ı cennet	11^{b}	5 beyit
24.	Vaṣf-ı cehennem	11^{b}-12^{b}	17 beyit
25.	Ḥadîṯü'l-cinni ve'l-cânni ve mâ kâne min ibtidâ'i emrihim ve ʿibâdet-i İblîs ʿaleyhi'l-laʿne	12^{b}-14^{b}	56 beyit
26.	Ḥadîṯ-i ibtidâ-i Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm	14^{b}	7 beyit
27.	Vaṣf-ı Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm	14^{b}-16^{a}	40 beyit
28.	Ḥadîṯ-i duḫûli'r-rûḥ fî cesedi Âdeme'n-nebiyyi ʿaleyhi's-selâm	16^{a}-17^{a}	31 beyit
29.	Ḥadîṯ-i mâ kâne min sücûdi'l-melâ'ike	17^{a}-18^{a}	25 beyit
30.	Âdem ʿaleyhi's-selâma esâmî beyânı ilhâm olduġı	18^{a}-19^{a}	34 beyit
31.	Ṣıfat-ı ḫalḳ-ı Ḥavvâ Ana ʿaleyha's-selâm	19^{a}-20^{a}	25 beyit
32.	ʿArżü'l-emâneti ʿalâ seyyidinâ Âdem ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi's-selâm	20^{a}-21^{b}	45 beyit
33.	Beyân-ı ṭâvus	21^{b}-22^{a}	15 beyit
34.	Beyânü'l-ḥayye	22^{a}-25^{b}	93 beyit
35.	İḫrâc-ı Âdem Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	25^{b}	6 beyit
36.	İḫrâc-ı Ḥavvâ Ana ʿaleyha's-selâm	25^{b}	12 beyit
37.	İḫrâc-ı ṭâvus	26^{a}	3 beyit
38.	İḫrâcü'l-ḥayye	26^{a}-27^{a}	20 beyit
39.	Ḳıṣṣa-i Hârût ve Mârût	27^{a}-27^{b}	18 beyit
40.	Su'âl-i İblîs-i pür-telbîs ʿaleyhi'l-laʿne	27^{b}-28^{a}	15 beyit
41.	Su'âl-i Âdem Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	28^{a}-29^{a}	23 beyit
42.	Ḥadîṯü'n-nesr ve'l-ḥût	29^{a}-30^{a}	34 beyit
43.	Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ	30^{a}-32^{a}	58 beyit
44.	Beyân-ı ʿimâret-i Âdem Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	32^{a}-33^{a}	22 beyit
45.	Ḥadîṯ-i Hâbîl u Ḳābîl	33^{a}-34^{b}	47 beyit
46.	Vefât-ı Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm	34^{b}-36^{a}	44 beyit
47.	Vefât-ı Ḥavvâ Ana ʿaleyha's-selâm	36^{a}	12 beyit

48.	Şît Nebî ʿaleyhi's-selâm Ḳābîl'i ḳatl eyledügidür	36ᵃ-36ᵇ	11 beyit
49.	Beyân-ı ṣuḥuf	36ᵇ-37ᵃ	18 beyit
50.	Rivâyet-i Vehb bin Münebbih raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh	37ᵃ-37ᵇ	7 beyit
51.	Ḳıṣṣa-i İdrîs Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇât ü ve's-selâm	37ᵇ-39ᵃ	49 beyit
52.	Ḳıṣṣa-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	39ᵃ-40ᵇ	32 beyit
53.	Nübüvvet-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaley-hi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	40ᵇ-43ᵃ	73 beyit
54.	Beyân-ı fermân-ı sefîne ʿan ḳıbeli'r-Raḥmân	43ᵃ-43ᵇ	20 beyit
55.	Nidâ-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi ve ʿalâ sâ'iri'l-enbiyâ'i's-selâm	43ᵇ-44ᵃ	9 beyit
56.	Cemʿ-i vuḥûş u ṭuyûr	44ᵃ	1 beyit
57.	Her ṭabaḳaya giren insân ve ḥayvân bunlardur	44ᵃ-44ᵇ	11 beyit
58.	Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ	44ᵇ-45ᵃ	12 beyit
59.	Düḫûlü's-sefîne	45ᵃ-46ᵃ	35 beyit
60.	Ḳarâr-ı sefîne	46ᵃ-46ᵇ	15 beyit
61.	Binâ-i ḳarye	46ᵇ-47ᵃ	7 beyit
62.	Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ	47ᵃ-47ᵇ	15 beyit
63.	Rivâyet-i Ḥażret-i Ḳaʿb raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh	47ᵇ-48ᵇ	27 beyit
64.	Ḳıṣṣa-i Ḥâm	48ᵇ-49ᵃ	18 beyit
65.	Ḳıṣṣa-i Yâfeş	49ᵃ	8 beyit
66.	Ḳıṣṣa-i Sâm bin Nûḥ ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi's-selâm	49ᵃ-49ᵇ	10 beyit
67.	Ḳıṣṣa-i Hûd Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	49ᵇ-50ᵇ	25 beyit
68.	Ḳıṣṣa-i Mevlûd-ı Hûd Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	50ᵇ-51ᵇ	31 beyit
69.	Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ	51ᵇ-52ᵇ	31 beyit
70.	Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ	52ᵇ-53ᵇ	28 beyit

71.	Ḳıṣṣa-i Ṣâliḥ Peyġamber ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	53[b]-54[a]	16 beyit
72.	Vaṣf-ı Ṣanem	54[a]-55[a]	26 beyit
73.	Mevlûd-ı Ṣâliḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi ve ʿalâ sâ'iri'l-enbiyâ'i's-selâm	55[a]-56[a]	26 beyit
74.	Beyt	56[a]	1 beyit
75.	[Naẓm]	56[a]-59[a]	85 beyit
76.	Ḥadîṯ-i evlâd-ı Kûş ve mîlâd-ı Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne ve ol emr-i mâcerâ leh	59[a]-62[a]	84 beyit
77.	Ẓuhûr-ı Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne	62[a]-64[a]	61 beyit
78.	Nidâ-i evvel	64[a]-64[b]	10 beyit
79.	Nidâ-i ṯânî	64[b]-65[a]	19 beyit
80.	İşâret-i murġān	65[a]-65[b]	14 beyit
81.	Vâḳıʿa-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne	65[b]-66[a]	10 beyit
82.	Vâḳıʿa-i uḫrâ	66[a]	9 beyit
83.	Vâḳıʿa-i dîger	66[a]-67[b]	35 beyit
84.	Beyân-ı ʿalâmet-i Âzer	67[b]-68[a]	17 beyit
85.	İbrâhîm ʿaleyhi's-selâmuñ kevkeb-i saʿâdetleri ṭoġdı	68[a]-69[a]	28 beyit
86.	Mîlâd-ı Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿalâ sâ'iri'l-enbiyâ'i ve ʿaleyhi's-selâm	69[a]-70[a]	29 beyit
87.	Rivâyet-i Vehb bin Münebbih raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh	70[a]-70[b]	11 beyit
88.	Ḫurûc-ı İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm mine'l-ġār	70[b]-72[b]	45 beyit
89.	Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm şehirden gitdiler	72[b]-77[a]	132 beyit
90.	Beyân-ı dûd	77[a]-78[a]	25 beyit
91.	Tezevvüc-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	78[a]-78[b]	15 beyit
92.	Daʿvet-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm	78[b]-79[b]	21 beyit
93.	Ḍalâlet-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne ve ḳıṣṣa-i tîr-i merdûd	79[b]-81[a]	44 beyit
94.	Beyân-ı helâk-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne	81[a]-82[b]	53 beyit
95.	Nemrûd'ıñ yerine geçenüñ beyânındadur	82[b]-84[b]	50 beyit

96.	İsmâʿîl Nebî ʿaleyhi’s-selâma ḳurbân geldügidür	84^{b}-86^{b}	63 beyit
97.	Nükte	86^{b}-88^{a}	42 beyit
98.	Beyân-ı müjde-i Cebrâ’îl ʿaleyhi’ṣ-ṣalˇâtü ve’s-selâm	88^{a}-89^{a}	28 beyit
99.	Vilâdet-i İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalˇâtü ve’s-selâm	89^{a}-90^{a}	18 beyit
100.	Beyân-ı aḥvâl-i Hâcer Ana vü Ḥażret-i İsmâʿîl Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	90^{a}-92^{b}	74 beyit
101.	Ḥażret-i İbrâhîm ʿaleyhi’s-selâmıñ Kaʿbe-i Şerîf binâsına mübâşeretleridür	92^{b}-93^{a}	18 beyit
102.	Tażarruʿât-ı İbrâhîm Peyġamber u İsmâʿîl Peyġamber u İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhi-mü’s-selâm u Ḥażret-i Sâre Ana vü Hâcer Ana	93^{a}-93^{b}	9 beyit
103.	Emr-i Ḥaḳ ile Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿaley-hi’s-selâm nidâ eyledügidür	93^{b}-95^{a}	44 beyit
104.	Ḳıṣṣa-i Lûṭ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi’ṣ-ṣalatü ve’s-selâm	95^{a}-97^{b}	61 beyit
105.	Ḳıṣṣa-i Yaʿḳūb Peyġamber ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi’s-selâm	97^{b}-98^{a}	11 beyit
106.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿalâ nebiy-yinâ ve ʿaleyhi’ṣ-ṣalˇâtü ve’s-selâm	98^{a}-99^{a}	35 beyit
107.	Beyân-ı taʿbîr-i rü’yâ	99^{a}-101^{b}	64 beyit
108.	Bu arada düşer dir çâha Yûsuf	101^{b}-102^{a}	8 beyit
109.	Ne görmüş diñle Yûsuf çâh içinde	102^{a}	7 beyit
110.	Ḥażret-i Yûsuf Nebî’ye ʿaleyhi’s-selâm ḥâl dilüyle çâh kelâmıdur	102^{a}-102^{b}	7 beyit
111.	Mükâleme-i ḥacer be-lisân-ı ḥâl	102^{b}-103^{a}	11 beyit
112.	Beyân-ı âb-ı çâh-ı Kenʿân	103^{a}	10 beyit
113.	Beyân-ı telbîs-i iḫvân	103^{a}-106^{a}	77 beyit
114.	Teveccüh-i Mıṣr	106^{a}-106^{b}	24 beyit
115.	Beyân-ı Âb-ı Nîl	106^{b}-109^{a}	65 beyit
116.	Mülâḳāt-ı Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi’s-selâm ilâ Zelîḫâ	109^{a}-110^{a}	35 beyit
117.	Ḥîle-i ʿacûze-i mekkâre	110^{a}-110^{b}	9 beyit

118.	İtmâm-ı ḥîle-i ʿacûze	110[b]-112[b]	56 beyit
119.	Maḥall-i firâr-ı Yûsuf	112[b]-114[a]	43 beyit
120.	Nükte	114[a]-114[b]	22 beyit
121.	Ṭaʿne-i ḫavâtûn-ı maḥmiye-i Mıṣr	114[b]-115[a]	17 beyit
122.	Zînet-i Ḥażret-i Yûsuf Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm	115[a]-116[b]	34 beyit
123.	Nükte	116[b]-117[a]	22 beyit
124.	Beşâret	117[a]-117[b]	11 beyit
125.	Vaṣf-ı zindân	117[b]-120[a]	74 beyit
126.	Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi's-selâm zindândan çıḳdığıdur	120[a]-121[b]	31 beyit
127.	Beşâret	121[b]-122[a]	14 beyit
128.	İşâret-i dîger	122[a]	5 beyit
129.	Nükte	122[a]-122[b]	7 beyit
130.	Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi's-selâm zindândan çıḳdı	122[b]-125[a]	77 beyit
131.	Beşâret-i âḫer	125[a]	4 beyit
132.	Ḥażret-i Ḥaḳ celle ẕikruhu cemâl-i Ḥażret-i Yûsuf Nebî müşâhedesiyle ehl-i Mıṣr'a ġınâ iḥsânıdur	125[a]-125[b]	7 beyit
133.	Beyt	125[b]	1 beyit
134.	Naẓm	125[b]	4 beyit
135.	İşâret	125[b]-126[a]	8 beyit
136.	Ṣıfat-ı muʿciz	126[a]	7 beyit
137.	Beşâret	126[a]-126[b]	4 beyit
138.	Yaʿḳūb Peyġamber ʿaleyhi's-selâm oġulların buġday almaġa Mıṣr'a gönderdügidür	126[b]-127[a]	22 beyit
139.	Beşâret	127[a]-128[b]	38 beyit
140.	Beşâret	128[b]-134[a]	96 beyit
141.	Beyt	132[a]	1 beyit
142.	[Naẓm]	132[a]-134[a]	55 beyit
143.	Hücûm-ı iḫvân-ı Yûsuf Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm	134[a]-136[a]	56 beyit
144.	Beşâret	136[a]	2 beyit

145.	[Naẓm]	136[a]-137[b]	39 beyit
146.	Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi'ş-selâm ẕât-ı şerîfin bildürdi	137[b]-138[b]	22 beyit
147.	Beşâret	138[b]-139[a]	11 beyit
148.	Ḫaberde şöyledür ki	139[a]-139[b]	25 beyit
149.	Yaʿḳūb Nebî'ye Yûsuf Nebî'nüñ ʿaleyhimâ'ş-selâm müjdesidür	139[b]-141[a]	36 beyit
150.	Ḥażret-i Yaʿḳūb Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhimâ'ş-selâm ile buluşdılar	141[a]-141[b]	8 beyit
151.	Beyt	141[b]	1 beyit
152.	[Naẓm]	141[b]-143[a]	47 beyit
153.	Ḥikâyet-i Zelîḫâ	143[a]-144[a]	36 beyit
154.	Bârî Ḫudâ Zelîḫâ'ya duʿâ-i Yûsuf Nebî ile yine ḥüsnini kemâ kân yirine getürüp Zelîḫâ müslümân oldı	144[a]-145[a]	33 beyit
155.	Zuhûr-ı Firʿavn ʿaleyhi'l-laʿne	145[a]-149[b]	125 beyit
156.	Firʿavn'i sulṭâna daʿvetidür	149[b]-153[a]	97 beyit
157.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve'selâm	153[a]-160[b]	202 beyit
158.	Beşâret	160[b]-162[a]	35 beyit
159.	Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi'ş-selâm Firʿavn sarâyına girdügidür	162[a]-166[b]	126 beyit
160.	Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi'ş-selâm ile câdûlar ḳıṣṣasıdur	166[b]-169[b]	75 beyit
161.	Beşâret	169[b]	5 beyit
162.	[Naẓm]	169[b]-176[b]	196 beyit
163.	Burada şöyle dinmişdür ḫaberde	176[b]	5 beyit
164.	[Naẓm]	176[b]-178[b]	52 beyit
165.	Mûsâ Nebî ʿaleyhi'ş-selâm ḳavmi ile ʿAmâlîḳ seferine tevcîhidür	178[b]-185[b]	184 beyit
166.	Vuḳūf-ı Mûsâ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve'selâm	185[b]-188[a]	66 beyit
167.	Ḥikâyet	188[a]-189[a]	21 beyit
168.	Ḥikâyet	189[a]-190[b]	46 beyit
169.	Ḳıṣṣa-i Ḳārûn ʿaleyhi'l-laʿne	190[b]-193[a]	77 beyit

170.	Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi’s-selâm dîdâr diledi	193ᵃ-194ᵇ	31 beyit
171.	Ḥikâyet	194ᵇ-195ᵃ	15 beyit
172.	[Naẓm]	195ᵃ-197ᵇ	74 beyit
173.	Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi’s-selâmuñ Ḥażret-i Ḫıżır Nebî ile mülâḳātlarıdur	197ᵇ-200ᵇ	73 beyit
174.	Ḳıṣṣa-i Yûşaʿ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	200ᵇ-202ᵃ	38 beyit
175.	Ḳıṣṣa-i Şuʿayb Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	202ᵃ-203ᵃ	38 beyit
176.	Ḳıṣṣa-i Yûnus Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	203ᵃ-205ᵃ	52 beyit
177.	Nükte	205ᵃ-205ᵇ	10 beyit
178.	[Naẓm]	205ᵇ-206ᵇ	28 beyit
179.	Ḳıṣṣa-i Eyyûb Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	206ᵇ-210ᵇ	121 beyit
180.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Dâvûd Nebî ʿaleyhi’s-selâm	210ᵇ-211ᵃ	13 beyit
181.	Ḥikâyet-i Tâbût	211ᵃ-212ᵇ	38 beyit
182.	Ḥikâyet-i Ṭâlût	212ᵇ-215ᵃ	66 beyit
183.	Dâvûd Peyġamber ʿaleyhi’s-selâmuñ Uryâ Ḫâtûn’a ʿalâḳasıdur	215ᵃ-220ᵇ	154 beyit
184.	Beyt	220ᵇ	1 beyit
185.	Ḳıṣṣa-i Süleymân Nebî ʿaleyhi’s-selâm	220ᵇ-224ᵃ	99 beyit
186.	Ḥażret-i Süleymân Nebî ʿaleyhi’s-selâm ḳarınca ile mükâlemesidür	224ᵃ-226ᵃ	57 beyit
187.	Ḥikâyet-i Belḳīs	226ᵃ-229ᵇ	90 beyit
188.	Vaṣf-ı taḫt-ı Belḳīs	229ᵇ-232ᵃ	68 beyit
189.	Mühr-i Süleymân’ı dîv aldugı maḥaldür	232ᵃ-233ᵇ	40 beyit
190.	Ḳıṣṣa-i Zekeriyyâ Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm	233ᵇ-234ᵇ	24 beyit
191.	Ḳıṣṣa-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	234ᵇ-237ᵇ	86 beyit
192.	Bâʿiṯ-i şehâdet-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm	237ᵇ-239ᵃ	36 beyit
193.	Ḳıṣṣa-i İskender-i Ẕü’l-ḳarneyn ʿaleyhi’s-selâm	239ᵃ-239ᵇ	11 beyit
194.	Beyân-ı Ḥażret-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ	239ᵇ-241ᵃ	49 beyit
195.	Ẕü’l-ḳarneyn ḳaranlıġa teveccüh eyledügidür	241ᵃ-245ᵃ	114 beyit
196.	Beşâret	245ᵃ-245ᵇ	6 beyit
197.	[Naẓm]	245ᵇ	4 beyit

198.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Loḳmân ʿaleyhi’s-selâm	245[b]	7 beyit
199.	Ḥikâyet	245[b]-246[a]	10 beyit
200.	Ḥikâyet-i dîger	246[a]-246[b]	7 beyit
201.	Ḥikâyet-i uḫrâ	246[b]-247[b]	39 beyit
202.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Ḫıżr u İlyâs ʿaleyhimâ’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm	247[b]-248[a]	6 beyit
203.	Rivâyet	248[a]-250[a]	62 beyit
204.	Ḳıṣṣa-i Aṣḥâbü’l-Kehf	250[a]-252[b]	65 beyit
205.	Ḳıṣṣa-i ʿUzeyr Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm	252[b]-253[b]	33 beyit
206.	Ḳıṣṣa-i Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm	253[b]-255[a]	39 beyit
207.	Ḳıṣṣa-i ʿÎsâ Peyġamber ü Meryem Ana ʿaleyhimâ’s-selâm	255[a]-256[a]	23 beyit
208.	Ḳıṣṣa-i ḥaml-i Meryem Ana ʿaleyha’s-selâm	256[a]-259[a]	82 beyit
209.	Nübüvvet-i Ḥażret-i ʿÎsâ Peyġamber ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm	259[a]-262[a]	80 beyit
210.	Ḥikâyet-i Ḥażret-i ʿÎsâ ʿaleyhi’s-selâmdan ṣoñra ḳavmi azduḳlarıdur	262[a]-263[b]	39 beyit
211.	Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Resûl-i Ekrem ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem	263[b]-272[a]	249 beyit
212.	ʿAlâmet-i vaḥy-i Resûlillâh ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem	272[a]-277[b]	66 beyit
213.	Naʿt-i ḫatmi’l-enbiyâ ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm	277[b]-278[a]	11 beyit
214.	Naʿt-ı dîger	278[a]	9 beyit
215.	Medḥ-i pâdişâh-ı ẓıllullâh	278[b]-279[b]	31 beyit
216.	Beyân-ı vaṭan-ı Hindî Maḥmûd el-faḳīr	279[b]-280[a]	17 beyit
217.	Münâcât-ı Hindî Maḥmûdü’l-faḳīr ileyhi sübḥânehu	280[a]-280[b]	9 beyit
218.	Beyân-ı târîḫ-i kitâb	280[b]	10 beyit
219.	Beyt	280[b]	1 beyit
220.	Beyt	280[b]	1 beyit
221.	Beyt-i dîger	280[b]	1 beyit
222.	[Ferâğ Kaydı]	201 [İÜ]	14 satır

e) Eserde Yer Alan Âyetler

Hindî Mahmûd *Kısas-ı Enbiyâ*'sında hemen tamamı peygamberlerin kıssalarına dâir 440 âyete yer vermiştir. Eserde tam yahut kısmî iktibâslarla yer alan âyetler kırmızı mürekkeple yazılmış, mânâları çoğunlukla ya kısmen veya yaklaşık olarak nazmedilmiştir. Eserin British Library nüshasında âyetler yer yer yanlış harekelenmiş, kelimeler yanlış ve eksik yazılmıştır. Çalışmamızın metin kısmında bütün âyetler doğru bir şekilde yazılarak yanlış ve eksik kısımlar düzeltilmiş, âyetlerin bulundukları sûreler ve numaraları tespit edilmiş, dipnotlara meâlleri kaydedilmiştir. Eserini âyet, hadis ve râvilerin İsrâilî rivâyetlerine dayandırarak oluşturan Hindî Mahmûd'un başta Kur'an olmak üzere bu kaynaklardan nasıl istifâde ettiği hakkında çalışmamızın "**Eserin Kaynakları**" başlığı altında teferruatlı bilgi verilmiştir.[66]

f) Hadisler

Kısas-ı Enbiyâ'da nadiren de olsa ya bazı bölüm başlıklarına "Ḥadîṯ-i…" ibâresi ilâve ederek[67] yahut beyitlere "ḥadîṯde naḳl olunmış…"[68] "ḥadîṯ naḳlince…"[69] ifâdelerini koyarak aktaracağı rivâyetin hadis olduğunu beyân eden Hindî Mahmûd eserinde çoğunlukla İbn Abbâs, Vehb ibn Münebbih, Ka'bü'l-Ahbâr gibi râvilerin rivâyetlerini kullanmış, ancak bunların hadis olduğunu vurgulamamıştır. Yaptığımız araştırmalar bize rivâyet tefsirlerinde ve mensur kısas-ı enbiyâlarda bolca yer verilen ancak sahih hadis kaynaklarında rastlamadığımız söz konusu rivâyetlerin Hz. Peygamber'e dayanmadığı, Tevrât ve İncîl kaynaklı esâtîr olduğunu göstermektedir. Adı geçen râvilerin rivâyetlerinin yanında Hindî'nin doğrudan "hadîṯ" kaydıyla yer verdiği rivâyetlerin önemli bir kısmının da sahih hadis kaynaklarında bulunmadığını ayrıca zikretmemiz gerekir. Öte yandan metinde geçen sahih hadislerin tahricleri mümkün olduğunca yapılmaya çalışılmıştır.

Hindî Mahmûd'un aktardığı bazı hadisler sahih kaynaklarda farklı rivâyetlerle yer almaktayken bir kısmı kaynaklarla örtüşmektedir. Meselâ, *Kısas-ı Enbiyâ*'da

---

66 yk. bk. s. 52.

67 bk. **6**ª "Ḥadîṯ-i ibtidâ-i ḫalḳi'l-arżi ve'l-cibâl", **8**ª "Ḥadîṯü'l-ʿaḳl", **10**ª "Ḥadîṯü'ş-şems ve'l-ḳamer", **8**ª "Ḥadîṯ-i Hâbîl u Ḳābîl".

68 bk. 692. beyit: Ḥadîṯde naḳl olunmış dir yılanı
Dinilmiş kim ki öldürürse anı

69 bk. 7217. beyit: Ḥadîṯ naḳlince naḳl olundı dinür
Lebistân cebelinde defn olınur

Hz. Âdem'in yaratılışı bahsinde Peygamberimiz'in şöyle buyurduğu ifâde edilmektedir:

245. Resûlullâh buyurmış cumʿa günü
Ulu gündür dönüñ Yezdân'a yönü

246. Bu cümle günleriñ ol ulusıdur
Ṣevâblı günlerüñ ol ṭolusıdur

247. Ve beş ḫaṣlet muḥaḳḳaḳdur o günde
O gün ḫalḳ oldı dir Âdem'e ten de

248. Ve cumʿa gün ḥulûl eyledi rûḥı
O gün fevt oldı yazılmış şürûḥı

249. Ve cumʿa günde bir sâʿat muḥaḳḳaḳ
Olur ḥâcet revâ buyurdı dir Ḥaḳ

Bu hadis İbn Mâce'de şu şekilde yer almaktadır: "Resûlullâh aleyhissalâtü vesselâm buyurdular ki: 'Cuma günü, günlerin efendisidir. Allâh katında da en mühim olanıdır. Cuma, Allâh katında, Kurban ve Ramazan bayramı günlerinden daha mühimdir. Bu günün beş hasleti vardır: Allâh, Âdem'i o günde yarattı. Onu o günde yeryüzüne indirdi. Ruhunu o gün kabzetti. O günde bir saat vardır ki, kul o saatte Allâh'tan haram bir şey talep etmedikçe her ne isterse mutlaka kendisine talebi verilir. Kıyamet de o gün kopacaktır. Bütün mukarreb melekler, sema, arz, rüzgar, dağ, deniz hepsi o günden korkarlar.'"[70]

Yukarıdaki son beyit bazı hadis kaynaklarında müstakil olarak bulunmaktadır: "Resûlullâh aleyhissalâtü vesselâm cuma gününden bahis açıp buyurdu ki: 'Onda bir saat vardır; müslüman bir kul namaz kılarken o saate eriştiğinde Allâh'tan her ne istemişse Allâh onu kendisine muhakkak verir.' Allâh'ın Resûlü bunu söylerken eliyle o vaktin azlığına işâret ediyordu."[71]

Bedenine rûh üflenince Hz. Âdem'in aksırması hâdisesi *Kısas-ı Enbiyâ*'da şöyle anlatılır:

413. Ḳaçan cân Âdem'üñ gögsine irdi
Didilerdi-kim Âdem aḳsırdı

---

70 İbn Mâce, "Cum'a", 79 (1084). (Bu hadisin farklı şekillerdeki rivâyetleri için bk. Ebû Dâvûd, "Salât", 207; Nesâî, "Cum'a", 5.)

71 Buhârî, "Cum'a", 37, "Talak", 24, "Daavât", 61; Müslim, "Cum'a", 13; İmâm Mâlik, "Cum'a", 15; Nesâî, "Cum'a", 45.

414. O dem içre ki Âdem aḳsırdı
O küllî ḥâline ḥamd itmiş idi

415. İrüp **yerḥamüke Rabbük** nidâsı
Nice taʿẓîm ider görüñ Ḫudâsı

Hadis kaynaklarında Hz. Âdem'le ilgili uzun bir rivâyetin baş kısmı şöyledir: "Allâh Teâlâ Hz. Âdem'i yarattığı ve ona ruh üflediği zaman Âdem hapşırdı ve 'elhamdülillâh' diyerek Allâh'a hamdetti."[72]

Hindî Mahmûd Hz. Âdem'in Cenâb-ı Allâh'la bir mükâlemesini şu şekilde aktarmaktadır:

930. Buyurmış İbn ʿAbbâs Ḥażret-i Ḥaḳ
Ne kim dünyâya gelecekdi mutlaḳ

931. Olarıñ rûḥını görmüşdi Âdem
Görür bir cânı nûrlı Âdem ol dem

932. Dimiş Âdem İlâhâ bu ne cândur
Bu câna Dâvûd oġluñ ulutandur

933. Benüm biñ yıllıḳ ʿömrümden İlâhî
Buña ḳırḳ yılı virdüm dut güvâhı

934. Feriştehleri şâhid dutdı Raḥmân
Ḳaçan ölümün Âdem ḳıldı iẕʿân

935. Dimiş ḳırḳ yıl daḫı var ʿömre ezmân
Buyurmış Dâvûd'a virdüñ o Mennân

936. Feriştehler buña şâhid dir Allâh
Utanur Âdem Allâh'dan ol âgâh

937. Ḫudâ emr eylemiş bu ḥâle şâhid
Olundı fiʿl-i Âdem'de müşâhid

938. Virür Âdem'e biñ yıl ʿömr-i kâmil
Ve yüz yıl ʿömri Dâvûd'a sâʾil

939. Ḫudâ'nuñ luṭf u iḥsânı firâvân
Ola mı luṭf-ı Ḥaḳḳ'a ḥadd ü pâyân

---

72 Tirmizî, "Tefsîr, Muavvizeteyn", 3368. Ayrıca bk. Buhârî, "İsti'zân" 1; Müslim, "Cennet", 28.

Tirmizî'de Ebû Hureyre kanalıyla rivâyet edilen yukarıda baş kısmını verdiğimiz hadisin devamında Hz. Peygamber'in bu konuyu şu şekilde anlattığı aktarılmaktadır:

"Allâh Teâla, elleri kapalı olduğu halde Âdem'e: 'Dilediğini seç!' dedi. Hz. Âdem 'Rabbimin sağ elini seçtim! Rabbimin iki eli de sağdır, mübârektir' dedi. Sonra Allâh Teâlâ sağ elini açtı. İçinde Hz. Âdem ve onun zürriyeti(nin emsâlleri) vardı. Hz. Âdem, 'Rabbim, bunlar nedir?' dedi. Allâh Teâla 'Bunlar senin zürriyetindir' buyurdu. Her insanın iki gözünün arasında ömrü yazılıydı. Aralarında biri hepsinden daha nurlu idi. Hz. Âdem 'Yâ Rabbî! Bu kimdir?' dedi. Allâh Teâlâ 'Bu senin oğlun Dâvûd'dur. Ona kırk yıllık ömür takdir ettim' buyurdu. Âdem aleyhisselam, 'Yâ Rabbî onun ömrünü uzat!' talebinde bulundu. Allâh Teâlâ, "Bu ona takdir edilmiş olandır!' deyince, Âdem 'Ey Rabbim, ben ona kendi ömrümden altmış sene bağışladım' diye ısrar etti. Bunun üzerine Allâh, 'Sen ve bu (talebin) berabersiniz.' buyurdu. Sonra Âdem cennete yerleştirildi. Allâh'ın dilediği kadar orada kaldı. Sonra cennetten indirildi. Âdem burada kendi ecelini yıl yıl sayıp hesaplıyordu. Derken ölüm meleği geldi. Hz. Âdem ona, 'Acele ettin, erken geldin. Bana bin yıl ömür takdir edilmişti!' dedi. Melek, 'İyi ama sen oğlun Dâvûd'a ömrünün altmış senesini verdin.' dedi. Ne var ki Âdem bunu unuttu, zürriyeti (ümmeti) de unuttu. Âdem hatâ işledi, zürriyeti de hatâ işledi." Resûlullâh ilâve etti: "O günden itibâren yazma ve şâhidlik emredilmiştir."[73]

Hindî Mahmûd, Hz. İbrâhim'in hanımı Sâre ile bir şehrin yöneticisi arasında geçen hâdiseyi şöyle anlatmaktadır:

2295. Sâre ana ziyâde ḫûbe imiş
Ki Ḥavvâ Ana aḳrânı ögülmiş

2296. Diler şehirden alup gitmek anı
Bilür elinde degildür ʿınânı

2297. Diler Ḥażret-i İbrâhîm icâzet
Ḫudâ'dan gitmege olur irâdet

2298. Ḳoyar ṣandûġa Sâre Anamız'ı
Giderek bir maḥalle irer izi

---

73 Tirmizî, "Tefsîr, Muavvizeteyn", 3368. (Hadis "hasen-garib" kaydıyla rivâyet edilmiştir. Ayrıca bk. Tirmizî, "Tefsîr, A'râf", 3078)

2299. Bâc alurlar imiş dir ol maḥalde
İrer bâd-ı hevâ daẖı seḥerde

2300. Dimiş bâcdâr ne ḥâl ṣandûḳda ne var
Dimişler bâcıñ al ṣandûḳda neñ var

2301. Dimiş şâh emridür ṣandûġı açmaḳ
Bize lâzım olan açmaḳ u baḳmaḳ

2302. Açar ṣandûġı nâgâh anı görür
Melek-sîmâ perî-ruẖ anı bilür

2303. Ḳamaşur gözleri dünyâyı görmez
Gider ʿaḳlı o dem kendüye gelmez

2304. Giderek gözin açar dir ki sulṭân
Bunıñ gibi yolında ẖod virür cân

2305. Alur ṣandûḳ-ıla Sâre'yi gider
Ḫudâ İbrâhîm'e gör kim ne ider

2306. Gözinden refʿ ider perdeyi Yezdân
Görinür âşikâre aña pinhân

2307. Ġaraż bile Ḫudâ ḥıfẓ eyledügin
O kelb Sâre'ye ne söz söyledügin

2308. İledürler sarâya Sâre'yi yâr
Görüp kelbüñ dinür kellesi ḳızar

2309. Yaḳın varmaḳ diler kim el ide ol
Dimiş Sâre yüri benden ırâġ ol

2310. Zevâl irer saña gelme yanuma
Ṭayanuram ṣaḥîḥ bilgil dînüme

2311. ʿİnâd idüp yürür ki el uzada
Eli aʿżâsı ḳurumış orada

2312. Dimiş Tañrı'ñ içün baña meded ḳıl
Baġışlayam saña câriye vü ḳul

2313. Saña niʿmet virüp olam ḳarındaş
Meded eyle bu derdden ḳurtıla baş

2314. Tażarruʿ Ḥaḳḳ'a ḳılmış Sâre Ana
Bayaġı gibi olmış dir tüvânâ

2315. Ṣuçım baġışla ḳardaş ol benümle
Barışduġımız ecli-çün senüñle

2316. Hâcer'dür câriyem sizüñ nesilden
O Ṣâliḥ peyġamber aṣlından

2317. Baġışladım saña câriyeñ olsun
Senüñle ʿömri olduġunca dursun

2318. Varur İbrâhîm'üñ yanına Sârâ
O kelb ne vech-ile ḳıldı müdârâ

2319. İdüp taḳrîr dir İbrâhîm görürem
Ne kim vâḳiʿ olupdur hep bilürem

2320. Ḫudâ perdeyi refʿ itdi gözümden
Ḫaber ṣıḥḥatını bilgil sözümden

Sahih hadis kaynaklarına göre Hz. Peygamber bu mevzuu şu şekilde anlatmıştır: "Resûlullâh aleyhissalâtü vesselâm buyurdular ki: 'İbrâhim aleyhisselâm sadece üç defa yalan söylemiştir: Bunlardan ikisi Allâh'ın zâtı ve rızâsı içindir. Biri, puta tapanlara "Ben hastayım." demesi, diğeri "Belki şu büyük put kırma işini yapmıştır." demesidir. Bir tanesi de Sâre hakkındadır. Hz. İbrâhim günün birinde azılı bir zâlimin memleketine Sâre ile beraber gelmişti. Sâre güzel bir kadındı. Zâlim yöneticinin adamları Hz. İbrâhim ve Sâre'yi görüp ona haber verdiler: 'Senin memleketine öyle güzel bir kadın geldi ki, senden başkasının olması münâsib değildir' dediler. Zâlim derhal adamlarıyla İbrâhim'e haber gönderdi. Hz. İbrâhim geldiğinde 'O kadın kimdir?' diye sordu. Hz. İbrâhim 'Kız kardeşim' dedi. Sonra İbrâhim Sâre'nin yanına gelip 'Yeryüzünde senden benden başka îmân eden kimse yok. Bu melik bana seni sordu. Ben de ona kız kardeşim olduğunu söyledim. Sakın beni yalancı çıkarma.' dedi. Bir süre sonra zâlim melik Sâre'yi çağırttı, yanına getirtti. Sâre adamın yanına girince, adam eliyle Sâre'ye uzanmaya davrandı. Ama eli şiddetli şekilde tutuldu, adam boğulacak gibi oldu. Sâre'ye: 'Elimi salması için

Allâh'a duâ et! Sana zarar vermeyeceğim!' dedi. Sâre duâ etti. Adam rahatladı, ama tekrar Sâre'ye sataşmak istedi. Eli, öncekinden daha şiddetle tutulup kaldı. Sâre'den yine rica etti. Sâre duâ etti, adam eski hâline döndü. Fakat tekrar rahat durmadı. Eli önceki iki seferden daha şiddetli şekilde tutuldu. Sâre'ye yalvardı: 'Allâh'a duâ et, elimi salsın, sana zarar vermeyeceğim!' dedi. Sâre duâ etti, adamın elleri açıldı. Adam kapıcılarını çağırdı, 'Siz bana insan değil şeytan getirmişsiniz. Bunu diyarımdan çıkarın!' dedi. Sonra Sâre'ye, Hâcer'i hizmetçi olarak bağışladı. Sâre Hz. İbrâhim'in yanına geldi. Hz. İbrâhim namaz kılıyordu. Onu görünce: 'Nasılsın, ne haber?' dedi. Sâre: 'Hayır var. Allâh o zâlimin (fâcirin) elini tuttu ve bana bir hizmetçi verdi.' dedi."[74]

Hindî Mahmûd, Hz. İbrâhim'in İsmâil aleyhisselâmı Mekke'de ziyâret edişini şu beyitlerle anlatmaktadır:

2538. Hâcer İsmâʿîl'i diler everür
Ḳabîle-i ʿArab'dan bir ḳız alur

2539. Yapar evler ġınâ üzre geçer ḥâl
Biraz bu nevʿ-ile eyledi bâzâr

2540. Dir İbrâhîm oları göre-gelür
Oları anda bulamaz yerinür

2541. Olar da ġayrı yire gitmiş imiş
Deve üstünden İbrâhîm ki ṣormış

2542. Dimiş ḫâtûn İsmâʿîl'i n'idersin
Degiller bunda görmedin gidersin

2543. Dinür İbrâhîm'e ṣovuḳ söz eyler
Ne baḳar yüzine ne ḫıdmet eyler

2544. Dimiş İbrâhîm ol ḫâtûna bunı
O dem dönmiş dinür Şâm'a yüzüni

---

74 Buhârî, "Enbiyâ", 9; "Büyû", 100; "Hibe", 36; "Nikâh" 12; "İkrâh" 6; Müslim, "Fezâil", 154; Ebû Dâvûd, "Talâk", 16; Tirmizî, "Tefsîr, Enbiyâ", 3165. (İlgili yerlerde bazı rivâyet farklılıkları bulunmaktadır.)

Ḳāle İbrâhîm în vaḳt "ve câʾe İsmâʿîl kellimû redde'l-bâb"*

2545. Gidüp İbrâhîm anlar eve geldi
Babañ gelmişdi sizi bulamadı

2546. Didi İsmâʿîl'e sen di o ḳosın
Ve tebdîl eylesün evi ḳapusın

2547. Dir İsmâʿîl ki ʿizzet eyledüñ mi
Aña eyüce sözler söyledüñ mi

2548. Bilür ki ʿizzet ikrâm eylememiş
Dir ol ʿavradı ol ânda boşamış

2549. Alur bir ġayri ẖâtûn dindi anda
Gelür İbrâhîm anda ol zamânda

2550. Yine bulunmaz oġlı ile Hâcer
O ẖâtûn ḥażrete dir ḳapu açar

2551. Ṣafâ geldüñ deyu eylemiş ikrâm
Olar ḳanda idügin ider iʿlâm

2552. Yolıñ tozunı silker üzerinden
Başın yuyup ḳonuḳlar ol dilinden

2553. Deveden inmeyüp di oġluma dir
Bu ev ḳapusın itmiş eyü tedbîr

Buhârî'de ise Peygamberimiz'in bu hâdiseyi şöyle anlattığı rivâyet edilmektedir:

"…İsmâil Mekke'de gençlik çağına erince, Cürhümlüler kendilerinden bir kızla onu evlendirdiler. İsmâil'in annesi vefât etti. Sonra İbrâhim, İsmâil'i ve hanımını ziyârete geldi. İsmâil o sırada evde yoktu, hanımına onu sorduğunda 'Rızkımızı tedârik etmeye gitti.' cevabını aldı. Sonra İbrâhim 'Maîşetiniz, vaziyetiniz nasıl?' diye sordu. Hanım: 'Çok kötü durumdayız, darlık içindeyiz.' dedi, hâlinden şikâyetçi oldu. İbrâhim, 'Kocan geldiğinde selâmımı söyle; de ki, 'Kapısının eşiğini değiştirsin.' dedi. İsmâil eve geldiğinde birilerinin gelip gittiğini sezer gibi oldu, hanımına 'Eve biri mi geldi?' diye sordu. Hanım, 'Evet, şöyle şöyle bir ihtiyâr

* "Hz. İbrâhim o zaman, 'İsmâil geldiğinde söyleyin kapıyı kapasın' dedi" anlamına gelen bu ibâre hadis-i şerifte "ve ḳūlî lehu yugayyirü ʿatebete bâbihi" şeklinde olup "(İsmâil'e) söyle, kapısının eşiğini değiştirsin" mânâsındadır. (Buhârî, "Enbiyâ", 38)

geldi, seni sordu, (dışarı çıktığını) söyledim; vaziyetimizi sordu, darlık içinde, zor durumda olduğumuzu söyledim.' İsmâil, 'Başka bir şey söyledi mi?' dedi. Hanımı, 'Evet, sana selâmı var, 'kapının eşiğini değiştirmeni' tenbih etti.' şeklinde cevap verdi. Sonra İsmâil, 'O gelen babammış. Senden ayrılmamı tenbihlemiş. Artık kendi âilenin evine gidebilirsin.' dedi. İsmâil ondan boşanarak Cürhümlüler'den başka bir kadınla evlendi. İbrâhim Allâh'ın dilediği bir müddetten sonra bir daha geldi. İsmâil yine evde yoktu. Hanımına onu sordu. Hanım, 'Maîşetimizi tedârik etmeye gitti.' dedi. İbrâhim, 'Nasılsınız, vaziyetiniz nasıl?' diye sordu. Hanım, 'Şükür, elhamdülillâh. İyiyiz, durumumuz iyi.' dedi. İbrâhim, 'Ne yer, ne içersiniz?' dedi. Hanım: 'Et yeriz, su içeriz.' diye cevapladı. İbrâhim, 'Yâ Rabbî, bunların etini, suyunu bereketlendir.' diye duâ etti. … ve 'Kocan geldiğinde ona selâmımı söyle; kapısının eşiğini sağlam tutmasını tenbihlediğimi ilet.' dedi. İsmâil eve geldiğinde hanımına 'Gelen giden oldu mu?' diye sordu. Hanımı, 'Evet, güzel yüzlü bir ihtiyâr geldi (İbrâhim'den övgüyle söz etti), seni sordu, ben de rızkımızı tedârik etmeye gitti, dedim. Geçimimizi sordu, hayır ve saâdet içerisinde olduğumuzu söyledim.' dedi. İsmâil, 'Başka bir şey söylemedi mi?' deyince, hanımının cevâbı 'Evet, sana selâm söyledi ve 'söyle ona, kapısının eşiğini sağlam tutsun' dedi.' şeklinde oldu. Bunun üzerine İsmâil, 'O gelen babamdır. Sen de evimin eşiğisin. Babam seni hoş tutmamı emretmiş.' dedi…"[75]

Görüldüğü üzere, Hindî Mahmûd hadis-i şeriflerden istifâde etmiş, ancak kısas-ı enbiyâ kaynaklarındaki farklı rivâyetleri de eklemek, hattâ bazen onları tercih etmek sûretiyle kendi üslub ve tavrıyla bunları aktarmıştır.

Hindî, Hz. Uzeyr'in peygamber olduğuyla ilgili İsrâilî rivâyetleri tercih etmişken, sahih kaynaklarda Hz. Peygamber'in Uzeyr'in peygamberliği meselesini bilmediğine dâir rivâyet kayıtlıdır:

6965. ʿUzeyr peyġamber-i aṣlî imiş
O Tevrât'ı dinür ezber oḳumış

"Resûlullâh aleyhissalâtü vesselâm buyurdular: Tubbaʿ melʿûn mudur bilemiyorum, Uzeyr peygamber midir onu da bilemiyorum."[76]

Hindî, Yûşâ aleyhisselâmın bin ay boyunca gündüzleri sâim, geceleri kāim iken kâfirlerle savaştığını anlatır. Sonra da Hz. Peygamber'in Hz. Yûşâ'ya gıpta ettiğini söyler ve mevzuun devamını şu beyitlerle aktarır:

---

75 Buhârî, "Enbiyâ", 38. (Zübeydî'nin *Muhtasar*'ında hadis nr. 1415)

76 Ebû Dâvûd, "Sünnet", 14 (4674).

5532. Resûlullâh buyurmış ümmetümde
Yûşaʿ gibi er ola himmetünde

5333. Olar da ḳılalar biñ ay ġazâlar
Şevâb bula-y-ıdı bay u gedâlar

5334. Gelüp Cibrîl selâm getürdi Ḥaḳ'dan
Ḥabîbüm yâ Muḥammed al sebaḳdan

5335. Ṣaḳın ġam çekme biñ aylıḳ ṣevâbdan
Senüñ ümmetüñe bir gice andan

5336. Şevâblı ola bil sen yâ Muḥammed
Ḳadir gicesidür ol bilgil Aḥmed

5337. Kim iḥyâ eylese ol gice bilgil
Dimiş Yûşaʿ ṣevâbun anda bulġıl

Sahih kaynaklarda bulunmayan bu hadis tefsirlerde Ali b. Urve ve Mücâhid'e dayandırılmış ve Kadir sûresinin sebeb-i nüzulü olarak kaydedilmiştir.[77]

Kısas-ı Enbiyâ'da dikkat çeken bir başka husus, eserin ilk bin beytinde hadislere vurgu yapılırken sonraki yerlerde hadis lafzının kullanılmaması, doğrudan râvilerin anılarak kıssaların aktarılmasıdır. Birçok konu ise hadis veya râvilere atıflar yapılmadan anlatılmıştır. Meselâ, Hindî Mahmûd, Hz. Nûh'un oğullarının isimlerini verirken kaynak belirtmemiştir:

1130. Oġullaruñ biri Ḥâm u biri Sâm
Biri Yâfeṯdürür bil anlara nâm

…

1279. Virür Sâm'a Ḥicâz ile Yemen dir
Dimiş Ḥâm da nire varam ya ben dir

1280. Aña maġribdeki siyâh ʿAraplar
Ve żamîmesidür Hindî erenler

1281. Ve o dem Yâfeṯ'e meşrıḳı virmiş
O demden Türk atası Yâfeṯ olmış

---

77 Meselâ bk. İbn Kesîr, *Muhtasaru Tefsîri İbn Kesîr* (ihtisâr ve tahkik Muhammed Ali es-Sâbûnî), Beyrut 1981, III, 659; Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili,* VIII, 5972.

Tirmizî'deki bir rivâyete göre sahâbîlerden Semûre b. Cündeb "Biz Nûh'un zürriyyetini kalıcı kıldık" (es-Sâffât 37/77) meâlindeki âyetle ilgili şu rivâyeti nakletmiştir: "Bunlar Hâm, Sâm ve Rûm'un atası Yâfes'tir… Rasûlullâh buyurdu ki: 'Sâm Araplar'ın babasıdır. Yâfes Rumlar'ın babasıdır. Hâm Habeşîler'in babasıdır.'"[78]

Hindî, aşağıdaki rivâyeti ise "dinür" ibâresiyle aktarmaktadır:

6774. Dinür Loḳmân'ı ḥikmet naḳl idermiş
Biri dir bu kerâmet neden irmiş

6775. Dimiş Loḳmân iki ḥâlden irdüm
Ṣıyânet ile ṭoġrı sözde buldum

İmâm Mâlik, *Muvatta*'da konuyla ilgili şu rivâyeti nakletmektedir: "Lokmân'a 'Sende gördüğümüz bu fazîletin kaynağı nedir?' diye sorulduğunda şu cevâbı verdi: 'Doğru sözlülük, emâneti yerine getirmek, gereksiz işleri terketmek.' Bir rivâyette 'Sözümde durmak.' ziyâdesi de vardır."[79]

Hindî, Mûsâ aleyhisselâmın kıssasını anlattığı kısımda Allâh'ın Hz. Mûsâ'ya oruç tutmayı emrettiğini ve ona şöyle buyurduğunu söyler:

5038. Baña ṣâ'imlerüñ aġzı ḳoḳusı
Ki miskden yeg gelür dir ḫoş bûsı

Kaynaklarda bu ifâde Peygamberimiz'in dilinden kudsî hadis olarak nakledilmiştir: "Ebû Hureyre'den rivâyet edildiğine göre, Hz. Peygamber şöyle buyurdu: 'Nefsim yed-i kudretinde olan Allâh'a yemin ederim ki oruçlunun ağzının kokusu Allâh katında misk kokusundan daha hoştur."[80] Hâris el-Eş'arî'nin Hz. Peygamber'den naklettiği bir başka rivâyete göre ise, Allâh Yahyâ aleyhisselâmın kavmine orucu emretmiş ve Hz. Yahyâ'ya kendi katında oruçlunun ağız kokusunun miskten daha hoş olduğunu söylemiştir.[81]

---

78 Tirmizî, "Tefsîr, Sâffât", 3228-3229.

79 İmâm Mâlik, "Kelâm", 17.

80 Buhârî, "Savm", 9; Müslim, "Sıyâm", 164.

81 Tirmizî, "Emsâl", 3.

Son örnek olarak, Hindî Mahmûd'un "Resûlullâh kelâmı" tabiriyle aktardığı aşağıdaki rivâyeti verebiliriz:

4179. Ḫayırlusı nisânuñ çâr ḫâtûn
Buyurmuşlar beyân anlaruñ adın

4180. Biri Meryem u Ḫadîce-i Kübrâ
Birisi daḫı Fâṭıma-i Zehrâ

4181. Ferâḫîm ḳızı Âsiye-i ebkâr
Raḍıyallâhu ʿanhünne di iy yâr

Bu rivâyet hadis kaynaklarında farklı ifâdelerle yer almaktadır. İbn Abbâs'ın anlattığına göre Hz. Peygamber bir defasında yere dört çizgi çizerek "Bunları niye çizdiğimi biliyor musunuz?" diye sorar. Sahâbîler, "Allâh ve Resûlü daha iyi bilir." derler. Hz. Peygamber şöyle buyurur: "Cennet kadınlarının en faziletlileri Hadîce binti Huveylid, Fâtıma binti Muhammed, Meryem binti İmrân ve Firavun'un hanımı Âsiye binti Muzâhim'dir."[82] Başka bir rivâyete göre Hz. Peygamber "Yeryüzü kadınları arasında (faziletleri bakımından) Meryem, Hadîce, Fâtıma ve Âsiye'yi bilmen sana kâfidir." buyurmuştur.[83]

g) Atasözleri ve Deyimler

Hindî Mahmûd'un halk arasında yaygın olarak bilinenlerin yanında bugün birçoğu kullanılmayan atasözleri, tabir ve deyimleri aruza başarıyla tanzim ederek kullanmış olması kanaatimizce eserin üslubuyla ve tarihî/edebî kıymetiyle alâkalı en önemli hususiyetlerden biri sayılabilir. Eserde bununla ilgili dikkat çeken örnekler şunlardır:

27. Yemen iline ḥuccâc ile vardum
O yerlerde niçe **çerâġ uyardum**

30. Ḳapucıbaşı ḳıldı bendesini
O gün **ezdimdi sükker kellesini**

1288. Ḳaḳuyup Ḥâm'a bed-duʿâ ider dir
Yüziñ ḳara ola hemân senüñ dir

---

82 Hâkim, *Müstedrekü's-Sahîhayn,* II, 497; Ahmed bin Hanbel, *Müsned,* I, 293.

83 Tirmizi, "Menâkıb", 26; Ahmed b. Hanbel, *Müsned,* III, 64, 80, 135. Benzer rivâyetler için ayrıca bk. Buhârî, "Enbiyâ", 32, 45-46; "Menâkıbü'l-Ensâr", 20; Müslim, "Fezâilü's-sahâbe", 70.

1375. O ḫuddâmuñ var imiş bir ulusı
Anuñ Ḫulûd adı **ʿâlem delüsi**

1485. Ve ṭaġlar oyaruz evler yaparuz
İki etmeklinüñ birin ḳaparuz

1486. Melek ḳuvveti bize eşer itmez
Ṣaḥîḥ sözdür ki **cân bostânda bitmez**

1689. **Çalar yire acı ḳavun miṣâli**
Helâkine irer sözüñ me'âli

1853. Belâ çeker görürler anı ḫâbda
Yaraşur didiler şeyṭân ʿaẕâbda

1986. İşidüp Âzer İbrâhîm'e ḳaḳır
Niçün idersin altun işi baḳır

2068. Ol oda kimse dir yaḳın varamaz
Od ile seyle dir kimse duramaz

2073. **Yüzi ḳara olısardur** olaruñ
Görürler nekbetin küfr u ḍalâlüñ

2085. Zinâ ıẓhâr ile itmiş o kelbler
Ḳara geymiş bu mâtem ile şebler

2108. Vezîrleri dimiş demür de olsa
Erirdi mûm gibi bir günde ḳalsa

2132. Bizüm ecdâdımuz oda ṭaparmış
Oġulları ocaḳdan od ḳaparmış

2202. Çıḳarlar âsumâna ol ḳadar yir
Degirmen ṭaşı gibi görinür yir

2333. Anuñ dir ʿışḳı İsmâʿîl'e düşdi
O balıñ arısı başına üşdi

2343. Uyanup Hâcer'i uyarur anda
Olundıḳ daʿvet olavuz dügünde

2357. Bu sözi işidüp **güci ḳurudı**
Köpek dinür biraz durup uludı

2423. Buradan dindi İbrâhîm'e cömerd
Ḳıyaḳ gerek dinilür dünyede merd

2677. Olar gide ḳalavuz biz senüñle
Belâyı başuña aldıñ elüñle

2811. **Ḫudâ öldürmedügi öldürülmez**
O Yezdân taḳdîri sırrı bilinmez

3209. Saña ancaḳ bu aḳrândurur el-ḥaḳ
Elüñ gögsiñe ḳo inṣâf ile baḳ

3665. Var imiş bir mücevher kîle zerden
Ḳadîmdendür dinilür ḥîle erden

3724. Dimişler Yûsuf olsa öldürürdi
Ṣamanı derimüze doldururdı

3773. Yitirmişdüm bir oġlum bundan esbaḳ
Işırmışdum anuñ fikriyle barmaḳ

3804. **Dinür ḫâ'in olur ḫavf üzre dâ'im**
Gider ẓulm ile mülk küfr-ile dâ'im

3989. Dimiş Yûsuf Zelîḫâ'ya **ṣıġa ḳol**
Ḥelâl olmaḳ dilerseñ müslümân ol

4153. Göñüle irişür şefḳat ḳulaḳdan
Davul âvâzı gerekdür ırâḳdan

4322. Buradan **ḳaldır ayaġı** hemân sen
Kişide baş gerekdür ola esen

4435. **Göñül dardur** dilüm peltek İlâhî
O Hârûn'dur süḫanver Ḥaḳ güvâhi

4449. Senüñ üstüñde Firʿavn haḳḳı vardur
Duz etmek bilmemek ulu günâhdur

4568. Dimiş Firʿavn ü Hâmân bilmezüz biz
Ki ḳar yaġdıḳda dinür örtülür iz

4591. Dutup eyle ʿaṣâ ejderi dermân
O **niʿmet ḥaḳḳı** eyle yine iḥsân

4699. Dinür ḳırḳ gün aç u susuz ḳomuşlar
Dinür **engüşte ḳamuş doḳumuşlar**

4739. Ne kim elden gelür itme dirîġi
Gözüñe bil ṣıdırmazam ḳoruġı

4865. Leb-i deryâya irdi ḳavm-i Mûsâ
Yazılandur gelen dinmiş ru'ûsa

5113. **Delü itmez bu sizüñ itdigüñüz**
Ḳabûl itmez bir oġlan didigüñüz

5197. Ṭamaʿ kişiyi ẕillete bıraġur
Meṣeldür ṭaş yerinde olur aġır

5272. Geçer bir niçe gün dinür o ḥâlde
Yaramazlar olur dâ'im yamanda

5479. Ḫıżır dimiş işime ṣabr olunmaz
Ki sır bilmezüñ iḫtiyârı ḳalmaz

5677. Bu ḥayvânlar **yüzi ṣuyı**na ʿafv it
Kemâl-ile irişdi bize te'kîd

5874. Çaġırup dir ki cenge gir beru gel
Ḫaberi yoḳ ki **el üzre olur el**

6451. Geçer ḳırḳ gün olur ḥâmile ḫâtûn
Ẓuhûra geldi Yaḥyâ **gözüñ aydın**

6619. Olar ṭûfânda ṭaġ ardına düşer
Aç arı gibi ilimüze üşer

6679. Dimişler at u ḳısraḳ eyü görür
Ve **ayġır görmemiş ḳısraḳ ne görür**

6824. Yaramaz niyyeti irer başına
Ne ṣansañ başıña ṣan yoldaşıña

7011. Dimiş Buḫtnaṣr **gülmek ṣaḳala**
Köpege yal dökmekdür sifâle

7012. Bizi **masḫaraya alma kerem ḳıl**
Bu dem olduḳ senüñ niʿmetüñe ḳul

7110. Ḍalâlete düşüp şirk üzre ola
Anuñ **gözleri ṭopraḳ ile dola**

7224. Ziyâde ḥîle-kâr kâfirdi melʿûn
Degirmensüz ögidür didiler un

7231. Ḳavm içinde yuvalanur o üç gün
Doñuzuñ ölüsi köpege dügün

7244. Yediler dir söziyle laḥm-i ḫınzîr
Ki **it dişi ṭoñuz derisi**ne dir

7305. Olur günden güne **gün gibi rûşen**
Münevver nûr ile ol vech-i aḥsen

7574. Resûl'i göricek ḳuvvet kesilür
Göricek er eri naẓarda bilür

7629. Dimiş ki ḳudret Allâh'ıñdurur bil
Şer iş te'ḫîrle olur ḫayra tebdîl

7664. Bu ḥâli göricek şâd oldı Câbir
Murâdına irer elbette ṣâbir

8. Şekil Özellikleri

a) Vezin - Kafiye - Redif

1. Vezin

Hacimli bazı mesnevîlerde olduğu gibi *Kısas-ı Enbiyâ*'da da birkaç vezin kullanılmıştır. *Kısas-ı Enbiyâ*'nın mesnevî kısmının vezni, bu nazım şekliyle yazılmış uzun hikâyelerin de vezni olan Hezec bahrinin **Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün** kalıbıdır. Hezec'in bu müseddes kalıbının Hindî Mahmûd'un medhettiği Yazıcıoğlu Mehmed'in *Muhammediye*'sinin de hâkim vezni olduğu göz önünde bulundurulduğunda Hindî'nin bu kalıbı kullanmasında *Muhammediyye*'nin etkili olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Ancak Türk edebiyâtının bu tarz mesnevîlerinde kısalığı, Türkçe'ye rahat uygulanması ve sıklıkla kullanılması sebebiyle kazandığı işleklikten dolayı şâirlerin söz konusu kalıbı tercih ettiğini de gözardı etmemek gerekir. Hindî Mahmûd *Kısas-ı Enbiyâ*'daki kasîdelerde ise Remel bahrinin **Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün** ve **Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün** kalıpları ile Hezec bahrinin **Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Fâʿilün** kalıbını kullanmıştır. Eserde kullanılan kalıplar ve bunların uygulandığı beyit numaraları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Aruz Kalıbı	Uygulandığı Beyit Aralığı
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün	Naʿt-i Resûl-i Ẕü'l-celâl: 1-21 Naʿt-i ḫatmi'l-enbiyâ: 7675-7685
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün	Tevḥîd-i Bârî Ḫudâ: 1-26
Fâʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün	Ḳaṣîde-i Tevḥîd-i Ẕü'l-celâl: 1-23 Der Beyân-ı Kelime-i Şehâdet: 1-15
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Fâʿilün	Naʿt-ı Dîger: 7686-7694
Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün	Naẓm: 1-14 Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ: 1-7674 Medḥ-i Pâdişâh-ı Ẓıllullâh: 7695-7762

Hindî Mahmûd şâirlik iddiâsında bulunmamasına ve doğrudan sanat dâvâsı gütmemesine rağmen aruzu Türkçe'ye başarı ile uygulamıştır. Bu tarz tahkiyeli ve hacimli mesnevîlerde gazellerdeki gibi şiiriyet ve kusursuz vezin tatbiki aranmamalıdır. Hindî'nin eseri nazmetme gâyesi de göz önüne alındığında eserde yer yer mevcut, çoğu vezin zarûretinden kaynaklanan kusurlar, uyumsuzluk ve aksaklıklar nisbeten tabiî karşılanabilir. Nitekim o, gâyet mütevâzı ifâdelerle eserinde bazı hatâların bulunabileceğini belirterek, okuyuculardan bu hatâları hoş görmelerini dilemiş, bunları düzeltecek, eksiklikleri giderip kusurları örteceklere de duâlar etmiştir:

50. Bu naẓmuñ kim ḫaṭâsın ide taṣḥîḥ
Odur insân cihân içinde taṣrîḥ

51. ʿUyûbın anlaruñ setr ide Deyyân
Benüm ʿaybumı setr eyleye ol cân

52. Ki yaʿnî ide noḳṣânını tekmîl
İki cihân ṣevâbın ide taḥṣîl

7755. ʿUyûbın setr idenler bula devlet
Eger taṣḥîḥ oluna ulu ʿizzet

1.1) İmâle

Türkçe bir kelimede kısa heceyi vezne uydurmak için uzun okumak mânâsına gelen imâle *Kısas-ı Enbiyâ*'da en çok karşılaşılan aruz kusurudur. Ancak aruzu kullanan hemen her klasik Türk edebiyâtı şâirinin eserinde tesâdüf edilen imâle, bazı edebiyât bilginleri tarafından kusur değil, söze kuvvet ve güzellik veren bir âhenk unsuru olarak kabul edilmiştir.[84] *Kısas-ı Enbiyâ*'nın hemen her beytinde rastladığımız imâle için seçtiğimiz birkaç örnek aşağıdadır. (İmâle yapılan heceler koyu harflerle yazılmıştır.)

115. Başı aḳ incüden gev**de**si zerdür
Gözü yâḳutdan **da**ḫı güzeldür

973. Deyüp **ge**lür bu**la**maz Âdem'i ol
A**rayu**ban gö**ze**dür ṣaġ ile ṣol

1293. Cihânda eylük üzre **o**lagör yâr
İ**de**gör vâlideyn ḥaḳḳını ıẓhâr

1294. Duʿâsın **a**lasın tâ vâlideynüñ
O**lar**uñ ḥaḳḳı tâ ol**ma**ya deynüñ

4450. Be-her-ḥâl **sö**züñ üstündür senüñ bil
Revâdur ki yu**mu**şaḳ söyleye dil

5242. Alup **ökü**zi **ge**lür evle**ri**ne
Taʿaccüb ḳıl cihânuñ revle**ri**ne

6788. Yine **bo**ġazla dir **ge**tür keminden
Ge**tü**rür **yi**ne **yü**rekle dilünden

Eserde aşağıdaki beyitlerde olduğu gibi, Arapça ve Farsça kelimelerde uzatılmaması gereken hecelerin uzatılmasıyla meydana gelen kusurlar da mevcuttur. Bu tür imâleler belâgat âlimleri tarafından hoş karşılanmamıştır:

702. Ve Ḥavvâ Anamuz dir bir ṭaş almış
Ḥa**ce**rü'l-esved'üñ aṣlından imiş

2447. Cehâr **fe**rişteh ile Cebre'îl bil
İder kendülerin insâna tebdîl

---

84 bk. Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,* İstanbul 1998, I, 178.

6436. Ze**ke**riyyâ'yı peyġamber ider Ḥaḳ
Olar üstine taʿyîn ḳıldı el-ḥaḳ

1.2) Zihaf

Arapça veya Farsça kelimelerde uzun okunması gereken bir hecenin vezin zaruretiyle kısa okunması demek olan zihaf *Kısas-ı Enbiyâ*'da yer yer karşımıza çıkan aruz kusurlarından biridir. Aşağıdaki örnek beyitlerde koyu harflerle yazılan hecelerde zihaf vardır.

299. **Ca**nuñ adına Mâric dinmiş ol ân
Dişisin Mârîce ḫalḳ itdi Yezdân

805. **Yu**nus Ṣâliḥ u İdrîs dindi ḫayyâṭ
Ṣorarsañ igne luġatını ḫayyâṭ

1921. Virür İbrâ**him**'i anasına ol
Dutar Ḥażret-i Cibrîl per ile yol

2780. Dimiş Cebra'**il**'e ʿAzrâ'**il**'e ṣor
Dirîġ itmez cevâbda bize maḳdûr

4216. Dimişler Be**ni** İsrâ'îl'i cümle
Sarâya daʿvet eyleñ ḥîle ile

4314. **Mu**sâ eli ile Firʿavn'i urmış
Elini anuñ içün Ḥaḳ ṣaḳınmış

5812. **Da**vud İsrâ'îl'den nesl-i Hûd'dan
Olalar dört bürâder cümle Hûd'dan

6133. **Di**vânda baġladı ṣaf dört biñ âdem
Olar ardında dört biñ dir çeker dem

1.3) Vasl

Sessiz harfle biten bir kelimeyi sesli harfle başlayan kelimeye bağlayarak okumak anlamına gelen vasl *Kısas-ı Enbiyâ*'da göze çarpan kusurlardan biri gibi görünmekteyse de bunu eski şiirin âhenk unsurlarından saymak da mümkündür. Zira eski Türk edebiyâtında birçok şâir bu tarz söyleyişi mahzurlu görmemiştir.

158. O yir ḳavminüñ‿**a**dın Maḥle yazmış
Ve çoḳluġın Ḫudâ bilmekde ḳalmış

242. Gice gündüz dolanur şems ile mâh
Ḫudâ Ḳur'ân'da buyurur o**l‿â**gâh

253. Üçünci Cennetü'l-me'vâ'dü**r‿i**ḫvân
Zebercedden yeşil ḫalḳ itdi Mennân

1204. Dinür her bir ʿaṣâ bir mürse**l‿i**çün
Yazılmış nâmları bilür o Bî-çûn

4450. Be-her-ḥâl sözü**ñ‿ü**stündür senüñ bil
Revâdur ki yumuşaḳ söyleye dil

5749. Ḫudâyâ Eyy**ub‿a**çdur sen bilürsin
Yilerüm yil gibi durmam bilürsin

5784. Girüp Eyy**ub‿o** ṣuya yundı dinmiş
Gidüp emrâż tamâm ṣıḥḥate irmiş

Kısas-ı Enbiyâ'da bu tür vasıllar yanında vezin icâbı iki kelime arasında hece düşürülmesiyle yapılması gereken vasıllar da vardır. Metinde bu kelimeler vasledilmediği için vezin aksamaktadır:

974. Bulamaz Âdem'i feryâd ider dir
Ve aġlar zâr idüp nice oldı dir pîr

("Nice oldı" ifâdesi "nic'oldı" şeklinde okunmalıdır.)

3004. Ḥaḳīr gördi çü Yûsuf kendüsini
Ki ṣaydı hîçe ol dem kendü özini

(İkinci mısrâdaki "kendi özüni" kelimelerini "kend'özüni" şeklinde bitiştirdiğimizde vezin düzelmektedir.)

4640. Muḳaddem sen mi idersin biz mi idelüm
Ṭarîḳımuzı birbirin güdelüm

(Birinci mısrâdaki "mi idersin"i "m'idersin", "mi idelüm"ü "m'idelüm" şeklinde okuduğumuzda vezin düzelmektedir.)

1.4) Arapça ve Farsça Kelimelerde Ses Türemesi

Kısas-ı Enbiyâ'da kelimeyi vezne uydurmak için zaman zaman ses türetildiğini görmekteyiz. Meselâ, "Vehb" kelimesi çoğu yerde "Veheb" olarak harekelenmiştir:

239. Veheb ibn Münebbih'den rivâyet
Beyân oluna Ḥaḳ ḳıla ʿinâyet

352. Veheb ibn Münebbih itdi naḳli
Kim irişdüre bu ḥikmete ʿaḳlı

"Akl", "fikr", "şükr", "şehr", "zırh", "aṣl" gibi kelimelerde veznin zorladığı yerlerde ya iki sessiz arasına sesli ilâve edilmiş yahut hareke konulmuştur. Bu durum esasında *Kısas-ı Enbiyâ*'ya münhasır olmayıp, kusurdan ziyâde İslâmî Türk edebiyâtının hemen her mesnevîsinde karşılaşılabilen tabiî bir dilbilgisi konusudur:

2296. Diler **şehir**den alup gitmek anı
Bilür elinde degildür ʿınânı

1588. **ʿAḳıl** itmez iḥâṭa ḳudretüñi
Ki ṣâniʿsin bilürsin ṣanʿatüñi

803. Ki meşhûr Dâvûd'ı **zirih** bilürsin
Süleymân Nebî'yi işidürsin

1418. Olup ʿâṣî getürmediler îmân
ʿAẕâbda yaraşır dir ol **aṣıl** cân

2255. Ḫalâṣ bula siñekden anda yaʿnî
Nice fâsid **fikir**de mâlâyaʿnî

7090. Ġıdâ idüp **şükür** itdi Ḫudâ'ya
Gelüp Cibrîl ḫaber virdi ʿaṭâya

1.5) Diğer Sebeplerden Kaynaklanan Kusurlar

Kısas-ı Enbiyâ'da yer yer hece yahut kelime fazlalığı / eksikliğinden kaynaklanan kusurlar olduğu gibi, vezni tamamen bozuk mısrâlar da bulunmaktadır:

784. Ki ʿ**arefe** güni maḳbûldür duʿâlar
İder ḥuccâc o gün içre ṣenâlar

(Birinci mısrâdaki "ʿarefe" kelimesini "ʿarfe" şeklinde okursak vezin düzelir.)

1. Şular ki vird idineler müdâm ṣubḥ u şâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

(Birinci mısrâdaki "müdâm" kelimesi vezni bozmaktadır. İkinci mısrâda da hayli zorlamalar mevcut.)

273. Kelime-i şehâdet yazmış Allâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammed Resûlullâh
(İkinci mısrâda vezin bozuktur.)

431. Buyurdı Ḥaḳ ferişteye sücûdı
Muḳaddem secde iden Cebre'îl-idi
("Cebre'îl-idi" ibâresi vezin icâbı "Cibril-idi" şeklinde okunmalıdır.)

897. Ḫudâ'nuñ emri Hâbîl'e olundı
O ḳoç göge çıḳup dört biñ yıl durdı
(İkinci mısrâda vezin aksamaktadır.)

1581. Ḍalâletlerini arturdı küffâr
Naṣîḥat'mi ḳabûl eyleye fi'n-nâr
(İkinci mısrâdaki "Naṣîḥatümi" kelimesini "Naṣîḥat'mi" şeklinde okuduğumuzda vezin düzelmektedir.)

1881. Emânetüñi biliñde ilet yerine
Gelür Âzer o bütlerüñ evine
(Birinci mısrânın vezni bozuktur.)

3940. Melik dir bunlar açsun çevre ili
Olaruñ ol il ola beli
(İkinci mısrânın vezni kelime eksikliğinden dolayı bozuktur. Mısrâ "Olaruñ ol il ola [cümle] beli" şeklinde tamir edildiğinde vezin düzelir.)

2. Kafiye ve Redif

Hindî Mahmûd *Kısas-ı Enbiyâ*'sındaki kafiye tanziminde genel olarak başarılıdır. Eski Türk edebiyâtının estetik ölçülerine ve klasik yapısına bağlı olan şâir, aruzdaki hâkimiyetini kafiyede de gösterirken mısrâ sonlarında oluşturduğu âhenk ve zaman zaman başvurduğu cinaslarla eserin hem akıcılığını sağlamış, hem de edebî kıymetini arttırmıştır.

Kısas-ı Enbiyâ'da kafiyeler Türkçe, Arapça ve Farsça kelimelerle oluşturulmuşsa da eserin konusu ve istifâde ettiği kaynaklar icâbı Arapça kelimeler ağırlık kazanmaktadır. Eserde tam ve zengin kafiyeye daha çok yer verilmiş, yarım kafiye bunlara nisbeten az kullanılmıştır.

Eserde kullanılan kafiye çeşitleri bazı örneklerle şöyle sıralanabilir:

2.1) Türkçe Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler

624. Eger vechin ṣorarsañ naḳl ideyin
Sizüñ aḥvâliñizi de güdeyin

855. ʿAzîz devrinde noẖud ḳadar olur
Kişi elbetde itdügini bulur

1032. Bir oġıl vire Ḥaḳ bağışlaya dir
Kitâbım oḳuya ḥaḳ işleye dir

2773. Göñüllerine ḳurd reʾyin düşürdi
Olaruñ çig kelâmını bişürdi

3006. Bu demde kendüñi sen ẖor gördüñ
Ḫazâʾin-i saʿâdetüme irdüñ

3691. Deyelüm bu sözi biz size doġrı
Var idi bir ḳarındaşı da uġrı

6143. Ve Ḳıṭr'dan baḳır ḳalay aḳardı
Aḳar altun deyu maẖlûḳ baḳardı

2.2) Türkçe-Arapça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler

472. Zemîn ile semâda her ne kim var
Olupdur Âdem ʿışḳına bu âṣâr

511. Feriştehler ṣaçarlar ṣaçı gökden
Ki emr olmış imiş ṣâḥib-i mülkden

1530. Görür bir murġı ḳonar ẖânesine
Başı aḳ ḳarnı ḳara arḳası ne

2597. Dimiş senden çağırmaḳlıḳdur ancaḳ
İrişdürmek benümdür didi pes Ḥaḳ

2690. Ḫoros âvâzunı gökde melekler
İşidüp çekdi Cibrîl dir emekler

3694. Deyu virdi cevâbı anlara dir
Ṭulûʿ itmiş olara özge tedbîr

4907. Mükâfât neler itdi Ḥaḳ Teʿâlâ
Kişinüñ eyledügi ṣanma ḳala

2.3) Türkçe-Farsça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler

294. Ve her başında yedi aġzı var bil
Ve her aġzında yedişerdürür dil

475. Beyân itmiş feriştehlerüñ adın
Bile yâd eylemiş ġamla küşâdın

5555. Ḫudâ refʿ eylemiş ol ḳızlıġı dir
Ḳoma şerʿüñ yolını elden iy pîr

5595. Şuʿayb dimiş ilâhâ ḳanda varam
Buyurılmış varup ḳıl yine ârâm

5750. Ne ḥâl ile varam dir ki elüm boş
İder ġayret ḥamiyyet sîneden cûş

6064. Dâvûd esenleşüben döndi giri
Ḫudâ gerek kişinüñ destgîri

6072. Ki yâd kişiyle ben söyleşmedüm hîç
Buraya geldigüñ gelür baña güç

2.4) Arapça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler

856. Olur taġyîr dir ḥırṣ u ḥasedle
Yinür şimdiki ḥâldeki cesedle

1031. Yigirmi oġlı oldı dir nebînüñ
Diler dünyâya gelmesin ṣabînüñ

2795. Sürerler yire yir ider teraḥḥüm
Ġubâr olur ider aʿdâ tebessüm

3027. Kemâl-i raġbet ile ʿizzet itdi
Muraṣṣaʿ donlar ile zînet itdi

5093. Ẓarâfet ile cemʿ eylemiş ol mâl
Neye irişdürür diñle ol aʿmâl

6147. Süleymân dir İlâhâ ḥażretüñden
Tażarruʿ olınur ki ʿizzetüñden

7628. O târı ḳırmaġa olmadı ḳādir
O demde Cebre'îl'den oldı ṣâdır

2.5) Farsça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler

102. Alup boynuna ʿarşı dört ferişte
Ayaġ üzre durup olar sirişte

939. Ḫudâ'nuñ luṭf u iḥsânı firâvân
Ola mı luṭf-ı Ḥaḳḳ'a ḥadd ü pâyân

1157. Dinür beş yüz yılı geçer ider ceng
Ururlarmış müdâm dinür aña seng

1497. Yaparlar büte ḫâne sîm u zerden
Murassaʿ eylemişler anı dürden

6715. Ne ṣorarsın ṣor imdi dimiş ol şâh
Kiremidle kireç yir üzre iy mâh

6992. Ki ben pîrüm civânsın iy tüvânâ
Bunı maʿḳūl görür mi ola dânâ

7102. Beni peyġamber itdi Meryem'i pâk
Buña inanmayanlar gözine ḫâk

2.6) Arapça-Farsça Kelimelerle Yapılmış Kafiyeler

104. İder ḳudretlerin Yezdân ziyâde
Olurlar luṭf-ı Ḥaḳ ile küşâde

1414. Ki Ḥaḳ peyġamberüm itmeñ gümânı
ʿAẓâbuñ yoḫsa yaḳlaşdı zamânı

2072. O Ḳādir ḳudretini ider ıẓhâr
Eṣer itdüremez ol güle bir ḫâr

2085. Zinâ ıẓhâr ile itmiş o kelbler
Ḳara geymiş bu mâtem ile şebler

2539. Yapar evler ġınâ üzre geçer ḥâl
Biraz bu nevʿ-ile eyledi bâzâr

2783. Çıḳar Kenʿan'dan ṭaşraya iḫvân
Olar içinde Yûsuf şâd u ḫandân

6320. Anuñ dînine girmekdür ṣavâbı
Gider sen dîdeden ġafletle ḫâbı

2.7) Cinâslı Kafiyeler

494. Aña maẖṣûṣdurur cennetde ol ṣaç
Buyurmış Ḥaḳ ḥavârîye ṣaçı ṣaç

781. Virür Ḥavvâ'yı anda Ḥaḳ Teʿâlâ
Görüben Âdem'i dir ki teʿâlâ

1186. Temâşâ geldi küffâra bu işler
Ḫudâ bilür ki bunlara ne işler

3519. Günâh ʿafv idici benven bile ẖalḳ
Ki cömerdleri de ben eyledüm ẖalḳ

3698. Müdâm iḥsânıñuz ḳılmışdı bende
Revâ görme bizi luṭf it bu bende

3736. Dir iken geldi ṭoḳuz oġlı ol dem
Dökerler gözleründen yaş ile dem

5027. Murâd olduḳda aḳıdurdı çeşme
Nihâyet bulsa görünmezdi çeşme

5090. Ki Ḳıbṭî mâlı vardur cümle sizde
O mâlı çıḳaralum biz de siz de

6070. Ne kişisin neye geldiñ buraya
Kelâmuñ ẖoş gelür dostum bu râya

6457. İrişür bir aġaca dir beni al
Yarılur aġaç alur gör nedür âl

6948. Biri bir altun ile sûḳa gitmiş
Eteklerin beline ṣoḳagitmiş

7205. Vaṣiyyetüm budur size işidüñ
Benüm sözüme göre siz iş idüñ

2.8) Âhengin Redifle Sağlandığı Beyitler

Kısas-ı Enbiyâ'nın bazı beyitlerinde kafiye oluşturulmamış, âhenk redifle sağlanmaya çalışılmıştır. Bu durum eserin edebî kıymetini gölgeliyormuş gibi görünse de eski şiirimizde şâirlerin zaman zaman "kafiyeyi redifin sağladığı sese emânet ettikleri", kafiyenin bozuk olduğu bu tür beyitlerde âhenk görevini redifin

üstlenmiş olduğunu dikkatlerden uzak tutmamak gerekir.[85] Bilhassa hacimli mesnevîlerde kafiye oluşturmakta zorlanan şâirler anlattıkları konunun akıcılığını bozmamak ve sözü gereksiz yere uzatmamak için redifi kafiyeye tercih etmişlerdir.

469. Ve raḥmet ḫâtemi engüşti üzre
Feriştehler müdâmî ḫıdmet üzre

1024. Ḫudâ'ya ol ḳadar tevḥîd ider dir
ʿUbûdiyyetini taṣrîḥ ider dir

1875. Kesilüp ḥâl dem hiç görmez idüm
Ben evlâd ümmîdin idinmez idüm

3488. Hemân açar cemâlin ḥażret anda
Şuʿâʿından ḳamaşur dîde anda

4576. Dimiş Firʿavn sizi peyġamber iden
Deli midür ol öli diri iden

5336. Tażarruʿ eylemiş Perverdigâr'a
Gelür ḫoş nâlişi Perverdigâr'a

6784. Yine Loḳmân biñini aña virür
Ṣuda bulduġını hem deyu virür

Eserin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Hindî Mahmûd'un kafiyeyi zenginleştirici bir unsur olarak redife geniş yer verdiği, redifi hem ek hem de kelime ve kelime grubu olarak başarıyla kullandığı görülür.

91. Ki durdı ʿarş ṣu üzre ṣu yil üzre
Döner bu çerḫ her mâh u yıl üzre

625. Dimiş Ḥavvâ ki bâʿiṣin beyân ḳıl
Ne kim vâḳiʿ ḳılınmışdur ʿayân ḳıl

1051. Oġul acısını çoḳ çekmişüm ben
Olar acısı ile çökmişüm ben

1055. Dururken gökde İdrîs dir Ḫudâ'ya
Taḥammül idemedim ben cüdâya

2909. Kişi gence irişür ḳadre irer
Ṣadef de dür olur bir ḳaṭre irer

---

85 Salahaddin Bekki, "Anadolu Sahası Halk Şiirinde Kafiye: Tespitler ve Öneriler", *Millî Folklor,* sy. 78 (Ankara 2008), s. 63.

5673. Açarlar başların nâliş idüben
O cümle gözlerini yaş idüben

7674. Ṣalavât ile ẖatm olsun kitâbum
Ṣalavât vire işiden ẖiṭâbum

Eserde nâdiren de olsa kafiyesi bozuk, redifi olmayan beyitler mevcuttur:

923 Anuñ bir adı meşhûrdur dinür Şît
Cihânda oldı bir kâmil-i mürşîd

1543. İ ḳudret ıssı Ḳādir ḳudretiñ çoḳ
Vücûda geldi **kün** lafẓıyla mevcûd

b) Edebî Sanatlar

Dinî / hikemî tarzda yazılmış hacimli bir mesnevî olan *Kısas-ı Enbiyâ*'da, şiiriyetten ziyâde öğreticilik esas kabul edildiği için şiirin şekil, ses ve âhenk unsurları ile belâgatin temel esaslarının eksiksiz bir biçimde yer aldığı söylenemez. Bununla birlikte çeşitli vezinlerle yazılmış sekiz bin civarı beyitten oluşan, Arapça, Farsça ve Türkçe binlerce kelime ve terkib ile yapılmış renkli tasvîrler ihtivâ eden, kaynağını âyetlerden ve diğer kutsal metinlerden almış peygamber hikâyelerini anlatan bir eserde edebî sanatlardan istifâde edilmemesi de düşünülemez. Eser muhtevâsı itibâriyle âyetlerden yapılmış iktibâslar, hadis ve çeşitli rivâyetlere telmihler, peygamberlerle alâkalı özgün teşbih ve mecâzlarla doludur. Hindî Mahmûd'un sanatkâr yapısının tasarrufuyla, tasannua düşmeden oluşturduğu edebî sanatlardan sıkça karşımıza çıkan bazılarını birkaç örnekle göstermek istiyoruz:

1. İktibâs

783. Nemüz vardır bizüm sizüñ orada
Muḳadderdür bular **ḳālu belâ**da[86]

1937. Bilüñ Ḥâfiẓdurur ḥıfẓ iden anı
O **kün** lafẓıyla var itdi cihânı[87]

---

86 **ḳālû belâ**: "Evet, dediler." (el-A'râf 7/172) (Âyetin tam meâli şöyle: "Kıyâmet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin [ezelde] Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı. Onları kendilerine şâhit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Onlar da 'evet, [buna] şâhit olduk' dediler.")

87 **Kün**: Kur'ân-ı Kerîm'de el-Bakara 2/117; Âl-i İmrân 3/47, 59; el-En'âm 6/73; en-Nahl 16/40; Meryem 19/35; Yâsin 36/82; Ġāfir 40/68'de geçmekte olup Allâh'ın "Ol!" emrini ifâde etmektedir.

5387. Ḫudâ da buyurur ki **len terânî**[88]
Ki şeyṭân sözi ile didüñ anı

7518. Dimiş Cibrîl **iḳra**ʾ yaʿnî oḳı
Buyurdı oḳumaḳlıḳ Ḥayy ü Bâḳī[89]

2. Telmîh

200. Müvekkellerine Mâʾide dindi
Bu **cümlemüze esmâ gökden indi**[90]

486. ʿAceb ölmiş mi ola dinmiş Âdem
Ḳarındaşıdur uyḳu ölümüñ hem[91]

784. Ki **ʿarfe güni maḳbûldür duʿâlar**
İder ḥuccâc o gün içre ṣenâlar[92]

5267. Mübâşir oldı Ḳārûn dir zekâta
Anı bilmez ki **virse mâlı arta**[93]

---

88 **len terânî**: "Beni aslâ göremezsin!" (el-A'râf 7/143) (Âyetin tam meâli: Mûsâ tayin ettiğimiz vakitte [Tûr'a] gelip de Rabbi onunla konuşunca 'Rabbim! Bana kendini göster, seni göreyim.' dedi. [Rabbi], 'Sen beni göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!' buyurdu. Rabbi o dağa tecellî edince onu paramparça etti. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim. Tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.")

89 **iḳra**': "Oku!" (el-Alak 96/1)

90 İkinci mısrâda "**el-esmâu te'tî mine's-semâ**", "**el-esmâ tenezzelü mine's-semâ**" veya "**tenezzelü'l-esmâu min savbi's-semâ**" şeklindeki Arapça hikmetli söze telmih vardır. Daha ziyâde tasavvufî eserlerde yer alan söz konusu ibâre "isimler gökten iner" mânâsına gelmektedir (meselâ bk. İsmail Rusûhî Ankaravî, *Minhâcü'l-fukarâ* [haz. Safi Arpaguş], İstanbul 2008, s. 33; Şerâfeddîn Dağıstânî, *Menâkıb-ı Şerefiyye* [haz. H. Hasan Burkay], Ankara 1995, I, 17).

91 İkinci mısrâ Hz. Peygamber'in "**en-Nevmü ehu'l-mevt**" hadisinin tercümesidir (bk. Ebü'l-Fidâ İsmail b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, Beyrut 1988, II, 329).

92 Beyitte Arefe günü yapılacak duâların kabul edileceğine dâir Hz. Peygamber'in hadislerine telmih vardır. (bk. Müslim, "Hac", 436; Tirmizi, "Daavât", 133; İmam Mâlik, *Muvatta*, "Hac", 246, "Kur'an" 32; Muhammed b. Ali eş-Şevkanî, *Neylü'l-evtâr şerhu Münteka'l-ahbâr min ehâdîs-i seyyidi'l-ahyâr*, Kahire 1391, IV, 70; Muhibbüddin et-Taberî, *el-Kırâ li kāsıdi Ümmi'l-kurâ* [nşr. Mustafa es-Sekkā], Kahire 1390, s. 392)

93 İkinci mısrâda aşağıdaki âyetlere telmih vardır:
"Allâh, fâiz malını mahveder, sadakaları (zekâtı) ise arttırır (bereketlendirir)." (el-Bakara 2/276)
"İnsanların malları içinde artsın diye fâizle her ne verirseniz, Allâh katında artmaz. Ama Allâh'ın hoşnutluğunu isteyerek her ne zekât verirseniz; işte bunu yapanlar sevaplarını kat kat arttıranlardır." (er-Rûm 30/39)

7036. Ḳażâ irse kimesne mâniʿ olmaz
Ṭamaʿlu göz turâb girmeye doymaz[94]

7682. Tâc-ı rifʿatle **Burâḳ getürdi ol dem Cebre'il**
Leyle-i miʿrâcda ehl-i semâ açdı deri[95]

3. Mecâz

2869. ʿİtâb-ı Ḥaḳḳ'ı işitdükde Yaʿḳūb
Ol **âteşle daḫı kül oldı yanup**

4323. Mûsâ **ṭaġlara düşüben** yürümiş
Medîne semtine gitsem der-imiş

6040. Dâvûd uyḳuya meşġūl oldı ol şeb
Süleymân **dutdı İbrâhîmî meẕheb**

7473. **Alup menzili** Kaʿbe'ye irerler
Dimiş ol ḳul Resûl'e ki i server

4. Teşbîh

38. Ki yazdım anda cümle sergüẕeştüm
İdüp cûş anda **deryâ gibi ṭaştum**

1188. Başın **ṭâvûs-veş** düzmiş geminüñ
Ḫoros ḳuyruġı miṣli ḳıçı bilüñ

2992. Atar ḥallâc cânın **penbe-veş** dir
Ḳalem ḫam oldı vaṣf olmada taḥrîr

6712. Yuḳaru iki ayaḳ baş aşaġa
Dutulmış ṣanki ol murġdur duzaġa

---

94 İkinci mısrâda Hz. Peygamber'in "İnsanoğlunun gözünü ancak toprak doyurur." hadisine telmih vardır (bk. Buhârî, "Rikāk", 10).

95 Bu beyitte Peygamberimiz'in mi'râc gecesi karşılaştığı hâdiselere telmih vardır (bk. Buhârî, "Bed'ü'l-halk", 6; "Enbiyâ", 22, 43; "Salât" 1; "Menâkıbü'l-Ensâr" 42; Müslim, "Îmân", 263-265; Tirmizî, "Tefsir", 3343, "Nesâî, "Salât", 1).

5. Tevriye

32. **Açup** Âmid'de vü Marʿaş'da **defter**
Çerâġum oldı ʿâlemde hezâr er[96]

7188. Zamân geçer bunıñ üzerine bil
Bu devrân geçmededür nitekim **yil**[97]

7702. **Murâd**ıdur Ḫudâ'nuñ şehr-i yârî
Müsaḫḫar eylemişdür her diyârı[98]

7751. Beni ḳıl dü cihân içinde **maḥmûd**
Duʿâm ḳıl müstecâb iy Ḥayy Maʿbûd[99]

6. Mübâlağa

1385. Ḳadem baṣdı cihâna Hûd dindi
Ṭuyûr-ıla vuḥûş cümle sevindi

1639. Gözi gök levni gendüm-gûn o merdiñ
Ve **yırtıcı miṣâl ṭırnaġı serdiñ**

2510. **Ne niyyet üzre içse** bir kimesne
Ḫudâ virür murâdın ulu nesne

2689. **Yir altından yedi şehri alur** dir
Hava yüzine yaḳlaşur gelür dir

7. Tekrîr

226. Deyelüm **bârekallâh bârekallâh**
Ne ḳudretle yürürler şems ile mâh

284. **Ve her** köşküñde **yetmiş** biñ **ev** oddan
Ve her evde olur **yetmiş** ʿaẕâbdan

---

96 Hindî Mahmûd "Âmid ve Maraş'ta defter aç"tığını söylemekle hem oralara askerî bir vazifeyle değil hesap-kitap işiyle meşgul olmak üzere gönderildiğine vurgu yapmakta hem de "defterdâr" olarak atandığına işâret etmektedir.

97 "yil" kelimesi hem "rüzgâr" hem de "sene" anlamını çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır.

98 Hindî Mahmûd, "Murâd" kelimesini sözlük anlamıyla birlikte, eserini takdîm ettiği Sultân III. Murâd ismini de kastederek kullanılmıştır.

99 Hindî Mahmûd, "maḥmûd" kelimesiyle hem ismini zikretmekte hem de kelimenin lugat mânâsına (övülmüş, hamde lâyık) atıfta bulunmaktadır.

294. **Ve her** başında **yedi aġzı** var bil
Ve her aġzında **yedi**şerdürür dil

753. Ḫudâ'nuñ luṭfına yoḳ ḥadd ü ġāyet
ʿİnâyet eyle sulṭânım **ʿinâyet**

778. **Ne ḥikmetdür ne ḥikmetdür ne ḥikmet**
Ki sendedür Kerîmâ ulu **ḥikmet**

8. Hüsn-i Ta'lîl

74. Gice gündüz müdâm çaġlamada âb
Anuñçün gözyaşın dökmede dolâb

2528. **Nice ṣu cennet ırmaġıdurur ol**
Ḫudâ dünyâya luṭf ile virür yol

3186. Kemer-bendinde biñ cân olınur bend
Ezilür leblerin gördügi an ḳand

9. Tecâhül-i Ârif

1672. ʿAdû talṭîfine aldanma zinhâr
Ḳavî düşmen saña hiç ola mı yâr

545. **Olan maḫlûḳda beñzer saña var mı**
Saña ḥüsn ü cemâlleri uyar mı

5968. Yine Dâvûd diletdi anı tekrâr
Ki **ʿışḳ erine perde ola mı ʿâr**

3158. **O dost dostına eyler mi cefâyı**
İdüpdür âşikâr ol dem ḫafâyı

10. Nidâ

317. Ḫiṭâb irüp Ḫudâ'dan yire dindi
Eyâ yir sâkin ol bu ânda imdi

504. Dimiş Âdem ki **yâ** Rab ben ideyim
Ki Ḥavvâ'sız cinânı ben n'ideyim

830. Nidâ irmiş ki **iy** Âdem muḳadder
Olanı görse gerek dişi vü er

929. **Ḫudâyâ** ḫâtimemde ḫayra irgir
Muḥammed ḥürmetine itme dilgîr

11. İstiâre

1892. İdüp secde o melʿûna **o kelbler**
Ne ṣora deyu yalmanırdı lebler

3094. Dimiş ki iy benüm nâz ehli **ġoncem**
Yüzi **mehtâb** miyânı mûdan incem

4703. Görürler çâre yoḳ Firʿavn'e dirler
O **gül** çehreyi çârmîḫe gererler

7498. Muḥaṣṣal ʿaḳd olur o **şems**e o **mâh**
Revâ görür biri birine Allâh

12. Tezâd

68. Yedi ḳat **yir** u **gök**ce ululuġı
Kemâliyle bilen **var** itdi **yoġ**u

5713. Dimiş el baġlamış ṭâʿat içün ol
Görür **eylük yavuzlıḳ bay u yoḫsul**

1871. İrer Âzer ḳulaġına nidâ dir
Olur **sulṭân** niçe ki bir **gedâ** dir

2788. Serâsîme olup dir nedür aṣlı
Deli misüz ṣanurdım sizi **uṣlı**

13. Teşhîs ve İntâk

658. **Ḳaçar** Âdem'den ol vaḳtde **şecerler**
Daḫı ḳaçsa gerek ḫâkla ḥacerler

1587. Hemân **ol ṭaġ iñiler ḥâmile-var**
Yarılur ṭaġ içinden deve çıḳar

1591. Çıḳup **deve nidâ ḳılmış** o ḫalḳa
Dimiş ki râżı oluñ cümle Ḥaḳḳ'a

2222. O **balıḳ ḥażrete dir ki İlâhî**
Dutuldı Nemrûd oḳına bu mâhî

2840. Zamânda **ben ḥacer de ḥażretüñle**
Añılam dü cihânda ʿizzetüñle

7620. **Örümcek dir żaʿîfliġime baḳma**
Firâk-ile yürecigimi yaḳma

14. Tenâsüp

2776. **Ḳoḳ**ayın gerdenüñ gel iy yüzi **gül**
Görme mi gül ruḫıñda yine **sünbül**

4031. O **bir yaşında oġlan** dir **beşik**de
Bulur ol ḥâżır oġlanı eşikde

6535. Ve ammâ dilerüm destûr bu **ṭaġ**dan
Bu **ḥayvân**lar yeridür **bend** u **bâġ**dan

7356. Cüdâ olduḳda ol râʿî refîḳden
Olar **nâlân** olur dir **ayrılıḳ**dan

15. Leff ü Neşr

2960. O **sünbül**den ḳopar bu **ʿanber**-i ḫâm
Dil-i **şûrîde** nice ide **ârâm**

2961. Dutunur biline ol **gül ḥicâb**ı
Gözedür göz **açup** dindi **ḥabâb**ı

2976. **Göz** açmış nice **aʿmâ** görmek içün
O görmez **çeşm**ine **fer** irmek içün

4909. **Helâk** olur ḳamu **bütler** muḥaḳḳaḳ
ʿAẕâb ider **büt**e **ṭapanlar**a Ḥaḳ

16. İrsâl-ı Mesel

(yk. bk. "**Atasözleri ve Deyimler**")

17. Cinâs

(yk. bk. "**Cinâslı Kafiyeler**")

18. İştikak

2030. Görüp bu ḥâleti **küffâr**-ı ekber
Oḳumışlar o demde **küfr**i ezber

3866. Olupdur dir **beşîr** ile **beşâret**
Bu aḥvâlden H̱udâ ḳılmış işâret

4151. Tedârük ile şâhâne olur **ḥâl**
Görüp anlar geçürmiş nice **aḥvâl**

4538. Mûsâ **câdûlıḳ** ögrenmiş gidelden
Ki biz de **câdû** arayalum ilden

19. Aliterasyon

212. Var altı yüz **ḳa**nadı Cebre'îl'üñ
Ve her **ḳa**natda yüz **ḳa**nadı bilüñ

888. H̱udâ emridürür didü**g**im o**ġ**ul
H̱udâ emrini dut**ġ**ıl olma**ġ**ıl **ġ**ūl

926. O vaḳt yüz yaşına irmiş imiş Şît
Bu ḥikâyeyi diñle ẖoşca işit

7506. Risâlet on beşine irmiş imiş
İrişmiş ol nihâlden niçe yemiş

20. İstihrâc

7136. Ki ebced ḥarfi dörtdür maʿnî'i al
Elif Allâh'uñ ululuġuna dâl

7137. **Be bâḳīliġ**idür ol Musteʿân'uñ
Ki **cim celâlet**ün gösterdi anuñ

7138. Ve **dâl dâyimliġ**inedür işâret
Dimiş Meryem'e ẖâʿce ẕî saʿâdet

21. İstifhâm

939. H̱udâ'nuñ luṭf u iḥsânı firâvân
Ola mı luṭf-ı Ḥaḳḳ'a ḥadd ü pâyân

3172. **Ḳula ʿâşıḳ olur mı ʿaḳlı olan**
Anuñ ʿışḳında ʿaḳlı yavi ḳılan

7578. Gözüm ḳamaşdı nûrıñdan Muḥammed
Senüñ âş̱âruña hîç ola mı ʿad

7672. **Resûl'üñ muʿcizi şerḥi ne mümkin**
O muʿciz ile bil dîn dutdı temkîn

22. Sehl-i Mümtenî

508. Olur îcâb ḳabûl ol iki yârdan
Neler ẓuhûr ider iki ḥelâldan

493. Yedi bölük ṣaçı Ḥavvâ Ana'nuñ
Sekiz cennet içinde yoḳ inanuñ

1672. ʿAdû talṭîfine aldanma zinhâr
Ḳavî düşmen saña hiç ola mı yâr

3953. Zelîẖâ ayru düşdükde ṭalâḳla
Ṭaramaz oldı zülfini ṭaraḳla

3956. Oturur on sekiz yıl dâyim aġlar
Dem-i ḥasret anuñ cismini baġlar

7213. Virür ʿÎsâ'ya Ḥaḳ nûrdan ḳanatlar
Melâ'ikle olalar ḳat ḳat anlar

7311. Kişi evlâdı geldükde cihâne
Olur ġayruñ maʿâşına bahâne

7762. Kişiyi añduran dâyim eserdür
Bu devrân bâd-veş durmaz eserdür

9. Dil ve Üslup Özellikleri

a) Fiil Yapıları

Kısas-ı Enbiyâ, hem baştan sona dinî muhtevâlı bir mesnevî olması hem de XVI. asrın son çeyreğinde yazılmasına rağmen, kullanılan kelimeler ve bazı dil özellikleri itibariyle eski Anadolu Türkçesi'nin izlerini taşımaktadır. Fikir vermesi bakımından bu hususiyetlerin bir kısmını bazı örneklerle birlikte şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Gelecek zaman ekleri -sa gerek / -se gerek; -ısar / -iser

830. Nidâ irmiş ki iy Âdem muḳadder
Olanı gör**se gerek** dişi vü er

949. Vefâtım cumʿa gün ol**sa gerek**dür
Gelüp Cibrîl beni yu**sa gerek**dür

832. Ki dirlikleri bunıñla ol**ısar**
Eyü yavuz niçe nesne gör**iser**

1228. O tennûrdan ṣu çıḳ**ısardurur** bil
Bu yerler ol**ısar**dur mâya tebdîl

2. Teklik birinci şahıs bildirme eki -ven:

3519. Günâh ʿafv idici ben**ven** bile ḫalḳ
Ki cömerdleri de ben eyledüm ḫalḳ

4462. Gelişüñ nireden ḳandan gelürsin
Çalabum'dan gelüp Mıṣr'a gider**ven**

4517. Aña ʿömrin viren**ven** dört yüz sâl
Geçirdi ʿömrini ol fâriġü'l-bâl

3. Teklik ikinci şahıs emir eki -ġıl / -gil

610. Ḥelâl ile ḥarâm nedür deyeyim
Dimiş Ḥavvâ ki söyle**gil** bileyim

1063. Beni daḫı olarla ol maḳāma
İrişdür**gil** u buyur**ġıl** beḳāma

4835. Ḫaber virmiş Ḫudâ Mûsâ'ya bil**gil**
Benî İsrâ'îl'e di**gil** yüri**gil**

4. Bildirme eki -durur, -dürür

374. Ve baş barmaḳ süñüklerün iki dir
Neyi neye gerek**dürür** O bilir

3606. Varurlar Mıṣr'a anlar ṣaġ u sâlim
Ḫudâ**durur** o cümle sırra ʿâlim

3780. Alurlar menzili leyl u nehârda
Sefer aʿlâ**durur** evvel bahârda

5. İstek kipinin birinci ve ikinci çokluk ekleri -avuz/-evüz, -asız/-esiz

590. Oḳuyam ol duʿâyı ben o ânda
Ol**avuz** ikimiz daḫı nihânda

4601. Bularuñ câdûlıḳların yeñ**evüz**
Belâsından olarıñ ḳurtıl**avuz**

4958. Ḫudâ emr itdi ol beyti al**asız**
Peyġamberlerüm yirin bul**asız**

5604. Dimişler pâre pâre ol**avuz** biz
Ki söz te'ṣîrin itdürmey**esiz** siz

6. Yeterlilik fiilinin olumsuzuna getirilen zarf fiil eki -ı / -i

1928. Ġayûrdur Ḳādir u Ḥayy u tüvâna
ʿUḳūl irgür**imez** dir aña dânâ

4948. Ḳırarum cümleñüz bâ emr-i Sübḥân
Elümden kimsene ḳurtar**ımaz** cân

7382. Ḥalîme naḳl ider ol mâcerâyı
Arayup bul**ımaz**lar dir yarayı

7. Zarf fiil ekleri -uban / -üben, -ıcak / -icek, -aldan / -elden

127. Ḳarâr dutmay**uban** oynadı yirler
Ḳomış Ḥaḳ ṭaġları yir üzre dirler

1317. İşid**üben** taġayyür buldı levni
Dili dutuldı söylemedi ḫaylî

4614. Ḫavâṣṣı zîbaḳüñ ıssı gör**icek**
İder dir ḥareket te'ṣîr iricek

4988. Bu vażʿı işid**icek** ol ḳabâ'il
Dimişler olamazuz buña ḳā'il

3991. Saña ʿâşıḳ ola**ldan** müslümânım
Baña telḳīn-i îmân eyle cânım

4538. Mûsâ câdûlıḳ ögrenmiş gid**elden**
Ki biz de câdû arayalum ilden

b) İkilemeler

Hindî Mahmûd, Arapça/ Farsça kelime ve terkipler kullanmak sûretiyle anlatımını kuvvetlendirdiği gibi, eserinde farklı dil ve şekillerde ikilemelere de yer vererek ifâdelerine zenginlik, beyitlerine ses ve âhenk kazandırmıştır:

411. Gelüp **ṣaf ṣaf** feriştehler dururlar
Bu ḥalle rûḥ girür durmaz görürler

1576. O Ḳādir ḳudretin bildirdi **bir bir**
Beyân-ı Ḳur'ân'da işitgil ki ne dir

2441. Gelür İbrâhîm İsmâʿîl'le eve
Ḳocar oġlını Hâcer **ive ive**

3677. Bu ḳavl üzere ḳullar râżı olur
Eyü kem itdügini kişi bulur

4106. At eyerledüben ḫayl u ḫaşemle
Ol efkâra düşer **ḳat ḳat** elemle

4292. Virüp memesin alup emdi oġlı
Olur Âsiye ile **ballı yaġlı**

4846. Dimiş Mûsâ **bölük bölük** geçiñüz
Ḫudâ ʿafv eyledi cümle ṣuçuñuz

5422. Görür ṭaġı ki Mûsâ **pâre pâre**
Yüreginde açılur nice yâre

5627. Gemi ḫalḳı **birer birer** görünüñ
Kime ḥamle iderse anı virüñ

7607. Binüp deveye **baṣa baṣa** geçer
Yatur küffâr ṣanasın yirlü ḥacer

c) Tekrarlar

Hindî Mahmûd, *Kısas-ı Enbiyâ*'da az da olsa bazı beyit ve mısrâları tekrarlamıştır. Tespit edebildiğimiz birkaç örnek aşağıdadır:

Muḥammed Musṭafâ Aḥmed ü Maḥmûd
Resûl-i müctebâ maḥbûb-ı Maʿbûd (Fihrist: vr. **16**[a] ve **7261.** beyit)

3650. Gerçi firḳat aġlaması yatludur
Lîk vuṣlat aġlaması ṭatludur (ayrıca **3905.** beyit)

1623. O cümle enbiyâ vü etḳıyânuñ
Duʿâ ḳıl rûḥlarına evliyânuñ

2637. O cümle enbiyâ vü evliyânuñ
Oḳunsun ruḥlarına etḳıyânuñ

7738. Bu cümle enbiyâ vü evliyânuñ
Tevâbiʿ-ile cümle etḳıyânuñ

112. Rivâyet olınur Ḥażret-i Kaʿb'den

1299. Rivâyet olınur Kaʿb ḥażretinden

239. Vehb ibn Münebbih'den rivâyet
(ayrıca **279**, **312**, **879**. beyitlerin ilk mısrâları)

57. Rivâyet eyledi dir İbn ʿAbbâs
(ayrıca **86** ve **187**. beyitlerin ilk mısrâı)

d) Eski Anadolu Türkçesi'ne Âit Kelimeler

Kısas-ı Enbiyâ'da eski Anadolu Türkçesi devresine **âit yüzlerce kelime** ve kelime grubu bulunmaktadır. Bunların bir kısmı mânâları ve beyit numaralarıyla birlikte aşağıdaki tabloda verilmiştir:[100]

---

100 Kelimelerin mânâları verilirken şu sözlüklerden istifâde edilmiştir: *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü* (haz. Türk Dil Kurumu), I-VIII, Ankara 1963-1977; Cem Dilçin, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara 1983; Tomris Tunç, *Derleme Sözlüğü ve Kavramlar Dizini,* I-III, Ankara 1995; Ahmet Bican Ercilasun, *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü,* I-II, Ankara 1992; James W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon,* Beirut 1996.

Kelime ve Mânâsı	Beyit Numarası	Kelime ve Mânâsı	Beyit Numarası
ağırmak: anırmak	308	**oñatca**: güzelce, dikkatlice	2416
alım: vergi	6793, 6796, 6805, 6818, 6823, 6825	**ṣayru**: hasta	1564, 5649, 5789, 6229, 6425, 7184
arba: dara, ağırlık	6135	**ṣayrulık**: hastalık	5503
ardıradan: arkadan, geriden	3122	**seren**: sırık, uzun ağaç, gönder	5485
bilemek: bulamak, bulaştırmak	2084	**seti**: kova	3309
bililü: bilgili, âlim	5860	**ṣıdırmak**: sığdırmak	4739
begetmek/büget-mek: kapatmak, örtmek	2508, 5835	**sıḳılcım**: korku	7649
bügemek: suyun önüne bent yapmak	2507	**ṣımak**: bozmak	772, 5041, 5913
bişmiş: yemek	5022, 5464	**ṣınamak**: korkut-mak, yoklamak, tec-rübe etmek	14, 1563, 3568, 6829
buñ: zaruret, sıkıntı, ihtiyaç	2500	**ṣındı**: makas	821
çetük: kedi, kedi yavrusu	5026	**ṣınılmak**: mağlup edilmek	6534
çıġşamak: ekşimek, bozulmak	6754	**ṣınmak**: korkmak, kırmak, kırılmak	19, 2029, 2258, 3946, 5823
çoḳal: zırh	5883, 5884	**sinirlemek**: Hayva-nın arka ayaklarını kılıçla kesmek	1613
çölmek: çömlek	6157	**ṣoġulmak**: sütü kesilmek, suyun çe-kilmesi	7327

derilmek: toplanmak	5183	**ṣorutmak**: somurtmak	7002
dirgürmek: diriltmek	2178	**sövünmek**: sönmek	7296
dirmek: toplamak	1389, 4606, 5162	**sucı/ süci**: şarap	738, 3258, 3269,
dolunmak: ay veya güneşin batması	2102, 6591, 7565	**ṣuvat**: Derelerde su alınacak ve hayvan sulanacak yer	2533
döymek: dayanmak, tahammül etmek	1699	**sügü / süñü**: mızrak, süngü	147, 152
dürüşmek: çalışmak	4350, 6468, 6607	**süñük**: kemik	371, 372, 373, 374, 376, 6979, 6982, 6983, 7151
eslemek: önem vermek, aldırış etmek	5114, 6174	**şeşmek:** çözmek (kuşağı, ipi vs.)	2802, 2958, 3595, 3846, 2438, 7487
estek: elbise	3790	**ṭalbınmak/ ṭalabımak**: çabalamak, çırpınmak	501, 1313, 3090, 4268, 4297, 7381
eyin: vücut, beden	2990	**tamurmak:** kanamak	5723
gelik: çocuk ayakkabısı	1659	**ṭañlamak:** şaşmak, şaşırmak, kınamak, ayıplamak	2854, 3256, 3299, 3814, 5637, 6519
geyirmek: giydirmek	3055	**ṭoylamak**: ağırlamak	1033, 3009, 3467, 3473, 3554, 6156
givürmek: koymak, sokmak	4602	**tüskürmek**: geri çevirmek, püskürtmek	4056
göçek: deve yavrusu	1615	**tütütmek**: duman çıkarmak	6810

görklü/görüklü: mübârek, güzel, temiz, gösterişli	604, 2344, 2726	**ulalmak**: çoğalmak, uzayıp gitmek, sıralanmak; yetişmek, yaşlanmak	1357, 5424
götürü: büsbütün, tamam, toptan, bütün	3333	**uşandurmak**: ufaltmak, parçalamak	2044
göymek: izin vermek, tahammül etmek, beklemek, sabretmek	2687, 4046, 5193	**uyan:** atın yuları, gem, dizgin gibi takımları	535, 6298
göynüklü: yanık	6527	**üründülemek**: seçmek, ayıklamak	4388
göyündürmek: yakmak	2093, 6006	**üşendirmek**: rahatsız etmek, tedirgin etmek	1167, 4550, 5675, 7372
göyünmek: yanmak	334, 2170, 3346	**üşmek**: bir yere toplanmak, üşüşmek	5711, 5712
günülemek: kıskanmak	2468	**yabuḳ**: kekeme	5417
güveygi/güvegi: güveyi, damat	5877	**yaġı**: düşman	5095
ılḳı: sürü (at, koyun, keçi vs. sürüsü)	5015	**yal**: köpek, sığır gibi hayvanlar için hazırlanan yiyecek	7011
ıralamak: sallamak	7089	**yalmanmak**: dili dudakta dolaştırmak, bir şey istemek, yalanmak	1892
ısıcaḳ: sıcak	1267	**yap yap**: usul usul	4994
igen: pek ziyâde, çok fazla	4422	**yaraḳ**: azık, silah, levâzım, hazırlık	3886, 5884, 5899
iley: ön taraf, karşı, huzur	5940	**yarındası**: yarın, ertesi gün	3273
ilgen: leğen	7364	**yatlu**: kötü	347, 3650, 3905, 4231

irgürmek / irürmek: ulaştırmak, eriştirmek	733, 929, 1066, 1169, 1525, 1703, 1814, 2844, 3480, 3572, 3767, 5496, 5609, 5757, 6134, 7602, 7745	**yavu kılmak**: yitirmek	2652, 5849
iş: eş	3629, 3630	**yedmek**: çekerek peşinden götürmek	5227, 6297
ḳalıça: halı	4775	**yegin:** kuvvetli	7070
ḳaravaş: odalık, câriye	2591, 6325	**yekrek/ yigrek**: çok fazla, çok iyi	401, 2727, 3532, 3824
kâzür: ağartan	7169	**yelemek**: dolaşmak	2145
kendir: ip, urgan	2268	**yeltemek**: özendirmek, teşvik etmek	3100
ḳıġırmak: çağırmak, davet etmek	1189, 1727, 1831, 1891, 2462, 3614, 5303, 5850, 5952, 6022, 6257, 7489	**yeñile**: yeni, pek yeni	2195
ḳızlıḳ: kıtlık	3304	**yetürmek**: yetiştirmek, ulaştırmak	5464
kiçi: küçük	3567, 4428, 4604	**yeygü**: yiyecek, yem	5015, 5497
kiñlik: genişlik, enlilik	280	**yıġlındırmak**: men etmek, sakındırmak	2660
ḳoparmak: diriltmek, haşretmek	21, 3097, 4012, 4013, 4016	**yiylemek / yilemek**: koklamak	5754
ḳocmak: kucaklamak, sarılmak	2441, 2775, 2932, 5150, 5794, 5992	**yonmak**: yontmak	1179, 1183
ḳurdamak: kurcalamak, karıştırmak	697	**yörenmek**: dolaşmak	2536
nacaḳ: balta, hançer	4119	**yund**: beygir	2533, 4882, 4883, 5098, 5784

od / ot: barut, ateş	15, 444, 810, 812, 814, 895, 902, 2060, 2066, 2068, 2132, 2144, 2147, 2149, 3125, 4313, 4382, 4910, 5061, 5716, 5948, 6810	**yügrük**: güçlü, kuvvetli	3532, 3824
oñat: iyi, güzel, düzgün	116, 391, 881, 1029, 1215, 1877, 4006, 5491, 6935, 7541	**yügürmek**: koşmak	1178, 2435, 2524, 2873, 3819, 5793, 7482

e) Eserin İfâde Tarzı ve Şiiriyeti

Kısas-ı Enbiyâ'daki bazı ifâdelerden Hindî Mahmûd'un etrafının kalabalık olduğu zamanlarda ve dost meclislerinde de eserini yazmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Eserini yazdığı bir esnâda aksırıp "elhamdülillâh" dediğinde çevresindekilerin "yerhamükellâh" diye mukābelede bulunmaları bu düşüncemizi desteklemektedir:

419. Yazarken bu maḥalli aḳsıruram
Ḳaçan elḥamdülillâh ki direm

420. Didi yârânlarum **yerḥamükallâh**
Ḫudânıñ luṭfıdur bu bârekallâh

O, etrafında insanların olması hasebiyle konuları bazen doğrudan onlara vaaz eder gibi anlatmış, onların dikkatlerini anlattığı mevzuya çekmeye çalışmıştır:

219. Rivâyet ḳıldı Ḥażret-i Resûl'den
Ṣalavât virelüm ṣaġ ile ṣoldan

220. **Bilüñ** İsrâfîl'i olur ferişte
Ki dört ḳanadı her biri bir işte

Hattâ aşağıdaki beyitlerden anlaşılacağı üzere onlara danışıp, fikirlerini almayı da ihmâl etmemiştir:

2415. Su'âl olur ki İsmâʿîl mi cömerd
Ya İbrâhîm o ḥâlde oldu mı merd

2416. Cevâb İbrâhîm'i cömerd dirüz biz
Burayı bir oñatca diñleñüz siz

2417. Dir İbrâhîm virür oġlunı nâçâr
İder cân ḳorḳusı İsmâʿîl'e kâr

2418. Odur cömerd vire Ḥaḳ yolına cân
Burada daḫı taḳrîr ḳıldı yârân

Hindî Mahmûd, eserde sık sık "dinle, dinlegil sen, diñleñüz siz, bilgil, bak, gör, işit, işitgil, kulak tut, imdi, iy yâr, yârâ, iy yârân, iy cân, inan, buña inan" gibi ibâreleri her ne kadar mısrâları vezne uydurma amacıyla kullanıyormuş gibi görünse de bunda onun yukarıda bahsettiğimiz üslubunun etkili olduğu unutulmamalıdır. O, gıbtayla andığı Yazıcıoğlu'nun *Muhammediyye*'deki ifâde tarzını benimsemiş, eserini muhâtabıyla sohbet ediyormuşcasına kaleme almaktan çekinmemiştir.[101] Eserin geneline yayılan bu sohbet havası, Hindî'nin kullandığı kelimeleri de ihtimamla seçmesine, uzun Arapça ve Farsça terkipler yerine konuşma dilini tercih edip yer yer halk ağzıyla konuları basit ve pürüzsüz bir şekilde aktarmasına vesile olmuştur:

1384. Ḫulûd'dan geldi Hûd **sen eyle iẕʿân**
Ne olmış ḳıṣṣa **diñlegil** ol ezmân

1487. Olaruñ evlerinüñ ḳaddin **işit**
Yüz arşun dinilür ne gör ne işit

2019. Gidüp küffâr o bütler ḳaldı ḫâlî
Buradan **diñlegil imdi** me'âli

2358. İdelüm istiʿâẕe bunda **iy cân**
Müdâmî ʿacz ile kör ola şeyṭân

3489. İrer fer oġlanuñ görmez gözine
Ḳulaḳ dut şimdi Yezdân'uñ sözine

3788. İrişmiş nâme Yaʿḳūb'a bil **iy yâr**
Bilür kimdür anı yazanı Cebbâr

5526. Ve Şemsûn Yaʿḳūb oġlıdur **i yârân**
Bu sözi işidenler oldı ḥayrân

---

101 Yazıcıoğlu'nun *Muhammediyye*'deki üslubu hakkında bk. Âmil Çelebioğlu, *Muhammediye,* İstanbul 1996, s. 128.

5787. Geyüp ḳuşanup Eyyûb eylemiş ḥamd
Ḳulaġıñda ola yârâ bular pend

Hindî Mahmûd, bu samimi üslubunu renkli tasvîrler, canlı çizgiler ve dinî / edebî motiflerle süsleyerek muhâtabının hem konudan kopmamasına hem de anlatılan meseleyi bütünüyle anlamasına katkıda bulunmuştur. Hz. Peygamber Hz. Ebûbekir'le hicret esnâsında mağaradayken burada vuku bulan bazı hâdiselerin anlatıldığı bölümü buna örnek verebiliriz:

7613. Ebâ Bekir'le girürler o ġāra
Olur nûr-ıla pür ol dem maġāra

7614. O ġār aġzına örümcek çeker aġ
Yumurtlayup gögercin yapdı ṭuraġ

7615. Bular bil emr-i Ḥaḳ'la durur iḫvân
O ʿankebûtla kebûteri yârân

7616. Ḫudâ ḳılmış ḫiṭâb Cebrâ'îl'e dir
İriş maḥbûbıma olmaya taḳṣîr

7617. İrer peyk-i Ḫudâ ġār ḳapusına
Örümcek ḥâżır olur ṭapusına

7618. Dimiş Cebrâ'îl'e sen neye geldüñ
Resûlullâh'ı dir gözedi geldüñ

7619. Ḳapusında duram faḫr-ı cihânuñ
ʿAdû gelse kesem başını anuñ

7620. Örümcek dir żaʿîfliġime baḳma
Firâk-ile yürecigimi yaḳma

7621. Girü dur ki benümdür perde-dârlıḳ
Bu sözden çekmeñüz dir şimdi darlıḳ

7622. Ḫudâ emri ile ben perde-dârum
Bu ḫıdmet üzerinde ber-devâmum

7623. Dimiş Cibrîl senüñ ne ḳudretüñ var
Burada gösteresin ẕerre âṯâr

7624. Ḫudâ'nuñ ḳudretine ḳıl naẓar sen
Bu perdeyi ki yapdum emr-ile ben

7625. Ki senüñ zûrbâzuñ yoḳ cihânda
Bilem tâ ḳudretüñi bunda ben de

7626. Bu perdenüñ yapış bir târına ḳır
Burada ẓâhir olur emr-i taḳdîr

7627. Yapışur Cebre'îl yek târına dir
Kemâl-i ḳudretün ṣarf itdi dir pîr

7628. O târı ḳırmaġa olmadı ḳādir
O demde Cebre'îl'den oldı ṣâdır

7629. Dimiş ki ḳudret Allâh'ıñdurur bil
Şer iş te'ḫîrle olur ḫayra tebdîl

7630. Gelür küffâr dinür ġār ḳapusına
Örümcek aġ ile germişdi sîne

7631. Dönerler bunda yoḳ deyu o küffâr
Olur mesken Resûl'e üç gün ol ġār

7632. Mübârek başını ḳomış dizine
Resûl baḳmış Ebû Bekr'üñ yüzine

7633. Uyumuş dir Resûl-i Ekrem anda
Çıḳar ilan maġāradan o ânda

7634. Yine girür delüge mâr-ı ef'î
Umar yılan göre ol demde nef'i

7635. Ebâ Bekir dutar ökçe delüge
Ṣoḳar yılan baḳar dir yire göge

7636. Ebâ Bekr'üñ dökilür dîdeden yaş
Resûl vechine irer ḳaldırur baş

7637. Buyururlar bükâ itmek ne ḥâlden
Yılan ṣoḳduġı açılur su'âlden

7638. Mübârek aġzı yarından sürerler
Vece'i ân vaḳitde gitdi dirler

Kısas-ı Enbiyâ'nın Hz. Yûsuf ile Züleyhâ hikâyesinden alıntıladığımız aşağıdaki bölümü de Hindî Mahmûd'un yukarıda bahsedilen ifâde tarzı ve eserin üslubu hakkında fikir vermesi bakımından kayda değerdir:

3092. Yedinci ẖâne naḳşında o meh-rû
Zelîẖâ yüzine baḳar dinür o

3093. Zelîẖâ şâd olur o bir naẓardan
Ṣanur maḳṣûdına irişdi andan

3094. Dimiş ki iy benüm nâz ehli ġoncem
Yüzi mehtâb miyânı mûdan incem

3095. Benüm rûyıma baḳmaduñ yedi yıl
O arada ġamuñ vaṣf idemez dil

3096. Naẓar ḳıldıñ bugün **elḥamdülillâh**
Sebebin luṭf idüben ḳıluñ âgâh

3097. Ḫudâ'dan ḳorḳaram iy cân-pâre
Ḳıyâmetde beni gözsüz ḳopara

3098. Niçün bir olmayasın yâr benümle
İki vechin deyem saña dilümle

3099. Biri ẖavf-ı Ḫudâ'dur birisi mîr
Zelîẖâ dimiş aña var a tedbîr

3100. Zehir virem aña uẖrâyı bula
Dimiş ki yelteme beni o yola

3101. Seni yirine ʿazîz eyleyem ben
Bula birligi dâyim cân ile ten

Hindî, anlatım tarzıyla zaman zaman muhâtabını da bahsettiği konunun içine çeker, içli deyişlerle onu duygulandırır, hakîmâne üslubuyla aydınlatır, irşâd eder, yerli yerine koyduğu âyetlerle de ifâde gücüne belirgin bir tat katar. Hz. Eyyûb'un hastalığa yakalandığı dönemi anlattığı beyitlerde bu etkileyici anlatımı ve hakîmâne tavrı bulmak mümkündür:

…

5725. Ve şişmiş gevdesi cümleden anuñ
ʿİbâdet idememiş siz inanuñ

5726. Müdâm tesbîḥ idermiş Ḥaḳḳ'a şâkir
Dili her demde oldı dindi ẕâkir

5727. Döşege düşüben dört yıl yatur dir
Teninden ḳurd düşe yine getür dir

5728. Olan dostları yüz çevirmiş andan
Kimesne gelmemiş iḥsân yüzinden

5729. Ve hem menkûḥası üç dindi anuñ
İkisi boşanur ol bî-vefânuñ

5730. Raḥîme durup aña ḳulluḳ itdi
Ev düzetmek ḥaḳḳını özge gütdi

5731. O Yûsuf peyġamber ḳızlarından
Ḫudâ şâkir ola deyelüm andan

5732. Dimiş döndürmezem senden yüzümi
Senüñ ḫıdmetiñe ḳodum özümi

5733. Ki niʿmetüñde bile ḥâżır idüm
Saʿâdetüñ günine nâẓır idüm

5734. Bugün miḥnet güninde bil i yoldaş
Ṣadâḳat üzre ḫidmetdedürür baş

5735. Müdâm Eyyûb'a dermâna çaluşır
Anuñ ḫıdmetine dâ'im duruşur

5736. Dinür ki on sekiz yıl şöyle ḳalmış
Teninde laḥmi cümleten dökülmiş

5737. Yimiş ḳurtlar etini bilüñ anuñ
Muḳarrer ḥâli yoḳdurur zamânuñ

5738. Ḳovarlar durduġı köy ḫalḳı anı
İki şâkirdi gelür gör zamânı

5739. Ḳoyup bir zenbile dir götürürler
Anı bir ġayri köye yitürürler

5740. Raḥîme aġladı dir muḥkem anda
Ḳanı ol gün ki ʿizzetle cihânda

5741. ʿAzîz olup iderdük beẕl-i niʿmet
Virildi bâda dir ol cümle devlet

5742. Ḳovarlar-idi köye dek oları
Bu devrân gör nice eyler buları

5743. O şâkirdler daẖı ʿâciz olurlar
Beyâbân içre bir gölge bulurlar

5744. O gölge içre ḳoyuban giderler
Raḥîme ile Eyyûb gör n'iderler

5745. Dimiş Eyyûb'a senden dönmeye yüz
Meger ẖıdmet iderken yumıla göz

5746. Varup köylülerüñ işin görürdi
Ol Eyyûb'a nafaḳa getürirdi

5747. Aṣıldan aydını gör ẖâtûnı sen
Eyü ẖûlı olur bil nesl-i aḥsen

Hz. Süleymân'ın hüdhüdle olan muhâveresinin anlatıldığı aşağıdaki beyitler ise Hindî'nin âyetlerle zenginleştirdiği anlatım üslubuna örnektir:

6240. Süleymân Nebî dir sefer itdi
O cümle murġ ḳanadın açdı durdı

6241. Süleymân ḳondı gördi hüdhüdi yoḳ
Anı dört yaña baḳup gözledi çoḳ

Feḳāle mâliye lâ ere'l-hüdhüde em kâne mine'l-ġāʾibîn[102]

6242. Dimiş ki ne ola hüdhüd görünmez
Ki hüdhüd olmasa dir ṣu bulunmaz

6243. O hüdhüdde iki ḥaṣlet var imiş
Süleymân'a iderdi gölge dinmiş

6244. Ṣu ḳanda var ise bulur imiş ol
Naẓar ile yir altına irer yol

6245. Süleymân'a ṣu ḥâcet olmış ol ân
Bulunmamış aranmış hüdhüd iy cân

6246. Süleymân ḳaḳımış ol ânda aña
Görelüm ḥâl-i hüdhüd ne bu yaña

---

102 "(Süleymân kuşları gözden geçirdi ve) 'Hüdhüdü niçin göremiyorum, yoksa kayıplara mı karıştı?' dedi." (en-Neml 27/20)

Le'üʿazzibennehu ʿazâben şedîden ev le'ezbeḥannehu[103]

6247. ʿAẕâb idem ben aña ġāyet ile
O ḥâl içinde kendin oda bile

Femekeṯe ġayre baʿîd[104]

6248. Birazdan geldi hüdhüd durdı ḳarşu
Süleymân dir ki ḳandayduñ yaman ḫû

6249. Dilemiş ki ʿaẕâb eyleye fevrî
Dimiş ki eyledüm ʿâlemde devri

6250. Ki bir nesneyi bildüm bilmedüñ sen
Ḳaḳıdı görmedi bu sözi aḥsen

Ve ci'tüke min Sebe'in bi-nebe'in yaḳīn[105]

6251. Dimiş hüdhüd bilüñ melik seyrden
Gelürem biliñüz yaḫşi ḫaberden

6252. Getürdüm size bir dostuñ selâmun
İşit imdi bu ednânuñ kelâmun

Ve ci'tüke min Sebe'in bi-nebe'in yaḳīn. İnnî vecedtü'mre'eten[106]

6253. İrişdüm bir zene kim pâdişâhdur
Ve niʿmetlü ṣanuram kendü mâhdur

6254. Ṭapar çerisi ile ol güneşe
Görüben ḳalmışam ḥayrân bu işe

6255. Süleymân işidüp durdı yerinden
Tamâm ḥaẕ eyledi hüdhüd dilünden

---

103 "Ya onun canını iyice yakacağım, yahut onu boğazlayacağım!" (en-Neml 27/21)

104 "(Hüdhüd) çok geçmeden geldi." (en-Neml 27/22)

105 "Sebe'den sana çok doğru (ve önemli) bir haber getirdim." (en-Neml 27/22)

106 "Sebe'den sana çok doğru (ve önemli) bir haber getirdim. Bir kadınla karşılaştım…" (en-Neml 27/22-23)

Ḳāle senenẓuru e ṣadaḳte em künte mine'l-kâẕibîn[107]

6256. Süleymân didi göreyin kelâmuñ
Eger doġruyısañ añıla nâmuñ

Hindî Mahmûd sadece kıssaları aktarmakla kalmamış, bazen anlattığı kıssadan alınması gereken hisseyi de izah ederek esere yorumunu katmış, mesnevîsini böylelikle sıradan bir anlatım tekniğinden kurtararak zenginleştirmiştir. Hz. Yûsuf'la ilgili bir nükteyi aktardığı aşağıdaki beyitleri buna örnek verebiliriz:

3218. Su'âldür ki ḫavâtûn kesdi elin
Zelîḫâ'nuñ niçün kesmeye ḳılın

3219. Cevâbdur ki Zelîḫâ Yûsuf ile
Bir olmuşdı tamâm te'essüf ile

3220. Yoġ idi ẕerre ḫâlî yir ki anda
Bıçaḳ kesmege yir bulaydı tende

3221. Ḫudâ muḥabbeti ile dolasın
Mażarrat-ı ʿadûdan ḳurtulasın

3222. Duḫûl itmege yir bulmaya şeyṭân
Seni ḥıfẓ eyleye tevḥîd-i Sübḥân

Hindî Mahmûd'un anlatım tarzında dikkat çeken başka bir husus da zaman zaman nükteli bir dil kullanmasıdır. Meselâ, Hazret-i Îsâ'yı anlattığı bölümde bir hocanın gûyâ Îsâ aleyhisselâma ebcedi öğretmeye çalıştığını, Hazret-i Îsâ öğrenmede zorluk çekince ona dayak attığını, bunun üzerine Îsâ Peygamber'in durumu annesi Hazret-i Meryem'e anlattığını, sonra annesiyle hocanın yanına gittiklerini, burada Îsâ aleyhisselâmın Allâh'ın lutfuyla hocaya ebcedin hikmetini öğrettiğini, hocanın mahcûb bir edâyla Hazret-i Meryem'i tebrik ettiğini okuyucuyu gülümseten bir üslupla aktarır ve:

7139. Ki bu maʿṣûm beyân ḳıldı maʿânî
Ḫudâ gönderdi müşkil keşfe anı

der.

---

107 "(Süleymân Hüdhüd'e dedi ki): Doğru mu söyledin, yoksa yalancılardan mısın, bakacağız." (en-Neml 27/27)

Son olarak vurgulamak gerekirse, *Kısas-ı Enbiyâ*'da "ve, bu, şol, ol, ol dem, dir, dimiş, dinilmiş, gör, bil, bile, idüp, hemân, anı, anun, ki, kıldı, itdi, eyledi" gibi kelimelerin sıkça tekrarlanması müellifin mısrâları vezne uydurma ve kafiye oluşturma endişelerine bağlanabilir; ancak mısrâ başlarında bulunan "ve, ol, şol, ol dem" gibi kelimelerin vezin zaruretinden ziyâde devamlılığı göstermek ve okuyucunun yeni mısrâya geçince konudan kopmamasını sağlamak için bu kadar sık tekrarlandığı kanaatindeyiz.

İKİNCİ BÖLÜM

KISAS-I ENBİYÂ METNİ

1. Nüsha Tavsifleri

Hindî Mahmûd'un şimdiye kadar tespit edebildiğimiz üç nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalar ve bunlara dâir özellikler aşağıda belirtilmiştir.

a) British Library Nüshası (BL)

Kısas-ı Enbiyâ'nın transkripsiyonlu metnini oluştururken esas aldığımız bu nüsha İngiltere Millî Kütüphânesi'nin (British Library) Türkçe Yazmalar Bölümü'nde bulunmakta olup Or. 12173 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. G. M. Meredith-Owens *Kısas-ı Enbiyâ*'yı tanıttığı yazısında bu **müstakil** nüsha hakkında genel değerlendirmeler yapmaktadır.[108] Bu değerlendirmeler yanında British Library yetkilileriyle yaptığımız yazışmalar ve elimizdeki CD ışığında söz konusu nüsha hakkında şu bilgileri kaydedebiliriz:

Ad: Zahriyede "**Hâẕâ Kitâbü Ḳaṣaṣi'l-Enbiyâ**" olduğunu düşündüğümüz harflerinin çoğu silinmiş bir yazı mevcuttur. Ünvân sayfasındaki ser-levhada ise kitabın künyesi "**Kitâbü Ḳaṣaṣi'l-Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm bi-naẓmi Hindî Maḥmûd el-faḳīr**" şeklinde kayıtlıdır.

Cilt: Nüsha, Owens'e göre "devrinin hususiyetlerini gösteren kabartmalı" bir cilde sahiptir. Bu "kabartma"nın süsleme tekniğinden mi (şemse, köşebend, yekşâh, zerdûz, çâr-kûşe vs.) cildin malzemesinden mi (meşin, lake, mukavva, murassa vs.) kaynaklandığını bilmiyoruz. Nüshanın -varsa- şirâzesi, cilbendi, mıklep ve ser-tâbı hakkında da bilgimiz bulunmamaktadır.

Varak / Kâğıt: 299 varak. Nüshanın başındaki kasideler ve fihrist olarak adlandırılan eserin özet kısmı ile *Kısas-ı Enbiyâ*'nın ana metninin olduğu kısım Arap rakamlarıyla ayrı ayrı numaralandırılmıştır (19+280). Nüsha ayrıca bugün kullandığımız rakamlarla da numarandırılmış bulunmaktadır. Varaklarda karışıklık, eksiklik, kopukluk bulunmamaktadır. Vikāye yaprakları yenilendiği için diğer varaklara nisbeten daha temiz ve açık renklidir.

Kâğıtlar 28 x 21 cm. ebadında, âharlıdır. Özensiz bir tamirden geçtiği anlaşılan yazmada varakların tamamı rutubetten etkilenmiş; orijinal görünüm ve rengini

---

108 G. M. Meredith-Owens, "Traces of a Lost Autobiographical Work by a Courtier of Selim II", s. 456.

kaybetmiş, kirli, lekeli, kahverengi bir hâl almış durumdadır. Bazı varakların kenârları tahrip olmuş, kıvrılmış; yırtılan bazı varaklar yapıştırılmış, bazıları yırtık bırakılmıştır.

Cedvel: Nüshanın başındaki varaklar ve ana metnin başladığı varakta iki kalın cedvel çekilidir. Nüshanın geri kalanı tek ince cedvellidir. Cedveller altınla değil, siyah mürekkeple çekilmiştir.

Sütun / Satır: Nüsha çift sütunlu olup her sayfada sütunların arası ortadan iki düz çizgiyle ayrılmıştır. Sayfalar 15'er satırdan oluşmaktadır. Âyetler ve konu başlıkları siyah mürekkep çizgilerle çerçevelenmiştir.

Yazı: Yaldızsız, harekeli düzgün nesih, siyah mürekkep. Âyetler, konu başlıkları, kelime-i tevhid vb. bazı Arapça ibâreler kırmızı mürekkeplidir. Varaklardaki nem ve oksitlenme yazının yer yer bozulmasına, lekelenmesine, nadiren de olsa mürekkebin dağılmasına ve silinmesine sebebiyet vermiştir. Bazı varaklarda yazı izi yaprağın diğer yüzüne geçmiş bulunmaktadır. Unutulmuş birkaç beytin derkenâr olarak kaydedilmesi ve fihrist kısmındaki sayfa numaraları dışında sayfa kenârlarında konuları açıklayan herhangi bir not, ta'lik, hâşiye mevcut değildir. Varakların "b" yüzünün sol alt köşesinde bulunan ayakların (reddâde/ müşîr) çoğu tamir esnâsında kesilmiştir.

Tezhip: Nüshada birbirinin aynı basit tezhipli iki ser-levha vardır. Biri ilk varakta, diğeri kısas-ı enbiyâ metninin başladığı yerde bulunan bu ser-levhalar mihrâb yahut kubbeyi andırmaktadır. Sayfanın enince uzanan uzun dikdörtgen, çiçek başlarıyla bezeli olup bu dikdörtgenin üstünde sayfanın boyuna doğru uzanan ince tığlar, kıvrımlı motifler mevcuttur. İlk varaktaki ser-levha rutubetten zarar görmüştür. İçinde türlü geçişlerin olduğu her iki ser-levhadan ilkinin dikdörtgen kāidesinde "**Fihrist-i Kitâb-ı Ḳaṣaṣi'l-Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm**" ibâresi, ikincisinde ise (ünvân sayfası) eserin künyesi yer almaktadır. Konu başlıklarının bulunduğu kısımlara yapılan basit süs ve motifler dışında nüshada minyatür, figüratif resim, nakış vb. unsurlar bulunmamaktadır.

Kayıtlar: Nüshanın zahriye veya hâtimesinde herhangi bir mukābele, mütâlaa, kırâat, semâ, tashih, vakıf, temellük/ tesâhüp kaydı ve Osmanlı dönemine âit mühür bulunmamaktadır. Fevâid kayıtları da yoktur. Hâtimede bugün kullandığımız harfler ve rakamlarla nüshanın kütüphâne kayıt numarası (Or. 12173), varak sayısı (299 folios), kayıt tarihi (21.11.'57) ve British Müzesi'nin (B.M) kraliyet tâcı şeklindeki damgası mevcuttur. Bu damga ilk ve sondan önceki varakta da bulunmaktadır. Owens'in yazısından anlaşıldığına göre nüsha British Müzesi

yetkilileri tarafından "çok yakın bir tarihte" elde edilip kayıt altına alınmış, sonra da kendisi bu nüshadan haberdâr edilmiştir.[109]

İstinsâh Tarihi: Nüshanın ferâğ kaydında eserin istinsâhının tamamlandığını belirten "Bi-ʿavnillâhi Teʿâlâ" ibâresi ve istinsâh tarihi vardır: "Sene 993" (1585). Müstensihin adı, ünvanı, imzası, istinsâh yeri bulunmamaktadır.

Başı:

"Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

el-Ḥamdülillâhi Rabbi'l-ʿâlemîn. Ve'l-ʿâḳibetü li'l-müttaḳīn. Ve lâ ʿudvâne illâ ʿale'ẓ-ẓâlimîn. Ve'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâmu ʿalâ seyyidinâ Muḥammedin ve âlihi ecmaʿîn. **Emmâ baʿd** peyġamberân-ı mürselîn ʿaleyhimü's-selâm ḥikâyâtından Ḳur'ân-ı ʿAẓîm'de mesṭûr olan feḥvâ-yı şerîf üzre neṯr ile beyân iden fużalâ taḥrîründen bu bende-i ḳalîlü'l-biḍâʿa **Hindî Maḥmûd** dü cihânda maḥmûd olmaḳ ümmîdine tażarruʿ ile naẓma getürüp esâmî-i şerîflerin âṯâr-ı ḳudretleründen fihrist-vâr beyâna iḳdâm olınmışdur. Tâ ki muḫtaṣar müfîd ile ʿâmil olan iḫvân-ı ehl-i ʿirfân bu ḥâlden istifâde idüp bu ḥaḳīr ḫayr ile yâd olınup ṣevâb-ı dü cihânı ḥâṣıl ideler…"

Sonu:

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh
Beyt
Kişiyi añduran dâyim eṣerdür
Bu devrân bâd-veş durmaz eserdür

Ḫatm-i kitâbda luṭf ideler cümle etḳıyâ
İde şefâʿatün bu ḳula Ḫatem-i Enbiyâ

Oḳuyup ḫatm idenler bu kitâbı
Bula her ḥarfine yüz biñ ṣevâbı
(Bu son beytin her iki kenârında "Muḥammed" ismi yazılıdır.)

b) İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphânesi Nüshası (İÜ)

İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphânesi Türkçe Yazmalar Bölümü'nde 1417 arşiv numarasıyla kayıtlı olan bu **müstakil** nüshanın tavsifi şu şekildedir:

---

109 G. M. Meredith-Owens, "Traces of a Lost Autobiographical Work by a Courtier of Selim II", s. 456.

Ad: Nüshanın adı zahriyeye "**Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm**" şeklinde kaydedilmiş. Mürekkebin cinsi, parlaklığı ve yazının karakterine bakıldığında bu kaydın zahriyeye sonradan düşüldüğü anlaşılmaktadır.

Cilt: Ser-tâblı ve mıklepli, şirâzeli, vişne çürüğü renginde 20x18 cm ölçülerinde, lake bir cilde sahiptir. Koyu kahverengi sırtı (dip kösteği) tahrip olmuş durumdadır. Kapaklar ve mıklep köşebendli (altın yaldızlı motiflerle bezeli), dıştan ve içten ikişer sıra altın cedvel arasında kalın zencireklerle çevrili, şemsesizdir. Ser-tâb altûnî ince çift dikdörtgen cedvelle çerçevelenmiştir. Cildin pervazları ve dudak kısımları yıpranmıştır. Nüshanın cilbendi yoktur.

Varak / Kâğıt: Nüsha 206 varak olup ilk varaklarda bulunan kasideler (tevhid, na't, pâdişâh medhiyesi) ve fihrist kısmı ile *Kısas-ı Enbiyâ*'nın ana metninin olduğu bölüm ayrı ayrı numaralandırılmıştır (5+201). Nüshanın baş kısmında 1. varaktan sonra birkaç varak kopmuştur. Ancak numaralandırma bu eksiklik dikkate alınmadan yapılmıştır. Baş tarafta iki vikāye varağı mevcuttur. Birinci varakta "Sahib Monla Kütüphânesi" mührü, ikinci varakta sonradan yazıldığı anlaşılan, mısrâ ve beyitleri belirginleştirilmemiş ve kötü bir nesihle yazılıp harekelenmiş "İlâhî-i Mekteb" başlıklı bir manzume vardır. Bu varaklar tamir gördüğü için manzumenin derkenâr olarak yazılan kısmı kesilmiştir. İkinci vikāye varağının üst sağ kısmında ayrıca "Taʿmîr 100" ibâresi dikkat çekmektedir.

Karanfil pembesi ince mukavvadan olan zahriyede eserin künyesi ve kayıt numarası dışında birkaç rakam, Sâhib Monla Kütüphânesi ve İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi'nin mühürleri bulunmaktadır. Zahriyenin cilde bağlanan kısmı tamamen yırtılmış olup nüshanın sırtına tekabül eden cüz dipleri (forma) ve bunları birbirine bağlayan ipler meydana çıkmış vaziyettedir.

Kâğıtlar ince âharlı olup buğday rengindedir. Ancak varaklar rutubetten etkilendiği için orijinal görünümünü kaybetmiş, kirlenmiş, yer yer pas lekeleriyle kaplanmış, bakır rengi bir hâl almış durumdadır. Bazı varaklarda nem yazıya da sirâyet etmişse de nüshanın yarısından sonraki varakları daha temiz görünmektedir. Yazmanın yeniden tamire ihtiyâcı vardır.

Cedvel / Sütun / Satır: Nüsha cedvelsiz olup çift sütunludur. Sütunların arasında (sayfa ortası) takribî bir mesâfe vardır; ancak âyet ve bölüm başlıklarının yazıldığı satırlar sütunsuzdur. Her sayfa 21 satırdan oluşmaktadır. Yazma cedvelsiz olduğu için müstensihin bazı varaklarda satırları kaydırdığı görülmektedir.

Yazı: Yaldızsız, harekesiz nesih, siyah mürekkep. Âyetler, konu başlıkları, kelime-i tevhid, "Fâtihâ"lar vb. bazı Arapça ibâreler kırmızı mürekkeplidir. Hindî Mahmûd'un isminin üst kısmı kırmızı kalemle çizilmiştir. Varaklardaki

nem ve oksitlenme yazının yer yer lekelenmesine ve mürekkebin dağılmasına sebep olmuştur. Koyu kahverengi lekeler bazı varaklarda yazıyı okunamaz hâle getirmiştir. Nüshada yazı izi yaprağın diğer yüzüne geçmiş durumdadır. Müstensih sütuna sığdıramadığı kelimeleri bazı yerlerde kenâra taşırmış, bazen de bir üst satır arasına sıkıştırmıştır. Sayfa kenârlarında eserin gözden geçirildiğini gösteren kayıtlar bulunmaktadır. Beyitlerde yanlış yazılan bazı kelimelerin doğru şekli derkenâr olarak not edilmiştir. Varakların "b" yüzünün sol alt köşesinde bulunduğu anlaşılan ayakların hemen tamamı ise tamir esnâsında kesilmiştir.

Tezhip: Ciltteki motifler dışında nüshada herhangi bir tezhip, nakış, minyatür vb. görsel öge bulunmamaktadır. Yazmada ser-levha da yoktur. Eser, diğer başlıkların aksine siyah mürekkeple yazılmış besmeleyle başlamaktadır.

Kayıtlar: Yukarıda da ifâde edildiği gibi, zahriyede nüshanın Sâhib Monla ve İstanbul Üniversitesi Kütüphânelerine âit olduğunu gösteren temellük kayıtları bulunmaktadır. Sayfa kenârlarında eserin gözden geçirildiğini gösteren tashihli ibâreler varsa da eserin herhangi bir yerinde bu kırâat ve tashih işleminin tarih kaydı mevcut değildir. Nüshada, bahsi daha önce geçen "İlâhî-i Mekteb" dışında fevâid kaydı da yoktur.

Müstensih ve İstinsâh Tarihi: Ferâğ kaydında adının "Ahmed b. Nebî" olduğunu söyleyerek "İbn Seyfullâh b. Dâvûd b. Muhammed"in halîfesi olduğuna işâret eden müstensih, eserin istinsâhını 10 Muharrem 1010 (11 Temmuz 1601) gibi önemli bir günde öğleden önce tamamladığını belirtmiştir. *Kısas-ı Enbiyâ*'nın özetini teşkil eden, aynı zamanda "fihrist" olarak adlandırılan kısmın sonunda ise "***Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ***'nuñ ʿaleyhimü'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm fihristi tamâm oldı bi-ʿavnillâhi Teʿâlâ ve ḥüsne tevfîḳıhi fî 1009" (1600) şeklinde kayıt düşürülmüştür.

Başı:

"Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

el-Ḥamdülillâhi Rabbi'l-ʿâlemîn. Ve'l-ʿâḳibetü li'l-müttaḳīn. Ve lâ ʿudvâne illâ ʿale'ẓ-ẓâlimîn. Ve'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâmu ʿalâ seyyidinâ Muḥammedin ve âlihi ecmaʿîn. **Emmâ baʿd** peyġamberân-ı mürselîn ʿaleyhimü's-selâm ḥikâyâtından Ḳur'ân-ı ʿAẓîm'de mesṭûr olan feḥvâ-yı şerîf üzre neṯr ile beyân iden fużalâ taḥrîründen bu bende-i ḳalîlü'l-biḍâʿa **Hindî Maḥmûd** dü cihânda maḥmûd olmaḳ ümmîdine taẓarruʿ ile naẓma getürüp esâmî-i şerîflerin âṯâr-ı ḳudretleründen fihrist-vâr beyâna iḳdâm olınmışdur. Tâ ki muḫtaṣar müfîd ile ʿâmil olan iḫvân-ı ehl-i ʿirfân bu ḥâlden istifâde idüp bu ḥaḳīri ḫayr ile yâd idüp ṯevâb-ı dü cihânı ḥâṣıl ideler..."

Sonu:

Beyt-i dîger
Oḳuyup ḫatm idenler bu kitâbı
Bula her ḥarfine yüz biñ ṣevâbı

Ḳad vaḳaʿa'l-ferâġu min taḥrîri hâẕihi'n-nusḫati'ş-şerîfeti'l-laṭîfeti'l-mevsûmeti bi-ḳıṣaṣi'l-enbiyâ'i'l-ʿıẓâm ʿaleyhim ṣalavâtü'l-meliki'l-ʿallâm elletî naẓẓamaha el-ʿârifü'l-kâmilü ve'l-ʿâlimü'l-fâḍılu mevlânâ Maḥmûd eş-şehîr bi-Hindî Maḥmûd teġammedehüllâhu bi-ġufrânihi ve eskenehu fî ferâdîsi cinânihi maʿa'n-nebiyyîne ve'ṣ-ṣıddîḳīne ve'ş-şühedâ'i ve'ṣ-ṣâliḥîn ʿalâ yedi'l-ʿabdi'l-faḳīri ileyhi sübḥânehu Aḥmed bin Nebî ḫalîfetü ibn Seyfullâh ibn Dâvûd bin Muḥammed setterrallâhu Teʿâlâ bi-faẓlihi ʿuyûbehu ve ġafere bi keremihi ẕünûbehu ḳable ẓuhri'l-erbaʿa'l-ḫâmis ve'l-ʿaşer min şehri muḥarremi'l-ḥarâm baʿdehu ʿaşer sene elf.

c) Heidelberg Üniversite Kütüphânesi Nüshası (H)

Almanya'nın en eski üniversitesi olan Heidelberg Üniversitesi'nin (kuruluş 1386) Kütüphânesinde 126 numaralı (cod.Heid.orient.126) bu nüsha tespitlerimize göre İÜ nüshası esas alınarak oluşturulmuştur. Kütüphâne yetkililerinden aldığımız bilgiler ve bize yolladıkları CD'yi esas alarak nüshayı şöyle tavsif edebiliriz:

Ad: Eserin adı zahriyeye bugün kullandığımız harflerle "**Qisas al-anbiyâ**" şeklinde kaydedilmiştir.

Cilt: Nüsha ebru mukavva bir cilde sahiptir. Ebru, krem zemin üzerine parlaklığı kaybolmuş basit bir motiften oluşmaktadır. Nüshanın sırtı meşin olup yıpranmıştır. Meşin kaplamanın orta ve baş kısımlarına eserin künyesi (müellif ve eser adı, katalog numarası) kaydedilmiştir. Nüsha 19.5x13.5 cm. eb'adındadır. Nüshanın mıkleb, ser-tâb ve cilbendi yoktur. Cildin dudak kısımları yıpranmış, mukavva yer yer tahrip olmuştur.

Varak / Kâğıd: Nüsha baş ve sondaki vikāye yapraklarıyla beraber 201 varaktır. Varaklarda herhangi bir kopukluk, karışıklık, eksiklik yoktur. 1ᵃ'da "Universitats Bibliothek Heidelberg" mührü, eserin arşiv numarasını gösteren "Cod. Heid. Or. 126" şeklindeki kayıt ve 1926, 2941 rakamları mevcuttur.

Ebru mukavva kapak iç taraftan hardal sarısı bir kağıtla vikāye varağına tutuşturulmuştur. Bu kağıtta eski rakamlarla "1129" rakamı, yeni harf ve rakamlarla "Cod. Heid. Or. 126", "Qisas al-anbiyâ, 1799" kayıtları bulunmaktadır.

Kâğıtlar âharlı olup soluk sarı ve sarımsı kahverengi tonlarındadır. Az da olsa bazı varakların kirlendiği, renk değişimine uğradığı dikkat çekmektedir. Yazma tamirden geçmiştir.

Cedvel / Sütun / Satır: Nüsha cedvelsiz olup çift sütunludur. Sütunların arasında (sayfa ortası) takribî bir mesâfe vardır. Her sayfa 21 satırdan oluşmaktadır.

Yazı: Yaldızsız, harekesiz nesih olup genelde siyah mürekkeple yazılmıştır. Ancak bazı beyitler, âyetler, konu başlıkları, kelime-i tevhid, "Fâtihâ"lar vb. bazı Arapça ibâreler kırmızı mürekkeplidir. Hindî Mahmûd'un isminin üst kısmı kırmızı kalemle çizilmiştir. Müstensih başlıkları ve âyetleri umumiyetle derkenâr olarak kaydetmiştir. Ancak sayfa ortasına yazdıkları da vardır. Nüsha reddâdelidir. Varak numaraları bugün kullandığımız rakamlarla yazılmıştır.

Tezhip: Ciltteki ebru dışında nüshada herhangi bir tezhip, nakış, minyatür vb. görsel öge bulunmamaktadır. İÜ nüshasında olduğu gibi bunda da ser-levha yoktur, bu da diğer başlıkların aksine siyah mürekkeple yazılmış besmeleyle başlamaktadır.

Kayıtlar: Zahriyede ve 199[b]'de nüshanın Heidelberg Üniversite Kütüphânesi'ne âit olduğunu gösteren mühür bulunmaktadır. Nüshada fevâid kaydı yoktur.

Müstensih ve İstinsâh Tarihi: Nüsha "Şeyh Muhammed Muzaffer el-Halvetî b. İbrâhîm b. Abdullâh b. Abdurrahmân" tarafından istinsâh edilmiş ve 21 Rebîülevvel 1214 (23 Ağutos 1799)'te tamamlanmıştır.

Başı:

"Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

el-Ḥamdülillâhi Rabbi'l-ʿâlemîn. Ve'l-ʿâḳibetü li'l-müttaḳīn. Ve lâ ʿudvâne illâ ʿale'ẓ-ẓâlimîn. Ve'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâmu ʿalâ seyyidinâ Muḥammedin ve âlihi ecmaʿîn. **Emmâ baʿd** peyġamberân-ı mürselîn ʿaleyhimü's-selâm ḥikâyâtından Ḳur'ân-ı ʿAẓîm'de mesṭûr olan feḥvâ-yı şerîf üzre neṯr ile beyân iden fużalâ taḥrîründen bu bende-i ḳalîlü'l-biḍâʿa **Hindî Maḥmûd** dü cihânda maḥmûd olmaḳ ümmîdine taẓarruʿ ile naẓma getürüp esâmî-i şerîflerin âṯâr-ı ḳudretleründen fihrist-vâr beyâna iḳdâm olınmışdur. Tâ ki muḫtaṣar müfîd ile ʿâmil olan iḫvân-ı ehl-i ʿirfân bu ḥâlden istifâde idüp bu ḥaḳīri ḫayr ile yâ ṣevâb-ı dü cihânı ḥâṣıl ideler..."

Sonu:

Beyt-i dîger
Oḳuyup ḫatm idenler bu kitâbı
Bula her ḥarfine yüz biñ ṣevâbı

Ḳad vaḳaʿa'l-ferâġu min taḥrîri hâẕihi'n-nusḫati'ş-şerîfeti'l-laṭîfeti'l-mevsûmeti bi-ḳıṣaṣi'l-enbiyâ'i'l-ʿıẓâm ʿaleyhim ṣalavâtü'l-meliki'l-ʿallâm elletî naẓẓamaha el-ʿârifü'l-kâmilü ve'l-ʿâlimü'l-fâḍılu mevlânâ Maḥmûd eş-şehîr bi-Hindî Maḥmûd teġammedehüllâhu bi-ġufrânihi ve eskenehu fî ferâdîsi cinânihi maʿa'n-nebiyyîne ve'ṣ-ṣıddîḳīne ve'ş-şühedâ'i ve'ṣ-ṣâliḥîn ʿalâ yedi'l-ʿabdi'l-faḳīri ileyhi sübḥânehu eş-Şeyḫ Muḥammed Muẓaffer el-Ḥalvetî ibn İbrâhîm bin ʿAbdillâh ibn ʿAbdirraḥmân setterrallâhu Teʿâlâ bi-faẓlihi ʿuyûbehu ve ġafere bi keremihi ẕünûbehu ḳable ẓuhri iḥdâ ve ʿışrîne min Rebîʿi'l-evvel sene erbaʿa ve ʿaşer ve mi'eteyni ve elf.

2. Metnin İmlâ Özellikleri

Kısas-ı Enbiyâ'nın tenkidli neşir için esas aldığımız ilk iki nüshası farklı imlâ özelliklerine sahiptir. Kendi içinde de imlâ bakımından bütünlük arz etmeyen bu nüshalarda göze çarpan farklılıklar ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir:

- İÜ nüshasında "peygamber" kelimesi vezne göre farklılık göstermektedir. Müstensih kalıba uydurmak için kelimeyi çoğu yerde "peġamber" olarak yazmıştır. BL'de ise sadece "peyġamber" imlâsı vardır.
- Her iki nüshada "giderek, eyleyem, idelüm, idecek, eteğinde, bileler, dimedi, göremez, tamar, seksen" gibi kelimelerin ortasına zaman zaman imâleye işâret etmek üzere (ا) konmuştur: "gidarek, eylayem, idalüm, idacek, etaginde, bilalar, dimadi, göramez, tâmar, seksan"
- BL'de "Âzer" kelimesindeki "z" "ẕ" olarak, Ḫıżır, Ḥıżır; Dânyâl, Dâniyâl şeklinde yazılmış; Sâre'nin son harfi olarak bazen (ه) tercih edilmiş bazen (ا) konmuştur (Sâre, Sâra). "Buḫtnaṣr" ise "Puḫte Naṣır" "Puḫtnaṣır" "Puḫt-ı Naṣır" gibi şekillerde yazılmıştır.
- BL'de müstensihin aynı kelimeyi farklı şekillerde harekelediği dikkat çekmektedir. Meselâ "bel" kelimesi hem üstün hem de esreyle harekelenmiştir: bel, bil. Bu tarz harekelenişte beyti kafiyeye uydurma endişesi hâkimdir.
- BL nüshasında kelimelerin yer yer yanlış harekelendiği, harekelerin bazen süs amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Kelimelerin yanlış harekelenmesi bazı mısrâlarda vezni de bozmuştur. ("evvel"in "ol" şeklinde harekelenmesi, "o ıssı"nın "ev ıssı" okunması gibi.)

- İÜ nüshasında “put” “büt”, “put-hâne” “büt-hâne” şeklinde yazılmışken BL’de her iki şekil de kullanılmakla birlikte ekseriyâ “put” ve “put-hâne” tercih edilmiştir.
- BL’de âyetler birçok yerde yanlış ve eksik yazılmıştır.
- BL nüshasında Arapça kelimelerin yazımında da birtakım yanlışlıklar görülmektedir. (ʿanhünne: ʿanhüye, sebt: s̱ebt, şefḳat: şefʿat, ẕürriyet: zürriyet gibi)
- Nüshalarda seyrek de olsa harf ve noktaların yazılmadığı vâkidir. Bu tür eksiklikler BL’de daha fazladır.
- Her iki nüshada da müstensihler bazı kelimelerin baş ve sonlarındaki sessizleri yumuşak ve sert oluşlarına göre değiştirerek yazmışlardır. Aynı nüshada davar/ tavar, gelüp/ gelüb, idüp/ idüb, duran/ turan, barmaḳ/ parmaḳ, ṭırnaḳ/ dırnaḳ, bıñar/ pıñar, tükenmez/ dükenmez, ṭar/ dar, ṭurmayup/ durmayup, ṭolı/ dolı, doġmaḳ/ ṭoġmaḳ, dayısı/ ṭayısı, tamar/damar, duz/tuz, paşa/başa gibi t›d; b›p vb. sessiz değişmelerine sıkça rastlanmaktadır.
- Nüshalarda niçe/ nice; câdû/ câẕû, şütür/ üştür, mancınıḳ/ mancılıḳ, rây/ re’y, aḳsırdı/ aẖsırdı, ẖıdmet/ ẖıẕmet gibi iki şekilde de yazılan kelimeler karşımıza çıkmaktadır.
- BL’de on sekiz yerde “Vehb” ismi “Veheb” şeklinde harekelenmiştir.
- Eserin yazıldığı devrin genel imlâ hususiyetleri esas alındığında yuvarlak okunması gereken vokaller BL’de ya (ى) harfi veya harekeyle dar okunmuştur (inciden, gösterir, itdirir, ḥikmetini, kendini).
- “Yılan” kelimesi iki nüshada da vezin gözetilerek hem “yılan” hem de vasla imkân tanıyacak şekilde, “ilan” olarak yazılmıştır. “Cebrail” kelimesi de -birkaç istisna dışında- vezin endişesiyle “Cebrâ’îl”, “Cebre’îl” ve “Cibrîl” şeklinde kaydedilmiştir.
- BL’de müstensih içinde hemze olan kelimeleri (ى) ile yazmayı tercih etmiştir: dâ’im/ dâyim, kāim/ ḳāyim, kebâ’ir/ kebâyir, ẖalâ’iḳ/ ẖalâyıḳ, ʿacâ’ib/ ʿacâyib, ṣâ’im: ṣâyim, ṭâ’ife: ṭâyife, sâ’ir: sâyir…
- BL’de müstensihin bazen atıf vâv’ını tercih etmediği görülmektedir. Bu tür durumlarda vâv yerine hareke koyduğu da vâkidir: misk ü kâfûr: misk-i kâfûr, şeb u rûz: şeb rûz, derd ü miḥnet: derd-i miḥnet, ḳalb ü cân: ḳalb-i cân, fehm ü idrâk: fehm idrâk…
- Her iki nüshada da zamirde ablatif (mefʿûlün anh) ekinden önce yardımcı ses kullanılmamıştır: kendüden (kendinden)
- Yardımcı sessiz olarak “n” yerine “y” kullanılmıştır: kendü**y**i

- "-madan, -meden" zarf fiili "-madın, -medin" şeklinde yazılmıştır: düşmedin, olmadın, gelmedin, ḳonulmadın.
- "-ınca, -ince" zarf fiili yerine ise bazen "-ıcak, -icek" kullanılmıştır: gelicek, olıcaḳ, göricek
- Birinci teklik şahıs eki "-ayım, -eyim" ekleri yerine yer yer "-ayın, -eyin" yazılmıştır: azdurayın, oḳudayın, ideyin, öldüreyin
- İkinci teklik şahıs emir eki olarak "-mayın, -meyin" yerine "-mañ, -meñ" tercih edilmiştir: varmañ, itmeñ, urmañ, ḳırmañ
- "ile" edatının yazılışında da birlik yoktur. Bazen bitişik (añunla, kendle, vech-ile), sonu ünlü ile biten kimi kelimelerde araya kaynaştırma harfi konularak (suyıla), bu tür kelimelerde bazen ünlünün düşürülmesiyle (sihri-le), bazen de ayrı olarak yazılmıştır (pendüm ile, luṭfiñ ile, oġlı ile)
- İstisnâları olmakla birlikte BL nüshasında belirtme (akuzatif) eki, (ى) yerine (ء) ile gösterilmiştir: kıssaı, aḳçei, kîsei, nâmei, mürdei, şüphei
- Her iki nüshada da bazı kelimelerin bitişik yazıldığı vâkidir: ḥâlden-ṣoñra, biraz-dem, Mûsâ'dan-ṣoñra, ẖâtûn-içün, ol-dem

3. Metnin Tesisinde Takip Edilen Usûl

1. Bugün elimizde *Kısas-ı Enbiyâ*'nın üç nüshası mevcut olup bunların hiçbiri müellif nüshası değildir. Tezimizi tamamlamak üzereyken bulduğumuz 1214 (1799) istinsâh tarihli Heidelberg nüshasının yaptığımız karşılaştırma neticesinde İÜ nüshası esas alınarak yazıldığını tespit ettiğimiz için İÜ nüshasının eksik olduğu fihrist kısmı haricinde bu nüshayı tenkidli neşre almadık.[110] *Kısas-ı Enbiyâ* metnini kurarken itinâ ile tertib edilmiş, harekelenmiş, eserin yazılış tarihine (987/1579) daha yakın bir zamanda istinsâh edilmiş (993/1585) olan BL nüshasını esas aldık. Ancak BL'deki bazı hareke ve az da olsa yazım hatâlarını gözardı etmeyerek bu nüshayı İÜ nüshası ile karşılaştırıp mümkün olduğunca müellifin kaleminden çıkmış (orijinal) metni oluşturmaya gayret ettik. Binâenaleyh, bir ibâre İÜ'de doğru yazılmışsa onu tercih edip BL'deki kullanımı dipnota indirdik.

2. "Ḳıṣaṣ" kelimesi BL'de masdar konumunda "ḳaṣaṣ" olarak harekelenmişse de bu kelimeyi hem "kıssa"nın cem'i olması hem de Türk-İslâm edebiyâtındaki yaygın kullanımı sebebiyle "kısas" şeklinde okuduk.

---

110 Müstensihin atladığı beyitlere ve nüshada seyrek de olsa farklı yazılmış kelimelere dipnotlarda işâret edilmiştir.

3. Nüshalarda bazı kelimeleri yanlış harekelenen veya yazılan âyetleri doğru bir şekilde transkripsiyonlu olarak yazdık.

4. Metinde geçen bütün âyetlerin meâllerini, sûre adları ve âyet numaralarını dipnotlarda verdik.

5. Metinde kırmızı mürekkeple yazılmış olan ibâreleri (konu başlıkları, âyetler, Hz. Peygamber'in ismi vs.) **kalın siyah** karakterlerle dizdik.

6. Bâriz hatâlar ve dipnotlarda belirtilen birtakım istisnalar hâricinde genel olarak BL müstensihinin yazım tercihi ve harekelerine sâdık kaldık.

7. Nüshalarda farklı biçimleriyle mevcut olan ḫıdmet-ḫıẕmet, dâ'im-dâyim, kāim-ḳāyim, kebâ'ir-kebâyir gibi kelimeleri Arapça asıllarına uygun olarak yazmakla birlikte her iki nüshada da imlâ birliği bulunan bu tür kelimelere dokunmadık.

8. İmlâ hatâları, hareke yanlışları, vezin bozuklukları, harf düşüklükleri gibi hususlara dipnotlarda işâret ettik.

9. "Veheb" gibi yanlış harekelenen yahut "inḳāl" gibi eksik/yanlış yazılan kelimeleri düzelttik, farklılıkları dipnotlarda belirttik.

10. "Peyġamber" kelimesini vezne göre "peġamber"; "iy" hitâbını "i" şeklinde de okuduk.

11. Gerektiği zaman metne yaptığımız ilâveleri (âyetlerdeki eksik kelime veya harfler, vezinler, yazımı unutulan harfler vs.) köşeli parantez içinde gösterdik.

12. Her mısrâdaki birden fazla nüsha farklılığını dipnotlarda noktalı virgülle ayırdık, diğer mısrâdaki farklılıklara geçerken "//" işâretini kullandık. Farklılıkları belirttikten sonra açıklama yapmanın gerektiği durumlarda da aynı işâreti kullandık.

13. Metnin mensur kısmının varak numaralarını nüsha adlarının kısaltmaları ile birlikte metnin içine köşeli parantezle kaydettik: **[3^{b} İÜ],[16^{a} BL]**. Manzum kısımda ise varak numaralarını ilgili varağın ilk mısrâının yanına ekledik.

14. Kafiye zarureti dışında Türkçe kelimelerin okunuşunda XVI. asrın dil özelliklerini gözettik. Buna göre, metinde farklı imlâlarla yer alan "anıñ, seniñ, benim" gibi kelimeler "anuñ, senüñ, benüm" şeklinde yazdık; "-ınca, -ince, -unca, -ünce" zaman eklerinin dar ve yuvarlak biçimlerini tercih ettik: diyince, olınca, yirince.

15. "Müslümân" kelimesini veznin durumuna göre "müselmân", "ferişteh" kelimesini vezin ve kafiyeye göre "ferişte" olarak da okuduk.

16. **BL**'de "put" ve "büt" kelimeleri her iki şekliyle de kullanılmıştır. **İÜ**'de ise umumiyetle "büt" tercih edilmiştir. Farsça olan bu kelimenin aslı "büt" olduğundan metinde "büt" şeklindeki yazımı esas aldık, sadece kafiyenin icâb ettiği yerlerde "put" olarak okuduk. "duruşmak" kelimesini de kafiyenin gerektirdiği yerlerde "dürüşmek" şeklinde yazdık.

17. Nüshalarda "Sâre" "Sârâ" şeklinde yazılan kelimeyi kafiye zarureti dışında "Sâre" olarak okuduk. "Züleyhâ" kelimesini ise nüshaların harekelerini dikkate alarak "Zelîhâ" şeklinde kaydettik.

18. "avret" kelimesini "kadın" mânâsına gelen yerlerde "avrat" olarak okuduk, ek aldığı durumlarda da sesli uyumu ve yumuşamayı gözönünde bulundurduk: avradını, avraduna, avradundan…

19. "ḳudretullâh, ḥikmetullâh, inşâallâh, bârekallâh, yerḥamükallâh, illallâh, raḍıyallâh, Teʿâlallâh, nebiyyallâh, ṣallallâh, setterallâh, elḥamdülillâh" vb. ibârelerde "Allâh" lafzının önüne kesme işâreti veya kısa çizgi koymadık, bu kelimeyi yukarıdaki örneklerde olduğu gibi bitişik yazdık.

20. "nâ" ve "bî" gibi Farsça ön ekleri kelimeye "-" ile bağladık (nâ-ḥaḳ, bî-iẖtiyâr), "dergâh, naẓargâh" gibi kelimelerde ise son ekleri bitişik yazdık. "-veş, -âsâ, -vâr" gibi benzetme edatlarıyla, nüshalarda bitişik yazılmış olan "ile, ıla" edatı ve birleşik sıfat ve tamlama oluşturan kelimeleri "-" ile ayırdık: perî-veş, gül-ʿiẕâr, ẖûn-rîz, pür-ẖûn, gendüm-gûn, ḥikmet-âsâ.

21. Bitişik yazılan "çün" edatını "-" ile ayırdık: anuñ-çün, benüm-çün, ʿizzetüm-çün.

22. Vâv-ı maʿdûleleri " ˇ " simgesiyle gösterdik.

23. Nüshalarda genellikle ayrı yazılmış olan -imek fiilinin bu tarz yazımına sâdık kaldık, bitişik yazıldığı yerlerde ise kelimeyi "-" işâreti ile ayırdık: olmaz-ısa, var-ise, oğlan-iken, ḳor-ımış.

24. Bütün eklerin yazımında ses uyumunu gözetmeye çalıştık: görüben, ḳoyuban, aluban, var-ımış, âh-ıla, ṣavm-ıla.

25. "-madan, -meden" ekini nüshalardaki harekelere göre hem bu şekliyle hem de "-madın, -medin" kullanımıyla yazdık: ṣalmadan, olmadın, görmedin, virmeden.

26. Yön belirten kelimelerde de nüshalardaki hareke ve harflere sâdık kaldık: "beri, berü; geri, gerü; ileri, ilerü"

4. Transkripsiyon Sistemi

Osmanlı imlâsında mevcut olup, bugün kullanılmayan harfler için aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır:

ء ا	**’A a / E e**	ص	**Ṣ ṣ**
ب	**B b**	ض	**Ḍ ḍ; Ż ż**
پ	**P p**	ط	**Ṭ ṭ**
ة ت	**T t**	ظ	**Ẓ ẓ**
ث	**S̱ s̱**	ع	**ʿ**
ج	**C c**	غ	**Ġ ġ**
چ	**Ç ç**	ف	**F f**
ح	**Ḥ ḥ**	ق	**Ḳ ḳ**
خ	**H̱ ẖ**	ك	**K k / ñ / G g**
د	**D d**	ل	**L l**
ذ	**Ẕ ẕ**	م	**M m**
ر	**R r**	ن	**N n**
ز	**Z z**	ه	**H h / a / e**
س	**S s**	و	**u ü / vu, vü / ve/ ˇ**
ش	**Ş ş**	ى	**Y y**

TENKİTLİ METİN

Hâẕâ Kitâbü Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü’s-selâm

[1ᵇ]*

Fihrist-i Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü’s-selâm

Bismillâhi’r-raḥmâni’r-raḥîm

el-Ḥamdülillâhi Rabbi’l-ʿâlemîn. Ve’l-ʿâḳıbetü li’l-müttaḳīn. Ve lâ ʿudvâne illâ ʿale’ẓ-ẓâlimîn. Ve’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâmu ʿalâ seyyidinâ Muḥammedin ve âlihi ecmaʿîn.

Emmâ baʿd peyġamberân-ı mürselîn ʿaleyhimü’s-selâm ḥikâyâtından Ḳur’ân-ı ʿAẓîm’de mesṭûr olan feḥvâ-yı şerîf üzre neṯr ile beyân iden fużalâ taḥrîründen bu bende-i ḳalîlü’l-biḍâʿa **Hindî Maḥmûd** dü cihânda maḥmûd olmaḳ ümmîdine tażarruʿ ile naẓma getürüp esâmî-i şerîflerin âṯâr-ı ḳudretleründen fihrist-vâr beyâna iḳdâm olınmışdur. Tâ ki muḫtaṣar müfîd ile ʿâmil olan iḫvân-ı ehl-i ʿirfân bu ḥâlden istifâde idüp bu ḥaḳīr ḫayr ile yâd olınup[111] ṯevâb-ı dü cihânı ḥâṣıl

---

* **İÜ** nüshasının zahriyyesinde (1ᵃ) farklı bir el tarafından “fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün” kalıbıyla yazılmış “İlâhî-i Mekteb” başlıklı şu şiir var:

İy Kerîm ü Ḳādir-i Perverdigâr
Luṭfıñ irişdür bize leyl ü nehâr

İy cihânı yoġ iken var eyleyen
Ṣad hezârân yoluña cânlar nisâr

Dünye uḫrâ ṭoġrı yoldan ırmaġıl
Tâ kim andan olmayavuz ḫor u zâr

Ḫocamuzı eyleġil otdan âzâd
Aġlamasun nâr içinde zâr u zâr

Ḳalfamuzı rûzî ḳıl ʿömri ṭavîl
Duralar tâ durduġınca rûzigâr

Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilât
Biñ günâhı defʿ ider bir ṣalavât

Oḳuyanı diñleyeni yazanı
Raḥmetüñle yarlıġagıl yâ Ġanî

(Sayfa tamir esnâsında kesildiği için derkenâr çıkmamıştır.)

111 bu ḥaḳīr ḫayr ile yâd olınup: bu ḥaḳīri ḫayr ile yâd idüp (**İÜ**)

ideler. Ve noḳṣânını âṯâr-ı luṭfları ile taṣḥîḥ iden ʿirfân ṯevâb ve ecir ḥâṣıl ideler[112] inşâallâhu Teʿâlâ.

Ḳaṣîde-i Tevḥîd-i Ẕü'l-celâl lâ ilâhe illâ Hû*

1. Şular ki vird idineler müdâm ṣubḥ u şâm **[2ᵃ BL]**
Deyeler lâ ilâhe illallâh

2. Nûr-ı tevḥîdi yüzde göre enâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

3. Câẕibe irişe ḫâṣ ile ʿâma
Deyeler lâ ilâhe illallâh

4. Her kimüñ ki dilünde ola bu nâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

5. Kendüye eyleye dü ʿâlemi râm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

6. Olmaya belki bundan ilerü kâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

7. Ẕikr ideler cemâʿat ile imâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

8. Dileyenler ki ḥâṣıl ide merâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

9. Şol ki vire Resûl'e bile selâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

10. Ola yarın şefâʿate bu kelâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

---

112 **İÜ**'de "ve noḳṣânını…" diye başlayan cümle yoktur.

* Bu kasîdenin vezni "feʿilâtün mefâʿilün feʿilün" gibi görünmekteyse de manzumede bir hayli zorlama mevcuttur.

1 "müdâm" kelimesi birinci mısrâın veznini bozmaktadır.

10 Bu beyitten itibâren "Kıṣṣa-i Ḥażret-i Loḳmân"a kadar (**BL**: 13ᵇ) olan kısım **İÜ** nüshasında eksiktir. Varakta göze çarpan tamir izleri ve bu nüsha esas alınarak istinsâh edilen Heidelberg Üniversitesi nüshasında söz konusu kısmın tam olması ilgili varakların koptuğunu göstermektedir.

11. Şefḳat ide Resûl-ı ḫayr-ı enâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

12. Cennet içre virile ʿâlî maḳām
Deyeler lâ ilâhe illallâh

13. Virile ḥûrîler aña ḫuddâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

14. Selsebîl pür olup ṣunula câm **[2[b] BL]**
Deyeler lâ ilâhe illallâh

15. Yaḳıla ʿod ile o ʿanber-i ḫâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

16. Muntaẓam ola ḥâli bula niẓâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

17. ʿÖmrüni eyleye bunuñla tamâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

18. Cennet içre o yarın ide ḫırâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

19. Gösteriser cemâl-i Rabbü'l-enâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

20. Ġarḳ ola nûra zümre-i İslâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

21. Umaram Ḥaḳ ḳabûl ide bu ṣenâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

22. Ṣalavât virile bunıñla müdâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

23. Ṣalavât ile **Hindî** ola benâm
Deyeler lâ ilâhe illallâh

Muḥammedün Resûlullâh

---

16 "Muntaẓam" kelimesi **BL**'de "Muntaẓım" şeklinde harekelenmiş.

19 **İÜ**'de bu kısım eksik olduğu için baktığımız Heidelberg nüshasında "Rabbü'l-enâm" ibâresi "Rabb-ı enâm" şeklinde kayıtlı (**2[a]**).

Der Beyân-ı Kelime-i Şehâdet*

1. Şefâʿat ehli iy Ḥabîb-i İlâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

2. Nûrıñ ḳadîm ḫalḳ idüp Allâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

3. Zâtuñ içün ḳuruldı bârgâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

4. ʿArşda meṣṭûr didi o nigâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

5. Cism-i nûrıña mühr olmış iy şâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

6. Şaḳḳ-ı ḳamerde itdi şehâdet o demde mâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

7. Şems ü ḳamer risâletüñe güvâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

8. Didi eşcâr-ı müṯmire vü giyâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

9. Didi arż ile semâ ehli iy mâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

10. Mücrim olan ki ṣıdḳ-ile deye âh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

11. Miṯl-i ḫazân döküliser günâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

12. Yazdı ġāzî ḳılıca bî-iştibâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

13. Luṭfıñ ile açıla cennete râh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

---

* Bu manzume **BL** nüshasında yoktur. **İÜ** nüshasının bu kısmı eksik olduğundan yalnızca Heidelberg nüshasında bulunan manzume (**2ᵃ-ᵇ**) tenkidli neşre dâhil edilmiştir. Manzumenin birinci mısrâları "fâʿilâtün mefâʿilün fâʿilün" kalıbıyla yazılmışsa da birçok yerde vezin aksamaktadır. "Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh" ibâresinden oluşan ikinci mısrâların ise vezni yoktur.

14. Ḥabs-i küffârda vird idi her gâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

15. **Hindî** ḳula işigüñ ola penâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

Tevḥîd-i Bârî Ḫudâ ʿAzze ve Cell

[Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün]

1. İy kemâl-i ḳudretiñ günden ʿayân **[3ᵃ BL]**
Lafẓ-ı **kün**le oldı bu kevn ü mekân

2. ʿAḳl iḥâṭa idemez ʿibretlerüñ
Ḳudretiñle ṭopdoludurur cihân

3. Gice gündüz dönmede mâh ile şems
Necm-ile olmış müzeyyen âsumân

4. Çâr ʿunṣurdan idüp insânı ḫalḳ
Göz görüp gûş işidüp söyler zebân

5. El dutar ayaḳ yürür emrüñ ile
Ṭâʿat-i fermân ḳılasın bî-gümân

6. Emrüñ üzre ṭâʿata ṭâḳat mı var
Naḳṣ ile maḳbûl ola iy Müsteʿân

7. Ḳaṭre baḥr içre ṣadefde oldı dür
Raḥme irdükde ḳalan insân o ân

8. Sensin iy Ḥayy-ı ḳadîm-i bî-zevâl
Emrüñ ile ṭoḳuz ayda yuda ḳan

9. Rızḳını yetmiş yıl evvel ḫalḳ idüp
Râzıḳ u Rezzâḳ ḳamudan mihr-bân

10. Cümleyi maḥbûbıñ içün eyledüñ
Buña şâhiddür zemîn ile zamân

---

1 "**Kün**", Kur'ân-ı Kerîm'de el-Bakara 2/117; Âl-i İmrân 3/47, 59; el-En'âm 6/73; en-Nahl 16/40; Meryem 19/35; Yâsin 36/82; Ġāfir 40/68'de geçmekte olup Allâh'ın "Ol!" emrini ifâde etmektedir.

4 İkinci mısrâda "işidüp söyler" ibâresi "işidüp u söyler" şeklindedir. Ancak bu okuyuş vezni bozmaktadır.

10 Heidelberg nüshasında "Cümleyi" şeklinde yazılmış olan kelime (vr. 2ᵇ) **BL**'de "Cümle-i" şeklinde.

11. Ol resûlüñ ḥurmeti-çün yâ İlâh
Ümmete eyle mekân bâġ-ı cinân

12. Kaʿbe bünyâd ḳıldırup İbrâhîm'e
Emrüñ ile ol nidâ ḳıldı hemân

13. Ol resûlüñüñ nidâsın cümleten
İrgirüp ervâḥa ol demde o ân

14. Didiler lebbeyk olar bî-iştibâh
Ḳıldılar Kaʿbe ṭavâfın ʿâşıḳān

15. Ol nidâ emrüñ edâda sâl-be-sâl **[3ᵇ BL]**
Ṣıdḳ-ile saʿyin ider ol ʿâşıḳān

16. Nûḥ'a evvel emr idüp iʿlân ide
Cümle ḥayvânât ṭuyûr ciftle hemân

17. Gemiye girmege girdi işidüp
Emrüñi bildi olar iy bî-gümân

18. Ḳudretüñle raḥme irdükde Mesîḥ
Üç gün içre böyle olunmış ʿayân

19. Ben kimem deyu nidâ irer aña
Beni ḫalḳ iden iy Ḫallâḳ-i cihân

20. Sensin ol Ḳādir deyu secde ider
Ana raḥminde saña iy Müsteʿân

21. Ḳudretüñledür bular iy pâdişâh
ʿİbretüñden oldı bu ḳaddüm kemân

22. Enbiyâ vaṣfın baña ḳılduñ naṣîb
Luṭfıñ ile ẕerre olundı nişân

23. Dilerüm yâ Rab ḫaṭâmı ʿafv idüp
Ẕikr u ḥamdüñ yâd ide dâyim dehân

24. Sen ʿazîz ḳıl ḫalḳ içinde naẓmumı
ʿÂşıḳ olup sâmiʿîn şevḳ ala cân

---

12 ol: o (**H**)

25. Şefḳat eyleye Resûl-i ber-kemâl
Hindî maḳbûlüñ oluna dü cihân

26. Oḳuyanlar bunı vü hem sâmiʿîn
Bula raḥmet her ki deye âmîn

İbtidâ-i levḥ ve'l-ḳalem ve['l-]ʿarş-[113] ve'l-kürsî ve'l-mâʾ ve'l-arż ve's-semâvât **[4ª BL]** ve'ş-şems ve'l-ḳamer ve'l-buḥûr ve'l-cibâl ve sâyiri'l-maẖlûḳāt.

Ḳıṣṣa-i Ḥaẓret-i Âdem Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm ve ẖalḳi Âdem ve Ḥavvâ[114]

Ḫilḳat-i Âdem ve Ḥavvâ ʿaleyhimâ's-selâm ve iʿzâz-ı ve ikrâm-ı Ḫudâ ve ẖilʿat ve seyr-i cennet ve ẖudʿa-i şeyṭân ʿaleyhi'l-laʿne ve ḳıṣṣa-i ṭâvûs ve yılan ve ḳıṣṣa-i Hâbîl ve Ḳābîl ve ḳıṣṣa-i Hârût ve Mârût.[115]

Ḳıṣṣa-i Şît Nebî ʿaleyhi's-selâm[116]

Emr-i Ḥaḳ ile Ḳābîl üzerine varup muḥkem cenk idüp âẖirü'l-emr oġulları ile Ḳābîl'i dutup feriştehler eliyle güneşe dutturup helâk eyledi[117] ve Şît Nebî ʿaleyhi's-selâm yedi yüz yıl ʿömür sürmüşler.

Ḳıṣṣa-i İdrîs Nebî ʿaleyhi's-selâm[118]

Ḥaẓret-i İdrîs Nebî ʿaleyhi's-selâm ġāyet-ile ʿâbid ve zâhid ve müsebbiḥ peyġamber imiş melâʾike tesbîḥin diñlerler imiş ve yazı yazmaġı[119] bunlar ibtidâ itmişler ve ḳıṣṣalarında mufaṣṣal beyân olunmışdur emr-i Ḥaḳ ile üçünci göge çıḳmışlardur deyu naḳl olınur.[120]

---

113 ve['l-]ʿarş: ʿarş (**BL**)

114 **BL**'de başlık "Ḳıṣṣa-i Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde. Kenarda varak numarasını gösteren "14" rakamı var.

115 "ḳıṣṣa-i ṭâvûs…" ile başlayan kısım **H**'de kırmızı mürekkeble yazılı.

116 Kenarda "36" rakamı var. **BL**'de "Şît" kelimesi "Şîş" şeklinde yazılmıştır. Kısas-ı enbiyâ kaynaklarında bu kullanıma da rastlanmaktadır, ancak "Şît" daha yaygındır.

117 Bu kısım **H**'de "… Ḳābîl'i dutup Ḫudâ fermânı ile Ḳābil'i feriştehler yediyle güneşe dutturup güneşde ḳurutdurup helâk itdürdi." şeklinde (**H 3ª-3ᵇ**).

118 Kenarda "37" rakamı yazılı.

119 yazı yazmaġı: ḳalemi (**H 3ᵇ**)

120 "ve ḳıṣṣalarında mufaṣṣal beyân olunmışdur emr-i Ḥaḳ ile" kısmı **BL**'de yok. "çıḳmışlardur deyu naḳl olınur" kısmı **H**'de "çıḳmışlar" şeklinde (**H 3ᵇ**).

Ḳıṣṣa-i Nûḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm[121]

Ḥażret-i İdrîs oġlı Müteveşşıẖ[122] ile Ḳaynaş H̱âtûn'dan Ḥażret-i Nûḥ **[4[b] BL]** ʿaleyhi's-selâm dünyâya gelmişler. Ṭoḳuz yüz yıl bir ḳavlde biñ üç yüz yıl küffârı dîne daʿvet itmede mücid olmışlardur. Ol ẖâk-sârlara iṭâʿat itmeyüp duʿâ-yı şerîfleri ile sefîne bünyâdına fermân olunmışdur.[123]

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Hûd Nebî ʿaleyhi's-selâm[124]

H̱ulûd isimlü bir merd bütler ẖuddâmınuñ ulusı imiş. Bir gün istiʿânet dileyü bütẖâneye müteveccih olur.[125] Bütẖâne ḳapusına vardıḳda dili dutulur.[126] Güftâra mecâli olmaz. Bir nidâ işidür ki bilüñden peyġamber gelicek zamândur. ʿAmmuñ ḳızın al git dinür. Hûd Nebî ʿaleyhi's-selâm dünyâya geldükde cümle kefere ıncḳırıḳ zaḥmetine mübtelâ olup ve nice âṯâr-ı ġarîbe ẓâhir olmış.[127]

Ḳıṣṣa-i Ṣâliḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm[128]

Kâfûh bütlere ẖıdmet ider imiş. Bir gün belinden nûr çıḳup żiyâsı ʿâlemi rûşen ider. Ve ḳulaġına **ve ḳul câʾe'l-ḥaḳḳu ve zehaḳa'l-bâṭıl**[129] kelâmı irer. Kâfûh bu ḥâle vâḳıf olıcaḳ[130] ẖıdmet eyledügi ṣanem yanına varup görür ki ṣanem yüzi üzerine düşmiş yatur. Kâfûh ṣanemüñ başın dizi üzerine alup ṣanem H̱udâ emri ile Kâfûh'a **[5[a] BL]** söyler.[131] Dir ki senüñ biliñden peyġamber gelür. Anuñ ẖavfından yüzüm üzerine düşdüm dir. O kelâmdan Kâfûh'uñ ʿaḳlı gidüp yatur. Bi-emrillâh[132] ferişṭehler Kâfûh'ı bir dereye bıraġurlar. Kâfûh uyanup kendüyi anda bulduḳda taʿaccübe varup ḳalḳup ol arada bir maġāra bulup ol maġāranuñ[133] içine girüp

---

121 Kenarda "39" rakamı bulunmakta.

122 Müteveşşıẖ: Müteveşlaẖ (**BL**)

123 "… olmışlardur. Ol ẖâk-sârlara iṭâʿat itmeyüp duʿâ-yı şerîfleri ile sefîne bünyâdına fermân olunmışdur." kısmı **H** nüshasında "…olmışdur. Ve küffâr-ı ẖâk-sârlar iṭâʿat itmeyü duʿâ-yı şerîfleriyle sefîne bünyâd olunmaḳ fermân olunmışdur." şeklindedir (**3[b]**).

124 **BL**'de "Ḥażret-i" ibâresi yok. Kenarda "49" rakamı mevcut.

125 dileyü: dileyüp (**H**), olur: olup (**H 3[b]**)

126 dutulur: dutulup (**H 3[b]**)

127 cümle kefere ıncḳırıḳ zaḥmetine mübtelâ olup: kefereyi ıncḳırıḳ zaḥmeti dutup (**H 3[b]**)

128 **BL**'de "Nebî" kelimesi yok. Kenarda varak numarasını gösteren "52" rakamı yazılı.

129 "Yine de ki: Hak geldi, bâtıl yıkılıp gitti." meâlindeki âyet (el-İsrâ 17/81).

130 **H** nüshasında "olıcaḳ" yok.

131 söyler: söyleyüp (**H 3[b]**)

132 Bi-emrillâh: Emr-i Ḥaḳḳ-ile (**H 3[b]**)

133 **BL**'de "ol maġāranuñ" ibâresi yok.

yatup yüz yıl tamâmen uyur. Kimse nice oldugın bilmez.[134] Kâfûh'ıñ Ḳūm adlu ḫâtûnı[135] Kâfûh içün yüz yıl ağladı dir. Bir gün emr-i Ḥaḳ ile bir pür-naḳş[136] ḳuş gelüp Kâfûh ḫâtûnınuñ yanına ḳonup bi-emrillâh[137] söyleyüp eydür[138] Kâfûh'a mülâḳāt murâd ise ben uçduḳda altımdan yüri seni Kâfûh'a irgürem dir. Bu minvâl üzre giderler. Kâfûh yatdugı maġāraya irerler. Ḫâtûn Kâfûh'ı görür ki uyur. "Ḳum bi-emrillâh" dir. Hemân-dem[139] Kâfûh ḳalḳup ḫâtûnın yanında görüp cemʿ olurlar. O maḥalde Ṣâliḥ peyġambere ḥâmile olup andan ẓuhûra gelmişler.[140]

Ṣâliḥ Peyġamberden İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâma gelince mâbeynde vâḳiʿ olan evlâd-ı Kûş ve mîlâd-ı Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne ẓuhûrı beyân olur.

Ḥażret-i Nûḥ ʿaleyhi's-selâm oġullarından Kûş Ḥâm neslinden olup **[5[b] BL]** ḳuvvetlü ve şecîʿ ve yırtıcı ḥayvân ṭırnaḳlu kimesne imiş. Şarḳı ve ġarbı görmiş kimesne muḳābele olamamış bir maḥalde ʿâlî mekân baġlayup fevt olmış. Ḫâṣ ve Kenʿân nâm iki oġulları ḳalmış. Ḫâṣ babası yerine geçüp pâdişâh olmış ve Kenʿân ḳuvvetlü ve cihân pehlevânı avcı kişi ḳopmış bir gün şikâr üzre gezerken ṣıġırlar güder[141] bir ʿavrat görüp ol ʿavrata ʿâşıḳ olup ʿavrat ile söyleşürken nâgâh[142] ʿavratuñ eri gelüp meger bir tüvânâ şaḫıṣ imiş ʿavratum ile ne söyleşürsün deyu hemân Kenʿân'ı altına alup gögsüne çıḳup başın kesmege muḳayyed iken Kenʿân zârı ḳılup küstâḫlıḳ eyledük ʿafv eyle deyu tażarruʿ eyledükde[143] Kenʿân'a merḥamet ḳılup ṣalıvirdükde hemân Kenʿân fevrî ol ḥerîfe ṣarılup yıḳup altına alup gögsüne çıḳup hemân[144] mecâl virmeyüp başın kesüp ʿavratın alup evine gelüp ḳarındaşı Ḫâṣ ile de nizâʿları olup Ḫâṣ'uñ ayağıñdan yapışup[145] yire çalup helâk eyleyüp yerine geçüp pâdişâh oldugı güniñ gicesi ol ʿavrata cimâʿ idüp ol

---

134 bilmez: bilmezler (**H 4[a]**)

135 Ḳūm: Ḳavm (**H 4[a]**). Bu isim metnin ileriki bölümünde "Ġum" olarak geçmektedir (bk. 1529. beyit).

136 pür-naḳş: münaḳḳaş (**H 4[a]**)

137 bi-emrillâh: Allâh emriyle (**H 4[a]**)

138 eydür: eydür ki (**H 4[a]**)

139 Hemân-dem: Ḫudâ emriyle (**H 4[a]**)

140 gelmişler: gelmişdür (**H 4[a]**)

141 güder: görüp (**H 4[a]**)

142 **BL**'de "nâgâh" yok.

143 **BL**'de "Kenʿân zârı ḳılup küstâḫlıḳ eyledük ʿafv eyle deyu tażarruʿ eyledükde" kısmı yok.

144 **BL**'de "gögsüne çıḳup", **H**'de "hemân" yok.

145 "nizâʿları olup Ḫâṣ'uñ ayağıñdan yapışup" kısmı **H**'de "nizâʿ idüp ayağıña yapışup" şeklinde (**4[b]**).

ḥînde ʿavrat hemân[146] ḥâmile olup Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿneyi ṭoġurur. Görür ki bir gözi egri ve burnınuñ delügine bir yılan girüp çıḳar.[147] **[6ᵃ BL]** Bu oġlanıñ ḥâlin Kenʿân'a beyân eyledükde ol oġlan şûmdur helâk eyle didükde ʿavrat öldürmege iḳdâm idemeyüp bir yere bırakdırur. Bir kimse bulup bu ḥâlde görüp bir ırmaġa atar. Ḫudâ emriyle rûzgâr kenâre[148] çıḳarup bir peleng gelüp emzirür. Ṣoñra bir ḳabîle ṣuya gelüp Nemrûd'ı bulup evlerine getürüp besleyüp ḥâṣıl olduḳda Nemrûd-ı laʿîn ḥarâmî olup yanına çoḳluḳ ḥarâmzâde cemʿ olup eṭrâfı şerşûr ile doldurup Kenʿân bunuñ ḫurûcın işidüp ammâ oġlı olduġın bilmeyüp Nemrûd'a ḫaber göndermiş ki ne kişisin? Nemrûd-ı laʿîn daḫı dimiş ki üzerüñe varı-yürürem ne kişi idügümi bilesin deyu üzerine varur.[149] Muḥkem cenk idüp Kenʿân'ı helâk idüp yerine geçüp pâdişâh olup ʿaskerin ʿaskere[150] ilḥâḳ eyleyüp günden güne küfr ü ḍalâleti artup ʿâḳıbet sivrisiñek ile Ḫudâ-yı Rabbü'l-ʿâlemîn helâk ḳıldı.[151]

Ḳıṣṣa-i İbrâhîm Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[152]

Ḥażret-i İbrâhîm peyġamber ʿaleyhi's-selâm daḫı dünyâya gelüp ẓuhûr itmedin **[6ᵇ BL]** ve ana raḥmine düşmedin Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿneye vâḳıʿa ile ve nidâ ile İbrâhîm Nebî'nüñ ẓuhûr itmesi ḳıbel-i Ḥaḳ'dan işʿâr olunduḳda Nemrûd melʿûn envâʿ-ı infiʿâl ve ıżṭırâb üzere olup bî-ḥad ʿaẕâb çeküp ve uyḳu uyumaz olur. Ve Ḥażret-i[153] İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm ḳadem-i mübârekleri dünyâya saʿâdetle[154] baṣdıḳda mübârek aġızlarından bu kelâm-ı şerîf ṣâdır[155] olmış ki **lâ ilâhe illallâhu vaḥdehû lâ şerîke leh** buyurmışlar ve âteş-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne Ḥażret-i İbrâhîm ʿaleyhi's-selâma gülistân olduḳdan ṣoñra ḥażretüñ ʿammusı olan Târûḫ-ı ḫabîṣ Nemrûd'a dimiş ki bizüm aṣlımız oda ṭapagelmişlerdür. İbrâhîm'i

---

146 **BL**'de "ol ḥînde", **H**'de "hemân" yok.

147 çıḳar: çıḳar oġlandan (**H 4ᵇ**)

148 kenâre: Kenʿân'ı (**BL**). BL nüshasında bilgi hatâsı vardır. Hikâyenin akışı gereği Ken'ân yerine "Nemrûd" denmeliydi.

149 varur: varup (**H 4ᵇ**)

150 ʿaskere: ʿaskerine (**H 4ᵇ**)

151 **H**'de "Ḫudâ-yı Rabbü'l-ʿâlemîn helâk ḳıldı." cümlesi yok.

152 ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm (**BL**). Kenarda varak numarasını gösteren "68" rakamı var.

153 **H**'de "Ḥażret-i" yok.

154 **BL**'de "saʿâdetle" yok.

155 mübârek aġızlarından bu kelâm-ı şerîf ṣâdır olmış ki: aġızlarından bu ṣâdır olmış dinür ki (**H 4ᵇ**)

ol sebebden od yaḳmamışdur. Buyuruñ ben anı duẖâna boġdırup helâk ideyim didükde Nemrûd iẕin virüp Târûẖ-ı melʿûn bir ḳuyu ḳazdırup Ḥażret-i İbrâhîm ʿaleyhi'ṣ-selâmı ol ḳuyu içine ḳoyup üzerine otluḳ ve ṣaman ḳoduḳda âteş bıraġup ol âteş emr-i Ḥaḳ ile ṣıçrayup Târûẖ'ıñ ṣaḳalına düşüp köpek cümle esbâbı ile muḥkem dutuşup yanup kimesne ẖalâṣına ḳādir olmayup yana yana kül olduḳda **[7ᵃ BL]** külüni bâd anda ḥâżır olan küffâruñ gözlerine ḳoyup cümlesi kör oldılar. Ve Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿaleyi'ṣ-selâm selâmet üzere ḳuyudan çıḳup cemâl-i şerîfinüñ nûrı ʿâlemi münevver[156] ḳılup günden güne saʿâdet-i şerîfleri ziyâde olmış elḥamdülillâh.[157]

Ḳıṣṣa-i İsmâʿîl Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-selâm[158]

Ḥażret-i İbrâhîm aleyhi'ṣ-selâma vâḳıʿada İsmâʿîl'i ḳurbân eyle deyu fermân olunduḳda dügüne giderüz deyu alup giderken şeyṭân ʿaleyhi'l-laʿne âdem ṣûretünde Ḥażret-i İsmâʿîl peyġambere yanaşup eydür ki babañ seni dügüne alup gitmeyüp[159] boġazlamaġa alup gider didükde Ḥażret ne sebeb ile boġazlar buyurduḳlarında[160] Mevlâsı eyle dimiş deyu cevâb virdükde ol ki emr-i Ḥaḳ'dur be-her-ḥâl olacaḳdur deyu buyurmışlar.[161] Racîmüñ güci üzülüp bârî varayın ola ki Hâcer Ana'yı azdıram deyu anda[162] varup bu edâyı itdükde emr-i Ḥaḳ[163] olması muḳarrerdür ammâ sen eyü kimesne degilsün deyüp **eʿûẕü bi'l-lâhi mine'ş-şeyṭâni'r-racîm** dimişler.

Ḳıṣṣa-i İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[164]

Ḥażret-i İbrâhîm ʿaleyhi'ṣ-selâm pîr ve Sâre Ana pîre olup emr-i Ḥaḳ ile Ḥażret-i Cebrâ'îl ʿaleyhi'ṣ-selâm dört nefer melek ile âdem ṣûretinde **[7ᵇ BL]** gelüp[165] ḳonuḳ olurlar. Ammâ yemek yemezler. Bu ḥâlden Ḥażret-i İbrâhîm'e ẖavf

---

156 münevver: rûşen (**H 5ᵃ**)

157 saʿâdet-i şerîfleri ziyâde olmış elḥamdülillâh: kemâlde olmışlar (**BL**)

158 Kenarda varak numarasını gösteren "84" rakamı bulunmakta.

159 **BL**'de "dügüne alup gitmeyüp" kısmı yok.

160 buyurduḳlarında: buyurduḳda (**H 5ᵃ**)

161 buyurmışlar: buyurduḳda (**H 5ᵃ**)

162 anda: andan (**H 5ᵃ**)

163 Ḥaḳ: Ḥaḳḳuñ (**H 5ᵃ**)

164 ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm (**BL**). Kenarda varak numarasını gösteren "92" rakamı mevcut.

165 **H**'de "gelüp" yok.

düşer. Ol ânda buyururlar ki **lâ teẖaf**[166] biz meleklerüz. Size oġul muştulamaġa geldük. Sâre Ana ile sizden İsḥâḳ adlu bir[167] oġul olacaḳdur. Ol oġluñuzuñ bilinden biñ peyġamber gelse gerekdür. Bu kelâmı Sâre Ana işitdükde taʿaccüb ile gülerler. **Ḳālû e taʿcebîne min emrillâh**[168] dirler. Ḥaḳ emri ile ikisi daẖı tâze ḥükmine girüp Ḥażret-i İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm dünyâya gelür.[169]

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Lûṭ Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[170]

Ḳavm-i Lûṭ nâ-maʿḳūl fiʿle ṭaṭanup menʿ-ile memnûʿ olmayup Ḥażret-i Lûṭ ʿaleyhi's-selâm anlara bed-duʿâ idüp Ḥażret-i Cebrâ'îl ʿaleyhi's-selâm dört melek ile ġāyet ile[171] maḥbûb ṣûretinde ve insân sîretinde Lûṭ Peyġamber Ḥażretleri'ne[172] ḳonuḳ olurlar. Meger Ḥażret-i Lûṭ'ıñ ẖâtûnı kâfire imiş. Lûṭ ḳavmine maḥbûblar geldi deyu ẖaber virüp ol ḳavm Lûṭ ḥażretinüñ ḳapusına[173] yıġılup ol maḥbûbları bize vir deyu iṭâle ile iḳdâmlar eyleyüp ḳapusını yıḳmaġa hücûm eyledükleründe Ḥażret-i Cebrâ'îl ʿaleyhi's-selâm mübârek ḳanadı ile anları çarpup orada ḥâżır olanlaruñ cümlesi aʿmâ oldılar.[174] Ve Lûṭ **[8ᵃ BL]** ḥażretine tenbîh idüp saña tâbiʿleri mâl ve ṭavarları ile alup taʿcîlen bunlaruñ arasından çıḳup emr-i Ḥaḳ ile[175] Şâm ṭarafına müteveccih ol deyüp[176] anlar daẖı çıḳup ol ṭarafa[177] müteveccih olduḳlarında Cebrâ'îl Ḥażretleri bir ḳanadın yir altına ṣoḳup yedi pâre şehri gök yüzüne yaḳın iltüp altın üstüne[178] getürüp cümlesin helâk eyledi.[179]

---

166 "Korkma!" (Hûd 11/70)

167 **H**'de "bir" yok.

168 Ḳālû: Ḳāle (**BL**). "(Melekler) dediler ki: Allâh'ın emrine şaşıyor musun?" (Hûd 11/73)

169 **BL**'de "ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm" yok.

170 **BL**'de başlık "**Ḳıṣṣa-i Lûṭ Nebî** ʿaleyhi's-selâm" şeklinde. Kenarda "95" rakamı yazılı.

171 **H**'de "ġāyet ile" yok.

172 Lûṭ Peyġamber Ḥażretleri'ne: Lûṭ Peyġamber'e (**BL**)

173 ḥażretinüñ ḳapusına: ḥażretlerinüñ (**H 5ᵇ**)

174 orada ḥâżır olanlaruñ cümlesi aʿmâ oldılar: emr-i Ḥaḳ ile ḳapuda olan ḳavm cümle aʿmâ olup (**H 5ᵇ**)

175 **BL**'de "emr-i Ḥaḳ ile" yok.

176 **BL**'de "deyüp" yok.

177 ol ṭarafa: Şâm'a (**H 5ᵇ**)

178 iltüp altın üstüne: ḳaldırup ve yerüñ altın üstüne (**H 5ᵇ**)

179 cümlesin helâk eyledi: olar ve ensâblarıyla cümlesi helâk olmışlardur deyu mesṭûrdur (**H 5ᵇ**)

Ḳıṣṣa-i Yaʿḳūb Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm[180]

Ḥażret-i Yaʿḳūb Nebî ʿaleyhi's-selâm[181] İsḥâḳ peyġamber oġludur. Lûṭ peyġamber ḳızından olmışdur. Yaʿḳūb ḥażretlerinüñ yedi ḫâtûndan on iki oġlı olmışdur. Vilâyet-i Kenʿân'da olurlar imiş. Ve yedi ʿaded ḳızları daḫı var imiş. Bunlardan yüz yigirmi biñ er ẓâhir olmış. Ḥażret-i Yaʿḳūb sünnetin dutarlar imiş. İbrâhîm ʿaleyhi's-selâm nesline Benî İsrâ'îl denmişdür.[182] Ḥażret-i Yaʿḳūb ṣuḥuf-i İbrâhîm oḳuyup sünnet-i İbrâhîm Nebî üzre imiş. Ve oġullarından Ḥażret-i[183] Yûsuf ʿaleyhi's-selâmı artıcaḳ sevmek ile ḳarındaşlarınuñ ḥasedi sebebi ile[184] Yûsuf'dan ayru düşmüşler. Ve dâyimâ firâḳ-ı Yûsuf ile[185] dârü'l-ḥüznde aġlamaḳ ile mübârek gözleri görmez olup ve Yûsuf ḥażretleri Mıṣr'a ʿazîz olunca yigirmi beş yıl müfâraḳat ile geçüp bi-emrillâh[186] **[8[b] BL]** Mıṣr'da mülâḳī olduḳda[187] Ḥażret-i Yaʿḳūb Nebî ʿaleyhi's-selâm[188] yigirmi yıl daḫı mülâḳāt üzre ʿömür sürmişler. Andan-ṣoñra âḫirete intiḳāl eylemişler.[189]

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm[190]

Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi's-selâma Yaʿḳūb Peyġamber ʿaleyhi's-selâmuñ[191] kemâl-i muḥabbetleri olmaġ-ıla[192] sâyir ḳarındaşlarınuñ ḥasedleri vâḳıʿ olup Yûsuf Peyġamber'i ḳuyuya bıraḳdıḳlarında Ḥaḳ Teʿâlâ ḳuyudan yol açup -ḥikâyetleründe tamâmen tafṣîl olunmışdur- baʿdehû[193] maḥmiyye-i Mıṣr'a varup ḥîle-i zenân[194] ile

---

180 ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm (**BL**). Kenarda "97" rakamı var.

181 **BL**'de "Nebî" yok.

182 İbrâhîm ʿaleyhi's-selâm nesline Benî İsrâ'îl denmişdür: Aṣıl İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm Ḥażretleri'ne Benî İsrâ'îl denmişdür (**H 6[a]**)

183 **BL**'de "Ḥażret-i" yok.

184 ḳarındaşlarınuñ ḥasedi sebebi ile: ḥased ile (**H 6[a]**)

185 düşmüşler. Ve dâyimâ firâḳ-ı Yûsuf ile: düşüp firâḳı ile (**H 6[a]**)

186 bi-emrillâh: emr-i Ḥaḳ ile (**H 6[a]**)

187 olduḳda: olduḳlarında (**H 6[a]**)

188 **BL**'de "Nebî ʿaleyhi's-selâm" kısmı yok.

189 Andan-ṣoñra: ve; eylemişler: eylemişlerdür (**H 6[a]**)

190 **H**'de "Ḥażret-i" yok. ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm (**BL**) Kenarda "98" rakamı mevcut.

191 ʿaleyhi's-selâmuñ: Ḥażretlerinüñ (**H 6[a]**)

192 muḥabbetleri olmaġ-ıla: muḥabbetlerinden (**H 6[a]**)

193 İki çizgi arasındaki cümle **BL**'de "baʿdehû" **H**'de yok.

194 ḥîle-i zenân: zenân ḥîlesi (**H 6[a]**)

zindâna girüp melik vâḳıʿası taʿbîri bâʿiş olup ḥabsden ıṭlâḳ olınup melik ḳatında ʿazîz ve anbârdâr olup ḳaḥṭ-ı kemâle irüp ġallâtdan ḥabbe ḳalmayup yeñi ḥaṣâda ḳırḳ gün ḳaldıḳda ḫalḳ feryâd ü fiġān itmege mecâlleri ḳalmayup Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi’s-selâm dergâh-ı Ḥaḳḳ’a nâliş eyledükde Rabb-ı ʿİzzet’den nidâ irmiş ki yâ Yûsuf cemâliñ müşâhedesin ʿizzetüm ḥaḳḳı anlara niʿmet-i ʿaẓîm ḳıldım. Bir yüce yere çıḳup niḳābıñ yüzüñden refʿ eyle. Fermânım ile cemâliñ görenler niʿmet-i mâ lâ nihâyeye irüp[195] muġtenim olup ġıdâ-yı rûḥânî ḥâṣıl ideler deyu buyurılup[196] fermân-ı İlâhî üzre **[9ᵃ BL]** ʿarż-ı cemâl-i ber-kemâl eyledükde bi-ʿinâyetillâh[197] açlar doyup ve niçe aʿmâlaruñ gözlerine şuâʿ-ı nûr-ı cemâlden şuʿle irişüp bi-emrillâhi Teʿâlâ[198] gözleri açılup şâd u ḫandân olup ḥamd-i firâvân ḳılmışlar ve’s-selâm.[199]

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm[200]

Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi’s-selâm zamânından Ḥażret-i Mûsâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm[201] arasında Firʿavn-i bî-ʿavn[202] ẓuhûr idüp *Tevârîḫ-i Ṭaberî* taḥrîri üzre sebeb-i ẓuhûrı tafṣîlen naẓm olunmuşdur. Ve **Ḥażret-i Mûsâ** ʿaleyhi’s-selâm dünyâya gelmedin ve raḥme düşmedin Firʿavn-ı bî-ʿavne[203] vâḳıʿa ile ve nidâ ile ve işâret-i ġarîbe ile Mûsâ ʿaleyhi’s-selâm dünyâya gelicek Firʿavn-i merdûdıñ taḫt u raḫtın dağıdup[204] kendü helâk olması işʿârından dâyimâ ġamda olup müneccimler cemʿ idüp bu vâḳıʿâtuñ vürûdın niredendür kitâblarıñuzdan istiḳrâ[205] ve tetebbüʿ ile ve ehl-i vuḳūf aḫbârı ile vuḳūf ḥâṣıl idüp ṣaḥîḥ ḫaber virüñ deyu iḳdâm eyledükde ḳırḳ güne mehl alup tefaḥḥuṣda olup **Ḥażret-i Resûl ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem** zamân-ı şerîflerine gelince şeyṭân-ı ʿaleyhi’l-laʿne gökyüzine çıḳup **[9ᵇ BL]** melâ’ike kelimâtın işidüp inüp yerde ḫaber virür imiş ittifâḳ Mûsâ

---

195 irüp: irişüp (**H 6ᵃ**)

196 buyurılup: buyurup (**H 6ᵃ**)

197 bi-ʿinâyetillâh: emr-i Ḥaḳ ile (**H 6ᵃ**)

198 **BL**’de “bi-emrillâhi Teʿâlâ” yok.

199 ḥamd-i firâvân ḳılmışlar ve’s-selâm: ḥamd-i bî-ḥad ḳılmışlar deyu beyân olundı (**H 6ᵇ**)

200 ʿaleyhi’ṣ-ṣalʿâtü ve’s-selâm: ʿaleyhi’s-selâm (**BL**). Kenarda “153” rakamı yazılı.

201 **H**’de “Ḥażret-i” yok.

202 bî-ʿavn: laʿîn (**H 6ᵇ**)

203 bî-ʿavne: laʿîne (**H 6ᵇ**)

204 taḫt u raḫtın dağıdup: taḫtın ve raḫtın ṭağıdup (**H 6ᵇ**)

205 **BL**’de “istiḳrâ” yok.

ʿaleyhi’s-selâmuñ İskenderiyye şehrinde[206] şehr-i Şaʿbân’da cumʿa gicesi ana raḥmine düşmesin taḥḳīḳa irgürüp Firʿavn-i laʿîne ḫaber virdüklerinde buña mâniʿ olmaġa tedbîr cümle İskenderiyye ḫalḳın ḳalʿa içinden çıḳarup ḫâtûnların ḳalʿada ḳomaḳ ile ricâlden ayrılup mâniʿ olmaḳ mümkindür deyu ḳalʿadan cümle ricâli ṭaşra sürüp bir yire cemʿ eyleyüp anlara istimâlet virüp bir ḳaç gün ḫâtûnlarıñuz yanına varmañ deyu tenbîh olınur. Ve Hâmân’ı serdâr taʿyîn idüp[207] Firʿavn-i bîʿ-avn[208] ḳalʿaya gelüp Ḥażret-i ʿİmrân o ḳalʿanuñ miftâḥdârı imiş. Firʿavn miftâḥları andan alup var sen de ṭaşrada anlar ile ol didükde ʿİmrân n’ola deyüp ammâ devletlü pâdişâha[209] bir kelâmım vardur. Nice zamândur ki pâdişâhsın nice eyü yavuz olmışdur. İḥtimâldür ki bir ehl-i fesâd ṣaḳlanup sizi tenhâ bulup size[210] żarar irgüre deyu ḫâṭıramdur didükde Firʿavn bu kelâmdan ḥaẓ idüp sen benüm ḫayr-ḫ̆âhımsın ṭaşra varmayup benim sarâyım **[10ᵃ BL]** kapusında yat deyu tenbîh idüp ʿİmrân varup sarây eşiginde yatur. ʿİmrân ḫâtûnı sarây eşigine gelüp ʿİmrân ile cemʿ olup ʿİmrân ḫâtûnına eydür bunda ḥikmetullâh vardur. Hemân yerüñe varup kimseye râz açma deyu tenbîh ider. Ve ʿİmrân kemâ kân eşikde yatur. Ol ân bi-emr-i Ḫudâ[211] ḫâtûn ḥâmile olup **Ḥażret Mûsâ ʿaleyhi’s-selâmuñ** kevkeb-i saʿâdetleri ṭoġup ṭaşrada olan ḫalḳ anı görüp ve müneccimler henüz ana raḥmine düşdi devleti yıldızı ṭoġdı deyu feryâd ile ṣadâ idüp Firʿavn-i bî-ʿavn[212] feryâdların işidüp sarây ḳapusına gelüp ʿİmrân’ı anda bulup ṭaşrada bu hây u hûy nedür didükde ṭaşrada[213] olan ḫalḳ sulṭânıma duʿâ iderler deyu tesellî virür.[214] Seḥer irdükde ḫalḳuñ feryâdı Mûsâ ʿaleyhi’s-selâmuñ kevkeb-i saʿâdetleri ẓuhûrı içün olduġın Firʿavn bilüp ol şehrde ne-deñlü ḥâmile ḫâtûn var ise üzerine ḥavâle[215] birer âdem ḳodırup erkek ṭoġanları helâk itdirdi dir.[216]

---

206 Şehrinde: şehrinden (**H 6ᵇ**)

207 taʿyîn idüp: ḳoyup (**H 6ᵇ**)

208 Firʿavn-i bîʿ-avn: Firʿavn (**BL**)

209 Pâdişâha: şâha (**H 6ᵇ**)

210 **BL**’de “size” yok.

211 bi-emr-i Ḫudâ: emrullâh ile (**H 7ᵃ**)

212 Firʿavn-i bî-ʿavn: Firʿavn (**BL**)

213 ṭaşrada: ṭaşra (**H 7ᵃ**)

214 virür: virüp (**H 7ᵃ**)

215 **H**’de “üzerine ḥavâle” ibâresi yok.

216 itdirdi dir: itdürür (**H 7ᵃ**)

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûşaʿ ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[217]

[10ᵇ BL] Ḥażret-i Yûşaʿ Peyġamber ʿaleyhi's-selâm[218] Nûn oġlı ve Nûn Şemsûn oġlı ve Şemsûn Yaʿḳūb Peyġamber oġlıdur. Mûsâ-yı Nebî'nüñ ʿaleyhi's-selâm ʿammusı oġlıdur. Yûşaʿ Ḥażretleri Mûsâ-yı Kelîmullâh yerine geçüp peyġamber olup ġāyetle ʿâlim kimesne imiş. Ve ḳılıç yüzünde[219] daḫı dilâver kişi olup biñ ay ṣavm üzre küffâra ḳılıç ṣalup Resûlullâh ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem buyurmışlar ki ne olaydı bizüm ümmetlerimizden de Yûşaʿ gibi bir er olaydı deyu buyurduḳlarında Ḥażret-i Cebrâ'îl ʿaleyhi's-selâm ḳıbel-i Ḥaḳ'dan risâlet ḥażretine selâm getürüp yâ Ḥabîbüm Muḥammed seniñ ümmetiñden her kim Ḳadir gicesin iḥyâ ide Yûşaʿ'uñ ṣavmı ile biñ ay eyledügi ġazâ ṣevâbın bula buyurmışlar. Ol gice iḥyâsından ġāfil olunmaya.

Ḳıṣṣa-i Şuʿayb Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[220]

Şuʿayb Peyġamber Ṣâliḥ Peyġamber ḳızı oġullarındandur ve vâlidesi Ḥażret-i Lûṭ Nebî[221] ḳızlarındandur. Bunlar daḫı ḫaylî ʿâbid ve zâhid peyġamber olup küffârı dâyimâ dîne daʿvet iderlerdi.[222] Küffâr iṭâʿat itmeyüp küfr ve ḍalâletlerin daḫı ziyâde itmeg-ile Şuʿayb ʿaleyhi's-selâm helâklerine duʿâ idüp **[11ᵃ BL]** bir seḥer Cebrâ'îl ʿaleyhi's-selâm emr-i Ḥaḳ ile helâkleri içün nidâ eyledükde cümle küffâr ol nidâ ile helâk olmışlar deyu beyân olmışdur.

Ḳıṣṣa-i Yûnus Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[223]

Yûnus Peyġamber[224] ʿaleyhi's-selâm Hûd Nebî oġullarından imiş. Ṣemûd ḳavmini dîne daʿvete emr olunmış. Niçe zamân dîne daʿvet eylemiş.[225] İnḳıyâd itmemişler. Ḫudâ'ya el açup küffârıñ helâkine duʿâ eyledüklerinde Cebrâ'îl Emîn küffâra ʿaẕâb gelmesin ḫaber virdükde Yûnus iẕin olmadın kendüsi küffâr

---

217 **BL**'de başlık "Ḳıṣṣa-i Yûşaʿ ʿaleyhi's-selâm" şeklinde. Kenarda "200" rakamı bulunmakta.

218 **H**'de "ʿaleyhi's-selâm" yok.

219 yüzünde: yüzünden (**H 7ᵃ**)

220 aleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm (**BL**). Kenarda "202" rakamı var.

221 **BL**'de "Ḥażret-i" yok.

222 İderlerdi: iderler (**H 7ᵇ**)

223 ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm (**BL**). Kenarda varak numarasını gösteren "203" rakamı yazılı.

224 **H**'de "Yûnus Peyġamber" ibâresi yok.

225 Nice zamân: Anları emr-i Ḥaḳḳ-ile (**H 7ᵇ**)

içinden çıḳduġı içün Ḫudâ Yûnus'ı balıġa yutdurdup[226] ḳırḳ günden-ṣoñra Bârî Ḫudâ Yûnus'ı balıḳ ḳarnından çıḳarup[227] Ṯemûd ḳavmine gökden bir bulut miṯâl-i âteş[228] âheste küffâr üzerine inmek üzre iken cümle kefere-i Ṯemûd bu ʿalâmet-i dilsûzı gördükleründe feryâd ile Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a nâliş idüp min baʿd Ḥażret-i Yûnus ʿaleyhi's-selâma[229] muḫâlefet itmeyelüm deyu yüzlerin yere sürüp tażarruʿ eyledüklerinde Ḫudâ ʿAzze ve Cell ʿafv idüp âteşi refʿ eyleyüp ol ḳavm Yûnus ʿaleyhi's-selâmı bulup anlara taʿlîm-i dîn idüp cümle Yûnus Ḥażretleri[230] âyini üzre olmışlar.

Ḳıṣṣa-i Eyyûb Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[231]

[11[b] BL] Eyyûb Peyġamber ʿaleyhi's-selâm Yaʿḳūb Peyġamber oġullarından olmışlar. Ziyâde ʿâbid ve zâhid ve münʿim ehl-i ḫayr kimesne imiş. Aclar doyurmadan kendüsi ṭaʿâm yemez ve dâyimâ çıplaḳlar geydirür imiş. Ferişteler ʿibâdetin görüp ḥayrân olurlar. Ve bunıñ ʿibâdeti kemâl-i ḳudretindür dirler. Ḥaḳ Sübḥânehû ve Teʿâlâ buyurmış ki cümle ġınâsın elinden alayım görüñ ki ʿibâdetinden fâriġ olur mı? Ve derde mübtelâ ideyim tâ ki ḥamd ü şükrin göresiz deyu buyurup cümle varı hebâ olup derde mübtelâ olduḳda Ḫudâ'ya ḥamdin ziyâde idüp şükr u ʿibâdet üzre olduḳda Ḥaḳ Teʿâlâ cümle[232] żâyiʿâtın yerine getürüp kemâl-i ʿibâdet ile ʿömür âḫir iderler.[233] Rûḥı-çün Fâtiḥa.

Ḳıṣṣa-i Dâvûd Nebî ʿaleyhi's-selâm[234]

Dâvûd Nebî ʿaleyhi's-selâm Benî İsrâ'îl ḳavminden nesl-i Hûd Nebî'den dört ḳarındaş ḳalurlar. Ḥażret-i Dâvûd Nebî ḳarındaşlarınuñ ḳoyunın güder imiş. Ḥażret-i Ṭâlût ʿaskeri ile Câlût cengine müteveccih oldıḳlarında Dâvûd Nebî bile gitmek isteyicek[235] ḳarındaşları mâniʿ olduḳlarında ṭaġ[236] ṭarafından ḳarındaşları

---

226 yutdurdup: yutdurup (**H 7[b]**)

227 Bârî Ḫudâ Yûnus'ı balıḳ ḳarnından çıḳarup: bi-emrillâh balıḳ ḳarnından çıḳdı (**BL**)

228 Âteş: od (**7[b]**)

229 Ḥażret-i Yûnus ʿaleyhi's-selâma: Yûnus'a (**BL**)

230 **H**'de "Ḥażretleri" yok.

231 ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm (**BL**). Kenarda "206" rakamı mevcut.

232 **BL**'de "cümle" yok.

233 iderler: ider (**H 8[a]**). **H**'de "Rûḥı-çün Fâtiḥa" cümlesi yok.

234 Kenarda varak numarasını gösteren "210" rakamı var.

235 gitmek isteyicek: gitmege (**BL**)

236 ṭaġ: ṭa (**H 8[a]**)

görmedin cenk maḥallinde ʿaskere **[12ᵃ BL]** ḳarışup[237] yolda bir ṭaġda mıḳnâṭîs ṭaşına[238] râst gelüp emr-i Ḥaḳ ile ol ṭaş Dâvûd Nebî'ye söyleyüp al benden senüñ elüñ ile Câlût'ıñ helâki benümledür deyu[239] üç ṭaş almış idi.[240] Fâl-i mübârekdür deyu ʿaskere ḳarışup iki ʿasker ṣâf dutup Câlût melʿûn meydâna girüp er diler idi ve[241] mühmelât söyler imiş. Dilâver melʿûn olmaġ-ıla kimesne meydânına giremeyüp Ṭâlût'ı ḥayret alup her kim ki Câlût meydânına gire mülkimüñ üç baẖşde[242] biri anuñ olup ve ḳızım virüp güveygüm ola dir. Ve nidâ itdirür kimesne iẖtiyâr itmez. Ḥażret ol vaḳte irişmiş olur ki[243] **bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm** deyu meydâna girdükde ṣapanın eline alup mübârek ṭaşuñ birin ṣapana ḳoyup H̱udâ-yı Rabb-i ʿizzeti yâd idüp melʿûnıñ başın gözleyüp ṣapan ṭaşı ile bi-ʿinâyetillâh başına urup beynisin ṭaġıdup melʿûnı helâk eyleyüp ʿasker-i Ṭâlût maḳhûr Câlût'ıñ ʿaskerine ḳoyılup ʿavn-ı Ḥaḳ ile cümle ʿadû helâke irüp ve[244] Ṭâlût vaʿdesi üzere mülkden ḥiṣṣe ile **[12ᵇ BL]** ḳızını Ḥażret-i Dâvûd Nebî'ye[245] virüp muʿazzez ve mükerrem olurlar.

Ḳıṣṣa-i Süleymân Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[246]

Ḥaḳ Sübḥânehû ve Teʿâlâ Süleymân Nebî ʿaleyhi's-selâma insi ve cinni ve dîvi perî ve cemîʿî murġı ve yeli ḥükminde idüp aña virilen salṭanat bir eḥada daẖı virilmeyüp hüdhüd bir gün Belḳīs'üñ ẖaberin getürüp aḥvâli bilindikde Belḳīs'e hüdhüd ile nâme gönderilüp dîne daʿvet olunduḳda Belḳīs'üñ Süleymân-ı Nebî'ye ilçisi gelüp mehâbet-i Süleymânî anlara kemâl-i dehşet virüp Belḳīs'e ẖaber virdüklerinde Süleymân Peyġamber üzerine gelmek ẖâṭırasından[247] Belḳīs Süleymân Nebî'ye gelmesi[248] muḳarrer[249] olduḳda[250] hüdhüd Belḳīs'üñ taẖtı

237 ḳarışup: ḳoşılup (**BL**)

238 **BL**'de "ṭaşına" kelimesi yok.

239 deyu: deyüp (**H 8ᵃ**)

240 **H**'de "idi" yok.

241 **BL**'de "ve" yok.

242 mülkimüñ üç baẖşde: melikligimüñ üç baẖşinde (**H 8ᵃ**)

243 ki: ve (**H 8ᵃ**)

244 **BL**'de "ve" yok.

245 Ḥażret-i Dâvûd Nebî'ye: Dâvûd'a (**H 8ᵇ**)

246 ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm (**BL**). Kenarda "220" rakamı yazılı.

247 ẖâṭırasından: ẖâṭırasında (**H 8ᵇ**)

248 gelmesi: gelmesini (**H 8ᵇ**)

249 **BL**'de "muḳarrer" kelimesi peşpeşe iki defa geçiyor.

250 olduḳda: idüp (**H 8ᵇ**)

vaṣfını[251] Süleymân ḥażretlerine ḫaber virdükde Belḳīs gelmedin taḫtı gelmesin murâd idinüp[252] Âṣaf yâ nebiyyallâh mübârek gözlerüñ yumuñ deyüp ḥażret daḫı yumduġı an aç deyüp[253] açdıḳda Belḳīs taḫtın[254] gelmiş bulup[255] Âṣaf'a envâʿ-ı taʿẓîm ve ikrâm eylemişler. Taḫt-ı Belḳīs'i temâşâ eyleyüp Belḳīs'üñ ḳudreti Nemrûd ve Firʿavn'den ziyâdedür deyu buyurmışlar.[256] Tafṣîli naẓmda maʿlûm olur.[257]

[13ᵃ BL]

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Zekeriyyâ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[258]

Ḥażret-i Zekeriyyâ Peyġamber[259] ʿaleyhi's-selâm Dâvûd Nebî ḳızlarından[260] olmışlar. Ġāyet ile ʿâbid ve zâhid ve vâʿiẓ ve nâṣiḥ peyġamber imiş. Kendüleri pîr ve ḫâtûnları pîre ḫâtûn imiş.[261] Dergâh-ı Ḥaḳḳ'a el açup bir ʿâbid ve zâhid oġul dilemişler. Ḫudâ-yı Rabb-i ʿizzet duʿâların ḳabûl ḳılup Ḥażret-i Yaḥyâ Peyġamber'i müyesser ḳılmış.[262]

Ḳıṣṣa-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi's-selâm[263]

Ḥażret-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi's-selâm Ḳur'ân-ı ʿAẓîm'de **ve seyyiden ve ḥaṣûran ve nebiyyen mine'ṣ-ṣâliḥîn** buyurmışlar.[264] Ve Ḥażret-i İbrâhîm ʿaleyhi's-selâmdan Yaḥyâ peyġambere gelince Benî İsrâ'îl'den seksen biñ peyġamber gelmişlerdür deyu meşrûḥdur. Ve Yaḥyâ Peyġamber'den ṣaġīri gelmemişdür ki

---

251 taḫtı vaṣfını: taḫtını ve ṣıfatını (**H 8ᵇ**)

252 idinüp: idüp (**H 8ᵇ**)

253 deyüp: deyu (**H 8ᵇ**)

254 taḫtın: taḫtı (**H 8ᵇ**)

255 bulup: bulunup ve (**H 8ᵇ**)

256 buyurmışlar: buyurmışlardur deyu mesṭûrdur (**H 8ᵇ**)

257 **H**'de "tafṣîli" kelimesi yok.

258 **BL**'de başlık "Ḳıṣṣa-i Zekeriyyâ Peyġamber ʿaleyhi's-selâm" şeklinde. Varak numarasını gösteren "233" rakamı derkenâr olarak bulunmakta.

259 **H**'de "Peyġamber" yok.

260 ḳızlarından: ḳarından (**BL**)

261 **H**'de "ḫâtûn" kelimesi yok.

262 ḳılmış: ḳılmışlar (**H 8ᵇ**)

263 Kenarda "234" rakamı var.

264 "…efendi, iffetli ve sâlihlerden bir peygamber olarak…" (Âl-i İmrân 3/39)

peyġamberlik dört yaşında virilmişdür. Ṣalâḥ[265] ü zühd ü taḳvâsı ḥadden bîrûn imiş ki tafṣîli naẓmda meşrûḥdur.[266]

Ḳıṣṣa-i İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn ʿaleyhi's-selâm[267]

Ḥażret-i Ẕü'l-ḳarneyn maġrib ve meşrıḳı gezüp çoḳlıḳ ʿacâyib ve ġarâyib seyr idüp Ye'cûc ve Me'cûc'a[268] sed yapup ʿâḳıbet âb-ı ḥayât arzûsı ile bir miḳdâr[269] ʿaskeri ile ḳarañlıġa girüp yine çıḳup **[13ᵇ BL]** âb-ı ḥayât aña müyesser olmayup fevt olmışlar. Raḥmetullâhi ʿaleyhi.

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Loḳmân ʿaleyhi's-selâm[270]

Ḥażret-i Loḳmân ʿaleyhi's-selâm Ḥabeşî ḳul imiş. Mevlâsı âzâd eylemiş. Üç biñ beş yüz yıl ʿömür sürmiş.[271] Ḥażret-i Ḥaḳ celle ve ʿalâ[272] ẕikruhu Loḳmân'a iki melek göndermişler. **[2ᵃ İÜ]** Ve buyurmuşlar ki rıżâsı elünde olsun dilerse nübüvvet ve dilerse ḥikmet ḳabûl eylesün deyu[273] fermân olunduḳda ḥikmet ḳabûl eylemişler. Müdâmî ḥikmet naḳl iderler imiş. Bir kimesne Loḳmân'a su'âl idüp bu kerâmete ne fiʿlden irişdiñüz didükde ṣıyânet ile ṭoġrı sözde bulduḳ buyurmuşlar.[274]

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Ḫıżır ve İlyâs ʿaleyhimâ's-selâm[275]

Ḥażret-i Ḫıżır ʿaleyhisselâm ism-i ḳadîmleri Yeseʿ imiş. Ermiyân bin Ḫalfiya[276] daḫı dinmiş. Ḫıżır dimek żarûretde olanlara ḥâżır olup müşkil işlerde bulunur

---

265 **BL**'de "Ṣalâḥ" kelimesi yok.

266 **H**'de "ki tafṣîli naẓmda meşrûḥdur" kısmı yok.

267 Kenarda "239" rakamı mevcut.

268 **BL**'de "ve Me'cûc'a" kısmı yok.

269 **H**'de "bir miḳdâr" ibâresi iki defa yazılmış.

270 Kenarda "245" rakamı yazılı.

271 Sürmiş: sürmişler (**H 9ᵃ**)

272 **BL**'de "ve ʿalâ" yok.

273 **İÜ**'de "deyu" yok.

274 ne fiʿlden irişdiñüz didükde ṣıyânet ile ṭoġrı sözde bulduḳ buyurmuşlar: ne fiʿlden irişdiñüz? Anlar daḫı buyurmışlar ki ṣıyânet ile doġrı sözde buldum. **(BL); H**'de "buyurmuşlar" yok.

275 **BL**'nin sayfa kenarında varak numarasını gösteren "247" rakamı var. **İÜ** nüshasının eksik kısmı burada tamamlandığı için, bu nüshadan istinsâh edildiği anlaşılan **H** nüshası metnin bundan sonraki bölümlerinde zorunlu hâller dışında tenkidli neşre dâhil edilmeyecektir.

276 Ḫalfiya: Ḫalfiye **(İÜ)**

dimişler. Ḥıżır Peyġamber ile Ḥażret-i İlyâs âb-ı ḥayât içmişler tâ ḳıyâmete dek zinde olup buñarlarına emr-i Ḫudâ-y-ıla[277] irişüp Ḥıżır deryâda ve İlyâs ḥażretleri **[14ᵃ BL]** ḳuruda yürürler imiş ve dâyimâ emr-i Ḥaḳ ile buñarlarına irişürler imiş.[278] Gice olduḳda ikisi daḫı[279] sedd-i İskender'de mülâḳī olup ʿibâdet iderler imiş.

Ḳıṣṣa-i Aṣḥâb-ı Kehf [280]

Anaṭolı yaḳasında Ṭaḳyânus[281] adlu bir pâdişâh var imiş. Üzerine bir ġayrı pâdişâh ʿasker çeküp cenk eylediklerinde üzerine gelen beg münhezim olup altı nefer oġlı Ṭaḳyânus eline düşüp meger Ṭaḳyânus laḥm ṣâḥibi semîz kimesne imiş. Bunların birin ṭahâret ḫıdmetüne ḳoyup ve Ṭaḳyânus cebbârluk nâmun çıḳarup kendüye secde itmeyenleri öldürdükde bu ḳarındaşlar ṣaḥîh Tañrı arayup bulalum deyu ittifâḳ-ıla ḳaçup giderken[282] bir çoban râst gelüp cümle ʿâlemi ḫalḳ iden Ḫudâ ḳandadur dirler bilmezem ammâ ben de sizüñle bilice[283] arayu giderem deyu bile gidüp[284] çobanuñ bir köpecüği bilice[285] uyup giderken[286] ḳoduḳlarunda Ḥaḳ Teʿâlâ dil virüp ben de sizüñ ile Ḥaḳḳ'ı arayu giderem deyu söyleyüp beni söyledeni isterüm deyürek[287] bile gidüp bir maġāraya irişüp ol maḥalde **[2ᵇ İÜ]** Ṭaḳyânus ṭarafından bunları arayu bir kimesne gelüp bunlaruñ aḥvâlin bilüp **[14ᵇ BL]** cümlesi ol maġāraya girüp yaturlar. Emr-i Ḥaḳ ile üç yüz yıl tamâmen ol maġārada uyurlar. Ṣoñra uyanup bu ḥâle vâḳıf olıcaḳ Ḥaḳḳ'a tażarruʿ ve niyâz[288] ile teslîm-i rûḥ iderler deyu mesṭûrdur.[289]

---

277 Ḫudâ-y-ıla: Ḫudâ ile **(İÜ)**

278 irişürler imiş: irişürler dinmişdür **(İÜ)**

279 ikisi daḫı: Ḥıżır ile İlyâs **(İÜ)**

280 Ḳıṣṣa-i Aṣḥâb-ı Kehf: Der Beyân-ı Ḳıṣṣa-i Aṣḥâbü'l-Kehf **(İÜ)**. **BL**'nin sayfa kenarında varak numarasını gösteren "250" rakamı bulunmakta.

281 Sayfadaki bütün "Ṭaḳyânus"lar **İÜ**'de "Tıḳyânus" şeklindedir.

282 giderken: gider iken **(İÜ)**

283 bilice: böylece **(İÜ)**

284 gidüp: giderler ve **(İÜ)**

285 bilice: böylece **(İÜ)**

286 **İÜ**'de "giderken" yok.

287 deyürek: deyüp **(İÜ)**

288 **İÜ**'de "ve niyâz" yok.

289 **BL**'de "deyu mesṭûrdur" yok.

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i ʿUzeyr Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm[290]

ʿUzeyr Peyġamber ʿaleyhi's-selâm peyġamber-i aṣlî olup Buḫtnasr Beytü'l-Muḳaddes'i alduḳda ʿUzeyr'i oġlancıḳ bulup[291] ġāyet ile muḥabbet üzre olmuşlar. İrişdükde ḳavmi arasına göndermişler. Anda varup merkebüne binüp baġa varur. Merkebin baġlar. Görür ki bir süñük çürümiş ṭaġılmış ʿaceb boyna aʿżâsı beriküp ḥayât virmek[292] ḳıbel-i Ḥaḳ'dan müyesser olur mı ola deyu ḫâṭıra idinüp bâġda yatup bi-emrillâh[293] tamâmen yüz yıl uyuyup merkep daḫı ölüp süñükleri çürüyüp ṭaġılup emr-i Ḥaḳ ile ʿUzeyr uyanıp görür eşek ölmüş süñükleri ṭaġılmış yatur. Bi-emrillâh[294] merkebüñ süñükleri bir yere cemʿ olup ʿUzeyr naẓar ider iken merkebüñ aʿżâları yerlü yerin bulup derisi bitüp tüyi gelüp emrullâh ile cân bulup[295] merkep ayaġ üzerine durup Ḥażret-i ʿUzeyr bu ḥikmeti görüp ʿubûdiyyet yüzin **[15ᵃ BL]** yere sürüp günâhına tevbe eyleyüp ʿibâdet üzre olurlar.[296]

Ḳıṣṣa-i Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi's-selâm[297]

Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi's-selâm ʿilm ile çoḳ nesneye vâḳıf olup Buḫtnaṣr ẓuhûr idüp[298] ve Beytü'l-muḳaddes'i almasın ʿilm-ile bilüp Buḫtnaṣr'ıñ oldugı şehre varup kemâl-i faḳr üzre arḳası ile odun ṭaşıyup maʿâş idinür faḳīr bulup bir iki gün geçicek buña sırrın[299] açup sen pâdişâh olup[300] Ḳuds-ı Şerîf'i alup ḥâkim olmañ baña ʿilm-ile maʿlûm olmaġ-ıla maḥżâ **[3ᵃ İÜ]** saña bu ḫaberi virüp ve baña emân kâġıdı viresin ki ol zamânda emânuñda olavuz deyu emân kâġıdın[301] alup imdi ol zamânda bu kâġıdı bir[302] uzun ḳamuşa baġlayup baña kendüñ anuñla

---

290 **BL**'de başlık "Ḳıṣṣa-i ʿUzeyr Peyġamber ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

291 bulup: bulunup **(BL)**

292 **BL**'de "virmek" kelimesi yok.

293 bi-emrillâh: emrullâh ile **(İÜ)**

294 Bi-emrillâh: Ḥaḳ Teʿâlâ emriyle **(İÜ)**

295 **BL**'de "emrullâh ile" yok.

296 olurlar: olur **(İÜ)**

297 Ḳıṣṣa-i Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi's-selâm: Ḳıṣṣa-ı Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm **(İÜ)**. **BL**'de sayfa kenarında "253" rakamı var.

298 ẓuhûr idüp: ẓuhûrın **(İÜ)**

299 sırrın: sırrı **(İÜ)**

300 olup: olup ve **(İÜ)**

301 kâġıdın: kâġıdı **(İÜ)**

302 **BL**'de "bir" yok.

bildiresin deyu vedâʿ idüp ayrılur. Baʿde zamânin[303] Buẖtnaṣr'a o ḥâl müyesser olup Beytü'l-muḳaddes'i alduḳda bu ḥâl ile âşinâ olup tamâm maḳbûlı olduḳda sâyir muḳarrebleri[304] ḥased idüp Dânyâl dâyimâ yerine işer bevlin imsâke ḳādir degildür deyu ġamz iderler.[305] İmtiḥân içün Buẖtnaṣr cümle eşrâfın **[15[b] BL]** cemʿ idüp ol gice ʿayşa meşġūl olup bevvâblarına tenbîh ider ki zinhâr bu gice bu meclisden ṭaşra kimesne çıḳarmayasız çıḳanı[306] öldüresiz ben de çıḳarsam beni de[307] öldüresiz şöyle ki öldürmeyesiz sizi öldürmem muḳarrerdür deyüp ittifaḳ ol gice Ḥaḳ Teʿâlâ Dânyâl Ḥażretleri'ne imsâk-ı bevl müyesser idüp ve Buẖtnaṣr'a idrâr-ı bevl ṭarı olup bî-iẖtiyâr ṭaşra çıḳup bevvâblar ṭaşrada gördükde tenbîh üzere Buẖtnaṣr'ı ḳatl iderler deyu mesṭûrdur, naẓmda tamâm tafṣîl olunmışdur.[308]

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i ʿÎsâ-yı Nebî[309] ve Meryem Ana ʿaleyhimâ'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm[310]

Meryem Ana bir gün bir tenhâ yerde varup mübârek başın yuyup libâsın geyüp eṭrâfa baḳdıḳlarında mübârek gözlerine bir güzel şekil görinür. Ol ânda **eʿûẕü bi'r-raḥmâni minke in künte taḳiyyâ**[311] buyururlar. Meger ki emr-i Ḥaḳ ile Cebre'îl ʿaleyhisselâm güzel insân ṣûretünde görünmüşler ve buyurmuşlar ki[312] **innemâ**[313] **ene resûlü rabbiki li-ehebe leki ġulâmen zekiyyâ**.[314] Ve daẖı[315] buyururlar ki Rabb-ı ʿizzet ʿazze şânuhû size oġul virdi ve beni muştıcı gönderdiler didüklerinde Meryem Ana dimişler ki ben er görmedüm nice oġlan

---

303 vedâʿ idüp ayrılur. Baʿde zamânin: vedâʿ ile ayrılup zamân ile **(İÜ)**

304 muḳarrebleri: muḳarrebler **(İÜ)**

305 deyu ġamz iderler: dirler **(İÜ)**

306 **İÜ**'de "çıḳanı" yok.

307 **BL**'de "beni de" yok.

308 **BL**'de virgülden sonraki kısım yok.

309 Ḥaẓret-i ʿÎsâ-yı nebî: ʿİsâ Nebî **(İÜ)**

310 ʿaleyhimâ'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhimâ's-selâm **(BL)**. **BL**'de varak numarasını gösteren "255" rakamı bulunmakta.

311 "Senden, çok esirgeyici olan Allâh'a sığınırım. Eğer Allâh'tan sakınan bir kimse isen..." (Meryem 19/18)

312 buyurmuşlar ki: buyururlar ki **(İÜ)**

313 **BL**'de "innemâ" yok.

314 "Melek: Ben, yalnızca, sana tertemiz bir erkek çocuk bağışlamam için Rabbinin bir elçisiyim…" (Meryem 19/19)

315 **İÜ**'de "ve daẖı" yok.

olur didükde Ḫudâ'ya ersiz oğlan virmek âsândur buyurup **[3ᵇ İÜ]** ve[316] ol **[16ᵃ BL]** oğlan ʿIbrî olup niçe dertlülerüñ derdine dermân irgürüp ve mübârek nefesiyle mürdeler iḥyâ eyleyicekdür deyüp emr-i Ḥaḳ ile Cebre'il Emîn Meryem Ana'nuñ yeñlerine yapışup üfürür. Ol[317] nefesden Meryem Ana ḥâmile olur. Emr-i Ḥaḳ ile[318] maḥall-i ḥamlden üç gün geçdikde Ḫudâ-yı Rabbi'l-ʿâlemîn yâ ʿÎsâ ben kimem deyu buyurduḳlarında[319] ʿâlemi ḫalḳ iden Ḫallâḳ'sın deyüp ana raḥminde secde eylemişler deyu naḳl olınmışdur dinilür.[320] **İnnellâhe'ṣṭafâki ve ṭahhareki ve'ṣṭafâki ʿalâ nisâ'i'l-ʿâlemîn.**[321] Ḫavâtûn cinsinde[322] Ḥaḳ seni yegledi ve pâk ḳıldı muṭlaḳ Meryem Ana şâd olup ʿibâdete meşġūl olduḳda Ḥażret-i Cebrâîl ʿaleyhi's-selâm ṭâʿatun ziyâde olup Ḫudâ dâ'im[323] ve ḳā'im eyleye deyu duʿâ eylemişler deyu mesṭûrdur.[324]

[Beyt]
[Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün]

Muḥammed Musṭafâ Aḥmed ü Maḥmûd
Resûl-i müctebâ maḥbûb-ı Maʿbûd

[Beyt]
[Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün]

Selâmum irgüre ḫayrü'l-enâmı
Saña ḳıble ḳılan Beytü'l-Ḥarâm'ı

Kıṣṣa-i Resûl-i Ekrem ṣallallâhu Teʿâlâ ʿaleyhi ve ʿalâ âlihi ve ṣaḥbihi ve sellem[325]

Ḫudâ-yı Rabbi'l-ʿâlemîn nûr-i Ḥażret-i Muḥammed'i ʿaleyhi's-selâm cümleden **[16ᵇ BL]** muḳaddem ḫalḳ idüp ve cümle maḫlûḳātı Muḥammed Musṭafâ yüzi

316 **İÜ**'de "ve" yok.

317 Ol: O **(İÜ)**

318 **BL**'de bu ibâre yok.

319 buyurduḳlarında: buyuduḳlarında **(BL)**

320 **BL**'de "deyu naḳl olınmışdur dinilür" kısmı yok.

321 "Allâh seni seçti; seni tertemiz yarattı ve seni bütün dünyâ kadınlarına tercih etti." (Âl-i İmrân 3/42)

322 Ḫavâtûn cinsinde: Ḫavâtûndan **(İÜ)**

323 dâ'im: dâyim **(BL)**

324 **BL**'de "deyu mesṭûrdur" kısmı yok.

325 ṣallallâhu Teʿâlâ ʿaleyhi ve ʿalâ âlihi ve ṣaḥbihi ve sellem: ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem **(BL)**. **BL**'de varak numarasını gösteren "263" rakamı mevcut.

ṣuyına yaratdı deyu ʿulemâ-i ʿıẓâm beyân ḳılmışlardır. Ol nûr-ı Muṣṭafâ ʿaleyhi'ṣ-ṣalavât ü ve's-selâm muḳaddemâ Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm alnına intiḳāl ile[326] ʿAbdülmuṭṭalib oġlı ʿAbdullâh alnına irişüp andan ḫâtûn-ı muʿaẓẓamaları[327] Âmîne anamız alnına irüp **risâlet-penâh ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem** dünyâyı mübârek ve şerîf ḳademleri ile müşerref buyurduḳlarında envâr-ı İlâhî ile ʿâlem münevver olup cümle maḫlûḳāt ki melâ'ik ü ins ü cinn ü ṭuyûr u ḥayvânât ve eşcâr u nebâtât âgâh olup **maḥbûb-ı Ḥaḳ Muḥammed Muṣṭafâ ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem**[328] dünyâya geldi deyu birbirine muştılayup melâ'ike fermân-ı Raḥmân ile **[4ª İÜ]** maḥbûb-ı Ḫudâ Muḥammed Muṣṭafâ ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm dünyâya geldi deyu nidâ idüp ol nidâdan[329] berr u baḥr maḫlûḳı âgâh olup neşâṭa irüp Âmîne Ḫâtûn raḍıyallâhu ʿanhâ Resûlü'ş-şeḳaleyn saʿâdet ile dünyâya ḳadem baṣdıḳda ol ân Bârî Teʿâlâ ʿazze şânuhû'ya secde idüp mübârek arḳalarında yazılmış ol maḥalde gördüm **lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh** yazılmış **[17ª BL]** evvel âsmâne[330] bir direk miṣâl-i nûr-ı ʿaẓîm çıḳup şuʿâından ʿâlem münevver olup Fâris şehri ol gice yere geçüp ve İbrâhîm ʿaleyhi's-selâm içün Nemrûd-ı merdûd yaḳduġı âteş henüz ol gicede sönmüş ol mübârek gicede ʿâlemde olan bütler cümlesi yüzleri üzerine düşmişler ve kilîsâlar çatlayup biñ ʿaded kilîsâ yere geçüp ve cümle seḥḥârlaruñ siḥirleri bâṭıl olup âṣâr-ı luṭf-ı İlâhî'nüñ ve muʿcizât-ı Resûl-i Ekrem'üñ ḥadd ü[331] ḳıyâsı yoḳdur. Ve taḳrîr ve taḥrîr ile beyâna gelmek mümteniʿ idügi günden rûşendür. Ve saʿâdet-ile Maḥbûb-ı İlâh Muḥammed Resûlullâh irişüp ḫalḳı dîne daʿvet üzre olduḳlarında Kaʿbe müşrikleri arasında şiḳāḳ-ı ʿaẓîm vâḳiʿ olduḳda Medîne-i Münevvere'ye hicret fermân olundukda Ḥażret-i Ebâ Bekr raḍıyallâhu ʿanh ile ġāra girdüklerinde Ḥaḳ Sübḥânehu ve Teʿâlâ emri ile örümcek ġār aġzına perde çeküp ve gögercin yuva yapup fevri yumurdlayup[332] ol ân Resûlullâh ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellemi[333] ḥıfẓ içün Ḫudâ-yı Rabbi'l-âlemîn Cebrâîl ʿaleyhi's-selâm Ḥażretleri'ne fermân idüp buyurduḳlarında **[17ᵇ BL]** ġār ḳapusına geldiklerinde örümcek dimiş ki yâ Cebrâ'îl Ḥażretleri girü dur bugün perde-dârlıḳ emr-i Ḥaḳ ile bu żaʿîfe fermân olunmışdur didükde senüñ ne ḳudretüñ

---

326 intiḳāl ile: inḳāl ile **(BL)**

327 muʿaẓẓamaları: ʿıẓâmları **(İÜ)**

328 **İÜ**'de "ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem" ibâresi iki defa yer almaktadır.

329 **BL**'de "ol nidâdan" ibâresi yok.

330 "evvel" kelimesi **İÜ** ve **H**'de (11ª) "ol" şeklinde okunmaya müsaitse de **BL**'de hem şedde hem de hareke mevcuttur.

331 ḥadd ü: ḥaddi ve **(İÜ)**

332 Yumurdlayup: murdlayup **(BL)**

333 ve sellemi: ve sellem **(BL)**

vardur ki baña mâniʿ olasın deyüp örümcek **[4ᵇ İÜ]** dimiş ki benüm yek târıma ḳuvvet eyle eger ḳırarsañ bu ḫıdmetden giru durayın deyüp Ḥaẓret-i Cebrâ'îl[334] örümcek perdesinüñ yek târına yapışup kemâl-i ḳudret ile iḳdâm idüp ve bir târın ḳırmaġa ḳādir olmayup emr-i Ḥaḳ[335] ve muʿciz-i Resûl-i Ekrem'dür deyu fâriġ olmışlardur deyu mestûrdur.[336]

Naʿt-i Resûl-i Ẕü'l-celâl

Mahbûb-ı Ḥaḳ'dur ber-kemâl*

[Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün]

1. İy Resûl-i Ẕü'l-celâl ism-i şerîfüñ Muṣṭafâ
İşigüñ ḳıldı ṭavâf anlardurur ehl-i ṣafâ

2. Emr-i Ḥaḳ'la Merve ḥaḳḳı saʿyim oldur medḥiñe
Ol Kerîm ḳudret virüp luṭfıña ḳılam ıṣṭıfâ

3. Cebheñe nûr-ı ḳadîm irdi vü eyledi ḳarâr
Ehl-i İslâm'a saʿâdet irdi küffâra cefâ

4. Ol gice Beytü'l-Muḳaddes'de idüpdür cümleten
Enbiyâ vü evliyâ ẕâtıña ḳıldı iḳtidâ

5. Eyledüñ miʿrâca Cibrîl Ḥażreti ile ʿurûc
Ẓâhir olmış idi ẕât-ı pâkiñe cümle ḫafâ

6. Almayuban ʿaynuña Ḥaḳḳ'ın viṣâlin istedüñ
Âferîn ḥamdin oḳurdı cümle-i ehl-i vefâ[335]

7. İsmüñ Aḥmed yâ Muḥammed ola maḥmûd ümmetüñ **[18ᵃ BL]**
Ẕerre şefḳatüñ irişe iy Resûl-i müctebâ

8. Ayaḳ üzre biñ ayaḳ gele o gün ola ḥisâb
Iżṭırâbdan beyni'i ḳaynada ol demde ḳafâ

9. Âb-ı şefḳatüñ ire refʿ olına cümle ʿataş
Ẕerre lutfıñ ile buyura Ḫudâ emr-i ʿafâ

---

334 Ḥaẓret-i Cebrâ'îl: Cebrâ'îl **(BL)**

335 emr-i Ḥaḳ: emr-i Ḥaḳ'dur **(İÜ)**

336 olmışlardur deyu mestûrdur: olmışlar **(BL)**

* Kenarda varak numarasını gösteren "277" rakamı yazılı.

6 oḳurdı: oḳudı **(İÜ)**

10. Şerʿiñüñ icrâsına ẖâdim olan sulṭân olur
Müşkilât ẖastaları şerʿüñ ile bulur şifâ

11. Yâr-ı Ebâ Bekr ʿÖmer ʿOṯmân ʿAliyyü'l-Murtażâ
Oldılar âṣaf saña sulṭân-ı şâh-ı enbiyâ

12. Oldı ol dem perde-dâr ġār aġzına ol ʿankebût
Ġārda oldı refîḳ ol ṣâdıḳ-ı ṣıdḳ-ı ṣafâ

13. Emr irişüp Cebre'îl geldükde ol ġār aġzına
ʿAnkebût dir girü dur uġrayamaz yâd âşinâ

14. ʿİbret almaḳlıḳ dilerseñ ḳuvvet it yek târıma
Bu żaʿîfüñ târınuñ muḥkemligiñ sen de ṣına

15. Eylemiş ḳuvvet tamâmen târı ḳırmaḳ olmamış
Emr-i Ḥaḳ'la muʿcizüñ oldı o târa âşinâ

16. İbtidâ ẓâhirde oḳutdı eẕânuñı ʿÖmer
Refʿ olındı ol şecîʿüñ ḳuvvetiyle iẖtifâ

17. Ol şerîf ʿOṯmân'ı gör kim cemʿ-i Ḳur'ân eyledi **[5ᵃ İÜ]**
ʿÂḳil olan ol Ḳur'ân'la iderler iktifâ

18. İrdi arslân-ı H̱udâ oldur ʿAliyyü'l-Murtażâ
Pençe urdı ʿâleme dîn açmadadur reh-nümâ

19. Ödi ṣındı Ẕü'l-fiḳār'ın göricek kâfirlerüñ
Heybetinden gökyüzünde uçamaz idi hümâ

20. Oldılar anlar ẖalef bu demde cümle deyelüm
Rıḍvânullâhi ʿaleyhim ecmaʿîn'i muṭlaḳā

21. Sen ḳopar yâ Rabbenâ bendeñ livâ-i ḥamd ile
Ol Resûl-i çâr-yâre oldı **Hindî** mübtelâ

[18ᵇ BL] Ve ṣallallâhu ʿalâ cemîʿ-i'l-enbiyâ'i ve'l-mürselîn ve'l-ḥamdü lillâhi Rabbi'l-ʿâlemîn

---

14 ʿİbret almaḳlıḳ dilerseñ: ʿİbret almaḳ dileseñ sen **(İÜ)**

16 ḳuvvetiyle: ḳuvvet-ile **(BL)**

17 iderler: ider **(BL)**

20 anlar: ḥamle **(İÜ)** // ecmaʿîni: ecmaʿîn **(İÜ)**

Beyt
Naẓma getürdi ḳıṣṣaların ʿabd-i bî-riyâ
Oldı refîḳ ḥamd aña ervâḥ-ı enbiyâ
***

Beyt
Dilâ medḥ eylegil Ẓıll-ı İlâh'ı
Ki oldur rubʿ-ı meskûn pâdişâhı

Naẓm*
[Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün]

1. Ḫalîfe-i İlâh sulṭân-ı aʿẓam
Mübârek dilleri Allâhu aʿlem

2. Ṣalâḥ u zühd ü taḳvâ ile me'nûs
Bu ḫaṣlet luṭf-ı Ḥaḳ'la şâha maḫṣûṣ

3. Bulur yol ḳalb-i ʿirfâna o ḫaṣlet
Müyesser olana key ulu devlet

4. İrişüp ẕerre şemme bu gedâya
Ḫudâ görmüş sezâ ẕerre ʿaṭâya

5. Ki Şâh-ı kâm-kâr devrinde bu ân
Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ naẓmını iḥsân

6. O dem ḳalbime ilhâm ḳıldı Ḳādir
Dilümden luṭf-ı Raḥmân oldı ṣâdır

7. Bi-ḥamdillâh irişdüm devlete ben **[19ª BL]**
Murâd Ḫân devri içre vech-i aḥsen

8. Ḫudâ-yı Rabb-i ʿizzet pâdişâhı
Sere tâc-ı edeb nûr-ı İlâhî

9. Żiyâsı ʿâleme fer virdi taḥḳīḳ
ʿAdl-i nûrı anı eyledi taṣdîḳ

10. Ḳıṣaṣ-ı enbiyâyı kim oḳuya
Ḫudâ ʿibretlerini anda duya

---

* Başlık **İÜ**'de yok.

6 O dem ḳalbime: Ḳılup ḳalbüme **(İÜ)** // oldı: ḳıldı **(İÜ)**

11. Ḳulûba luṭfını feyż ide Raḥmân
Müyesser ide ḳullarına Sübḥân

12. Göre ẓâhirde vü bâṭında âṣâr **[5^{b} İÜ]**
Aña ervâḥ-ı enbiyâ ola yâr

13. Ḥicâbı refʿ ide gözden o Settâr
Aña mekşûf oluna gizlü esrâr

14. Bu ḥâl üzre duʿâda **Hindî** şâha
Hediyyesi budurur pâdişâha

Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ'nuñ ʿaleyhimü'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm fihristi tamâm oldı bi-ʿavnillâhi Teʿâlâ ve ḥüsne tevfîḳıhi fî 1009*

Kitâb-ı Ḳıṣaṣ-ı Enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm bi-naẓm-ı Hindî Maḥmûd el-faḳîr**

Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm **[1^{b} İÜ]**

[**Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün**]

1. Deyelüm besmeleyle'l-ḥamdülillâh
Ola tâ dilde ṣâbit lafẓatullâh

2. Ola naẓmum ḳıṣaṣ-ı enbiyâdan
Şular ki naḳl olundı etḳıyâdan

3. Ola luṭf-ıla rehber şerʿ-i Aḥmed
Resûl-i müctebâ Maḥmûd Muḥammed

4. Şefâʿat eyleye yevmü'l-ḳıyâmet
Günehkâr ümmete ire saʿâdet

5. Ṣalavât virelüm rûḥ-ı Resûl'e
Melâ'ik ḫıdmet eylerler vuṣûle

---

* Bu kayıt **BL**'de yok. **BL** nüshasının 18^{b}-20^{b} arası boş. Son cümlenin, içindeki tarih kaydını da ihtivâ edecek şekilde **H** nüshasında mevcut olması **H**'nin **İÜ** esas alınarak istinsâh edildiğini göstermektedir. Ancak **H** nüshasında önemli olmamakla birlikte yer yer müstensih hatâları dikkat çekmektedir.

** **İÜ**'de başlık yok.

1 "besmeleyle elḥamdülillâh" ibâreleri vezin icâbı birleştirildi.

6. Çehâr-ı yâre vü etbâʿ u âle
Ṣalavât ü selâm el ur maḳāle

7. Ki ẕerre naḳl oluna ḳudretullâh
Beyân olmaḳ ne mümkin ḥikmetullâh

Medḥ-i Pâdişâh-ı Ẓıllullâh

8. Ḫalîfe-i İlâh İslâm'a sulṭân
Bedendür ḫalḳ-ı ʿâlem oldurur cân

9. Sezâ-vâr gördi Yezdân taḫt u tâcı
Virür küffâr emân ile ḫarâcı

10. ʿAdl-küsterdür ol ḫûrşîd-i himmet
Anuñ-çün virdi Raḥmân aña rifʿat

11. Ḫudâvende Ḫudâ ola nigehbân **[2ª BL]**
Cihân rûyı anuñ ʿadliyle ḫandân

12. Duʿa farż oldı ol ṣâḥib-ḳırâna
Ḳomışdur anca âṣâr ʿâḳılâne

13. Murâd Ḫân-ı cihân ḫâḳān-ı aʿẓam
Ferîdi ʿâlemüñ ẕât-ı müfeḫḫam

14. Ḫudâ var eylesün ol tâcdârı
Cihân ḫatmine dek ḳılsun ḳarârı

15. İşidenler bu taḥrîrden ḫitâbı
Oḳuya devlete Ümmü'l-Kitâb'ı

Bâʿiṣ-i naẓm-ı ḳıṣaṣ-ı enbiyâ-i ʿıẓâm ʿaleyhimü'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

16. Sebeb bu naẓma ne eyledi Allâh
Kimesneye degil bâḳī güẕergâh

17. Neden neye irişdüm sâl u mâhda
Geçirdim ʿömrümi ḫıdmet-i şâhda

18. Cihânda şâh idi Sulṭân Süleymân
Anuñ rûḥını şâd eyleye Raḥmân

---

* naẓm-ı ḳıṣaṣ-ı enbiyâ-i ʿıẓâm ʿaleyhimü'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: naẓm-ı ḳıṣaṣ-ı enbiyâ ʿaleyhimü's-selâm **(BL)**

17 sâl u mâhda: sâl-ı mâhda **(BL)**

19. Zamânında olupdı ḳāḍî-ʿasker
İrişdi devlete luṭfı ile ser

20. O Ḳuṭbü'd-dîn-zâde ḳuṭb-ı Raḥmân **[2ᵃ İÜ]**
Yazardum şerʿî aḥkâmı ol ezmân

21. Celâl-zâde idi Tevḳīʿî ol dem
Duʿâsundadurur dâ'im anuñ fem

22. Çıḳup Ḳonyâ'ya Şehzâde Selîm Ḫân
Ḥaḳīri itdiler kâtib-i dîvân

23. Olup on bir yıl ol ḫıdmetde ḳā'im
Reʿâya ber-murâd giderdi dâ'im

24. Müteferriḳa ḳıldı beni sulṭân
Görüldi ilçilikle şâh-ı şarḳān

25. O Ṭahmâsb şeh idi ol zamânda **[2ᵇ BL]**
Edâ-yı ḫıdmet ḳıldı emânda

26. Daḫı üç defʿa ḥac oldı müyesser
Görüpdür bu saʿâdeti daḫı ser

27. Yemen iline ḥuccâc ile vardum
O yerlerde niçe çerâġ uyardum

28. İdüp üç maḥmile ḫıdmet cihânda
Ola âṣârı umaram cinânda

29. Kütâhiyyâ'ya geldük Şehriyâr'la
Müşerref eyledi ol gül-ʿizârla

30. Ḳapucıbaşı ḳıldı bendesini
O gün ezdimdi sükker kellesini

31. Üçünci ayda oldı şehr-i yârî
Müsaḫḫar ḳıldı Yezdân her diyârı

---

19 olupdu: ol-idi **(İÜ)**
21 dâ'im: dâyim **(BL)**
23 ḳā'im: ḳāyim **(BL)** // dâ'im: dâyim **(BL)**
25 Edâ-yı: Edâ-ı **(BL)**
28 İdüp: Olup **(İÜ)**

32. Açup Âmid'de vü Marʿaş'da defter
Çerâġum oldı ʿâlemde hezâr er

33. Müteferriḳa oldum vaḥdet içün
Baña açıldı ḳapu miḥnet içün

34. Cihânda sikke ḳodı Şâh Selîm Ḫân
İde raḥmet aña luṭf ıssı Sübḥân

35. Ġazâ yolunda deryâda dutuldum
Çoḳ oynadımdı ol ânda ütüldüm

36. Ḳızıl alma'da Papa'nuñ elinde
Olup dört yıl o küffâruñ ilinde

37. ʿİbâdet üzre idük ḳırḳ müselmân
Bizi ḥıfẓ itdi luṭfı ile Mennân

38. Ki yazdım anda cümle sergüẕeştüm
İdüp cûş anda deryâ gibi ṭaştum

39. Sekiz biñ beyt-ile yazdım kitâbum
Naṣîḥat idi yârâna ḫiṭâbum

40. **Hediyye** didüm adına anuñ ben **[3ª BL]**
Eritdüm ol kitâb-çün cân ile ten

41. Bi-ḥamdillâh getürdüm pâdişâha **[2ᵇ İÜ]**
Anuñ luṭfı ile bitmişdi yara

42. Bizi küffâr elinden aldı ol yâr
Virüp küffâr bedel luṭf ehli ḫünkâr

43. Mükâfât eyleye Ḥaḳ kâm-kâra
Niẓâm ʿadl-ile virür rûzigâra

44. Yetişdi çünki altmış sekize yaş
Ecel yaṣduġına ḳonulmadın baş

45. Ṣalâḥ ile oluna bir ʿamelde
Sirişt olam anuñla ḫâtimemde

---

34 Sübḥân: Yezdân **(BL)**

35 oynadımdı: oynadum idi **(İÜ)**

42 ehli ḫünkâr: ehl-i ḫûnkâr **(İÜ)**

46. Ḳıṣas-ı enbiyâ ola enîsüm
Meşâyıẖ-ı ʿıẓâm ola celîsüm

47. Ḳalem urdum ṣıġındum ben Ḫudâ'ya
Bahâne ister ol Yezdân ʿaṭâya

48. Umaram ṣaḳlaya sehv u ḫaṭâdan
Dirîġ itmeye luṭfını gedâdan

49. Resûlullâh'dan umaram şefâʿat
Livâsında ḳopam yevmü'l-ḳıyâmet

50. Bu naẓmuñ kim ḫaṭâsın ide taṣḥîḥ
Odur insân cihân içinde taṣrîḥ

51. ʿUyûbın anlaruñ setr ide Deyyân
Benüm ʿaybumı setr eyleye ol cân

52. Ki yaʿnî ide noḳṣânını tekmîl
İki cihân ṣevâbın ide taḥṣîl

53. Egerçi neṣr-ile olmışdı ḳıṣṣa
Faḳīre naẓm üzere ire ḥıṣṣa

54. İlâhâ eyle âsân bu kitâbı
Oḳuyanlara irişdür ṣevâbı

55. Daḫı nâẓımına vü kâtibine **[3[b] BL]**
Ṣevâblar ḥâṣıl eyle sâmiʿîne

Beyân-ı levḥ ve'l-ḳalem*

56. İdelim emr-i Ḥaḳ'la ibtidâyı
Müdâm ẕikr idelim Bârî Ḫudâ'yı

57. Rivâyet eyledi dir İbn ʿAbbâs
Raḍıyallâhu ʿanhu deye her nâs

---

48 sehv u ḫaṭâdan: sehv-i ḫaṭâdan **(BL)**
51 ʿaybumı: ʿaybum **(İÜ)**
52 cihân: dünyâ **(İÜ)**
* Beyân-ı levḥ: Beyânü'l-levḥ **(İÜ)**

58. Yaratdı didi evvel Ḥaḳ Teʿâlâ
Ki oldur levḥ-i maḥfûẓ ṭûl u bâlâ

59. Yaratdı ne kim oldı olacaḳdur
Anı ḥaḳ üzre bilen yine Ḥaḳ'dur

60. Ḳızıl yâḳūt levḥüñ çevre yanı
Beyân eyleyemez insân zübânı

61. Ḳalem ḫalḳ oldı cevherden muḥaḳḳaḳ **[3ª İÜ]**
Uzunluġını beş yüz yıl didi Ḥaḳ

62. Ḳalem şaḳ oldı nûr çıḳardı her bâr
Ne kim emr itdi Ḥaḳ levḥ üzre yazar

63. Ne kim olmuşdurur u olacaḳdur
Yazusın her kimesne görecekdür

64. O taḥrîrde kimi nîk-baḫt oldı
Şeḳāvetle kimi bed-baḫt oldı

65. Dir ol levḥ doldı vü ḳalem ḳurudı
Ḳoma elden rükûʿ ile sücûdı

Beyt

66. İlâhâ ḫalḳ idensin ins u cânı
Ne mümkin luṭfıñuñ ola beyânı

Beyân-ı ḫalḳü'l-mâʾ

67. Yaratdı Ḥaḳ bir aḳ inci müdevver **[4ª BL]**
Żiyâsından olur ʿâlem münevver

68. Yedi ḳat yir u gökce ululuġı
Kemâliyle bilen var itdi yoġu

69. O yetmiş biñ dil ile Ḥaḳḳ'a tesbîḥ
Ve yetmiş biñ luġatle ḳıldı taṣrîḥ

70. İder ḥamd ol Kerîm-i Ẕü'l-celâl'e
Lisân buldıḳda ol gevher-maḳāle

---

63 olmuşdurur u olacaḳdur : olmuşdurur olacaḳdur **(İÜ)**

71. Nidâ ḳıldıḳda ol gevhere Yezdân
Olur gevher nidâ irdükde lerzân

72. Eriyüp ṣu olur gevher nidâdan
Kim utanmaz u ḳorḳmaz ol Ḫudâ'dan

73. Olup âb mevc urur ol gevher-i pâk
Müşerrefdür görüñ ol âb ile ḫâk

74. Gice gündüz müdâm çaġlamada âb
Anuñ-çün gözyaşın dökmede dolâb

75. Müdâmî ẕikr-i Ḥaḳ'da âb-ı cârî
Cemâlin gösterüpdür aña Bârî

76. Ṣuda olan faẓîlet ġayride yoḳ
Ḫudâ'nuñ ʿibret-âmîz işleri çoḳ

77. Ḥayâtı külli şey'üñ ṣu-y-ıladur
Şular memdûḥdur eyü ḫûy-ıladur

Ve ceʿalnâ mine'l-mâ'i külle şey'in ḥayy*

78. Ṣu gibi çaġlamaḳda pâk-dil ol
Gül ile hem-nişîn olmaḳda kil ol

Beyân-ı ḫalḳü'l-ʿarş

79. Yeşil cevherden itdi ʿarşı Allâh **[3ᵇ İÜ]**
Melâ'ik gördi didi aḥsenellâh

80. Ululuġı o ʿarşuñ vaṣf olınur **[4ᵇ BL]**
Ki ol ʿarş ṣu üzerine ḳonulur

81. Kitâb-ı enbiyâda ʿarş beyânın
Ki her birinde yazmışlar ʿayânın

82. Dimişler ʿarşı yetmiş biñ seri var
Ki her serinde yetmiş biñ femi var

83. Ve her aġzında yetmiş biñ lisânı
Ve yetmiş biñ luġatle her zübânı

---

* "Her canlıyı da sudan meydana getirdik." (el-Enbiyâ 21/30) (Bekir Sadak, *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlatımı,* İstanbul 2009.)

84. İderler Ḥaḳḳ'a tesbîḥ ile tebcîl
ʿİbâdet ile sen de eyle taḥṣîl

85. Ḫudâ emriyle ʿarş ṣu üzre durdı
Ve kâne'l-ʿarş ʿale'l-mâ'i buyurdı

86. Rivâyet eylediler İbn ʿAbbâs
Binâya başladıḳda cümle-i nâs

87. Muḳaddem ol temel urur zemîne
Direk urur yesâr-ile yemîne

88. Düzeldür saḳfı andan cümle üstâd
Bu nevʿa urılu gelindi bünyâd

89. Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet ʿazze ve cell
Muḳaddem ʿarşı saḳf itdi muḥaṣṣal

90. Bil andan ḫalḳ idüp arż u semâyı
Yaratdı yili ol götüre mâyı

91. Ki durdı ʿarş ṣu üzre ṣu yil üzre
Döner bu çerḫ her mâh u yıl üzre

92. Kelâmında buyurur Ḥaḳ Teʿâlâ
Kimüñ ne zehresi vardur deye lâ

Ve yaḥmilü ʿarşa rabbike fevḳahüm yevme'iẕin ṯemâniyeh*

Ḥameletü'l-ʿarş

93. Yaratdı dört ferişte Rabb-i ʿizzet **[5ᵃ BL]**
Olar ʿarşı götüre virdi ḳudret

94. Ḳıyâmet ḳopduġı dem dört ferişte
Ölüben dirilüp olurlar işte

---

84 ʿİbâdet ile: ʿİbâdet eyle **(BL)**

85 Hûd Sûresi'ndeki âyette geçen ilgili yerin aslı şöyledir: "**Ve kâne ʿarşuhu ʿale'l-mâ'i**" "Arşı da su üzerinde idi…" (Hûd 11/7) (Bekir Sadak meâli)

88 gelindi: geldi **(İÜ)**

89 Ḫudâ-yı: Ḫudâ-ı **(BL)**

* "O gün Rabbinin arşını, bunların da üstünde sekiz (melek) yüklenir." (el-Hâkka 69/17)

95. O dört ferişte dört cins ṣûret-ile
Añılur her biri bir sîret ile

96. Birinüñ şekli âdem âdem içün
Şefâʿat her dem eyler ol dem içün

97. Diler rızḳını âdem oġlanınuñ **[4ª İÜ]**
Görüñ iḥsânını siz ol Ġanî'nüñ

98. Birinüñ ṣûreti öküz-miṣâldür
Şefâʿati anuñ ḥayvâna dâldür

99. Olaruñ rızḳını ister Kerîm'den
Bu cümlenüñ ġıdâsı ol Raḥîm'den

100. Biri yırtıcı ḥayvân şeklidür bil
Olaruñ rızḳın istemekdedür dil

101. Birinüñ şeklidür dir murġ-ı kerkes
Olar murġlar ġıdâsına açar re's

102. Alup boynuna ʿarşı dört ferişte
Ayaġ üzre durup olar sirişte

103. Żaʿîf olduġı eyyâmda melâ'ik
İderler Ḥaḳḳ'a tesbîḥ ol-mesâlik

104. İder ḳudretlerin Yezdân ziyâde
Olurlar luṭf-ı Ḥaḳ ile küşâde

Beyân-ı Kürsî

105. Ṣorarsañ kürsî[y]i ʿarşuñ öñünde
Beyân budur Ebû Ġaffâr dilünde

106. Dimiş ṣordum Resûl-i Ẕü'l-celâlden
Ki ḳanḳı âyet efḍaldür kelâmdan

107. Buyurmış âyete'l-kürsî risâlet **[5ᵇ BL]**
Aña meşġūl olan bulur saʿâdet

---

102 olar: olur **(İÜ)**

105 kürsî[y]i: kürsî **(BL)**

108. Buyurmışlar daẖı maḥbûb-ı H̱allâḳ
Yedi ḳat yir u gökle kürsîye baḳ

109. Ḳatında kürsînüñ bir ḥalḳa gök yir
Ve ḥalḳa ʿarş yanında kürsîdür dir

110. O Ḳādir ḳudretin kim ide taḳrîr
Anuñ yüz biñde biri ola taḥrîr

111. Yine noḳṣân iledür bil muḥaḳḳaḳ
Kemâliyle bilür ancaḳ anı Ḥaḳ

Resûlullâh'a maʿlûm cümle esrâr

ʿArşı iḥâṭa iden ilan beyân olınur*

112. Rivâyet olınur Ḥażret-i Kaʿb'den
Ne ulular gelüpdür diñle ʿabdden

113. Yaratdı bir ilan dir Ḥaḳ Teʿâlâ
Anuñ ḳaddini ḳıldı ṭûl u bâlâ

114. Bu ʿarşı cümleten ṭolan buyurdı
Ṭolandı ʿarşı kendüyi ḳıvırdı

115. Başı aḳ incüden gevdesi zerdür **[4ᵇ İÜ]**
Gözü yâḳutdan daẖı güzeldür

116. Ol ilanuñ ululıġın bilen Ḥaḳ
Gözüñ aç ʿibret-i Ḥaḳḳ'a oñat baḳ

117. Ve ḳırḳ biñ ḳanadı vardur ilanuñ
Cevâhirden ḳanadı dindi anuñ

118. Ve her ḳanadınuñ her bir yükünde
Ferişteh oturur tesbîḥ dilünde

---

109 ẖalḳa: ḥalḳa **(İÜ)** // Ve: O **(İÜ)**
* ilan: yılan **(İÜ)**
113 ilan: yılan **(İÜ)**
114 ṭolan: dolan **(İÜ)** // Ṭolandı: Doladı **(İÜ)**. **BL**'de beytin sonunda "ilan" kelimesi var.
116 Ol: O **(İÜ)**; ilan: yılan **(İÜ)**
117 ilanuñ: yılanuñ **(İÜ)** // Cevâhirden: Cevâhirdür **(İÜ)**

119. Ne vaḳtin-kim ol ilan ide tesbîḥ
Feriştehler ziyâde ḳıldı taṣrîḥ

120. Ḳaçan ol mâr dir aġzını açar **[6ª BL]**
Dimâġlar pür ider nûrını ṣaçar

121. Resûl ḥażretine miʿrâcda ol mâr
Selâm virdi daẖı ol açdı aẖbâr

122. Dimiş-kim sendedür ẖayr ümmetüñde
Saʿâdetde olurlar şefḳatüñde

Beyt*

123. Resûl-i Ḥaḳḳ'a mâr itdi şehâdet
O şükrâneye lâzımdur ʿibâdet

Ḥadîṯ-i ibtidâ-i ẖalḳi'l-arżi ve'l-cibâl

124. Resûl'den Kaʿb ḳılmışdur rivâyet
Selâm olsun eyâ ehl-i şefâʿat

125. Buyurmışlar ki Ḥaḳ emri ile bil
Ṣuyı ḳıldı muḥarrik dem-be-dem yil

126. Ṣu mevc urmaġ-ıla çalḳandı ol ân
Köpügünden yaratdı yiri Sübḥân

127. Ḳarâr dutmayuban oynadı yirler
Ḳomış Ḥaḳ ṭaġları yir üzre dirler

128. Ulaşıḳ Ḳāf'a dir ṭaġlar ṭamarı
Ne ḥikmet üzre gör ẖalḳ itdi Bârî

Beyân-ı buḥûr-ı heft

129. Yaratdı ol Kerîm yedi deñizi
Biri birinden eyledi temizi

---

119 vaḳtin-kim: vaḳti-kim **(İÜ)**

120 aġzını: aġzın **(BL)** // Dimâġlar: Ṭımâġlar **(BL)**

* Bu başlık **BL**'de yok.

127 dutmayuban: ṭutmayuban **(İÜ)**

129 eyledi: eyladı **(BL)**

130. Muḳaddem ḫalḳ ider evvelki baḥri
İḥâṭa ḳıldı Ḳāf ṭaġını nehri

131. Anuñ adına Banṭış didi Raḥmân
İkinci deñiz adı Ḳayd'dur iy cân

132. Dinür Âṣam üçünci deñize yâr
Muẓalmi'dür biliñüz deñiz-i çâr

133. Beşinci baḥruñ adı oldı Mermâs **[6[b] BL; 5[a] İÜ]**
Dinür altıncıya Sâkin bile nâs

134. Deyeler cümle yedinciye Pâkî
Bularla gör müşerref ḳıldı ḫâki

135. Ve deryâda olan maḫlûḳı Raḥmân
Yaratdı üç gün içre dindi Deyyân

136. İdüp ḫalḳ rızḳlarını Ḥayy u dânâ
Ġıdâsını bulur żaîf tüvânâ

Beyân-ı zemîn-i heft

137. Rivâyet İbn ʿAbbâs'dan olınur
Yedi ḳat yir ki meşhûrdur añılur

138. Dinür evvelki yir adına Renkâ
ʿAḳīm yili olupdur anda ʿanḳā

139. Anuñ bendleri yetmiş biñ dinildi
Ve yetmiş biñ melâ'ik dutdı bendi

140. Dutar her bendini bekci melâ'ik
Helâk itdürdi ʿÂd ḳavmini Mâlik

141. Ḫudâ'dur bil muḥaḳḳaḳ Mâlikü'l-mülk
Anuñ emriyle deryâda yürür fülk

142. O arż sâkinlerine dindi Bûsem
ʿAẕâbıyla yuda baʿżıları sem

---

132 Âṣam: Aṣam **(BL)**
134 cümle: cümleye **(İÜ)**
136 Ġıdâsını: ʿAẕâbını **(İÜ)**

143. İrişe baʿżıları dir şevâba
ʿAmelde ḥâżır olġıl sen cevâba

144. İkinci arża Dârü'l-ḫuld olup nâm
Ṭamu ehli dem ile çekeler câm

145. O yir ḳavmine bilgil nâm Ṭamas'dur
Ṭaʿâmları kilâb bir ʿucbe nâsdur

146. Üçünci yire nâm ʿAdḳa dinilmiş
O arż üzere ʿaḳrebler ḳonulmış

147. Ḳatır ṣûret dişi sügüye beñzer **[7ª BL]**
Olarıñ cümlesine dindi yek-ser

148. Dinür kim üç yüz altmış dürlü zehri
Olarıñ ḳuyruġı ucunda ḳahrı

149. Ki bir ẕerresi yir üzre ḳonaydı
O zehr-ile yirüñ ehli yanaydı

150. O yir ehlinüñ adına Ḳabes dir
Ḫudâ ḫalḳ eylemişdür bir ʿaceb yir

151. Didi dördünci yir adına Ḥayyâ
O arż üzre yılanlardur müheyyâ

152. Olarıñ cüssesi ṭaġlar gibidür
Ve dişlerini ṣanursın sügidür

153. Olar dişiyle ṭaġları uraydı **[5ᵇ İÜ]**
O ḍarb-ıla yerinden ayrılaydı

154. O yir ḳavminüñ adına di Cülhâ
Olarıñ gözi yoḳdur cümle aʿmâ

155. Ḳanatları var anlaruñ dinildi
Bular hep İbn ʿAbbâs'dan bilindi

156. Biliñ Melṣâ beşinci yirüñ adı
Ḳomış kibrît ṭaşın anda o Hâdî

---

147 dindi: didi **(İÜ)**

152 cüssesi: cüṣṣesi **(İÜ)**

156 Melṣâ: Meleṣâ **(İÜ)** // ṭaşın anda o Hâdî: ṭaşını anda Hâdî **(İÜ)**

157. Anuñla olısar küffâr ʿaẕâbı
Göriserdurur anlar ol ʿıḳâbı

Ve ḳūdühe'n-nâsu ve'l-ḥicâretü*

158. O yir ḳavminüñ adın Maḥle yazmış
Ve çoḳluġın Ḫudâ bilmekde ḳalmış

159. Olup altıncı yirüñ adı Siccîn
Müdâm ḳalmaz didi dutan ṣaḥîḥ dîn

160. Dutar dîvânı anda ṭamu ehli
Olardur cümleten ḫabîṯ ʿamelli

161. Buyurmışdur kelâmında o Cebbâr **[7[b] BL]**
Ne yirde olısardurur o füccâr

Kellâ inne kitâbe'l-füccâri lefî siccîn**

162. Ḳaṭâṭ'dur anda olan ḳavmüñ adı
Olar murġ ṣûretinde var ḳanâdı

163. İderler Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a ʿibâdet
Zihî devletlü başlar ide ṭâʿat

164. Yedinci yirüñ adına ʿUcub dir
Olupdur ol yir içre İblîs'e yir

165. Cüsûm adlu olur dir bir gürûh er
Çeñesi yırtıcı ḥayvâna beñzer

166. Ḥavâledür olar Ye'cûc'a dindi
Yedinci yir burada ḫatme irdi

---

* "Yakıtı insan ve taş olan cehennem ateşinden sakının." (el-Bakara 2/24)

158 adın: adına **(İÜ)** // Ve çoḳluġın: Di çoḳluġın **(İÜ)**

160 dîvânı: dîvân **(BL)**

** "Doğrusu günâhkârların yazısı muhakkak Siccîn'de olmaktır." (el-Mutaffifîn 83/7)

164 ʿUcb: ʿAceb **(İÜ)**

Mıṣrâʿ

Kerîmâ ḳudret ıssı pâdişâhsın

Beyân-ı Vehb ibn Münebbih raḍıyallâhu ʿanh*

167. Teʿâlallâh yaratdı bir ferişte
Buyurdı aña kim ola bir işte

168. Girüp yir altına omzuna aldı
Elin maġrible meşrıḳda çıḳardı

169. Biri muḥkem dutup buldı ḳarârı **[6ª İÜ]**
Yaratdı dindi yaşıl ṭaşı Bârî

170. Ṭoḳuz biñ deligi vardur o ṭaşuñ
Aña şâhiddurur göz ile ḳaşuñ

171. Ṭaşuñ her delügi deryâ olupdur
Anuñ vaṣfın yine Ḫallâḳ bilü[pdür]

172. Feriştenüñ ayaġı altına ṭaş
Ḳadem başdı ferişte oldı yoldaş

173. Ḳarâr itmedi ṭaş emr itdi Yezdân **[8ª BL]**
Yaratdı bir öküz ol demde Raḥmân

174. Öküzüñ boynuzı ḳırḳ biñ dinildi
Ki her boynuz arasını bil imdi

175. Dinür beş yüz yıllıḳdur arası
Güvâhdur aña göz aḳı ḳarası

176. Ḳonuldı dir öküz altına ṭaşuñ
Beyân olındı ḫod boynuzı başuñ

177. Ḳarâr dutmadı öküzüñ ayaġı
Yaratdı balığı ol demde Bârî

---

* ibn: bin **(İÜ)**; raḍıyallâhu ʿanh: raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh **(İÜ)**

170 deligi: delügi **(İÜ)**

171 olupdur: olup dir **(BL)** // bilü[pdür]: Nüshalarda “bilür” şeklinde. Ancak bu şekilde okunduğunda vezin aksamaktadır.

176 altına: alnına **(BL)**

178. O balıġuñ Bühûs ḳonuldı adı
Anuñ cinsinde maʿlûm oldı ṭadı

179. Balıġuñ burnına bu cümle deryâ
Girürse doymaya didiler âyâ

180. Balıḳ ayaġı öküz pâyı gibi
Cinânda balıḳ insân pâyı gibi

181. Durur balıḳ ṣu üzre ṣu havâda
Havâ da ẓulmet üzredür rıżâda

182. Buradan ötesini bilür Allâh
Bilinmez ʿilm-ile dir olġıl âgâh

Ḥadîṯü'l-ʿaḳl

183. Bulardan-ṣoñra Ḥaḳ ʿaḳlı yaratdı
Gelüp emr-ile hem girüye gitdi

184. Teʿâlallâh buyurmış ʿizzetim-çün
Ṣevâb senüñle ola dindi Bî-çûn

185. ʿAẕâb ki anlara oluna ol ân
Senüñle oluna buyurdı Yezdân

186. Şerefi bunda ʿaḳlıñ oldı ẓâhir
Bu ʿaḳlı ḳullananlar oldı mâhir

Beyânü's-semâvâti ve'l-melâʾiketi ve'ş-şemsi ve'l-ḳamer [8ᵇ BL]

187. Rivâyet eyledi dir İbn ʿAbbâs
Ne buyurur görüñ ol zübde-i nâs

188. Yaratdı yirleri gökleri Raḥmân **[6ᵇ İÜ]**
Köpükden eyledi anları yeksân

189. Nidâ ḳıldıḳda heybetle o Cebbâr
Yir u gök ayrılur bâ emr-i Settâr

190. Nidânıñ heybetinden ayrılurlar
Yir u gök yirlü yerine varurlar

---

184 dindi: didi **(İÜ)**

186 mâhir: bâhir **(BL)**

188 **BL** nüshasında bu ve devâmındaki üç beyitte "yir"ler "yer" şeklindedir.

191. Yedi ḳat gök olur u yedi ḳat yir
Bu nevʿ üzerine ayrıldılar dir

192. Şular ki yir u gögi bilmediler
Olar insân libâsın geymediler

193. Kelâmında Ḫudâ ḳılmış beyânı
Güneşden rûşen olmışdur maʿânî

Evelem yere'l-leẕîne keferû enne's-semâvâti ve'l-arża kânetâ retḳan fefetaḳnâhümâ*

194. Dinür Berfîḳa evvel gögüñ adı
Yeşil zümürrüd itdi ânı Hâdi

195. Öküz ṣûretlü feriştehleri var
Müvekkel bir ferişteh anı bil yâr

196. Anuñ adına İsmaʿîl dinilür
Gök ehlinde o nâm ile bilinür

197. İkinci gögi yâḳūtdan yaratdı
Anuñ nâmını bil Ḳayyûm itdi

198. Feriştehleri ʿaḳreb ṣûretinde
Müvekkelleri Bâbîl'dür bil anda

199. Üçünci gök daḫı yâḳūtdan olmış
Feriştehleri kerkes şekli dolmış

200. Müvekkellerine Mâ'ide dindi **[9ᵃ BL]**
Bu cümlemüze esmâ gökden indi

201. Dinür dördünci gögi aḳ gümüşden
Yaratdı gör münezzeh iken işden

202. Adı Ṣalṣâ'il idi ol semânuñ
Ṭabaḳātını gözle âsmânuñ

203. Beşinci gögi altundan idüp ḫalḳ
Anuñ adına Retḳā deyeler ḫalḳ

---

* "İnkâr edenler, göklerle yer bitişik bir hâlde iken bizim onları birbirinden kopardığımızı bilmiyorlar mı?" (el-Enbiyâ 21/30)

202 Ṣalṣâ'il: Ṣalṣâyil **(BL)** // âsmânuñ: ol semânuñ **(İÜ)**

204. Feriştehlerine Melkâ müvekkel
Biri birine beñzemez muḥaṣṣal

205. Bil altıncı gögi aḳ incidendür
Adı Ref'â dine bilgil ki odur

206. Feriştehleri ḥûrî ṣûretinde
Müvekkelleri Semḥâ'îl ḳatında

207. Yedinci gök adıdurur 'Acîbâ
O nûrdan yaradılmışdur ġarîbâ

208. Ḳarâbîl'dür müvekkel ol semâda **[7ᵃ İÜ]**
Ki insân şeklidür ferişteh anda

Yüsebbiḥûne'l-leyle ve'n-nehâre lâ yeftürûn*

209. Bil 'Abdullâh kim İbnü's-selâme
Olardan açalum âġaz kelâma

210. Feriştehler müdâm tesbîḥ iderler
Olar tevḥîdlerin taṣrîḥ iderler

211. Uludur Cebre'îl dir cümlesünden
Dinür Rûḥu'l-emîn bilgil ki benden

212. Var altı yüz ḳanadı Cebre'îl'üñ
Ve her ḳanatda yüz ḳanadı bilüñ

213. Ki dört ḳanadı var bundan ziyâde
Maḥallinde olur dir ol küşâde

214. İkisini yeşil dir ol ḳanadıñ **[9ᵇ BL]**
Ḳadr gicesi vaḳtidür küşâdıñ

215. İkisini açar dir emr-i Ḥaḳ'la
Ki bir ḳavm içün emr ola helâkla

---

205 incidendür: incüdendür **(İÜ)**

206 Semḥâ'îl: Semḥâyîl **(BL)**

* Onlar bıkıp usanmaksızın, gece gündüz (Allâh'ı) tesbîh ederler." (el-Enbiyâ 21/20)

209 âġaz: aġır **(BL)**

216. Dinür ḳaşları açıḳ gevdesi aḳ
İki ayaḳları nûr ile berrâḳ

217. Nice vaṣf oluna Cibrîl-i Raḥmân
Ki maḥbûbına vaḥy indürdi Sübḥân

Ṣıfat-ı İsrâfîl ʿaleyhi'ṣ-selâm

218. Rivâyet ḳıldı ʿÂyişe anamuz
Şefâʿat ehli zevc-i müctebâmuz

219. Rivâyet ḳıldı Ḥażret-i Resûl'den
Ṣalavât virelüm ṣaġ ile ṣoldan

220. Bilüñ İsrâfîl'i olur ferişte
Ki dört ḳanadı her biri bir işte

221. Dutuptur her ḳanadı maġribi dir
Ve bir ḳanadı daḫı meşrıḳı dir

222. Ve bir ḳanadı ḳaplamış semâyı
Uçurmasa olur gökde hümâyı

223. Açar bir ḳanadın bâ emr-i Settâr
Helâke emr oluna ehl-i mekkâr

224. İripdür pâları taḥte'ṣ-ṣerâya
Ve başı ʿarşa degmiş düşme râya

225. İki gözinüñ arasına girmiş
Biliñüz Levḥ-i Maḥfûẓ'a nice irmiş

226. Deyelüm bârekallâh bârekallâh
Ne ḳudretle yürürler şems ile mâh

Vaṣf-ı Melekü'l-mevt [7ᵇ İÜ]

227. Nice ḫalḳ itdi ʿAzrâ'îl'i bil Ḥaḳ [10ᵃ BL]
Ḫudâ'nuñ ḳudret u ʿibretine baḳ

---

223 bâ emr-i: ber emr-i **(İÜ)**

225 "nice irmiş" ibâresi "nic'irmiş" şeklinde okunduğunda aksayan vezin düzelmektedir.

228. Durur evvelki gökde ol melek yâr
Aña ẖuddâm yaratmışdur o Settâr

229. Cihân maẖlûḳınuñ bil ṣaġışınca
Beyân ḳılmaḳ anı bir ḳıldan ince

230. İki pâyı yedi ḳat yire irmiş
Başı yedinci göklere irişmiş

231. Durur ol Levḥ-i Maḥfûẓ ḳarşusında
Ki üç yüz altmış altı göz başında

232. Ve her gözünde üç gözü daẖı var
Görünür aña ʿâlemde ne kim var

233. Ve üç yüz altmış altı dili vardur
Ve ol miḳdârda bilgil eli vardur

234. Ve her elinde üçer eli daẖı
Anuñ-çün mi olur evlâd nüvâẖî

235. Dinür kim üç yüz altmışdur ayaġı
Ve dört ḳanadı dutmış deşt u daġı

236. Ḳanadı meşrıḳa maġribe irmiş
Olaruñ vaṣfı içre şöyle dinmiş

237. Gezer ol emr-i Ḥaḳ'la ẖâne ẖâne
İşâret eyleyüp çıḳ dir o câne

238. Ayırur oġlı anadan atadan
Emir böyle olupdurur Ḫudâ'dan

Ḥadîṡü'ş-şemsi ve'l-ḳamer

239. Vehb ibn Münebbih'den rivâyet
Beyân oluna Ḥaḳ ḳıla ʿinâyet

240. Yaratdı nûr-ı ʿarşdan şems u mâhı
Ne ḥikmet gösterüpdür gör İlâh'ı

---

235 daġı: ṭaġı **(İÜ)**

237 çıḳ dir: çıḳ-dir **(BL)**

239 Vehb: Veheb **(BL)**

241. Feriştehler ḳonulmışdur müvekkel **[10[b] BL]**
Bile yürür olar ile muḥaṣṣal

242. Gice gündüz dolanur şems ile mâh
Ḫudâ Ḳur'ân'da buyurur ol âgâh

Yûlicü'l-leyle fi'n-nehâri ve yûlicü'n-nehâre fi'l-leyl*

243. Dimişler ehl-i Tevrât ḫalḳ-ı ʿâlem
Yazılmışdur o gün Allâhu aʿlem

244. Binâ günine yekşenbih dimişler
Ve sebt güninde tamâm oldı işler

245. Resûlullâh buyurmış cumʿa günü **[8[a] İÜ]**
Ulu gündür dönüñ Yezdân'a yönü

246. Bu cümle günleriñ ol ulusıdur
Şevâblı günlerüñ ol ṭolusıdur

247. Ve beş ḫaṣlet muḥaḳḳaḳdur o günde
O gün ḫalḳ oldı dir Âdem'e ten de

248. Ve cumʿa gün ḥulûl eyledi rûḥı
O gün fevt oldı yazılmış şürûḥı

249. Ve cumʿa günde bir sâʿat muḥaḳḳaḳ
Olur ḥâcet revâ buyurdı dir Ḥaḳ

Ṣadaḳa Resûlullâh ve ṣadaḳa Ḥabîbullâh**

Ḥadîṯü'l-cenneti ve'n-nâri ve mâ fîhâ***

250. Rivâyet İbn ʿAbbâs'dan olundı
Sekiz yaratdı Ḥaḳ uçmaġı dindi

---

* "Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katar." (el-Hadîd 57/6)

243 Tevrât: Tevrât'a **(BL)**

245 dönüñ: dutuñ **(İÜ)**

246 ṭolusıdur: dolısudur **(İÜ)**

** **BL**'de "ve ṣadaḳa ḥabîbullâh" ibâresi yok.

*** **BL**'de başlık yok.

251. Ki Dârü'l-ḫuld'dür evvel uçmaḳ adı
Aḳ incüden olunmışdur nihâdı

252. İkinci cenneti Dârü's-selâm bil
Ḳızıl yâḳūtdan yâd eyleye dil

253. Üçünci Cennetü'l-me'vâ'dür iḫvân
Zebercedden yeşil ḫalḳ itdi Mennân

254. Di dördüncisine sen Cennet-i Ḫuld **[11ᵃ BL]**
Ḳızıl mercân ile olmış o maḫlûṭ

255. Naʿîm'dür bil beşinci cennete nâm
Bil aḳ gümüşden olmış cümleten ḫâm

256. Di altıncıya nâm Firdevs olupdur
Ḫudâ altından anı yaradıpdur

257. Yedincisine nâm Dârü'l-ḳarâr'dur
Muḥammed ümmetine iʿtibârdur

258. Anı da incüden ḫalḳ itdi Raḥmân
Neler yaratdı ḳullarına Sübḥân

259. Sekizincisi Cennât-ı ʿAdn'dur
Ana girenleri bil ehl-i dîndür

260. Anı miskden yaratmış Ḥayy-ı Ḳayyûm
Ṣalât ile i mü'min gözüñi yum

261. İlâhâ aña lâyıḳ eyle aʿmâl
Senüñ luṭfuña lâyıḳ cümle aḥvâl

262. ʿAdn'dür yekregi cümle cinânuñ
ʿİbâdet eyle ol ola mekânuñ

263. İki ḳapusı vardur dir muraṣṣaʿ
Anı sen ṣanma kim ola murabbaʿ

264. Aralıḳlarına dinmişdür anuñ **[8ᵇ İÜ]**
Ṣaḥîḥ maġrible meşrıḳdur inanuñ

---

251 evvel: ol **(BL)**; incüden: inciden **(BL)**

258 incüden: inciden **(BL)**

261 lâyıḳ eyle: lâ'iḳ eyle **(İÜ)** // luṭfuña lâyıḳ: luṭfıña lâ'iḳ **(İÜ)**

265. Nedür kerpiçleri dîvârınuñ bil
Biri altun biri gümüş degil kil

266. Ṣıvası misk ü kâfûrdandur anuñ
ʿAlâḳası biledür zaʿferânuñ

267. Didi ırmaḳlarını İbn ʿAbbâs
Ne vech-ile idügin yazalar nâs

268. Birine raḥmet ırmaġı dinilmiş
İçinde ṭaşları hep incü imiş

269. Ṣuyunı süddan aḳ baldan leẕîẕ dir **[11ᵇ BL]**
Cinânda ne ola andan ʿazîz dir

270. Dinülür nehr-i ter birine kâfûr
Birine selsebîl görse gerek nûr

271. Dir ırmaḳları yıldız ṣaġışınca
Cihânda nice çoḳdur gül u ġonca

272. Ol uçmaġuñ ḳapusında yazılmış
Ḥurûfı cümle dür gibi dizilmiş

273. Kelime-i şehâdet yazmış Allâh
Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

Beyân-ı bâb-ı cennet

274. Girür evvel ḳapudan ehl-i ṭâʿat
Gerekdür emr-i Yezdân'a iṭâʿat

275. Gire beş vaḳt namâz ḳılan dü derden
Üçünciden zekˇât virici erden

276. Ve dördünci ḳapudan gire ḥuccâc
Olan emr ehli beşinci deri aç

---

268 incü: inci **(İÜ)**

271 ırmaḳları: ırmaḳlar **(BL)**

273 İkinci mısrâda vezin bozuk.

274 evvel: ol **(BL)**

275 zekˇât: zekât **(BL)**

277. Girür altıncıdan nefsin iden żabt
Girür yedinciden ġuzât yazar ḫaṭ

278. Ḥarâmdan ṣaḳınan girür sekizden
Er iseñ çıḳma şerʿ urdıġı izden

Vaṣf-ı cehennem

279. Vehb ibn Münebbih'den rivâyet
Cehennem ḳapularundan ḥikâyet

280. Olupdur yedi ḳapusı caḥîmüñ
Ve her ḳapusı kiñligini bilüñ

281. Ve yetmiş biñ yıllıḳ her ḳapunıñ **[12ª BL]**
Arası dir ola bu söz ḳabûlüñ

282. Ve her ḳapuda yetmiş biñ ṭaġı var
Bilüñ oddandur ol ṭaġları iy yâr

283. Ve her ṭaġında yetmiş biñ dere var **[9ª İÜ]**
Ve her derede yetmiş biñ ḳaṣr-ı nâr

284. Ve her köşküñde yetmiş biñ ev oddan
Ve her evde olur yetmiş ʿaẕâbdan

285. Dinür evvelki ṭamuya Cehennem
Kebâ'ir işleyenler gireler hem

İkinci ṭamunıñ vaṣfı olunmaz

286. Üçünci ṭamuya Ḥaṭme dinilür
Aña Ye'cûc ile Me'cûc girür

287. Saḳar dördünci ṭamuya dinildi
Aña girür mübtediʿler bil imdi

---

279 Vehb: Veheb **(BL)**

280 Olupdur: İdüp dir **(İÜ)**; caḥîmüñ: cahîmüñ **(BL)**

282 oddandur: otdandur **(BL)**

284 oddan: otdan **(BL)**

285 kebâ'ir: kebâyir **(BL)**

286 Ḥaṭme: Ḫaṭme **(BL)** Aslı "Ḥuṭame" olan (bk. el-Hümeze 104/5-9) bu kelime vezin icâbı "ḥaṭme" şeklinde yazılmış.

287 mübtediʿler: mübdiʿler **(İÜ)**

288. Beşinci ṭamunıñ adı Caḥîm'dür
Namâz ḳılmayanı ḳoyan Raḥîm'dür

289. Didiler Hâviye altıncısına
Cühûd naṣrânîler yedincisine

290. Münâfıḳlar mecûsîler de anda
Yazılmış böyle bilgil Ḥaḳ kelâmda

İnne'l-münâfiḳīne fi'd-derki'l-esfeli mine'n-nâr*

291. Buyurur İbn ʿAbbâs diñle uçmaḳ
Göresin anda ʿarşıñ ṣaġına baḳ

292. Ṭamu ṣolunda ʿarşuñ ḫalḳ olunmış
Rivâyetinde eyle buyurulmış

293. Yedi ṭabaḳa ṭamu buyurur Kaʿb
Yedi ḳapusınuñ da başı var hep

294. Ve her başında yedi aġzı var bil **[12[b] BL]**
Ve her aġzında yedişerdürür dil

295. Ve her bir dil ile tesbîḥ ḳılurlar
Müdâmî ḥażrete tebcîl ḳılurlar

Ḥadîṯü'l-cinni ve'l-cânni ve mâ kâne min ibtidâ'i emrihim ve ʿibâdet-i İblîs ʿaleyhi'l-laʿne

296. Beyân ider Vehb ibn Münebbih
Ṣalavât virmege olundı tenbîh

297. Semûm nârı degil ıssı tütünsüz
Ki cân ḳavmi yaradıldı belürsiz

298. Ḫudâ ḫalḳ itdi cân ḳavmini andan
Ṣaḥîḥdür bil anı şimdi beyândan

---

289 Cühûd naṣrânîler: Cühûd u naṣrânîler **(İÜ)**

* "Şüphe yok ki münâfıklar cehennemin en alt katındadırlar." (en-Nisâ 4/145)

292 **İÜ** nüshasında ikinci mısrâ "Göresin anda ʿarşuñ yanı dolmuş" şeklinde.

297 tütünsüz: tütensiz **(İÜ)** // yaradıldı: yeri oldı bilürsiz **(İÜ)**

Ve'l-cânne ḫaleḳnâhu min ḳablü min nâri's-semûm*

299. Cânuñ adına Mâric dinmiş ol ân
Dişisin Mârîce ḫalḳ itdi Yezdân

300. Cimâʿ ḳılmış olar cin ḥâṣıl olmış **[9ᵇ İÜ]**
Ve İblîs daḫı ol ḳavm-ile doġmış

301. Ṭoġar cândan müdâm irkek ü dişi
İkiz ṭoġurmaḳ olmış cinnî işi

302. Alur İblîs dir cân ḳızını
Açar Celsâ'il oġlıyla sözüni

303. Ṭoġar Belḳīs'la Fûtûnâ ikizler
Ṭoġar Şuʿlâ da Şuʿlî ile dirler

304. Daḫı Zehrâ vü Zühre ile ṭoġmış
Ve Taḳṭıs bil ki Naḳṭıs ile olmış

305. Üreyüp çoġalur İblîs ʿayâli
Bâzâr yerlerini dutdı şerârı

306. Olar insân şekline girürler
Aġaçlaruñ dibinde otururlar

307. Girürler daḫı ḥayvân ṣûretine **[13ᵃ BL]**
Ṣıġar ḳoyun u deve sîretine

308. Eşek şekline de girürmiş ol ḫar
Aġırmaḳ fennini eylemiş ezber

309. Çoġalmış İblîs'üñ ẕürriyeti çün
Çıḳar cân ḳavmi havâya bil ol gün

310. Ve cinler çıḳdılar dünyâ gögine
Göz açup durdılar Ḥaḳ buyruġına

---

* "Cinleri de daha önce zehirli ateşten yaratmıştık." (el-Hicr 15/27)

301 Ṭoġar: Doġar **(İÜ)** // ṭoġurmaḳ: doġurmaḳ **(İÜ)**

302 cân: Deccân **(BL)**

304 Naḳṭıs: Taḳṭıs-ıla **(BL)**

305 Bâzâr: Bâzar **(İÜ)**

309 ẕürriyeti çün: ẕürriyetini çün **(İÜ),** ẕürriyeti cin **(BL)**

311. Olara emr olunmış ḳıl ʿibâdet
İder taṣdîḳ kelâmı bunda âyet

Ve mâ ẖaleḳtü'l-cinne ve'l-inse illâ li yaʿbüdûn*

312. Vehb ibn Münebbih'den rivâyet
Görüñ ne buyurur ehl-i vilâyet

313. Faẖrlandı yirüñ üzerine gök
Beni yüceltdi senden ṣâḥib-i mülk

314. Ki ʿarş kürsîyle vü şems u ḳamer levḥ
Ḳalem bende yüridi olınur şerḥ

315. Taẓarruʿ eyledi dir yir Ḫudâ'ya
Benüm üstümde bir ẖalḳ ḳıl ṣadâya

316. Saña ẕikr-ile tesbîḥ ide anlar
Üzerimde ola cümle erenler

317. Ḫiṭâb irüp Ḫudâ'dan yire dindi
Eyâ yir sâkin ol bu ânda imdi

318. Ki senden yaradam âdem bil iy ẖâk
Anı bir kimsene itmeye idrâk

319. Anuñ olmaya miṡli cinde gökde
Aña ẖuddâm ola niçe melek de

320. Virem ʿaḳl-ile idrâk anlara ben **[10ᵃ İÜ]**
Bileler ʿilmi[mi] ol cân ile ten

321. Anuñla dolasın olup müşerref **[13ᵇ BL]**
Ḥabîb ile olursın gökden eşref

322. İşitdi yir Ḫudâ'dan bu nidâyı
Yere itdi Ḫudâ ol-dem ʿaṭâyı

---

* "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (ez-Zâriyât 51/56)

312 Vehb: Veheb **(BL)**

313 senden: sinden **(BL)**

322 **İÜ**'de (ve ondan istinsâh edildiği için **H**'de) bulunmayan bu beyit **BL**'de derkenâr olarak yazılmış. Hangi beyitten sonra okunacağı da noktalarla gösterilmiş.

323. Gezer Cibrîl dir Mîkâ'îl ile
Rümûz-ı ʿâlemi ḥikmetle bile

324. Geçerler İblîs üzerinden anlar
ʿİbâdetin görüp ṭaña ḳalurlar

325. Zihî ḳuvvet ki buña virmiş Allâh
Güvâhdur ṭâʿatine mihr ile mâh

326. Dimiş Ḥaḳ Cebre'îl'e buyruġa baḳ
İnüp yerden getür bir ḳabża ṭopraḳ

327. O ṭopraḳ ile dir Âdem yaradam
Ḫalâ'iḳ efḍali ola ol Âdem

328. O dem İblîs işidür bu nidâyı
Hemân ol demde eyledi ḫaṭâyı

329. Yirüñ ortasına İblîs iner dir
Saña pend itmege geldim eyâ yir

330. Ḫudâ diler ki senden yarada ḫalḳ
İner Cibrîl ki senden ala ṭopraḳ

331. Olalar ḳorḳaram ʿâṣî o maḫlûḳ
Ola yirüñ yüzinde şerr u şûr çoḳ

332. Olalar müsteḥaḳ anlar cezâya
Düşesin Ḥaḳ ḳatında sen fezâya

333. Gelüp Cibrîl bu dem indükde saña
Ki ṭopraḳ alma deyu and vir aña

334. Yir işitdi çü İblîs'den bu sözi
Acıyuban o dem göyündi özi

335. O ânda Cebre'îl indi zemîne
Zemîn and virdi ol Vaḥyü'l-emîn'e

336. Ḫudâ-yı Rabb-i ʿizzet ḥaḳḳı içün
Yaratmışdur seni ol ulu Bî-çûn

---

327 Ḫalâ'iḳ: Ḫalâyıḳ **(BL)**

331 şerr u şûr: şer şûr **(İÜ)**

334 Acıyuban: Acuyuban **(BL)**

337. Ki benden almaġıl sen ẕerrece ḫâk **[14ᵃ BL]**
Anuñ ḥaḳḳı ki devr itdürür eflâk

338. Döner Cebre'il almaz ṭopraḳ andan
Diler taẓarruʿı arżı Ḫudâ'dan

339. İder Mîkâ'il'e emri o Yezdân
Getür ṭopraġı yerden didi Raḥmân

340. Virür and aña da ṭopraġı almaz
Ḥużûr-ı Ḥaḳḳ'a ṭopraġı getürmez

341. Bilürsin and virüpdür yir i Ḳādir
O ânda ḫâkdan ne oldı ṣâdır

342. Dir İsrâfîl'e var sen al türâbı **[10ᵇ İÜ]**
İden benven ḳamu maʿmûr ḫarâbı

343. Virür İsrâfîl'e daḫı yemîni
O arż yemînle ditretdi zemîni

344. ʿAyândır ḫod Ḫudâ'ya cümle işler
Bu iş ʿAzrâ'îl'e düşdi dimişler

345. Zemîne indi ʿAzrâ'îl hemân ân
Alur ṭopraḳ zemîne virmez emân

346. Yemîniñden emr dutmaḳ revâdur
Ḳula buyruḳ ṣımaḳ ʿayn-ı ḫaṭâdur

347. Alur bir ḳabża ṭopraḳ acı ṭatlu
Didiler ol türâbı eyü yatlu

348. Ḳodı ḳırḳ yıl türâbı söylemedi
Ve ne oldı vü olmadı dimedi

349. Nidâ ḳıldı Melekü'l-mevt'e Yezdân
Di and virdügini bilür o Sübḥân

---

337 itdürür: itdürdi **(İÜ)**

338 Cebre'il: Cibrîl **(BL)** // taẓarruʿı: taẓarruʿu (hareke ile) **(BL)**

345 ṭopraḳ: ṭoraḳ **(BL)**

350. Dimiş ʿizzüm celâlüm ḥaḳḳı içün
O yire çünki şefḳat itmedüñ çün

351. Anuñla ḫalḳ olan maḫlûḳ-ı cânın
Saña aldurayın ben bî-emânın

Ḥadîṯ-i ibtidâ'i Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm [14ᵇ BL]

352. Vehb ibn Münebbih itdi naḳli
Kim irişdüre bu ḥikmete ʿaḳlı

353. Yaratdı Ḥaḳ Teʿâlâ Âdem'i dir
Başı evvelki yirdendür nedür sır

354. Yaradur gerdeni ikinci yerden
Ve gögsi didiler üçüncüsinden

355. Daḫı elleri dördünci yeriñdür
Ve ḳarnı ardısı beşincinüñdür

356. Ayaḳlarını altıncı zemînden
Ve inciklerini yedinci yirden

357. İdüpdür ḫalḳ o Ḫallâḳ bil muḥaḳḳaḳ
ʿAceb ʿibretle ḫalḳ olmışdur el-ḥaḳ

358. Didiler Âdem'e âdem anuñ-çün
Yaratdı yeryüzünde anı Bî-çûn

Vaṣf-ı Âdem Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

359. Vehb ibn Münebbih ḳıldı taḳrîr
Anuñ vaṣfı ile olındı taḥrîr

360. Ṭoḳuz ḳapu ḳodı Âdem'de Mennân
Yedisin başda ḳodı Rabb-ı Deyyân

---

350 şefḳat: şefʿat **(BL)**
351 bî-emânın: bî-emân **(İÜ)**
352 Vehb: Veheb **(BL)**
354 didiler: dirler **(İÜ)**
355 ardısı: arḳası **(İÜ)**
* ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**
359 Vehb: Veheb **(BL)**

361. Biri burun iki ḳulaḳ iki göz **[11ᵃ İÜ]**
Aġız delügi ile bellüdür yüz

362. İki ġā'iṭ yolı daḫı bedende
Ḥisâbın bil ki bu cümlesi sende

363. Göze görmek ḳodı ḳulaḳ işitmek
Saña lâzım olan eyü iş itmek

364. Virüp aġzıña dad diliñe güftâr
Hezârân ḥamd ola Yezdân'a iy yâr

365. Otuz iki dişi terkîb ḳıldı **[15ᵃ BL]**
Bu nevʿ üzere Ḥaḳ tertîb ḳıldı

366. Buyurdı el duta ayaḳ yürüye
Seni ṣanma ki ṣaldılar ürüye

367. Sekiz oñurġa ḳodı dir boyunda
Saña ḳılam beyân ḳatlan bu bende

368. Ḳodı arḳa oñurgasını on dört
Veceʿ olur ise arḳaña yaġ dürt

369. Ḳodı on altı eyegüyi anda
Sekiz ḳodı ṣaġında vü ṣolında

370. Birisini gör egri ḳodı Mennân
Ki Ḥavvâ Ana'yı ḫalḳ ide Sübḥân

371. Yaratdı yüregi bir iki bögrek
Ḳodı arḳada bir süñük dura bek

372. Bâzûda bir süñük bilekde iki
Beşi pençede dizlerde de iki

373. Ṭabanda bir süñük ayaḳda on dir
Üçer süñük her engüştde ider yir

---

361 Aġız: Aġır **(İÜ)**

362 ġā'iṭ yolı: ġāyid bevli **(BL)**

368 olur ise: olursa **(İÜ)**

369 eyegüyi: eygüyi **(BL)** // Mısrâ **İÜ**'de "Sekizer ḳodı ṣaġında ṣolında" şeklinde.

374. Ve baş barmaḳ süñüklerün iki dir
Neyi neye gerekdürür O bilir

375. Ḳodı bir bögregini yürek üzre
Birin ṭalaḳda ḳodı n'ola gözle

376. Ḳodı bögrekler arasında perde
Süñükleri yaratmışdur ol erde

377. Ṭamarları yaratdı ḳādir Allâh
Boyun ṭamarıdur aṣlı ol âgâh

378. Yayılur bedene ḳan ol ṭamardan
Ṣuvarur gerden-i ṭamar câdan

379. Ṣuvarur dört ṭamar iki gözini
Ve burnı dört ṭamar diñle sözüni

380. Dudaġın iki ṭamardan ṣuvarur **[15^{b} BL]**
İki ṭamar da dişlerine yürür

381. Yedişer ṭamarı bedenle gögsi
Ve on ṭamaruñ arḳa ile ünsi

382. Ne kim gevdede daẖı şol ki vardur **[11^{b} İÜ]**
Anuñ aʿdâdını bilen H̱udâ'dur

383. Vehb ibn Münebbih ki buyurur
O ânda ḳālıb-ı Âdem ki olur

384. Kemâl-i aʿẓam ṣûretde idi
ʿAcâ'ib hey'et u sîretde idi

385. Hemân ḳālıb imiş kil imiş ol ân
Yaturmış cism-i kil virilmedin cân

---

375 bögregini yürek üzre: bögregi yürek üzere **(BL)**
376 perde: bir de **(BL)**
380 Dudaġın: Ṭuṭaġın **(BL)**
383 Vehb: Veheb **(BL)**
384 ʿAcâ'ib: ʿAcâyib **(BL)**; hey'et u: hey'et-i **(BL)**
385 Yaturmış: Tâ turmış **(İÜ)**

386. Feriştehlere emr ile götürdür
Anı cennet ḳapusına getürdür

387. Yatur cennet ḳapusında o bî-cân
Kelâmında buyurur Ḥayy u Rahmân

Hel etâ ʿale'l-insâni ḥînün mine'd-dehri lem yekün şey'en meẕkûren*

388. Feriştehler görür Âdem'de hey'et
Ḫudâ virmiş aña bir ḥüsn-i hey'et

389. ʿAcebleriler Âdem ṣûretini
Temâşâ eylediler sîretini

390. Feriştehlerle bile geldi İblîs
ʿAleyhi'l-laʿne didi cin ile ins

391. Ḫudâ bir iş içün yaratdı anı
Oñat yoklayayım ben didi anı

392. Dehen-i Âdem'e girdi vü çıḳdı
Tetebbüʿ ile dört yanına baḳdı

393. Żaʿîf maḫlûḳ olacaḳdur didi bu
Mücevvefdür içi diler yimek ṣu

394. Ve ḫâkdan ḫalḳ olunmış yoḳ gümânum **[16ᵃ BL]**
Bunıñ-çün ger zemîn ola mekânum

395. Muṭîʿ olmayam aña ben idem ceng
Ḳatl idem añıla nâm ile neng

396. Kekezdür bunı azdırmaḳ dir İblîs
Zer u sîm âteş ile nerm olur mis

397. Buña secde buyurırsa bize Ḥaḳ
Ben aña itmezem secde-i muṭlaḳ

398. Feriştehler dimiş Ḥaḳ emrine biz
Ḳamumız cân u dil ile muṭîʿiz

---

* "İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?" (el-İnsân 76/1)

Ḥadîṯ-i duḫûli'r-rûḥ fî cesedi Âdeme'n-nebî ʿaleyhi's-selâm*

399. Vehb ibn Münebbih dindi râvi
Olar olmış rivâyetde mesâʿî

400. Yaratmış Âdem'üñ cânını Raḥmân
Dilemiş nûra bandura o Yezdân

401. Feriştehler cânından cân-ı Âdem **[12ᵃ İÜ]**
Olur yekrek bil anı çeşm-i bâdem

402. Buyurmış cism-i Âdem'e gire cân
Dimiş cân buña girmek degil âsân

403. Güç ile gir daḫı güç ile çıḳġıl
Hemân bu nevʿ-ile emrümi dutġıl

404. Deyu irmiş nidâ Ḥaḳ'dan iy ʿâḳıl
Beyân ḳılmış bu nevʿ üzere nâḳıl

405. Dimâġundan girüp cân çeşme irmiş
Gözin açup görür özi kil imiş

406. Baḳar ʿarşa o dem Âdem yazılmış
Kelîme-'i şehâdet naḳl olunmış

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

407. Ḳadîmdür cümlesünden nûr-ı Aḥmed **[16ᵇ BL]**
Yazar ʿarşda resûlüm dir Muḥammed

408. Resûl'e virelim dâ'im ṣalavât
Anuñ luṭfıyla farż oldı ʿibâdât

409. Ḳulaġına iricek Âdem'üñ rûḥ
Feriştehler oḳur tesbîḥ-i sübbûḥ

410. İşidür tesbîḥin feriştelerüñ
Ne yire irdi rûḥı şimdi görüñ

---

* Başlık **BL**'de "Ḥadîṯ-i duḫûl-i rûḥ-ı Âdem Nebî ilâ cesedihi ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

399 Vehb: Veheb **(BL)**

400 nûra: nûrına **(İÜ)**

403 dutġıl: ṭutġıl **(BL)**

405 Dimâġundan: Ṭımûġundan **(BL)**

411. Gelüp ṣaf ṣaf feriştehler dururlar
Bu ḥalle rûḥ girür durmaz görürler

412. Ne vaḳt emr olına secde idevüz
Ḫudâ emriyle tesbîḥe gidevüz

413. Ḳaçan cân Âdem'üñ gögsine irdi
Didilerdi-kim Âdem aḳsırdı

414. O dem içre ki Âdem aḳsırdı
O küllî ḥâline ḥamd itmiş idi

415. İrüp **yerḥamüke Rabbük** nidâsı
Nice taʿẓîm ider görüñ Ḫudâsı

416. Seni ẕürriyetüñle raḥmetüm-çün
Yaratdum Âdem'e dir ḳudretüm-çün

417. Burada buyururlar İbn ʿAbbâs
Çeker güç şurada İblîs-i ḫannâs

418. Ḳaçan aḳsırsa bir mü'min dir iy cân
Deyeler **yerḥamükallâh** yârân

419. Yazarken bu maḥalli aḳsıruram
Ḳaçan **elḥamdülillâh** ki direm

420. Didi yârânlarum **yerḥamükallâh**
Ḫudânıñ luṭfıdur bu bârekallâh

421. Dinür İblîs'e bu demrenlü oḳdur **[12ᵇ İÜ]**
Ḫudâ'nuñ ʿibreti ʿâlemde çoḳdur

422. İrişdi gevdesine cân-ı Âdem **[17ᵃ BL]**
ʿUrûḳına gire başladı dir dem

423. Diledi uru dura duramadı
Ayaḳları daḫı ol dem kil idi

---

413 aḳsırdı: aḫsırdı **(İÜ)**
414 aḳsırdı: aḫsırdı **(İÜ)**
416 ẕürriyetüñle: zürriyetüñle **(BL)**
418 aḳsırsa: aḫsırsa **(İÜ)**
419 aḳsıruram: aḫsıruram **(İÜ)**
423 uru: urı **(İÜ)**

424. Buña şâhiddurur âyât-ı Ḳur'ân
Beyân eyledi bu arada Furḳān

Ḫalaḳe'l-insâne min ʿalaḳ*

425. Ḳaçan pâyına Âdem'üñ irer cân
Rivâyet bir ḳaç olmış idin iẕʿân

426. Hemân demde dir Âdem urı durdı
Ve beş yüz yılda cân ayaġa geldi

427. Cumʿa gün zevâlinde dinilmiş
Rivâyet Caʿfer-i Ṣâdıḳ'dan olmış

428. Serinde Âdem'üñ yüz yıl durur cân
Gögüsle arḳasında bil ol ezmân

429. Ve ḳarnında ayaġında yüzer yıl
Durupdur rûḥ didiler eylece bil

Ḥadîṯ-i mâ kâne min sücûdi'l-melâ'ike

430. Tamâm oldı ḳaçan ḫilḳat-i Âdem
Ve cismi aḳ gümüş gibi idi hem

431. Buyurdı Ḥaḳ ferişteye sücûdı
Muḳaddem secde iden Cebre'îl-idi

432. İder Mîkâ'il İsrâfîl ile
İder ol demde ʿAzrâ'îl de bile

433. İder secde aña ḳamu ferişte
Sücûd itmedi İblîs diñle işte

434. Buyurur İbn ʿAbbâs rûz-ı secde
Cumʿa güni idi varma vecde

435. Güneş zevâle varmaḳ üzre idi **[17[b] BL]**
Ḫudâ-yı Rabb-i ʿizzet gör buyurdı

---

* "O, insanı bir aşılanmış yumurtadan yarattı." (el-Alak 96/2)

431 İkinci mısrâda aksayan vezin "Cebre'îl" ibâresi "Cibril" şeklinde okunduğunda düzelmektedir.

436. Ḳamu vaḳtlerden ol vaḳti şerîf bil
Ş̱evâbını anuñ vaṣf idemez dil

437. O vaḳtde bil duʿâyı müstecâbdur
Bunı bil cânib-i Ḥaḳ'dan ḫiṭâbdur

438. Yigirmi dört sâʿat gice [vü] gündüz
Dönerler şems ḳamerle bile yıldız

439. O her sâʿatde dir yetmiş biñ Âdem
Olur âzâd ṭamudan dindi ol dem

440. Çü secde itmedi Âdem'e İblîs **[13ª İÜ]**
Ḥased ḳıldı o dem ol ehl-i telbîs

441. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ ol laʿîne
Ki secde itmedüñ sen ehl-i dîne

442. Ḫudâ İblîs'e secde itmedüñ dir
Dimiş ki ben anuñla degülem bir

443. Beni ḫalḳ eyledüñ oddan muḳaddem
Anı ḫâkdan idüp ḳılduñ mükerrem

444. Ki ḫâki od yer iken benden anı
Mükerrem eyledüñ itdüñ gümânı

445. ʿİbâdet üzreyem bunca zamândur
Müdâm ṭâʿatde ḫod ḳaddüm kemândur

446. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ ʿilm-i sâbıḳ
Be-her-ḥâl olacaḳdurur muṭâbıḳ

447. Feriştehlere virmişdüm ʿibâdet
Saña maʿṣiyyet itmek ola ʿâdet

448. Muṭîʿ olmadıñ emrüme bu dem sen
Racîm ḳıldum seni iy şeyṭanet ten

449. Ḳaçan İblîs bu emri-kim işidür
Bilür kendüyi kim şeyṭân beşidür

---

443 oddan: otdan **(BL)**

444 od: ot **(İÜ)**

449 kendüyi kim: kendü bigi **(BL)**; beşidür: şidür **(BL)**

450. Feriştehler oḳur laʿnet racîme **[18ᵃ BL]**
İderler serzenîşi ol leʾîme

451. Kaçar ol serzenişden dir o şeyṭân
Varup baḥr-i hücûma düşdi ol ân

452. Suʾâldür secde Tañrıʾya gerekdür
Cevâbdur bu ki ne maḥall-i şekdür

453. Bu ḫidmet secdesi degil ʿibâdet
Gerekdür emr-i Yezdânʾa iṭâʿat

454. Ḳula buyruġı dutmaḳ ola ʿâdet
ʿİbâdet buyruġı dutmaḳ saʿâdet

Âdem ʿaleyhiʾs-selâma esâmî beyânı ilhâm olduġı

455. Ḫudâ bildürdi Âdemʾe esâmî
Ne maḫlûḳ kim olupdur cümle nâmı

456. Beyân eyledi emr-i Ḥaḳʾla Âdem
Luġat üzere söylemişdi ol dem

457. Beyân olur nice nevʿüñ lisânı
ʿArab dilidürür taḥḳīḳ ʿayânı

458. Olupdur İbn ʿAbbâsʾdan rivâyet
Beyân ḳılam ola Ḥaḳʾdan ʿinâyet

459. Feriştehlere emr itdi o Mennân
Götürüñ Âdemʾi deyu o Deyyân

460. Götürüp Âdemʾi omuzlarında **[13ᵇ İÜ]**
Semâyı gezdirürler idi anda

461. Ferişteh ṣâf-ıla virür selâmı
Dimiş Âdem **ʿaleykümü’s-selâm**ı

462. Didi **ve raḥmetullâhi** tamâmen
Ve berekâtühu anlara ʿâmen

463. Ḳızıl yâḳūt ḳubbeye hemân dem
Feriştehler eliyle girdi Âdem

464. Oturdı bir nefes anda dinildi **[18ᵇ BL]**
Maḳāmât-ı nebîler ʿarż olundı

465. Maḳāmları daẖı her evliyânuñ
Bile olmuş didümdi enbiyânuñ

466. Getürdiler ḥużûr-ı Ḥaḳḳ'a andan
İki bölük ṣaçı boyunca tenden

467. Ṣaçında Âdem'üñ cevher dizilmiş
Ne göz görmüş u ne ḳulaḳ işitmiş

468. Muraṣṣaʿ tâc başında ʿizzet ile
Kerâmet ḥullesi egninde bile

469. Ve raḥmet ẖâtemi engüşti üzre
Feriştehler müdâmî ẖıdmet üzre

470. Feriştehler ayıtmış yâ İlâhî
Ki bundan ġayrı hîç sevgüli var mı

471. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ yâ melekler
Yaratdım ʿarş u kürs baḥr u semekler

472. Zemîn ile semâda her ne kim var
Olupdur Âdem ʿışḳına bu âṣâr

473. Dimişler ol melekler sen Ḥakîm'sin
Kerîm'sin hem Raḥîm'sin hem ʿAlîm'sin

474. Dimiş Ḥaḳ Âdem'e ol dem iy Âdem
Feriştehler adını söyle bu dem

475. Beyân itmiş feriştehlerüñ adın
Bile yâd eylemiş ġamla küşâdın

476. Ne kim Ḥaḳ ẖalḳ idüpdür nâmlarını
İder taʿyîn daẖı eyyâmlarını

477. Taʿaccübe ḳalur cümle ferişte
Ol esmâ ile oldılar sirişte

---

465 didümdi: didümdem **(İÜ)**
469 müdâmî ẖıdmet: müdâm ẖıdmeti **(İÜ)**
470 ayıtmış: dimişler **(İÜ)**
471 kürs: kürs u **(İÜ)**

478. Kelâm-ı Ḥayy-ı Raḥmân ḳıldı rûşen
Ki İbrâhîm'e âteş oldı gülşen

Ḳāle elem eḳul leküm innî aʿlemü ġaybe's-semâvâti ve'l-arżi ve aʿlemü mâ tübdûne ve mâ küntüm tektümûn* **[19ᵃ BL]**

479. Ḳaçan uçmaġa Âdem dir gireydi
Aḳ üzümi görüp ol ân yeyeydi

480. Dimiş **elḥamdülillâh** ol maḥalde **[14ᵃ İÜ]**
Müdâmî ḥamd-i Yezdân ola dilde

481. Ṭaʿâmdan-ṣoñra kim **elḥamdülillâh**
Dimek sünnet ola dir olġıl âgâh

482. Saña da daḫı ẕürriyâtıña da
Bunı mü'min müselmân cümle ide

483. Yeyüp üzümi Âdem içdi ṣuyı
Buradan remzi bil var-ise duyı

484. Yeyüp içmekle gelür uyḳu taḥḳīḳ
O dem Âdem uyur söz buldı taṣdîḳ

485. O ân uyuyıcaḳ ḳorḳmış ferişte
Dimişler böyle olur ölüm işte

486. ʿAceb ölmiş mi ola dinmiş Âdem
Ḳarındaşıdur uyḳu ölümüñ hem

487. İşidür İblîs Âdem yedi yemek
Dimiş azdırmaġa çekilmez emek

488. Olur şer işe şâd gör ol laʿîni
Ol ıḍlâl itmededür ehl-i dîni

---

* "Ben size, 'muhakkak semâvat ve arzda görülmeyenleri (oralardaki sırları) bilirim; bundan da öte, gizli ve açık yapmakta olduklarınızı da bilirim, dememiş miydim?' dedi." (el-Bakara 2/33)

479 yeyeydi: yeteydi **(BL)**

486 ölmiş mi ola: ölmiş ola **(İÜ)**

Ṣıfat-ı ḫalḳ-ı Ḥavvâ Ana ʿaleyha's-selâm*

489. Uyurken Âdem ol ḥîn içre Ḳādir
Ṣol eyegüde Ḥavvâ'yı yaradır

490. Di Ḥavvâ'ya niçün Ḥavvâ dinildi
O ṣol eyegüden dir yaradıldı

491. O Ḥavvâ Anamuz'uñ ḳāmetinde
Hemân Âdem gibi ḳılmışdı tende

492. Cemâl-i pür-kemâli vaṣf olınmaz **[19[b] BL]**
Bilür Raḥmân ki insân anı ḳılmaz

493. Yedi bölük ṣaçı Ḥavvâ Ana'nuñ
Sekiz cennet içinde yoḳ inanuñ

494. Aña maḫṣûṣdurur cennetde ol ṣaç
Buyurmış Ḥaḳ ḥavârîye ṣaçı ṣaç

495. Bezenmiş dir cevâhirle o ṣaçlar
Ki bir ḳılına yüz biñ yıl ḫarâclar

496. Virilse ele girmez mûyı anuñ
Anuñ ṣunʿıdurur luṭfı İlâh'uñ

497. Başına tâc-ı ʿizzet egne ḥulle
Ḫudâ ḳudreti ile ola ḥilye

498. O ḥüsnüñ ʿaḳl idemez vaṣfın idrâk
Maḥallidür oḳuna **mâ ʿarefnâk**

499. Otur başı ucında Âdem'üñ dir
O Ḳādir itdi taʿyîn orada yir

---

* **BL**'de başlık "Ṣıfat-ı ḫilḳat-i Ḥavvâ Ana ʿaleyhimâ's-selâm" şeklinde.

495 yıl: biñ **(BL)**

496 ṣunʿıdurur: ṣaçıdurur **(BL)**

498 idemez: ide mi **(BL)** // **mâ ʿarefnâk**: "Mâ ʿarefnâke ḥaḳḳa maʿrifetike yâ Maʿrûf" hadisi-i kudsîsinden iktibâsdır. Sahih hadis kitaplarında bulunmayan, bazı eserlerde Hz. Ebûbekir'e de isnâd edilen bu söz "Ey bilinen, her şeyden daha ayân olan! Seni hakkıyla tanıyamadık!" mânâsına gelir. (bk. İsmail Güleç, "İsmail Hakkı Bursevî'nin *Rûhü'l-Mesnevî*'sinde Geçen Hadisler Üzerine Bir Değerlendirme", *Mevlana Araştırmaları Dergisi,* I/1 [Konya 2007], s. 137.)

499 Otur: Oturur **(BL)**

500. Oturdı emr-i Yezdân ile Ḥavvâ **[14ᵇ İÜ]**
O dem Âdem görüp düş dir ki eyvâ

501. Uyanup baş ucında gördi anı
Ṭalabır ṣayd içün cisminde cânı

502. İlâhâ bunı kime ḫalḳ idüpsün
Su'âl eyledüñ iy Âdem baña çün

503. Yaratdım aña kim emrim duta ol
Ve niʿmetlerüme şükr eyleye bol

504. Dimiş Âdem ki yâ Rab ben ideyim
Ki Ḥavvâ'sız cinânı ben n'ideyim

505. Virür Ḥavvâ'yı Âdem'e o Raḥmân
Birer altun kürsî gelmiş ol ân

506. Birer kürsîye oturmış birer yâr
Nidâ idüp didi Cibrîl'e Cebbâr

507. Ki ḫuṭbe oḳına bâ emr-i Settâr **[20ᵃ BL]**
Biri birini eylediler aḫyâr

508. Olur îcâb ḳabûl ol iki yârdan
Neler ẓuhûr ider iki ḥelâldan

509. Feriştehler olur şâhid îcâba
Ḳabûl ile girür ol şerʿî bâba

510. Virürler Âdem'e Ḥavvâ Ana'yı
Dir Âdem anda bulmışdur ġınâyı

511. Feriştehler ṣaçarlar ṣaçı gökden
Ki emr olmış imiş ṣâḥib-i mülkden

512. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ sünnet olsun
Saña ẕürriyetüñe himmet olsun

513. Ḳıyâmete degin sürile âyîn
Bunıñla tâ ki iḥyâ oluna dîn

---

507 aḫyâr: iḫbâr **(İÜ)**

ʿArżü'l-emâneti ʿalâ seyyidinâ Âdem ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi's-selâm*

514. Ḫudâ buyurdı ki ola emânet
Yavuzlıġa ide eylügi ʿâdet

515. Ḳabûl itmez ferişteh gök ile yir
Dinür Âdem ḳabûl eylemişem dir

516. Dimez inşâallâh bil ki Âdem
Cihânda çekme ansız yâr-ı cân dem

517. Feriştehler taʿaccüb eylediler
Emânetüñ ḳabûlin söylediler

İnnâ ʿarażne'l-emânete ʿale's-semâvâti ve'l-arżi ve'l-cibâli fe'ebeyne en yaḥmilnehâ**

518. Rivâyet İbn ʿAbbâs'dan olınur
Cihân dâ'im degil bil gün ṭolınur

519. Emâneti ḳabûl eyleyüp Âdem **[15ᵃ İÜ]**
Beşeriyyetle ʿâṣî olduġı dem

520. Dir öyleden ikindi vaḳtine dek **[20ᵇ BL]**
Bir iş eyle ki ṣoñra geçe dilek

521. Gelür İblîs görür Âdem'le Ḥavvâ
Civârlarında durur nice ḥavrâ

522. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ kim iy Âdem
Şu düşmendür size hîç urmaġıl dem

523. Ṣaḳın-kim ʿâṣî ḳılmaya sizi bu
Anuñ fitnesi ile bil uyur ṣu

524. Buyurmış dir Ḫudâ cennet ṭaʿâmı
Ḥelâl olsun vü illâ yime anı

---

* Başlık **BL**'de "ʿArżü'l-emâne ilâ Âdem ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

516 ansız: ansır **(BL)**

** "Biz emâneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler…" (el-Ahzâb 33/72)

518 dâ'im: dâyim **(BL)**

522 Şu: O **(BL)**

525. Ki buġday aġacıdur ol didigüm
Yiter baña di ġayrıdan yidügüm

526. Ṣaḳın sen kendüñe ẓulm itme zinhâr
Saña mekrin irişdürmeye mekkâr

527. Emânetleri Âdem ḳıldı maḳbûl
Aña ṭâḳat mi getüre idi ḳul

528. Bilür ḥikmetini ol ehl-i ḥikmet
Ḳula iḥsânını itmedi minnet

529. Didi Rıḍvân'a var Cebrâ'îl'e Ḥaḳ
Ol ata kim olupdur cennet otlaḳ

530. Ben Âdem'den anı beş yüz yıl evvel
Yaratdum didi Allâh ʿazze ve cell

531. Mürekkeb misk u kâfûr-ıla zaʿfrân
Bular gevdesidurur başı mercân

532. Ayaḳ yâḳūt olup ṭırnaḳ zeberced
Virilmişdür ol ata özge hey'et

533. Varup cennete Cebrâ'îl çaġırdı
Teʿâlî yâ mübârek at didi

534. Ol at tesbîḥ ide Cibrîl'e geldi
Edeble Cebre'îl öñünde durdı

535. Urıldı dir muraṣṣaʿ eyer uyan **[21ª BL]**
Meleklerdür muḥaḳḳaḳ anı ṣoyan

536. Getürdi Cebre'îl Âdem'e atı
Taġayyüre varur gördükde ẕâtı

537. Biner Âdem ata bâ emr-i Sübḥân
Oḳur Âdem o dem âyât-ı Ḳur'ân

---

530 **İÜ** ve **H** nüshalarında bu ve önceki beyit bulunmamaktadır.

531 misk ü kâfûr: misk-i kâfûr **(BL)**

532 ṭırnaḳ: dırnaḳ **(BL)**

535 eyer: eger **(BL)**

Sübḥâne'l-leẕî seḫḫare lenâ hâẕâ ve mâ künnâ lehu muḳrinîn*

538. Dimiş Âdem'e aḥsent esb-i devlet
Revâdur luṭf-ı Ḥaḳḳ'a ola ʿizzet

539. Ḳaçan-kim bir kimesne ata binse
Oḳuya âyeti râm ola ünse

540. Deveyi yaradur ol ḳādir Allâh
ʿAẓîm sîretdedir sen olġıl âgâh

541. Ata Âdem biner deveye Ḥavvâ **[15^{b} İÜ]**
Feriştehler ile yanınca ḥavrâ

542. Yürürler ṣaġ u ṣolda ṣaf oluban
Dururlar ḥikmet-i Ḥaḳ'la doluban

543. Bu ʿizz u ḥaşmet ile götürürler
İkisi bâb-ı cenneti görürler

544. Ḫiṭâb ḳılup o Mennân Âdem'e dir
Temâşâ eyledüñ gökler ile yir

545. Olan maḫlûḳda beñzer saña var mı
Saña ḥüsn ü cemâlleri uyar mı

546. Dimiş dir Âdem iy fâʿil-i muḫtâr
Bu dem Ḥavvâ'yı ki itdün baña yâr

547. Bize beñzer yaratmaduñ eḥad dir
Bize irişdi luṭfiñ iy Ṣamed dir

548. Olan iḥsânıñuñ yoḳdur ḥisâbı
Ki taḥrîr olsa yazılmaz kitâbı

549. ʿAzîzsin dir Ḫudâ bu cümleden sen **[21^{b} BL]**
Emânetleri gözle dine aḥsen

550. Deyu buyurmış ol demde o Yezdân
Neler olacaġın bilür o sulṭân

---

* "Bunu bizim hizmetimize vereni tesbîh ve takdîs ederiz; yoksa biz bunlara güç yetiremezdik." (ez-Zuhruf 43/13)

551. Emânetleri Âdem uḥdesine
Alup keremle ol dem gerdi sine

552. Feriştehleri ʿahde dutdı ṭanıḳ
Dem-i ʿahde kişi gerek uyanıḳ

553. Girür cennete Ḥavvâ ile Âdem
Cihânda çekeceklerdür nice ġam

554. Dimiş Raḥmân size cennet ṭaʿâmı
Ḥelâl olsun vü illâ yimeñ anı

555. Ki buġdaydur didügim eyle iẕʿân
Yiyüp eyleme zinhâr baña ʿiṣyân

556. O dem İblîs ki bu sözi işitdi
Olup şâd anlara gör ne iş itdi

557. Bunıñla ben ẓafer bulam olara
Yüreklerine uram özge yara

558. Çıḳaram cennet içinden oları
İdeler yeryüzinde âh u zârı

559. Gör İblîs'üñ olar ḥaḳḳında re'yin
Nice şeyṭanetüñ bilür ḳolayın

Beyân-ı ṭâvus

560. Gelür uçmaḳ ḳapusına gör İblîs
Ne ṣûretden ider gör anda telbîs

561. Görür cennet ḳapusı içre ṭâvus **[16ᵃ İÜ]**
Giderür şeyṭanet ʿâr ile nâmûs

562. Ṭâvusa rıfḳ-ıla söyler o şeyṭân
Senüñ cilveñle gülşen oldı meydân

563. Ne ẖûb ṣûretlü gökcek murġ olursın **[22ᵃ BL]**
Ki mürġānda ne nâmla söylenürsin

---

551 Emânetleri: Emânenleri **(BL)**; keremle: kermiyle **(İÜ)**

556 anlara: anlar **(BL)**

564. Dimiş ṭâvus dimekle nâm-dâram
Ḳılup cevlânı iderem müdâram

565. Dimiş şeyṭâna ṭâvus ne kişisin
Bu aralarda kimüñ bilişisin

566. Dimiş ḫannâs ki kerrûbî-dilem ben
Feriştehlerdenüm iy sevgüli ten

567. Maḳāmum ʿarş müştâḳum cinâna
Teferrücle ṣafâ irerdi câna

568. Beni uçmaġa ḳoyup ber-murâd it
Alup üç kelimem ḫayr ile yâd it

569. O kelimelerüñ bil ḫâṣṣasını
Deyen ölmez u görmez ḫastasını

570. Ṣaġaldur bu kelimeler ṣaḥîḥ bil
Müdâm kelimeyi ki söyleye dil

571. Dimiş kim ḳorḳaram Rıḍvân'dan ben
Seni cennete alup gidemezven

572. Alup gitmege ḳādir seni ilan
Getüreyim ben anı yüri dolan

573. Ḫaberüñ vireyüm ilana şimdi
Tevaḳḳuf eyle bu arada imdi

574. Ḫazînedârıdurur uçmaġıñ ol
Murâdıña senüñ ol açısar yol

Beyânü'l-ḥayye

575. Dimiş ṭâvus varup yılana ḥâli
Yılan kim diñlemiş bilmiş me'âli

576. Dimiş ṭâvus kefîl oldum cinâna
Ḳoyasın bugün anı bu mekâna

---

570 Ṣaġaldur: Ṣaġalur **(BL)**

572 ben anı yüri dolan: anı burayı dolan **(İÜ)**

576 bugün anı: anı bugün **(İÜ)**

577. Rivâyet eylemiş dir Kaʿbü'l-Aḥbâr **[22ᵇ BL]**
Raḍıyallâhu ʿanhü deyelüm yâr

578. Yılan ol vaḳtde deve-sîret idi
Ve pâları da şütür-hey'et idi

579. Yılan âlûde misk ʿanberle kâfûr
Tenin cevherle müzeyyen yaradur

580. Muḳaddem Âdem iḥyâsından anı
Yaratmış iki biñ yıl dir yılanı

581. Kelâm-ı ṭâvus ile durmış ilan **[16ᵇ İÜ]**
Gelüp cennet ḳapusına dir inan

582. Görüp İblîs yılanı söylemiş ol
Baña luṭfıñla açġıl cennete yol

583. Gireyim cennete luṭf eyle baña
Diyeyim üç kelime ben de saña

584. Teferrüc ideyim uçmaġı bir ân
Dimiş yılan aña kim eyle seyrân

585. Seni ne luʿb-ıla iltem cinâna
Ki Rıḍvân ṭaʿnı irişmeye câna

586. Dimiş dendânuñ arasında var yir
Ṣıġarum ol araya beni ḳo dir

587. Buyurur İbn ʿAbbâs dimiş ilan
Benüm aġzumda sen giderken ol ân

588. Eger Rıḍvân görüben söz açarsa
Senüñ aġzımda olduġun seçerse

589. Dimiş İblîs ki ġam çekme anuñ-çün
Bilürem bir ism-i Yezdân ḥaḳı-çün

590. Oḳuyam ol duʿâyı ben o ânda
Olavuz ikimiz daḫı nihânda

---

588 aġzımda olduġun: aġzıñda olduġum **(İÜ)**

591. Ne seni görebile ne beni ol
Al aġzuña ṣıġacaḳ yirimiz bol

592. Girür İblîs çün aġzına yılanuñ **[23ᵃ BL]**
Görüñ bu arada ḫudʿasın anuñ

593. Muṣâḥib imiş ilan-ile Ḥavvâ
Gör İblîs'i nice bişire ḥelvâ

594. Diler Ḥavvâ yılanı ol maḥal dir
Yılan dir İblîs'e çıḳ cennete gir

595. Seni görmeye Rıḍvân key ṣaḳın sen
Dimiş İblîs ki Ḥavvâ görmegi ben

596. Dilerem cennet içre görem anı
Ḫaberim vardur anlara nihânı

597. Baña Ḥavvâ ile Âdem'i göster
Açayım üç kelimeden saña der

598. Ki benden ögrenesin üç kelâmı
Müsaḫḫar eyleyesin ḫâṣ u ʿâmı

599. İnanur siḥrine İblîs'üñ ilan
Cemîʿi fitne sırrı dindi yalan

600. Dimiş Âdem'le Ḥavvâ taḫtı işte
Hemân ḫarc eyle neñ var-ise işde

601. Senüñ aġzuñda eylesem kelâmum
Olar daḫı bilürler idi nâmum

602. Görüp ol demde Ḥavvâ ol yılanı **[17ᵃ İÜ]**
Aña güftâra açdı dir dehânı

603. Gelüp öñüne dir Ḥavvâ'nuñ ilan
Ki İblîs başlayup söyledi yalan

604. Ṣanur Ḥavvâ ḫiṭâb iden yılandur
O dir görklü ʿömr-i câvidândur

---

592 Görüñ: Bilüñ **(İÜ)**

600 işde: işte **(BL)**

601 aġzuñda eylesem: aġzuñdan eylesem **(İÜ)** // bilürler: bileler **(İÜ)**

604 görklü: gereklü **(BL)**

605. Sizüñle dostlıġ itdüm ḫaylî müddet
Ṣadâḳat üzre gerekdür meveddet

606. Size göstermişüm cennette varın
Baña incinmeyesiz tâ ki yarın

607. Size pend u naṣîḥat ideyim dir **[23^{b} BL]**
Buradan şimdi andan gideyim dir

608. Dimiş Ḥavvâ yılana ḫûb kelâmsın
Dimezven sözlerüñden kim yalansın

609. İşitdi bu sözi Ḥavvâ'dan İblîs
Yeridür dir idem bunlara telbîs

610. Ḥelâl ile ḥarâm nedür deyeyim
Dimiş Ḥavvâ ki söylegil bileyim

611. Ḫudâ yimeñ didi buġday aġacın
Müdâm ḫod doyurır anuñla acın

612. Yaratmışdur Ḫudâ aġac dibinde
Ki bir pîrdür ki senden ilerüde

613. Ol üç biñ yıl ilerü ḫalḳ olupdur
Henüz aġac dibinde pîr durupdur

614. O buġday aġacından kim ki yise
Mü'ebbede nişândurur bu dise

615. Cinân içre mü'ebbed ḳıla Deyyân
Alup pîrden cevâbı baña inan

616. O pîr gör ki durur cennetde dâ'im
O pîr ḫoş pîrdurur sözi mülâyim

617. Bu buġdaydan yeseñüz sizi Yezdân
O pîr gibi mü'ebbed ḳıla Raḥmân

---

605 dostlıġ: dostlıḳ **(İÜ)**
608 sözlerüñden: sözlerüñde **(İÜ)**
612 senden: sizden **(İÜ)**
616 dâ'im: dâyim **(BL)** // mülâyim: mülâ'im **(İÜ)**

618. Dinür Ḥavvâ işitdi bu ḫiṭâbı
İner taḫtından almaġa cevâbı

619. Dimiş-kim ḳanı ol pîr ḳandadur dir
Yılan aġzından İblîs çıḳuban dir

620. Girüp pîr şekline aġaç dibinde
Görür Ḥavvâ pîri ḳāʿid yirinde

621. Dimiş Ḥavvâ Aña kim ne kişisin
Yalıñuzca mısın kimüñ eşisin

622. Dimiş İblîs Ḫudâ bendeleründen **[24ᵃ BL]**
Dir üç biñ yıl ki sizden ilerüden

623. Yaradılmış ḳulam **elḥamdülillâh** **[17ᵇ İÜ]**
Beni bunda mü'ebbed ḳıldı Allâh

624. Eger vechin ṣorarsañ naḳl ideyin
Sizüñ aḥvâliñizi de güdeyin

625. Dimiş Ḥavvâ ki bâʿiṣin beyân ḳıl
Ne kim vâḳiʿ ḳılınmışdur ʿayân ḳıl

626. Yeme buġday deyu emr itdi Rabbim
Yemek sevdâsına düşmedi cismim

627. Feriştehler baña secde iderdi
Ziyârâtüm idüp andan giderdi

628. Feriştehden biri baña naṣîḥat
İdüben didi elüñdeki furṣat

629. Müdâm girmez ele buġdayı yisen
Ola başıñ müdâm cennetde esen

630. Anı yeyen müdâm çıḳmaz cinândan
Yemek oldı müyesser ḥamd ki andan

631. Mü'ebbed ḳodı beni Ḥaḳ cinânda
Yeseñ buġday ḳalunır idi bunda

---

622 üçbiñ: üç yüz **(İÜ)**; **BL**'de "ki" yok.

631 ḳalunır idi: ḳalunırdı **(İÜ)**

632. Dönüp Ḥavvâ yılana bunca eyyâm
Bunı baña dimemekden nedür kâm

633. Sükût idüp yılan virmez cevâbı
İde Rıḍvân baña deyu ʿıtâbı

634. Gelüp Âdem'e Ḥavvâ şâd u ḫandân
İder taḳrîr ne kim olundı andan

635. Yılanuñ ḫaberin Âdem'e didi
Kelâm-ı İblîs'i taḳrîr ḳıldı

636. O pîr burada bize oldı nâṣiḥ
ʿİbâdetle geçürmiş ʿömri ṣâliḥ

637. Nitekim buyurur Ḳur'ân'da Ġufrân **[24[b] BL]**
Riʿâyet olınur fermân-ı Deyyân

Ve ḳāsemehümâ innî leküma lemine'n-nâṣiḥîn*

638. Vehb İbn Münebbih'den rivâyet
Vay aña Hâdî itmeye hidâyet

639. O dem Ḥavvâ ki ḥîleye inanur
Şecer-i gendüme ol dem el urur

640. Ḳoparur bir budaġın dir aġaçdan
Ṣorarsañ ol budaḳ dânesi ḳaçdan

641. Yedi dâne o gendüm dânesi dir
Hemân Ḥavvâ anuñ bir dânesin yir

642. Birin ṣaḳlar beşin de Âdem'e dir
Getürüp Âdem'e al sen de ye dir

643. Deve ḳuşı yumurdası ḳadar var **[18[a] İÜ]**
Ki her dânesi buġdayıñ dir iy yâr

644. O südden aḳ u ʿaselden leẕîẕ dir
O dem Âdem aluban dâne[y]i yir

---

* "Ve onlara: Ben gerçekten size öğüt verenlerdenim, diye yemin etti." (el-A'râf 7/21)

638 Vehb: Veheb **(BL)**

642 beşin de: başın da **(BL)**

645. Unudur ʿahdi Âdem gör ne görür
Nitekim ol Kerîm Allâh buyurır

Fenesiye velem necid lehu ʿazmen*

646. Bu mervî İbn ʿAbbâs Ḥażretinden
Beyân budur Ḫudâ'nuñ cennetinden

647. Yedi buġdayı Âdem ile Ḥavvâ
Ḳırılup bir ṭamar Ḥavvâ dimiş vâ

648. Olur idrâr-ı dem Ḥavvâ'dan ol dem
Nisâda mâhda aḳmada ol dem

649. Gidüp Âdem serinden tâc o ânda
Ve egninden libâce ol zamânda

650. Enîs olan yaramazla olur şûm **[25ᵃ BL]**
Kelâmında buyurır Ḥayy u Ḳayyûm

Felemmâ ẕâḳa'ş-şecerete bedet lehümâ sev'âtühumâ ve ṭafiḳā yaḫṣifâni ʿaleyhimâ min varaḳi'l-cenneti**

651. Yalıncaḳ ḳaldı ol ân içre Âdem
Gider andan arâyiş dindi ol dem

652. Dinilmiş Âdem'e ḳayġuñ uzundur
Ki itdüñ maʿṣiyet sen buradan tur

653. Dir Âdem bu nidâyı kim işitdi
Hemân taḫtından aşaġaya düşdi

654. Feriştehlere ġavġa irmiş ol ân
Dimişler Âdem'i azdurdı şeyṭân

---

* **BL**'de "necid" kelimesi "tecid" olarak kayıtlı. // "Ne var ki o [Âdem], (ahdi) unuttu. Onda azim de bulmadık." (Tâ Hâ 20/115)

649 egninden: egninde **(İÜ)**

** **BL**'de "**yaḫṣifâni**" kelimesi "**yaḫṣimâni**" şeklinde yazılmış. // "Ağacın meyvesini tattıklarında ayıp yerleri kendilerine göründü. Ve cennet yapraklarından üzerlerini örtmeye başladılar." (el-A'râf 7/22)

651 ol ân: ol dem **(İÜ)**

653 Hemân taḫtından: Hemân-dem taḫtdan **(İÜ)**

655. Ki Âdem eylemiş bu ḥâlle ʿiṣyân
Görürler Âdem'i ol ḥâlde ʿuryân

656. Yüzin dönderdi dir cümle ferişte
Bizüm ʿalâḳamuz yoḳdur bu işde

657. Diler yapraḳ aġaclardan dir Âdem
Ki örte ol açıḳ sırrını ol dem

658. Ḳaçar Âdem'den ol vaḳtde şecerler
Daẖı ḳaçsa gerek ẖâkla ḥacerler

659. Didiler Ḥaḳḳ'a iṣyân eyledüñ sen
Nicesi örtelim yapraḳla biz ten

660. Dimiş gökde ferişteler İlâhî
Emir ṣıyuban işledi günâhı

661. Bize ḳoñşulıġa olmaya lâyıḳ
O işlemedi iş ʿahde muṭâbıḳ

662. Gelüp ẖurmâ dibine dindi Âdem **[18ᵇ İÜ]**
Amân deyüp dökerdi gözleri nem

663. Diler Ḥavvâ ṣaçıyla örte cismün
Nidâ ile beyân ḳıldılar ismün

664. Buyurmış cismüñi ki açmışam ben **[25ᵇ BL]**
Nice örtersün ola cân ile ten

665. Dimiş Âdem'e Raḥmân ḳanı ʿahdüñ
Degişdüñ bu felâketlere baẖtuñ

666. Dimişdüm sizlere şeyṭânı düşmen
Anuñ şerrinden olmışdıñuz eymen

667. Dimiş nefsüme ẓulm eyledüm Âdem
Yalan yemînine inandıġum dem

---

656 işde: işte **(BL)**
661 lâyıḳ: lâ'iḳ **(İÜ)** // O: Ol **(İÜ)**
664 ki: kim **(İÜ)**

İẖrâc-ı Âdem Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

668. Îzid dir Âdem'e çıḳ cennetümden
Nice ḳurtulasın sen miḥnetümden

669. Yapışġıl çignine dir Cebre'îl'e
Yapuşup çekmiş anı ḥiddet ile

670. Dimiş Cibrîl'e Âdem dut yumuşaḳ
Cezâya müsteḥaḳḳam dimiş el-ḥaḳ

671. Dimiş ʿâṣîye itmezem şefâʿat
Cinândan çıḳarur itmez ḥimâyet

672. Dimiş Cibrîl'e Yezdân ḥaḳḳı bir dem
Baḳayım cennete dimiş dir Âdem

673. Ḫiṭâb-ı ʿİzzet irişmiş ḳo baḳsın
Firâḳla çeşmi yaşını aḳıtsın

İẖrâc-ı Ḥavvâ Ana ʿaleyha's-selâm

674. Buyurmış İbn ʿAbbâs Ḥaḳ Teʿâlâ
Anuñ emrine kimse deyemez lâ

675. Naẓar ḳılmış buyurmış Ḥaḳ ki Ḥavvâ
Dimiş lebbeyk u saʿdeyk yâ Kerîmâ

676. Günâhlar işledim ḳıldım ḫaṭâyı
Raḥîm'den umaram yine ʿaṭâyı

677. Bizi azdurdı İblîs saña maʿlûm **[26ᵃ BL]**
Yemînler eyledi ol dem o meẕmûm

678. Senüñ birlügiñe itdi yemîni
Yemînüñ anı biz ṣandıḳ emîni

679. Meger keẕẕâb imiş kiẕb itdi İblîs
Bize mekrin irişdürdi o telbîs

680. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ kim i Ḥavvâ
Cinânımdan çıḳup di âh-ıla vâ

---

* ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

681. Seni nâḳıṣatü'l-ʿaḳl eyledüm bil **[19ᵃ İÜ]**
Şehâdetde vü mîrâṯda bile il

682. Bileler hep seni noḳṣânlıḳ ile
Müdâm oġlan doġurmaḳ ile bile

683. Daḫı peyġamberüm gelmeye senden
Hemân çıḳġıl bu dem sen cennetümden

684. Alup Cibrîl giderken didi Ḥavvâ
Göreyim bir daḫı cennet-i me'vâ

685. O dem Âdem ile Ḥavvâ cinâna
Vedâʿ ile baḳup ḥüzn irdi câna

İḫrâc-ı ṭâvus

686. Getürmege ṭâvusı emr olundı
Feriştehler eliyle götürüldi

687. Dimiş Cibrîl o ṭâvusa iy ʿâṣî
Ki fiʿlüñle bu dem itdüñ maʿâṣî

688. Ki ḳanda durur-iseñ şûm olasın
Ki vîrân bekleyici bûm olasın

İḫrâcü'l-ḥayye

689. Feriştehler getürdi dir yılanı
Çeke çeke sürürler bî-zübânı

690. Ayaḳsız daḫı dilsiz dindi ol mâr **[26ᵇ BL]**
Uyup İblîs'e olduġı içün yâr

691. Feriştehler dimiş hiç bulma raḥmet
Ve raḥmet bulmasun kim ide şefḳat

692. Ḥadîṯde naḳl olunmış dir yılanı
Dinilmiş kim ki öldürürse anı

---

681 bil: dir **(BL)**
683 peyġamberüm: peyġamber **(İÜ)**
684 cennet-i: cenneti **(BL)**
687 itdüñ: oldı **(İÜ)**

693. Ḫudâ raḥmet ide ol kişiye dir
Gerek irkek u eger dişiye dir

694. Ve şerrinden ḳaçup ḳatl itmeyenler
Günehkâr ola dimişler erenler

695. Ḫaberde şöyle gelmiş ḫâṣ ile ʿâm
İdeler Âdem'e taʿẓîm u ikrâm

696. Cinândan çıḳdı beş nesneyle ol ân
Biri mersin aġacı dindi iḫvân

697. Dişin ḳurdar imiş ol aġac ile
ʿAṣâ olmış o Mûsâ-yı Kelîm'e

698. Ve incir yapraġın daḫı çıḳarmış
O yapraġuñ birazun âhû yimiş

699. Göbegünden anuñ misk ḥâṣıl olmış
Saʿâdetlü ol o nâfeyle durmış

700. Ve öküz de yimiş yapraḳ ol eyyâm **[19[b] İÜ]**
Öküzden ḥâṣıl olmış ʿanber-i ḫâm

701. Yimiş yapraġı aru eylemiş bal
Alunır balı anuñ her meh u sâl

702. Ve Ḥavvâ Anamuz dir bir ṭaş almış
Ḥacerü'l-esved'üñ aṣlından imiş

703. Bıraġup aġzına anı çıḳarmış
Süleymân-ı Nebî'ye ḫâtem olmış

704. O dem Âdem'le ṭâvus ile ilan
Çıḳar cennetden anlar cümle ʿuryân

705. Bir eli ile başın örter Âdem **[27[a] BL]**
Bir eli ile öd yerini ol dem

---

696 mersin: mersîn **(İÜ)**
699 ol o nâfeyle: ol nâfe-yile **(İÜ)**
703 aġzına: aġrına **(BL)**
704 ilan: yılan **(İÜ)**

706. Feriştehler iderler serzenîşi
Başıña alduñ elüñle bu işi

707. Ṣıyup ʿahdüñi sen olup melâmet
Çekersn derd ü miḥnet tâ ḳıyâmet

708. Dimiş Âdem muḳadder ḳıldı Yezdân
Anuñ emri ile hep virirüz cân

Ḳıṣṣa-i Hârût ve Mârût

709. İderler Hârût u Mârût ʿitâbı
Feriştehler işidür bu ḫiṭâbı

710. Olar da mübtelâ olur ʿitâba
Mükâfât Ḥaḳ'dan irişür cevâba

711. Ol İdrîs-i Nebî eyyâmı imiş
Gelür Hârût u Mârût başına iş

712. Ḫaṭâ itdük dimişler o nebîye
Duʿâñuz müstecâbdur dir velîye

713. Dilerüz suçımuz ʿafv ide Allâh
Duʿâ ḳıl sen bize lillâh billâh

714. Dimiş Ḥażret-i İdrîs siz ki ʿiṣyân
İdüp size ġażap ḳıldı o Ġufrân

715. ʿİtâb dünyâda olur-ise maḳṣûd
Kıyâmetde ʿiḳāb ḳılmaya maʿbûd

716. Olar Bâbil ḳuyusındadur el-ân
Başı aşaġa aṣılmışdur inan

717. Görüp sâ'ir feriştehler oları
Dimişler ḥikmetün bilür o Bârî

718. Çıḳup cennetden Âdem dir İlâhî
Ol İblîs yeryüzine açdı râhı

---

707 derd ü miḥnet: derd-i miḥnet **(BL)**

708 Anuñ: Ayuñ **(İÜ)**

710 ʿitâba: ʿiḳāba **(İÜ)**

716 ḳuyusındadur: ḳapusındadur **(İÜ)**

719. Nice emîn olam şerründen anuñ **[27[b] BL]**
Görüñ Âdem'e luṭfını İlâh'uñ

720. Benüm ẕikrümle tevḥîdüm iden yâr **[20[a] İÜ]**
Saña şeyṭân şerri eylemez kâr

721. Budur tevḥîd ẕikrüm bil iy Âdem
Dilüñden eksik olmasın dem-â-dem

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

722. Bu tevḥîdüm dem-â-dem sen oḳursın
Anı temrenlü oḳ ile ururs ın

723. Senüñ yanuña gelmez ayruḳ İblîs
Varur te'ẕîr idecek yire telbîs

724. Feriştehler seni ṣaḳlaya dâ'im
Olalar ḥıfẓınuñ emründe ḳā'im

725. Ve ẕürriyyâtıña ḳona ferişte
Gözedeler oları cümle işde

726. Seni yarlıġayam ẕürriyyetüñle
Bu cümle ḫalḳ-ı ʿâlem bunı bile

Su'âl-i İblîs-i pür-telbîs ʿaleyhi'l-laʿne*

727. Beyân eyledi bunı Kaʿbü'l-Aḥbâr
Açayım diñlegil bir gizlü esrâr

728. Su'âl itmiş İblîs Ẕü'l-celâl'e
İrer her kişi fenninde kemâle

729. Beni dir eyledüñ İblîs ezelde
Ḳıyâmete degin ḳıl beni zinde

730. Benüm azdırdıġumı baña virgil
Ne işler işleyem ben aña görgil

731. Buyurır ol laʿîne Ḥaḳ Teʿâlâ
Senüñ fiʿlüñle her kim ki o yola

---

722 temrenlü: demrenlü **(İÜ)**

725 işde: işte **(BL)**

* **BL**'de başlık "Su'âl-i İblîs ʿaleyhi'l-laʿne" şeklinde.

732. Gider ise senüñ olsun iy İblîs **[28ᵃ BL]**
Ḳabûl itmiş sevinmiş ehl-i telbîs

733. Baña uyanları da ben bilürem
Nice iḥsânlaruma irgürürem

734. Ṭuraġum ne yir olsun dir o ḫannâs
Ulu ṣular kenârı bil i vesvâs

735. Kitâbımda ne olsun didüginde
Şiʿirler oḳuyasın her düginde

736. Ṭaʿâmum dir neden olsun İlâhî
Ki **bismillâh**suz yinürse mâhi

737. Daḫı besmelesiz yinen ṭaʿâmlar
Senüñ olsun buyurulmuş dir anlar

738. Şarâbum ne ola dimiş laʿîn gör
Sucı olsun dinilmiş Ḥaḳḳ'a münker

739. Duzaġım ne ola ʿavratlar olsun **[20ᵇ İÜ]**
Ḳıyâmete degin laʿnetler olsun

740. Çıḳ uçmaḳdan i melʿûn didi Mennân
Racîm oldı o günden berü şeyṭân

741. Anuñ olupdurur dir âgâh uyan
Beyân eyler bu ḳavli şimdi Ḳur'ân

Feḫrüc minhâ fe'inneke racîm ve inne ʿaleyke'l-laʿnete ilâ yevmi'd-dîn*

Su'âl-i Âdem Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm**

742. Tażarruʿ eylemiş Âdem Ḫudâ'ya
Muḥâl olundı şeyṭândan cüdâya

743. Ḳıyâmete degin ʿömr aña virdüñ
Ve ẕürriyyâtımı nite ḳayırduñ

---

741 Bu beyit **BL**'de yok.

* "Allâh şöyle buyurdu: Öyle ise oradan çık! Artık kovuldun! Muhakkak ki kıyâmet gününe kadar lânet senin üzerine olacaktır." (el-Hicr 15/34-35)

** **BL**'de başlık "Su'âl-i Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

744. Oları şerr-i şeyṭândan berî it
Müdâmî eyleyeler saña tevḥîd

745. Nidâ irüp dinür üç nesne ḫaṣlet
Saña vâcibdür işle bul saʿâdet

746. Birisi benüm içündür bil anı **[28[b] BL]**
Ki şirkden ḫâliṣ eyle ḳalb ü cânı

747. Birisi de senüñ-çündür bilesin
Ki az çoḳ ḥasenât üzre olasın

748. Birine on virem onuna bil yüz
Yüzine biñ virem cümleye düpdüz

749. Biñine gösterem dîdârumı ben
Olagör ḥasenât ıssı hemân sen

750. Günâh işlene yazam birine bir
Ki istiġfâr oluna ʿafv idem dir

751. Senüñle benüm aramda olan ʿahd
Duʿâ ḳılmaġa senden oluna cehd

752. Ḳabûl ḳılup u raḥmet eyleyem ben
Benüm virmek ṭalebüñ eylegil sen

753. Ḫudâ'nuñ luṭfına yoḳ ḥadd ü ġāyet
ʿİnâyet eyle sulṭânım ʿinâyet

754. Çü Âdem bu su'âlden fâriġ oldı
Görür ḳarşudan yılanı gelürdi

755. Dimiş yâ Rabbenâ yılan ucından
Çekerüm bunca belâyı gücünden

---

744 it: id **(BL)**
745 dinür: dene **(BL)**
746 ḳalb ü : ḳalb-i **(BL)**
747 Birisi de: Birisin de **(İÜ)**
749 sen: dem **(BL)**
754 yılanı: yılan **(İÜ)**

756. Getürdi bu benüm üstüme ḫaṣmım
Bunıñla ol sebeb üzere ḫaṣmım

757. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ ol yılanuñ
Ḳarañılıḳ ḳılındı yiri anuñ

758. Ġıdâsı ṭopraḳ oldı yir zemînde **[21ª İÜ]**
Hemân öldür bulursañ anı ḳanda

759. Yılanuñ dişi arasında âġū
Ḳomışdur bilesüz taḥḳīḳ o bâġū

760. Dimiş yılan ṣoḳam anları ben de
Helâkine sebeb bendeki sem de

761. Buyurmış Ḥaḳ ṣoḳup öldürdügüñi **[29ª BL]**
Ḳoyam cennetime dutġıl dilüñi

762. Görüp ṭâvusı Âdem dir ki bu da
Baña düşmendürür yâ Rabbî şu da

763. Güzellügi ile âvâzın aldım
Anı öldürmeden âzâd ḳıldım

764. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ ol maḥalde
Ṭâvus öldürmesinden ol ḥaẕerde

Ḥadîṯü's-sîr ve'l-ḥût*

765. Vehb ibn Münebbih naḳl idüp dir
Müşerref oldı Âdem'le ḳaçan yir

766. Muḳaddem gördi kerkes Âdem'i dir
Göricegiz o demde oldı dilgîr

767. Deñiz kenârına irmişdi kerkes
Ki bir balıḳ çıḳup dir ki sesi kes

768. Bugün gördüm ḥalâyıḳ yeryüzinde
Ol Âdem ise ola bunda zinde

---

757 Ḳarañılıḳ: Ḳarañılık **(BL)**

* sîr: ṣir **(BL)**

765 Vehb: Veheb **(BL)**

768 ḥalâyıḳ: ḥalâ'iḳ **(İÜ)**

769. Ḳomaz havâda beni seni ṣuda
Gerekdür kim duravuz biz puṣuda

770. Vehb eydür inüp Âdem zemîne
Durur meşġūl olup kendü ġamına

771. Yüce âvâz-ıla dir bir ferişte
Nidâ idüp dir Âdem indi işte

772. Ṣıdı ʿahdini Raḥmân'uñ o bed-ʿahd
Ki şerrinden ṣaḳınmaġa ḳıluñ cehd

773. Eyâ yeryüzinüñ vaḥş u ṭuyûrı
Giderüñ cümleñüz başdan ġurûrı

774. Nidâyı kerkes işidür o ânda
Vedâʿ idüp balıġa oldı ġamda

775. Di Ḥavvâ ile Âdem yeryüzinde **[29^{b} BL]**
Biri birinüñ uçardı gözünde

776. İki yüz yılda aġlaşup yürürler
Şeb içre bir ṭaş ardında otururlar

777. Biri birini görmez gör ki anlar
Biri birine müştâḳdur o cânlar

778. Ne ḥikmetdür ne ḥikmetdür ne ḥikmet **[21^{b} İÜ]**
Ki sendedür Kerîmâ ulu ḥikmet

779. İki yüz yıl geçer bu nevʿa yârâ
Gözi yaş-ıla yüzde oldı yara

780. Gelür Kaʿbe yerine bir gün Âdem
O gün ʿarfe güni gözden döker nem

---

769 puṣuda: buṣuda **(BL)**

770 Vehb: Veheb **(BL)**

776 İkinci mısrâdaki "ardında otururlar" ibâresi "ardınd'otururlar" şeklinde okunduğunda aksayan vezin düzelmektedir.

777 Biri birini: Birbirini **(İÜ)** // müştâḳdur o: müştâḳ iki **(İÜ)**

781. İder Yezdân o dem iḥsân-ı ʿâlî
Görür Âdem'i Ḥavvâ dir teʿâlî

782. Buluşur iki müştâḳ ol arada
El açuban olur anlar ṣenâda

783. Nemüz vardır bizüm sizüñ arada
Muḳadderdür bular **ḳālu belâ**da

784. Ki ʿarfe güni maḳbûldür duʿâlar
İder ḥuccâc o gün içre ṣenâlar

785. Ferişteye ider fermân o Deyyân
Alup Ḥavvâ'yı Âdem ile bu ân

786. İlet Zemzem ḳuyusına oları
ʿİnâyet itmede anlara Bârî

787. Alup ferişteh iledür oraya
Ki dep ayaġuñı ḳoyup buraya

788. Ṣu çıḳa bu arada miṣl-i şîrî
İdüp tekbîri Âdem depti yiri

789. Çıḳup âb-ı revân ḥamd eylediler
Ṣuyı içdükde ṣan sükker yediler

790. Ve ġusl eylemiş Âdem ile Ḥavvâ
Görüp reşk eylemiş İblîs dimiş vâ

791. O dem vaḥy eylemiş Âdem'e Sübḥân **[30ª BL]**
Bu yeryüzinde bünyâd ḳo hemân ân

---

781 Beyit **BL**'de şu şekilde: Virür Ḥavvâ'yı anda Ḥaḳ Teʿâlâ // Görüben Âdem'i dir ki teʿâlâ

782 El açuban olur anlar ṣenâda: Muḳadderdür bular ḳālû belâda **(BL)**

783 Bu beyit **BL**'de yok. **İÜ**'de "bizüm sizüñ" ifâdeleri "sizüñ bizüm" şeklinde yazılı. "Sizüñ" kelimesinin altında م (takdim) "bizüm" kelimesinin altında ج (tehir) harfleri var. // **ḳālû belâ**: "Evet, dediler." (el-A'râf 7/172)

784 içre: üzre **(İÜ)**

786 İlet: Elet **(BL)**

788 tekbîri: tekbîr **(İÜ)** // depti yiri: didi bizi **(BL)**

790 Ve ġusl eylemiş Âdem ile Ḥavvâ: Ve ġusl eyledi dir Âdem'le Ḥavvâ **(BL)**

792. Yapa ẕürriyyetüñ daẖı binâlar
Bu emrüm olduġına inanalar

793. Yapar Âdem bir ev bâ emr-i Yezdân
Ol evi idinür Ḥavvâ'yla evṭân

794. Getürmiş Cebre'îl bir dâne buġday
İki öküz daẖı birbirine tay

795. Ve bir ṣaban demüri bile gelmiş
Dimiş Âdem başuma düşdi bu iş

796. Baḳup Âdem görüp bunları dir ki
Bular çün eyledüm cennâtı terki

797. Neye getürdüñ iy Cibrîl bunı sen
Dimiş eküp biçüben bunı yi sen

798. Senüñ oġullarıñuñ rızḳıdur bu
Eküp biçüp şu ṣudan eliñi yu

Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ [22ᵃ İÜ]

799. Nebîlerüñ dimiş ṣanʿatları var
Bil Âdem ṣanʿatı ekinci iy yâr

800. Dir İsmaʿîl peyġamberi avcı
Olup İsḥaḳ çoban dir ḳoyuncı

801. Melikdür Ḥażret-i Yûsuf dinilmiş
Ve Şuʿayb da daẖı çoban olmış

802. Ve Mûsâ daẖı çoban idi taḥḳīḳ
İder İlyâs cüllâhlıġı taṣdîḳ

803. Ki meşhûr Dâvûd'ı zirih bilürsin
Süleymân-ı Nebî'yi işidürsin

804. Anuñ taẖtını götürür idi yil
Dinilmiş rûzigâra durmayup yil

---

793 Ḥavvâ'yla: Ḥavvâ ile **(İÜ)**

795 "başuma" kelimesindeki "baş" **BL**'de elifsiz yazılı.

801 Şuʿayb da: Şuʿayb **(İÜ)**

802 taṣdîḳ: taḥḳīḳ **(İÜ)**

805. Yûnus Ṣâliḥ u İdrîs dindi ḫayyâṭ **[30^{b} BL]**
Ṣorarsañ igne luġatını ḫayyâṭ

806. Dinilmiş Ḥażret-i ʿÎsâ'ya seyyâh
Bi-ḥamdillâh aña luṭf itdi Allâh

807. **Ġazâ yolunda meşhûrdur Muḥammed**
Odur maḥbûb-ı Ḥaḳ Maḥmûd u Aḥmed

808. Bularla ẓâhir oldı cümle âyîn
Bularla dîn u dünyâ dutdı temkîn

809. Çehâr-yâr-ı aḫyâr kâşifü'd-dîn
Di rıḍvânullâh ʿaleyhim ecmaʿîn

810. Getürmiş Cebre'îl od ṭaş demürle
Bularla ḥâṣıl olur hem kömürle

811. Dir Âdem'e bularla olur işüñ
Demüri ṭaşa urmaġa dürişüñ

812. Çıḳar od ṭaş u demürden görürsin
Ṭamudan çıḳmış otdur bu bilürsin

813. O yetmiş kez yunup raḥmet ṣuyıyla
Getürdim saña Allâh buyruġıyla

814. Urur Âdem demüri ṭaşa ol dem
Çıḳar od ḳo yaḳar gözi döker nem

815. Düzer evvel bıçaḳ Âdem Nebî dir
Bıçaḳçılara oldı biliñüz pîr

816. Düzeldür baltayı ṣaban demürin
Gedâ eyler Ḫudâ görüñ emîrin

817. Vehb ibn Münebbih'den mesâ'il
Muḳaddem çekic u ḳısacdı ḳāil

---

804 İkinci mısrâın sonundaki "yil" **İÜ**'de "bil" şeklinde.

809 İkinci mısrâın vezni bozuk.

817 Vehb: Veheb **(BL)** // çekic u: çekic **(İÜ)**; ḳısacdı: ḳısac di **(BL)**

818. Ḳısacdan-ṣoñra ʿörs andan ṣaban dir
Giriftârdur bilüñ yoldan ṣapan dir

819. Getürmiş Cebre'îl bir ḳoç Ḫudâ'dan **[22[b] İÜ]**
Gözedür Âdem'i Yezdân ʿaṭâdan

820. Boġazlar ḳoçı Âdem ẕikr iderler **[31[a] BL]**
Yeyüp Ḥavvâ Ana'yla şükr iderler

821. Ve andan-ṣoñra ṣındı düzmiş Âdem
Ḳoyundan yüñ ḳırarlar idi ol dem

822. Ḳırıldı yüñ u Ḥavvâ dir egirdi
Ve Âdem doḳuyup dezgâha gerdi

823. Ve yeñsiz geyecek itmişler anı
Geyüp aġladılar añup cinânı

824. Ekin ekmege öküz ḳoşdı Âdem
İder taʿlîm Cibrîl aña ol dem

825. Ṣaban ḳolın eline aldı sürdi
Didiler kim o dem Âdem yoruldı

826. Bıraġup ṣabanı aġlamış Âdem
Gözünden yaş yerine dökülür dem

827. Añar uçmaġuñ ol dem niʿmetini
Feriştehlerüñ olan ʿizzetini

828. İdüp feryâd u zârı ol dem Âdem
Gidüp ʿaḳlı gelür dinür dem-â-dem

829. İlâhâ bu ne işdür baña virdüñ
Ki ḫâkdan ḫalḳ idüp âdemî ḳılduñ

830. Nidâ irmiş ki iy Âdem muḳadder
Olanı görse gerek dişi vü er

---

822 gerdi: girdi **(BL)**
826 dem: nem **(İÜ)**
829 âdemî: âdem **(İÜ)**

831. Ezel ʿilimde saña oldı taḳdîr
Senüñ ẕürriyyetüñ tâze eger pîr

832. Ki dirlikleri bunıñla olısar
Eyü yavuz niçe nesne göriser

833. Ḫudâ emriyle ġaflet gömlegini
Geyer Âdem unudur ol demini

834. Geyüp gömlegi mâżîyi unutdı
Ṣabanın aluban çift üzre gitdi

835. Gelen buġdayı cennetden ekerdi **[31[b] BL]**
Hemân ân içre buġdayı biterdi

836. Anuñ kepegini ṣaçdıḳda yire
Bitüp arpa o dem başladı dire

837. Ḥaṣâd ekdügi günde bitdi ânî
İkinci günde dökdü oldı ṣânî

838. Üçünci günde ṣavurmış ṣaḥîḥ bil
Virür aḫbârını ṣorar iseñ yil

839. Dinür dördünci gün ögündü buġday
Ve beşinci güni yendügini ṣay

840. Gelüp Cibrîl degirmen ögredür dir **[23[a] İÜ]**
Eküp biçüp ögüdüp ekmegin yir

841. Ḳażâ-yı ḥâcete irgürdi yemek
Yabâna varmaġa çekdiler emek

842. Ferişteye buyurur Ḳādir Allâh
Yabâna varmaġa gösterdi dir râh

843. O ḥâle mübtelâ olduḳda anlar
Kemâl-i ḥüzn üzere aġlaşurlar

---

834 aluban: aldı vü **(İÜ)**

839 yendügini: bitdügini **(BL)**

840 ekmegin: etmegin **(İÜ)**

844. Bu irdi bize şeyṭân ḫorluġından
Olan günâhımızıñ şûmluġından

845. O dem Âdem'le Ḥavvâ ġusl iderler
Geyesilerini de ġasl iderler

846. Ḫudâ bildürdi âbdest u ʿibâdet
Ki anlar bileler nedür diyânet

847. Muḳaddem ki namâz ḳılmışlar anlar
Dimiş öyle namâzıdur ḳılanlar

848. Virür bir aḳ bednusı o Mennân
Anuñla vaḳtleri ideler iẕʿân

849. Çü bednus âvâzın işitse ḫannâs
Hemân demrenlü oḳ yir dir o vesvâs

850. Ki ḳanḳı evde aḳ bednus ḳonula **[32ª BL]**
Güẕer eylemeye İblîs o yola

851. Ekine ibtidâ buġday ṣaçılmış
Deve ḳuşı yumurdasınca varmış

852. Zamân-ı Ḥażret-i Şît'de o gendüm
Tavuḳ yumurdasınca vardı gördüm

853. Ve Yaḥyâ-yı Nebî'nün âḫirinde
Biter buġday ḳoz ḳadar yerinde

854. Yine miḳdâr-ı cevz Buḫtnaṣr'da
Yinür buġdây o miḳdâr ol ʿaṣırda

855. ʿAzîz devrinde noḫud ḳadar olur
Kişi elbetde itdügini bulur

856. Olur taġyîr dir ḥırṣ u ḥasedle
Yinür şimdiki ḥâldeki cesedle

---

849 Çü bednus âvâzın işitse ḫannâs: İşitse bednus âvâzını ḫannâs **(İÜ)**

855 ʿAzîz: ʿUzeyr **(BL)**

Beyân-ı ʿimâret-i Âdem Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm*

857. İder Âdem zemînde bâġ u bustân
Diker eşcâr-ı mîve vü gülistân

858. ʿİmâretler idüp maʿmûr ider yir
Ki bundan-ṣoñra cumʿa gicesi dir

859. O Ḥavvâ ile Âdem cemʿ olurlar
O Ḥavvâ Ana ḥâmile ḳalurlar

860. Sekiz ay olıcaḳ oġlan düşürür **[23b İÜ]**
Ve bir daẖı düşüp kendin şaşurır

861. Üçünci ḥâmile oldıḳda Ḥavvâ
Duʿâlar eyleyüp dimiş i Mevlâ

862. Bu defʿa vir görelüm sâlim oġul
H̱udâ luṭfını ister dâ'imâ ḳul

863. Olur maḳbûl duʿâları olaruñ
Sözi red ola mı ol ulularuñ

864. Gelüp Ḥavvâ'ya İblîs dir ki bir gün **[32b BL]**
H̱udâ virmiş saña bu gûne düzgün

865. Dilerseñ ṣaġ selâmet ṭoġa oġlan
Di ʿabdü'l-ḥâriṣ aña nâmı iy cân

866. Dimiş ol Ḥayy u Ḳayyûm sen i Ḥavvâ
Uyup İblîs'e ẖod dimişdüñ eyvâ

867. Ki İblîs nâmına ortaḳ olasın
Bu ḥâlde yine oġlan bulmayasın

868. Bunı işitdi Ḥavvâ ḳıldı feryâd
Bizi İblîs-i mekkârdan ḳıl âzâd

---

* **BL**'de başlık "Beyân-ı ʿimâret-i Âdem nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

857 Diker: Dîger **(İÜ)**

861 eyleyüp: eylemiş **(İÜ)**

864 bir gün: bugün **(İÜ)**

866 dimişdüñ: dimiş ki **(İÜ)**

869. İlâhâ birligüñ ḥaḳḳı i Sübḥân
Baġışla yine virgil bize oġlan

870. Üçünci ḥamli daẖı düşmiş anuñ
Aḳar yaş gözlerinden dir olaruñ

871. Biri düşmiş u biri ṭoġmış ölmiş
H̱udâ emriyle yine yükli olmuş

872. Üçüncide ikişer ṭoġmış oġlan
Biri erkek u biri ḳızmış ol ân

873. Virilmiş adı ʿAbdullâh bil anuñ
Ve ḳıza Âmine Allâh dir inanuñ

874. Ṭoġar yine bir oġlan ile bir ḳız
Toġar bu ḥâl ile durmayıp ikiz

875. Virür nâm erkegine ʿAbdurraḥmân
Ve ḳıza Âmine Raḥîm dir ol ân

876. Yigirmi ḳarın oġlan ṭoġmış âẖir
Dinür Hâbîl'le bir ḳız oldı ẓâhir

877. Ve Ḳābîl'le daẖı bir ḳız ṭoġar dir
Olar aġzına Ḥavvâ süd ṣaġar dir

878. Bulardan-ṣoñra ẕürriyyât-ı Âdem
Çoġalmaḳ üzre olmışdur dem-â-dem

Ḥadîṯ-i Hâbîl u Ḳābîl **[33ª BL]**

879. Vehb ibn Münebbih'den rivâyet
Olınur diñlegil yine ḥikâyet

880. Dir Âdem Hâbîl ü Ḳābîl'e bir gün **[24ª İÜ]**
Sizi çiftlendirüp oluna dügün

881. Dimişler siz bilürsiz it didügüñ
Tedâriküñ oñat gör dirgil ögüñ

---

873 dir inanuñ: dir anuñ **(İÜ)** İkinci mısrâdaki aksaklık mısrâ "Ve kıza Âmine'llâh dir inanuñ" şeklinde okunduğunda düzelmektedir.

877 aġzına: yüzine **(İÜ)**

880 Hâbîl ü Ḳābîl: Hâbîl Ḳābîl **(BL)**

882. Ḫudâ'ya nâliş itmiş Âdem Ata
Sebeb-i evlâd olmaġa ṣebâta

883. Nidâ irüp Ḫudâ'dan dinmiş Âdem
İrişsün semʿiñe bu ḥâl bu dem

884. O Ḳābîl'le ṭoġanı Hâbîl'e vir
Ve Hâbîl'le ṭoġanı Ḳābîl'e dir

885. Bu emri bunlara eyledi iʿlâm
O ḳızlardan aluna ʿaks-ile kâm

886. Dimiş Ḳābîl eşümi virmezem ben
Baña vir eşümi başıñ ḳıl eymen

887. Seversin Hâbîl'i benden ziyâde
Ṣaḳın-kim emegüñ varmaya bâde

888. Ḫudâ emridürür didügim oġul
Ḫudâ emrini dutġıl olmaġıl ġūl

889. ʿİnâd eyler muḥaṣṣal râżı olmaz
ʿİnâd ehli bilüñ maḳṣûdı bulmaz

890. Düşer Hâbîl'le Ḳābîl'e ʿadâvet
Görelim neye irişür nihâyet

891. Görür Âdem ḫuṣûmete irer ḥâl
Gerekmez dir bu aralıḳda ihmâl

892. İkisine de ḳurbân eyleñüz dir
Ḳabûl-ı Ḥaḳ nice ola dimiş pîr

893. Ekinci idi Ḳābîl deste ḳurbân **[33^{b} BL]**
Hâbîl çoban imiş ḳoç almış ol ân

894. Depede iki ḳurbân ḳor ḳarındaş
Görelim nice âteşle bişer aş

895. Bir od iner havâdan bî-duḫân dir
Ḳapup ḳoçı alur ol-dem hemân dir

---

884 dir: vir **(İÜ)**

889 **BL**'de "bulmaz"ın "be"si noktasız.

895 od: ot **(BL)**

896. Ḳalur ḳurbân-ı Ḳābîl şöyle ḫâlî
Buradan añlamış Âdem me'âli

897. Ḫudâ'nuñ emri Hâbîl'e olundı
O ḳoç göge çıḳup dört biñ yıl durdı

898. İnen İsmâʿîl'e dinür o ḳoçdur
Rıżâ-yı Ḥaḳ'da olmaḳ ḳula ḫoşdur

899. Helâk itmek diler Hâbîl'i Ḳābîl
Kelâm-ı Ḥaḳ'da mesṭûr didi ḳā'il

Ve'tlü ʿaleyhim nebee'bney Âdeme bi'l-ḥaḳḳi iẕ ḳarrebâ ḳurbânen fetüḳubbile min eḥadihimâ velem yüteḳabbel mine'l-âḫer*

900. Çıḳar ḳurbân ile Hâbîl u Ḳābîl **[24[b] İÜ]**
Su'âl iderse bunda bize sâ'il

901. O ḳurbân ne maḥalde ʿarż olundı
Ḳoçı yaḳmamaḳ od ne ḥâlden oldı

902. Ol od ıssı degildür bî-duḫândır
Bilür ḥikmetini ol Yaradan dir

903. Mina ṭaġına ḳurbân iledürler
O ṭaġ üzerine ḳurbânı ḳorlar

904. Muḳaddem naḳl olan ḳoç ki semâya
Çıḳup ḳurbân per açdı hümâya

905. Gelürken Hâbîl'e Ḳābîl urup ṭaş
O dem öldürdi ḳardaşı ḳarındaş

906. Ki bir nevʿa daḫı vardur rivâyet
Sögüt dibinde Hâbîl oldı râḥat

---

897 göge çıḳup: gökde **(BL)** İkinci mısrâda her iki okuyuş da vezni aksatmaktadır.

* "Onlara, Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak anlat: Hani birer kurban takdim etmişlerdi de birisinden kabul edilmiş, diğerinden ise kabul edilmemişti…" (el-Mâide 5/37)

901 od: ot **(BL)**

902 od: ot **(BL)**; degildür bî-duḫândır: degildi bir bî-duḫândır **(İÜ)**

904 ḳurbân per açdı: iḫvân per açdılar **(BL)**

907. Uyurken ṭaş urup öldürdi Ḳābîl **[34ª BL]**
Cihân içinde meşhûr oldı ḳātil

908. Sögüt virmez yemiş yir yutmadı ḳan
Bu ḥikmetler Ḫudâ'dandurur inan

909. O Hâbîl meyyitin götürdi Ḳābîl
Atasına varup olmaz muḳābil

910. O meyyit ḥâline olmuşdı ḥayrân
O Yezdân luṭfını sen eyle seyrân

911. İki ferişte virmiş ol Ġanî Ḥaḳ
Ġurâb şeklinde dinür ḳudrete baḳ

912. Ġurâbuñ biri öldürür eşini
Biri ḳazup gömer ol dem eşini

913. Gömer ḫâke görür Ḳābîl ġurâbı
Hemân ol da eşe başlar turâbı

914. Hemân ḳazup yeri ḳor Hâbîl'i yâr
Bu ḥâli giderek Âdem de duyar

915. Ġurâb vaż'ını Ḳur'ân-ı 'Aẓîm'de
Beyân eyledi diñle ol Kerîm de

Febe'aṣellâhu ġurâben yebḥaṣü fi'l-arżi*

916. Görür Âdem ki eglendi oġullar
Gözedürdi gele deyu o yollar

917. Görür gelmez gider görmege Âdem
Şehâdet virdi Ḳābîl dökdügi dem

---

907 **BL**'de ikinci mısrâ "Atasına varup olmaz muḳābil" şeklinde. (Bu mısrâ **İÜ**'de 909. beyitte mevcut.)

908 Bu ve sonraki beyit **BL**'de yok.

911 şeklinde: şekline **(BL)**

913 ol da: o da **(İÜ)**

914 ḳazup: yarup **(İÜ)**; Hâbîl'i: Ḳābîl'i **(BL)**

* "Sonra Allâh, yeri eşeleyen bir karga gönderdi ona…" (el-Mâide 5/31) (Bekir Sadak meâli)

918. Bilür Hâbîl'i ki öldürdi Ḳābîl
Âdem feryâdına ṭaġ oldı ḳā'il

919. Bile aġladı ṭaġ ṭaş mürġ u mâhî
Dutar gökyüzüni Âdem'üñ âhı

920. Nidâ-i Ḥaḳ irer Âdem'e ol dem **[25[a] İÜ]**
ʿIvaż virile dîde dökmeye nem

921. Ola Hâbîl şeklinde bir oġluñ
Anuñ taḥṣîline oluna şuġluñ

922. Ṭoġar bir oġlı dir Hâbîl'e beñzer
Adın vir Hibetullâh tâ ola er

923. Anuñ bir adı meşhûrdur dinür Şît **[34[b] BL]**
Cihânda oldı bir kâmil-i mürşîd

924. Sever oġullarında Şît'i Âdem
İrişür Âdem'e çün âḫir-i dem

925. Vaṣiyyet ḳıldı Şît'e Âdem Ata
İrişdüm dir oġul bu dem memâta

Vefât-ı Âdem Nebî ʿaleyhi's-selâm

926. O vaḳt yüz yaşına irmiş imiş Şît
Bu ḥikâyeyi diñle ḫoşca işit

927. Feriştehler dimiş fevtüñ yaḳındur
Bu ḥâl evlâdıña bil ki aḳındur

928. Dimiş Âdem ölüm nedür İlâhî
Geçer dünyâya gelenler o râhı

929. Ḫudâyâ ḫâtimemde ḫayra irgir
Muḥammed ḥürmetine itme dilgîr

930. Buyurmış İbn ʿAbbâs Ḥażret-i Ḥaḳ
Ne kim dünyâya gelecekdi mutlaḳ

---

922 vir: dir **(İÜ)**; Hibetullâh: Hîbetullâh **(BL)**

927 bil ki: bilgil **(İÜ)**

931. Olarıñ rûḥını görmüşdi Âdem
Görür bir cânı nûrlı Âdem ol dem

932. Dimiş Âdem İlâhâ bu ne cândur
Bu câna Dâvûd oġluñ ulutandur

933. Benüm biñ yıllıḳ ʿömrümden İlâhî
Buña ḳırḳ yılı virdüm dut güvâhı

934. Feriştehleri şâhid dutdı Raḥmân
Ḳaçan ölümün Âdem ḳıldı iẕʿân

935. Dimiş ḳırḳ yıl daẖı var ʿömre ezmân
Buyurmış Dâvûd'a virdüñ o Mennân

936. Feriştehler buña şâhid dir Allâh
Utanur Âdem Allâh'dan ol âgâh

937. Ḫudâ emr eylemiş bu ḥâle şâhid
Olundı fiʿl-i Âdem'de müşâhid

938. Virür Âdem'e biñ yıl ʿömr-i kâmil
Ve yüz yıl ʿömri Dâvûd'a sâ'il

939. Ḫudâ'nuñ luṭf u iḥsânı firâvân
Ola mı luṭf-ı Ḥaḳḳ'a ḥadd ü pâyân

940. Ecel geldükde Âdem Şît'e eydür **[25ᵇ İÜ]**
Muḥammed dîni taḥḳīḳ ulu dîndür

941. Ben anı ʿarşda mesṭûr gördüm oġul **[35ᵃ BL]**
Sen anuñ dîni üzre ṣâbit olġıl

942. Cinândan virdi tâbût dir aña Ḥaḳ
Ve bir kefen bezi daẖı muḥaḳḳaḳ

943. O tâbûtda yazılmış enbiyâlar
Ve feriştehler ile evliyâlar

944. Muḳaddem Şît âẖirde Muḥammed
Aña ümmet olanlar oldı esʿad

---

935 İkinci mısrâ **BL**'de "Ola mı luṭf-ı Ḥaḳḳ'a ḥadd ü pâyân" şeklinde. **BL**'deki bu mısrâ **İÜ**'de 939. beyitte mevcut.

936 936-939. beyitler **BL**'de yok.

945. Ṣaḳalından virür birḳaç ḳıl Âdem
Ḳoñ ol tâbût içine anı dir hem

946. Buyurmış Şît'e dir Âdem bu ḳıllar
Ḳara bulına tâbûtda bil anlar

947. Muẓaffer olasın düşmenlerüñe
Ve aḳ gire bu ḳıllar dir elüñe

948. Bilesin yaḳlaşupsın sen ölüme
Ki söyledüm geleni ben dilüme

949. Vefâtım cumʿa gün olsa gerekdür
Gelüp Cibrîl beni yusa gerekdür

950. Beni yudugını sen ögrenesin
Ola sünnet yuna meyyit dola sin

951. Dimiş Şît'e ġazâmuzdin vire Ḥaḳ
Ṣavaş ḳıl Ḳābîl ile sen muḥaḳḳaḳ

952. O kâfirdür ṣavaş eyle müdâmî
Bu âḫir demde işitgil ṣadâmı

953. Vaṣiyyet itdi Âdem bi't-tamâmı
Virür öñünde ʿAzrâ'îl selâmı

954. Bile gelür yanınca çoḳ melâ'ik
Ki ʿAzrâ'îl'e ḫıdmet üzre sâlik

955. Bilür misin beni dir Âdem'e ol
Dimiş uḫrâya göstericisin yol

956. Neye geldüñ ḫaber vir baña dimiş **[35^{b} BL]**
Şarâb-ı mevt getürdüm saña dimiş

957. Dimiş dir merḥabâ iy melekü'l-mevt
Ḫudâ'dan dilerüm ki ide raḥmet

958. Muṭîʿum emrine ol Ẕü'l-celâl'üñ
İçirdi şerbetini ber-kemâlüñ

---

950 dola sin: dalasın **(BL)**

959. Cihândan ol cinâna gitmiş ol dem
Ḫudâ raḥmetine ulaşmış Âdem

960. Oḳuñ pâk rûḥına Ümmü'l-Kitâb'ı
Yaza dîvânıña Yezdân ṣevâbı

961. ʿAzâ eylediler Şît-i Nebî'ye **[26ᵃ İÜ]**
Ṣaġ ol evlâd-ıla dinmiş velîye

962. Oḳumış bu maḥalde Şît âyet
Edâ olmaḳda tâ yevmü'l-ḳıyâmet

Fâtiḥa*
İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciʿûn**

963. Dimiş aḥsente ol dem Şît'e Cibrîl
Saña tevfîḳ virür Tañrı dimiş bil

964. Muṣîbet iricek her kim oḳuya
Dimiş Tañrı aña raḥmet ḳıla

965. Yudı dir Cebre'îl Âdem'i ol vaḳt
Namâzın ḳıldı defne itdi diḳḳat

966. Feriştehlerle defn eyledi anı
Dinür Hind'de mezârınuñ nişânı

967. Ḫudâ'ya rıḥlet eyledi atamuz
Daḫı rıḥlet ider Ḥavvâ Anamuz

968. Olaruñ yüzi ṣuyına i Raḥmân
Ölümi cümlemüze eyle âsân

---

961 **BL**'de "ʿAzâ"nın elifi yok. Ṣaġ ol evlâd-ıla: Ṣaġ evlâd ile **(BL)**

* **BL**'de yok.

** "Bizim bütün varlığımız Allâh'ındır, sonunda da O'na döneceğiz!" (el-Bakara 2/156, Bekir Sadak meâli)

963 Cibrîl: Cebre'il **(BL)**

965 itdi: ḳıldı **(İÜ)**

966 Feriştehlerle: Feriştehler **(BL)**

968 Raḥmân: Yezdân **(İÜ)**

969. Refîḳ ḳıl cümleye tevbe vü tevfîḳ
Ki sensin fâʿil-i muḫtâr taḥḳīḳ

Vefât-ı Ḥavvâ Ana ʿaleyha's-selâm [36ᵃ BL]

970. Dinür ḥâżıra degil idi Ḥavvâ
Ki Âdem rûḥına pişire ḥelvâ

971. Bükâsın dir ṭuyûr ile vuḥûşıñ
Olur mesmûʿı ol ḥîn içre gûşıñ

972. Görür Ḥavvâ ki gün daḫı ṭutulmış
Varayın Âdem'e görem ne olmış

973. Deyüp gelür bulamaz Âdem'i ol
Arayuban gözedür ṣaġ ile ṣol

974. Bulamaz Âdem'i feryâd ider dir
Ve aġlar zâr idüp nic'oldı dir pîr

975. Gelüp Şît aġlama dimiş bu ḥâle
Ḫudâ emriyle gün vardı zevâle

976. Ḫudâ raḥmetine gitdi atam dir
İşidüp anı Ḥavvâ oldı dilgîr

977. Dir ıncḳırıḳ dutup Ḥavvâ Ana'yı
Şarâb-ı vaḥdet ile virdi cânı

978. Gelür kefen cennetden o ḥâlde
Yunup defn oldı Ḥavvâ ol mekânda

979. Olupdur hem-civâr Âdem'e Ḥavvâ
Olara oldı cennet mülki me'vâ

980. Bu nevʿ-ile rivâyet itdi râvî [26ᵇ İÜ]
İkisi dir yaturlarmış müsâvî

981. Anamız rûḥına eyleñ duʿâyı
Ḫudâ maḳbûl ḳılıcıdur ṣenâyı

---

974 "Nice oldı" ifâdesi vezin icâbı "nic'oldı" şeklinde okundu.

977 **BL**'de "Ana"nın ilk "elif"i yok.

979 mülki: bil ki **(BL)**

Fâtiḥa*

Şît Nebî ʿaleyhi's-selâm Ḳābîl'i ḳatl eyledügidür

982. Buyurmış Rabb-ı Yezdân Şît'e ol dem
Var öldür Ḳābîl'i dir dökdi ol dem

983. O dem Ḳābîl oġullarıyla ḳaçar **[36ᵇ BL]**
Anı ḳomaġa dir Şît ḳanat açar

984. Yürür Şît üstüne oġullarıyla
Ve daḫı cümle tâbiʿleri bile

985. Ol İblîs Ḳābîl'e virdi ḫaber dir
O ḳata varmasından bî-ḫaber dir

986. İrüp Ḳābîl'e Şît anı buluşur
O Ḳābîl ü oġulları duruşur

987. İderler ceng-i muḥkem anda dindi
Oġulları ile Ḳābîl dutuldı

988. Dimiş Şît niçün itdüñ ḫûn-ı nâ-ḥaḳ
Ḳoya mı intiḳāmı yanıña Ḥaḳ

989. Ki evvel yiryüzinde ceng-i Âdem
Bu olmuşdur u olmaḳda dem-â-dem

990. Feriştehlere virür Şît oları
Güneşe dutdı ferişteh buları

991. O Ḳābîl'dür güneşe dutılan bil
Güneşde kâfir oldı kâfirî dil

992. Oġullarını esîr eylemiş Şît
Burada bir ḥikâye daḫı işit

---

* **BL'de** "Fâtiḥa" yok

984 tâbiʿleri: nâyipleri **(İÜ)**

986 Ḳābîl ü: Ḳābîlüñ **(İÜ)**

988 intiḳāmı: intiḳāmıñ **(İÜ)**

Beyân-ı ṣuḥuf

993. Virür elli ṣuḥuf Yezdân Şît'e
Oḳuyup doġrı yol üzere gide

994. Taʿalluḳātı ile oḳur imiş
Ve yañlış oḳuyana ḳaḳır imiş

995. Biri biri ile dostlıḳda anlar
Ṣadâḳatde ḳılı ḳıldan yararlar

996. İder dostluḳlarına ḥased İblîs
Diler anlara ide mekr u telbîs

997. Güzel ʿavrat donına girdi vesvâs **[37ᵃ BL]**
Göründi Şît'e ol şekl-ile ḫannâs

998. Kemâl-i ḥüsn ile gösterdi kendin **[27ᵃ İÜ]**
O Şît'e geçmek ister-idi fennin

999. Dimiş Şît ne kişisin ne murâduñ
Benüm dir emr-i Ḥaḳ'la nâmzâduñ

1000. Degilem bint-i Âdem sen bilesin
Dilerüm kim beni bu dem alasın

1001. Dimiş Şît ben seni bilmezim iy zen
Ṣanuram seni ḫannâs-ı laʿînsen

1002. Güler şeyṭân bu sözi işidicek
Gelüp Şît ḳalbine düşer o dem şek

1003. Dimiş cennet zeniyem ala beni
Dimiş almaġa emr olmadı seni

1004. Muḥaṣṣal az ḳalur azdura Şît'i
Feriştehler ḥaẕer yâ Şît didi

1005. Bu İblîs'dür ṣaḳın uyma sen aña
Ne rev geçdi işitdüñ ol ataña

---

997 donına: ṭonına **(İÜ)**

1004 İkinci mısrâ **İÜ**'de "Baña emr olmadı almaġa seni" şeklinde.

1004 ḥaẕer yâ Şît: Ḫudâ dir Şît'e **(İÜ)**

1005 rev: dev **(İÜ)**; işitdüñ ol: işitdüñe **(BL)**

1006. Çıḳardı cennetümden Âdem'i ol
Ḥarâmzâdedurur durmaz urur yol

1007. Dutup öldüreyin şeyṭânı dir Şît
Cihândan eksik olsun didi bu it

1008. Dimiş şeyṭân ben ölmezem cihânda
Ḫudâ vaʿdeyle ḳıldı beni zinde

1009. Ve ammâ gelmeyem ben saña artıḳ
Daḫı söylemezem eksik u artıḳ

1010. Ṣalıvirmiş o dem dir Şît racîmi
Gezer durmaz müdâm ʿâlem nedîmi

Rivâyet-i Vehb ibn Münebbih raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh*

1011. Ṭoġar Enûş dir Şît-i Nebî'den **[37ᵇ BL]**
Ṣuverde farḳ olunmaz idi Şît'den

1012. Ḳomış yerine anı ol zamânda
Vaṣiyyet eyledi dir aña anda

1013. Eger Ḳābîl oġulların bulasın
Mecâl virmeyüp anları ḳırasın

1014. Yedi yüz yıl ʿömür sürmişdi dir Şît
Anuñ fevtini daḫı bu dem işit

1015. Ġazâ ḳıldılar Enûş'a olanlar
Olur müheyyâ Uḫnûḫ ile anlar

1016. Ẓuhûr itdi dinür İdrîs zamânı
Buradan başlayalım diñle anı

1017. Oḳuna Şît rûḥına duʿâlar
Revâdur kim duʿâda añılalar

1006 cennetümden: cennetden **(BL)**

1007 Cihândan: Cihânda **(BL)**

* Vehb: Veheb **(BL)**; **BL**'de "Teʿâlâ" yok.

1011 Ṣuverde: Ṣûretde **(BL)**

1015 Ġazâ: ʿAzâ **(İÜ)**

Fâtiḥa* **[27ᵇ İÜ]**

Ḳıṣṣa-i İdrîs Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm**

1018. Ḳıyâfetde dir İdrîs Şît'e beñzer
Ḳalem ehli idi dinür o server

1019. Ḳalemi ibtidâ iden odur dir
Ḳalem ehline olmışlar olar pîr

1020. Bilüñ dir nesl-i Hâbîl'dendi İdrîs
ʿİbâdet ehlidür dir ehl-i tedrîs

1021. O seksen yıl ʿibâdet üzre olmış
O ḫalḳı büte ṭapmaġ-ıla bulmış

1022. Kemâl-i mertebe azmış ḫalâyıḳ
Ki bir ẕerre işi yoḳ Ḥaḳḳ'a lâyıḳ

1023. Yüz altmış yıl İdrîs-i Nebî dir
Dîne daʿvet ider pîr ü ṣabî dir

1024. Ḫudâ'ya ol ḳadar tevḥîd ider dir
ʿUbûdiyyetini taṣrîḥ ider dir

1025. Melâ'ik oldı tesbîḥine ʿâşıḳ **[38ᵃ BL]**
Gelüp meclîsine diñlerdi ṣâdıḳ

1026. Aña îmân getürmişlerdi çoḳ ḫalḳ
Ḳarındaş oldı Azrâ'îl'le el-ḥaḳ

1027. Dimiş bir gün ḳarındaş cânımı al
Burada vardurur dir ḳīl ile ḳāl

1028. Ḥikâyet olınur Ḥażret-i İdrîs
Oḳuyup tesbîḥi iderdi taḳdîs

---

* **BL**'de "Fâtiḥa" yok.

** **BL**'de "Ḳıṣṣa-i İdrîs Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

1018 dir: di **(İÜ)**

1022 ḫalâyıḳ: ḫalâ'iḳ **(İÜ)** // lâyıḳ: lâ'iḳ **(İÜ)**

1023 pîr ü ṣabî: pîr ṣabî **(İÜ)**

1026 Azrâ'îl'le: Azrâ'îl ile **(BL)**

1029. Ve ḫayyâṭlıḳ idüp diker geyesi
Oñat diñle o ḥulle[y]i geyesi

1030. Gelür dir dünyeye evlâdı ḫaylî
Olaruñ âḫirete oldı meyli

1031. Yigirmi oġlı oldı dir nebînüñ
Diler dünyâya gelmesin ṣabînüñ

1032. Bir oġıl vire Ḥaḳ bağışlaya dir
Kitâbım oḳuya ḥaḳ işleye dir

1033. Yüz öküzümi ḳurbân ideyim dir
Ve yüz yetîm de daḫı ṭoylayam dir

1034. Deyu ʿahd eylemiş İdrîs o demde
Düşer raḥme oġul daḫı ʿademde

1035. Gelür dir oġlı İdrîs'üñ cihâna
Ḫudâ'nuñ luṭfına vardur bahâne

1036. İder ḳurbân u yetîmler doyurur
Ṣuḥufını oḳur oġlunı görür

1037. İrer on yaşına fevt olur oġlan **[28ᵃ İÜ]**
Orada eyle olur emr-i Yezdân

1038. Muṭîʿum emrüñe yâ Rabbî dir ol
Benüm ṣoñumda luṭf it ḳo bir oġul

1039. Kitâbum ḥükmüni ümmete deye
Gerekdür sen bilürsin neyi neye

1040. Münâcâtda iken Cibrîl gelür tîz **[38ᵇ BL]**
Teveccüh eylemiş Cibrîl'e İdrîs

1041. Buyurdı Ḥaḳ Teʿâlâ yine oġlın
Diri ḳılam oḳuyup ḳıla şuġlın

1042. Baña kendüsi çoḳ tesbîḥ ḳılsun
O dem içinde oġlı zinde olsun

1030 dünyeye: dünyâya **(BL)**

1033 öküzümi: öküzi **(İÜ)** // ṭoylayam: doylayam **(İÜ)**

1043. İdüp yüz biñ tesbîḥ cân u dilden
Görür oġlunı zinde tâze gülden

1044. Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet ḳudretin gör
Açar gözüni luṭfıla nice kör

1045. İder mürdeyi zinde bir nefesde
Ḳodı rûḥı cesed gibi ḳafesde

1046. Taṣarruf cümle anuñ yoḳ şerîki
Odur kâfir ki deye bire iki

1047. İlâhâ didi oġlum anda İdrîs
Ki benden ṣoñra ḳala ḳıla taḳdîs

1048. Ki dîne daʿvet ide ḫalḳı dâʾim
Niçe müddet ola dir ʿömri ḳāʾim

1049. Gelüp Cibrîl dimiş ki o cânuñ
Ḫudâ yanında mertebesi anuñ

1050. Dinilmez belki ol maḳbûl-ı Ḥaḳʾdur
Bu taḳrîrüm benüm özge sebaḳdur

1051. Oġul acısını çoḳ çekmişüm ben
Olar acısı ile çökmişüm ben

1052. Diler ben de olarla bile olam
Ḫudâʾnuñ luṭfı âṣârıyla dolam

1053. Duʿâ ḳılmış bu maḳṣûdı icâba
İrişmiş dir duʿâsı müstecâba

1054. Çıḳar üçünci göge dindi İdrîs
Ḫudâ emriyle itmiş gögi teşḫîṣ

1055. Dururken gökde İdrîs dir Ḫudâyâ **[39ᵃ BL]**
Taḥammül idemedim ben cüdâya

1048 dâʾim: dâyim **(BL)** // ḳāʾim: ḳāyim **(BL)**
1051 acısını: acısı **(İÜ)**
1052 dolam: ṭolam **(İÜ)**
1055 Ḫudâyâ: Ḫudâʾya **(İÜ)**

1056. Benüm cinsüm degil taḥḳīḳ melâ'ik
Dilerüm rûḥ-ı evlâd ola sâlik

1057. Getürd evlâdımuñ rûḥın yanuma
İre emrüñle râḥatlık cânuma

1058. Gelür evlâd rûḥı emr-i Yezdân **[28[b] İÜ]**
Atâsı yanına ol rûḥ-ı iḫvân

1059. Olurlar cemʿ ol iḫvân peder-ile
Olar da dilemiş varmaḳ yerine

1060. Dimişler ki cinânda niçe yârân
Uçup anlar ki ʿarş olurdı seyrân

1061. Yine anları isterüz duravuz
Olarla per açup pervâz ḳılavuz

1062. Tażarruʿ eylemiş Raḥmân'a yine
Olar yerlerine varup sevine

1063. Beni daḫı olarla ol maḳāma
İrişdürgil u buyurġıl beḳāma

1064. Duʿâsını ḳabûl itmiş o Mennân
İledür ol maḳāma anı sulṭân

1065. Ḳalur bâḳī cinân niʿmetlerinde
İlâ yevmi'l-ḳıyâme oldı zinde

1066. Kerîmsin luṭfa irgür Ḳādir Allâh
Ola bu ḳullaruñ maḳbûl-ı dergâh

Ḳıṣṣa-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

1067. Ḳalur İdrîs'üñ oġlı Müteveşşıḫ
Ki diñle bu ḥikâyeti daḫı şeyḫ

1058 Gelür: Gelü **(BL)**

1059 yerine: ber-ile **(İÜ)**

* **BL**'de "Ḳıṣṣa-i Nûḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

1067 Müteveşşıḫ: Müteveşşîḫ **(İÜ)**

1068. Muḳāha adlu bir ḫâtûn alur ol
Olardan ḥâṣıl olur dir bir oġul

1069. Ḳomışlar Yemlik adını oġulıñ **[39[b] BL]**
Var idi ḳuvveti dir anda ḳolıñ

1070. Yerinden ḳoparur dir köklü eşcâr
Diler bir zen ki kendüye ola yâr

1071. Çıḳar bir günde dir ṣaḥrâya gider
Görür bir zen ki ol ḳoyunı güder

1072. Adın ṣormaġa ol zenüñ çeker baş
Ṣorar adını dir ol daḫı Ḳaynâş

1073. Dimiş ḳaç yaşıña irmişsin imdi
Yaşım irişdi yüz seksene şimdi

1074. Resîde olmış olsañ alur idüm
Sizüñ ile burada ḳalur idüm

1075. İki yüz yaşına iren resîde
Olurmış ol zamân iy nûr-ı dîde

1076. Yigirmi yıl geçer bu mâcerâdan
Naṣîb ḳılmış imiş ol Yaradan

1077. Bülûġa iricek Ḳaynâş'ı Yemlik
Atâsından dileyüp ḳıldı temlîk

1078. Olurlar birbiriyle niçe eyyâm **[29[a] İÜ]**
Alurlar dünyeden anlar niçe kâm

1079. Bulardan Nûḥ gelür dünyâ yüzine
Görünmesin deyu dünyâ gözine

1080. Maġārada ḳomış anası Nûḥ'ı
Yücelir ol maġāra içre rûḥı

1081. Gelüp evḳātda anı emzirürmiş
Maġāra içre girüben görürmiş

1068 Muḳāha: Maḳāʿ **(BL)**

1071 ḳoyunı: ḳoyun **(BL)**

1082. Durup ḳırḳ gün maġārada o gevher
Kerâmetle maḳāle irdi söyler

1083. Dimiş ki beni ḫalḳ eyledi Yezdân
Beni ḥıfẓ iden ol ḥâfıẓdur inan

1084. Müdâm rızḳum virür baña o Rezzâḳ **[40ª BL]**
Şebi ḳılur siyâh gündüzi berrâḳ

1085. Alur anası yanına oġulın
Ḫudâ bekleyicidür didi ḳulın

1086. Beḳāya degişür fânîyi Yemlik
Cihân kimesneye virilmedi mülk

1087. İrişüp Ḥażret-i Nûḥ kâmil olur
Oḳumış ʿilmi üzre ʿâmil olur

1088. Güderdi ʿaḳrabâsınuñ ḳoyunın
İşitgil ehl-i küfr ile oyunın

1089. Daḫı neccârlıġı tekmîl itmiş
Biraz ṭaġlarda da ḳoyunı gütmiş

1090. Ol eyyâm ḳavmi ṣaneme ṭapar dir
Olarıñ göñlüni şeyṭân ḳapar dir

1091. Ol eyyâm şâhı Müseyl bin ʿAvl imiş
Ki evvel şürb-i ḫamr iden ẕelîlmiş

1092. Cihân rûyında ol olmışdurur bil
O dem refʿ ola başı kesile dil

1093. O şâhuñ biñ yedi yüz ṣanemi var
Olaruñ ne sözi var ne demi var

1094. Ṣanemler cesedi Âdem ḳadar dir
Muḳadderdür ḳażâ ile ḳader dir

1095. Yapar bir ḫâne biñ arşun eni var
Ve biñ arşun uzunın virür aḫbâr

1089 ḳoyunı: ḳoyun **(BL)**

1091 **İÜ**'de ikinci mısrâ "Ki ol şürb-i ḫamr iden ẕelîl imiş" şeklinde.

1096. Bezer ol evi altun ḥal ile kelb
Ṣanemler gerdenine oluna ṣalb

1097. Gelür ol şâh ṣanemler ẖânesine
Anuñ ġayret ḥamiyyet ya nesine

1098. Ṣanemlere naẓar itmiş o bî-dîn
Dimiş Nûḥ ayrıla ki bâṭıl âyîn

Nübüvvet-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm* **[40ᵇ BL; 29ᵇ İÜ]**

1099. Nübüvvet geldi yüz seksen yaşında
Saʿâdet tâcı ḳonulmış başında

1100. Nebî ḳıldı anı Ḥaḳ çünki bildi
Durup dir pâdişâh ḳatına geldi

1101. O gün kâfirlerüñ küfri güniydi
Bil ol güni ki anlar dügüniydi

1102. Çıḳarmışlardı dir ol bütlerini
Bezemişlerdi dir zînetlerini

1103. Ḳomışlar bütleri kürsîler üzre
Kemâl-i ʿizzet-i ʿörfîler üzre

1104. İderler ol kilâb leyl ü nehârda
Bir âteş yaḳdı dirler ẖarḳ-ı ʿâde

1105. Bıraḳmış âteşe ḳurbânıñ anlar
Nice ḳurbân ider oda yananlar

1106. Şarâb içerler imiş oda ḳarşu
Ne fiʿiller iderler diñle bed-ẖû

1107. Zinâ itmiş biri biri yanında
Zenin âẖer dutar eri yanında

1108. İderler bütlerine secde dirler
Ne işler diñle ol kelb-i kebîrler

---

* **BL**'de başlık "Nübüvvet-i Nûḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

1101 anlar: itler **(İÜ)**

1109. Varup Nûḥ-ı Nebî ol ḳavme söyler
Beni Ḥaḳ sizlere peyġamber eyler

1110. Sizi daʿvet-i dîne gelmişem ben
Muṭîʿ oluñ ġażabdan bulıñ eymen

1111. Ḳulaġuz olayım ben ṭoġrı yola
Bu ḳullandıġıñuz fiʿl ne ola

1112. Ġażabdan ḳorḳuñ utanıñ Ḫudâ'dan
Baña uyıñ ḫalâṣ oluñ belâdan

1113. İrişürsiz belâya uymayasız **[41ª BL]**
Arayuban beni de bulmayasız

1114. Bu sözleri ki Nûḥ taḳrîr ḳılmış
O bütler yüzi üstine yıḳılmış

1115. Kelâm-ı Ḥaḳ ider bâṭılı ibṭâl
Görelüm buradan neye irer ḥâl

1116. Göricek ol ḳavim bu ḥâleti hep
Ne kişisin bozasın ulu meẕheb

1117. Dimiş baʿżıları dîvânedür bu
Bu sözler buña olmış didiler ḫu

1118. Varup şâhlarına söylendi bu ḥâl
Sarâyına getürdür Nûḥ'ı fi'l-ḥâl

1119. Dimiş ki ne kişisin nedür işüñ **[30ª İÜ]**
Süfehâ vażʿıdurur bu revîşüñ

1120. Dimiş Ḥaḳḳ'uñ resûli Yemlik oġlı
Baña Ḥaḳ daʿvete emr itdi şuġlı

1121. Resûlem size geldüm daʿvet içün
Beni bu ḫidmete gönderdi Bî-çûn

1122. Ṣaneme ṭapmañuz terk eyleñ anı
Bulasız ḳahr-ı Yezdân'dan emânı

1110 daʿvet-i dîne: daʿvete dîne **(BL)**

1119 vażʿıdurur bu revîşüñ: vażʿıdur buyurışuñ **(İÜ)**

1123. Size îmân nedür ben bildüreyin
Kelîme-i şehâdeti deyeyin

1124. Deyesiz bu kelâmı ṣıdḳ-ıla siz
Ẓafer bulmaya ol İblîs-i fersiz

Lâ ilâhe illallâh Nûḥün resûlullâh

1125. Şâh işitdükde Nûḥ'dan bu kelâmı
Senüñle ḳorḳudurdum ḫâṣ u ʿâmı

1126. Bugün bed-nâmımuzdur saña ḥürmet
Burada durma görürsin ḥasâret

1127. Olur Nûḥ daʿvete meşġūl müdâmî **[41[b] BL]**
İder daʿveti Allâh'a enâmı

1128. Girür dînine bir ḫâtûn muḳaddem
Ḥelâllıġa alur ḫâtûnı ol dem

1129. O ḫâtûndan üç oġlı olmış anuñ
Bu oldı ibtidâsı dir inanuñ

1130. Oġullaruñ biri Ḥâm u biri Sâm
Biri Yâfeṯ'dürür bil anlara nâm

1131. Olur üç ḳızı daḫı dir özünden
Ḥużûre Seyyide Maḥbûre andan

1132. Getürür ehl-i beyti aña îmân
Ve yetmiş kişi daḫı buña uyan

Ki dirler lâ ilâhe illallâh Nûḥün nebiyyullâh

1133. Gelür îmâna bir ḫâtûn daḫı yâr
Belürmek üzre emr-i Ḥaḳ'la âṯâr

1134. İder tezvîc anı daḫı dinür Nûḥ
Ṣadâya dindi luġat üzre Yenbûḥ

1135. İki oġlı da andan oldı dindi
Didiler Sâm u Kenʿân nâm ḳondı

1125 ḳorḳudurdum: ḳorḳuduram **(İÜ)**

1134 Yenbûḥ: Nebûḥ **(BL)**

1136. Dinür ḫâtûn rücûʿ eyledi dînden
Başı ḳurtulmamış anuñ elemden

1137. İder dir dîne daʿvet Nûḥ oları
Dögerler Nûḥ'ı kâfir uluları

1138. Ne çekmiş dîn yolunda bil nebîler **[30ᵇ İÜ]**
Büyükleri degil döger ṣabîler

1139. Geçer dir kendüden Nûḥ sürür itler
Yine ḳalḳup oları dir ögütler

1140. Girüñ ḥaḳ dîne görmeñüz ḳażâyı
Ki ben Ḥaḳ yolına virdüm rıżâyı

1141. Sizi ben ṣaḳlaram derd ü belâdan **[42ᵃ BL]**
Muḳadderdür bular ḳālū belâdan

1142. Dögermiş yine anlar ol ʿazîzi
Ṣoñundadur kelâmımuñ leẕîẕi

1143. Bu ḥâli çekdi üç yüz yıl tamâmı
Olup fevt pâdişahî ḳaldı nâmı

1144. Gelüben şâh olur oġlı yerine
Varup Nûḥ aña dir saña derine

1145. Gele îmân getür ola müselmân
Saña taʿlîm ideyim dîn u îmân

1146. Ḳabûl ḳılmayuban cemʿ oldı küffâr
Er u ʿavrat ḳız u oġlan ne kim var

1147. Dögerler ḥażreti ṭaş u aġaçla
Olaruñ ḫod ʿamelleriydi hâcle

1148. Gidüp ʿaḳlı vü kendün bilmez olur
Namâz vaḳti ki ola yine durur

1138 Büyükleri: Bu begleri **(BL)**

1139 itler: anlar **(BL)**

1144 Gelüben: Yerine **(İÜ)**

1149. Alup âbdest ü eylerdi ʿibâdet
Birâder eyle olsa Ḥaḳḳ'a ṭâʿat

1150. Yine meşġūl olur daʿvetine ol
Olara gösterür idi ṣaḥîḥ yol

1151. Ki dört yüz yıl geçer bu nevʿa ḥâlde
Dîne girmek o küffârda muḥâlde

1152. O pâdişâhları daḫı olur dir
Aña da Ḥażret-i Nûḥ'ı varur dir

1153. Gözüñ aç gitdi cehenneme babañ
Benüm sözüm bu dem saña gelür ṭañ

1154. Gele îmâna gir sen ol müselmân
Saña ʿarż ideyim ben dîn u îmân

1155. Dimiş iy câdû seḥḥâre ne dirsin
Bu defʿa ḫalḳ elünde ḫod ölürsin

1156. Saña biz uymazuz var ḥâliñe git **[42ᵇ BL]**
Hele dimiş saña eyledim ögüt

1157. Dinür beş yüz yılı geçer ider ceng
Ururlarmış müdâm dinür aña seng

1158. Caḥîme gitdi dir ol şâhları da
Bir oġlını ḳodılar dir yerinde

1159. Varur dîn daʿvetine Nûḥ aña da **[31ᵃ İÜ]**
Mü'ebbed olmasun başıñ belâda

1160. Gele İslâm'a telḳīn ideyin dîn
Nice kûh yir görüñ anda o ḫodbîn

1161. Dimiş iy Nûḥ cezâñ bizden kötekdür
Niçe bir dögilürsin gele tek dur

1149 âbdest ü eylerdi: âbdest eylerdi **(İÜ)**
1151 küffârda: küffârsa **(BL)**
1156 eyledim: eyñedüm **(İÜ)**
1158 Caḥîme: Cehîme **(BL)** // yerinde: yerine **(BL)**
1161 dögilürsin: dögilür **(BL)**

1162. Saña biz uymaz oġlı uymazuz bil
Geçer dir bunuñ üstine hezâr yıl

1163. Ṭoḳuz yüz yıl da dinmiş bir ḳavlde
Biñ üç yüz yıl da dinmiş ḳāl u ḳīlde

1164. Bu deñlü müddet eyler dîne daʿvet
Aña râm olmamış dir er u ʿavrat

1165. Fesâdâtların arturmış kilâblar
Kör itsün gözlerini dir turâblar

1166. Arasında oturmış Nûḥ olaruñ
Dir oġluna birisi ol ḥımâruñ

1167. Bu Nûḥ'ı urup üşendür ṣevâbdur
Ol oġlan avcı dir dolu turâbdur

1168. Urur gözine ol Nûḥ Nebî'nüñ
Cehennemdür yeri bil ol ṣabînüñ

1169. Kemâl-i mertebe çekmiş veceʿ dir
Ne ḥâle irgürür diñle ki taḳdîr

1170. Olara bed-duʿâ eyledi dir Nûḥ
Ḫudâ gök ḳapuların ḳıldı meftûḥ

1171. İrer ol dem duʿâ tîri nişâna **[43ª BL]**
Bu naẓmum ola maḳbûl dervîşâna

Beyân-ı fermân-ı sefîne ʿan ḳıbeli'r-Raḥmân*

1172. Ḫudâ'dan emr olınur Nûḥ gemi yap
Benüm emrüm ile deryâ ola âb

1173. Saña tâbiʿi ḳoy sen ol gemiye
Ẕaḫîreden de ḳoñ ki anda yeye

1163 Ṭoḳuz yüz yıl: Ṭoḳuz yıl **(BL)**

1171 tîri: tîr-i **(İÜ)**

* ḳıbeli'r-Raḥmân: ḳıbeli Raḥmân **(BL)**

1173 ḳoñ ki: ḳona **(İÜ)**

1174. İşitdi bu nidâyı Ḥaḳ resûli
Gemiyi yapmaġa ṣıġadı ḳolı

1175. Biñ arşun uzunı dinmiş geminüñ
Eni de beş yüz arşun anı bilüñ

1176. Ve yüksekligi üç yüz arşun ola
Ve yüz yigirmi dört biñ taẖta gele

1177. Ve her taẖtada bir peyġamber adı
Yazılsun eyleme iy Nûḥ ʿinâdı

1178. Dimiş ol deñlü peyġamber ne bilem
Cihânı yil gibi yilüp yügürem

1179. Dimiş Ḥaḳ taẖtayı yonmaḳ senüñdür **[31ᵇ İÜ]**
Nebîler adını yazmaḳ benümdür

1180. Ve yüz yigirmi mîẖler ḥâżır eyle
Mübâşeret it imdi geçdi öyle

1181. Müheyyâ eylemiş taẖtaları Nûḥ
Nice ki yuḳaruda oldı meşrûḥ

1182. Ve dört taẖtası eksik gelmiş anuñ
Görüñ siz ḳudretini ol Ḫudâ'nuñ

1183. Çehâr yâr içün dört taẖta yonar
O taẖtalarla taḥḳīḳ gemi dolar

1184. Gemi maʿmûr olup bulmış nihâyet
Dimiş küffâr ʿaceb bu ẖarḳ-ı ʿâdet

1185. İçecek ṣu bulunmaz ḳanı deryâ **[43ᵇ BL]**
Olarıñ sözüni Nûḥ itmez ıṣġā

1186. Temâşâ geldi küffâra bu işler
Ḫudâ bilür ki bunlara ne işler

1174 Ḥaḳ: ol **(BL)**
1175 Eni de: Eni **(BL)**
1179 yonmaḳ: yapmaḳ **(İÜ)**

1187. Dimiş Nûḥ dir geliñüz baña şimdi
Size bilüñ ḳażâ irişdi imdi

1188. Başın ṭâvûs-veş düzmiş geminüñ
Ḫoros ḳuyruġı miṣli ḳıçı bilüñ

1189. Yedi ṭabaḳa imiş içi anuñ
Buyurmış Ḥaḳ ḳıġır murġın cihânuñ

1190. Ve ḥayvânâta daḫı it ṣadâyı
İşidür anlaruñ varı nidâyı

1191. Oları al gemiye cifti ile
Benüm ḳudretümi anlar da bile

Nidâ-i Nûḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi ve ʿalâ sâʾiri'l-enbiyâʾi's-selâm*

1192. Çıḳar yüksek yire dir Nûḥ nidâya
Ṭuyûr ile vuḥûş gûşı ṣadâya

1193. Dutuñuz şarḳ u ġarbda siz ki varsız
Eger murġsız u ḥayvânât-ı ṭaġsız

1194. Geliñüz ciftiñüzle her biriñüz
Ḫudâ emriyle gemiye giriñüz

1195. Nidâsını işidür murġ u ḥayvân
Nidâ yerine gelmege atar cân

1196. Ḫudâyâ Ḳādir u Ḳayyûm u Settâr
Ki sensin cümleye fâʿil-i muḫtâr

1197. Nebînüñ sen ṣadâsın şarḳ u ġarba
İrişdirdüñ olara geldi ḳurba

1198. Ṭuyûr ile vuḥûş emrüñi bildi
Senüñ fermânuñ ile cümle geldi

1199. Bu cemʿi ḫalḳ iden Ḫallâḳ sensin **[44ª BL; 32ª İÜ]**
Kerîm u Ḳādir u Rezzâḳ sensin

---

* **BL**'de başlık "Nidâ-i Nûḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

1196 Ḳayyûm u Settâr: Ḳayyûm Settâr **(BL)**

1200. ʿUḳūl irmez Ḫudâyâ vaṣfuña hîç
Muḳadderüñ irişir ir eger geç

Cemʿ-i vuḥûş u ṭuyûr*

1201. Ṭuyûr ile vuḥûş çiftiyle gelmiş
Oları çift-ile gemiye ḳoymış

Her ṭabaḳaya giren insân ve ḥayvân bunlardur

1202. Ḳor evvelki ṭabaḳasına insân
Buyurmış cümle tertîbi o Mennân

1203. Daḫı ḳonmış dinür tâbût-ı Âdem
ʿAṣâ da üç yüz on üç ḳonmış ol dem

1204. Dinür her bir ʿaṣâ bir mürsel içün
Yazılmış nâmları bilür o Bî-çûn

1205. ʿAṣâda mürselüñ nâmı yazılmış
Ġubârî ḫaṭ ile aʿlâ ḳazılmış

1206. İkinci ṭabaḳaya emr-i Sübḥân
Girüp ʿavratla ḳızlar ola mihmân

1207. Ve Ḥavvâ Ana'nuñ tâbûtı bile
Nisâ ḳısmıyle fülke ḳonulına

1208. Üçünci ṭabaḳa ḥayvân-ı ṭâġî
Ve dördünciye murġān-ı duzâġî

1209. Ve beşincisine yırtıcı ḥayvân
Ve altıncısına yılan u çıyan

1210. Ve ʿaḳrepler olarla ola dinmiş
Ve yedinciye arslanlar ḳonulmış

1211. Geminüñ ṣadrına dir Ḥażret-i Nûḥ
Oturmış dir oḳur esmâ-i sübbûḥ

---

* Cemʿ-i: Cemîʿ-i **(İÜ)**

1201 çift-ile: ciftiyle **(İÜ)**

1204 Yazılmış nâmları: Nâmları yazılmış **(İÜ)**

1205 Ġubârî ḫaṭ: Ġubâr-ı ḫaṭ **(BL)**

1208 ḥayvân-ı: ḥavân-ı **(BL)**

1212. Gemide eyledükde dir ḳuʿûdı **[44ᵇ BL]**
Bu âyet-i kerîmeyi oḳudı

Bismillâhi mecrâhâ ve mürsâhâ inne Rabbî leġafûrün raḥîm*

Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ**

1213. Dinür Nûḥ gemiyi tekmîl ḳıldı
Ṭavâf-ı Kaʿbe şevḳı ḳalbi doldı

1214. Teveccüh ḳıldı Kaʿbe'ye ol eyyâm
Şerîf ḥacere yüz sürmek imiş kâm

1215. Gidüp Nûḥ gemi anda ḳaldı ḫâlî
Oñat diñle burada sen me'âli

1216. Diler küffâr ki yaḳalar gemiyi **[32ᵇ İÜ]**
Ne ḳudret gösterür görüñ Ġanî'yi

1217. Resensiz u direksiz âsümâna
Gemi çekildi düşdiler gümâna

1218. Feriştehlere çekdürmiş o Ḳahhâr
Gemiyi yaḳamamış cümle fi'n-nâr

1219. Muʿallaḳ durdı gemi gördi küffâr
Dimişler bunda Nûḥ'ıñ siḥri ıẓhâr

1220. ʿAceb seḥḥârdur siḥrini görüñ
Nice kişidürür Nûḥ özge bilüñ

1221. Gelüp Nûḥ Kaʿbe'den görür gemiyi
Tażarruʿ ile yâd eyler Ġanî'yi

1222. Gemi yirine iner Nûḥ gelicek
Taʿaccübe varur küffâr göricek

1223. Nidâ irer Ḫudâ'dan Nûḥ'a dinmiş
Ki vaḳt irişdi gir gemiye gör iş

---

* "Onun [geminin] yüzüp gitmesi de, durması da Allâh'ın adıyladır. Şüphesiz ki Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir." (Hûd 11/41)

** **BL**'de başlık "Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu ʿanh" şeklinde.

1217 direksiz: digreksiz **(İÜ)**

1224. Ki diñle ḳudret-i Ḥaḳḳ'ı burada
Kimesne daẖli yoḳdurur arada

Düẖûlü's-sefîne [45ª BL]

1225. Girür mâh-ı Receb'de gemiye Nûḥ
Daẖı girmişler idi cümle ẕî rûḥ

1226. Demürden var imiş tennûr-ı Âdem
Bişürmiş nân o tennûr içre ol dem

1227. Dimiş Nûḥ'a Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet
Belürir bil ʿaẕâb içün ʿalâmet

1228. O tennûrdan ṣu çıḳısardurur bil
Bu yerler olısardur mâya tebdîl

1229. Rivâyet olınur Kaʿb ḥażretinden
Ki diñlegil Ḫudâ'nuñ ḳudretinden

1230. Gemiye girmege merkeb çekinmiş
Yapışmış ḳuyruġa İblîs dinmiş

1231. Dimiş Nûḥ merkebe dir gir i şeyṭân
Bu lafẓı işidüp girdi dir ol ân

1232. Görüp şeyṭânı Nûḥ dimiş i melʿûn
Nice girdüñ u ḳılduñ beni maḥzûn

1233. Eşek ḳuyruġına yapışmış idüm
Ki gir şeyṭân didüñ ol ânda girdüm

1234. Bile girmem benüm muḳadder idi
Ḫudâ uẖrâya deñli zinde ḳıldı

1235. Dimiş Nûḥ dir gemide sen iy İblîs
Kimesne itme ıḏlâl ḳılma telbîs

1236. Dimiş ṭaşra çıḳınca itmeyeyin [33ª İÜ]
Gemide kimseyi incitmeyeyin

1225 Daẖı girmişler idi: Gemiye girmiş idi **(İÜ)**

1232 Görüp şeyṭânı: Giren şeyṭâna **(BL)** // Nice: Niçün **(BL)**

1237. Dir ol şeyṭân Nûḥ'a ḳıl duʿâyı
Ḫudâ tevbemi maḳbûl ḳıla ânî

1238. Nidâ ḳılmış o Yezdân dindi Nûḥ'a
Ṭarîḳ ister ise şeyṭân fütûḥa

1239. Di Âdem'e bu demde secde ḳılsun **[45[b] BL]**
Anuñ tevbesi de maḳbûla irsün

1240. Dimiş şeyṭân ki ben cennetde aña
Ki secde itmedüm maʿlûm a saña

1241. Bu yirde kendü ḥâżır degil imdi
Aña ben secde mi idemdi şimdi

1242. O tennûrdan çıḳar ḳırḳ güne dek ṣu
Dimiş kâfirlere ṣaġlıḳdan el yu

1243. Ve gökden meşk aġzından aḳar dir
O yaġmur rengine ki Nûḥ baḳar dir

1244. Yaġan yaġmur ṣuyı levni yeşil bil
Ve tennûrdan çıḳan ṣuyı ṣarı kil

1245. Buyurmış Ḳādir Allâh Kaʿbetullâh
Feriştehler göge çeke ol agâh

1246. Burada bir ḳavilde naḳl olunmış
Ve Kaʿbe ṭaşı dört yerden gelinmiş

1247. O ṭaşlarla yapıldı dindi Kaʿbe
Ṣaḥîḥdür bu ḳavl yoḳ bunda şuʿbe

1248. O ṭaşlar vardı dinür yerlerine
Buyurmış dir Ḫudâ meleklerine

1249. Ṣu çıḳmış ṭaġları ḳılmış iḥâṭa
Ve ṭaġlarda olan irişdi bâda

1237 maḳbûl: ḳabûl **(İÜ)**
1238 ḳılmış: ḳıldı **(BL)**
1240 maʿlûm a: maʿlûm **(İÜ)**
1243 aġzından: aġarından **(İÜ)**

1250. Helâk olmış o küffâr cümle taḥḳīḳ
İrişmişler belâlarına zındîḳ

1251. Dinür ḳırḳ arşun olur ṣu ki baḥrâ
Ṣuy-ıla dolmış imiş kûh u ṣaḥrâ

1252. Dutar ṣu maġrib ile meşrıḳı yâr
Ne ḳudret gösterübdür diñle Cebbâr

1253. Durur ṣu üzre gemi altı ay dir
Ve on gün daḫı artıḳ bile ṣay dir

1254. Muḥaṣṣal altı ay on gün gemi bil **[46ᵃ BL]**
Yürür deryâ yüzinde dir eser yil

1255. Dinür ṭaġlarda Yezdân Cûdî ṭaġın
O geminüñ o ṭaġ ḳılmış duraġın

1256. O ṭaġ küçük dinildi cümle ṭaġdan
Añа ne ʿizzet itmiş ol Yaradan

1257. Dinür ol ṭaġ görür uzunı alçaḳ **[33ᵇ İÜ]**
Anuñ-çün eylemiş ḥürmet añа Ḥaḳ

1258. Er iseñ dünyede çekme ġurûrı
Özüñ alçaḳ görüp sürgil sürûrı

1259. İrer ʿâşûre ʿîdinde sefîne
O ṭaġ bâġ olmış ol dem ehl-i dîne

Ḳarâr-ı sefîne

1260. Ḳarâr ḳılmış o ṭaġda dir sefîne
Var ise ol cebeldedür defîne

1261. Gemi ḳapusını fetḥ eylemiş Nûḥ
Ṣafâ kesb eylemişler cümle ẕî-rûḥ

1262. Naẓar olundı dinmiş yire ol ân
Ṣu almış yiryüzini cümle yeksân

1263. Çıḳarmış ḳarġayı göre ḳuruyı
Gör imdi n'eylemiş ol ḳara rûyı

1253 on gün daḫı artıḳ bile: on güni de daḫı bile **(BL)**

1264. O ḳarġa leş bulup yimege başlar
Anuñ-çün urılur başına ṭaşlar

1265. Gögercin uçurur görmek içün Nûḥ
Ṣuya girüp gögercin buldı nüşûḥ

1266. Nüşûḥıñ luġati mâ-i ḳalîldür
Gögercin ḫûbdur ḳarġa ẕelîldür

1267. Gögercin baldırın ḫaşladı dir ṣu
Isıcaḳ idi yirden çıḳıcaḳ o

1268. Gögercin baldırınuñ tüyi yoḳdur **[46^{b} BL]**
Ḳızıldur baldırı gör ki yanıḳdur

1269. Gögercine duʿâ eyledi Nûḥ bil
Anuñ-çün ḥürmet üzre dutdılar il

1270. ʿAşur ʿîdi güni çıḳdı gemiden
Ne kim ḳonmuşdı ḥayvân u âdemîden

1271. Bir araya gelüp cemʿ oldılar hep
Yeyecek ḳısmı-çün arandı merkeb

1272. Ne kim bulundı-ise cemʿ olınur
Pişirüben ṭaʿâm olup yenülür

1273. Ḫudâ'ya ḥamd idüp şükr eylediler
Ṣalıvirdi o ḳuşları didiler

1274. Daḫı ne deñlü kim vardur cânavar
Olanın çıḳarup ṭaşraya ṣalar

Binâ-i ḳarye

1275. Buyurmış ḳavmine Nûḥ dindi anda
Yapalar ḳarye[y]i bu ṭaġ dibinde

1266 Nüşûḥıñ: Neşûḥıñ **(BL)**

1267 Işıcaḳ: Isıcaḳ **(İÜ)**

1269 dutdılar: döndiler **(İÜ)**

1270 İkinci mısrâda vezin bozuk.

1275 Yapalar ḳarye[y]i bu ṭaġ: Yapıla bir ḳarye ṭaġ **(İÜ)**

1276. Ki Cûdî ṭaġıdur ol didigüm ṭaġ **[34ᵃ İÜ]**
Binâ olundı kendle bâġçe vü bâġ

1277. Ḳarye-i Şemâne nâm virilmiş
O seksen kişi kûyı dimek olmış

1278. İder Nûḥ orada dünyâyı üç baḫş
Üç oġluna virüp nice geçer naḳş

1279. Virür Sâm'a Ḥicâz ile Yemen dir
Dimiş Ḥâm da nire varam ya ben dir

1280. Aña maġribdeki siyâh ʿAraplar
Ve żamîmesidür Hindî erenler

1281. Ve o dem Yâfeṯ'e meşrıḳı virmiş
O demden Türk atası Yâfeṯ olmış

Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ* [47ᵃ BL]

1282. Dimiş Nûḥ oġlı Ḥâm'a iy oġul bil
Gemiye gireli râḥat degil dil

1283. Diziñe başımı ḳoyup yatayım
Ki bir miḳdârca ben de uyuyayım

1284. O dem dir Ḥâm dizine başını ḳor
Dinilmiş anda dir Nûḥ ḳaçan uyur

1285. Eser dir bâd açar serini Nûḥ'uñ
Ki seyri ʿâlem-i ḫâbdandı rûḥuñ

1286. Görüp serini Nûḥ'ıñ Ḥâm güler dir
Ve Yâfeṯ çaġırup ṣayḥa ider dir

1287. Ve Sâm Nûḥ'ıñ o dem serini örter
Uyandıḳda bu ḥâli ki bilür er

1277 Ḳarye-i: Ḳaryet-i **(İÜ)**

1281 Yâfeṯ: Yâşef **(İÜ)**

* **BL**'de başlık "Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu ʿanh" şeklinde.

1285 serini: sırrını **(İÜ)** // ʿâlem-i ḫâbdandı: ʿâlemi ḫâbdandı **(BL)**

1286 serini: sırrını **(İÜ)** // Yâfeṯ: Yâşef **(İÜ)**

1287 serini: sırrını **(İÜ)**

1288. Ḳaḳuyup Ḥâm'a bed-duʿâ ider dir
Yüziñ ḳara ola hemân senüñ dir

1289. Yüzi ḳara olur Ḥâm'uñ o demde
Yavuz iş itme yârâ ol keremde

1290. Dimiş Nûḥ Yâfeş'e senden gelenler
Ola cebbârîler u firʿavunlar

1291. Dimiş Sâm'a ki oġlum serim örtdüñ
Ḫudâ luṭfı ola ʿaybıña örtüñ

1292. Gele peyġamber aṣlıñdan müdâmî
Ḫudâ maḳbûl ide bu dem duʿâmı

1293. Cihânda eylük üzre olagör yâr
İdegör vâlideyn ḥaḳḳını ıẓhâr

1294. Duʿâsın alasın tâ vâlideynüñ
Olaruñ ḥaḳḳı tâ olmaya deynüñ

1295. Velîniʿmetlerüñ üstâdlaruñla
Riʿâyet vechile ol ânlaruñla

1296. ʿUyûb açıcı olma ṣaḳla zinhâr **[47ᵇ BL; 34ᵇ İÜ]**
Hezârân ʿaybımuz setrinde Ġaffâr

Rivâyet-i Ḥażret-i Ḳaʿb raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh*

1297. Ḫudâ bir günde vaḥy eyledi Nûḥ'a
Ola ḳavmi içinde dir fütûḥa

1298. İki yüz elli yaşda idi Nûḥ dir
Ṭoḳuz yüz elli yıl ḳavmiyle tedbîr

1299. Üzere olmış ol ehl-i diyânet
Ḫudâ luṭfıyla ḳılmışdur ṣıyânet

1290 Yâfeş'e: Yâşef'e **(İÜ)**

1294 ḥaḳḳı tâ: ḥaḳḳı ki **(İÜ)**

* **BL**'de "Teʿâlâ" yok.

1300. Ṭavâfdan-ṣoñra daẖı iki yüz yıl
Ve bir rivâyetinde özge tebdîl

1301. Dimişler üç yüz elli yıl ṣaġ oldı
O zindegânesiyle bal yaġ oldı

1302. İder Nûḥ oġlı Sâm'a dir vaṣiyyet
İki nesneyi dâ'im eyle ʿâdet

1303. Ve iki nesneden de ictinâb it
Cihânda didügüm pendüm ile git

1304. İki ol didigümi diñle evvel
Tamâm iẕʿân idinüp göñlüñe al

1305. Kelîme-i şehâdetdür bilesin
Aña meşġûl olup dâyim diyesin

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

1306. Şehâdet kelimesin çoḳ diyesin
Bu vaṣiyyet-i Âdem'dür bilesin

1307. İkincisi budur ki bu duʿâyı
Yazılmış ʿarşda görmüşlerdür anı

1308. Müdâm bunı daẖı durma oḳuġıl
Benüm sözüme oġlum iseñ uyġıl

Sübḥânallâhi ve'l-ḥamdülillâhi ve lâ ilâhe illallâhu valllâhu ekber

[48ᵃ BL]

1309. Ol iki işi kim işleme didüm
Senüñ ḳayġuñı gör ki nice yidüm

1310. Ḫudâ'ya şirk getürme key ṣaḳın sen
Naṣîḥatumı saña eyledüm ben

1311. Biri daẖı Ḫudâ'nuñ ḳullarını
Riʿâyet üzre gözle illerini

1304 didigümi: didigüm **(İÜ)**

1312. Ṣaḳın nâ-ḥaḳ yire incitme zinhâr
Saña gereklüsin didüm ne kim var

1313. Tamâm itmiş vaṣiyyetin o dem Nûḥ
Cesedden çıḳmaġa ṭalab-ımış rûḥ

1314. Melekü'l-mevt virür Nûḥ'a selâmı **[35ᵃ İÜ]**
İder ʿAzrâ'îl'e Nûḥ da kelâmı

1315. Seni gördükde ḳorḳdum ne kişisin
Ṣanuram rûḥumı ḳabż idicisin

1316. Dimiş ki bildigüñem sen bilürsin
Ki Âdem Ata görgüsin görürsin

1317. İşidüben taġayyür buldı levni
Dili dutuldı söylemedi ḫaylî

1318. Güci yetmez o demde söylemege
Ne söz ḳalur o demlerde dimege

1319. Şehâdet kelimesini o demde
Ḫudâyâ luṭfıñ ile eyle dilde

1320. Ṣorar ol demde Nûḥ'a melekü'l-mevt
Ne ḳorḳarsın ölümden bunca müddet

1321. Cihânda ṣaġ olup virdüñ ü alduñ
Ḫaber vire cihân içre ne bulduñ

1322. İki ḳapulı bir kervânsarâydur
Girüben çıḳdıġım bir iki aydur

1323. Şarâb ṣunmış ki iç ḳorḳuñ gider dir **[48ᵇ BL]**
İçüp Nûḥ-ı Nebî teslîm ider dir

1321 virdüñ ü alduñ: alduñ u virdüñ **(BL)**

1322 kervânsarâydur: kârbânsarâydur **(İÜ)** // İkinci mısrâ **İÜ**'de "Girüp çıḳduġım oldı bir iki aydur" şeklinde.

Fâtiḥa*

Ḳālû innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciʿûn**

Ḳıṣṣa-i Ḥâm***

1324. Buyurmışdur rivâyet Kaʿbü'l-Aḥbâr
Ne sırlar keşf ider diñle o cebbâr

1325. Dinür ki fevt-i Nûḥ'dan ṣoñra ol Ḥâm
Cimâʿ idüp o ẖâtûndan alur kâm

1326. Olur ḥâmile ẖâtûn Ḥâm'dan dir
İki ikiz oġul ẖâtûndan dir

1327. Siyâh dir ikisi de ol veledüñ
Dimiş ẖâtûn babasına iledüñ

1328. Dimiş Ḥâm bu veled benden degildür
Dimiş ẖâtûn da ġayriden degildür

1329. Babañ saña idüpdür bed-duʿâyı
Ḫudâ bunıñla defʿ itsün belâyı

1330. Duʿâsıyla olur oġlıñ siyâhlar
Çeker ẖâtûn o demde nice âhlar

1331. O ẖâtûn ile cemʿ olur yine er
Siyâh rû ẓâhir olur dir iki ser

1332. O Ḥâm terk eyledi dir ẖâtûnını **[35ᵇ İÜ]**
Eli ile bozar ol Ḥâm inini

1333. Alup ẖâtûn oġulların gider dir
Görüñ ḥikmet-i İlâhî n'ider dir

---

* **BL**'de yok.

** "'Bizim bütün varlığımız Allâh'ındır, sonunda da O'na döneceğiz!' derler." (el-Bakara 2/156) (Bekir Sadak meâli)

*** Ḥâm: Ḫâm **(BL)**

1324 Kaʿbü'l-Aḥbâr: Kaʿbü'l-Aẖbâr **(BL)**

1326 ḥâmile: ḥâmîle **(BL)**

1331 ẖâtûn ile: ẖâtûnıyla **(İÜ)**

1332 Ḥâm: Ḫâm **(BL)**

1334. Ol evlâd irişüp kâmil olurlar
Anaları ile yola girürler

1335. Kenâr-ı baḥre irerler giderek
Biri birisi ile luʿb iderek

1336. Dişisine cimâʿ ider ricâli
Çoġalırlar ẓuhûr ider ʿayâli

1337. Ol arada yaparlar bir ḳariyye **[49ᵃ BL]**
Olur dir orada bellü beliyye

1338. Ġıdâsı balıḳ olur dir olaruñ
Kelâmı oldurur ol ulularuñ

1339. Siyâhlardur olar evlâdı ile
Geçinürler imiş aṣḥâbı ile

1340. Olardur nesl-i Ḫâm taḥḳīḳ bilesin
Olaruñ diñleme aṣla gelesin

1341. Burada ḫatme irdi ḳıṣṣa-i Ḫâm
Helâk oldı muḳaddem ehl-i aṣnâm

Ḳıṣṣa-i Yâfeṯ

1342. Burada oldı râvî Kaʿbü'l-Aḥbâr
Ki Yâfeṯ n'eyledi meşrıḳda âṯâr

1343. Beş oġlı irişür ol Yâfeṯ'üñ bil
Biri Cevher biri Nîreş di gil

1344. Biri Yesâf biri Sefvîl Menâşiḫ
Bularıñ yâdına dil ola râsiḫ

1337 ḳariyye: ḳarye **(İÜ)**

1338 Ġıdâsı: Ġıṭâsı **(BL)**

1341 Ḫâm: Ḥâm **(İÜ)**

1342 Kaʿbü'l-Aḥbâr: Kaʿbü'l-Aḫbâr **(BL)**

1343 biri Nîreş: biri biri Nîreş **(İÜ)**. **BL**'de de "biri biri" yazılmış olmakla berâber ilkinin üstü karalanmış. **H** nüshasında da bu ibâre "biri biri" şeklinde (bk. 46ᵃ).

1344 Yesâf: Yâsef **(BL)**

1345. O Cevher neslini Rûm yazmış inan
Ve Nîreş'den gelür Türk didi iẖvân

1346. Yesâf'dan geldi Ye'cûc deyu mesṭûr
Menâşîẖ'den ʿAcem ḥâkimi maḳhûr

1347. Olar Ḥaḳ'dan dilerem yoḳ olalar
ʿAcem mülkini ʿOṯmânlu alalar

1348. Duʿâmı müstecâb eyle İlâhâ
Murâd viricisin sen pâdişâha

1349. Sefvîl'den dir Ermenîler olmış
Bu minvâl üzere taḥrîr ḳılınmış

Ḳıṣṣa-i Sâm bin Nûḥ ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi's-selâm*

1350. Beş oġlı daẖı Sâm'uñ oldı dindi **[49[b] BL]**
Esâmîleri de taʿyîn olundı

1351. Birinüñ adı Faḥş evlâdı Aʿrâb **[36[a] İÜ]**
Anı ġāyetle ulu bilmiş aḥbâb

1352. Yemen birinüñ adı Hâşimîler
Yemen'den ḥâṣıl olmışdur didiler

1353. Dinilmiş Belbîs bigi adına
Ḳureyşîler mekânıdur Medîne

1354. Ḳureyşîler Belbîs'den ḥâṣıl olur
Ulu nâm-ıla ʿâlemde añılur

1355. Birinüñ adı Esved'dür bil anı
O Nesnâs atası Yemen mekânı

1345 didi: dindi **(İÜ)**

1348 viricisin sen: virici sensin **(İÜ)**

* **BL**'de başlık: "Ḳıssa-i Sâm bin Nûḥ ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

1353 Belbîs: Belbelîs **(BL)**

1354 Belbîs: Belîs **(BL)** // Ulu: Olar **(BL)**

1355 atası: ünâsı **(BL)**

1356. ʿUveylim birinüñ adı işitgil
O ʿÂd ile Ş̱emûd atasıdur bil

1357. Bulardan ḥâṣıl olan ḫalḳ çoġaldı
İrişüp her ḳabâyıl dir ulaldı

1358. Kimi büte ṭapar kimi güneşe
Kimi yıldızla meşġūl olmış işe

1359. Ḫudâ Hûd-ı Nebî'yi virmiş ol dem
O ḥażret ḳıṣṣasından uralım dem

Ḳıṣṣa-i Hûd Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

1360. Kaʿb'dan bil suʾâl olunmış aḳdem
Cevâb virmiş imiş bundan muḳaddem

1361. ʿIvaż oġlu dinilür biline ʿÂd
Ve ʿIvaż Âdem oġlı olınur yâd

1362. Ve Sâm oġlı dinilür Âdem'e de
Dimiş Âdem de Nûḥ diñ dedeme de

1363. Vehb ibn Münebbih ḳıldı taḳrîr
İdeyim buñda naḳlini taḥrîr

1364. Ḫarac adlu bir atı vardı ʿÂd'uñ **[50ª BL]**
Bir âvâzı nişânıydı nişâṭuñ

1365. Ve bir âvâzı bulmaġa ḫalâṣı
Buña muʿtâd ḳılmışlardı nâsı

1366. Dü ṣayḥa itmiş ol esb-i saʿâdet
İdermiş bu ṣadâlarla işâret

1356 ʿUveylim: ʿAvîlem **(İÜ)**
1357 ḥâṣıl: ṣoñra **(İÜ)**
1358 yıldızla: yıldıza **(İÜ)**
* **BL**'de başlık: "Ḳıṣṣa-i Hûd Nebî ʿaleyhi's-selâm"
1363 Vehb: Veheb **(BL)**
1366 itmiş: eylemiş **(İÜ)**

1367. Ol at ḳalmış dinilmiş idi Nûḥ'dan
Niçe eṯer ẕuhûr itmiş o şûḫdan

1368. Var imiş ḳavm-i ʿÂd'da üç ṣanem dir
Ne atam var dir anlar ne anam dir

1369. Düzerler u ṭaparlar büte anlar
Cehennem içre vaṭan duta anlar

1370. Ol üç aṣnâmuñ adlarını işit
Bilüp bâṭılları Ḥaḳ yola sen git

1371. Ṣanemüñ birinüñ adı Ṣadî dir **[36[b] İÜ]**
Birinüñ de Hedî yekdür gidi dir

1372. Ṣamûd dir birinüñ adına anlar
İnanur mı aña ʿâḳil olanlar

1373. Cevâhirle muraṣṣaʿ ol ṣanemler
Nice ṭapar aña gör ol Yemenler

1374. İder ḫıdmet dir üç yüz altmış âdem
Biri ḫıdmet ider her günde her dem

1375. O ḫuddâmuñ var imiş bir ulusı
Anuñ Ḫulûd adı ʿâlem delüsi

1376. Ḫulûd'a ḥüsn-i ḫulḳ virmiş o Mennân
Süḫan-ver merd imiş ol merd-i merdân

1377. Şecîʿ u ḳuvvet ehli merd-i kâmil
Ḫudâ emri ile ol oldı ʿâmil

1378. Ḫulûd eyledi dir aṣnâma niyyet
Varuban dileyeydi istiʿânet

1379. Varur büthâne ḳapusına ol merd **[50[b] BL]**
Dutulup dili dir çekmiş o dem derd

1370 işit: işid **(BL)** // git: gid **(BL)**

1372 Ṣamûd: Ṣûd **(İÜ)**

1376 "Süḫan-ver" olduğunu düşündüğümüz kelime her iki nüshada da "Seḫünver" şeklinde harekelenmiş.

1380. Mecâli ḳalmamış güftâra anuñ
Görüñ luṭfını ol merde İlâh'uñ

1381. Nidâ irişdi semʿine o demden
İrer vaḳt gele peyġamber biliñden

1382. Al ʿammuñ ḳızını terk eyle aṣnâm
Bilesin sen daẖı nedürür İslâm

1383. H̱ulûd hemân alur ʿammusı ḳızın
Ṣanem ẖânede göstermemiş izin

1384. H̱ulûd'dan geldi Hûd sen eyle iẕʿân
Ne olmış ḳıṣṣa diñlegil ol ezmân

Ḳıṣṣa-i mevlûd-ı Hûd Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

1385. Ḳadem başdı cihâna Hûd dindi
Ṭuyûr-ıla vuḥûş cümle sevindi

1386. Biri birine dir muştulamışlar
Bu dem Hûd-ı Nebî ṭoġdı dimişler

1387. Düşer ʿÂd ḳavmine ḳorḳu tamâmen
ʿAlâyimden bilürler ẖâṣ u ʿâmen

1388. Ḳış imiş geldügi ʿâleme çıplaḳ
Ḳurı aġac dir ol dem virdi yapraḳ

1389. Virür eşcâr-ı mîve mîvesini
Direr tâze civânlar ayvasını

1390. Ḳurumuşca bıñarlardan ṣu çıḳmış
Revân olup o yeryüzine aḳmış

1391. Cumʿa günde ṭoġmış ol nebî bil **[37ᵃ İÜ]**
Olurlar ıncḳırıġa mübtelâ il

1392. Belânuñ ḥikmetin ṣormış o ṭayfa
Bu ḥâlât ile anlar düşdi ẖavfa

1380 merde: merd-i **(İÜ)**

* **BL**'de başlık "Ḳıṣṣa-i Mevlûd-ı Hûd Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

1385 vuḥûṣ: vuhûş **(BL)**

1392 ṭayfe: ṭâ'ife **(İÜ)** // İkinci mısrâ **BL**'de şöyle: "Kilâbuñ ṭaʿmı taḥḳīḳdür ki çıḳa"

1393. Ḫulûd'ıñ oġlı ṭoġdı dir birisi **[51ᵃ BL]**
Ḫudâ'nuñ ol olacaḳdur nebîsi

1394. Ṣaḳınmaḳ gerek andan cümlemüz dir
Olurlar dir olarıñ varı dilgîr

1395. Dimiş Hûd nâmına atası Ġābir
ʿAcele ehlini yeñmişdi ṣâbir

1396. İrişmiş Hûd nûrânî müşekkel
ʿİbâdet üzre olmış dir muḥaṣṣal

1397. ʿİbâdetde görür atası anı
Su'âl içün aña açmış zübânı

1398. Dimiş ki ṭâʿatüñ kime idersin
Beni ḫalḳ idene dir ki bilesin

1399. Bu cümle ʿâlemi ḫalḳ itdi Allâh
Beni peyġamber eyler olġıl âgâh

1400. Ṣanemlere ṭapan yaman kişidür
Biliñ taḥḳīḳ anı şeyṭân işidür

1401. Dimiş vâlidesi de ḥâmileyken
ʿAcâ'ib görünüpdür baña mesken

1402. Yatardum bir ḳuru aġac dibinde
Ol aġac virdi yapraḳ mîvesinde

1403. Ve sen dünyâya geldüñ sevgüli baş
Müdâmî Ḥaḳ olupdur saña yoldaş

1404. Seni bir ḳara ṭaş üstine ḳodum
Aḳ oldı ol ḳara ṭaş anı gördüm

1405. İrişmiş ḳırḳ yaşına Hûd o demde
Nübüvvet irdi Ḥaḳ'dan olma ġamda

1406. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ Hûd'a daʿvet
İder Hûd daḫı ıẓhâr-ı nübüvvet

1401 ḥâmileyken: ḥâmile iken **(İÜ)** // ʿAcâ'ib: ʿAcâyib **(BL)**

1402 Yatardum: Yatırdım **(BL)**

1407. Varup ol ḳavmi içre dir ki gelüñ
Ḫudâ'yı bir beni resûli bilüñ

1408. Bu bâṭıldan çekiñüz siz eliñüz **[51^{b} BL]**
Benüm peyġamber-i Ḥaḳ siz biliñüz

1409. Ṭarîḳ-i Ḥaḳḳ'a ḳulavuz olayın
Size ögredeyim işüñ ḳolayın

1410. Bu dem kim bâṭıl işlerden dönesiz
Saʿâdet menziline irişesiz

1411. Ḥicâb-ı küfri dilden gideresiz
Saʿâdet nûrını ol dem göresiz

1412. Dimiş küffâr ki iy Hûd sen delisin **[37^{b} İÜ]**
Dimezüz biz saña aṣlâ velîsin

1413. Yazılmış aña keẕẕâb didiler dir
Bilür keẕẕâbı Yezdân dimiş ol pîr

1414. Ki Ḥaḳ peyġamberüm itmeñ gümânı
ʿAẕâbuñ yoḫsa yaḳlaşdı zamânı

1415. ʿAẕâbdan sizi ḳurtarmaḳ murâdım
Benüm bu dem deli ḳoduñuz adım

Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ*

1416. O ḳavmüñ ḳāmeti yüzer ẕirâʿ dir
Ve en küçüginüñ seksen ẕirâʿ pîr

1417. Getürmemişler îmân Hûd'a ḳavmi
Baṣîretlerini baġladı nevmi

1418. Olup ʿâṣî getürmediler îmân
ʿAẕâbda yaraşır dir ol aṣıl cân

1419. Dimişler ki seni biz imtiḥâna
Çekelüm bu degildür dir bahâne

---

* **BL**'de başlık "Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu ʿanh" şeklinde.

1417 Hûd'a: Hût'a **(BL)**

1420. Bize virgil ʿaẕâb Ḥaḳ ise sözüñ
Bilevüz seni peyġamberdür özüñ

1421. Ḫudâ-yı Ẕü'l-celâl'e maḫfî esrâr
Olur mı aña maʿlûm her ne kim var

1422. İrer ḳaḥṭ ehl-i küfre görür anlar **[52ᵃ BL]**
Acıġuban biri birin yir anlar

1423. Belâdan ġayrı hiçbir imtiḥânı
Bulamayup belâ isteye anı

1424. Nice idrâk ola ʿâlemde bu kim
Belâ isteye bula anı şu kim

1425. Belâdan ḳurtula mı hiç o küffâr
Cehennemde yeridür anlaruñ nâr

1426. Dinür üç yıl müdâmî yaġdı yaġmur
O ḳaḥṭda gözlerini yedi dir mûr

1427. O ḳaḥṭ ile zebûn olur o küffâr
İder açlıḳ olaruñ cânına kâr

1428. Dimiş Hûd idüñ istiġfâr olara
Ve tevbe ḳılıñuz buluna çâre

1429. Dimişler Kaʿbe'ye âdem ṣalalum
Ki ḳaḥṭ derdine biz dermân bulalum

1430. O küffâr ʿâdet idinmişler evvel
Açar ḥâcâta Kaʿbe'de biri el

1431. Olar dir gönderürler altı kimse
Varurlar Kaʿbe'ye anlar kim-ise

1432. İkisi Kaʿbe'de olur müselmân **[38ᵃ İÜ]**
Ki Hûd ḳavmi helâk oluna yeksân

1422 İkinci mısrâ **İÜ**'de "Taḫayyül eyle bile bitmedi otlar" şeklinde.

1427 ile: iled **(BL)**

1433. Biz anlardan degilüz saña maʿlûm
Virüp İslâm ḳılduñ bizi maʿṣûm

1434. Bizüm ḥâcâtımuzı eyle maḳbûl
Efendisinden ister ḥâcetin ḳul

1435. Semʿlerine nidâ irdi dindi
Duʿâñuz biliñüz maḳbûla irdi

1436. Murâdıñuz daẖı ne ise dileñ
Bizüm ʿömrümüzi kerkezce eyleñ

1437. Nidâ ider olara Rabb-ı ʿizzet **[52[b] BL]**
Virildi dilegüñiz üzre ruẖṣat

1438. Ol alṭınuñ ki dördi kâfir idi
Uluları adına Ḳayd dindi

1439. Ol iki müslümân anlara dimiş
Dileñ ḥâcâtıñuzı bite tâ iş

1440. Dimiş anlar İlâhî ʿÂd ḳavmi
Ṣusuzlıḳdan olar görmedi nevmi

1441. ʿİnâyet eyle yaġmur vir olara
Bulalar emrüñ ile ḳaḥṭa çâre

1442. H̱udâ virmiş olara üç bulut dir
Aḳ u ḳara ḳızıl itdi ṣuʿûd dir

1443. İrişmiş anlaruñ semʿine bir ün
Bulardan iste birin girüñe dön

1444. Dimiş ol Ḳayd ḳara bulut virülsün
Neye irer ḳara yazulı görsün

1445. Buyurmış yil ẖazînedârına Ḥaḳ
Dinür ṣarṣar yilinden ẕerreye baḳ

1446. Ki ẕerre ẖalḳasına ṣıġacaḳ yil
Virülsün kim bileler neydügin il

1440 Ṣusuzlıḳdan: Ṣu şerrinden **(İÜ)**

1441 yaġmur vir: yaġmurdan **(İÜ)**

1443 girüñe: girüye **(İÜ)**

Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ*

1447. O bâda bil ki yetmiş biñ ferişte
İder ḫıdmet müdâm anlar ol işte

1448. Olara bir ferişte olur serdâr
O ḫıdmetde o bilür her ne kim var

1449. O baş ferişte dimiş yâ İlâhî
Ne deñlü yiledür emrüñ İlâhî

1450. Buyurır Ḳādir u Ḳayyûm u Ḳahhâr
O ẕerre ḥalḳası ḳadar ider kâr

1451. İlâhâ çoḳdurur ʿilmüñ muḥîṭdür **[53ᵃ BL]**
Ṣadefde ḳaṭre âb ḳıldıñ müdâm dür

1452. Bir igne yurdusı miḳdârı kâfî **[38ᵇ İÜ]**
Rıżâñla dinilür cevâba şâfî

1453. Olunmış ol ḳadar yile işâret
İrer ol demde küffâra ḫasâret

1454. Görürler bir ḳara bulut süzülmiş
Uçar ḳuş gibi üstlerine gelmiş

1455. Dimişler ki gelen yaġmur buludı
Görürler ol dem içinde de Hûd'ı

1456. Dimiş anlara irdüñüz belâya
Gelüñ tevbeyle yalvaruñ Ḫudâ'ya

1457. Îmâna gelüben oluñ müselmân
Belâ defʿ oluban ḳurtarasuz cân

1458. Dimişler Hûd'a ki maḳṣûda irdüñ
Bu bârân buludı gelmekde gördüñ

---

* **BL**'de "Rivâyet-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu ʿanh" şeklinde.

1450 ḥalḳa: ḫalḳa **(BL)**

1452 cevâba: cevâb-ı **(BL)**

1455 yaġmur: maḳṣûd **(İÜ)**

1458 bârân: ḳara **(İÜ)**

1459. Saña ne iḥtiyâc ḳaldı burada
Senüñ ḫod medḫaliñ yoḳdur arada

1460. Ḫudâ bir yil virür küffâr iline
Kemâl-i ḳudreti anda biline

1461. Yerinden köklü aġacları yıḳdı
Yedi biñ kişi dir ṭaġlara çıḳdı

1462. Biri birine yapışmışlar anlar
Ki Hûd ḳanda deyu baḳup ararlar

1463. Bilürler ki belâ irişdi taḥḳīḳ
Kelâm-ı Hûd'ı ḳılmışlardı taṣdîḳ

1464. Belâ geldi didügi gerçek imiş
Başımuza gelüpdür şimdi bu iş

1465. Yedi biñ kimse dir bâd şiddetünden
Deperler yiri ṣayḥa ḥiddetünden

1466. Yudar yir dizlerine dek oları **[53^{b} BL]**
Helâk olmış olarıñ cümle varı

1467. Ḫarâb olmış var ise her ne olsun
Ögütdi âsiyâbda oldı dir un

1468. Havâya ṣavurur tozını devrân
İşidenler bu sırrı ḳaldı ḥayrân

1469. Dinür ol ânda Hûd dâ'ire çizdi
Ḳabîlesiyle dâ'ireye girdi

1470. Olar peyġamber ile ḳurtulurlar
Cihân içre saʿâdetde olurlar

1471. Yigirmi yıl geçicek bu aradan
Yiter vaʿde-i Hûd dinür Ḫudâ'dan

1472. Şular dir tâbiʿ olmışlardı Hûd'a
ʿAcem iḳlîmine irmiş ḳuʿûda

1459 arada: burada **(İÜ)**

1473. Olurlar Sâm ḳatında dindi anlar **[39ᵃ İÜ]**
Ḳalurlar ʿâm ḳatında ol erenler

1474. İki yüz yıl geçicek Ḥaḳ Teʿâlâ
Buyurur Ṣâliḥ'i peyġamber ola

Ḳıṣṣa-i Ṣâliḥ Peyġamber ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

1475. Rivâyet Kaʿbü'l-Aḥbâr'dan olundı
O Yezdân ḳavm-i ʿÂd'ı yoḳ ḳıldı

1476. Ṣemûd ḳavmi cihânı ḳıldı maʿmûr
ʿAdûlarına olmışlardı manṣûr

1477. Olar olmuşlar imiş on ḳabîle
Görelim ʿâḳıbet anlar ne ḳıla

1478. Ve her ḳabîle yetmiş biñ er imiş
Olardan ġayrısı cümle zen imiş

1479. Olar ḳuvvetlü cebbâr çoḳ cemâʿat
Ḥicâz'la Şâm miyânında iḳāmet

1480. Üzre olınurdı dinmiş ḥikâyet **[54ᵃ BL]**
Bunuñ üzerine olmış rivâyet

1481. Olara pâdişâh ʿİmrân Ḳayd bin
Ṣemûd bin ʿÂd bin ʿIvaż ḫodbîn

1482. Ki Sâm'a irişür evlâd u ecdâd
Olaruñ her birine böyledür ad

1483. Dimişler ḳavm-i Hûd'a ol ḳabâ'il
Bu tevcîhe görüñ kim ola ḳābil

1484. Bizüm ḳuvvetimüz sizden ziyâde
Ve mâlımuzla ḳalbimüz küşâde

---

* Başlık **BL**'de "Ḳıṣṣa-i Ṣâliḥ Peyġamber ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

1475 Kaʿbü'l-Aḥbâr: Kaʿbü'l-Aḫbâr **(BL)**

1476 manṣûr: maḳṣûr **(İÜ)**

1477 Olar: Ulu **(BL)**

1480 olınurdı: olınur **(BL)**

1483 ḳābil: ḳâ'il **(İÜ)**

1485. Ve ṭaġlar oyaruz evler yaparuz
İki etmeklinüñ birin ḳaparuz

1486. Melek ḳuvveti bize eṣer itmez
Ṣaḥîḥ sözdür ki cân bostânda bitmez

1487. Olaruñ evlerinüñ ḳaddin işit
Yüz arşun dinilür ne gör ne işit

1488. Yüz arşun daḫı uzunı dinilmiş
Eve adamlar egilür girermiş

1489. Ḳapuları da âhendendi cümle
Kimesne idemez anlara ḥamle

1490. Olaruñ ḳalmadı nâm u nişânı
Cehennem oldı anlaruñ mekânı

Vaṣf-ı Ṣanem*

1491. Dimiş şâhları bir ṣanem düzüle
O ʿÂd ḳavmi ṣaneminden yeg ola

1492. Gelüp bir seng tırâş yonar o dem ṭaş **[39ᵇ İÜ]**
Yüzi âdem yüzinden gösterür baş

1493. Ve gerden ile gögsü öküz endâm
Ayaḳları it ayaġı degil râm

1494. Tamâm oldıḳda ol büti bezerler **[54ᵇ BL]**
O kelpler gör ki kendüler düzerler

1495. Cevâhirle muraṣṣaʿ eylemişler
Şehe seyr eylemege gel demişler

1496. Görüp üstâdına bir ḫâne yap dir
Muraṣṣaʿ ḫâne içre ḫalḳı ṭapdır

1497. Yaparlar büte ḫâne sîm u zerden
Murassaʿ eylemişler anı dürden

1486 bostânda: bostânunda **(İÜ)**

* **İÜ**'de başlık "Vaṣf-ı Cehennem"

1492 yüzinden: yüzinde **(BL)**

1495 Şehe: Ṣebehe **(BL)**

1498. Ḳomışlar büti ol ḫâne içine
Yapışurlar dinür baş u ḳıçına

1499. Yürümege şu kim olmaya ḳādir
Kelâm bundan daḫı olmaya ṣâdır

1500. Düzeler kendüler anı ḥacerden
Ve baʿżılarını daḫı şecerden

1501. O bî-dînler ṭapalar yine aña
Nice ḳalmasun âdem bunda ṭaña

1502. Ḫudâ dûzaḫı anlara yaratmış
Olara âteş içinde yir itmiş

1503. İlâhâ ḥikmetüñ pür ʿibretüñdür
Bu cümle ḫalḳ olan hep ḳudretüñdür

1504. O kâfir pâdişâhı ḳavmi ile
Gözündeki o ġaflet nevmi ile

1505. Varup her günde ol büte ṭaparmış
Ki bilmezler o ṭaşda ol ne görmüş

1506. Dimiş ol şâh bir eyü kişi bulıñ
Eyi bile o ḫidmetini yoluñ

1507. Ṣaneme ḫidmet ide ol müdâmî
Eda-i ḫidmet ile duta câmı

1508. Ṣemûd ḳavminde Kâfûh adlu bir er
Aña açılsa lâyıḳ ḫidmete der

1509. Dimişler cümle küffâruñ kebîri **[55ᵃ BL]**
O ḫidmete ḳosunlar ol dilîri

1510. Ṣanem ḳulluġın aña bildürürler
Anuñ neslin ṣaneme güldürürler

1511. İder Kâfûh ṣaneme özge ḳulluḳ
Dimişlerdür ki ḳulluḳdan ululuḳ

1509 ḳosunlar: ḳonulsun **(BL)**

1510 neslin: neslini **(İÜ)**

1512. Şemûd ḳavmi ki ṭaparlardı puta
Olar inkâr ḳılmışlardı Hûd'a

1513. Ḫudâ rızḳlarını kesmez olaruñ **[40ª İÜ]**
İkiz oġulları ṭoġar olaruñ

1514. Aġaçlar mîve virür iki kerre
Kimüñ ʿaḳlı irişür dir bu sırra

1515. O küffâr dir bu niʿmet ol ṣanemden
Olarıñ başı ḳurtulmaz elemden

1516. Götürürler iki defʿa ḥaṣâdı
Ġanî olmışlar eylerler fesâdı

Mevlûd-ı Ṣâliḥ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi ve ʿalâ sâʾiri'l-enbiyâʾi's-selâm*

1517. Dinür Kâfûh o ḫidmet üzre durur
Bilinden nûr çıḳar ol ânı görür

1518. Şuʿâʿı dutdı dünyâyı o nûruñ
Nidâ irmiş ḳulaġına ki görüñ

Ve ḳul câʾe'l-ḥaḳḳu ve zehaḳa'l-bâṭıl**

Elâ buʿden ve suḥḳan li-ṣemûd***

Ve hâẕâ Ṣâliḥ

1519. Burada Ḥaḳ Teʿâlâ kim buyurur
Gelür Ḥaḳ bâṭıl ol dem bâṭıl olur

1512 Hûd'a: Hût'a **(BL)**

1516 iki defʿa: idi anlar **(BL)**

* **BL**'de başlık "Mevlûd-ı Ṣâliḥ Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

** "Yine de ki: Hak geldi, bâtıl yıkılıp gitti. Zaten bâtıl yıkılmaya mahkûmdur." (el-İsrâ 17/81)

*** "Semûd kavmi (Allâh'ın rahmetinden) uzak kılındı." mânâsına gelen bu ifâde yukarıdaki şekliyle Kur'an'da yer almamakta; aynı mânâya gelen "**Elâ buʿden li-ṣemûd**" âyeti bulunmaktadır (Hûd 11/68). ("suḥḳan" ve "buʿden" kelimelerinin aynı anlamı taşıdığına dâir bk. İbn Abbas'ın Buhârî, "Rikak", 164. hadise yaptığı izah. Ayrıca bk. Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili,* VII, 5219.)

1520. Bu ḥâle iricek Kâfûh durdı
O demde o ṣanem yanına geldi

1521. Ki düşmüş ol ṣanem dir yüzi üzre
Alur Kâfûh başını dizi üzre

1522. Ḫudâ emriyle ṣanem söylemiş dir **[55^{b} BL]**
Bilüñden bil ki peyġamber gelür pîr

1523. Anuñ ḫavfiyle düşdüm yüzüm üzre
Anuñ buyruġı iki gözüm üzre

1524. Didükde düşdi Kâfûh ol arada
Uyanup buldı kendin bir derede

1525. Ḫudâ irgürmiş idi anı anda
Feriştehlerle ḳomadı yabanda

1526. Bulur Kâfûh orada bir maġāra
Hemân-dem girdi didiler o ġāra

1527. Ḫudâ bir uyḳu virmiş Kâfûh'a bil
Tamâmen uyudı dir anda yüz yıl

1528. Arayup Kâfûh'ı bulamadılar
Nice oldugını hiç bilmediler

1529. Anuñ ḫâtûnı Ġum aġlardı dâ'im
Oḳurmış dâ'imâ ol ism-i ḳā'im

1530. Görür bir murġı ḳonar ḫânesine
Başı aḳ ḳarnı ḳara arḳası ne

1531. Yeşil arḳası vü ayaġı ḳızıl **[40^{b} İÜ]**
Cevâhirle müzeyyen görmemiş il

1532. Görüp ḫâtûn anı ʿacebe ḳaldı
Durup ol ânda murġ yanına geldi

1533. Dimiş murġa cinân murġı mısın sen
Senüñ gibi cihânda görmedüm ben

1529 ḳā'im: dâ'im **(İÜ)**

1534. Ḫudâ emriyle güftâra gelür ḳuş
Ki cennet ḳuşıyam boyımdurur ḫoş

1535. Ya sen ne içün aġlarsın ḫaber vir
Ki yüz yıldır erim-çün aġlarum dir

1536. Bulamazam anuñ nâm u nişânın
Deyu virür anuñ murġa nişânın

1537. Dimiş murġ ister-isen anı bulmaḳ **[56ª BL]**
Yaraşmaz imdi şimdi burda durmaḳ

1538. Ben uçam altıma sen yüriyesin
Anı ġār içre sen uyur bulasın

1539. Uçar murġ yürür altından o ḫâtûn
Erini ṣatsalar alurdı ṣatun

1540. Giderek irişürler dir o ġāra
Eri cüssesi görünmiş nigâra

1541. Dimiş murġ dur i Kâfûh geldi ḫâtûn
Uyanmış Kâfûh ol dilemiş odun

1542. Görüşüp ḫâtûna cemʿiyyet itmiş
O ḫâtûn oradan ḥâmile gitmiş

Beyt*

1543. İ ḳudret ıssı Ḳādir ḳudretiñ çoḳ
Vücûda geldi **kün** lafẓıyla maḫlûḳ

1544. Muḥarremde cumʿa gicesi yâr
Ṭoġar Ṣâliḥ açayın saña aḫbâr

1535 ne içün: niçün **(İÜ)**

1536 Bulamazam: Bulamaz **(İÜ)**

1539 altından: altında **(İÜ)**

1541 dur: tur **(BL)** // **İÜ**'de "ol" yok.

1542 ḥâmile: ḥâmîle **(BL)**

* **BL**'de başlık yok. Ancak beyit çerçeve içinde.

1543 maḫlûḳ: mevcûd **(BL)** // **Kün:** Kur'ân-ı Kerîm'de el-Bakara 2/117; Âl-i İmrân 3/47, 59; el-En'âm 6/73; en-Nahl 16/40; Meryem 19/35; Yâsin 36/82; Ġāfir 40/68'de geçmekte olup Allâh'ın "Ol!" emrini ifâde etmektedir.

1545. Ne deñlü var ise aṣnâm u putân
Yüzi üzere düşer anlar ol ân

1546. Varur büt̲hâneye secdeye ol şâh
Görür bütleri düşmiş eylemiş âh

1547. Neden düşdi bular deyu ṣorar ol
Büt içine ider şeyṭân o dem yol

1548. Girüp büt içine söyler o melʿûn
Dimiş bu cümleñüz oluna maḥzûn

1549. Bir oġlan ṭoġdı Ṣâliḥ'dür aña nâm
Ḳudûmından düşüpdür cümle aṣnâm

1550. O peyġamber olısardur ṣaḥîḥ bil
Aña tâbiʿ olısardur ḳamu il

1551. Şu demde siz anı ḳatl itmeyesiz **[56ᵇ BL; 41ᵃ İÜ]**
Küfür üzerine dîn dutmayasız

1552. Düşer küffâra dir h̲avf ile h̲aşyet
Göñüllerine düşmüş derd ü miḥnet

1553. Dinür Ṣâliḥ yedi yaşına yitdi
O dem Kâfûh da dir uh̲râya gitdi

1554. Anası dah̲ı ölmiş Ṣâliḥ'üñ dir
Ḳamumuzıñ olacaḳdur yiri yir

1555. Gire-başladı Ṣâliḥ ḳavmi içre
İrişe daʿvetüm dir ḳavm-i cîne

1556. Girüp büt̲hâneye bir günde Ṣâliḥ
Ne yüzden el virür görüñ meṣâliḥ

1557. Ḳadem baṣdıḳda büt̲hâneye ol şîr
Ve bâṭıl refʿ olup ḥaḳḳı işidir

1558. Nidâ dergâh-ı Ḥaḳ'dan işidüpdür
Ki Ṣâliḥ semʿine anda irüpdür

1551 Şu: Bu **(İÜ)**

1555 ḳavm-i cîne: ḳavm u cîne **(BL)**

1559. O bütler yüzi üstine yıḳıldı
Görüp küffâr anı mefḳūd oldı

1560. Dimiş peyġamber olacaḳdurur bu
Yâẖûd siḥr-ile buña dine câdû

1561. İrişür ḳırḳına Ṣâliḥ cihânda
Olur Ṣâliḥ peyġamber o ânda

1562. Gelüp Cibrîl dimiş ki seni Sübḥân
Peyġamber idüpdür idin iẕʿân

1563. Ṯemûd ḳavmini daʿvet eyle dîne
Ṣaneme ṭapma di anları ṣına

1564. Gireler ḥaḳ dîne niʿmet vire Ḥaḳ
Ve ṣayrı olmayalar dir muḥaḳḳaḳ

1565. Ve ikişer götüreler ḥaṣâdı
İki kez vire dir mîveyi Hâdî

1566. Getürmiş Ṣâliḥ'e bir ḥulle Cibrîl **[57ª BL]**
Ve Âdem'üñ ʿaṣâsın al ele bil

1567. Geyüp sen ḥulleyi dutġıl ʿaṣâyı
İşitdüñ ẖod muḳaddem sen nidâyı

1568. Var imdi daʿvete Ḥaḳ emri ile
Ne kim fermân-ı Ḥaḳ'dur eyle eyle

1569. O gün Ṣâliḥ ider küffârı daʿvet
İder bed-nâmların ol ehl-i nekbet

1570. Olar cemʿiyyet ile büt evine
Girüp puta ṭapar ol girü gine

1571. Görüp peyġamberi anlar demişler
Büte ḳıl secde fiʿliñi baġışlar

1561 ḳırḳına: firḳate **(İÜ)**
1563 ṭapma di: ṭapmadı **(BL)**
1565 götüreler: götüre dir **(İÜ)**
1570 girü: kibr u **(BL)**

1572. Dimiş Ṣâliḥ ki bilüñ iy ḳabâ'il **[41[b] İÜ]**
Resûl ḳıldı beni her kim ki ḳā'il

1573. Olursa ṭoġrı yolı gösterürem
Ve ʿaẕâbdan sizi dir ḳurtaruram

1574. Dimiş dir şâhları seni bilürüz
Ḥasebüñ aṣlı ile işidirüz

1575. Risâlâtıña senüñ iʿtimâd yoḳ
Dimiş Ṣâliḥ ki ḫalḳ eyledi maḫlûḳ

1576. O Ḳādir ḳudretin bildirdi bir bir
Beyân Ḳur'ân'da işitgil ki ne dir

Fe't-teḳullâhe ve eṭîʿûn ve mâ es'elüküm ʿaleyhi min ecrin in ecriye illâ ʿalâ Rabbi'l-ʿâlemîn*

1577. Ḫudâ'dan ḳorḳubanı baña uyıñ
Bu şer işden bugünden eli yuyıñ

1578. Dimişler Ṣâliḥ'e anlar delisin
Eyü seḥḥârsın dinmez velîsin

1579. Dimiş peyġamberüm sözümi diñleñ
Şehâdet getürüp ḥaḳ sözi söyleñ

Lâ ilâhe illallâh Ṣâliḥ Resûlullâh **[57[b] BL]**

1580. Ne deñlü daʿvet itdiyise ḫalḳı
Olara gösterürdi ḥüsn-i ḫulḳı

1581. Ḍalâletlerini arturdı küffâr
Naṣîḥat mi ḳabûl eyleye fi'n-nâr

1582. Dimişler ʿâḳıbet nebî iseñ sen
Duʿâ eyle deve ṭoġa bu ṭaġdan

1583. El açmış Ḥażret-i Ṣâliḥ duʿâya
Dimiş Cibrîl ḳulaḳ dutġıl nidâya

---

* eṭîʿûn: eṭîʿûnî **(BL)** // "Artık Allâh'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan ancak âlemlerin Rabbidir." (eş-Şuarâ 26/126-127)

1579 Dimiş peyġamberüm: Dimiş ḥaḳ peġamberüm **(İÜ)**. **BL**'de de aslında var olan "ḥaḳ" kelimesinin harfleri vezne riâyet zaruretiyle silinmiş, nokta ve harekeler ise duruyor.

1584. Cebel ḳarşusına el aç duʿâ ḳıl
O dem içinde maḳṣûdıñı bulġıl

1585. Ṭaġa ḳarşu açup destini Ṣâliḥ
Olur ḳalbine ol ânda o lâyıḥ

1586. İlâhâ dertlüye viren devâyı
Bu ânda eylegil maḳbûl duʿâyı

1587. Hemân ol ṭaġ iñiler ḥâmile-var
Yarılur ṭaġ içinden deve çıḳar

1588. ʿAḳıl itmez iḥâṭa ḳudretüñi
Ki ṣâniʿsin bilürsin ṣanʿatüñi

1589. Devenüñ örgücünden boynına dek
Yedi yüz arşun oldı didi ölçmek

1590. Ve iki ayaġınuñ aralığı
Dinür beş yüz arşun iriliği

1591. Çıḳup deve nidâ ḳılmış o ḫalḳa **[42ᵃ İÜ]**
Dimiş ki râżı oluñ cümle Ḥaḳḳ'a

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

1592. Deveye iy Kerîm virdüñ şehâdet
Ki taḳrîr ḳıldı bu nevʿa ʿibâdet

1593. Dimiş Cibrîl ṣıġa ḳarnın devenüñ **[58ᵃ BL]**
Ṣıġamış ḳarnını dir Ṣâliḥ anuñ

1594. Ṭoġurmış bir köşek ol deve ol ân
Ki şâhid iki olmış buña inan

1595. Tüyi anası tüyine müṭâbıḳ
İkisi biri birine muvâfıḳ

1596. Var imiş dir o ḳavmiñ bir ḳuyusı
Ṣulanurmış ṭavarıyla ḳamusı

1597. İderler ittifâḳı ol ḳabîle
Ḫudâ bilür ki anlara ne ḳıla

1598. Dimişler deve bir gün ṣuyı içsün
Ve bir gün ġayrı ḥayvâna irişsün

1599. Belâsın istedirsin iy Ḫudâyâ
Ḍalâlet ehli müsteḥaḳ belâya

1600. Geçer bu ḥâl ile bir niçe eyyâm
Ṣu ḳıllet buluban alınmamış kâm

1601. Ṣusuz ḳalmış ṭavarları kilâbun
Kemâl-i teşnesi olmuşlar âbun

1602. Cevâb-ı Ḥaḳḳ'ı Ṣâliḥ-i Nebî dir
İrişür ol ki olmış ola taḳdîr

Hâẕihî nâḳatün lehâ şirbün ve leküm şirbü yevmin maʿlûm*

1603. Ḫudâ buyurdı bir gün deve içsün
Ve bir gün ġayrı ḥayvâna irişsün

1604. Ḳaçan nevbet deveye gelse ol gün
Ḳamu ḫalḳuñ evi niʿmetle pür-ḫûn

1605. Ve her ev süd ile memlû olurmış
Ve her ḳapları dinür südle dolmış

1606. Niʿamla muġtenem olmışdı küffâr
Niçe mekr irgürür şeyṭân-ı mekkâr

1607. Dimiş deve südiyle oldıñuz bay **[58[b] BL]**
Anuñ etin yiseñüz andadur rây

1608. Tükenmez niʿmete mâlik olursız
Benüm sözüm ile eylük bulursız

1609. O şeyṭân vesvesesiyle deveyi
İder küffâr öldürmege re'yi

1610. O küffâr ulusına dirdi Ġazvî **[42[b] İÜ]**
Deve ölmesine ḳılmış o rezmi

1599 istedirsin: isdedirsin **(BL)**

* **BL**'de "Hâẕihî nâḳatün" kısmı yok. // "[Sâlih:] İşte (mucize) bu dişi devedir. Onun bir su içme hakkı vardır, belli bir günün içme hakkı da sizindir [dedi]." (eş-Şuarâ 26/155)

1607 Dimiş: Düşmüş **(İÜ)**

1608 Tükenmez: Dükenmez **(İÜ)**

1609 re'yi: râyı **(BL)**

Fekeẕẕebûhu feʿaḳarûhâ fedemdeme ʿaleyhim rabbühüm bi-ẕenbihim fesevvâhâ ve-lâ yeḫâfu ʿuḳbâha*

1611. Deve de çekdi küffârıñ belâsın
Cihânın kim görüpdürür vefâsın

1612. Ṣu içmege serin egdikde üştür
Yazusını öñünde o da görür

1613. Sinirlerler ayaġını o küffâr
Şütür pâ-bend ile dir eyledi zâr

1614. Çeker üç gün cefâ deve olardan
Başı çâr günde ḳurtulmış yulardan

1615. Göçegi ḳaçuban girmiş ṭaşa dir
Felekde çoḳ belâ gelür başa dir

1616. Gelüp Cibrîl dir Ṣâliḥ Nebî'ye
ʿAẕâb gelür kebîr ile ṣaġîre

Feʿaḳarûhâ feḳāle temetteʿû fî dâriküm ṣelâṣete eyyâmin ẕâlike vaʿdün ġayrü mekẕûb**

1617. Dir üç gün geçicek Cibrîl geldi
Ġażap var emr-i Ḥaḳ'la ṣayḥa ḳıldı

1618. Helâk olmış o küffâr ol ṣadâdan
ʿAẕâb irmiş o nevʿile Ḫudâ'dan

1619. Davarları bile olmış helâk dir
Ḳalur ḫâlî biraz eyyâm dir ol pîr

1620. Göçer Ṣâliḥ tevâbiʿiyle Şâm'a **[59ᵃ BL]**
O nâfiʿ düşdi dir ḫâṣ ile ʿâma

---

* "Ama onlar onu yalanladılar ve deveyi kestiler. Bunun üzerine Rableri günahları sebebiyle onlara büyük bir felâket gönderdi de hepsini helâk etti. (Allâh bu şekilde azâb etmenin) âkıbetinden korkacak değil ya!" (eş-Şems 91/14-15)

1612 üştür: şütür: **(İÜ)**

** vaʿdün: vaʿdin **(BL)** // "Fakat [Semûd kavmi] o deveyi ayaklarını keserek öldürdü. [Sâlih] dedi ki: 'Yurdunuzda üç gün daha yaşayın (sonra helâk olacaksınız)!' Bu söz yalanlanamayan bir tehdit idi." (Hûd 11/65)

1619 pîr: bir **(BL)**

1621. Olup Şâm içre ʿömri on sekiz yıl
Ṣanasın kim eser sürʿat ile yil

1622. İrişmiş ẖâtimeye Şâm'da Ṣâliḥ
Cinânuñ ḳapusın feṭḥ itdi fâtiḥ

1623. O cümle enbiyâ vü etḳıyânuñ
Duʿâ ḳıl rûḥlarına evliyânuñ

Fâtiḥa*

1624. Ve nesli ḳalmamış Ṣâliḥ Nebî'nüñ
Vücûdı ẖayr-ı maḥż olur ṣabînüñ

1625. Bu târîẖden irer İbrâhîm'e yol
Nedir olsun beyân burada medlûl

1626. Arada gelmemiş mürsel nebî der
Peġamber oluban ẖaber virür pîr

1627. Geçer çoḳluḳ zamân bu ḥâl ile yâr
Nice luʿb eylemiş bu çerẖ-i ġaddâr

1628. Azar ẖalḳ büt-perest olur ziyâde **[43ᵃ İÜ]**
Bu sırrı fehm iden olmaz küşâde

Ḥadîṯ-i evlâd-ı Kûş ve mîlâd-ı Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne ve ol emr-i mâcerâ leh**

Rivâyet-i Kaʿbü'l-Aḥbâr raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh***

1629. ʿAẕâb Nûḥ ḳavmine ṭûfânla olmış
Ve ʿÂd ḳavmine yil ile buyurmış

1630. Ṯemûd ḳavmi helâki zemzemeyle
Helâk olmış olar dir velveleyle

1631. Ẓuhûr itmiş yine nice ḳabâ'il
Fesâda ekṯeriyyâ ẖalḳ mâ'il

---

* **BL**'de yok.

1626 oluban: olur **(İÜ)**

** Kûş: Kûs **(İÜ)**

*** Kaʿbü'l-Aḥbâr: Kaʿbü'l-Aẖbâr **(BL)** // **BL**'de "Teʿâlâ" yok.

1631 ḳabâ'il: ḳabâyil **(BL)**

1632. Gelür dir Ḥâm u Sâm Yâfeṯ'den evlâd
İder dir anlaruñ neslinden irşâd

1633. Gelür peyġamberân evlâd-ı Sâm'dan **[59[b] BL]**
Ve pâdişâh olupdur nesl-i Ḥâm'dan

1634. Ve cömerdler gelür Yâfeṯ bilinden
Odur âdem gele ḫayrât elinden

1635. Yemen ile Ḥicâz Şâm birlik idi
Ve meşrıḳ Yâfeṯ'e dir dirlik idi

1636. Ve maġrib daḫı Ḥâm neslinde imiş
Bir oġlınuñ adına Kûş dinmiş

1637. Anuñ bir ḳız ḳarındaşı añılur
Adı Dâʿî dinilür işidilür

1638. İkisi daḫı cebbâr kimseler dir
O Kûş öñüne gelen oldı dilgîr

1639. Gözi gök levni gendüm-gûn o merdüñ
Ve yırtıcı miṯâl ṭırnaġı serdüñ

1640. Kemâl-i ḳuvvet ile añılurdı
Aña ḳarşu duranlar yañılurdı

1641. ʿAsâkir ile gezmiş şarḳ u ġarbı
Muḳābele olan görmüşdi ḥarbi

1642. Gelür bir menzile eşcârı vâfir
Anuñ âb u hevâsında müsâfir

1643. Ṣafâ kesb eyleyüp vaḥdet iderler
Olar her demde dir ṣoḥbet iderler

1644. Ekâtî imiş ism-i menzili bil
Diler anda mekân cemʿ eyleye il

1645. Müneccimler getürüp dir ki bunda
Mekân içün binâ urmaḳ göñülde

1645 Müneccimler: Müneccimle **(BL)**

1646. Kitâbıñuz görüñ ne olacaḳdur
Ve ʿâḳiller nice ḳılmışdı mesṭûr

1647. Dimişler ʿâleme bir şeh geliser **[43ᵇ İÜ]**
O maġrib ile meşrıḳı dutısar

1648. Gülüp şâh benven o ṣâḥib-ḳırân dir **[60ᵃ BL]**
Bu nâm ile olam ben kâmurân dir

1649. Binâ itmişler anda köşk u ḫâne
Anuñ yüksekligi şâyiʿ cihâne

1650. İçi misk ile kâfûrla ṣıvanmış
Cevâhirle muraṣṣaʿ naḳş ḳılınmış

1651. Bıñar iḫrâc olup âb oldı câr̂î
Anuñ bâġ bâġçe olmış çevre yanı

1652. Ṭoġar bir oġlı Kûş'ıñ Ḫâṣ ḳonur nâm
Ve bir oġluna Kenʿân ehl-i inʿâm

1653. O Kenʿân avcı imiş hem mehîb ṣavt
Ṣadâsın işiden vaḥşî olur fevt

1654. Yüregi yarılur ṣıdar odı dir
Yürüdüginde anuñ ṣarṣılur yir

1655. İrişmiş Kûş gûşına ölüm yâr
Cân acısından ol eyledi dir zâr

1656. Yirin ışmarladı dir oġlı Ḫâṣ'a
Ve Kenʿân cânına düşmüşdi taṣa

1657. Şikâr itmekde Kenʿân deşt u ṭaġı
Görür bir ʿavradı güder buzaġı

1658. Olur ʿâşıḳ dinür ʿavrada Kenʿân
Taṣarruf eyleyüp delmek diler kân

1650 ḳılınmış: ḳılmış **(İÜ)**

1651 olup âb oldı: olunup oldı **(BL)** // bâġçe: baḳça **(BL)** İki nüshada da "bâġ bâġçe" arasında vezni bozan (و) var.

1653 imiş: ḳopmış **(BL)**

1659. Ne kân delsün ki ol eski delikdür
Ayağındağı geydügi gelikdür

1660. Dimiş ʿavrat bahâdır bir erüm var
Olamaz ḍarb u zorda kimsene yâr

1661. Dimiş Kenʿân ki bil ben İbn-i Kûş'em
Benüm ḥükmümdedürür çâr kûşem

1662. Cihânuñ şehr-i yârı kâmkârı
Benüm ʿâlemde şimdi nâmdarı

1663. Aña ʿavrat dimiş bir avcısın sen **[60ᵇ BL]**
Girü yüri buradan ṣağ u esen

1664. Bu güft u gûda iken eri gelür
İkisin orada söyleşü-görür

1665. Ṭabancayla urur Kenʿân'ı şöyle
Dimiş ki ʿavradımla şöyle böyle

1666. Ne sözüñ var ki sen söyleşesin dir
Çıḳar Kenʿân gögsüne o dilgîr

1667. Dilemiş ki kese başını anuñ
Dimiş Kenʿân gel iy merdi cihânıñ

1668. Mürüvvet eyle ḳıyma ben gedâya **[44ᵃ İÜ]**
Senüñ maġlûbuñam maʿlûm Ḫudâ'ya

1669. Beni ʿafv it mürüvvet eyle luṭf it
Ḳulıñ âzâd ḳıl luṭf ehli yigit

1670. Ṣalıvirmiş o ân Kenʿân'ı ânî
Hemân Kenʿân daḫı ḳucaḳlar anı

1671. Yıḳar Kenʿân ḥerîfi ṣırtı üzre
Keser başın hemân hey'eti üzre

1660 ḍarb u zorda: ḍarb-ı zorda **(İÜ)**

1661 bil ben: ben de **(İÜ)**

1663 **İÜ**'de "bir" yok.

1664 söyleşügörür: söyleşür görür **(İÜ)**

1672. ʿAdû talṭîfine aldanma zinhâr
Ḳavî düşmen saña hiç ola mı yâr

1673. Amân virme ṣaḳın sen düşmenüñe
O senüñ teşnedür bilgil demüñe

1674. Alup ʿavradı menziline gelmiş
Bu vażʿa ḳamu er ʿavratla gülmiş

1675. Gülünc olma ṣaḳın ʿâlemde ḫalḳa
İrer olmaz cihânda ḥüsn-i ḫulḳa

1676. O Ḫâṣ'la Yâfeṯ oġlı cenge düşmiş
İki ʿasker o demlerde dutuşmış

1677. O Ḫâṣ ġālib olur dir ol birine
Biri maḥzûn varur dinür yirine

1678. O Kenʿân'a yazar evlâd-ı Yâfeṯ **[61ª BL]**
Aña cehd eyle taḫt ola saña feṯ

1679. Bize olġıl muʿîn sen dâdımuz al
Ṣaḳın-kim Ḫâṣ saña eylemeye âl

1680. Yazar nâme olara daḫı Kenʿân
Kemâl-i iʿtibârla yazdı ʿünvân

1681. Muʿâvenete bâʿiṯ ola ber-ḥâl
ʿAlâḳa eyleyüp baña ḳızım al

1682. Dimişler sen şikâr ehli kişisin
Revâ mı şâhlar ala dişisin

1683. Bu nâme gelicek Kenʿân'a ḥiddet
Kemâle irdi varduġınca şiddet

1684. Varup Ḫâṣ'a diler ʿaskeri Kenʿân
Ola evlâd-ı Yâfeṯ ili vîrân

1672 Ḳavî: Ḳarı **(İÜ)**
1678 feṯ: fes **(İÜ)**
1681 ʿAlâḳa: ʿIlâḳa **(BL)**

1685. Dimiş Ḫâṣ bil birâder Yâfeṯ oġlı
O cevherdür ki ʿasker ile şuġlı

1686. Anuñla başa çıḳmazsın ṣaḥîḥ bil
Gülerler saña taḥḳīḳ bilesin il

1687. Kelâm-ı Ḫâṣ'ı gûş itdükde Kenʿân
Ḳızar kellesi ol dem darılur cân

1688. Ayaḳ üzre durup ġażapla ol ân
Yapışur Ḫâṣ ayaġına o merdân

1689. Çalar yire acı ḳavun miṯâli **[44ᵇ İÜ]**
Helâkine irer sözüñ me'âli

1690. Geçüben taẖtına Kenʿân olur şâh
Anuñ evlâd u ehli ḳıldılar âh

1691. Müşâvere idene sen ḳarındaş
Aña ye's-ile aẖbâr eyleme fâş

1692. İre iḳdâm ile şâyed murâda
Burûdet ḥâṣıl olmaya arada

1693. Muḳābil olmamış Kenʿân'a bir ferd **[61ᵇ BL]**
Şehinşâh taẖtı aña ulu mesned

1694. Erin öldürüp aldugı zen ile
Yaḳın olmış o Kenʿân iẕni ile

1695. Olur ḥâmile ẖâtûn ol maḥalde
Yiter müddet ṭoġar oġlan o ḥînde

1696. Görür oġlanı ẖâtûn gözi egri
Yüce burnuna mâr girürdi ṭoġrı

1697. Girüp çıḳmaḳda dâ'im burnına ol
Ol oġlan burnına mâr eylemiş yol

1687 Ḫâṣ'ı: Ḫâṣ **(BL)** // darılur: ṭarılur **(İÜ)**

1690 evlâd u ehli: evlâdı ehli **(İÜ)**

1694 iẕni: iẕin **(BL)**

1696 Yüce: Buca **(BL)**

1698. Bu sırrı deyicek Kenʿân'a ẖâtûn
O şûmdur öldürüben añma adın

1699. Dimiş öldürmege döymez yüregim
Bıraġam bir yere alursa her kim

1700. Bıraġurlar anı ṣaḥrâya dinmiş
Dinür ki bir ṣıġırtmaç anı görmiş

1701. Alur yanına ṣıġırlar görürler
Ḳaçuban ol aradan ṭaġılurlar

1702. Ṣıġırtmaç da dimiş şûmdır bu oġlan
Atar ırmaġa belürmez boġulan

1703. Ṣu mevci irgürür anı kenâra
Bu olusar atan Ḫalîl'i nâra

1704. Ḫudâ emriyle anı bir peleng dir
Memesini virür anı neheng dir

1705. Geçer bir nice ay bu ḥâlet ile
Görür bir ʿavrat anı ṣu yolıyla

1706. Oba ẖalḳına ẖaber eylemiş dir
Büyük u küçügi naṣîbini yir

1707. Getürür kende ol ẖâtûnlar anı
Añа Nemrûd deyu virildi nâmı

1708. Peleng südi ile perveriş oldı **[62ª BL]**
Anuñ-çün nâmı dir Nemrûd ḳondı

1709. İrişür ol bülûġa şerri işler
Maḥall-i ṣalbden ḳaçmış dimişler

1710. Ḥarâmîliġe durmış yolı kesmiş **[45ª İÜ]**
Ḥarâmzâde olan başına üşmiş

1711. Yanına cemʿ ider ehl-i fesâdı
Bu cemʿiyyet ile çıḳarur adı

1712. İşidüp bunı Kenʿân anı ister
Dimiş varuram añа ḥâżıram er

Ẓuhûr-ı Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne

1713. Çerisin cemʿ idüp Nemrûd yürümiş
Ne görmişdür atasını ne bilmiş

1714. Muḳābele olıcaḳ iki ʿasker
Babasınuñ başın ol ânda keser

1715. Ve Kenʿân daḫı bilmez oġlı ola
Kesüp başını daḫı yirin ala

1716. Bilen ol Ḳādir ü Ḥayy ü Ṣamed'dür
Şerîki yoḳ vezîri yoḳ Eḥad'dür

1717. Atası ʿaskeriyle kendüsinüñ
Olur yetmiş hezâr dir küllisinüñ

1718. Dinürmiş bir ʿArab şâhına Berşûş
Ḳażâ-yı nâgehâniye olur dûş

1719. Anuñ üstine Nemrûd çekdi ʿasker
Muḳābele olup dutuşmış erler

1720. Olup ġālib keser Berşûş başın
Alur emlâk u esbâbla ḳumâşın

1721. ʿAsâkir birbirine mülḥaḳ olur
Görüñ Nemrûd bu arada ne ḳılur

1722. Var imiş meşrıḳa sulṭân Ġarâdir **[62ᵇ BL]**
Bu adlu kimse vâḳiʿ ola nâdir

1723. Yürür meşrıḳa Nemrûd ʿaskeriyle
Eli irişdügi gibi ol ile

1724. Keser başını cengde şâh-ı şarḳuñ
Yürür üstine andan ṣoñra ġarbuñ

1725. Muḥaṣṣal şarḳ u ġarbı żabt ider dir
Cihânda ḳomamış ol urmadıḳ yir

1716 Ḥayy ü: Ḥayy **(BL)**
1723 ʿaskeriyle: ʿasker ile **(İÜ)**
1725 yir: il **(BL)**

1726. Diler Nemrûd ḳoya bünyâd cihânda
Neler gelmiş u gitmişdür zamânda

1727. Ḳıġırur beglerin cemʿiyyet eyler
Binâ aḥvâlini anlara söyler

1728. Dimişler vardurur bu fende mâhir
Dinilür aña Âzer ibn Mâḥûr

1729. Naẓîri gelmemiş dünyâ yüzine
İnanup iʿtiḳād eyleñ sözine

1730. Getürtmiş Âzer'i Nemrûd ḳatına **[45[b] İÜ]**
Baḳar Âzer de Nemrûd diḳḳatine

1731. Baña ḳıl bir binâ ʿâlemde şâhân
Ne itmiş ola ne eyleye insân

1732. Bu fennüñ ile Şeddâd'ı unutdur
Gerekdür viresin sen bâzuña zor

1733. Ḳılur melʿûn aña taʿẓîm u tekrîm
Ḳulaḳ dut ki maʿânî ola tefhîm

1734. Düzeldem pâdişâh emriyle anı
Yüceligi bula tâ âsumânı

1735. Aña hendese ʿilmince ṣanâyiʿ
Ḳılam ki ʿâleme ol ola şâyiʿ

1736. Virür mâl-ı firâvân aña Nemrûd
Bülend ḳılmaḳ binâyı oldı maḳṣûd

1737. Urur temel o dem bünyâda Âzer **[63[a] BL]**
Anuñ ḫarcını kâtib nice yazar

1738. Binânuñ ḳaddini biñ arşun eyler
Ve enin daḫı ol miḳdârda söyler

1728 Mâḥûr: Mâcûr **(BL)**

1734 Düzeldem: Dimiş ki **(BL)**

1736 mâl-ı firâvân: mâlı firâvân **(BL)**

1739. Yapılan kerpicün birini zer dir
Ve birin sîm dimek üzere taḳrîr

1740. Ve ferşi aḳ gümüşden dir döşenmiş
O kâfûr ile misk ile ṣıvanmış

1741. Ḳapularını ʿâcdan âbnûsdan
Ve mîẖlarını altun bil nuḥûsdan

1742. Ve eṭrâfını bâġ u bâġçe ḳılmış
İçi eşcâr-ı mîve ile ṭolmış

1743. İder cârî bâġa âb-ı revânı
Eridür Âzer ol ẖıdmetde cânı

1744. İder aʿlâ ḥavużlar cânibeyne
Süd ile ṣucı aḳmış her birine

1745. Göre küffâr-ı melʿûn âyinini
İdinür pîr o şeyṭân-ı laʿîni

1746. Ve dünyâda ne ṣûret var ise hep
İçine yazmış anı dir müretteb

1747. Yazar Nemrûd şeklin yüce yirde
Anı mı buldı ṣarf itmek hünerde

1748. Tamâm itdükde ẖınzîr ẖânesini
Ki añmaz ol caḥîmde yana sini

1749. İder Nemrûd'ı daʿvet gör binâyı
Yapar mı ʿâḳil olanlar fenâyı

1750. Biner Nemrûd tamâm ʿaskerler ile
Varurlar ol binâ olduġı yire

1751. Girüp gördükde şekl-i mühmelini **[46ª İÜ]**
Ḳor Âzer arḳasına dir elini

1740 döşenmiş: döşemiş **(İÜ)**
1741 mîẖlarını: binilerini **(BL)**, nuḥûsdan: ḥûsdan **(BL)**
1742 baġçe: baḳça **(BL)** // eşcâr-ı mîve: eşcâr u mîve **(İÜ)**
1748 caḥîmde: caḥîme **(İÜ)**

1752. Ġarîb hey'etle göstermişdi üstâd **[63^{b} BL]**
Aña dir İblîs eylemişdi irşâd

1753. Görüp küfrini artırmışdı Nemrûd
Aña virmiş ġurûrı necdi merdûd

1754. İder dir Tañrılıḳ daʿvâsını ol
Kemâl-ile virür şeyṭâna ol yol

1755. Bilür ʿilm-i nücûmdan dindi Nemrûd
O şeyṭân ḫudʿasın dimekdi maḳṣûd

1756. Girür şeyḫ ṣûretine dindi şeyṭân
Gelür Nemrûd yanına diñle ol ân

1757. Nücûmdan özge bir fen bilürem ben
Nedür deyu ṣorar Nemrûd şeyḫden

1758. Dimiş ʿilm-i kehânet özge fendür
Anı bilen ṣaḥîḥ ehl-i süḫandür

1759. İder taʿlîm Nemrûd'a o şeyṭân
Ġurûrıyla helâk eyleye Mennân

1760. Dimiş ḫannâs ki şâhân-ı muḳaddem
Büte ṭapmışlar idi bundan aḳdem

1761. Saña da yapdıra bir büt i Nemrûd
Yapılmasın dir itdürmişdi maʿhûd

1762. Ve kendü şekliñe ola müşâbih
Ki üstâdına eyle ola tenbîh

1763. Yine Âzer'i istedmiş o melʿûn
Benüm şeklimde dimiş bir ṣanem yun

1764. Olan ṣanʿatuñı ḫarc eyle aña
Ki ʿâlem ḫalḳı cümle ḳala ṭaña

1765. Yapar Âzer o kelb şeklinde büti
Zer u zîverle var ammâ sükûtî

1755 Nemrûd: merdûd **(İÜ)**

1762 tenbîh: tenbih **(BL)**

1766. Girür şeyṭân-ı melʿûn içine dir
Ne söylense cevâbın anı virür

1767. Bu telbîs ile İblîs itdi ıḍlâl **[64ᵃ BL]**
O Nemrûd'a ḳamu il itdi iḳbâl

1768. Kemâl-i küfri geçdi dir o ẓâlim
Maraż yoḳ dâyima olmış o sâlim

1769. Dinür kim yir u gök şems u ḳamerle
Kevâkib yirde eşcâr-ı ṣemerle

1770. Tażarruʿ ḳıldılar Ḥaḳḳ'a dinilmiş
Kemâl-ile iderler Ḥaḳḳ'a nâliş

1771. Ḫudâyâ niʿmetüñ yir şirk ider ol
Helâk eyle anı ki oldı medlûl

1772. Ḫudâ dir ṣabr idüñ vardur ʿiḳābum **[46ᵇ İÜ]**
İşidüñ cümleñüz benüm ḫiṭâbum

1773. Oluñ sâkin ki yaḳındur helâki
İdem ṭâhir küfürden arż-ı pâki

Nidâ-i evvel

1774. Dinür taḫt üzre Nemrûd'ı sürûrda
Oturup bâṭıl iş ile ġurûrda

1775. İrişür gûşına heybetlü âvâz
Dinür olsun helâk u keşf ola râz

1776. Ol İbrâhîm tañrısına ṭapmaz
O kim Ḥaḳ'dan utanmaz daḫı ḳorḳmaz

1777. Dimiş Âzer'e Nemrûd şol nidâyı
İşitdüñ mi baña gelen ṣadâyı

1778. Ol İbrâhîm kimdür ne kişidür
Nidâyı bunda daḫı kim işidür

1771 ki: kim **(İÜ)**

1779. Dimiş Âzer ki İbrâhîm'i bilmem
Nidâ aḥvâline de açmazam fem

1780. Bunuñ üstine geçmiş niçe eyyâm
Ne ḥikmet gösterür sen diñle Yezdân

1781. O köşkde dindi Nemrûd ʿizz ü câhın **[64[b] BL]**
Temâşâ eyleyüp iclâl-ı râhın

1782. Ġurûr-ıla celâlet gösterürken
Tamâmen kibr u kîn ṭutmışdı mesken

1783. Nidâ irer o demde semʿine dir
İ Nemrûd olma maġrûr ʿaḳlıñı dir

Nidâ-i ṯânî

1784. Gelür bir kimse yıḳar köşküñi bil
Senüñ ḥükmiñ yedinden ḳurtulur il

1785. Sen anuñ ḳurtulamazsın elinden
Kelâm-ı Ḥaḳ gelür anuñ dilinden

1786. Nidâyı işidicegiz o ḫodbîn
Ġama düşmekle unutmış o kendin

1787. Müneccim cemʿ idüp söyler nidâyı
Kitâbıñuzda yoḳlañ bu ṣadâyı

1788. Dimişler yoḳdurur mesṭûr kitâbda
ʿAceb ḥikmet görinür bu ḫiṭâbda

1789. Nidâ te'ṯîri yüregini ṭaġlar
Sarây eṭrâfına filleri baġlar

1790. Diler defʿ ide fillerle belâyı
Çıḳarmaz idi göñlünden ṣadâyı

1791. Ṣanem-ḫâneye Âzer ile varur **[47[a] İÜ]**
O kelb ol demde büte secde ḳılur

1779 fem: dem **(BL)**
1782 ṭutmışdı: virmişdi **(İÜ)**
1783 maġrûr: ġāfil **(İÜ)**
1791 ol demde: o demde **(İÜ)**

1792. Dimiş büte ki maʿbûdım ḫaber vir
Nidâ irer baña her demde kim dir

1793. Yıḳar sarâyıñı İbrâhîm'i bil
Bu ġamdan hiç açılmaz oldı bu dil

1794. Baña İbrâhîm'i di ne kişidür
Ṣadâyı ḳulaġum nerden işidür

1795. Ḫıṭâb gelmiş ṣanemden dindi anda **[65ª BL]**
Helâklik var bu dem cân ile tende

1796. Ol İbrâhîm dînine girmez iseñ
Ve tañrısına anuñ ṭapmaz iseñ

1797. Belâ başıña gelmesi ṣaḥîḥdür
Bu bâṭıl fiʿliñüñ defterini dür

1798. Nice fâʿîl-i muḫtârdur o Ḳādir
Ki bâṭıldan ṣaḥîḥ söz ḳıldı ṣâdır

1799. Vücûda gelmemiş İbrâhîm ol dem
Ana raḥminde daḫı emmemiş dem

1800. Bu işlerden olur Nemrûd dilgîr
Dimiş ol Âzer'e ne ola tedbîr

1801. Dimiş ḳurbân idüp açlar doyurġıl
Ve ḳalbiñden şer işüñ terkin urġıl

1802. O Nemrûd yüz öküz ḳurbân keser dir
Sarâyda nekbeti yili eser dir

İşâret-i murġān

1803. İki ḳuş per açup iner havâdan
Ṣadâya başlamış anlar nevâdan

1804. Dimiş Nemrûd'a birisi i Nemrûd
Sen oldıñ emr-i Ḥaḳ üzere merdûd

1805. Gider mülkiñ helâke irisersin
Bu iş üzre serserî gezisersin

1798 fâʿîl-i muḫtârdur: fâʿîl ü muḫtârd **(İÜ)** ("ر" yok.)

1805 üzre: üzere; gezisersin: gezersin **(BL)**

1806. İki murġız birimiz şarḳda olur
Ve birimiz de bil ki ġarbda olur

1807. Ḫudâ muştucı gönderdi bizi bil
Gelür dünyâya İbrâhîm-i muḳbil

1808. Ḥaḳ'uñ peyġamberidür gir dînine
Ki oñmaz kelb ürer ise inine

1809. Anuñ tañrısına ṭap Ḥaḳḳ'ı bilgil **[65ᵇ BL]**
Cihânı göre gözüñ açıla dil

1810. Ki sen olmayasun taḥḳīḳ dînde
Helâk eyler seni anuñ yedinde

1811. Bil İbrâhîm'i ki taḥḳīḳ nebîdür **[47ᵇ İÜ]**
Ne ṭoġmışdur henüz ol ne ṣabîdür

1812. O murġān virüp aḫbâr açdılar per
Dimiş Nemrûd ki taʿcîl gelsün Âzer

1813. Gelür Âzer dimiş aḥvâli Nemrûd
Bu sırdan ḫaber almaḳ ise maḳṣûd

1814. Ulu şâhsın ḥasedde dîv u perî
Dilerler saña irgüreydi şerri

1815. Görünürler niçe eşkâlle anlar
Virürler ḫâṭıruña sû-i ẓanlar

1816. Bu tesellî ile geçer niçe gün
Ḳażâ defʿi bunıñ ile ne mümkün

Vâḳıʿa-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne

1817. O Nemrûd taḫt üzere yatır iken
Görür düş nâgehân ḫoş ḫâṭır iken

1818. Uyanup getürüñ taʿcîl muʿabbir
Düşün söyleye il eyleye taʿbîr

1808 ururs a: urur ise; inine: dînine **(İÜ)**

1811 İbrâhîm'i: İbrâhîm **(BL)** // ol ne: ne ol **(İÜ)**

1815 "eşkâlle" kelimesi iki nüshada da "eşkâl ile" şeklinde. Ancak bu okuyuş vezni bozmaktadır.

1818 il: ehl **(BL)**

1819. Görürem bir kişi şâdân u mesrûr
İki gözi arasından çıḳar nûr

1820. Beyâż donla ḳara ḳamçı elinde
Kelâmı böyle olmuşdı dilinde

1821. Ṭap İbrâhîm tañrısına Nemrûd
Seni helâk iderem şimdi yâẖûd

1822. Sükût itdüm beni ḳamçıyla urdı
Benüm ṣaġ gözümi ol ân çıḳardı

1823. Deyu taḳrîr ḳılmış anda Nemrûd **[66ª BL]**
Dimişler ki havâdan iricek dûd

1824. H̱ayâl ider ẓuhûr ẖâbda kişiye
Olur vâḳıʿ bu merde vü dişiye

1825. Çıḳup ṭaşra biri birine dirler
Gider şâhlığı dimişler o pîrler

1826. Bu remz-ile geçer bir niçe eyyâm
Ġam u endîşede Nemrûd çeker câm

Vâḳıʿa-i uẖrâ*

1827. Yine Nemrûd görür düş ḳorkusından
Çıḳar nûr Âzer'üñ dir arḳasından

1828. Żiyâsı rûşen ider ʿâlemi dir
Uyanur gör ki n'ider emr-i taḳdîr

1829. Nidâ irer yine Nemrûd işidür
Gelür peyġamber-i Ḥaḳ bil kişidür

1830. Olur bâṭıl bu bütler ol gelicek **[48ª İÜ]**
Ki ṭap Ḥaḳ Tañrı'ya sen de bilicek

1831. O Nemrûd düş görüp bildi ṣadâyı
Ḳıġırdı Âzer'i didi nidâyı

1826 Ġam u: Ġam-ı **(BL)**
* uẖrâ: âẖer **(BL)**
1829 peyġamber-i: peyġamberi **(İÜ)**
1830 **BL**'de "bu" yok.

1832. Dimiş Âzer ki arḳamdan çıḳan nûr
Ṣanemler ḫıdmetine ṣarfe maḳdûr

1833. O âṣârdur ki gördüñüz o ḫˇâbda
Tesellî itmiş Âzer bu cevâbda

1834. Varur büthâneye Âzer dinilmiş
O bütler yüzi üstine yıḳılmış

1835. Görür Nemrûd'a dimez ḳıṣṣayı ol
Oları ḳaldıruban açmadı yol

Vâḳıʿa-i dîger

1836. O Nemrûd'ı dinür yine görür düş **[66ᵇ BL]**
O cümle beglerini devşirür ḫoş

1837. Dimiş beglerine düşmendür Âzer
Beni taʿbîr-i düşle gerçi yazar

1838. Baña çoḳ ḫıdmet eyler gerçi dâyim
Ḫuṣûmet görünür ṭabʿa mülâyim

1839. Dimiş beglerine düş gördüñüz mi
Kemâli ile düşi bildiñüz mi

1840. Yeşil budaḳ o Âzer arḳasından
Çıḳar envâʿ-ı mîve her ḳısımdan

1841. Yayılup ʿâlemi dutar o budaḳ
İrişür şarḳ u ġarba dinmiş el-ḥaḳ

1842. Semâya irişür dir yücelikde
Ḳamu begler aña eyledi secde

1843. İşidür düşi Nemrûd'dan o begler
Cevâblarıyla Nemrûd göñlin egler

1844. Dimişler pâdişâhım bil ki Âzer
Büte ḫıdmet ider Âzer birâder

1845. O ḫıdmet şerefidür şâh görmüş
Ṣanemler luṭfı irdügi görünmüş

1833 gördüñüz: gördügüñüz **(İÜ)**

1846. Düşüñ taʿbîri budır şâh dimişler
Şehüñ âş̱ârıdurur ol yemişler

1847. Görür Nemrûd müdâmî ḳara düşi
Bilür düşvâr olısardurur işi

1848. Geçer cânına teʾs̱îri o ḫ̱âbuñ
İder cemʿiyyetin anda kilâbuñ

1849. Müneccimlere dimiş niʿmetümle
Muʿazzezsiz müdâmî ʿizzetümle

1850. Benüm bu müşkilümi ḥalle iḳdâm **[48ᵇ İÜ]**
İdiñüz olıñuz siz emrüme râm

1851. Müneccim gördi Nemrûd ıẓṭırâbın **[67ᵃ BL]**
O düş görmemege terk itdi ḫ̱âbın

1852. Nidâ daḫ̱ı dolardı gûşı içre
Zehir ḳatılur idi nûşı içre

1853. Belâ çeker görürler anı ḫ̱âbda
Yaraşur didiler şeyṭân ʿaẕ̱âbda

1854. Dimişler üç güne mühlet virilsün
Kitâb bu günler içinde görülsün

1855. Dimişler ṣoñra ẓâhir oldı aḥvâl
Şaha dimekde vardır ḳorḳulu ḥâl

1856. Dimiş ḳorḳmañ ne ise söyleñüz dir
Aña göre oluna aña tedbîr

1857. Veled ẓuhûr ide dir aḳrabâdan
Çıḳara seni dirler bu diyârdan

1858. Dimiş Nemrûd Âzer'dür yaḳīnüm
Vezîrimdür umûrda müstaḳīmüm

1859. Anuñ ḫ̱âtûnı pîrezendürür kim
Veled getüre deyu aña dir kim

1847 düşvâr: rüsvây **(İÜ)**

1854 içinde: içind **(BL)**

1860. Ne deñlü var ise ḥâmile ẖâtûn
Gerek câriye ola ol ya ḳadun

1861. Birer kimse gözede her birini
Ḳıralar dir ṭoġanuñ erkegiñi

1862. Bu minvâl üzre ḳırarlar ṭoġanı
Göge çıḳardı analar fiġānı

1863. Yedi yıl dir tamâmen böyle ider
Görelüm Rabb-ı Yezdân'ı ne ider

1864. Müneccimlere ṣormış dindi Nemrûd
Ol oġlan dünyede oldı mı mevcûd

1865. Dimişler daẖı gelmedi cihâne
Gelür elbette ol daẖı zamâne

1866. Atasınuñ bilindedür henüz ol **[67[b] BL]**
İrişür sâʿati bir gün bulur yol

1867. Nice uludur İbrâhîm-i Âzer
Vücûda gelmedin irişdi eṣer

1868. İşidür nâm-ı İbrâhîm'i Nemrûd
Depesinden çıḳardı âh ile dûd

1869. İşârât-ı ġarîbe ḳıldı sersem
Uyumaz olmış imiş vehm-ile hem

1870. ʿAdû-yı dîn müdâm olsun belâda
ʿAḳıl itmez H̱udâ luṭfın iḥâṭa

Beyân-ı ʿalâmet-i Âzer **[49[a] İÜ]**

1871. İrer Âzer ḳulaġına nidâ dir
Olur sulṭân niçe ki bir gedâ dir

1872. Dinür Ḥaḳ geldi refʿ olundı bâṭıl
Yıḳar bütleri yüzi üzre ol bil

1864 dünyede: dünyâda **(İÜ)**
1866 Atasınuñ: Anasınuñ **(BL)**
1872 ol bil: ʿâdil **(İÜ)**

1873. Görür bütler yıḳılmış yüzi üzre
Gelür evine yürür izi üzre

1874. Bu sırrı keşf ider ẖâtûna Âzer
Dimiş ẖâtûn ki çoḳ ẖarc eyledüm zer

1875. Kesilüp ḥâl dem hiç görmez idüm
Ben evlâd ümmîdin idinmez idüm

1876. Bu demde ḥâl irişdi baña şimdi
Dimiş Âzer dime kimseye imdi

1877. Bunı Nemrûd işitmesin ṣaḳın sen
Oñat ṣaḳla ki başıñ ola esen

1878. İrer bir gün nidâ Âzer'e yine
Ki oldı tâze ẖâtûnıñ sevine

1879. Yaḳınlıḳ eyle emrümle aña sen
Biliñden çıḳa ol nûr dindi aḥsen

1880. Ṣanem-ẖâneye gider iken Âzer **[68ᵃ BL]**
O yolda bir ferişteh aña dir er

1881. Emânetüñi biliñde ilet yerine
Gelür Âzer o bütlerüñ evine

1882. Görür bütler başı aşaġa olmış
O ẖânenüñ içi nûr ile dolmış

1883. Gelüp büt-ẖâneye ẖâtûn-ı Âzer
O gice cemʿ olur ẖâtûn ile er

1884. Ḫudâ İbrâhîm'i raḥme düşürür
Ne deñlü büt ki var secdeye varur

1885. Ḫudâ emriyle bütler söyledi dir
Kelâm-ı Ḥaḳḳ'ı taḳrîr eyledi dir

Lâ ilâhe illallâhu vaḥdehû lâ şerîke leh

1886. Kelâm-ı bütleri Âzer işitdi
O bütler dir yüzi üstine düşdi

1875 ḥâl dem: ḥâlden **(İÜ)**

1881 Emânetüñi: Emânetüñe **(BL)** // Birinci mısrâda vezin bozuk.

1887. Cihân âṯâr ile pür ḥikmet ancaḳ
Dimiş Âzer bu ulu ḳudret ancaḳ

İbrâhîm ʿaleyhi's-selâmuñ kevkeb-i saʿâdetleri ṭoġdı*

1888. Ṭoġar kevkeb-i İbrâhîm dir ol şeb
Anı dir ḫalḳ-i ʿâlem gördiler hep

1889. Var imiş iki başı yıldızuñ yâr **[49ᵇ İÜ]**
Biri maġribde meşrıḳda biri var

1890. Şuʿâʿı meh gibi daḫı ziyâde
Ḳara giceyi itmişdür küşâde

1891. Ḳamu ḫalḳ göricek Nemrûd da görür
Müneccimleri ol ânda ḳıġırur

1892. İdüp secde o melʿûna o kelbler
Ne ṣora deyu yalmanurdı lebler

1893. İki başlu bu şeb ṭoġdı bir ıldız **[68ᵇ BL]**
Şuʿâʿı eyledi giceyi gündüz

1894. Serinüñ biri şarḳda biri ġarbda
Neye işʿârdurur görüñ kitâbda

1895. Dimişler bir ulu ẕât gelecekdür
Anun ḥükmi ṣaḥîḥ yüriyecekdür

1896. O ḳorḳulan kimesne ol olısar
Aña tâbiʿ olanlar ḳurtulısar

1897. Dimiş Nemrûd ṭoġan oġlanı ḳıruñ
Kimesne ḫudʿa eylemeye görüñ

1898. Dimiş Âzer'e İbrâhîm anası
İrişdi dört aya ḥamlim atası

1899. Görürem düş degildür ḥaḳ inanur
Ayaġum başdıġım yerden çıḳar nûr

---

* **BL**'de başlık şu şekilde: "İbrâhîm Nebî'nüñ ʿaleyhi's-selâm kevkeb-i saʿâdeti ṭoġdı"

1899 ḥaḳ inanur: teşḫîṣ olınur **(İÜ)**

1900. Żıyâsı dutdı dünyâyı ser-â-ser
Göründi kevn-i ʿâlem günden aẓhar

1901. Dimiş Âzer düşüñ taʿbîri iy ḥûr
Biliñden gele peyġamber i mestûr

1902. Duta maġrible meşrıḳı ṣaḥîḥ bil
Aña tâbiʿ olalar dir ḳamu il

1903. Ṭoḳuz aya iricek ḥaml-i ḫâtûn
Diler büt-ḫâneye varmaḳ o ḳadun

1904. Dileye istiʿânet ol ṣanemden
Ne ḥâl görür işit kim ol ʿademden

1905. Görür bütleri yüzi üzre düşmiş
O ḫâtûnıñ o ḥâlde ʿaḳlı şaşmış

1906. Girü dönmiş gelürken yolda Nemrûd
Görür ḫâtûnı kimsin dir o merdûd

1907. Dimiş ḫâtûn-ı Âzer câriyeñem
Diler öldür deye olmış dir ebkem

1908. Zübânın baġlamış Yezdân o kelbüñ **[69ª BL]**
Gör imdi sen şehâdetini ḳalbüñ

1909. Hemân ayrulıcaḳ dutar birüsi
Aña dir bir ferişteh buldı pusı

1910. İledür dir maġāraya o demde **[50ª İÜ]**
Ki ṭoġmış Nûḥ peyġamber de anda

1911. O ġāruñ adıdur dir Ġār-ı Tennûr
Ẓuhûr ider dinür ol ġārda ol nûr

1912. Senüñ ḥıfẓıña geldim emr-i Ḥaḳ'la
Buyuruldı bu maġārada ṣaḳla

1913. Girür maġāraya görür döşekler
Bu cümle ḥâżır olunmış gerekler

1901 i ḥûr: olur **(İÜ)**

1908 Zübânın: Zebânun **(İÜ)**

1913 **İÜ**'de "girür" kelimesinden sonra ziyâde bir "re" var.

1914. Gelüp dünyâya âsân ol nebî bil
Ḫudâ ol ânda aña virdi dir dil

1915. Telaffuẓ eyledi ol demde dir şâh
Ne ḳudret ıssıdurur diñle Allâh

Lâ ilâhe illallâhu vaḥdehû lâ şerîke leh

Mîlâd-ı Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿalâ sâʾiri'l-enbiyâʾi ve ʿaleyhi's-selâm*

1916. Zübâna getüre ṭoġduġı anda
O vaḥdâniyyetin evvel zübânda

1917. İde taḳrîr u itdüre o Ḳādir
O vaḥdâniyyetün itdürde ṣâdır

1918. Gelüpdür cumʿa gicesi cihâne
Ṣafâ dolar zemîn u âsumâne

1919. Getürür Cebre'îl anı cinândan
Dutar yumaġa anı özge cândan

1920. Beyâż donı getürüp geydürür bil
Ḳulaġına eẕân oḳudı Cibrîl

1921. Virür İbrâhîm'i anasına ol **[69ᵇ BL]**
Dutar Ḥażret-i Cibrîl per ile yol

1922. Emermiş barmaġın İbrâhîm anda
Bal u yaġ süd u şerbet her birinde

1923. Bir engüştinde de ṣu oldı ẓâhir
Anadan ṭoġduġı anda o ṭâhir

1924. Ferişteh mâderin ilter evine
Nice naẓm eyleye anı kemîne

---

* **BL**'de başlık: "Mîlâd-ı Ḥażret-i İbrâhîm nebî ʿaleyhi's-selâm"

1917 itdürde: itdüre **(İÜ)**

1918 dolar: ṭolar **(İÜ)**

1920 Cibrîl: Cebre'îl **(İÜ)**

1921 Cibrîl: Cebre'îl **(BL)**

1923 engüştünde de: ikisinde de **(İÜ)**

1925. Ḳalur İbrâhîm anda ġār içinde
Dimiş ferişte ġāruñ mâh içinde

1926. Ferişteleri ḥâfıẓ gönderür yâr
Muḥâfaẓa ola anuñ ile ġār

1927. Ġıdâ vireler anda ol Ḫalîl'e
Yeyüben ḥamd idermiş ol Celîl'e

1928. Ġayûrdur Ḳādir u Ḥayy u tüvâna
ʿUḳūl irgürimez dir aña dânâ

1929. Virür Nemrûd'a ġaflet dir o Ḳahhâr **[50[b] İÜ]**
Bil İbrâhîm'i unutdurdı Cebbâr

1930. Gelür üç gün geçicek ġāra mâder
Görür ki vaḥşî ḥayvânât dolı der

1931. Kimi ḳurd kimi arslan kimi ḳaplan
Ne mümkindür olardan ḳurtula cân

1932. Görür anası İbrâhîm'üñ anı
Yüregi oynadı daraldı cânı

1933. O ḥayvânlar o ḫâtûnı göricek
O ḳapudan olar o ân gidicek

1934. Ḫudâ luṭfıyla baḳar içerüye
Yatur taḫt üzre çekilür girüye

1935. Ferişteler civârında oturmış
Gelüp bu sırrı ol Âzer'e dimiş

1936. Dimiş ol key ṣaḳın duymaya Nemrûd **[70[a] BL]**
Cihânda anı bulmaḳ aña maḳṣûd

1927 Ḫalîl'e: Kelîm'e **(İÜ)** // Celîl'e: Raḥîm'e **(İÜ)**
1928 Ġayûrdur: Ḳayurdur **(İÜ)**
1930 dolı: ṭolı **(İÜ)**
1932 daraldı: ṭaraldı **(İÜ)**
1936 key: ki **(BL)**

1937. Bilüñ Ḥâfıẓ'durur ḥıfẓ iden anı
O **kün** lafẓıyla var itdi cihânı

1938. Varur mâderi dir üç günde bir gün
İki yaşına irişdikde ol gün

1939. Ṭaʿâm getürdi İbrâhîm'e Cibrîl
Ṭaʿâm yidürdi ögretdi anı bil

1940. Geçer dir maġāradan dir İblîs
Görür ʿalemleri nûrı o telbîs

1941. Taḥayyüre varur gördükde melʿûn
Bunıñ gibi oġul ḫod dürr-i meknûn

1942. Bunuñ bir ḥikmeti vardur n'ideyim
Bunı teşḫîṣ idüp andan gideyim

1943. Nidâ irer o melʿûna o demde
Iraḳ yüri olursın dir ʿademde

1944. Ḫalîlümdür ẓafer bulmazsın aña
İşidüp bu nidâyı ḳaldı ṭaña

Rivâyet-i Vehb ibn Münebbih raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanh*

1945. O ḫannâs azdırupdurur nice nâs
Çehâr merd ile dört ḫâtûna vesvâs

1946. İrişmesine eli irmedi dir
Deyeyim anları ben saña bir bir

1947. Biri İbrâhîm u birisi Mûsâ
Olardur ikisi birisi ʿÎsâ

1937 **Kün:** Kur'ân-ı Kerîm'de el-Bakara 2/117; Âl-i İmrân 3/47, 59; el-En'âm 6/73; en-Nahl 16/40; Meryem 19/35; Yâsin 36/82; Ġāfir 40/68'de geçmekte olup Allâh'ın "Ol!" emrini ifâde etmektedir.

1942 nideyim: ideyim **(İÜ)**

* **BL**'de "Teʿâlâ" yok.

1947 İbrâhîm u: İbrâhîm'e **(BL)**

1948. Biri maḥbûb-ı Ḥaḳ **Maḥmûd** u **Aḥmed**
Şefâʿat kânıdur taḥḳīḳ **Muḥammed**

Ṣalavâtullâhi Teʿâlâ ʿaleyhim ecmaʿîn* **[51ᵃ İÜ]**

1949. Ḫavâtûn-ı ʿıẓâmdan daḫı bunlar **[70ᵇ BL]**
Emîndür şerr-i şeyṭândan dir anlar

1950. Biri Âsiye Meryem u Ḫadîce
Biliñ Fâṭıma anamuz netîce

1951. Olardur dü cihânda muʿteberler
Şefâʿat dileye ʿavratla erler

1952. Olar ile olur ḳāʾim müdâm dîn
Raḥmetullâhi ʿaleyhim ecmaʿîn

1953. İrer İbrâhîm çün dört yaşına
Saʿâdet ḳondı ol ânda başına

1954. Getürmiş ḥulle aña Cebreʾîl dir
Geyüp İbrâhîm anda itdi tekbîr

1955. Dimiş vaḳt irdi gel ṭaşraya çıḳġıl
Buları ḥaḳ dîne sen daʿvet ḳıl

Ḫurûc-ı İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm mine'l-ġār**

1956. Giceyle çıḳdı maġāradan evvel
Zemîn üzre semâya uzadur el

1957. Bunıñ ḫâlıḳı vardur şüphe yoḳdur
Bunıñ ḫâlıḳınuñ maḫlûḳı çoḳdur

1958. Buları ḫalḳ idendür ḫâlıḳum dir
Benüm taḥḳīḳ O'durur râzıḳum dir

1959. Semâyı seyr iderken gördi kevkeb
Budır ola buları ḫalḳ iden hep

---

* **BL**'de "Teʿâlâ" yok.

1951 ʿavratla erler: ʿavrat ile er **(İÜ)**

1954 Geyüp İbrâhîm: Ve İbrâhîm de **(BL)**

** mine'l-ġār: mine'l-maġāra **(İÜ)**

1956 Giceyle: Gice ile **(İÜ)**; evvel: ol **(İÜ)**

Felemmâ cenne ʿaleyhi'l-leylü reʾâ kevkeben ḳāle hâẕâ rabbî felemmâ efele ḳāle lâ uḥibbü'l-âfilîn*

1960. Budır tañrı ṭapayım didi ṭapdı
Müteḥarrik görüp ʿibret ḳapdı

1961. Bu degildür bunıñ ṣâniʿi vardur
Tamâm bilmekligüñ mâniʿi vardur

1962. Ẓuhûr ider bu ṣabr-ile görelüm **[71ᵃ BL]**
Kemâli ile ġavrine irelüm

Felemmâ reʾa'l-ḳamere bâziġan ḳāle hâẕâ rabbî felemmâ efele ḳāle leʾin lem yehdinî rabbî le'ekûnenne mine'l-ḳavmi'ḍ-ḍâllîn**

1963. Görür İbrâhîm ibn Âzer ayı
O virmiş gice içinde żiyâyı

1964. Dimiş İbrâhîm anda tañrı budur
Görür mâhı döner anı unudur

1965. İlâhâ ṭoġrı yol göster baña dir
Neler ḫalḳ eylemiş dimiş o Ḳādir

1966. Bular hiç tañrılıġa dir yaramaz **[51ᵇ İÜ]**
Ḥaḳ'uñ ḳudretine dir ʿaḳlum irmez

Felemmâ reʾe'ş-şemse bâziġaten ḳāle hâẕâ rabbî hâẕâ ekberu felemmâ efelet ḳāle yâ ḳavmi innî berîʾün mimmâ tüşrikûn***

1967. Seḥer irişdi vü gün ṭoġdı gördi
Güneş ʿâlemi rûşen ḳılmış idi

---

* **BL**: "Ḳāle hâẕâ rabbî felemmâ efele ḳāle lâ uḥibbü'l-âfilîn" // "Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü, Rabbim budur, dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem, dedi." (el-En'âm 6/76)

1961 bilmekligüñ: bilmeklige **(İÜ)**

** **BL**: "Felemmâ reʾa'l-ḳamere bâziġan ḳāle hâẕâ rabbî felemmâ efele ḳāle yâ ḳavmi innî berîʾün mimmâ tüşrikûn" // "Ay'ı doğarken görünce, Rabbim budur, dedi. O da batınca, Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum, dedi." (el-En'âm 6/77)

1963 ibn: bin **(İÜ)** // içinde: içine **(İÜ)**

*** **BL**'de "ḳāle yâ ḳavmi innî berîʾün mimmâ tüşrikûn" kısmı yok. // "Güneşi doğarken görünce de, Rabbim budur, zira bu daha büyük, dedi. O da batınca dedi ki: Ey kavmim! Ben sizin (Allâh'a) ortak koştuğunuz şeylerden uzağım." (el-En'âm 6/78)

1968. Görür İbrâhîm anı dir meger bu
Ola tañrı bu cümlesünden ulu

1969. Güneşe ḳıldı ṭapu öyle oldı
Devâm bulmadı güneş daẖı döndi

1970. Dimiş İbrâhîm andan daẖı döndüm
O Tañrı bunları ẖalḳ itdi bildüm

1971. Bu demde müslümânum aña ṭapdum
Ki Ḥaḳḳ'ı sevmeyenden ḳapu yapdum

İnnî veccehtü vechiye li'llezî feṭare's-semâvâti ve'l-arża ḥanîfen vemâ ene mine'l-müşrikîn*

1972. O ẖalḳuñ kimi aya kimi güne
Ṭapar her birisi dir gûne gûne

1973. Dimiş anlara ṭaʿnen ḥażret anı
Ki teşẖîṣ idüp eyüden yamanı

1974. O taġyîr olana ṭapmaḳ ẖaṭâdur **[71ᵇ BL]**
H̱aṭâ ḳula vü Yezdân'a ʿaṭâdur

1975. Getürdi anası evine anı
Anı gözlediler ẖalḳdan nihânî

1976. İrişdi yedi yaşına H̱alîl'i
Aña ne luṭf idiser gör Celîl'i

1977. Ṣanem-ẖâneye oġlın iltdi Âzer
O bütẖâne içine girdi güzer

1978. Dir İbrâhîm'e ẖıdmet eyle puta
Olısardur buña ol oldı hûta

1979. Dimiş kimdür buña ẖıdmet oluna
Dimiş ẖıdmet olur Tañrı yoluna

1969 döndi: ṭolandı **(İÜ)**

* **BL**'de "vemâ ene mine'l-müşrikîn" kısmı yok. // "Ben hanîf olarak, yüzümü gökleri ve yeri yoktan var eden Allâh'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim." (el-En'âm 6/79)

1979 buña: bular **(İÜ)**

1980. Bular maʿbûdımızdur bil iy oġul
Dimiş baba yañılmışsın ṣaḥîḥ yol

1981. Çıḳup gider bulara ṭapmazam dir
Büte ṭapmañ eger ṣıbyân eger pîr

1982. Ṭapuñ Tañrı'ya ki ḥallâḳ oldur
Size ben didügim bil ṭoġrı yoldur

1983. Dimişler Âzer'e oġluñ müdâmî
Dîne daʿvet ider ol ḫâṣ u ʿâmı

1984. Büte ṭapmañ olardur hîçden hîç
Eyülige gidüñ anı bilüñ pîç

1985. Ki Tañrı Ḫâlıḳ o perverdigârdur **[52ª İÜ]**
Size ben didigüm âḫir-i kârdur

1986. İşidüp Âzer İbrâhîm'e ḳaḳır
Niçün idersin altun işi baḳır

1987. Neden ötüri dirsin sen bu sözi
Cihân ʿibretine baḳ aça gözi

Yâ ebeti innî ḳad câʾenî mine'l-ʿilmi mâ-lem yeʾtike fe't-tebiʿnî ehdike ṣırâṭen seviyyen*

1988. ʿİlm gelmişdürür baña i baba **[72ª BL]**
Ḫudâ bildürmemiş bu yolu saña

1989. Gele ben didügim ṭut ṭoġrı yol bul
Büti terk eylegil Yezdân'a uyġıl

1990. Bunı işidüp Âzer baḳdı göge
Murâd idindi İbrâhîm'i döge

1981 eger ṣıbyân: dir ol ṣıbyân **(İÜ)**

1985 **BL**'de "o" yok.

* **BL**'de "**Yâ ebeti**" yok. // "Babacığım! Hakikaten sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Öyle ise bana uy ki, seni düz yola çıkarayım." (Meryem 19/43)

1989 ṭut: dut **(BL)**

Yâ ebeti lâ taʿbüdi'ş-şeyṭân*

1991. İy ata ṭapma İblîs'e ol İblîs
Olupdur Tañrı'ya ʿâṣî o telbîs

1992. Ḳaḳımış Âzer İbrâhîm'e muḥkem
Dilemiş öldüre İbrâhîm'i hem

1993. İ baba sen ġażap eyleme didi
Dir âyâtı bu maḥalde oḳudı

Yâ ebeti innî eḫâfu en yemesseke ʿaẕâbün mine'r-raḥmân**

1994. Ayıtdı Âzer'e pendim budur ki
ʿAẕâb gelür size ḳorḳum odur ki

1995. O şeyṭâna ki siz uyduñız ol dem
Ol itdi sizlerüñ işini mübhem

Ḳāle erâġibün ente ʿan âlihetî yâ İbrâhîm***

1996. Dimiş yüzüñi dönderdüñ mi bizden
Eşer görünmedi mi tañrımuzdan

1997. Daḫı bu sözi yine söyler iseñ
Yine bu işleri sen eyler iseñ

1998. Dirüm ṭaş ile seni öldürürler
Yâḫûd seni şehirden sürdürürler

Ve aʿtezilüküm ve mâ tedʿûne min dûnillâhi ve edʿû rabbî****

1999. Dimiş bîzârum İbrâhîm ṣanemden **[72[b] BL]**
Ṣaḥîḥ Tañrı'ya ṭap ḳurtul elemden

---

* "Babacığım! Şeytana kulluk etme!" (Meryem 19/44)

1991 ol: o **(İÜ)**

1993 âyâtı: âyet **(İÜ)** // oḳudı: oḳur idi **(İÜ)**

** "Babacığım! Allâh tarafından sana azâbın dokunmasından korkuyorum." (Meryem 19/45)

*** **BL**'de "Ḳāle" yok. // "(Babası) Ey İbrâhim! Dedi, Sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviriyorsun?" (Meryem 19/46)

**** **BL**'de âyet yerine "leküm vemâ taʿbudûn" ifâdesi mevcut. // "Sizden de, Allâh'ın dışında taptığınız şeylerden de uzaklaşıyor ve Rabbime yalvarıyorum." (Meryem 19/48)

2000. Benüm Tañrım odur ḳıldı yoġı var
Sizüñ hep ḳıldıġıñuz bâṭıl efkâr

Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm şehirden gitdiler [52ᵇ İÜ]

2001. Bil İbrâhîm çıḳar ḳavm arasından
Ḳaçar dir anlaruñ büt-ẖânesinden

2002. Varur anda ki evvel anda idi
Yedi yıl bilmediler ḳanda idi

2003. Düşerler birbirine vâlideyni
Ana oġul ẖod gözleme dîni

2004. Baña oġlumı buldur dir o ẖâtûn
Yüzüñ ṣuyını alġıl durma ṣatun

2005. Ṣalar eṭrâfa âdemler o Âzer
Ol âdemler bulur eṭrâfı gezer

2006. Bulup İbrâhîm'i getürdiler dir
Olup Âzer anı götürdiler dir

2007. Durup İbrâhîm Âzer ile üç yıl
Ölür üç yıl içinde Âzer'i bil

2008. Ölür Âzer ḳalur büt-ẖâne ẖâlî
İder Târûẖ yerinde ḳīl u ḳāli

2009. O Târûẖ ibn Yâẖûr'dur birâder
Anuñ büyük birâderidür Âzer

2010. Dir İbrâhîm müdâm gözlerdi furṣat
O bütleri ḳırabulaydı ruẖṣat

2011. Var imiş âyîn-i küffâr da bir gün
Çıḳarmış cümlesi ṭaşraya ol gün

2003 Ana: Ata **(İÜ)**
2008 yerinde: bunda **(BL)**
2009 Yâẖûr: Bâẖûr **(BL)** // birâderidür: birâderiydi **(İÜ)**
2011 âyîn-i: âyîni **(BL)**

Ve tallâhi le'ekîdenne aṣnâmeküm baʿde en tüvellû müdbirîn*

2012. Yemîn itmişdi İbrâhîm dinilür **[73ª BL]**
Ḳıram bütleriñüz andan bilinür

2013. Başın ḳurtarmayan ġayrıñ elinden
Ve güftâr gelmeye anuñ dilinden

2014. Ki tañrılıġa lâyıḳ olmaz anlar
Bileler bâṭılı büte ṭapanlar

2015. Düzesin elüñ ile sen i melʿûn
Ṭapasın aña tañrı deyu meftûn

2016. Dinür aldanmışa meftûn luġatde
O kâfir ḳavmine taʿzîr bu ḥadde

2017. Seyr güninde İbrâhîm'e dirler
O seyr içün tamam iḳdâm iderler

2018. Bile gitmez başum aġrır bugün dir
Anuñ ḳalbinde vardur özge tedbîr

Feḳāle innî saḳīm**

2019. Gidüp küffâr o bütler ḳaldı ḫâlî **[53ª İÜ]**
Buradan diñlegil imdi me'âli

2020. Eline baltayı İbrâhîm almış
Ṣanemlerini pâre pâre ḳılmış

2021. Büyük büt boynına baltayı aṣmış
Oḳun atubanı yayını yaṣmış

---

* Ve tallâhi: Vallâhi **(BL)** // "Allâh'a yemin ederim ki, siz ayrılıp gittikten sonra putlarınıza bir oyun oynayacağım!" (el-Enbiyâ 21/57)

2014 lâyıḳ: lâ'iḳ **(İÜ)**

2016 taʿzîr: taḳrîr **(İÜ)**

2017 İbrâhîm'e: İbrâhîm **(İÜ)**

** Feḳāle: Ḳāle **(BL)** // "Ben hastayım, dedi." (es-Sâffât 37/89)

2019 Buradan: Burada **(İÜ)**

Feceʿalehüm cüẕâẕen illâ kebîren lehüm*

2022. İder ṭaʿnen o küffâra bu işi
Şu kim ḳurtarmaya yâd elde başı

2023. Nedür mânî ola ġayrüñ başına
Eger ʿaḳluñ var ise bir düşine

2024. Seyrden dönicek dinmiş o küffâr
Gelür büt-ḫâneye dir cümle fi'n-nâr

2025. O bütlere iderler secde dinür **[73[b] BL]**
O ḫuddâmına çoḳ ʿâ'ide gelür

2026. İdüp bed-nâm seyrin döndiler dir
Gelüp büt-ḫâneye hep girdiler dir

2027. Ḳadîmden ʿâdet olan eyle imiş
Görürler cümle bütleri ḳırılmış

2028. Olaruñ secde itmekdi murâdı
Görürler bu me'âli ḫarḳ-ı ʿâdî

2029. Göricek bütleri ṣındı olaruñ
Ki diñle sözlerini ulularuñ

2030. Görüp bu ḥâleti küffâr-ı ekber
Oḳumışlar o demde küfri ezber

Men feʿale hâẕâ bi âlihetinâ**

2031. Bu işi tañrımıza kimler itdi
O cümle cümleten Nemrûd'a gitdi

2032. Dimişler ki ṣanemler evlerine
Girüp bir kimse diñle revleri ne

2033. Uşatmışlar ḳamu bütleri anda
Hemân helâke varmalı bu ġamda

---

* **BL**'de "lehüm" yok. // "Sonunda İbrâhim onları paramparça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı…" (el-Enbiyâ 21/58)

2025 ʿâ'ide: ʿâyîde **(BL)**

** "Bunu tanrılarımıza kim yaptı, dediler." (el-Enbiyâ 21/59)

2034. Dimiş buluñ helâk ideyim anı
Gözüne görmez ideyim cihânı

Ḳālû semiʿnâ feten yeẕkürühüm yüḳālü lehu İbrâhîm*

2035. Dimiş küffâr ki bunda bir yigit var
Söger tañrılarımuza o her bâr

2036. Anuñ nâmına İbrâhîm dinilür
Aranur ise ol bunda bulunur

Ḳālû feʾtû bihî ʿalâ aʿyüni'n-nâs** **[53ᵇ İÜ]**

2037. Bulıñ anı getüriñ göreyin tîz **[74ᵃ BL]**
Görelim ne yire irişe bu iz

2038. O mı eyledi yâẖûd ġayr mi itdi
Biraz küffâr anı arayı gitdi

2039. O Nemrûd gerçi kâfir-i ʿâdil imiş
Burada bir ʿaceb nükte dinilmiş

2040. Yaşar ʿâlemde dir küffâr-ı ʿâdil
Daẖı bir nesne yoḳ ʿadle muʿâdil

2041. Şular ki ẓâlim ola ʿömri azdur
Nişâne-i murġ ki nâmı bâzdur

2042. Dimiş Nemrûd anı öldürmezem ben
Ya iḳrâr u ya şâhidle mübeyyen

2043. Olınca ṣabr iderem ben aña dir
O kelbden bu cevâb olmuşdı ṣâdır

2044. Bulup İbrâhîm'i iltmişler aña
Büti uşandurandur dindi saña

2045. Ululları uşatdı bütleriñüz
Ki balta aṣılu boynunda henüz

---

* **BL**'de "Ḳāle semiʿnâ fetâ bi-ẕikrihim ve ḳāle lehu İbrâhîm" şeklinde. // "Bunları [putları] diline dolayan bir genç duyduk, kendisine İbrâhim denilirmiş, dediler." (el-Enbiyâ 21/60)

** "O halde, dediler, onu hemen insanların gözü önüne getirin." (el-Enbiyâ 21/61)

2038 ġayr mi: ġayri **(İÜ)**

2042 Dimiş: Dinmiş **(İÜ)**

Fes'elûhüm in kânû yenṭıḳūn*

2046. Dimişler taḥḳīr içün bütleri ol
ʿAceb bulmış anı uşatmaġa yol

2047. Niçün bilmezler anlar uşadanı
Ya söyleseler a nâm u nişânı

2048. Bular çün söylemek bilmez n'idersüz
Niçün bunuñ gibiye tañrı dirsüz

2049. Olar İbrâhîm'üñ sözini diñler
Baş aşaġa ṣalup her biri iñler

2050. Cevâbda ʿâciz olup ḳaldılar teng
Olur ḥayrân o kelpler yimedin nebk

Ṣümme nükisû ʿalâ ru'ûsihim leḳad ʿalimte** **[74ᵇ BL]**

2051. Bilürsin sen ki bunlar söylemezler
Ki aṣlâ daḫı nesne eylemezler

Fereca'ʿû ilâ enfüsihim feḳālû***

2052. Dimişler kendülerine o küffâr
Güç itdüñ kendimize deyu iḳrâr

2053. Bilür bütlerinüñ buṭlânın anlar
Dir İbrâhîm bu bütlere uyanlar

2054. Ne aṣṣı gördiñüz siz ol ṣanemden **[54ᵃ İÜ]**
Ne ḥâṣıl ola ʿâlemde ʿademden

2055. O küffâr meyl ider İbrâhîm'e dir
Ki ḥaḳ söz eyledi anlara te'ṣîr

2056. Teveccüh-i ḳulûbdan ḳorḳdı Nemrûd
Beni öldürmege irer bu maḳṣûd

---

* "Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa!" (el-Enbiyâ 21/63)

** "Sonra tekrar eski inanç ve tartışmalarına döndüler, sen pekâlâ biliyorsun [dediler]…" (el-Enbiyâ 21/65)

*** "Bunun üzerine kendi vicdanlarına dönüp… dediler." (el-Enbiyâ 21/64)

2055 eyledi anlara: anlara eyledi **(İÜ)**

2057. Ola İbrâhîm'e tâbiʿ bu aṣḥâb
Ki benden döndere yüz cümle aḥbâb

2058. Buña âteş ile oluna dermân
Ne eksik ola yanmaḳla bir insân

Ḥarriḳūhu ve'nṣurû âliheteküm*

2059. Dimiş Nemrûd ki İbrâhîm'i yaḳam
Anuñ yanduġına gözümle baḳam

2060. ʿAsâkirîne odun getüriñ dir
Dir od yanmaġa ḳābil göriñüz yir

2061. Yaḳam İbrâhîm'üñ tañrısı göre
Ki tañrısından anuñ çâre ire

2062. Göreyim nice dermân ide aña
Bir iş idem ki ol da ḳala ṭaña

2063. Birer ḳucaḳ odun getüre her şaẖṣ **[75ª BL]**
Odun yıġıla vü ola muşaẖẖaṣ

2064. Bu re'yi fehm idiñüz bu ṣadedde
Odun ṭaşındı dir dört ay ʿadedde

2065. Yıġar ṣaḥrâya odunı tamâmı
Gelür eṭrâfına ẖâṣ ile ʿâmı

2066. Od urur her ṭarafdan aña melʿûn
Ḳoparur fitneyi ol kelb-i meftûn

2067. Oduñ ıssısı üç ferseng yire dek
ʿAlevi daẖı olmış göge direk

2068. Ol oda kimse dir yaḳın varamaz
Od ile seyle dir kimse duramaz

2069. Ol âteşle cefâ İbrâhîm'e dir
Ki Nemrûd eyledi şeyṭânıdur pîr

---

* "Yakın onu da tanrılarınıza yardım edin, dediler." (el-Enbiyâ 21/68)

2059 yanduġına: yaḳduġına **(BL)**

2060 ḳābil: ḳabil **(BL)**

2067 ferseng: fersaẖ **(İÜ)**

2069 pîr: bil **(BL)**

2070. Dimiş İbrâhîm anlara ki Yezdân
ʿAẕâb eyler size âteşle her an

2071. O raġme âteş ile itdi tedbîr
Görelüm ki neye irgüre taḳdîr

2072. O Ḳādir ḳudretini ider ıẓhâr
Eṣer itdüremez ol güle bir ḫâr

2073. Yüzi ḳara olısardur olaruñ
Görürler nekbetin küfr u ḍalâlüñ

2074. Dir âteş sevretinden kimse varmaz **[54ᵇ İÜ]**
Pes İbrâhîm âteşe atılmaz

2075. Olur ʿâciz bu tedbîrinde Nemrûd
Gelür ol ânda dir şeyṭân-ı merdûd

2076. O mancılıġı ilḳā ider aña
Dimiş ḫalḳ laʿnet ide saña baña

2077. Düzerler mancılıġı bi't-tamâmi
Yıġarlar üstüne anca enâmı

2078. Ḫudâ Cibrîl'e dut dir mancılıġı **[75ᵇ BL]**
O Nemrûd'uñ yoḳ iḳdâmda dirîġi

2079. Muḥal olur o mancılıḳ yürimez
O bir ẕerrece yerinden irilmez

2080. Gelüp şeyṭân yine ider fesâdı
Feriştehlere ṭutdurur o Hâdî

2081. Ki tañrısıdurur İbrâhîm'üñ ol
Ḳomaz İbrâhîm'e ol âteşe yol

2071 raġme: zaʿme **(BL)**
2072 **BL**'de "Ḳādir"in "dal"ı yok.
2074 Pes: Bil **(İÜ)**
2077 mancılıġı: mancınıḳı **(İÜ)**
2078 mancılıġı: mancınıġı **(İÜ)**
2079 mancılıḳ: mancınıḳ **(İÜ)**
2080 ṭutdurur: dutdurur **(BL)**

2082. Zinâ olına bunda âşikâre
Melekler durmayup ḳaçar kenâre

2083. Yürür ol ânda taḥḳīḳ mancılıḳ bil
Gerekmez burada taḳrîr taṭvîl

2084. Zinâ olmaḳ biler erden dişiden
Gelüp yıġıldılar dinmiş işiden

2085. Zinâ ıẓhâr ile itmiş o kelbler
Ḳara geymiş bu mâtem ile şebler

2086. Olardan ḥâṣıl olmış cingenler
Dimişlerdür kitâb içre erenler

2087. Bu ḥâlde mancılıḳ yüridi dinmiş
Hemân ân içre ki havaya aġmış

2088. O ânda Cebre'îl İbrâhîm'e dir
Di ḥâcâtıñı itmem anda taḳṣîr

2089. Benüm dir ḥâcetüm Allâh'dandur
Duḫânı ṣanmaġıl kim âhdandur

2090. Dimiş sen bencileyin bir ġulâmsın
Ne kim buyurıla emrine râmsın

2091. Ḫıṭâb ider o ân âteşe Yezdân
Selâmet üzre dut dimiş o Mennân

Ḳulnâ yâ nâru kûnî berden ve selâmen ʿalâ İbrâhîm. Ve erâdû bihî keyden feceʿalnâhümü'l-aḫserîn*

2092. Ṣovuḳ ol dimiş oda Rabb-ı Yezdân **[76ᵃ BL]**
Ne serd ol u ne ıssı didi Mennân

2082 durmayup: ṭurmayup **(İÜ)**

2083 mancılıḳ: mancınıḳ **(İÜ)** // taḳrîr: taḳrîri **(İÜ)**

2087 mancılıḳ: mancınıḳ **(İÜ)**

2091 dut: ṭut **(İÜ)**

* "Ey ateş! İbrâhim için serinlik ve esenlik ol! dedik. Böylece ona bir tuzak kurmak istediler. Fakat biz onları daha çok hüsrana uğrayanlar durumuna soktuk." (el-Enbiyâ 21/69-70)

2093. Selâmet üzre dut İbrâhîm'i sen
Göyündürme vücûdı ola esen

2094. Nidâ-i Ḥaḳḳ'ı işitdükde dir od **[55ᵃ İÜ]**
Oluban muʿtedil göstermedi dûd

2095. O nâruñ içi dir oldı gülistân
Aḳar cûlar olur bâġ-ile bustân

2096. Açılmış güller ol sünbüller ile
Anuñ şerḥi olunmaz diller ile

2097. Cinânda taḫt ḳurulmış anda ol ân
Açılmış yâsemen nergis u nuʿmân

2098. Çemenler sebz-i aṭlas-vâr döşenmiş
Olup laʿlin buḫurdâr lâle yetmiş

2099. Ol âteş bir gülistân-ı cinândur
Ẓuhûrı bunlarıñ günden ʿayândur

2100. Saʿâdet ile İbrâhîm oturmış
Elini Ḥaḳ niyâzına götürmiş

2101. O deñlü Ḥaḳḳ'a itmiş iʿtiẕârı
Ḳızarmış idi gül gibi ʿiẕârı

2102. Dolundırmış güniñ şevḳını nûrı
Ḳılur âteşi nûr nûrıñ ẓuhûrı

2103. Oturur ferr u iclâl ile taḫtda
Getürür Cebre'îl ḥulleyi baḫtda

2104. Tamâm İbrâhîm'üñ dir artdı faḫri
Ḫudâ İbrâhîm'e aḳıtdı nehri

2105. Saʿâdetde geçiser sâl u şehri
Ḫudâ Nemrûd'a özge ḳıla ḳahrı

2093 dut: ṭut **(İÜ)**
2098 yetmiş: yenmiş **(İÜ)**
2102 Dolundırmış: Ṭolundırmış **(İÜ)**

2106. Bu ḥâlüñ dir geçer üstine üç gün
Vezîrlerine dir Nemrûd ki ḳaç gün

2107. Olupdur yanmada İbrâhîm otda **[76^{b} BL]**
Eşer var mı ola tende kemikde

2108. Vezîrleri dimiş demür de olsa
Erirdi mûm gibi bir günde ḳalsa

2109. O ḫod dördinci gündür yanmadadur
Anuñ külini bâd ṣavurmadadur

2110. O Nemrûd yüce köşk yapdırmış anda
Çıḳup seyr ide İbrâhîm yananda

2111. Çıḳup köşke baḳar âteşe Nemrûd
Görür kim gülsitân olmış yanan od

2112. Oturmış taḫta vü egninde ḥulle
Görür İbrâhîm'i bu nevʿa ḥilye

2113. Baḳar âb-ı revâna bûsitâna
Umar idi ki ol âteşe yana

2114. Görüp İbrâhîm'i çaġırdı Nemrûd
Ne gökçeksin ki seni yaḳmadı od

2115. Dimiş luṭf-ıla İbrâhîm i Nemrûd **[55^{b} İÜ]**
O yanmaz ḳalbi dolmış ola Maʿbûd

2116. Ve ʿışḳ-ı Ḥaḳḳ-ıla olan keşîde
Kerâmet eksik olmazdur işide

2117. Dimiş Nemrûd senüñ dîniñe girsem
Ve senüñ ṭapduġıñ Tañrı'ya ṭapsam

2118. Ḳabûl ider mi beni dir demişler
Ḳabûl ider daḫı mülküñ baġışlar

2119. Deyu virür cevâb İbrâhîm aña
Dimiş gel ṭaşra uyam ben de saña

2110 yapdırmış: yapdırmışdı **(BL)**
2112 taḫta: taḫtda **(İÜ)**
2115 dolmış: ṭolmış **(İÜ)**

2120. Saña tâbiʿ olup îmân getürem
Ve tañrıña ṭapup işüm bitürem

2121. ʿİbâdet eyleyem lâyıḳdurur Ḥaḳ
Ḫalâyıḳ ṭapmadadur bundan esbaḳ

2122. Ṣafâ üzre çıḳar İbrâhîm otdan **[77ᵃ BL]**
Ayaḳ üzre gelür ol dem ḳuʿûddan

2123. Alurlar dir yine taḫtı cinâna
Ne mümkindür Ḫudâ sevdügi yana

2124. Vezîrler yanına vardıḳda Nemrûd
Dir İbrâhîm kerâmâtın o merdûd

2125. Dimiş tañrısına İbrâhîm'üñ ben
İnandım birligi ḫod günden ʾaʿyen

2126. Vezîrler didiler biri birine
Bu girür-ise İbrâhîm dînine

2127. Bize olmaz dir anuñ iʿtibârı
Anuñ İbrâhîm olur râz-dârı

2128. Dir ittifâḳ-ıla Nemrûd'a anlar
Seni tañrı deyu bu ḫalḳ añarlar

2129. Tenezzül idüben ḳul mı olursın
Bu ḥâlde ne ki dilerseñ bulursın

2130. Ol İbrâhîm'i dirseñ bil ki câdû
Ki andan ẓâhir olur bir niçe rû

2131. Anuñ ʿammûsı dimedi mi âteş
Anı yaḳmaz ki câdûdır bu serkeş

2132. Bizüm ecdâdımuz oda ṭaparmış
Oġulları ocaḳdan od ḳaparmış

2120 getürem: getürdüm **(BL)**
2121 Ḥaḳ: el-ḥaḳ **(BL)** // Ḫalâyıḳ: Ḫalâʾiḳ **(İÜ)**
2126 biri birine: birbirisine **(İÜ)**
2131 **BL**'de "ki" yok.

Beyân-ı dûd

2133. Anuñ-çün yanmadı İbrâhîm oda
Biz anı boġduralum dindi dûda

2134. Dimiş Nemrûd helâk olmaḳ gerek bu
Durursa ḫalḳ aña açar ḳamu rû

2135. Gider mülk elimüzden çâre eyleñ **[56ᵃ İÜ]**
Bu İbrâhîm helâkine di söyleñ

2136. Dimiş ʿammûsı Târûḫ tütün ile **[77ᵇ BL]**
Helâk eyleyelüm çıḳmaz o Nîl'e

2137. Dimiş Nemrûd Ḥazen'de var ḫazîne
Anı sürüñ helâki maṣrafına

2138. Vezîri adıdur bilgil Ḥazen sen
Olar saʿy üzre żâyiʿ ideler ten

2139. Ḳuyu ḳazdırdı Târûḫ ol arada
Büyükce ḳaz ḳuyu dindi burada

2140. Ṭutup ol ḥażreti ḳorlar ḳuyuya
Ne dirseñ işler ol şeyṭâna uya

2141. Ḫudâ'dur ṣaḳlayan cümle belâdan
Neler irer gör anlara ḳażâdan

2142. İki peyġamberi Yezdân ḳuyudan
Çıḳardı nûr şuʿâʿ virürdi dûdan

2143. Biri İbrâhîm u birisi Yûsuf
İder iḫvânı dir ṣoñra te'essüf

2133 boġduralum: yandıralum **(BL)**
2136 Nîl'e: neyle **(İÜ)**
2138 ideler: ide **(İÜ)**
2140 Ṭutup: Dutup **(BL)**
2142 dûdan: rûdan **(BL)**
2143 **BL**'de "u" yok.

2144. Getürmiş od ṣaman Târûẖ dinilmiş
Duẖân ḳıṣṣası ẖalḳ içre bilinmiş

2145. Yıġılmış ḳuyı eṭrâfına dir nâs
Yeler arada meymûn gibi ẖannâs

2146. Diler Târûẖ dir İbrâhîm'i boġa
Bu ânda irişür kendüsi yoġa

2147. Ṣamana od ḳomış Târûẖ eliyle
H̱udâ emr eylemiş ol dem yel ile

2148. İrer ṣaḳalına Târûẖ'ıñ âteş
Söyünmege urulmış aġac u ṭaş

2149. Dimişler Târûẖ'a od seni yaḳdı
Dir idüñ ceddimüz âteşe ṭapdı

2150. Didüñdi neslimüzi yaḳmaz âteş
Maḥalliñdür yidüñ aġac ile ṭaş

2151. Yaḳar donunı âteş o laʿînüñ **[78ᵃ BL]**
Kemâl-i düşmeni imiş o dînüñ

2152. Vücûdın cümleten ḳapḳara yaḳmış
O cümle ẖalḳ o Târûẖ üzre baḳmış

2153. Külüni gözlerine ḳoydı dir bâd
Kör olup anda küffâr ḳıldı feryâd

2154. Hemîşe yoḳ ola küffâr cihânda
Kör ola Ḥaḳḳ'ı görmeyen zamânda

2155. Ḳuyudan çıḳmış İbrâhîm selâmet
Ḥudâ'nuñ luṭfıdurur bu ʿalâmet

2156. Görür İbrâhîm Nebî'yi küffâr **[56ᵇ İÜ]**
Mübârek vechini ḳaplamış envâr

2157. Taʿaccüb ḳıldılar luṭf-ı Ḫudâ'ya
Ḳulaḳ dutmış dinür küffâr ṣadâya

2144 Getürmiş: Getürdi **(İÜ)**

2145 Yeler: Yiyler **(BL)**

2148 **BL**'de "daġ aġac u ṭaş" şeklinde.

Tezevvüc-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʾâtü ve's-selâm*

2158. Var imiş nâʾib-i Nemrûd meşhûr
Dinür adına Hârâ ibn-i Bâḥûr

2159. Anuñ varmış ḳızı dir ismi Sârâ
Anuñ mûyına degmez bint-i Dârâ

2160. Anuñ ḥüsni ile ḫulḳı müşâhid
Ḳabûl-ı Ḥaḳḳ'ı oldı ulu şâhid

2161. Gelüp İbrâhîm'e Sâre dimiş dir
Senüñ Tañrıñdurur taḥḳīḳdur bir

2162. Senüñ ḥaḳḳıñda ıẓhâr ḳıldı ḳudret
Senüñ dînüñdedür taḥḳīḳ ḳuvvet

2163. İşinde ʿaczi yoḳ bildügin işler
Dilerüm aña ṭapmaḳ dir dimişler

2164. Ḳabûl ider mi İbrâhîm beni Ḥaḳ
Senüñle bile olam ben de muṭlaḳ

2165. Saña Ḥaḳ eylemiş Sâre ʿinâyet **[78ᵇ BL]**
İrişmiş ḳalbe Hâdî'den hidâyet

2166. İder Sâre'ye İbrâhîm telḳīn
O gevher buldıġı demde ṣaḥîḥ dîn

2167. Ḍalâlet küfri refʿ olur gözinden
Olur nûr âşikâr Sâre yüzinden

2168. İder Sâre o ânda ḥüsn-i tedbîr
Ḳabûl eyle ḥelâllıġa beni dir

2169. Ḥelâllıġa alur İbrâhîm anı
İderler âşikâre bil nihânı

2170. Bulurlar birbirini iki cânân
Göyinsün dir ḥasedden oda yanan

---

* **BL**'de başlık "Tezevvüc-i İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

2158 Bâḥûr: Bâḫûr **(İÜ)**

2159 varmış: var imiş **(İÜ)**

2161 taḥḳīḳdur: taḥḳīḳ **(İÜ)**

2171. Dinür emr eylemiş İbrâhîm'e Ḥaḳ
Dîne daʿvet ola Nemrûd-ı aḥmaḳ

2172. İṭâʿat itmeye virem ʿaẕâbı
Bu vech-ile olur Yezdân ḫiṭâbı

Daʿvet-i İbrâhîm Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

2173. Çü İbrâhîm varup Nemrûd'a dir gel
Müselmân ol ola işlerüñ eshel

2174. Ki Tañrı'ya inan yoḳdur şerîki
Girüp taḥḳīḳ dîne terk eyle şirki

2175. Dimiş Nemrûd senüñ tañrıñ ne işler **[57ª İÜ]**
Yanında var mıdur dir ḫaylî ʿasker

2176. Dir İbrâhîm benüm Tañrum ölüyi
Diri ḳılur viren ḫalḳa belîyi

2177. Ḳırılsa bir ḳıluñ bitürmeyesin
Muṭîʿ ol kendüñi yitirmeyesin

2178. Öli dirgürürem dimiş o Nemrûd
Nice aḥmaḳ köpekdür gör o merdûd

2179. Dir İbrâhîm aña göster görelüm **[79ª BL]**
Seni öldürmege şarṭ olsun elüm

2180. Eger sen bu işi idebilürseñ
Yeg idi sen ki didügimi diseñ

2181. Getürmiş ḥabsden iki kimse der în
Birin ṣalıvirüp öldürdi birin

2182. Dimişlerdür kitâb içre bu sözi
Ṣalıvirdüm diri ḳılındı özi

2183. Ölecek idi öldürmedüm anı
Buyurdım ḳaldı gevdesinde cânı

---

* **BL**'de başlık "Daʿvet-i İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

2180 sen ki: sen; didügimi: didügimi ki **(İÜ)**

2184. O seg Nemrûd virür böyle cevâbı
Maḥaldür öldürüñ ṭaşla kilâbı

2185. Resûl gösterdi âyet-ile burhân
O ân içinde ol zübde-i insân

Feʾinnellâhe yeʾtî bi'ş-şemsi mine'l-meşrıḳi feʾti bihâ mine'l-maġrib*

2186. Benüm tañrım güneşi şarḳa ġarba
İledür hem baʿîd olanı ḳurba

2187. Senüñ de ḳudretüñ var ise göster
Olur ʿâciz bu sözlerden ol ebter

2188. Şol öldürdügüñi dir görür iseñ
Yeridür iy semiz ḫınzîr er iseñ

2189. Dilemek nesneyi câhil kişiden
Anuñ dişlerin itmekdür keşîden

2190. Dimiş İbrâhîm aña tîz i melʿûn
Gele îmâna bu dem himmeti dûn

2191. ʿAẕâb irer Ḫudâ'dan bil i Nemrûd
Ṣaḳınmaḳdur ʿaẕâbdan seni maḳṣûd

2192. Dimiş Nemrûd saña itdüm ʿaẕâbı
Elümden sen benüm çekdüñ ʿıḳābı

2193. Senüñle yoḳ sözüm benüm i nâşî **[79ᵇ BL]**
Senüñ tañrıñla iderem ṣavaşı

Ḍalâlet-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne ve ḳıṣṣa-i tîr-i merdûd**

2194. Ḳomış gitmiş o kelbi fiʿli ile **[57ᵇ İÜ]**
Gör imdî şeyṭaneti ne ile

---

* **İÜ**'de "mine'l-meşrıḳi" yok. // "[İbrâhim:] Allâh güneşi doğudan getirmektedir; haydi sen de onu batıdan getir, dedi." (el-Bakara 2/258)

2188 Şol: Şu **(İÜ)**

2190 himmeti: himmet-i **(İÜ)**

2191 Nemrûd: Nemrû **(BL)**

** **BL**'de "ʿaleyhi'l-laʿne" yok.

2195. O Nemrûd düzdürür bir taẖt yeñile
İder îcâd şeyṭân ile bile

2196. O taẖtuñ ṭaşrasından her ṭarafdan
Ṣırıḳlar bend ider ḥadîdi mîẖdan

2197. O ṣırıḳlara baġlar pâre etler
Ne tedbîr eylemişler görüñ itler

2198. Ve dört kerkes ḳuşın acıḳdırur dir
Eli irse olar biri birin yir

2199. Yuḳaru baġlu et ḳuşlar aşaġa
Hücûm itdükce ete göge aġa

2200. Girür bir vezîr ile taẖta Nemrûd
Oḳun yayın ḳomış yanına merdûd

2201. Ḳanad açdıḳça et içün o ḳuşlar
O ṣandûġı havaya tökdürürler

2202. Çıḳarlar âsumâna ol ḳadar yir
Degirmen ṭaşı gibi görinür yir

2203. Daẖı gitmek gerek dir anda Nemrûd
Viricidür H̱udâ ʿâlemde maḳṣûd

2204. Vezîre baḳ zemîne dir baḳar ol
Dimiş ki ḥâṣıl ola bunda medlûl

2205. Ṣavaş yerine geldük deyu yayın
Eline almış ol demde o ẖâyın

2206. Oḳunı gezlemiş dutmış yüzüni
Tażarruʿla niyâz itmiş özüni

2207. İlâhâ sen Kerîm'sin hem Raḥîm'sin **[80ᵃ BL]**
Beni bu yolda ḳoyucı ʿAlîm'sin

2208. Bu ḥâlde beni maḥzûn itme iy Ḥaḳ
Ki sensin cümleye fâʿil-i mutlaḳ

2197 Bu beyit **H** nüshasında yok (bk. vr. 67ᵃ).

2207 ʿalîmsin: raḥîmsin **(BL)**

2209. Kemâl-ile bilürem ḳudretüñi
Bu demde yine göster ʿibretüñi

2210. Deyüp atar oḳunı âsumâna
Ḫudâ ḫod luṭfına ister bahâne

2211. İder ḳudretin ıẓhâr gûne gûne
Ne ʿibret göriser Nemrûd ṣoñuna

2212. Ki diñle şimdi ne ıẓhâr ider gör
Bilürler ḳudretini görmedin kör

2213. Gör imdi Ẕü'l-celâl'üñ ḳudretini
Buradan ʿâḳil ala ʿibretini

2214. Buyurur Cebre'îl'e balıġı dut
Buradan gitmeye maḥrûm o merdûd

2215. Baña lâyıḳ olan virmek murâdı **[58ᵃ İÜ]**
Neyi neye gerek bilür o Hâdî

2216. Balıġı Cebre'îl Nemrûd oḳuna
Ṭutar tâ oḳ o balıġa doḳuna

2217. Balıġa doḳunur Nemrûd'uñ oḳı
Bulaşır ḳanına merdûduñ oḳı

2218. Ol oḳ Ḥaḳ emriyle Nemrûd'a iner
Oradan gör başı ne oda irer

2219. Oḳun ḳan-ıla görür dindi Nemrûd
Vezîre dir ki ḥâṣıl oldı maḳṣûd

2220. Gögüñ tañrısını öldürmüşüm ben
Eti aşaġa baġla dir vezîr sen

2221. Eti aşaġa baġlarlar o ḳuşlar
Aşaġaya uçar ḳuşlar dimişler

2213 Buradan: Burada **(İÜ)**

2214 dut: dud **(BL)**

2216 Ṭutar: Dutar **(BL)**; doḳuna: ṭoḳuna **(İÜ)**

2218 **İÜ**'de "Ḥaḳ" yok; emriyle: emriyle ki **(İÜ)** // başı ne: başına ne **(BL)**

2220 vezîr: vezîre **(İÜ)**

2222. O balıḳ ḥażrete dir ki İlâhî **[80ᵇ BL]**
Dutuldı Nemrûd oḳına bu mâhî

2223. Beni ḳarşuya dutdıñ düşmenüñe
Senüñ ḥikmet irecekdür demüñe

2224. Buyurmış Cebre'îl'e ṣaḳla ḳanı
İledüp cennete ṣaḳlamış anı

2225. Bıçaḳ olsun ḥarâm dir balıġa Ḥaḳ
Deminden yaradam bir nesne muṭlaḳ

2226. O demden ola Nemrûd'uñ ʿaẕâbı
Żaʿîf nesneyle eyleyem ʿiḳābı

2227. Helâk ola anuñ ile o Nemrûd
Gülistân ola İbrâhîm'e de dûd

2228. Yire inüp o Nemrûd çıḳdı taḫta
Ġurûr itdi kemâli ile baḫta

2229. Dir uġraşdım gögüñ tañrısı ile
Henüz ḳanı daḫı oḳumda bile

2230. Ol oḳı gösterür ḳavmine Nemrûd
O rev ile niçe ḫalḳı o merdûd

2231. Dir İbrâhîm dînine ṭapandan
Bilüñ beş yüz kişi yolı ṣapandan

2232. Olup mürted döner Nemrûd'a anlar
Cehennemîdurur aña uyanlar

2233. Varur Nemrûd'a İbrâhîm-i Ḥażret
İ melʿûn kiẕb-ile olur mı daʿvet

2234. Ne kelbsin Tañrı'ya dil uzadasın
Ne mümkindür ki sen anı göresin

2227 ola: oldı **(İÜ)**; İbrâhîm'e: İbrâhîm'e de **(İÜ)**

2228 itdi: çekdi **(İÜ)**

2229 ḳanı daḫı oḳumda: ḳanı oḳumda daḫı **(İÜ)**

2230 "O rev" **BL**'de önce "Urur" şeklinde yazılmış, sonra kelimenin son harfi silinerek, harfler harekelenmiştir.

2235. Bu telbîs ile ḫalḳı ḳılduñ ıḍlâl
Müdâm senüñ işiñdür ḫudʿa vü âl

2236. Dimiş Nemrûd ben aña cenge vardum **[58ᵇ İÜ]**
Ne oldugını cümle ḫalḳa didüm

2237. O tañrıñ daḫı ʿaskeriyle gelsün **[81ᵃ BL]**
Benüm ʿaskerüm ile ḳarşu dursun

Beyân-ı helâk-i Nemrûd ʿaleyhi'l-laʿne

2238. Geçer ḳırḳ gün bu taḳrîr üzre yine
Yazılmışdur bu taḥrîr üzerine

2239. Olur daʿvet-i dîn Nemrûd-ı ẓâlim
Dinilmiş boynuña ola meẓâlim

2240. İṭâʿat eylemez Ḥaḳḳ'a o bedbaḫt
Yoġ olur kendüsi-ile tâc u taḫt

2241. Gelüp Cebrâ'îl İbrâhîm'e didi
Teʿâlallâh bu dem saña buyurdı

2242. Di Nemrûd'a ki çerisini dirsün
Ḫudâ çerisi gelür anı bilsün

2243. Varup İbrâhîm ol dem dir ki Nemrûd
Ḫudâ çerisi gelür bil i merdûd

2244. Dimiş Nemrûd nice çeri gelicek
Bilürsin geldügi anda göricek

2245. O Yezdân ḫalḳınuñ key żaʿîfidür
Adı sivrisiñekdür naḥîfidür

2246. Dimiş sivrisiñek de çerisi mi
Bütün ʿaskeri midür yarısı mı

2247. Geçer ḳırḳ gün ne ider diñle Ḳādir
O ḳandan sivrisiñegi yaradır

2238 üzre yine: üzerine **(İÜ)**
2240 kendüsi-ile: kendü ile **(İÜ)**
2241 Cebrâ'îl: Cibrîl'e **(BL)**
2242 çerisini: çarısını **(BL)**

2248. Varuñ Nemrûd çerisini tamâmen
Ḳıruñ anları cümle ḫâṣ u ʿâmen

2249. Yeñüz beyinlerini ol kilâbuñ
Göreler şiddetin anlar ʿaẕâbuñ

2250. Deyu fermân ider dir Ẕü'l-celâl'i
İrişdi ʿasker-i Nemrûd zevâli

2251. Siñek çoḳluġı dinür ḥadden aşar **[81[b] BL]**
Dinür yüz biñi bir kişiye üşer

2252. O Nemrûd'la çerisi ḳalmış ʿâciz
Siñekler üşüben dimişler acız

2253. Yimişler beyinlerin ol laʿînüñ
ʿAdûsı idi anlar ehl-i dînüñ

2254. Baḳırdan düzdiler dir bir ev anda
Girüp Nemrûd aña ola nihânda

2255. Ḫalâṣ bula siñekden anda yaʿnî
Nice fâsid fikirde mâlâyaʿnî

2256. Girüp Nemrûd o baḳır ev içine **[59[a] İÜ]**
Siñegüñ ḳatlanamamış gücine

2257. Ḥavâle oldı bir uyuz siñek dir
Baḳır ḳapu yanında sekerek dir

2258. Girür sürtünerek içerüye ol
Ṣınar bir ḳanadı dar olmaġın yol

2259. Baḳır evde uçup taḫt üzre ḳonmış
Baḳup Nemrûd siñegi anda görmiş

2260. Dilermiş öldüre siñegi Nemrûd
Uçup burnına ḳonmışdı meger ḫod

2249 Yeñüz: Yiyüñ **(İÜ)**
2252 ḳalmış: ḳaldı **(İÜ)**
2257 Baḳır: Baḳar **(BL)**; sekerek: siñerek **(İÜ)**
2259 Bu beyit **BL**'de derkenâr olarak yazılmış.
2260 Dilermiş: Dilemiş **(İÜ)**

2261. Hemân-dem ol girür burnuna anuñ
Dimiş Nemrûd benümledür zevâlüñ

2262. O ḫallâḳsın ki sivrisiñek ile
ʿAdû ḳıldıñ helâk it dimek ile

2263. Siñek Nemrûd beynisine irmiş
Gice gündüz anı üç günde yimiş

2264. Meges vızıldısından oldı ʿâciz
Ḳaba ṣurnâ düzeldiñ dimiş ol tîz

2265. Ḳulaġına çalarlar ḳaba ṣurnâ
Dilermiş âteşe düşe o yana

2266. Geçer ḳırḳ güne dek Nemrûd bu ḥâlde
Ḳarârı yoḳ geçer ʿömri zevâlde

2267. Siñek dir büyüyüp ḳuvveti artdı **[82ᵃ BL]**
ʿAẕâbda ol itüñ şiddeti artdı

2268. Dimiş Nemrûd bükük kendir turalar
Tüvâna kimse başıma uralar

2269. Dinür on güne dek başın dögerler
Turalar ile cemʿ oluban erler

2270. Uṣandılar anı dögmekde begler
O Nemrûd'a ʿaẕâb itmekde segler

2271. ʿAceb Ḳādir Kerîm Perverdigâr'sın
ʿAdûya derdi dermân egledensin

2272. Naḳāre çaldırur ḳulaġına it
Geçer bir güni anuñ ile işit

2262 it: ir **(BL)**
2264 ṣurnâ: sürnâ **(İÜ)**
2265 ṣurnâ: sürna **(İÜ)**
2268 başıma: başımı **(İÜ)**
2270 segler: siñekler **(İÜ)**

2273. Bular urduḳça artar derdi anuñ
Ne deñlü var ise dir merdi anuñ

2274. Ḳamçılar-ıla dögerler başını
Görürler dertlüdürür cünbüşini

2275. Dinür yefʿalledür kendüyi ḥâşâ
Ṭutulsa yiridür ol kelb ṭaşa

2276. Bu fiʿl-ile olan Nemrûdîlerdür
Ḳulaġıñuzda bu pendim ola dür

2277. Durup artmaḳda dindi renc-i Nemrûd **[59ᵇ İÜ]**
Hemân öldürmesi olmışdı maḳṣûd

2278. Dimiş çomaḳlar ile bâşire ur
Bu cümle derdleri-kim oldı meẕkûr

2279. Ḳamu ḫalḳ oldı ʿâciz ol köpekden
Ne ḥâṣıl buña çekilen emekden

2280. Añılur ḳuvvet ile bir yigit dir
Aña cümlesi virmişler ögüt dir

2281. Ki nevbet saña gele kellesine
Çomaġı eyle ur-kim ilte sîne

2282. O merdân eyle urur çomaġı dir **[82ᵇ BL]**
O ḫalḳ ṣanmışlar anda ṣarṣılur yir

2283. İki şaḳ oldı dir kellesi kelbüñ
Doluydı şeyṭanetle dindi ḳalbüñ

2284. Cehennem çâhına dek gitti melʿûn
Caḥîmde ḳatrân-ile durmayup yun

2273 urduḳça: olduḳça **(İÜ)**

2274 Ḳamçılar-ıla: Ḳamıcılarla **(İÜ)**

2280 virmişler: virdiler **(İÜ)**

2283 Doluydı: Dolupdı **(İÜ)**; şeyṭanetle: şeṭanetle **(BL)**

2284 Caḥîmde: Cehennemde **(İÜ)** (“Caḥîm” sehven “Cahîm” yazılmış); ḳatrân-ile: ḳatirânla **(İÜ)**

2285. Çıḳar dir kellesinden sivrisiñek
Ki serçe ḳadar olmış büyüyürek

2286. Ḳanadı bütün olmış ṣaġ u sâlim
O Nemrûd beynisinden oldı ġānim

2287. Helâke irgürür Yezdân ʿadûyı
Büyükce ḳaz cihânda sen ḳuyuyı

2288. Ḳoma elden er iseñ eyi ḫûyı
Arayup bul er iseñ yaḫşi ṣuyı

2289. Olup Nemrûd yeri ġayrıya degdi
O İbrâhîm peyġambere uydı

2290. Nice uymaya ol gördi ʿaẕâbı
Bile çekmişdi ol demde ʿiḳābı

Nemrûd'ıñ yerine geçenüñ beyânındadur*

2291. Geçen Nemrûd yerine zânî imiş
Zen-i ḥasnâ ile ṣoḥbet ḳılurmış

2292. İşitse bir güzel ʿavrat hemân dir
Anı getürdür idi dir ol dilgîr

2293. Anuñla geçürür ʿömrin o kelb de
Görüpdür var ise fiʿlin o kelbde

2294. Anuñ fiʿlini İbrâhîm işidür
Bilür kim ol köpek yaman kişidür

2295. Sâre ana ziyâde ḫûbe imiş
Ki Ḥavvâ Ana aḳrânı ögülmiş

2296. Diler şehirden alup gitmek anı **[83ª BL]**
Bilür elinde degildür ʿınânı

2297. Diler Ḥażret-i İbrâhîm icâzet **[60ª İÜ]**
Ḫudâ'dan gitmege olur irâdet

2288 ḫûyı: ḫûbı **(BL)**

* Nemrûd'ıñ: Nemrûd **(İÜ);** beyânındadur: beyânın ider **(İÜ)**

2298. Ḳoyar ṣandûġa Sâre Anamız'ı
Giderek bir maḥalle irer izi

2299. Bâc alurlar imiş dir ol maḥalde
İrer bâd-ı hevâ daẖı seḥerde

2300. Dimiş bâcdâr ne ḥâl ṣandûḳda ne var
Dimişler bâcıñ al ṣandûḳda neñ var

2301. Dimiş şâh emridür ṣandûġı açmaḳ
Bize lâzım olan açmaḳ u baḳmaḳ

2302. Açar ṣandûġı nâgâh anı görür
Melek-sîmâ perî-ruẖ anı bilür

2303. Ḳamaşur gözleri dünyâyı görmez
Gider ʿaḳlı o dem kendüye gelmez

2304. Giderek gözin açar dir ki sulṭân
Bunıñ gibi yolında ẖod virür cân

2305. Alur ṣandûḳ-ıla Sâre'yi gider
Ḫudâ İbrâhîm'e gör kim ne ider

2306. Gözinden refʿ ider perdeyi Yezdân
Görinür âşikâre aña pinhân

2307. Ġaraż bile Ḫudâ ḥıfẓ eyledügin
O kelb Sâre'ye ne söz söyledügin

2308. İledürler sarâya Sâre'yi yâr
Görüp kelbüñ dinür kellesi ḳızar

2309. Yaḳın varmaḳ diler kim el ide ol
Dimiş Sâre yüri benden ırâġ ol

2310. Zevâl irer saña gelme yanuma
Ṭayanuram ṣaḥîḥ bilgil dînüme

2311. ʿİnâd idüp yürür ki el uzada **[83ᵇ BL]**
Eli aʿżâsı ḳurumış orada

2311 idüp: ider **(İÜ)**

2312. Dimiş Tañrı'ñ içün baña meded ḳıl
Baġışlayam saña câriye vü ḳul

2313. Saña niʿmet virüp olam ḳarındaş
Meded eyle bu derdden ḳurtıla baş

2314. Tażarruʿ Ḥaḳḳ'a ḳılmış Sâre Ana
Bayaġı gibi olmış dir tüvânâ

2315. Ṣuçım baġışla ḳardaş ol benümle
Barışduġımız ecli-çün senüñle

2316. Hâcer'dür câriyem sizüñ nesilden
O Ṣâliḥ peyġamber aṣlından

2317. Baġışladım saña câriyeñ olsun
Senüñle ʿömri olduġunca dursun

2318. Varur İbrâhîm'üñ yanına Sârâ **[60ᵇ İÜ]**
O kelb ne vech-ile ḳıldı müdârâ

2319. İdüp taḳrîr dir İbrâhîm görürem
Ne kim vâḳiʿ olupdur hep bilürem

2320. Ḫudâ perdeyi refʿ itdi gözümden
Ḫaber ṣıḥḥatını bilgil sözümden

2321. Hâcer'i Sâre İbrâhîm'e virür
Ki yaʿnî şerʿ üzere âyîn olur

2322. Taṣarruf eyle bir oġlancıḳ olsun
O şenlik ile evimiz içi dolsun

2323. Yaḳın olduḳda olur ḥâmile ol
Hâcer Ana'dan İsmâʿîl bulur yol

2324. Ṭoġar İsmâʿîl-i Nebî anadan
Ḥasebdür hem anadan hem atadan

2313 derdden: dertden **(BL)**

2317 ʿömri: ʿömrüñ **(İÜ)**

2319 görürem: bilürem **(İÜ)** // bilürem: görürem **(İÜ)**

2321 şerʿ üzere: şerʿa üzre **(BL)**

2325. Sekiz yaşına irişdükde ol mâh
Aña luṭf ile iḥsân ider Allâh

2326. Belürdi cephesinde nûr-ı Aḥmed **[84ᵃ BL]**
Dinildi Muṣṭafâ aña Muḥammed

2327. Ki ol maḥbûb-ı Ḥaḳ'dur nûrıdur ol
Anuñ dînine mü'min oldılar ḳul

2328. Ṣalavât ü selâm olsun müdâmî
Ḥarâm oldı anı sevene ṭamı

2329. Dir İbrâhîm sevgüsini bildi
O sevgüsini İsmâʿîl'e virdi

2330. İrüp İbrâhîm ol dem ṭoḳsanına
Pîr olmışdı alur oġlın yanına

Elḥamdülillâhi'l-leẕî vehebe lî ʿale'l-kiberi İsmâʿîle ve İsḥâḳ*

2331. Dimiş şükür Ḫudâ'ya pîrligümde
İki oġul baġışlar ṣaġlıġumda

2332. Sever İbrâhîm İsmâʿîl'i dâ'im
Anı sevmekde olmuş idi ḳā'im

2333. Anuñ dir ʿışḳı İsmâʿîl'e düşdi
O balıñ arısı başına üşdi

2334. ʿItâb idüp Ḫudâ İbrâhîm'e dir
Benümle dostluġıñ taḥḳīḳ bilinir

2335. Götürgil tîz bu aradan ḥicâbı
Getür sevdügiñi ḳurbân ḫiṭâbı

2336. Muḥaḳḳaḳdur bu kim naṣ ile ṣâbit
Nice kim seyrin eylerler ṣevâbit

2337. ʿUlemâ dindi itmiş iḫtilâfı
Dinür İsmâʿîl'üñ bunda ḫilâfı

2330 Pîr olmışdı: Büyük olmış **(İÜ)**

* "İhtiyar hâlimde bana İsmâil'i ve İshâk'ı lutfeden Allâh'a hamdolsun." (İbrâhîm 14/39)

2338. O dem ḳurbân gelen dir ola İsḥâḳ **[61ᵃ İÜ]**
Dimişler baʿżılar anlara ıṭlâḳ

2339. Dimişler baʿżılar İsmâʿîl ola
Fedâ ḳaṣd ide kendüyi o yola

2340. Resûlullâh işâretiyle maʿlûm **[84ᵇ BL]**
O ḥâl İsmâʿîl'e olmaḳdı mefhûm

İsmâʿîl Nebî ʿaleyhi's-selâma ḳurbân geldügidür*

2341. Ḫaberde şöyle yazmış deyu gelmiş
Dir İbrâhîm ḫ̆âbda anı görmiş

2342. Ḫudâ ʿazze ve cell oġluñı ḳurbân
Getür deyu buyurur Rabb-ı Deyyân

2343. Uyanup Hâcer'i uyarur anda
Olundıḳ daʿvet olavuz dügünde

2344. Görüklü dostdurur daʿvet iden dir
Saçın ṭara vü İsmâʿîl'i geydir

2345. Dutar Hâcer dir İbrâhîm sözini
Öper evvel ol İsmâʿîl gözini

2346. Gidersin dügüne dir geydirir ol
Babası ip bıçaḳla dutdı dir yol

2347. Gider dir babası İsmâʿîl ile
Gelür şeyṭân aña iġvâsı ile

2348. Girer İblîs dir âdem ṣûretine
Laʿînüñ şekline tu ṣûretine

2349. Dir İsmâʿîl'e atañ seni bilgil
Boġazlar öldürür ʿaḳluñı dirgil

2350. Niçün öldüre babam deyu ṣorar
Anı Ḥaḳ didi dir dilini burar

---

* İsmâʿîl Nebî ʿaleyhi's-selâma: İsmâʿîl Nebî'ye ʿaleyhi's-selâm **(İÜ)**

2344 ṭara vü: ṭaradur **(İÜ)**

2345 ol İsmâʿîl: dir İbrâhîm **(BL)**

2351. Dimiş çün Ḥaḳḳ'uñ işidür ne çâre
Muṭîʿum emr-i Ḥaḳḳ'a yoḳ müdâra

2352. İdemedüm dir İsmâʿîl'i ıdlâl
Anasına varayım eyleyem âl

2353. Varup Hâcer'e eydür oġluñı bil
Boġazlar babası vü kesilür dil

2354. Dimiş Hâcer niçün boġazlar anı **[85ᵃ BL]**
O Tañrısı dimiş itme gümânı

2355. Çü Tañrı buyrıġıdur ider anı
Ḫudâ yolına oġlum vire cânı

2356. Sen eyü kişiye hîç beñzemezsin
Bu sözi sen ḳolayına dimezsin

2357. Bu sözi işidüp güci ḳurudı
Köpek dinür biraz durup uludı

2358. İdelüm istiʿâẕe bunda iy cân **[61ᵇ İÜ]**
Müdâmî ʿacz ile kör ola şeyṭân

Eʿûẕü billâhi mine'ş-şeyṭâni'r-racîm

2359. Dir İbrâhîm çıḳup ṭaġa dimiş kim
Ben İsmâʿîl'e görmişdüm düşüm kim

İnnî erâ fi'l-menâmi ennî eẕbeḥuke*

2360. Seni ḳurbân idem düşümde gördüm
Seni buraya ḳurbân-çün getürdüm

2361. Dimiş İsmâʿîl eyle iy baba dur
İṭâʿat itmege Ḥaḳ ḳul yaradur

Yâ ebeti'f-ʿal mâ tü'mer**

2362. Dimiş fiʿliñi işle ṣabr idem ben
Fedâ Ḥaḳ yolına bu cân-ıla ten

2359 İsmâʿîl'e: İsmâʿîl **(BL)**

* erâ: erânî **(BL)** // "Rüyada seni boğazladığımı görüyorum…" (es-Sâffât 37/102)

** "Babacığım! Emrolunduğun şeyi yap." (es-Sâffât 37/102)

Setecidünî inşâallâhu mine'ṣ-ṣâbirîn*

2363. Su'âl olur ne ḥikmetdür hemîşe
Gelürdi Cebre'îl gelmez bu işe

2364. Cevâbdur kim oġul ġuṣṣası ġāyet
Bulur ġuṣṣa vü ġam anda nihâyet

2365. Dilemez ki Ḫudâ Cibrîl'e deye **85[b] BL]**
Oġulıñ ölmesin Cibrîl [de] bile

2366. Risâlete müdâm inerdi Cibrîl
Maḥall-i intiḳālde gelmemiş bil

2367. İşâret ġayri ḥâlle oldı maʿlûm
O dem ki âḫir itdi rızḳı maḳsûm

2368. Me'âl budur ki dir ḫaber-i mevti
Ḫudâ kimseye Cibrîl'le dimedi

2369. Dir İbrâhîm ẕebḥde itdi te'ḫîr
Meded ola Ḫudâ'dan ola ki dir

2370. Dimiş İsmâʿîl iy baba serîʿ ol
Edâ-ı ḫıdmete çâbük gerek ḳul

2371. Dimiş İbrâhîm ölmege iversin
Dimiş bu pendimi ḫalḳa deyesin

2372. Kişi ki ola İblîs sâyesinde
İver olmaġa Yezdân ḫânesinde

2373. Dir İbrâhîm bu sözi işidüp ḫoş
İder bend dest u pâsın ḳalmaya boş

2374. Çıḳarmış bıçaġın boġazlamaġa
Dimiş baba rıżâm yoḳ aġlamaġa

2375. Ve ammâ üç vaṣiyyet iderem ben **[62[a] İÜ]**
Edâ itmekde luṭf eyleyesin sen

---

* "İnşaallâh beni sabredenlerden bulacaksın." (es-Sâffât 37/102) (Bekir Sadak meâli)

2364 kim: ki **(İÜ)**

2367 ḥâlle: ḥâl-ıla **(İÜ)** // rızḳı: rızḳ **(İÜ)**

2368 Cibrîl'le: Cibrîl'e **(BL)**

2376. Biri bu bendimi muḥkem ḳılasın
Size ben doḳınam ġāfil olasın

2377. Ḫudâ yanında odlu olmayam ben
Cân acığında beni gözlegil sen

2378. Feriştehler baḳarlar vażʿıma hep
İşimiz ola âsân olmaya ṣʿab

2379. İkinci ṭopraġa baṣ şöyle yüzüm
Senüñ şefḳatüñi görmeye gözüm

2380. Günahkâr olmayam Raḥmân yanında **[86ª BL]**
Şefâʿat gözdedür it diḳḳatiñde

2381. Ki bu fiʿlinde âṣim olmayasın
Muṭîʿ-i Ḥaḳ olup müjdin bulasın

2382. Üçünci anama ilet selâmum
Benüm-çün aġlamasın bu kelâmum

2383. Ḥelâl itsün baña uḫrevî ḥaḳḳı
Ki bende ḳalmaya tâ Tañrı ḥaḳḳı

2384. Ne kim dimişdi İsmâʿîl o demde
Dili İbrâhîm'üñ olmış niʿamde

2385. Baṣar İbrâhîm oġlın yüzi ḳoyı
Zemînüñdür Simâʿîl yüzi ṣuyı

2386. Alur İbrâhîm eline bıçaġın
Görüp aġladı didi tâze çaġın

2387. Dir İsmâʿîl niçün aġlarsın iy pîr
Kerem ḳıl benüm içün olma dilgîr

2388. Çalaram gül boġaza bu bıçaġı
ʿAcele eyle olunmaya bâġî

2389. Ḫudâ sevgiye virmiş saña göñli
Baña ḳıldı müyesser ṣabr-ı küllî

2381 fiʿlinde: fiʿlümde **(İÜ)** // müjdin: müzdin **(İÜ)**

2388 bâġî: yaġı **(İÜ)**

2390. Gider sevgüñi benden iy peder dir
Ki ṣabr ile açam bu demde der dir

2391. Getür tîzcek Ḫudâ emrin yerine
Dimiş dir iy baba saña derine

2392. Görür İbrâhîm anuñ iʿtiḳādın
Vilâyet iledür bilür ki ḥâlin

2393. Çalar boġazına bıçaġı muḥkem
Kılın kesmedi dinür ẕerrece hem

2394. Çalar tekrâr bıçaġı boġazına
Yine kesmez żarar gelmez ḳılına

2395. Biler bıçaġı tekrâr yine çalar **[86^{b} BL]**
Gedik olmış mı deyu yüzin arar

2396. Ayaġın yire muḥkem baṣar idi **[62^{b} İÜ]**
Eger ṭaşa çalınsa keser idi

2397. Dir İsmâʿîl bıçaġı bile tekrâr
Biler bıçaḳ olur dir efʿi-i mâr

2398. Dinür yetmiş keret bıçaġı çalar
Anuñ kesdürmesine çâre arar

2399. Nidâ İbrâhîm'e irişdi dinür
Bu âyet maʿnîsi ile bilinür

Ve nedeynâhu en yâ İbrâhîm! Ḳad ṣaddeḳte'r-rü'yâ innâ keẕâlike neczi'l-muḥsinîn*

2400. Buyurılmış ki düş yerine geldi
Murâdımuz ne idügin bil imdi

2401. Selâm getürdi Ḥaḳ'dan Cebre'îl tîz
O dem ḳurbân eyle didügimiz

2402. Bize İsmâʿîl'üñ bil sevgüsini
Nice dutar o iʿtiḳādla dîni

2397 efʿi-i: efʿi **(İÜ)**

* **BL**'de "Ve nedeynâhu en" yok. // "Ey İbrâhim! Rüyayı gerçekleştirdin. Biz iyileri böyle mükâfatlandırırız, diye seslendik." (es-Sâffât 37/104-105)

2403. Görübeni bilesin sen tamâmı
Ararsañ daẖı bulunmaz enâmı

2404. Muḥammed nûrı kim alnında ola
Benüm dostluġım ile ḳalbi dola

Nükte

2405. Dinür İsmâʿîl'i boġazlanurdı
Dir İbrâhîm'i neden aġlar idi

2406. Cevâb İbrâhîm ayrılur oġuldan
Ve İsmâʿîl irer dosta şüġuldan

2407. Yaraşur eyle gülmek İsmâʿîl'e
Ve aġlamaḳ revâdur İbrâhîm'e

2408. Ḳaçan İbrâhîm İsmâʿîl'e bıçaḳ
Ḳoyuban boġazına çalınıcaḳ

2409. Ḫudâ ḳudreti nûrın gösterür dir **[87ᵃ BL]**
Unutdurdı ölümi aña taḳdîr

2410. Mıṣır bânûları Yûsuf'ı gördi
Bıçaḳla ellerin doġramış idi

2411. Olar dir şevḳ-ı Yûsuf-ıla doldı
Olar da bilmediler nice oldı

2412. Unutdurdı bıçaġı ḥüsni şevḳı
Dem-ile oldı ẖınnâ deste yaḳı

2413. Ḫudâ mü'mîne dinür âẖirî dem
O nûrın göstere cümleden aʿlem

2414. O mü'min cân acıġın duymaya dir
İrişevüz o luṭfa tâze vü pîr

2415. Su'âl olur ki İsmâʿîl mi cömerd **[63ᵃ İÜ]**
Ya İbrâhîm o ḥâlde oldu mı merd

2405 İbrâhîm'i: İbrâhîm **(İÜ)**

2408 Ḳoyuban: Ḳoyup **(İÜ)**. **BL**'de "boġazına" kelimesinin üstünde "ol ân" ibâresi var. Ancak bu ziyâde vezni bozmaktadır.

2412 yaḳı: bâḳī **(İÜ)**

2416. Cevâb İbrâhîm'i cömerd dirüz biz
Burayı bir oñatca diñleñüz siz

2417. Dir İbrâhîm virür oġlunı nâçâr
İder cân ḳorḳusı İsmâʿîl'e kâr

2418. Odur cömerd vire Ḥaḳ yolına cân
Burada daẖı taḳrîr ḳıldı yârân

2419. Dimişler bir niceler bunda esrâr
Oġıl firâḳı câna idiser kâr

2420. Kişi cân virmeden işid firâḳı
Olan ḳalur ṣaḥîḥ uẖrâda bâḳī

2421. Eger İbrâhîm olmasaydı cömerd
Ḫudâ boġazla dimez idi esʿad

2422. Buradan dindi İbrâhîm'e cömerd
Ḳıyaḳ gerek dinilür dünyede merd

2423. Şular ki çekdi evlâdıñ firâḳın
Cihânıñ gördi ol ḳarasın aḳın

2424. Ne vârid oldı diñlegil Ḫudâ'dan **[87ᵇ BL]**
Ki İbrâhîm sevine bu ʿaṭâdan

Ve fedeynâhu bi-ẕibḥin ʿaẓîm*

2425. Buyurmış Cebre'îl'e Ḥażret-i Ḥaḳ
Getür Hâbîl ḳurbânını muṭlaḳ

2426. Ḳabûl itdük ilet İsmâʿîl'e sen
Dinür Cebrâ'îl anı getürirken

2427. Henüz boġaza bıçaḳ çalmadıydı
O ânda Ḥażret-i Cebrâ'îl irdi

2416 İbrâhîm'i: İsmâʿîl'i **(BL)**

2422 dünyede: dînde **(İÜ)**

* "Biz oğluna bedel ona büyük bir kurban verdik." (es-Sâffât 37/107)

2427 Cebrâ'îl: Cibrîl **(BL)**

2428. Ḳoçı getürdi didi işte ḳurbân
Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet ḳıldı iḥsân

2429. Didi **Allâhu ekber** ḳoçı ḳodı
Ḳoma elden rükûʿ ile sücûdı

2430. Dimiş ol ânda İbrâhîm-i server
İder tekbîr o dem **Allâhu ekber**

Lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber Allâhu ekber ve lillâhi'l-ḥamd

2431. Olur sünnet bu tekbîr ḥâcılara
Ḳılıç gerek cihânda ġāzîlere

2432. Selâm virür dinür Cebrâ'îl anda
Ḳomış dir ḳoçı İbrâhîm öñünde

2433. Bunı İsmâʿîl içün eyle ḳurbân
Ḫudâ'dan böyle oldı dindi fermân

2434. ʿİnâyet eylemiş luṭf-ıla Raḥmân **[63[b] İÜ]**
Dilemiş kese ol ḳurbânı ol ân

2435. Dinür ḳoç ḳaçdı İbrâhîm ḳodı
O ḳoç ardınca ṭaş atup yügürdi

2436. Ṭaş atmaḳ sünnet oldı dir orada
Atar ḥuccâc ṣaḥîḥ şimdi Minâ'da

2437. Ḳoçı dutup boġazladı dimişler **[88[a] BL]**
Buradan işit imdi kim ne işler

2438. Eli ayaġı baġın İsmâʿîl'üñ
Şeşer ol ânda dindi ol nebînün

2439. Olur oġul u ata şâd u ḫandân
Anasın görmege iver idi cân

2440. Anam ġuṣṣadadur irişem aña
Gerek tîzce yürümek şimdi baña

2428 işte: işde **(BL)**

2432 Cebrâ'îl: Cibrîl **(BL)**

2437 işit: işid **(BL)**; **İÜ**'de "kim" yok.

2440 ġuṣṣadadur: ġuṣṣada dir **(İÜ)**

2441. Gelür İbrâhîm İsmâʿîl'le eve
Ḳocar oġlını Hâcer ive ive

2442. Ḫudâ'ya ḥamd ile şükr eylediler
Racîmüñ ḫudʿasını söylediler

2443. İdici ol ḳarındaş sen de ḳurbân
Nişâne ḳo oġullar alnına ḳan

2444. Ḳażâya ḳarşu gelür dinür anı
Degil ʿilm ehline bunlar nihânî

2445. Müşâhiddür burada ḥikmetullâh
Beyâna gelme mi hiç ḳudretullâh

2446. Yine diñle o Hâdî'den hidâyet
Olur İbrâhîm'e yine ʿinâyet

Beyân-ı müjde-i Cebrâʾîl ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

2447. Çehâr ferişteh ile Cebre'îl bil
İder kendülerin insâna tebdîl

2448. Gelürler ḫâne-i İbrâhîm'e dir
Riʿâyet ider imiş ḳonuġa pîr

2449. Buları bilmemiş ol kim melekdür
Ḳonuġa lâzım olan ḫod yemekdür

2450. Buzaġı besler İbrâhîm dinilür
Boġazlar ḥâcet olduḳca yinilür

2451. Olara da boġazlar bir buzaġı **[88ᵇ BL]**
Tava içinde dolmış dindi yaġı

2452. Bişirüp getürür öñlerine dir
Görür kim yoḳ bulardan hiç yimek yir

2453. Taġayyür bulmış İbrâhîm bu ḥâlden
Olur dir ḫâṭıra ġayri me'âlden

2441 İsmâʿîl'le: İsmâʿîl ile **(BL)**

* ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

2451 Olara da: Olar da **(İÜ)**

2454. Ġażap içün bular yemek yemez dir
Burada ne ola ʿacabâ tedbîr

2455. Deyu efkâr ider İbrâhîm anda **[64ᵃ İÜ]**
Görür Cibrîl anı kim sû-i ẓanda

2456. İder kendüyi dir ol demde ıẓhâr
Añа keşf olmış âyât-ile esrâr

Kālû lâ teẖaf ve beşşerûhu biġulâmin ʿalîm*

2457. Dimiş ḳorḳma ki oġlan muştularuz
Feriştehler de biz ki ulularuz

2458. Bu ẖaber ile Sâre urı durmış
Bükülmiş bili dir ḳarıcıḳ olmış

2459. Dinür Sâre Ana orada güler
Dimiş ben ḳarıyum u ḳocadur er

Ve'mraʾetuhû ḳāʾimetün feḍaḥiket**

2460. Dimiş Tañrı bir oġul rûzî ḳıldı
Anuñ ḳalbi biliñ nûr-ıla doldı

2461. O ʿaḳl ıssıdurur hem adı İsḥâḳ
Ol olur Sâre'den dir ḳudrete baḳ

2462. Bunı işidicek Sâre çaġırdı
Nidâ idüp aḥibbâyı ḳıġırdı

Feṣakket vechehâ ve ḳālet ʿacûzün ʿaḳīm***

2463. Dimiş Sâre elin yüzüne dutup **[89ᵃ BL]**
Yemiş virmez aġaç gibi ḳuruyup

2464. ʿAcabâ nice oġlan doġa benden
Dimiş İbrâhîm'e ola mı senden

2456 kendüyi dir ol: kendüyi ol **(İÜ)**

* ve beşşerûhu biġulâmin ʿalîm: ve beşşirhu biġulâmin ḥalîm **(BL)** // "'Korkma!' dediler ve ona bilgin bir oğlan çocuğu müjdelediler." (ez-Zâriyât 51/28)

2459 u ḳocadur: dir ḳocadur **(İÜ)**

** "O esnâda hanımı ayakta idi ve (bu sözleri duyunca) güldü." (Hûd 11/71)

*** "Elini yüzüne çarparak: 'Ben kısır bir kocakarıyım!' dedi." (ez-Zâriyât 51/29)

Yâ veyletâ e elidü ve ene ʿacûzün ve hâẕâ baʿlî şeyẖen*

2465. Dimiş dir kendü kendüsine Sârâ
Ḳarıdum u ḳocadım ne müdârâ

2466. ʿAceb benden yine oġlan olur mı
Benüm aḳrânım oġlan ṭoġurur mı

Ḳālû e taʿcebîne min emrillâh**

2467. Ḥaḳ'uñ emrin ʿacebleme dimişler
Añа âsândurur bil müşkil işler

2468. Ṣorarlarsa dilerdi Sâre oġlan
Günüler Hâcer'i oldur ṭoġıran

2469. O dem ki muştulandı oġlan añа
Didi kendüye ḳarıḳoca añа

2470. Bilürdi kendü oġlan ṭoġıramaz
Diler oġlan müdâm ḳılurdı namâz

2471. Duʿâya el açup oġlan dilerdi **[64ᵇ İÜ]**
O bilür oġlan olmaz ne dilerdi

2472. İşitdi Sâre oġlan müjdesini
Yigit idindi kendüye eşini

2473. Deyu Ḥaḳ yolına açmışdı göñlün
Yigitlik demine ireydi ol gün

2474. Yedi gün geçicek ḥâmile olmış
Eyi güni tamâm itmâmı bulmış

Vilâdet-i İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm***

2475. Buñaldı Sâre dir ṭoġurmadıydı **[89ᵇ BL]**
Gelüp Hâcer diler ẖidmet ideydi

---

* ene: innâ **(BL)** // "Olacak şey değil! Ben bir kocakarı, bu kocam da bir ihtiyar iken çocuk mu doğuracağım?" (Hûd 11/72)

** "(Melekler) dediler ki: Allâh'ın emrine mi şaşıyorsun?" (Hûd 11/73)

2470 ṭoġıramaz: doġıramaz **(BL)**

*** ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

2475 Bu beyit **H**'de yok (bk. 73ᵇ).

2476. Yanımdan giderüñ Hâcer'le oġlun
Diler tenhâca göre kendü şuġlın

2477. Gelür dünyâya İsḥâḳ-ı Nebî çün
ʿAẓîm ḥüsn ile ḫalḳ itmiş o Bî-çûn

2478. Hezâr peyġamber İsḥâḳ'dan gelür yâr
Benî İsrâ'îlî'den olmış ıẓhâr

2479. Gelür İsḥâḳ'dan anlar vücûda
Olar baş ḳomış idi dir sücûda

2480. Dimiş Sâre ki İsmâʿîl'le Hâcer
İlet bir yire kim olmaya şecer

2481. Daḫı hîç kimse olmaya o yerde
Ekin ṣu olmaya dinür ḫaberde

2482. Dimiş İbrâhîm oġlumı yabana
Atam lâyıḳ görülür mi bu câna

2483. Ṣabr eyle gele Cibrîl görelüm
Ḫudâ emri nedür bunda bilelüm

2484. Gelüp Cebrâ'îl eydür it didügin
Bulur merd olan anda dir gedügin

2485. Ki Sâre Ḥaḳḳ'ı çoḳdur üzerüñde
Gerekdür dir anuñ göñli elüñde

2486. Hâcer'le İsmâʿîl gitmege ḥâżır
Olur Sâre Ana bunlara nâẓır

2487. Dimiş bunları sen şol yire ilet
Ṣu vü taḫıl daḫı olmaya niʿmet

2488. İletmiş İbrâhîm anları şunda
Ki ot bitmez taḫıl u ṣu yoḳ anda

2489. Ḳodı Hâcer'le İsmâʿîl'i dindi
Ḫudâ gör anlaruñ ḳaydın ḳayırdı

2478 İsrâ'îlî'den: İsrâ'îl'den **(İÜ)**

2482 görülür mi: görünür mi **(İÜ)**

2484 Cebrâ'îl: Cibrîl **(BL)**; it: rivâyet **(İÜ)**

2490. O demde girüsine dönmüş ol merd **[90ª BL]**
Devesinden daẖı inmemiş ol vaḳt

2491. Olar orada aġlaşu ḳalurlar
Firâḳla dönüben Şâm'a gelürler

Rabbenâ innî eskentü min ẕürriyyetî bi-vâdin ġayri ẕî zerʿin ʿinde beytike'l-muḥarrem* **[65ª İÜ]**

2492. Dimiş ẕürriyyetüm anda iletdüm
Ṣu ot yoḳ anları anda bıraḳdum

Beyân-ı aḥvâl-i Hâcer Ana vü Ḥażret-i İsmâʿîl Peyġamber ʿaleyhi's-selâm

2493. Kefîldür ḳulı rızḳına o Rezzâḳ
Ki diñle ḥikmet ile ḳudrete baḳ

2494. Dir İsmâʿîl'le anası oturur
ʿAṭaş İsmâʿîl'e te'ṯîr ḳılur

2495. Dimiş ana ṣuṣadum ġāyet ile
El açuban Ḫudâ'dan anı dile

2496. Atañ ẓulm itdi ṣusuz yerde ḳodı
Ḫudâ bunda naṣîb itmiş ḳuʿûdı

2497. Ciger köşem el açalım duʿâya
Dil el virdi bize Yezdân ṯenâya

2498. ʿİnâyet Ḥaḳ'dan ola bize imdi
Tażarruʿ yüzini sür yire şimdi

2499. Elin açup o yâd ḳılmışdı Yezdân
Ṣu çıḳmış ayağı altında ol ân

2500. Buñ ile ḳulların ḳomaz Kerîmsin
Ve cümle sırlara vâḳıf ʿalîmsin

2501. Ṣuya olmış emir çıḳ yeryüzine
O dem göründi İsmâʿîl gözine

2502. O ṣuya didiler bil âb-ı Zemzem
Ḫudâ emriyle içüp anı ḳansam

---

* "Ey Rabbimiz! Ben çocuklarımın bir kısmını senin Mukaddes Mâbed'inin yanında ekinsiz bir vâdiye yerleştirdim." (İbrâhîm 13/37) (Bekir Sadak meâli)

2503. Görüp ṣuyı Ḫudâ'ya şükr iderler **[90ᵇ BL]**
Görüñ imdi ol arada n'iderler

2504. İçüp ṣu İsmâʿîl buldı ḥayâtı
Ṣafâ ile münevver oldı ẕâtı

2505. Hezârân ḥamd idüp Yezdân-ı pâke
Yüzüni sürmüş İsmâʿîl o ḫâke

2506. Dimiş Hâcer bu ṣu aḳup giderse
N'idem düşmen bize ḥased iderse

2507. Öñüni bügemiş ḳum-ıla ṣuyıñ
Ṣu ḳalmış şimdi içinde ḳuyunıñ

2508. Bügetmese ṣu yir üzre çıḳardı
Ḳıyâmet günine degin aḳardı

2509. O Zemzem'e virüp Mennân ḫaṣlet
Ṭoyurur âdemi bir ulu niʿmet

2510. Ne niyyet üzre içse bir kimesne
Ḫudâ virür murâdın ulu nesne

2511. Şular içüp anuñ kim bildi dadın **[65ᵇ İÜ]**
Ḫudâ virmişdürür cümle murâdın

2512. Bi-ḥamdillâh müyesser oldı baña
Ṣafâlar irdi luṭf-ı Ḥaḳ'la câna

2513. Müyesser oluna ulu saʿâdet
Ḫudâ'dan irişür taḥḳīḳ ʿinâyet

2514. İlâhâ eyle müslime müyesser
Nidâda deye **lebbeyk** ol olısar

2515. Cihânda niʿmetiñüñ ḥaddi yoḳdur
Bu Zemzem ḥażretinüñ nefʿi çoḳdur

2516. Yine eyle müyesser bu gedâya
Ḳulaḳ dutmış olam tekrâr ṣadâya

2508 Bügetmese: Bügenmese **(İÜ)**

2511 bildi: buldı **(BL)**

2517. Gelelüm yine İsmâʿîl-i ḥażret
Ne luṭf üzre virür Ḥaḳ aña niʿmet

2518. Geçer üç gün bu ḥâl üzere anda **[91ᵃ BL]**
Ḳonup göçmekdedür kervân cihânda

2519. Ṣu arayı gelür bir kimse dinür
O dem âb-ı ḥayâtı anda bulur

2520. Ṣorar Hâcer'le İsmâʿîl'e ol er
Ṣu ne yüzden açıpdurur size der

2521. Ḫudâ iḥsânıdur içgil bu ṣudan
Bize gösterdi yüzüni puṣudan

2522. Murâdıñca dimişler iç ü hem al
Dimiş leẕẕetde beñzemez buña bal

2523. Varup ilter ṣudan kervân erine
Gelüñ cümle gidelüm ṣu yerine

2524. Burada ẓâhir olmış bu ṣu gördüm
Ḫaber itmege size ben yügürdüm

2525. Ṣu ṣâḥipleri bir ḫâtûnla oġlı
Ṣu gözleme olaruñ şimdi şuġlı

2526. Hemân kervân gelüp ḳonar ṣu üzre
Dimişler ḫıdmet itmemüz yüz üzre

2527. Ṣafâ kesb eyler anlar dir o ṣudan
O ṣuda gösterür ṣûret puṣudan

2528. Nice ṣu cennet ırmaġıdurur ol
Ḫudâ dünyâya luṭf ile virür yol

2529. Olar İsmâʿîl ü Hâcer Ana'ya
Sebeb olmışlar ol demde ġınâya

2530. Sebeb olan Raḥîm'dür bil muḥaḳḳaḳ
Maḥallinde irişmişdürür el-ḥaḳ

2520 açıpdurur: açıpdur **(İÜ)**
2521 yüzüni: rûyını **(İÜ)**
2530 irişmişdürür: irişimdürür **(İÜ)**

2531. İki aylıḳ zevâde virmiş anlar
Dimiş bu vechile yazan süẖanver

2532. İşidür ẖalḳ ki ṣu çıḳmış yaḳında **[66ᵃ İÜ]**
Varur çoḳ kimse ṭavarıyla anda

2533. Ḳoyun deve ṣığır dir yund ile at **[91ᵇ BL]**
Muḥaṣṣal idinürler anı ṣuvat

2534. Virürler virgi her ṭavar başına
H̱udâ'nuñ ʿibret ile baḳ işine

2535. Ġanî olur dir İsmâʿîl'le Hâcer
Yürür sürüleri devlet yüz açar

2536. Yedi yıl geçdi bu ḥâl üzre dinür
İki yılda bir İbrâhîm yörenür

2537. Görüp eylüklerin ḥamd ider imiş
Deveden inmeyüben gider imiş

2538. Hâcer İsmâʿîl'i diler everür
Ḳabîle-i ʿArab'dan bir ḳız alur

2539. Yapar evler ġınâ üzre geçer ḥâl
Biraz bu nevʿ-ile eyledi bâzâr

2540. Dir İbrâhîm oları göre-gelür
Oları anda bulamaz yerinür

2541. Olar da ġayrı yire gitmiş imiş
Deve üstünden İbrâhîm ki ṣormış

2542. Dimiş ẖâtûn İsmâʿîl'i n'idersin
Degiller bunda görmedin gidersin

2543. Dinür İbrâhîm'e ṣovuḳ söz eyler
Ne baḳar yüzine ne ẖıdmet eyler

2531 "süẖanver" kelimesi **BL** ve **İÜ**'de "seẖünver" okunacak şekilde harekelenmiştir.

2532 ṭavarıyla: davar ile **(BL)**

2534 ṭavar: davar **(BL)**

2535 İsmâʿîl'le: İsmâʿîl ile **(BL)**

2542 ẖâtûn İsmâʿîl'i: ẖâtûnı İsmâʿîl **(BL)**

2543 ẖıdmet: ḥürmet **(İÜ)**

2544. Dimiş İbrâhîm ol ẖâtûna bunı
O dem dönmiş dinür Şâm'a yüzüni

Ḳāle İbrâhîm în vaḳt "ve câ'e İsmâʿîlü kellimû redde'l-bâb"*

2545. Gidüp İbrâhîm anlar eve geldi
Babañ gelmişdi sizi bulamadı

2546. Didi İsmâʿîl'e sen di o ḳosın
Ve tebdîl eylesün evi ḳapusın

2547. Dir İsmâʿîl ki ʿizzet eyledüñ mi **[92ᵃ BL]**
Aña eyüce sözler söyledüñ mi

2548. Bilür ki ʿizzet ikrâm eylememiş
Dir ol ʿavradı ol ânda boşamış

2549. Alur bir ġayri ẖâtûn dindi anda
Gelür İbrâhîm anda ol zamânda

2550. Yine bulunmaz oġlı ile Hâcer
O ẖâtûn ḥażrete dir ḳapu açar

2551. Ṣafâ geldüñ deyu eylemiş ikrâm
Olar ḳanda idügin ider iʿlâm

2552. Yolıñ tozunı silker üzerinden **[66ᵇ İÜ]**
Başın yuyup ḳonuḳlar ol dilinden

2553. Deveden inmeyüp di oġluma dir
Bu ev ḳapusın itmiş eyü tedbîr

2554. **H̱udâ emr eylemiş benüm-çün ev yap**
Saʿâdet dârına fetḥ oldı ebvâb

2555. H̱aberde şöyle gelmişdür muḳaddem
Yapupdı Kaʿbe'yi Ḥażret-i Âdem

2544 yüzüni: yönüni **(İÜ)**

* "Hz. İbrâhim o zaman, 'İsmâîl geldiğinde söyleyin kapıyı kapasın' dedi" anlamına gelen bu ibâre hadis-i şerifte "ve ḳūlî lehu yugayyirü ʿatebete bâbihi" şeklinde olup "(İsmâil'e) söyle, kapısının eşiğini değiştirsin" mânâsındadır. (Buhârî, "Enbiyâ", 38)

2546 sen di: di sen **(BL)**

2554 **İÜ**'de "emr" yok.

2556. Ṭavâf eyledi dindi Ḥażret-i Nûḥ
Yuḳaruda yazılmış idi meşrûḥ

2557. Ṭûfân-ı Nûḥ'dan Kaʿbe ṭaşlarını
Bulurlar alınan ṭaġda yerini

2558. Ferişteh emr-i Ḥaḳ'la eyledirler
ʿİlm ıssı bunı ṣaḥîḥ didiler

2559. Göge aġmaḳda Kaʿbe'ye dimişler
Anı ʿilm ehli câ'iz görmemişler

Ve iẕ bevve'nâ li-İbrâhîme mekâne'l-beyti*

2560. Dimiş Sâre'ye İbrâhîm ki taʿcîl **[92[b] BL]**
Ḫudâ İsmâʿîl'e taʿẓîm ü tebcîl

2561. İdüp Kaʿbe'yi yanında yapuñ dir
Olara varmaġa olına tedbîr

2562. Varup ḫoşnudlaşalum anlar ile
Olar nerm ola ṭatlu diller ile

2563. İşidüp Sâre dir varmaḳ gerekdür
Hemân durmayuban yol yaraġın gör

2564. Gelürler göç ile Kaʿbe yerine
İder daʿvet dir İsmâʿîl evine

2565. İder ḫıdmet kemâl-ile olara
Olugelindi ḫıdmet ululara

2566. Burûdet refʿ olur cümle aradan
Muḥabbet virmiş anlara Yaradan

Ḥażret-i İbrâhîm ʿaleyhi's-selâmıñ Kaʿbe-i Şerîf binâsına mübâşeretleridür**

2567. Dinür başladı İbrâhîm binâya
El açmışlar olar cümle ṣenâya

---

* "Bir zamanlar İbrâhim'e Beytullâh'ın yerini hazırlamıştık…" (el-Hac 22/26)

2563 durmayuban: ṭurmayuban **(İÜ)**

** ʿaleyhi's-selâmuñ: ʿaleyhi's-selâm **(İÜ)**

2568. Senüñ emrüñ edâsın eyle âsân
Ki cümle ḫalḳ idensin ins-ile cân

2569. Didüñ **kün** eyledüñ var kâ'inâtı
Viren sensin resûle muʿcizâtı

2570. Ne ḳudret var binâya bende yâ Rab
Senüñ luṭfıñla olısardurur hep

2571. Deyu itmiş niyâz Perverdigâr'a **[67ᵃ İÜ]**
Revâdur yüz dutulmaḳ iʿtiẕâra

2572. Dimiş yâ Rabbî ṭûl u ʿarż ne-miḳdâr
Müdâm sensin ki yoġı idici var

2573. O Ḳādir dir bulut göndermiş ol ân
Şu bulutdır numûne idin iẕʿân

2574. Buyurmış Ḫâlıḳ-ı Ḫallâḳ-ı ʿâlem **[93ᵃ BL]**
Numûnedür cihân içre müsellem

2575. Muḳaddem Kaʿbe'ye ṭaş alınan ṭaġ
Biri Ṭûr biri Mînâ ṭaşları ṣaġ

2576. Ebû Ḳubeys biri birisi Cûdî
Olaruñ ṭaşıdur Kaʿbe vücûdı

2577. Feriştehlere emr ider o Yezdân
O ṭaşları getüriñ dir o Deyyân

2578. Ḥacerü'l-esved'i Cibrîl getürmiş
Ḫudâ emri ile cennetden almış

2579. Ḳonulmış rükn-i Kaʿbe'de bil ol ṭaş
Ḳomış ol ṭaşı İbrâhîm ḳarındaş

2580. Ṣaʿâdet ol kişiye kim o ṭaşa
Yüzin sürdükde ʿibret ile ṭaşa

2569 "**Kün**", el-Bakara 2/117; Âl-i İmrân 3/47, 59; el-En'âm 6/73; en-Nahl 16/40; Meryem 19/35; Yâsin 36/82; Ġāfir 40/68'de geçen bir ibâre olup Allâh'ın "Ol!" emrini ifâde etmektedir. // kâ'inâtı: kâyinâtı **(BL, İÜ)**

2572 yâ Rabbî: yâ Rab **(BL)**; ʿarż: ʿarżı **(BL)** // Müdâm: Ûlâ **(BL)**

2575 alınan: ileten **(BL)** // ṣaġ: ḍaġ **(İÜ)**

2581. Bulur üç yılda itmâm Beyt-i Ġufrân
Günâhlar ʿafv olur buyurdı Raḥmân

2582. Yedi yıl durdı dir İbrâhîm anda
Ki ḥac erkânın eyledi ʿayânda

2583. Alup İbrâhîm evlâd-ıla ezvâc
Çıḳar ṭaġa dir itmâm bula bu ḥâc

2584. El açup ḳıldı dir Ḥaḳ'dan temennâ
Dir İbrâhîm'le cümle Sâre Ana

Tażarruʿât-ı İbrâhîm Peyġamber u İsmâʿîl Peyġamber u İsḥâḳ Peyġamber ʿaleyhimü'-selâm u Ḥażret-i Sâre Ana vü Hâcer Ana

2585. Dir İbrâhîm İlâhâ kim bu Beyt'e
Gele ḥac itmege ḳudreti yite

2586. Olaruñ pîrlerin baña ʿaṭâ it
Duʿâmı eyle maḳbûl ḥürmet-i Beyt

2587. Dir İsmâʿîl siyeh ḳır ḥacca gele
İlâhâ ben ḳuluña hibe eyle

2588. Dimiş İsḥâḳ yigitlerden geleni **[93ᵇ BL]**
ʿİnâyet eyle yâ Rab baña anı

2589. Dimiş Sâre Ana yâ Rab ḫavâtûn
Gele ḥacca dileye senden ödün

2590. Baña baġışla anları İlâhî
Ḫavâtûn çekeler Kaʿbe'ye râhı

2591. Dimiş Hâcer ḳaravaşı ki yâ Rab **[67ᵇ İÜ]**
Ne deñlü ḳaravaş ḥacca gele hep

2592. Baġışla anları ben câriyeñe
Beni ḫayr ile anlar daḫı aña

2581 Raḥmân: Ġufrân **(BL)**
2584 İbrâhîm'le: İbrâhîm ile **(BL)**
2587 siyeh: sepe **(İÜ)**
2590 çekeler: çekilür **(BL)**

2593. Nidâ irgürmiş anlara Ḫudâ dir
Olındı cümle ḥâcetler revâ dir

Emr-i Ḥaḳ ile Ḥażret-i İbrâhîm Nebî ʿaleyhi's-selâm nidâ eyledügidür

2594. Nidâ emr itdi İbrâhîm'e Hâdî
Olur İbrâhîm ol dem içre nâdî

2595. Çaġırup yâ Muḥammed ümmeti di
İdüñ ḥac itmege siz niyyeti di

2596. Dir İbrâhîm ṣîtını ṣadâmuñ
Ḳulaġına sen irgür ḫâṣ u ʿâmuñ

2597. Dimiş senden çaġırmaḳlıḳdur ancaḳ
İrişdürmek benümdür didi pes Ḥaḳ

2598. Çıḳar ṭaġa dir İbrâhîm nidâya
Ve ol dem aġız açuban ṣadâya

2599. Dimiş İbrâhîm ümmet-i Muḥammed
Ḫudâ yapdurdı Kaʿbe'yi mücedded

2600. Gelüp ḥac eyleñüz raḥmet bulasız
O Raḥmân luṭfıla yarlıġanasız

2601. O Ḳādir dir ki İbrâhîm avâzın
İşidür maġrib u meşrıḳ ṣadâsın

2602. Ana raḥminde vü ata bilinde **[94ᵃ BL]**
Ḳıyâmet günine dek gelecekde

2603. Ne ḳadar rûḥ u nefs anı işitdi
Gelecekdür olar Kaʿbe'ye geldi

2604. Dimişler işidenler cümle lebbeyk
Olar Kaʿbe'ye varurlar bilâ şek

2605. Kerîmsin ḳudretüñ ıẓhâr idersin
Kimin oġlan kimin ebkâr idersin

2595 Çaġırup: Çaġır dir **(İÜ)**
2597 pes: dir **(İÜ)**
2598 Ve: Dir **(İÜ)**

2606. Dimiş İbrâhîm ol Ḥayy-ı Ḳadîm'e
İdüp İsḥâḳ'a iḥsân-ı ʿaẓîme

2607. Bilinden biñ peyġamberi anuñ
Getürirsin bilür ḫâṣ ile ʿâmuñ

2608. Ya İsmâʿîl'e ne eyledüñ iḥsân
Buyurġıl ki anuñla sevine cân

2609. Dimiş dir ol Kerîm-i müsteʿân bil
Aña olanı taʿbîr itmeye dil

2610. Bilinden getürem peyġamber anuñ
Ola serveri cümle enbiyânuñ

2611. Bu cümle ḫalḳ uma andan şefâʿat **[68ᵃ İÜ]**
Olalar behremend yevmü'l-ḳıyâmet

2612. Ḫalîlümsin bugün ʿâlemde sen ki
Şefâʿatine muḥtâcsız bilüñ ki

2613. Dimiş **elḥamdülillâh** işidicek
O Ḫatmü'l-enbiyâ'ı dir bilicek

2614. Getürürsin çü aṣlımdan Resûl'i
Bulalar ḫalḳ-ı ʿâlem ṭoġrı yolı

2615. Anuñ şükrânesi İbrâhîm ider
Biñer deve ḳoyun ḳurbânı gider

2616. Ve biñ öküz daḫı yanınca kesmiş
Kimin çigle virür kimini pişmiş

2617. Nice ḳurbân fedâ cânın ider merd **[94ᵇ BL]**
Ḥabîb-i Ḥaḳdurur taḥḳīḳ Muḥammed

2618. Ṣalavât ü selâm Aḥmed'e olsun
Ḳubûr-ı müslimîn nûr-ile dolsun

2619. Deye her sâmiʿîn burada âmîn
Muḥammed şefḳatine ire yarın

2606 İsḥâḳ'a: İsḥâḳ **(İÜ)**
2616 Kimin: Kiminin **(İÜ)**
2618 dolsun: ṭolsun **(İÜ)**

2620. İder endîşe İbrâhîm dinilür
Dimiş mevtânuñ emri nice olur

2621. Yine dirilmege çâre olur mı
ʿAceb bu ḥâl ile bunlar ḳalur mı

Keyfe tüḥyi'l-mevtâ ḳāle evelem tü'min*

2622. Ḫudâ-yı Ẕü'l-celâl İbrâhîm'e dir
Bu ḥikmet ḳalbiñe itmedi mi yir

2623. Velî ḥikmetüñe yoḳdur nihâyet
Yine görmek diler ol tâze ʿibret

Ḳāle feḫüẕ erbaʿaten mine'ṭ-ṭayri feṣurhünne ileyk**

2624. Buyurmış orada İbrâhîm'e Ḥaḳ
Boġazla dört ḳuşı ḳudretime baḳ

2625. Parala etlerin ḳarışdur elle
Olarıñ cümlesin dört ḥiṣṣe eyle

2626. Ve her ḥiṣṣeyi ḳo bir ṭaġa ol dem
Benüm ḳudretime sen açasın fem

2627. Dir İbrâhîm ḳaz u ṭâvus ḫorosı
Ve ḳarġa ile kesilmiş revâsı

2628. Ḫudâ emrince dir dört ḥiṣṣe ider
Birer ṭaġ depesine ḳor da gider

2629. Irâḳdan baḳuban gözledi ḳudret
O ḳuşlar ṣaġ olup uçar ne ḥikmet

2630. Dimiş murġlar dinür faṣîḥ zübânla **[95ᵃ BL; 68ᵇ İÜ]**
Şehâdet kelimesin zinde ḥâlle

---

* "[İbrâhim Rabbine] Ölüyü nasıl diriltiyorsun (demişti). Rabbi ona: Yoksa inanmadın mı, dedi." (el-Bakara 2/260)

** "Öyleyse dört tane kuş yakala, onları yanına al… buyurdu." (el-Bakara 2/260)

2625 elle: el ile **(İÜ)**

2627 ṭâvûs: ṭâvûs u **(İÜ)** // kesilmiş: gelmiş **(İÜ)**; revâsı: râvesi **(BL)**

2628 depesine: depesinde **(BL)**

2630 faṣîḥ zübânla: ṣaḥîḥ zebânla **(İÜ)**

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

2631. Su'âl İbrâhîm'e câ'iz olupdur
Cihân murġında bunları bulupdur

2632. Cevâp bunlarda ḫâṣa söylemekde
Dinür ḳazı ḥarîṣ rızḳ istemekde

2633. Ve ṭâvus cilve ıssı ḳarġa ʿayyâr
Ḫoros cimâʿ müdâmî eylemez ʿâr

2634. Bu ḥallerde olınur ise bilgil
Beḳā yoḳdur olursın ḫâk ile kil

2635. Bulardan ṣoñra İbrâhîm-i ḥażret
Yigirmi üç sene ʿömründe müddet

2636. Bulup âḫir beḳāya ḳıldı rıḥlet
Ḫudâ itmiş ola ʿizzetle ḥürmet

2637. O cümle enbiyâ vü evliyânuñ
Oḳunsun ruḥlarına etḳıyânuñ

Fâtiḥa*

Ḳıṣṣa-i Lûṭ Nebî ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ- ṣalʿâtü ve's-selâm**

2638. Ṣâm eṭrâfına gelmiş Lûṭ-ı ḥażret
İder ḫalḳı müdâmî dîne daʿvet

2639. Nice ḳavm aña îmân getürürler
Ki taḥḳîḳ Lûṭ peġamberdür bilürler

2640. Olaruñ bâġ u bostânına yolcı
Olardur dir ḫarâbı bâġ idici

2641. Bu ḥâlden ʿâciz olmışlar imiş ḫalḳ
Belâ çekerler imiş bundan esbaḳ

2642. Olara vesvese virür dir İblîs
Olara ögredür mekr-ile telbîs

2632 ḳazı ḥarîṣ: ḳaz ḥarîsi **(BL)**

* **BL**'de "Fâtiḥa" yok.

** **BL**'de başlık "Ḳıṣṣa-i Lûṭ Nebî ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

2642 ögredür: ögrede **(BL)**

2643. Baġa gireni yefʿalleyiñüz dir **[95ᵇ BL]**
İder ilḳā bu fiʿli dir o ḫınzîr

2644. Bu fiʿle dir ṭaṭandırmış o şeyṭân
Yaramaz işlere mâyildür insân

2645. İşidür Lûṭ peyġamber bu işi
Bunı itmez biliñüz eyü kişi

2646. Er oġlana olınmaz bu aṣl-ı ḥâl
Sizi şeyṭân biliñüz itmiş ıḍlâl

2647. Nikâḥsız ʿavrada varmaḳ ḫaṭâdur
Üzeriñüze ḫod nâẓır Ḫudâ'dur

2648. Ḫudâ'dan ḳorḳ u peyġamberden utan **[69ᵃ İÜ]**
Bu fiʿli işleyendür oda yanan

2649. Dimişler Lûṭ'a peyġamberimüzsin
Ne didük dimişüz sen de bilürsin

2650. Bu sözi söyleme sözüñ ṭutulmaz
Senüñ sözüñe min baʿd uyulmaz

2651. Dimişler Tañrı'dan senden de bezdük
İşimüz biri birimizle düzdük

2652. Olar kâfir olurlar cümle yeksân
Yavu ḳılmışlar anlar dîn u îmân

2653. Yedi yıl geçdi dir bu nevʿ ile hep
Dir imiş Lûṭ olara ḥaḳ dîne ṭap

2654. Şehirden sürdiler dir Lûṭ'ı anlar
Olur dînsiz o şeyṭâna uyanlar

Femâ vecednâ fîhâ ġayre beytin*

2655. Duʿâ eyler o ḳavm içün dinür Lûṭ
Olur dir orada Cibrîl mevcûd

2643 yefʿalleyiñüz: yefʿalliñüz **(İÜ)**

2648 ḳorḳ u: ḳorḳu **(BL)**

2651 İşimüz: Biz işimüz **(BL)**

* "Zaten orada bir ev halkından başka kimse bulmadık." (ez-Zâriyât 51/36)

2656. Ve dört ferişte bile geldiler dir
Melek-sîmâ vü maḥbûb yüzlüler dir

2657. Olar tebdîl-i ṣûret itdiler dir **[96ᵃ BL]**
Bu dem diñle ki neye vara taḳdîr

2658. Dinür Lûṭ ḫâtûnı kâfire zendür
Ḫayırlu işleri dâ'im bozandır

2659. Dimiş ol ḳavme ḳonuḳ geldi ḫûblar
Ne ḫûblar belki anlardur melekler

2660. Sizi yıġlındırup kendüsi işler
Gelüben göriñüz yâd u bilişler

2661. İşidüp Lûṭ ḳapusına gelürler
Ṣanurlar ki ḳonuḳları alurlar

2662. Dimişler vir ḳonuḳlaruñı bize
Yâḫûd olursın işte rîze rîze

2663. Bizi yıġup sen işlersin ol işi
Bilür işledigüñ irkekle dişi

2664. Dimiş ḥâşâ ki benden gele bu iş
Dimiş ḳonuġıma gelmeye teşvîş

2665. Vireyim ḳızlarum şerʿ-ile aluñ
Ola tâ ḳızlarımdan dir ʿayâluñ

2666. Ġarîbdür degme ḳonuḳlara zinhâr
Aḳan yaş dir gözümden oldı enhâr

Yâ ḳavmi hâ'ülâ'i benâtî hünne eṭharü leküm*

2667. Nikâḥ ile vireyim ḳızlarumı **[69ᵇ İÜ]**
Tek incitmeñ dimiş ḳonuḳlarumı

Ḳālû leḳad ʿalimte mâ lenâ fî benâtike min ḥaḳḳin**

2668. Dimişler n'idelüm ḳızlaruñı biz
Hemân virgil bize ḳonuḳları tîz

2659 belki anlardur: her birisi bir **(İÜ)**

* "Ey kavmim, işte şunlar kızlarımdır (onlarla evlenin), sizin için onlar daha temizdir." (Hûd 11/78)

** "Dediler ki: Senin kızlarında bizim bir hakkımız olmadığını biliyorsun." (Hûd 11/79)

2669. Kelâm-ı Lûṭ'ı anlar diñlemezler
Ḳonuḳ almaġa ârâm eylemezler

2670. Bükâya başladı dir Ḥażret-i Lûṭ **[96ᵇ BL]**
Olardan olmadı dir ẕerre ḫoşnûd

2671. Dimiş dir Cebre'îl aġlama aña
Ḫaber getürmege gelindi saña

İnnâ rüsülü Rabbike*

2672. Feriştehlerüz imdi bil bizi sen
Senüñ işüñ olupdur saña aḥsen

2673. ʿAẕâb irişdi Ḥaḳ'dan bunlara bil
Ḳanadın ṭayamış ḳapuya Cibrîl

2674. Ḳapuyı yıḳup almaġa hücûmı
İderler ol ḳabîle-i nücûmı

2675. Ḳanadıyla urur Cibrîl duranı
Olur aʿmâ dir orada olanı

2676. Dimişler Lûṭ'a sen bizi kör itdüñ
Siḥr ile bize sen ki ne itdüñ

2677. Olar gide ḳalavuz biz senüñle
Belâyı başuña aldıñ elüñle

2678. Seḥer irdükde seni öldürevüz
Dimişler ḳızlaruñ esîr idevüz

2679. Dimiş Lûṭ Cebre'îl'e eyle taʿcîl
Bular yaman kişilerdür ṣaḥîḥ bil

2680. Dimiş ivme ʿaẕâb vardur bulara
Bulamaz dir bular bir ẕerre çâre

İnne mevʿidehümü'ṣ-ṣubḥu eleyse'ṣ-ṣubḥu bi-ḳarîb**

2681. Gice geçdi vü çünkim irte oldı
Seḥerden Cibre'îl Lûṭ'a buyurdı

2670 ḫoşnûd: ḫoşnûṭ **(BL)**

* İnnâ rüsülü Rabbike: Ene resûlü Rabbiki **(İÜ)** // "Biz Rabbinin elçileriyiz." (Hûd 11/81) **İÜ**'deki âyetin meâli: "Ben Rabbinin bir elçisiyim." (Meryem 19/19)

** "Onlara va'dolunan (helâk) zamanı, sabah vaktidir. Sabah yakın değil mi?" (Hûd 11/81)

Fe'esri bi-ehlike bi-ḳıṭʿin mine'l-leyli ve't-tebiʿ edbârehüm velâ yeltefit minküm eḥadün vemḍû ḥayṯü tü'merûn*

2682. Dimiş Cibrîl kimi dilerseñ iy Lûṭ **[97ᵃ BL]**
Mâl u ʿayâli ile oldı meşrûṭ

2683. Alup ol ḳavmüñi sen Şâm'a gitgil
Helâk olur bularla ʿavraduñ bil

2684. İdüp tenbîh o ḳavme didi zinhâr **[70ᵃ İÜ]**
Girüye baḳmaġı idinmegil kâr

2685. Ḫudâ'nun emri budur ki didüm ben
Yoluña yüri durma burada sen

2686. O şehrüñ ḳapusından Cebre'îl dir
Oları çıḳarur olmuşdı taḳdîr

Vemḍû ḥayṯü tü'merûn**

2687. Ḫudâ ḳanda buyurdı sen git anda
Göyer Cibrîl irişe vaḳt şu demde

Felemmâ câ'e âle Lûṭini'l-mürselûn***

2688. İrişdi dindi buyruk Cebre'îl'e
Ḳanadın ṣoḳdı Cibrîl dindi yire

2689. Yir altından yedi şehri alur dir
Hava yüzine yaḳlaşur gelür dir

2690. Ḫoros âvâzunı gökde melekler
İşidüp çekdi Cibrîl dir emekler

2691. Aşaġasın yuḳaruya getürmiş
Oları bir gezin cümle yitirmiş

2692. Helâk oldı ḳamusı dir olaruñ
Ḳomışdur Ḥaḳ elüñde iḫtiyâruñ

---

* "Gecenin bir bölümünde aile fertlerini yola çıkar, sen de arkalarından yürü. Sizden hiç kimse sakın dönüp de ardına bakmasın; istenen yere gidin." (el-Hicr 15/65)

2682 Cibrîl: Cebre'îl **(BL)**

2684 idinmegil: idinmeye **(İÜ)**

** "İstenen yere gidin." (el-Hicr 15/65)

*** mürselûn: mürselîn **(BL)** // "Elçiler Lût âilesine gelince…" (el-Hicr 15/61)

2693. Ṭarîḳ-i Ḥaḳḳ'a sâlik ol i mü'min
Mübeyyen eyledi saña H̱udâ dîn

2694. Varur Lûṭ ḳavmi ile Şâm'a dinür
Yedi yıl ʿömri daẖı Şam'da olur

2695. Dir İbrâhîm neslinden alurlar **[97^{b} BL]**
O Lûṭ ḳızlarına nikâḥ ḳılurlar

2696. İder dârü'l-beḳāya Lûṭ rıḥlet
O da dîn yolına çekmişdi zaḥmet

2697. Cezâkellâh ki ol dîne çalışdı
Taḥammüllik cefâsı başdan aşdı

2698. O Lûṭ rûḥına da Ümmü'l-Kitâb'ı
Oḳuyup bulasın bî-ḥad s̱evâbı

Fâtiḥa*

Ḳıṣṣa-i Yaʿḳūb Peyġamber ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi's-selâm**

2699. Di Yaʿḳūb ibn İsḥâḳ Lûṭ ḳızından
Olur Yaʿḳūb bil İsḥâḳ özinden

2700. Bilüñ Yaʿḳūb dimek İbrî dilince
Tetebbuʿ eyledüm bunı bulınca

2701. Aña Tañrı ḳulı dimek dinilür **[70^{b} İÜ]**
Ki Yaʿḳūb adı bunıñla bilinür

2702. Ḳaçan fevt oldı İsḥâḳ-ı Nebî dir
Olur Yaʿḳūb peyġamber dinür pîr

2703. Olur Kenʿân'da dir Ḥażret-i Yaʿḳūb
Anuñ evżâʿ u eṭvârıydı merġūb

2697 Taḥammüllik: Taḥammülliñ **(İÜ)**

* **BL**'de "Fâtiḥa" yok.

** **BL**'de başlık "Ḳıṣṣa-i Yaʿḳūb peyġamber ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

2699 ibn: bin **(İÜ)**

2703 eṭvârıydı merġūb: eṭvârıdur ẖûb **(İÜ)**

2704. Yedi ẖâtûnı var imiş didiler
On iki oġlı varmış muʿteberler

2705. Yedi ḳızı da olmış ol nebînüñ
Olardan ne ẓuhûr eyledi bilüñ

2706. Ve yüz yigirmi biñ er oldı ẓâhir
O Yaʿḳūb sünnetin dutardı ṭâhir

2707. Dimişler aṣl-ı İbrâhîm'e taḥḳīḳ
Benî İsrâ'îl evṣâfıyla taṣdîḳ

2708. Dutar sünnet-i İbrâhîm'i Yaʿḳūb
Oḳumış ṣuḥf-i İbrâhîm'i ol ẖûb

2709. Müdâm evlâd-ı Yaʿḳūb ʿilme meşġūl **[98ᵃ BL]**
Saʿâdetdür ʿilim ögrene oġul

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿalâ nebiyyinâ ve ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

2710. Dinür Yûsuf kemâl-i ʿilme ṭâlib
Olur ʿilmiyle cümleye o ġālib

2711. Sever Yûsuf'ı Yaʿḳūb cân u dilden
Ṣaḳınurdı müdâm anı elemden

2712. İdermiş rûz u şeb Yûsuf'a ʿizzet
Olup mâderi daẖı artdı şefḳat

2713. Dinür Yaʿḳūb'da mâl ṭavar çoġ idi
Mükemmel idi eksügi yoġ idi

2714. Üçer biñ ḳoyun oġullarına dir
Virür Yûsuf'a altı biñ bilinir

2715. Ḥased ḳopar buradan dinmiş anda
Olurlar cümlesi dir bir mekânda

2704 varmış: var imiş **(İÜ)**

2705 nebînüñ: velînüñ **(BL)**

2708 Oḳumış: Oḳurmış **(İÜ)**

2709 İkinci mısrâdaki "ögrene" kelimesi **BL**'de iki defa yazılmış.

* **BL**'de başlık "Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

2713 ṭavar: davar **(BL)**

2716. Ḳoyun seyrine gitse ġayrı oġlı
İderdi Yûsuf'ı ʿilm üzre şuġlı

2717. Ayırmaz gözüni Yûsuf yüzinden
Ṣaḳınur anı dir kendü özinden

2718. Perîşân-ḫâṭır olur ġayrı ferzend
Dilerler göstereler Yûsuf'a fend

2719. Şu vaḳte irdi dir düş gördi Yûsuf
Ziyâde oldı iḫvânda te'essüf

2720. Dimiş rü'yâsını ḥażret-i pîre
Bu âyet maʿnîsi gözine ire

İnnî ra'eytü eḥade ʿaşere kevkeben ve'ş-şemse ve'l-ḳamere ra'eytühüm lî sâcidîn* **[71ᵃ İÜ]**

2721. Dir on bir yıldız u güneş ile ay
Baña secde iderler nedürür re'y

2722. İşidicek dimiş Yaʿḳūb ṣaḳın sen **[98ᵇ BL]**
Bu iḫvânuña dimemekdür aḥsen

Lâ taḳṣuṣ rü'yâke ʿalâ iḫvetike feyekîdû leke keyden**

2723. Saña mekr itmeyeler bil ḥasedden
Ola ki çıḳmayalar idi ḥadden

2724. Bu sûreyi Ḫudâ virmiş resûle
Muḥammed'dür ki bâʿiṯdür vüṣûle

2725. Ṣalavât âline evlâdına hem
Çehâr yâri bile bunda müdġam

2726. Buyurmış ol Raḥîm bu ḳıṣṣa içün
Bu ḳıṣṣa görklüdür dir o Bî-çûn

2718 göstereler Yûsuf'a: Yûsuf'a göstereler **(İÜ)**

2720 gözine: görüne **(İÜ)**

* "Ben (rüyamda) on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederlerken gördüm." (Yûsuf 12/4)

2721 Dir on bir yıldız: Dimiş on yıldız **(BL)**

** **BL**'de sadece "Lâ taḳṣuṣ rü'yâke ʿalâ iḫvetike" kısmı var. // "Rüyanı sakın kardeşlerine anlatma, sonra sana bir tuzak kurarlar!" (Yûsuf 12/5)

Naḥnü naḳuṣṣu ʿaleyke aḥsene'l-ḳaṣaṣ*

2727. Dimiş Yezdân Resûl'e yâ Muḥammed
Saña yekrek ḥikâyet didük Aḥmed

Bimâ evḥaynâ ileyke hâẕe'l-Ḳurʾâne ve in künte min ḳablihi lemine'l-ġāfilîn**

2728. Buyurmışlar ki evvel ġāfil idüñ
O sûreyi bu dem içinde gördüñ

2729. Dinür Ḥażret-i ʿÖmer ḳapusında
Otururdı gelüp anda yehûda

2730. Mübâḥeṣe iderler ḥażret ile
Ḥikâyet âyeti dir bizde bile

2731. Ḥikâyet Yûsuf'ıñ var bizde mesṭûr
Size de geldi mi dir ola maʿẕûr

2732. ʿÖmer işitdi dir geldi Resûl'e
Yehûda ḫaberi irdi vüṣûle

2733. Melûl oldı Resûlullâh dimişler
Ḫudâ'yı gör ki inʿâm ne bağışlar

2734. Bu sûre nâzil oldı dirler ol ân **[99ᵃ BL]**
Bu ḥikâyeyi diñleñ didi Sübḥân

2735. Ve bir ḳavlde daḫı oldı taḳrîr
Olur hicret-i nebevîde taḥrîr

2736. Nice ḳavm uyuban gelmiş bile dir
Resûl'e eylemişler şöyle taʿbîr

2737. Ḥikâyet ile Ḳurʾân nâzil olsa
İşitmedügimüz nesne bilinse

---

* "(Ey Muhammed!) Biz sana geçmiş milletlerin haberlerini en güzel şekilde anlatıyoruz." (Yûsuf 12/3)

** min ḳablihi: min ḳablü **(BL)** // "Biz, sana bu Kur'an'ı vahyetmekle [geçmiş milletlerin haberlerini en güzel bir şekilde anlatıyoruz]. Gerçek şu ki, sen bundan önce (bu haberleri) elbette bilmeyenlerden idin." (Yûsuf 12/3)

2731 Size de geldi mi: Size diñle diyem **(İÜ)**

2738. Resûlullâh duʿâ itmişdi fi'l-ḥâl
O ânda Cebre'îl açar dinür bâl

2739. Getürür Sûre-i Yûsuf'ı dindi **[71^{b} İÜ]**
Bu ḥikâye o sûrede bilindi

2740. Ve bir niceleri ḳılmış rivâyet
Dinür ʿÂişe Ana'dan ḥikâyet

2741. Resûlullâh'la gitmişler sefere
İrişmişler o seferde ẓafere

2742. Dimiş dir ol raḍıyallâhu ʿanhâ
Otururmış Resûlullâh tenhâ

2743. Göñül darlıġın açmaġa ḥikâye
ʿİnâyet umaram Ḥaḳ'dan ʿaṭâya

2744. Teveccüh eyledi dindi Resûl'i
Müyesser oldı sûrenüñ vüṣûlı

Beyân-ı taʿbîr-i rü'yâ

2745. İder taʿbîr o demde pîr-i rü'yâ
Dimiş ki anca kişi saña uya

2746. Peyġamber olup ʿâlim olasın
Merâtîbimi benüm sen bulasın

2747. Ḳarındaşları Yûsuf'ıñ işitdi
Görüñ iḫvânını aña ne itdi

2748. Gelürler bir araya cümle iḫvân **[99^{b} BL]**
Bize Yûsuf urupdur nice peykân

2749. Bu hicrânı niçe bir çekelüm biz
Anı öldürelüm ki örtüle iz

2740 Bu beyitten "**Beyân-ı taʿbîr-i rü'yâ**" başlığına kadar olan kısım **H** nüshasında bulunmamaktadır (bk. vr. 80^{a}).

2743 darlıġın: ṭarlıġın **(İÜ)**

2747 iḫvânını: iḫvânın **(İÜ)**; ne itdi: ne iş itdi **(İÜ)**

Uḳtülû Yûsufe evi'ṭ-raḥûhü arḍen*

2750. Bıraġalım ḳuyuya ḳatl idüben
Babamızuñ etegini dutuban

2751. İdelüm ḫidmeti ol pîre bî-ḥad
O deñlü ola ki olınmaya ʿad

2752. Bizi maḳbûl göre yanında ol pîr
Olur günâha tevbe ile tedbîr

Kāle ḳāʾilün minhüm lâ taḳtülû Yûsufe**

2753. Ḳuyuya bıraġuñ ḳatl itmeñ anı
Dimiş birisi ḳatl itmek gümânı

2754. Bize düşmeye itmeklik anı dir
Görelüm burada ne ola taḳdîr

Yelteḳıṭhü baʿḍü's-seyyâreti***

2755. Ḳuyuda ölmeyüp diri çıḳa ol
Birisi alubanı idine ḳul

2756. Bu ḳavli eyleyüp Yaʿḳūb'a dirler **72ª İÜ]**
Cemîʿi aḳraba seyre giderler

2757. Bize de vir icâzet Yûsuf ile
O da seyr ide bizüm ile bile

2758. Dimiş Yaʿḳūb varuñ siz seyriñüze
Ḳoyıñ Yûsuf'ı yoldaş ola bize

2759. Görürler ki icâzet virmez ol pîr
Ol iḫvân yüridiler Yûsuf'a dir

---

* Uḳtülû: Ev uḳtülû **(BL)**; evi'ṭ-raḥûhü: evi'ṭ-raḫûhü **(İÜ)** // "(Aralarında dediler ki): Yûsuf'u öldürün veya onu (uzak) bir yere atın." (Yûsuf 12/9)

2750 dutuban: ṭutuban **(İÜ)**

2751 ḫidmeti: ḫidmet **(İÜ)**

* "Onlardan biri: Yûsuf'u öldürmeyin… dedi." (Yûsuf 12/10)

2754 itmeklik: itmeñ siz **(İÜ)**

*** "…Geçen kervanlardan biri onu alsın (götürsün)…" (Yûsuf 12/10)

2756 Cemîʿi: Cemîʿan **(İÜ)**

2760. Dimişler iy bizüm nevrestemüz gül **[100ᵃ BL]**
Senüñ şevḳuña olduḳ cümle bülbül

2761. Gidelüm gel bile ṣaḥrâya seyre
Cihândan bir nefes aluna behre

2762. Senüñ meyliñ ola peder açar râh
Ki biz yıldızlar içre sen de iy mâh

2763. Bile ol faḫrimizsin cânımızsın
Ḳarındaşlar içinde varımızsın

2764. Ḳoyun ḳuzı yeyüben ẕevḳ idelüm
Babaña söylegil bile gidelüm

2765. Olaruñ aldanur ṭatlu diline
Tevaḳḳuf eyle ki bu râz biline

2766. Varurlar Ḥażret-i Yaʿḳūb'a anlar
Aña maʿlûmdı eyüyle yamanlar

2767. Ḳażâ gelse baṣîret baġlanur bil
Anı defʿ idemez cemʿ olsa ger il

2768. Temellüḳ eylemiş Yûsuf o demde
Olaruñ sözi ṣınmaya o demde

2769. Dimişler iy peder çün Yûsuf ister
İcâzete niçün açmayasın der

Lâ te'mennâ ʿalâ Yûsufe*

2770. Bize Yûsuf'ı inanmaz mısuz siz
Biḥamdillâh ki ḳarındaşlaruz biz

Ersilhü maʿanâ ġaden**

2771. İcâzet vir teferrüce çıḳalum
Yeyüp içmekde anı ṣaḳlayalum

2766 maʿlûmdı: maʿlûm idi **(İÜ)**

* te'mennâ: te'menünâ: **(İÜ)** // "[Ey babamız! Sana ne oluyor da] Yûsuf hakkında bize güvenmiyorsun?" (Yûsuf 12/11)

** Ersilhü: Ersil **(BL)** // "Yarın onu bizimle berâber (kıra) gönder…" (Yûsuf 12/12)

2772. Dimiş Yaʿḳūb ki siz ġāfil olasız
Benüm ḳuzumı ḳurda ḳapdurasız

Ḳālû leʾin ekelehü'ẕ-ẕiʾbü* **[100ᵇ BL]**

2773. Göñüllerine ḳurd reʾyin düşürdi
Olaruñ çig kelâmını bişürdi

2774. Dimişler ḳurd gelemez ḳorḳusından **[72ᵇ İÜ]**
Ki biz ḳuvvetliyüz bilürsin andan

2775. İcâzet virüben Yûsuf'a dimiş
Ḳocayın gel seni boyuma iriş

2776. Ḳoḳayın gerdenüñ gel iy yüzi gül
Görme mi gül ruḫıñda yine sünbül

2777. Seni bir daḫı kim bilür görem mi
ʿAceb seni görem mi görmeyem mi

2778. Dimiş oġullarına bunı baña
Getürüñ ki bil ıṣmarlandı saña

2779. Oġulları n'ola olsun dimişler
O ḫudʿa râhına dir yürimişler

2780. Bozar tedbîri taḳdîr şüphe yoḳdur
Bu râhda söylenecek ḳıṣṣa çoḳdur

2781. Ḳazalar ḳuyuyı ardıñca yârân
Sen anı dost bilüp olına seyrân

2782. Muṣîbetdür güler düşmen kişiye
Ḫudâ ḥâfiẓ ola merde dişiye

Felemmâ ẕehebû bihî ve ecmeʿû**

2783. Çıḳar Kenʿan'dan ṭaşraya iḫvân
Olar içinde Yûsuf şâd u ḫandân

---

* "Dediler ki: eğer onu kurt yerse…" (Yûsuf 12/14)

2773 çig: çiñ **(İÜ)**

** Onu götürüp de [kuyunun dibine atmaya] ittifakla [karar verdikleri zaman]…" (Yûsuf 12/15)

2784. Ḫırâm eyler çemende serv-ḳāmet
Ḫırâmına anuñ ḳopar ḳıyâmet

2785. Ḳażâ irmezden evvel caʿlî şâdî
Ḳulûba irüben virür neşâṭı

2786. O reftâr ile Yûsuf gider iken **[101ᵃ BL]**
O gülüñ pâyine dir batdı diken

2787. Gelür efʿî yılan gibi ol iḫvân
Ṣoḳarlar her ṭarafdan çıḳarup ḳan

2788. Serâsîme olup dir nedür aṣlı
Deli misüz ṣanurdım sizi uṣlı

2789. Günâhum ne beni neye urursız
Bu uruş ile beni öldürürsiz

2790. Dimişler ṣaġ mı ḳoruz ya seni biz
İrişdürdük hele saña elimiz

2791. Babamızı idüp sen kendüñe râm
Senüñ ile olurdı ṣubḥ-ile şâm

2792. Elümüzden alasın babamuzı
Görecek gözi ḳalmamışdı bizi

2793. Yalan düş söyleyüp inandururdıñ
Bugünki gün cezâñı işte buldıñ

2794. Deyüp urur o gül yüze ṭabanca **[73ᵃ İÜ]**
Yir itmişdür o meh ruḫsâra pençe

2795. Sürerler yire yir ider teraḥḥüm
Ġubâr olur ider aʿdâ tebessüm

2785 şâdî: şâẕî **(BL)**
2786 reftâr ile: reftârıyla **(İÜ)**
2787 Gelür: Gelüp **(İÜ)**
2793 inandururdıñ: inandurdıñ **(İÜ)** // işte: uşda **(BL)**
2794 meh: gül **(BL)**
2795 Ġubâr: Ġıbâr **(İÜ)**
2795 dîdeden: dîden **(İÜ)**

2796. Dimiş Yûsuf ki siz Ḥaḳ'dan utanuñ
Eliñüzle oda atmaġa cânuñ

2797. Urursız bu ne ḥikmet iy birâder
Beni sizüñle beslemişdi mâder

2798. Deyu aġlar dökülür dîdeden dür
Ne çâre bu da bana emr-i Ḥaḳ'dur

2799. Deyu virür ḳażâya ol rıżâyı
Seri ile anuñ açıḳdı pâyı

2800. Dilerler öldüreler anı iḫvân
Revâ degil bize eyleyevüz ḳan

2801. Yehûdâ dir bıraġuñ çâha diri **[101[b] BL]**
Çıḳarsa ala gide anı biri

2802. Şeşerler dindi muḳaddem ḳuşaġın
Söyündürmezler İbrâhîm çerâġın

2803. Çıḳarurlar ḳabâ vü pîrehenden
Berî ḳılurlar anlar ol elemden

2804. Durur ʿuryân dinür ol serv şimşâd
İder dir ney gibi zârı vü feryâd

2805. Resen baġlandı miyânına anuñ
Göre cevr ü cefâsını zamânuñ

2806. Görünmezdi anuñ ol mû miyânı
Dutar âhı zemîn u âsumânı

2807. Var imiş bir ḳuyı ol râh içinde
Bulamaz çıḳmaġa yir mâh içinde

2808. Dimiş dir iy pederüm sen esen ḳal
Kişiyi buñda ḳomaz eyü aʿmâl

Bu arada düşer dir çâha Yûsuf *

2809. Ṣalarlar çâha ol Yûsuf cemâli
Ḳalur atası göñlünde ḫayâli

---

* Bu arada: Burada **(İÜ)**

2810. Dinür Şemʿûn hemân ipini kesdi
Anı ölsün dimek olmışdı ḳaṣdı

2811. Ḫudâ öldürmedügi öldürülmez
O Yezdân taḳdîri sırrı bilinmez

2812. Ḫudâ Cebrâ'îl'e dir Yûsuf'ı dut
Ḳanâʿatdür bu çâhda aña dir ḳūt

2813. Vücûdına vecaʿ gelmesün anuñ
Göre eylügini râz-ı nihânuñ

2814. Dinür ḳuyu dibinde var imiş ṭaş **[73[b] İÜ]**
Ḫudâ emri ile yüceldür ol baş

2815. Ṣu üzre eylemiş ol ṭaş ḳarârı **[102[a] BL]**
Ḳodurmış Yûsuf'ı ṭaş üzre Bârî

2816. Dimiş Yûsuf o dem **elḥamdülillâh**
Beni düşmen elinden aldı Allâh

Ne görmüş diñle Yûsuf çâh içinde

2817. Dimiş ḳıṣṣa-i Yûsuf naẓm idenler
Ṭarîḳ-i naẓm üzerine gidenler

2818. Dinür İbrâhîm'e âteşde ḥulle
Ki cennetden gelüpdi Cebre'îl'le

2819. O ḥulle[y]i dinür ṭavḳ bükdi Yaʿḳūb
O ṭavḳı gerden-i Yûsuf'a ṭaḳup

2820. Dururmış gerdenünde görmemişler
Nedür aṣlını anuñ bilmemişler

2821. Gelüp çâha dinür Ḥażret-i Cibrîl
O ṭavḳı açuban geydürdi dir bil

2822. Yine ol tâze ḥulle oldı dinmiş
Anı Yûsuf o çâh içünde geymiş

2812 dut: ṭut **(İÜ)**
2818 gelüpdi: gelüpdür **(İÜ)**
2819 ṭaḳup: daḳup **(BL)**

2823. Virür çâha cemâli Yûsuf'ıñ fer
Açılmış ḥulle ile gül-i aḥmer

Ḥażret-i Yûsuf Nebî'ye ʿaleyhi's-selâm ḥâl dilüyle çâh kelâmıdur

2824. Lisân-ı ḥâl ile çâh Yûsuf'a dir
Ki peyġamber olursın olma dilgîr

2825. Bu çâhdan irgüre Ḥaḳ seni câha
Hezârân ḥamd ü şükr eyle İlâh'a

2826. Burada muntaẓırduḳ luṭf ide Ḥaḳ
Müşerref eylediñüz bizi el-ḥaḳ

2827. Virüldi ceddüñ İsmâʿîl'e zemzem
İder taʿẓîm o çâha ḫalḳ-ı ʿâlem

2828. Dilerdüm ben de yâd olam cihânda **[102[b] BL]**
Duʿâm maḳbûle irmişdür bu ḥâlde

2829. Ki düşmenler elinden bunda düşdiñ
O ân içinde Cibrîl'e irişdiñ

2830. Saʿâdete nişândur saña baña
Senüñle ḫalḳ-ı ʿâlem beni aña

Mükâleme-i ḥacer be-lisân-ı ḥâl

2831. Dimiş ṭaş ḥâl dili ile maḳāli
Ve taḳrîr eylemiş dir ḥasb-i ḥâli

2832. O ṭaş baġırlılar çün çekdiler baş **[74[a] İÜ]**
ʿAdû itmedügin itdi ḳarındaş

2833. Ḫudâ yâr olıcaḳ ne ġam ʿadûdan
Saña luṭfın irişdürdi puṣudan

2834. Yüceltdi beni senüñ-çün o Yezdân
ʿAdû ġamda ola sen ola ḫandân

2835. Yaradılalı dünyâ bunda ben de
Yatardum derd ü hicrân-ile bunda

2823 Bu beyitten 2852. beyte kadar olan kısım **H**'de bulunmamaktadır (bk. vr. 81[b]-82[a]).

2827 İsmâʿîl'e: İbrâhîm'e **(BL)**

2836. Saʿâdete irişdüm ḥamdülillâh
Bahaneñle ḫiṭâb eyledi Allâh

2837. İrişdüm sen gül-endâma burada
Olupdum ben muḳaddem dir burada

2838. Ḥacerü'l-esved'i ḳıldı ʿazîz Ḥaḳ
Ḳodı Kaʿbe'de ceddüñ bundan esbaḳ

2839. Cihân ḫalḳı yüzin sürmege muḥtâc
Ziyârâtına giderler ṣusuz aç

2840. Zamânda ben ḥacer de ḥażretüñle
Añılam dü cihânda ʿizzetüñle

2841. İrişdüm ḥamdülillâh Ẕü'l-celâl'üñ
ʿİnâyetiyle görmişüm cemâlüñ

Beyân-ı âb-ı çâh-ı Kenʿân* [103ᵃ BL]

2842. Bu dem içinde nevbet irdi ṣuya
İrer olmaz dinilmiş yaḫşi ḫûya

2843. Bu cümle âb cihânda çaġlamaḳda
Olup cârî müdâmî aġlamaḳda

2844. Beni çâh dibine irgürdi devrân
Cihân âyînesi çeşmüme pinhân

2845. Ḫudâya ḥamd ile çâh içre ḳaldım
Biḥamdillâh ki sen meh-rûya irdüm

2846. Sürer dinür o Yûsuf pâyine yüz
Ḥabâbı ol arada açdı dir göz

2847. Senüñle yâd olam zemzem-miṣâl ben
Ki yu cismiñi benden iy melek-ten

2848. ʿAzîz olam nice ki âb-ı zemzem
Beni ki içe marżâ ola emsem

2839 sürmege: görmege **(İÜ)**

* **İÜ**'de başlık "Beyân-ı âb-ı çâh" şeklinde.

2844 devrân: deverân **(BL)**

2848 marżâ: merżî **(BL)**

2849. Olaruñ ünsi ile eglenür dir
O bi'r içinde ḳılmış ḥüsn-i tedbîr

2850. Raṣad ʿilmün de taḥṣîl itmiş anda
Kevâkib seyri olunmış ʿamelde

2851. Olur seyyâre-i sebʿa o câhdan
Açalım buradan ḳapuyı rehden

Beyân-ı telbîs-i iẖvân [74ᵇ İÜ]

2852. Fesâdı eyleyüp gitmiş ol iẖvân
Boġazlar oġlaġı dir aḳıdur ḳan

2853. Yûsuf'ıñ gömlegine ḳan sürerler
Bu ḥâl üzere Yaʿḳūb'a irerler

2854. Bükâ şeklinde anlar aġlaşurlar
Ḳamu ʿâlem bu ḥâli ṭañlaşurlar

2855. Yalan söylenüben aġlana yalan [103ᵇ BL]
İder şeyṭân o göñülleri talan

2856. Dimişler düzme ẖaberleri anda
Ururlarmış olar kendüyi anda

İnnâ ẕehebnâ nestebiḳu ve tereknâ Yûsufe ʿinde metâʿinâ feʾekelehü'ẕ-ẕi'bü*

2857. Oyun oynayı segirtdük ilerü
Yûsuf espâb-ile ḳalmışdı girü

2858. Gelüp ḳurd pârelemiş Yûsuf'ı dir
Bu sözi işidicek babası pîr

2859. İnanmazsız bilürüz bize bunda
Bu dem şâhiddürür dem göñleginde

2855 söylenüben: söyleyüben **(İÜ)**

2856 ẖaberleri: ẖaberler **(BL)**

* "Biz yarışmak üzere uzaklaştık. Yûsuf'u da eşyamızın yanında bırakmıştık. (Ne yazık ki) onu kurt yemiş!" (Yûsuf 12/17)

2857 espâb-ile: esbâb-ile **(İÜ)**

2859 bize: bire **(BL)** // göñleginde: gömleginde **(İÜ)**

Ve câʾû ʿalâ ḳamîṣihi bi-demin keẕibin[**]

2860. Görür göñlekde tâze ḳanı Yaʿḳūb
Dem-i ḥayvân oları ḳıldı maʿyûb

2861. Dimiş ayırdıñuz Yûsuf'ı benden
Ḥasedle olduġı rûşen bu günden

2862. Ḫudâ ṣabr-ile vuṣlat vire bize
Ḳıla rüsvâylıġıñuz bunda size

2863. Sürüp yüzüne ḳanlı göñlegini
Cihânı dutmış-idi anca iñi

2864. Gözi bıñarlarından nehr aḳardı
Firâḳı Yûsuf'ıñ gözden çıḳardı

2865. Ṣorar Yaʿḳūb dir geldükde Cibrîl
Ḫudâ bilür anı taḥḳīḳ bilgil

2866. Dimiş Yûsuf'ımı ṣaḳlasa Yezdân
Beni ġama düşürmese o Ġufrân

2867. İder peyġām Ḫudâ'dan peyk-i Raḥmân
Baña ışmarlamadı anı ol ân

2868. Oġullarına ışmarladı anı **[104ª BL]**
Açılur ṣabr ile râz-ı nihânı

2869. ʿİtâb-ı Ḥaḳḳ'ı işitdükde Yaʿḳūb
Ol âteşle daḫı kül oldı yanup

2870. Dimiş Cebrâ'îl'e ʿAzrâ'îl'e ṣor **[75ª İÜ]**
Dirîġ itmez cevâbda bize maḳdûr

2871. O Yûsuf rûḥını ḳabż eylemiş mi
Aña ol dem içinde söylemiş mi

2872. Ḫaber getürdi dir ol peyk-i ḳudsî
Baña emr itmemişdür ḳudret ıssı

** **BL**'de "bi-demin keẕibin" yok. // "Gömleğinin üstünde sahte bir kan ile geldiler." (Yûsuf 12/18)

2860 göñlekde: gömlekde **(İÜ)**

2863 göñlegini: gömlegüni **(İÜ)**

2873. Anuñ cânını almadum o bilsün
Anı bulmaḳda yil gibi yügürsün

2874. Dimiş oġullarına ḳurdı bulıñ
Açılur ʿâḳıbet doġrusı yoluñ

2875. Varup bir ḳurd buluban getürürler
O Yaʿḳūb ḥażretine işte dirler

Hâẕâ ẕiʾbü ekele Yûsuf*

2876. Niçün yidüñ dimiş Yûsuf'ı iy ḳurd
Dimiş ol ḳurd bilür bu işi Maʿbûd

2877. O ḳurdı söyledür ol ḳādir Allâh
Yimediñ görmediñ Yûsuf'ı vallâh

2878. Benüm cinsüm daḫı yimedi anı
Aña degmedi ḥayvânât dehânı

2879. Çeker bil iftirâ ḥayvân u insân
ʿUyûbı setr idicidür o Sübḥân

2880. Bu ḥüzn ile geçürür güni Yaʿḳūb
Deyelüm ki nice olındı maṭlûb

2881. Ḫudâ-yı Rabb-i ʿizzet her ḳulunı
Belâ içre ḳomaz açar yolunı

2882. Ki ben de çekmiş-idim derd ü miḥnet **[104^{b} BL]**
ʿİnâyet ḳıldı yine Rabb-ı ʿizzet

2883. O Yûsuf çâh içinde âh iderdi
Semâ yüzine âhı râh iderdi

2884. İrişür sâʿati burc-ı şerefden
Çıḳara Ḳādir Allâh mâh-ı çâhdan

2885. Ḳonar kârbân yaḳınından o çâhıñ
Delv burcı imiş dir seyri mâhıñ

---

* İşte Yûsuf'u yiyen kurt!

2882 Bu beyit **H**'de yok (bk. vr. 82^{b}).

2885 seyri: seyr-i **(BL)**

2886. Gelür bir şaẖṣ oraya âb arayı
Ne ḥikmet gösterür diñle o Bârî

2887. Görür çâhı ol arada o teşne
Ḳova ṣalar o çâha daẖı iş ne

2888. O dem ḥabli görür inmekde Yûsuf
Hilâl itmişdi o mâhı te'essüf

2889. Żaʿf gelmişdi açlıḳla ḳuvâya
Yapışur emr-i Ḥaḳ ile ḳovaya

2890. Vedâʿ itmişdi Yûsuf ehl-i çâha **[75ᵇ İÜ]**
Çekildi emr-i Ḥaḳ ile o râha

2891. Çeker ol teşne de şevḳ-ile âbı
Anuñ olur o dem dünyâ ẖevâbı

2892. Çıḳar çâhdan ḳamer-veş nûr-ı Yezdân
Şaşurır ʿaḳlını ol demde ḥayrân

2893. Görürler ṣunʿ-ı Ḥaḳḳ'ı ehl-i kervân
Melekdür bu degil peri vü insân

2894. Ṣalavât getürüp ẖandân olurlar
Cemâl-i Yûsuf'a ḥayrân olurlar

2895. Ṣu mâliki ola dimiş kimisi
İdemezler bu insândan temîzi

2896. Dimiş Yûsuf ki insânum żaʿîfüm
Belâ endîşesi ile naḥîfüm

2897. Bu güft u gûda nâgehân ol iẖvân **[105ᵃ BL]**
Tefaḥḥuṣa gelürler cümle ol ân

2898. Görürler Yûsuf'ı anlarla sözde
Selâmet gördiler anı o gözde

2886 gösterür: ıssıdur **(İÜ)**
2888 O dem: ʿAdl-i **(İÜ)** // Hilâl: Helâk **(BL)**
2893 degil peri vü: degildürür bu **(İÜ)**
2896 insânum: insândan **(İÜ)**

2899. Dimişler bu ḳulumız ḳaçdı bizden
Ne ister bu arada şimdi sizden

2900. Diler Yûsuf ki deye ḳul degülem
Dimiş Şemʿûn işâretle di ḳulam

2901. Sükût ider o dem içinde ʿâḳil
Dimiş ʿİbrî dilünce dindi nâḳıl

2902. Üşendük biz bu ḳuldan ṣataruz dir
Bahâsını yabana ataruz dir

2903. Dinür birine Melik ibn Ṭuġrây
Nişânlayup orada eylemiş rây

2904. Ṣatuñ ʿaybı ile bu ḳulı baña
Degil ḥâżır virecek nesne aña

2905. Benümle on yedi Mıṣr aḳçesi var
Ḳabûlıñuz olursa ola bâzâr

Ve şerevhu bi-ṯemenin baḫsin derâhime maʿdûdetin*

2906. Ol aḳçeye olar anı virürler
Yûsuf ḳalur olar yola yürürler

2907. Melik mâlik olur o mehliḳāya
Güneşe ṭaʿne ider daḫı aya

2908. Ṭoġar devlet güneşi mâlik üzre
Şükürler eylemiş ol Ḫâlıḳ üzre

2909. Kişi gence irişür ḳadre irer
Ṣadefde dür olur bir ḳaṭre irer

2910. O ḳadrüñ dir gerek ḳadrini bilmek **[76ᵃ İÜ]**
Ḳula lâzım olan şükrin dilemek

2911. Ḳul olur ḥikmetullâh ile ol ân **[105ᵇ BL]**
O Yûsuf ibn Yaʿḳūb ile seyrân

2902 bu ḳuldan ṣataruz: ḳuldan ṣatarum **(İÜ)** // atarum: ataruz **(İÜ)**

* "(Kafile Mısır'a vardığında) onu değersiz bir pahaya, sayılı birkaç dirheme sattılar." (Yûsuf 12/20)

2908 Ṭoġar: Doġar **(İÜ)**

2912. Sebeb ne ola Yûsuf'a ḳul olmaḳ
Su'âl ile dilerler anı bulmaḳ

2913. Dinür Yûsuf ki bir ḳulunı dögmiş
Bile Ḥażret-i Yaʿḳūb ḥâżır imiş

2914. Şefâʿat ḳılmamışlar ol ġulâma
Gerekdür merḥamet bil ḫâṣ u ʿâma

2915. Bile ḳul ḳadrini ḳul ḳıldı Yezdân
Raḥîmdür ḳullarına bil ki Raḥmân

2916. Dinür Yûsuf ḥüsnin âyîneye
Muḳābele ider gör ayı neye

2917. Kemâl-i ḥüsnüni gördükde ḫâver
Ḳul olsam misk-i ʿanber sîm ile zer

2918. Ne miḳdâr virileydi baña ḳıymet
Cihân ḫalḳı baña ideydi raġbet

2919. Göñülden geçirür ol bed ḫayâli
Ḳul olduġına budır dir me'âli

2920. Ṣu içse dindi Yûsuf gerdeninde
Görünür imiş âb ṭaşra teninde

2921. Ḫudâ ṣatdurdı dir ednâ bahâya
O ḥâl içinde şükr ide Ḫudâ'ya

2922. Şükr itmedi ḥüsni içün Ḫudâ'ya
Sebeb budur pederünden cüdâya

2923. Dimiş dir Ḥaḳ Teʿâlâ ʿizzetüm-çün
Ḳul eyleyem seni dir ġayretüm-çün

2924. Bilesin ḳullaruñ ḳadrin tamâmı
Riʿâyet üzre olasın ġulâmı

2912 anı: bunı **(İÜ)**
2922 ḥüsni: ḥüsn **(BL)**
2923 ġayretüm-çün: ʿibretüm-çün **(İÜ)**

2925. Virecek idi Yezdân pâdişâhlıḳ
Muḳaddem ḫıdmet içün ide ḳulluḳ

2926. Muḳadder olınan elbette olur **[106ᵃ BL]**
Kişi ṣabr-ıla maḳṣûdını bulur

2927. Sifâriş eylemiş ḳavmine mâlik
Ṣaḳınuñ olmañuz siz ẓulme sâlik

2928. Riʿâyet üzre gözleñ bu civânı
O ne kimsedürür bilürem anı

Teveccüh-i Mıṣr

2929. Deve üzre oturur ḥüzn-ile ol
O kârbân ehli ile yürinür yol

2930. Ġam-ı yârân müdâmî ḥüzn-i iḫvân **[76ᵇ İÜ]**
Mezâr-ı mâderine irdügi an

2931. Deveden inüben düşer mezâra
Açıldı dir yürekde tâze yara

2932. Ḳocup mâder mezârın ḳıldı zârı
Beni ḳul eyledi gör rûzigârı

2933. Beni ayırdı iḫvân pîr babamdan
Ḳılupdur beni bîzâr ṭatlu cândan

2934. Ziyâretüñle göñlüm eglenürdi
Dil-i nâlân burada diñlenürdi

2935. Bu ḥâlden daḫı maḥrûm eylediler
Pederümle de bilmem n'eylediler

2936. Deyu aġlar iken kervân gider dir
Girü ḳalmış bir âdem gör n'ider dir

2937. Görür Yûsuf'ı ḳalmış kârbândan
Dimiş ki sen niçün ayrılduñ andan

2927 Sifâriş: Sipâriş **(İÜ)** // Ṣaḳınuñ: Ṣaḳınup **(İÜ)**; siz ẓulme: şer işe **(İÜ)**

2931 inüben düşer: düşüben iner **(BL)**

2933 cândan: cânımdan **(İÜ)**

2936 n'ider: nedir **(BL)**

2938. Meger ḳaçmaḳ ümîdin eyledüñ sen
Saña bildüreyin dir ḳaçmaġı ben

2939. Cefâ ile urur Yûsuf-cemâli
Cefâ ile bulur anda kemâli

2940. İder Yûsuf o demde derd-ile âh **[106[b] BL]**
O ḳavme ḫışm ider ol demde Allâh

2941. Gelüp dir bir bulut ḳaplar oları
Ḳoparur başlarına rûzigârı

2942. Raʿd u berḳ ile çatladur ṭırâḳa
İrişdürür ṣadâsını ʿırâḳa

2943. Helâka yaḳın olduḳda o kârbân
Aramızda kim ola ide ṭuġyân

2944. Tefaḥḥuṣ ile bilinür o bedbaḫt
Ki Yûsuf ḳalbi andan oldı dir saḫt

2945. Hemân cemʿ oluban varur ulular
Sürerler Yûsuf'ıñ pâyine rûlar

2946. Dimişler iy melik itmiş ḫaṭâyı
Umaruz cümlemüz luṭf u ʿaṭâyı

2947. Baġışla cümlemüze ol günâhı
Açıl gül gibi luṭf it itme âhı

2948. Muṣîbet refʿ ola tâ üstümüzden
Ḫaṭâdur olmamışdur ḳaṣdımuzdan

2949. Açarlar göñlüni ol ġonçenüñ çün
Açar ol dem ḳarañlığı da Bî-çûn

2950. Ḫudâ'ya ḥamd iderler ehl-i kervân
Eridürler Yûsuf'ıñ yoluna cân

2951. Dimiş mâlik ki sen sulṭânımızsın **[77[a] İÜ]**
Degilsin ḳul efendi cânımızsın

2939 Cefâ ile bulur: Cefâ ise bulur **(İÜ)**

2949 ol: o **(İÜ)**

2950 Yûsuf'ıñ: o Yûsuf **(İÜ)**

2952. Kemâl-i ʿizzet u ikrâm iderler
Ṣafâya irişüp Mıṣr'a giderler

Beyân-ı Âb-ı Nîl

2953. Mıṣr yaḳınına geldükde kârbân
Olur eṭrâf-ı Nîl orada seyrân

2954. Dimiş mâlik ki iy serv-i ḫırâmum **[107ᵃ BL]**
ʿÖmür sermâyesi sevgülü cânum

2955. Yoluñ gerdi keder virmiş vücûda
Senüñ şevḳuñ içün çaġladı cû da

2956. Girüp bu âba yun iy gül-beden sen
O gerd refʿ oluban râḥat ola ten

2957. Alur pendini gûşa nitekim dür
Sözi red eylememek kişi ḫoşdur

2958. Miyân bendini şeşmiş mû-miyândan
O tîri ayırur ol dem kemândan

2959. Ḳabâyı refʿ idüp açılur ol gül
Ser-i devlet açup ṭaġıldı sünbül

2960. O sünbülden ḳopar bu ʿanber-i ḫâm
Dil-i şûrîde nice ide ârâm

2961. Dutunur biline ol gül ḥicâbı
Gözedür göz açup dindi ḥabâbı

2962. Gidicek pîrehen miṣâl seḥâbı
Güneş şevḳı dutar dir rûy-ı âbı

2963. Mehüñ ferini döndermiş o mehtâb
Ḳadem başdıḳda Yûsuf ditremiş âb

2952 ʿizzet u ikrâm: ʿizzet-i ikrâm **(BL)**
2953 kârbân: kervân **(İÜ)**
2954 ki: gel **(İÜ)**
2959 Ser-i: Seri **(BL)**
2962 miṣâl seḥâbı: miṣl-i ṣaḥâbi **(BL)**

2964. Güneş ḳılmış perîşân kendüsini
Ne miḳdârdur o bilmiş kend-özini

2965. O günde dindi ḫâver baḥr u berre
Żiyâ göstermemiş miḳdâr-ı ẕerre

2966. Alup ḳoynına âb şemsi bulur fer
Durur âb içre ol güneşden aẓhar

2967. Ḳoyunduḳca ol âbı cism-i pâke
Revân olup aḳar ol âb-ı ḫâke

2968. Alur leẕẕet ol âbdan ney-şeker dir
Ṣıḳılur ney-şeker âbı aḳar dir

2969. Ṣararur beñzi Yûsuf ḥasretünden **[107^{b} BL]**
Ki cismine eṣer irdi tenünden

2970. Naẓar eyledi Yûsuf çünki aña
Olurlar müncemid ḳalındı ṭaña

2971. O Yûsuf naẓarı eyledi kelle **[77^{b} İÜ]**
Nice çoḳ başlular dutmışdı ġalle

2972. Olur dir ḳardan aḳ baldan leẕîẕler
Bilüñ te'ṣîr-i Yûsuf'dır ʿazîzler

2973. Henüz ol kelleler gördükçe âbı
Ezilür göz göz olur dir ḥabâbı

2974. Yine görünse Yûsuf deyu özler
Ḥabâb arzû üzere anı gözler

2975. Çıḳup âbdan göründi cism-i pâki
Münevver eyledi nûrıyla ḫâki

2976. Göz açmış nice aʿmâ görmek içün
O görmez çeşmine fer irmek içün

2964 kend-özini: kendü özini **(BL)**
2967 âb-ı ḫâke: âb ki ḫâke **(BL)**
2969 Ṣararur: Ṣarar **(İÜ)**
2974 Ḥabâb: Ḥubâb **(İÜ)**
2976 açmış: açup **(İÜ)**

2977. Ṣaḳınup bed naẓardan mâlik anı
Geyüp gül pîrehen ol rûḥ-ı ṣânî

2978. Ṣarınur şemsî dülbendleri ol şâh
Libâs-ı fâẖiri geymişdür ol mâh

2979. Dutar bir ẖâne mâlik Yûsuf içün
Döşer ḥarîr bisâṭla eviñ için

2980. Gümüş iskemle ḳomış anda mâlik
O Yûsuf seyrine ehl-i memâlik

2981. Çıḳup eṭrâf-ı şehre ṣâf-ber-ṣâf
Kimi ehl-i ṣanâyiʿ kimi ṣarrâf

2982. Kimi ḳavlinde ṣâdıḳ kimi ʿâşıḳ
Bulur yârân yârânın muvâfıḳ

2983. İşitmiş Yûsuf'ıñ vaṣfını anlar
Anı görmesine iverdi cânlar

2984. Binüp bir esb-i gül-gûna o dem tîz **[108[a] BL]**
Anuñ pâyine irmez idi şebdîz

2985. Öñünce mîr-vâr mâlik yürür dir
Anuñ-çün eylemişdi ḥüsn-i tedbîr

2986. Girürler şehre bu ḥâl ile anlar
Hemân dem-beste ḳaldı dir görenler

2987. Diler gebrân ala engüşt dehâna
H̱udâ'nuñ luṭfına gerek bahâne

2988. O ḳaldırduġı dem engüşt-i ḥayret
Dilinden ṣâdır olmış dir şehâdet

2989. Gören kâfir müselmân olmış anı
Şehâdet lafẓın oḳumış zübânı

2990. O Yûsuf aynını ol ânda gören
Cihânda belki odur ḳadre iren

2985 eylemişdi: eylemişdir **(BL)**

2991. Gören ḳaṣṣâb dir kesmiş elini
Ve ḫayyâṭ doġramış barmaḳlarını

2992. Atar ḥallâc cânın penbe-veş dir **[78[a] İÜ]**
Ḳalem ḫam oldı vaṣf olmada taḥrîr

2993. Anuñ vaṣfı beyân olmaḳ ne mümkin
Mekâna girüben ḳıldı temekkün

2994. Gümüş kürsîye şâhâne oturmış
Ġulâmı mâliküñ hep ḳarşu durmış

2995. Çekilüp niʿmet-i şâhâne yenmiş
Nidâ idüñ münâdîlere dinmiş

2996. Deyiñüz bir ġulâm-ı ḥûr-peyker
Melek-manẓar perî-veş kim açar der

2997. Ḫarîdâr her kim ise görsün anı
Dutuşa ʿışḳı âteşine cânı

2998. Anuñ yek mûyına dünyâ virilse
O mûyıñ boyuna her kim ki irse

2999. Bula cennet ṣafâsını o bûdan **[108[b] BL]**
Edeb ögrene göre yaḫşi ḫûdan

3000. Dimiş Yûsuf bu merd dîvâne olmış
Beni aldugını meger unutmış

3001. Beni Mıṣr aḳçesiyle on yediye
Alupdı şimdi bunda böyle diye

3002. Eylemedeydüm o dem iḫvân ḳatımda
Bahâ itsem o dem câʾiz ṣatımda

3003. Muʿayyen olmış iken baña ḳıymet
Bu ġurbetde baña kim ide raġbet

2994 Ġulâmı: Ġulâm-ı **(BL)**

2995 yenmiş: yeni **(İÜ)** // dinmiş: dindi **(İÜ)**

2996 Deyiñüz: Diñüz **(İÜ)**

3002 Birinci mısrâda vezin bozuk. "Eylemedeydüm" kelimesi **BL** ve **İÜ**'de harekesizken **H**'de (vr. 85[b]) okuduğumuz şekilde harekelenmiştir.

3004. Ḥaḳīr gördi çü Yûsuf kendüsini
Ki ṣaydı hîçe ol dem kend'özini

3005. Çü Yûsuf göñli alçaḳlıġa irdi
Ḫudâ ol ânda dinür ki buyurdı

3006. Bu demde kendüñi sen ḫor gördüñ
Ḫazâ'in-i saʿâdetüme irdüñ

3007. Bugün ḳıymet virem saña cihânda
Saña ṭâlib olanlar ḫâṣ u ʿâmda

3008. Olanca ḳudretün saña vireler
Duyınca sen mehüñ yüzin göreler

3009. Şu kimse kim göre özüni alçaḳ
Anı luṭfı ile ṭoylaya dir Ḥaḳ

3010. Ġurûrdan key ṣaḳın ʿâlemde kendüñ
Bulursın eylügi pendüm begendüñ

3011. Gelüben müşterîler gördi anı
Başın egmiş idi ol gül-nihâli

3012. Virür birisi dir gördükde ol ân
Hezâr vaḳıyye zer u sîmde yeksân

3013. Ve biñ vaḳıyye de laʿl ü cevâhir **[78[b] İÜ]**
Ve biñ vaḳıyye de dür düzdi ẓâhir

3014. Ve biñ vaḳıyye misk hezâr da kemḫâ **[109[a] BL]**
Ve biñ deve vü at ki yanı tamġa

3015. Ve biñ ḳoyun u ṣıġır ḳande ṣıġar
Davarı oraya kemḫâyı yıġar

3016. Bahâyı bilüben eşrâf u aʿyân
Bunı alur veled dir İbn Reyyân

3017. Zelîḫâ adlu ḫâtûnına ilter
O demde ḫâtûnı havâya yilter

3004 "kendi özüni" olan ibâre vezin icâbı "kend'özüni" şeklinde okundu.

3009 ṭoylaya: doylaya **(İÜ)**

ʿAsâ en yenfeʿanâ ev netteẖiẕehû veledâ*

Mülâḳāt-ı Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi's-selâm ilâ Zelîẖâ**

3018. Dimiş oġul yerine ḳā'im ola
Ş̱evâb ile göñül ẖânesi dola

3019. Zelîẖâ Yûsuf'ı göricek ol ân
Sever cân ile dilden buña inan

3020. Bu ḳıṣṣayı ezelden naẓm idenler
Bunıñ aṣlını ferʿini güdenler

3021. Cemâl-i Yûsuf'ı rü'yâda görmiş
Anuñ remzi ile dir Mıṣr'a gelmiş

3022. Anuñ ʿışḳı ile şeydâ idi ol
Anuñ-çün Yûsuf'ı Yezdân ḳılur ḳul

3023. O ân gördükde maʿşûḳını buldı
Gidüben kendüden Yûsuf'la ṭoldı

3024. Düşünde gördügin ẓâhirde bula
Daẖı arzû cihân içre ne ḳala

3025. Kime olmış ola bu iş müyesser
Ki maʿşûḳın eliyle getüre er

3026. Naṣîb olmış imiş rûz-ı ezelde
Bulınur ân dinildi gözde elde

3027. Kemâl-i raġbet ile ʿizzet itdi **[109[b] BL]**
Muraṣṣaʿ donlar ile zînet itdi

3028. H̱ayâl-i ẖâb-ıla arardı cânı
Severdi görmedin rûyın ʿayânı

3029. Vuṣûlında olan ḥub dinmek olmaz
Dime sen ʿışḳ ḥâlini duyulmaz

---

* **BL**'de sadece "ʿAsâ en yenfeʿanâ" ibâresi var. // "Umulur ki bize faydası olur veya onu evlat ediniriz." (Yûsuf 12/21)

** ilâ Zelîẖâ: u Zelîẖâ **(İÜ)**

3020 güdenler: görenler **(İÜ)**

3030. Dinilmiş rûşen olur ʿışḳı müşki
Ruẖı zerdinde ʿışḳ bûyında miski

3031. Olur ʿizzetle Yûsuf dir sarâyda
Zerrîn çevgân u ṭop oynardı anda

3032. Dinür Yûsuf'ı anda bâliġ olur **[79ª İÜ]**
Kemâl-i edeb üzre ṣâliḥ olur

3033. Zelîẖâ Yûsuf'a eyledi ẖıdmet
Nihâyete irişdi dindi ʿizzet

3034. Murâdı vâṣıl olmaḳdı murâda
Ne ẖudʿa ẓâhir olur gör arada

3035. Ṣanur Yûsuf o ẖidmet ḥaḳ içündür
Görür çeşm-i Zelîẖâ dökmede dür

3036. Ḫicâbını niḳāb itmiş özine
Dinür baḳmaz Zelîẖâ'nuñ yüzine

3037. Zelîẖâ pota-i ʿışḳda erimiş
Ruẖı levni hemân ẖâliṣ zer imiş

3038. İder dir ney gibi zârı dem-â-dem
Olur dir saz beñizli güzel âdem

3039. O güle baḳdıġınca ʿandelîb-vâr
Hezârân âh ile eyler idi zâr

3040. Teraḥḥüm bulmadı Yûsuf'dan aṣlâ
ʿİbâdet üzre oldı çekdi aṣla

3041. Dimiş dir Yûsuf'a birlik ḳılalum
Senüñle serv-ḳāmet ṣarılalum

3042. Dimiş ḥâṣâ ẖıyânet gele benden **[110ª BL]**
Daẖı gelmedi ceddümle atamdan

3031 Zerrîn: Zer **(İÜ)**; çevgân u ṭop: çevgân ṭop **(İÜ)**
3034 olmaḳdı: olmaḳdur **(BL)**
3035 dökmede dür: degmededür **(BL)**
3037 pota: bota **(BL)**
3041 serv-ḳāmet: servi ḳāmet **(BL)**

3043. Olur ʿâciz Zelîẖâ ʿışḳ elünden
İşidür bu kelâmı yâr dilünden

3044. Meded yoḳ gördi derdi çâresine
Fitîl soḳmaz oñulmaz yâresine

3045. Var imiş bir ʿacûze dostı anuñ
Ḥîlede yolın alur rûzigâruñ

3046. Dimiş râzın Zelîẖâ cümle aña
İşidüp pîre-zen ḳalmışdı ṭaña

3047. Dimiş dünyâda senden ẖûb olmaz
Seni görende ẖod ârâm ḳalmaz

3048. Dimiş yüzüme baḳmaz beni bilmez
Anuñ-çün derd-i hicre çâre olmaz

3049. Yedi yıldır yelerüm yolına ben
Ṣaçım cârûb rehine cân ile ten

3050. Nigâh eylemedi bir gün yüzüme
Ki râst gele idi gözi gözüme

3051. Ne siḥr ideydi çeşmüm baña baḳsa
Olurdı baña ol ṣu gibi aḳsa

3052. Yüzüme baḳmaduġıdur belâlar
Bileler bu belâyı mübtelâlar

3053. İdeyüm aña ḥîle mâla ḳıy sen **[79ᵇ İÜ]**
Murâdıñı bulasın vech-i aḥsen

Ḥîle-i ʿacûze-i mekkâre

3054. Deyu ʿavrat ider daʿvâ-yı merdî
Devâ eyle didüm dir saña derdi

3045 Ḥîlede: Ḥiyelde **(BL)**
3049 ile: bile **(BL)**
3052 Bileler: Bilürler **(İÜ)**
3053 İdeyüm: İdelüm **(BL)**

3055. Virür ʿavrada bî-ḥad mâl Zelîẖâ
Ser-â-ser geyirür içine kemẖâ

3056. Temel ḳomış o ẖudʿa ẖânesine **[110ᵇ BL]**
Ki dâm ḳurar deyeyüm dânesine

3057. O dürdânesidürür dânesi bil
Zelîẖâ gözi yaşı oldı dir sil

3058. Yapar bir ẖâne ol ʿavrat muṣavver
O cümle ev muṣavver bile bil der

3059. Zemîn u saḳf u dîvârlar mükemmel
Olan naḳşı ikisidür muḥaṣṣal

3060. Biri Yûsuf Zelîẖâ biri anuñ
Ferîdidür olar devr-i zamânuñ

3061. Cihâna ne gelür Yûsuf cemâli
Zelîẖâ da ẖavâtûnda kemâli

3062. Bulup olmaz daẖı anlara aḳrân
Olar arzûsına döner bu devrân

İtmâm-ı ḥîle-i ʿacûze

3063. Murâdınca ider ẖudʿa muṣavver
Kemâl-i ẖudʿayı eylemiş ezber

3064. O ẖâtûn ḥîlesin bir bir maḥalde
Edâ eyleyeyim vaḳt-i sehlde

3065. Tamâm idüp Zelîẖâ'ya gelür ol
İrişdirüñ sarâya buyuruñ yol

3066. Zer u zîverle Zelîẖâ olur pür
Dizilür câmesine niçe biñ dür

3067. Yaḳalar laʿl yâkūtı yaḳalar
Cevâhir dürle gerdâna daḳalar

3068. Şular ki cümle ârâyiş-i zendür
O ẖâne Yûsuf'a beytü'l-ḥazendür

3055 geyirür: girür **(BL)**

3059 saḳf u: saḳf-ı **(BL)** // ikisidür: ikisidürür **(BL)**

3069. Geyürür Yûsuf'a da ḫilʿat-i ḫâṣ
Muraṣṣaʿ tâc serine virür iḫlâṣ

3070. Kemer-bend ile ḫançer hep muraṣṣaʿ **[111ᵃ BL]**
Diler ki otura yârla murabbaʿ

3071. İder Yûsuf dir öñünce ḫırâmı
Zelîḫâ'nuñ ṣalınur ṣayda cânı

3072. Ḥarem ḳapusına Yûsuf ki baṣdı **[80ᵃ İÜ]**
Bilür ki ṣayd içün ider o ḳaṣdı

3073. Olur ḳalbine ḥîle âşikâre
Rıżâ virmem olursam pâre pâre

3074. Dimiş Yûsuf u añmamış Ḫudâ'yı
Unutdurmış olaruñ egri râyı

3075. Ḫudâ görmedi lâyıḳ Yûsuf'a bil
O yâd itmekde iken ay ile yıl

Veleḳad hemmet bihi ve hemme bihâ levlâ en reʾâ burhâne rabbihi*

3076. Orada ġaflet üzere buluna
Müdâmî ẕikr-i Ḥaḳ ile oluna

3077. Girür Yûsuf yedi evüñ birine
Baḳar evvel dir ol beytüñ yerine

3078. Görür sîm ile zer taḫtlar ḳurulmış
İki ḥavż âb-ı cârî ile dolmış

3079. Civârında muraṣṣaʿ zerdi mürġān
Ṣanâyiʿle ider anlar ḫoş elḥân

3080. Zemînde dir görür gül çehresini
Zelîḫâ oḫşar imiş ġabġabını

3081. Yüzüni dönderüp baḳar dîvâra
Ne dîvâr baḳdı ol dem rûy-ı yâra

---

* "Andolsun ki, kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işâretini ve ikazını görmeseydi o da kadına meyletmişti." (Yûsuf 12/24)

3079 anlar: olar **(İÜ)**

3082. Zelîẖâ şeklidürür görmemiş göz
Biri birine ḳarşu gözlenür yüz

3083. Zeneẖdân çâhını gözler Zelîẖâ
Ki düşdüm çâhıña bu demde tenhâ

3084. Beri cânibe baḳar ki ne görür **[111^{b} BL]**
Zelîẖâ Yûsuf-ı yâre ṣarılur

3085. Yuḳaru baḳıcaḳ gerdân ḳoḳular
Çıḳarur başdan adamı o ẖûlar

3086. Zelîẖâ orada eyler temellüḳ
Niyâzla yârine eyler teşevvüḳ

3087. İkinci ẖâneye girürler andan
İkisidür kimesne yoḳ yabandan

3088. Görürler ḥavża girmiş iki cânân
İkisi daẖı bir ḥavż içre ʿüryân

3089. Perîşân görinür âb içre kâkül
Dökülmüş gül ruẖ üzerine sünbül

3090. Perîler cismi beñzer şeb-çerâġa
Ṭalabır mâhi-veş düşmişler aġa

3091. Yedinci ẖâneye dek dir muḥaṣṣal
Dinürse her biri olur mufaṣṣal

3092. Yedinci ẖâne naḳşında o meh-rû **[80^{b} İÜ]**
Zelîẖâ yüzine baḳar dinür o

3093. Zelîẖâ şâd olur o bir naẓardan
Ṣanur maḳṣûdına irişdi andan

3094. Dimiş ki iy benüm nâz ehli ġoncem
Yüzi mehtâb miyânı mûdan incem

3083 çâhını: câhını **(İÜ)**
3086 temellüḳ: temellüʿ **(BL)** // teşevvüḳ: taẓarruʿ **(BL)**
3089 görinür: görinüp **(İÜ)**

3095. Benüm rûyıma baḳmaduñ yedi yıl
O arada ġamuñ vaṣf idemez dil

3096. Naẕar ḳıldıñ bugün **elḥamdülillâh**
Sebebin luṭf idüben ḳıluñ âgâh

3097. Ḫudâ'dan ḳorḳaram iy cân-pâre
Ḳıyâmetde beni gözsüz ḳopara

3098. Niçün bir olmayasın yâr benümle
İki vechin deyem saña dilümle

3099. Biri ḫavf-ı Ḫudâ'dur birisi mîr **[112ª BL]**
Zelîḫâ dimiş aña vara tedbîr

3100. Zehir virem aña uḫrâyı bula
Dimiş ki yelteme beni o yola

3101. Seni yirine ʿazîz eyleyem ben
Bula birligi dâyim cân ile ten

3102. ʿAẕâbından Ḫudâ'nuñ ḳanı ḫavfüñ
Ṣadaḳa tevbedür bâʿiṣi defʿüñ

3103. Bürimiş şevḳ Zelîḫâ'yı hemân dem
Bekâret żâyiʿ olup dökülür dem

3104. Aña el ḳomamış dinildi merdi
O ḥâlden daḫı artmış idi derdi

3105. Zinâ efkârı Zelîḫâ'yı aldı
Ve Yûsuf ḳaçmaḳ efkârına ṭaldı

3106. Yedi yirde yedi bâb oldı dir bend
Diler ḳulın ide gerdâna peyvend

3107. Dinür Yûsuf'da zer câmesi bendin
Yedi yerde döker gör aña fendin

3103 dökülür: döküle **(İÜ)**

3107 Yûsuf'da zer: Yûsuf'dadır **(İÜ)**

3108. Viṣâle dir Zelîẖâ ider iḳdâm
Çözem zer câme bendin dir o gül-fâm

3109. H̱alâṣ bulmaḳ idi maḳṣûd kelâmdan
H̱udâ'dan daẖı ḳorḳar hem enâmdan

3110. Zelîẖâ şâd olur vuṣlat sözünden
Gele ḥâşâ ki Yûsuf'ıñ özünden

3111. Nidâ irmişdi semʿ-i Yûsuf'a dir
İden peyġamberi nâmını tedbîr

3112. Ve bir ḳavl üzere yarıldı dîvâr
İder Yaʿḳūb aña engüştin ıẓhâr

3113. Yedi aylıḳ bir oġlancıḳ da anda **[81ᵃ İÜ]**
Bile iltüp ḳomışlar ol mekânda

3114. Dimiş oġlan H̱udâ peyġamberi hîç **[112ᵇ BL]**
Zinâ itdi mi itme yoluñı pîç

3115. Didi dirler bu ḳavli muʿteberler
Ḳabûl eyledi dinilür erenler

3116. Zelîẖâ'nuñ dinilür büti vardı
Ne yire varsa bile ilter idi

3117. Zelîẖâ örter ol arada putı
Dimiş Yûsuf ki örtüldi bu ḳutı

3118. Zelîẖâ dir ki tañrımdur utandum
Şenâʿat iderüm dir şimdi kendüm

Maḥall-i firâr-ı Yûsuf*

3119. Dimiş Yûsuf ki sen hîçden utandıñ
Beni tañrımdan utanmaz mı ṣandıñ

3108 câme: ḥâme **(BL)**

3118 Şenâʿat: Şefâʿat **(BL)**

* **İÜ**'de "Maḥall-i firâr" şeklinde.

3119 hîçden: ḥacdan **(BL)**

3120. Dinür ol demde eyledi firârı
Ḳapular feṯḥ ider luṭfıyla Bârî

3121. Zelîẖâ da segirdür seri açıḳ
Yüzi üzerine ṣaçları ṣaçıḳ

3122. Yapışur ardıradan dâmenine
Gelür gömlegi pâresi eline

3123. Ḫudâ ol ânda feṯḥ ider-idi bâb
Ḳovalar biri birin dir iki şâb

3124. Seri açıḳ ikisinüñ de anuñ
Perîşân ṣaçları ol iki cânuñ

3125. ʿAzîz-i Mıṣr gelmişdi şikârdan
Zelîẖâ gördi od ṣaçdı dehândan

3126. Dimiş Yûsuf yapışdı baña bu dem
Bunıñ ẓulmünde dem dökmekde dîdem

Ḳālet mâ cezâʾu men erâde bi-ehlike sûʾen*

3127. Cezâsını nedür diñ ol kişinüñ **[113ᵃ BL]**
Etegine yapışa ben dişinüñ

3128. Ḳo zindâna ʿaẕâb eyle ki bilsün
Efendisi rıżâsı üzre olsun

3129. ʿAẕâb añdı vü ḳorḳdı ol helâkdan
Sözin dolaşdırur ol dem ırâḳdan

3130. ʿAzîz ider be Yûsuf seni maḥrem
Dutup oġıl yerine ben seni hem

3131. ʿIvâż budır mı sen böyle idesin
Yaramazlar yolı üzre gidesin

3121 segirdür: seker dir **(İÜ)**

3125 ʿAzîz-i Mıṣr: Mıṣr ʿazîzi **(İÜ)**

* **BL**'de "sûen" yok, **İÜ**'de "sû" şeklinde.// "Kadın dedi ki: Senin âilene kötülük etmek isteyenin cezâsı [zindâna atılmaktan veya elem verici bir işkenceden başka] ne olabilir?" (Yûsuf 12/25)

3130 be: i **(İÜ)**

3132. Dimiş ḥâṣâ ki ben eyleyem anı **[81ᵇ İÜ]**
O maḳṣûd idinür fiʿl-i yamanı

3133. ʿAzîzi dindi ki efkâra varur
Dimiş Yûsuf'a ki ʿaḳlum dayanur

3134. Bu ṣuç senden midür veyâḫûd andan
Ṣaḥîḥin di beni ḳurtar gümândan

3135. Vuḳūʿın ṣor şu maʿṣûm anda idi
ʿAzîz işidüben incindi didi

3136. Baḳa şaşḳın sözin söylersin işte
Yedi aylıḳ olan oġlan bu işte

3137. Ne bilür u ne söyler bre şaşḳın
Çıḳar şimdi ḳılıçdan durmayup ḳın

3138. Dimiş Yûsuf bu âsândur Ḫudâ'ya
Şehâdetle ṭıfl gele ṣadâya

3139. O Yezdân virdi dil maʿṣûma ol dem
Beyândur âyet-i Ḳur'ân-ile hem

İn kâne ḳamîṣuhu ḳudde min ḳubulin*

3140. Dilerseñ ṣuçluyı ṣuçsuzı bilmek
Şehâdetün virür Yûsuf'da gömlek

3141. Eger öñünde ise yırtıḳ anuñ **[113ᵇ BL]**
Ola dir Yûsuf üstünde gümânuñ

Ve in kâne ḳamîṣuhu ḳudde min dübürin**

3142. Eger ardında ise bil muḥaḳḳaḳ
Zelîḫâ'dur fesâdı iden el-ḥaḳ

3143. ʿAzîz oġlandan işitdi ṣaḥîḥin
Ṣanasın dir ʿazîzi dutdı dir cin

3134 beni: bunıñ **(İÜ)**

3136 işte: işde **(BL)**

* "Eğer gömleği önden yırtılmışsa…" (Yûsuf 12/26)

** "Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa…" (Yûsuf 12/27)

3142 ardında: ardından **(İÜ)**

Felemmâ re'â ḳamîṣahu ḳudde min dübürin*

3144. Görür pîrâhenüñ çâkin geriden
Baḳup ol zene dimiş budır iden

3145. Zelîẖâ'ya dimiş dir ṣuç senüñdür
O dem maḥremine dir bunı öldür

3146. Dimiş oġlan ʿazîze itme anı
Çekilür burada ẖalḳuñ zübânı

3147. Dimiş Yûsuf'a ʿazîz geç bu ḥâlden
Bize maʿnâ irişdi bu me'âlden

Aʿrıż ʿan hâẕâ ve'staġfirî **

3148. Zelîẖâ'ya dir bu râzı açma
Ṣaḳın fitne ṣuyın araya ṣaçma

Ve'staġfirî li ẕenbiki inneki künti mine'l-ẖâṭı'în* [82ᵃ İÜ]**

3149. Zelîẖâ'ya dir ʿafv oldı ṣuçuñ
Namâzı ḳıl u dutġıl sen orucuñ

3150. Günâha eyle tevbe ola maḳbûl
Günâh idicidensin ola maʿẕûr

3151. Unuduldı bu evżâʿ geçdi eyyâm
Zelîẖâ Yûsuf içün oldı bed-nâm

3152. Dilemiş Yûsuf'ı bir gün Zelîẖâ
Dimiş Yûsuf baña yapışdı tenhâ

Hiye râvedetnî ʿan nefsî** [114ᵃ BL]**

3153. Zelîẖâ yirinür bu söz olıcaḳ
O te'ṣîr ḳalb-i Yûsuf'da ḳalıcaḳ

---

* Bu âyet **BL**'de yok. // "(Kocası, Yûsuf'un gömleğinin) arkadan yırtılmış olduğunu görünce…" (Yûsuf 12/28)

** "[Ey Yûsuf!] Sen bundan (olanları söylemekten) vazgeç! (Ey kadın!) Sen de günâhının affını dile!" (Yûsuf 12/29)

*** "(Ey kadın!) Sen de günâhının affını dile! Çünkü sen günâhkârlardan oldun." (Yûsuf 12/29)

3150 idicidensin: icidenden **(İÜ)**; ola maʿẕûr: oldı maʿdûr **(İÜ)**

**** "Yûsuf: 'Asıl kendisi benim nefsimden murâd almak istedi' [dedi.]" (Yûsuf 12/26)

3154. Gelüp Cibrîl ider Yûsuf'a ẖande
Zelîẖâ ʿışḳ daʿvâsında sende

3155. Sen anuñ perdesin yırtmaḳ revâ mı
Ki ʿışḳ ḥâlâtı içre bu ola mı

3156. Bu sözde ʿâciz oldı didi Yûsuf
Yâ Cibrîl dir Zelîẖâ da te'essüf

3157. Ki çekdüm görmedüm ġayrde anı
İdüben iftirâ ḳıldı fiġānı

3158. O dost dostına eyler mi cefâyı
İdüpdür âşikâr ol dem ẖafâyı

3159. Buyurdı Ḥaḳ ki Yûsuf'a ʿitâbı
Zelîẖâ perdesin yırtdı o ṣâfi

3160. Zelîẖâ gerçi dirler kâfir idi
Ki ʿışḳ yolunda ol ḳaddini egdi

3161. Ki bir kâfire ʿavrat didi dostum
Ki Yûsuf'a deye irmedi destüm

Nükte

3162. H̱udâ dir ḳullarum rûz-ı ḳıyâmet
Gele maḥşer yerine pür ḥarâret

3163. O ẖalḳ içre olaruñ perdesini
Ki yırtup itmezem maḥzûn birini

3164. Olara raḥmet idüp yarlıġayam
Olaruñ kemligin eylüge ṣayam

3165. Dimiş Yûsuf zinâya kiẕbe ʿahdüm
Oları gözlemekde oldı cehdüm

3166. Dimiş Yûsuf'a cömerdlügiñi sen **[114^{b} BL]**
Yedi aylıḳ şol oğlancıḳdan ögren

Ṭaʿne-i ẖavâtûn-ı maḥmiyye-i Mıṣr **[82^{b} İÜ]**

3167. Üç ay geçer bu ḳıṣṣa üzerine
Urur ẖalḳ ṭaʿne ṭaşın her birine

3166 Yûsuf'a: Cibrîl **(İÜ)**

3168. Ulular ẖâtûnından dir ki beş zen
Kelâmı rişteye dür gibi dizen

3169. Zelîẖâ'nuñ ḥużûrına gelürler
Etegin öpübeni otururlar

3170. Dimişler bânûlar içinde sulṭân
Yüziñ görmeklige kim virmeye cân

3171. Revâ mı ḳul içün bed-nâm olasın
Bu şehr içinde ʿışḳla yayılasın

3172. Ḳula ʿâşıḳ olur mı ʿaḳlı olan
Anuñ ʿışḳında ʿaḳlı yavi ḳılan

3173. Muḥaṣṣal serzeniş ḥadden ziyâde
Ḥicâbı viresin ʿâr ile bâde

3174. Olur şermende bundan ol gül-endâm
Olar bed-nâmlıġını idinür kâm

3175. O ẖâtûnları daʿvetle żiyâfet
Diler anlara geçmeklik ẓarâfet

Felemmâ semiʿat bi-mekrihinne erselet ileyhinne*

3176. Döşendi ẖâneler yandı buẖûrlar
Dimişler cemʿ olınur bunda ḥûrlar

3177. Birer sîm kürsî ḳonmış her birine
Oturmışlar olar yerlü yerine

3178. Birer bıçaḳla turunc ellerinde
O Yûsuf sözleridür dillerinde

Ve âtet külle vâḥidetin minhünne sikkînen** **[115ᵃ BL]**

3179. Zelîẖâ Yûsuf'a eyler tażarruʿ
Kelâmda ẖarc ider aña taṣannuʿ

3180. Dir iy serv-i ẖırâmum Ḥaḳ Yezdân
Seni ḥüsn iline eyledi sulṭân

3175 ẓarâfet: ṭarâfet **(İÜ)**

* "Kadın onların dedikodusunu duyunca onlara dâvetçi gönderdi." (Yûsuf 12/31)

** "Onlardan her birine bir bıçak verdi." (Yûsuf 12/31)

3181. O Raḥmân ḥürmetine eyle şefḳat
Ḫavâtûn meclisine ola raġbet

3182. Göricek anı ki ol ânda anlar
Yolıña cümlesi terk ide cânlar

3183. Kelâmına olur râm ol cihângîr
Zelîḫâ ḫıdmetine ḳıldı tedbîr

Zînet-i Ḥażret-i Yûsuf Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

3184. Serine zer muraṣṣaʿ tâcın urur **[83ᵃ İÜ]**
Cemâli şevḳı ile gün dolınur

3185. Geyirür câme-i al ol güle ol
O ḫâtûnlara irer al ile yol

3186. Kemer-bendinde biñ cân olınur bend
Ezilür leblerin gördügi an ḳand

3187. Alur âdemleri çeşm-i mükeḥḥal
Kitâb-ı ḥüsni eyler müşkili ḥal

3188. Muḥaṣṣal vaṣf olınmaz ḥüsn-i ḫulḳı
Müsaḫḫar eylemişdür cümle ḫalḳı

3189. Virür destine muraṣṣaʿ gülâbdân
Ḥayât-ı câvidân buluna andan

3190. Çıḳar Yûsuf turunc keserken anlar
ʿAḳıl żâyiʿ ḳılur anı görenler

Ve ḳāleti'ḫrüc ʿaleyhinne felemmâ reʾeynehû ekbernehu ve ḳaṭṭaʿne eydiyehünne**

3191. Keser ellerini turunc yerine **[115ᵇ BL]**
O ânda görmeyen anı yerine

3182 anı ki: etegi **(İÜ)**

* **BL**'de başlık "Zînet-i Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi's-selâm" şeklinde.

3184 ile gün dolınur: nûrından ṭolınur **(BL)**

3188 ḥüsn-i: ḥüsn ü **(İÜ)**

** reʾeynehû ekbernehu: reʾeytehû ekberne **(BL)** // "(Kadınlar meyveleri soyarken Yûsuf'a): 'Çık karşılarına!' dedi. Kadınlar onu görünce, güzelliğine hayrân kaldılar ve (şaşkınlıklarından) ellerini kestiler." (Yûsuf 12/31)

3192. Görür Yûsuf olaruñ ʿaḳlı żâyiʿ
Taḥayyür ile söylerler bedâyiʿ

3193. Ṣaçar ol ân gülâbdândan gülâbı
Ḥayât virür olara Yûsuf âbı

3194. Açarlar gözlerin gör ne görürler
Eli ḳanlarını ḥınna ṣanurlar

3195. Biraz dembeste vü ḥayrân olurlar
Maḥallidür bu âyeti oḳurlar

Mâ hâẕâ beşeren in hâẕâ illâ melekün kerîm*

3196. Dimişler ki bu ḥâṣâ âdem ola
Bu elimüzde bizüm ne dem ola

3197. Cemâlin göricek doġramışuz el
Ne el ṭoġrandı yürekler muḥaṣṣal

3198. Ferişteḥdür degil taḥḳīḳ bu insân
Bunı hîç görmemişdür ins ile cân

Ḳālet feẕâlikünne'l-leẕî lümtünnenî fîhi**

3199. Zelîḫâ dir melâmet eyledüñüz
Nedür bu kim eliñüz ṭoġraduñuz

3200. Anı sevmege lâyıḳ gördüñüz mi
Ne imiş ḫâveri hîç bildiñüz mi

3201. O ḫâtûnlar dimiş bu ṣunʿ-ı Cebbâr
Niçün olmayasın mehtâb-ıla yâr

3202. O deñlü itmişimdür cidd ü cehdi **[83ᵇ İÜ]**
Baña itmedi o ẕerrece ʿahdi

3203. Çıḳar Yûsuf'ı ṭatlu dil dökelüm
Ḳılur râm serkeşi bil bu tekellüm

---

* "Bu bir beşer değil! Bu ancak üstün bir melektir! [dediler]" (Yûsuf 12/31)

3196 elimüzde: elimüze **(İÜ)**

** Ḳālet feẕâlikünne: Ḳālet hâẕâ feẕâlikünne **(BL)** // "Kadın dedi ki: İşte hakkında beni kınadığınız şahıs budur." (Yûsuf 12/32)

3202 itmişimdür: itmemişdür **(BL)**

3203 bu tekellüm: mütekellim **(İÜ)**

3204. Ġarażları yine görmek cemâlin **[116ᵃ BL]**
Kelâmunda da bileler kemâlin

3205. Çü çıḳdı ṭaşraya yine o ḫûrşîd
O ḫâtûnlara ol gün oldı dir ʿîd

3206. Muraṣṣaʿ kürsî-i zere oturdı
Ḫavâtûn aldı aṭrâfını ṭurdı

3207. Dimişler bu cihâna şevḳa geldüñ
Ki bir mihr ü ṣıfatla ẕevḳa geldüñ

3208. Saña ḫod ol Ḫudâ virmiş cemâli
Senüñ-çün ḫalḳ ḳılmış bu nigârı

3209. Saña ancaḳ bu aḳrândurur el-ḥaḳ
Elüñ gögsiñe ḳo inṣâf ile baḳ

3210. Revâ mıdur ḳaçarsın bu güzelden
Ki ḳorḳmazsın ki nâgâh çıḳa elden

3211. Firâḳ-ı yâr müşkildür ṣaḳın sen
Bir ol bânû ile ser ola esen

3212. Ki serdlik eyü olmaz yumuşarsın
Zeneḫdân çâhı zindâna düşersin

3213. Devâ olmaz saña müşkil olur ḥâl
Ṣafâda ol beri gel fâriġü'l-bâl

es-Sicnü eḥabbü ileyye mimmâ yedʿûnenî ileyhi*

3214. Dimiş Yûsuf ki zindân yegdür andan
Ki siz umarsız ol işleri benden

3215. Tażarruʿ eylemiş Yûsuf Ḫudâ'ya
Ḫavâtûn aralarından cüdâya

3216. Beni ṣaḳla olaruñ ḥîlesinden
Olarla durmadan yeg baña zindân

3206 kürsî-i zere: kürsî ẕerre **(BL)** // ṭurdı: durdı **(BL)**

3212 çâhı: câh-ı **(BL)**

* **BL**'de "ileyhi" yok. // "(Yûsuf) 'Bana zindân, bunların benden istediklerinden daha iyidir' [dedi.]" (Yûsuf 12/33)

3217. Utanurım i Yezdân ḥażretüñden
Beni ḳurtar bularuñ nekbetünden

Nükte **[116ᵇ BL]**

3218. Su'âldür ki ḫavâtûn kesdi elin
Zelîḫâ'nuñ niçün kesmeye ḳılın

3219. Cevâbdur ki Zelîḫâ Yûsuf ile
Bir olmuşdı tamâm te'essüf ile

3220. Yoġ idi ẕerre ḫâlî yir ki anda
Bıçaḳ kesmege yir bulaydı tende

3221. Ḫudâ muḥabbeti ile dolasın **[84ᵃ İÜ]**
Mażarrat-ı ʿadûdan ḳurtulasın

3222. Duḫûl itmege yir bulmaya şeyṭân
Seni ḥıfẓ eyleye tevḥîd-i Sübḥân

3223. Zelîḫâ görmek ile ögrenüpdi
Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet daḫı ʿabdi

3224. ʿAẕâb feriştehine gösterür dir
Olaruñ gözlerin işlendürür dir

3225. Ki ḳorḳulmaya dir cân acısında
Ve Münker ü Nekîr ile de sinde

3226. Zebânîler de yevmü'l-ḳıyâmet
Baḳup ḳorḳmamak ola ḳula ʿâdet

3227. Resûl-i Ẕü'l-celâl miʿrâcda gördi
Olardan ḳorḳmaya uḫrâda dindi

3228. Şefâʿatde ola ümmetlerine
Ḫudâ'nuñ ʿad mi var ʿizzetlerine

3229. Görürler nûr-ı Yûsuf'ı o zenler
Acısın duymaya elin kesenler

3219 Bir: Pür **(İÜ)**

3223 ögrenüpdi: ögreneydi **(BL)**

3229 duymaya: duymayup **(BL)**

3230. O ḳādir ḳudreti nûrın o demde
Göre mü'minler ol nûrı o ġamda

3231. Cân acısın duyurmaya Ḫudâ bil
Müdâm tevḥîdine meşġūl ola dil

3232. Gelelüm ḫudʿa-i zene burada **[117ᵃ BL]**
Bu re'yi buldılar Yûsuf'a râda

3233. Nice ele gele Yûsuf didiler
Olaruñ her biri bir ġam yediler

3234. Zelîḫâ ellerinden niçe alam
Bular gide mehtâbum-ıla ḳalam

3235. Deyu efkârda iken cümle begler
Bu ḳıṣṣayı tamâmen hep bilürler

3236. ʿAzîz-i Mıṣr anı zindâna ḳoyar
Görür zindâncı ṣanur anı ṣoyar

3237. Başında tâc muraṣṣaʿ ü kemer-bend
Libâceyle gelür bir tâze dülbend

3238. Diler ṣoya Zelîḫâ ṣoyma didi
Ṣaḳın ġayrı sözine uyma didi

3239. Ḳaçardum ġayriden bunda getürdüm
Süleymân ḫâtemin ṣankim yitürdim

Beşâret

3240. Ḳaçan mü'min ölüm vaḳtine gelse
Îmân tâcı serinde bile olsa

3241. Ve İslâm ḫilʿati egninde ḥâżır **[84ᵇ İÜ]**
Ve ṭâʿat kemerin virmişdi Ḳādir

3242. ʿİbâdet naʿlini ayaḳda iken
Müvekkel dir ṣoyam açıḳ ḳala ten

3243. Ḫiṭâb-ı ʿİzzet irüp dine ṣoyma
Mezârına anı ʿüryân ḳoyma

3232 re'yi: râyı **(İÜ)**

3244. O cümle ẖilʿati ile ḳo anı
İşitgil bu maḥalde sen maʿânî

3245. Zelîẖâ câriyem ṣoymadı ẖilʿat
Ḳaçırdum ġayriden it didi ḥürmet

3246. Ḳomazam mü'mini ẖışm-ıla sine **[117[b] BL]**
H̱alâṣdur İblîs'üñ vesvesesine

3247. Ve ḥâşâ keremümden dir o Mennân
O ẖilʿat virmişimdür didi Deyyân

3248. Girü almaḳ muḥâldür ʿizzetümden
Ḳıyâmetde ḳoyaram ḳudretümden

3249. ʿAẓametle çıḳaram sinleründen
Cemâlüm göreler mü'minlerümden

3250. Müyesser eyle anlardan olavuz
Kelâm-ı Ḥaḳ ola bize ḳulavuz

Vaṣf-ı zindân

3251. İderler pâk zindânı dinilmiş
Döşenmiş ḳāliçe buẖûr da yanmış

3252. Gümüş iskemle ḳonmış Yûsuf içün
Ḳodı zindâna anı çünki Bî-çûn

Ve deẖale maʿahü's-sicne feteyân*

3253. Bulur Yûsuf o ḥabsde iki ʿabdi
Dimiş bunda yoluñuz niçe ṣapdı

3254. Dimişler ki melik ḳullarıyuz biz
Birimüz sâḳī maṭbaẖdâr birimüz

3255. Olar da ẖışm-ıla zindâna girmiş
Ve zindân içre ol şeb ḳadre irmiş

3248 ḳoyaram: ḳoparam **(İÜ)**

* **BL**'de "Ve" yok. // "Onunla birlikte zindâna iki delikanlı daha girdi." (Yûsuf 12/36)

3253 Bulur: Bular **(BL)** // yoluñuz: buluñuz **(BL)**; ṣapdı: ṣaydı **(BL)**

3254 Dimişler ki melik: Dimişler meliküñ **(İÜ)**

3256. Celîs olmış olar Yûsuf'la dindi
Zekâ vü ʿaḳlını ṭañlarlar idi

3257. Geçer üç gün gelür dördünci gice
Görürler düş deyeyüm anı nice

Ḳāle eḥadühümâ innî erânî aʿṣirü ḫamren*

3258. Biri dimiş üzümden sucı ṣıḳdum **[118ᵃ BL]**
Uyandum ol dem içre yine yatdum

Ve ḳāle'l-âḫerü innî erânî aḥmilü fevḳa reʾsî ḫubzen teʾkülü'ṭ-ṭayrü minhü** **[85ᵃ İÜ]**

3259. Biri dimiş başımda sellede nân
Başımdan yedi ḳuşlar buña inan

Nebbiʾnâ bi-teʾvîlihi***

3260. Dimişler Yûsuf'a düşden ḫaber vir
Ṭaʿâm yemeden olur düşde teʾsîr

3261. Baña düş taʿbîrin Allâh virüpdür
Sizi daḫı o Yezdân yaradıpdur

3262. Görür anları ʿâḳil merd yigitler
İder dîn daʿvetine vü ögütler

3263. Dimişler ki senüñ dînüñ ne dîndür
Dimiş Yaʿḳūb peyġamber dînidür

3264. Atam Yaʿḳūb'dur peyġamber oġlı
Çekerüm Ḥaḳ yola ben sizi ṭoġrı

3265. O bütler hîç nesnedür biliñüz
Ki birdür Ḥaḳ taḥḳīḳdür yalıñuz

---

* "Onlardan biri dedi ki: 'Ben (rüyamda) şarap sıktığımı gördüm.'" (Yûsuf 12/36)

** reʾsî: reʾsi **(BL)** // "Diğeri de: 'Ben de başımın üstünde kuşların yemekte olduğu bir ekmek taşıdığımı gördüm' [dedi.]" (Yûsuf 12/36)

*** "Bunun yorumunu bize haber ver." (Yûsuf 12/36)

3262 vü: o **(İÜ)**

3263 dînidür: dîndür **(İÜ)**

3266. Bu cümle ʿâlemi ḫalḳ iden O'dur
Ki didüm ben size Ḥaḳ yol ki budur

Emere ellâ taʿbüdû illâ iyyâhü*

3267. İder anlar o dem bütden ferâġat
Olar müslim oluban oldı râḥat

3268. Düşüñ taʿbîrin ider dindi ḥażret
Aña ḳudret virüpdür Rabb-ı ʿizzet

3269. Sucı ṣıḳan buradan irte çıḳar
Olur saḳḳā yine bâ emr-i Settâr

Yâ ṣaḥibeyi's-sicni emmâ eḥadükümâ** **[118ᵇ BL]**

3270. Başından ḳuşlar etmek yidi anuñ
Aṣarlar bil ki az ḳaldı zamânuñ

3271. Yeye beynisini ḳuşlar bu merdüñ
Ki ḥamd eyle devâ bulmışdı derdüñ

3272. Dimiş ol kimse görmedüm bu düşi
Nefes çıḳduġı demde bitdi işi

3273. Ki yarındası aṣarlar kişiyi
Ḫudâ ḥıfẓ ide erkegi dişiyi

3274. Çıḳarurlar o saḳḳāyı giderken
Dimiş Yûsuf di şâha vech-i aḥsen

3275. Ki ṣuçsuz bî-günâh zindânda bir er
Gözedür luṭf ire her demde ol der

3276. Deyesin deyu eylemiş vaṣiyyet
Kişide dir gerekdür ḫayra niyyet

3277. Unutdurmış Ḫudâ ol merde anı **[85ᵇ İÜ]**
İdiser âşikâr râz-ı nihânı

---

* "O size kendisinden başkasına ibâdet etmemenizi emretmiştir." (Yûsuf 12/40)

** "Ey zindân arkadaşlarım! (Rüyalarınıza gelince), biriniz…" (Yûsuf 12/41)

3274 saḳḳāyı: ṣaḳḳāyı **(BL)**

3275 Bu beyit **İÜ** ve **H** nüshalarında yok.

3278. Ḳula ışmarladı Yûsuf işini
Felegüñ gör sen imdi cünbüşini

3279. Ḫudâ itdi ʿiḳâb Yûsuf'a dindi
Ḳoduñ Deyyân'ı reyyândan mı umdı

3280. Celâlüm ḥaḳḳı yedi yıl tamâmı
Saña zindân eyledüm maḳāmı

3281. İşidüp aġlamış Yûsuf yazılmış
Dimiş Cibrîl ezel gerekdi bu iş

3282. Ḳoduñ Ḫâlıḳ'ı maḫlûḳdan diledüñ
Ṣaḥîḥ bil ki yedi yıl bunda ḳalduñ

3283. Ḫudâ ʿafv ide cürmüm yedi yılda
Kerem Ḥaḳḳ'uñ u nesne yoḳ ʿamelde

3284. Dimiş Cebrâ'îl'e zindân nâ-pâk **[119ª BL]**
Gelürsiz bunda dâ'im cüst u çâlâk

3285. Dimiş Cibrîl arż nâ-pâk degildür
Ḥaḳ'ı bir bilmeyen idrâk degildür

3286. Dimiş babam ne ḥâldedür ḫaber vir
İki gözleri görmez oldı bil dir

3287. Niçün ayırdı Raḥmân beni andan
Seni sevdügi içün ṭatlu cândan

3288. Maḥabbet baña maḫṣûṣdur didi Ḥaḳ
Sebeb bu oldı dir taḥḳīḳ muḥaḳḳaḳ

3289. Yedi yıl geçdi bunuñ üzerine
Gelelüm biz Zelîḫâ'nuñ ġamına

3290. Ziyâde oldı ʿışḳı vardıġınca
Dutuşur nâr-ı ʿışḳa durduġınca

3279 ʿiḳâb: ʿitâb **(İÜ)**

3280 zindân: zindânı **(BL)**

3285 Cibrîl: Cebre'îl **(İÜ)** // bir bilmeyen: birlemeyen **(İÜ)**

3291. O beş ẖâtûn da Yûsuf'ı severler
Müdâm zindâna ṭaʿâm gönderürler

3292. Yimez Yûsuf ṭaʿâmını olaruñ
Ṭaʿâmın ol melek yir mi o ẖâruñ

3293. Ulaşdururdı zindân ẖalḳına ol
Ḫudâ cümleñüze feṯḥ ide dir yol

3294. Müdâm Yûsuf ʿibâdet üzre imiş
Ki düş ʿilmini Cibrîl ögredürmiş

3295. Ḫudâ emriyle vaʿde bulur itmâm
O zindândan irer vaḳt çıḳa ol cân

3296. Mıṣr sulṭânı Velîd ibn Reyyân
Görür düş kim ola dir bunı yoran

Ve ḳāle'l-melikü innî erâ sebʿa baḳarâtin simânin*

3297. Vezîrlerini cemʿ itmiş o sulṭân **[86ᵃ İÜ]**
Olar düş taʿbîrinde ḳaldı ḥayrân

3298. O sâḳī dir olara ol ân içre **[119ᵇ BL]**
Ki vardur bir yigit zindân içre

3299. Olan vâḳıʿayı ḳılur ʿayân ol
İşidüp ṭañladılar ṣaġ ile ṣol

3300. Bu düş taʿbîrini ol merd ider dir
Dimiş sulṭân bu düşe gör o ne dir

3301. Gelür Yûsuf'a sâḳī iʿtiẕârla
Buluşur ḥabsde dir ol gül-ʿiẕârla

3302. İder ʿöẕrin unutmışam deyu ol
Dimiş nedür ya şimdi bunda medlûl

3303. Dimiş sulṭân-ı Mıṣr'uñ vâḳıʿasın
Dimiş Yûsuf ki sen benden deyesin

---

* "Kral dedi ki: Rüyamda yedi semiz inek gördüm…" (Yûsuf 12/43)

3298 sâḳī: ṣâḳī **(BL)**

3299 ṭañladılar: ṭañladırlar **(BL)**

3301 sâḳī: ṣâḳī **(BL)**

3304. Yedi yıl içre ola dir ucuzluḳ
Ki ṣoñra yedi yıl da ola ḳızlıḳ

3305. Bu taʿbîrin dir ol sulṭâna sâḳī
Dimiş ḫıdmet deyesin aña bâḳī

3306. Bu ḥâle nice tedbîrdür münâsib
Ḫaber virsün bize dir ol muḥâsib

3307. Gelüp Yûsuf'a sâḳī ḳıldı taḳrîr
Dimiş Yûsuf buña budur ki tedbîr

3308. Yedi yılda ziyâde ola ġallât
Anı başı ile ṣaḳlaya her ẕât

3309. Döke bir setiye toḫm ekmek içün
Ḳalanı başlu dura etmek içün

3310. Gelüp sâḳī dimiş aḫbârı bir bir
Dimiş sulṭân ki ol ʿâḳil kişidür

3311. Vezîrüm olmaġa lâyıḳdurur ol
Dimiş sâḳīye nice kişidür ol

3312. Dimiş sâḳī ki ol bir ḫoş yigitdür
ʿİbâdet üzredür sözi ögütdür

3313. Dil ile olmaya vaṣfı civânuñ **[120ª BL]**
Ferîdidür bu cümle ḫalḳ olanuñ

3314. ʿAzîz-i Mıṣr'uñ ol dinür ḳuludur
Degildür ḳul bilüñ aṣlı uludur

3315. Ḳarındaşlarınuñ mekri ḥasedden
Ayırmış bunı ḥasebden nesebden

3305 sâḳī: ṣâḳī **(BL)**
3307 sâḳī: ṣaḳḳā **(BL)**
3309 etmek: ekmek **(İÜ)**
3310 sâḳī: ṣâḳī **(BL)**
3311 sâḳīye: ṣâḳīye **(BL)**
3312 sâḳī: ṣâḳī **(BL)**
3313 vaṣfı: vaṣf-ı **(BL)**

3316. Melik zindâncıyı getürdür anda
Nice bilürsin ol yigidi sen de

3317. Dimiş zindâncı bir ʿâbid yigitdür
Yüzi nûriyle bil zindân saʿîddür

3318. ʿİbâdetde ider ḳaddin kemân ol **[86ᵇ İÜ]**
Fesâddan ẕerre virmez nefsine yol

3319. Gelen niʿmetleri virür ġarîbe
Yemez bir loḳma bu emr-i ġarîbe

3320. Zelîẖâ ile beş ẖâtûn ṭaʿâmı
Getürürler doyurur ẖâṣ u ʿâmı

3321. Zelîẖâ ḥabsine bâʿiṣdür anuñ
Çeker cevrini ẖaylîden zamânuñ

3322. ʿAzîz-i Mıṣr'ı getürtmiş melik dir
Neden ḥabs ola zindânda melek dir

3323. Ṣatun aldım oġul idindüm anı
Ziyân eylemedi ol rûḥ-ı ṣânî

3324. Anı zindâna ḳoydum ṣuçı yoḳdur
Açılur bu arada ḳıṣṣa çoḳdur

Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi's-selâm zindândan çıḳdıġıdur*

3325. İrişdi sâʿati bâ emr-i Yezdân
Bu yolda Yûsuf eyü çekdi zindân

3326. Melik dir anı zindândan getürüñ
Dimiş ki bu işi taʿcîl bitürüñ

3327. Melik ister seni buyur dimişler **[120ᵇ BL]**
Dimiş Yûsuf müşevveşdür bu işler

3328. Melik ṭoġrılıġum bilsün bu demde
Olar mevcûddurur degil ʿademde

3329. O beş ẖâtûn ki kesdi ellerini
Sebeb ne idi açsun dillerini

---

* zindândan çıḳdıġıdur: çıḳdı zindân **(İÜ)**

3326 zindândan: zindân **(İÜ)**

3330. Orada ẓâhir olur ḥaḳ ne ise
Zelîẖâ daẖı vâḳiʿini dise

3331. ʿAzîzüñ ḥaḳḳı çoḳdur üzerimde
Riʿâyet bulması melik ḳatında

3332. Murâdımdur bular olduḳda ẓâhir
Melik ḥużûrına varıla ṭâhir

3333. Melike bu kelâmı naḳl iderler
O beş ẖâtûnı getürüñ ki ne dirler

Felemmâ câʾehü'r-resûlü ḳāle'r-ciʿ ilâ rabbike*

3334. Yine sâḳī gelüp Yûsuf'a çün dir
Dimiş Yûsuf olara eli ṣor dir

3335. Neye ḳaṭʿ eylemiş ellerin anlar
Ola ẓâhir baña bühtân ḳılanlar

Fesʾelhu mâ bâlü'n-nisveti'l-lâtî ḳaṭṭaʿne eydiyehünne**

3336. Melik ẖâtûnlara ṣorar ki zenler **[87ᵃ İÜ]**
Görüp Yûsuf'ı ellerin kesenler

3337. Turuncı kesmeyüp siz elleriñüz
Neye kesmişdiñüz baña deyiñüz

3338. Dimişler ki hîç anuñ miṣli âdem
Cihâna gelmedi ẖalḳ oldı Âdem

3339. Anı gördükde unutduḳ özümüz
Turunc ṣanduḳ u kesdük ellerimüz

3340. Zelîẖâ işidicek bu kelâmı **[121ᵃ BL]**
O terk itmiş-idi ʿâr-ile nâmı

3341. Zelîẖâ açdı ʿışḳ ile dehânın
Beyân eyledi bir bir anda ḥâlin

3333 **H**'de "getürüñ ki ne dirler" şeklinde olan ibâre **BL** ve **İÜ**'de "getürü ki dirler" şeklindedir.

* câʾehü'r-resûlü: câʾe'r-rüsülü **(BL)** // "Elçi, Yûsuf'a geldiği zaman (Yûsuf) dedi ki: Efendine dön!" (Yûsuf 12/50)

3334 sâḳī: ṣâḳī **(BL)**; **İÜ**'de "çün" yok.

** bâlü'n-nisveti: bâli'n-nisveti **(İÜ)** // "Ona 'Ellerini kesen o kadınların zoru neydi?' diye sor." (Yûsuf 12/50)

3342. Ne itdüm ise Yûsuf'a ben itdüm
Beni ʿışḳ buraya getürdi gitdüm

3343. Ki yoḳdur ẕerrece Yûsuf günâhı
Yedi aylıḳ ṣabî oldı güvâhı

3344. ʿAzîze ben anı ḥabs eyle didüm
O dem kendü dilümle zehri yidüm

3345. O Yûsuf ʿışḳı ile sîne pürdür
Bu çeşmüm dökdügi laʿl-ile dürdür

3346. Zelîḫâ'ya özi göyündi ḫalḳuñ
Bilüñ teʾsîridür bu ḥüsn-i ḫulḳuñ

3347. ʿAzîz şermende oldı ser-zemînde
Ciger pür-ḫûn Zelîḫâ'nuñ ġamında

3348. Gelüp Yûsuf'a dindi oldı ẓâhir
Senüñ ṭoġrulıġuñ gün gibi ṭâhir

Ẕâlike li-yaʿleme ennî lem eḫunhu bi'l-ġayb*

3349. Dimiş Yûsuf suçım yoḳ didigümden
Ḫıyânet gelmemişdür dir özümden

3350. Ḫacîl olmaḳ ʿazîz maḳṣûd degildür
Murâd olan diken degildi güldür

Ve mâ überriʾü nefsî **

3351. Dinür ol ânda Cebrâ'îl geldi
Bükâ eyledi Yûsuf anda dindi

3352. Dimiş eylemişüm nefsüm günâhsız
Ki nefsüme iderüm bil ki perhîz

3353. Zelîḫâ ʿışḳı mecâzîydi evvel **[121[b] BL]**
Olur ṣoñra ḥaḳīḳate mübeddel

3342 buraya: bu râya; gitdüm (**H**, vr. 93[b]): gütdüm **(BL**, **İÜ)**

* li-yaʿleme: li-yaʿlemhû **(BL)** // "(Yûsuf dedi ki): Bu, azizin yokluğunda ona hainlik etmediğimi (herkesin) bilmesi içindir." (Yûsuf 12/52)

** "(Bununla berâber) nefsimi temize çıkarmıyorum." (Yûsuf 12/53)

3351 dindi: didi **(İÜ)**

3352 bil ki: belki **(BL)**

3354. Dimiş evvel günâh olmışdı ṣâdır
Anı luṭf-ıla ʿafv eyledi Ḳādir

3355. Maʿâṣîden berîdür ol melek dir **[87ᵇ İÜ]**
Bozar tedbîrleri taḥḳīḳ taḳdîr

Beşâret

3356. Buyurur Ḥaḳ Teʿâlâ ḳullarına
İrirür gûşmâl ḳulaḳlarına

3357. Buyurmış dostlıġum sizüñle ḥaḳdur
Kelâmuñ her birisi bir sebaḳdur

3358. İdingil kendüñe eylügi ʿâdet
Olacaḳdur olur rûz-ı ḳıyâmet

3359. Geliser bir ayaḳ üzre biñ ayaḳ
Su'âl olınur anda ḥâl-i muṭlaḳ

3360. Göreler ḫalḳ günâhlar ḥaddi bî-ʿad
Ḳılalar şefḳati kendülere sed

3361. Deyeler lâyıḳuz cümle cezâya
Düşelüm biz ṭamu içre fizâya

3362. Deye Bârî Ḫudâ nevmîd olmañ
Günah deryâsı efkârına ṭalmañ

3363. Baġışladum size bu dem günâhı
Anı itdürmege emr-i İlâhî

3364. İrişüp eylemişdüm ben muḳadder
Yazusını görür ʿavrat-ıla er

3365. Bu ân ʿafvımla girüñ cennetüme
İrişüñ luṭfım ile raḥmetüme

3366. Zihî luṭf-ı İlâhî ẕî-saʿâdet
İde cümlemüze Hâdî hidâyet

3367. Gelelüm yine ʿazîz ḳıṣṣasına **[122ᵃ BL]**
Ne düşmüşdür Zelîḫâ ḥiṣṣesine

3354 ʿafv: ḫalḳ: **(İÜ)**

3359 Geliser: Gelürsiz **(BL)**

3368. Ṭalâḳ virür Zelîẖâ'ya ʿazîz dir
O demde ayrılur ol iki dilgîr

3369. Zelîẖâ'yı gider dir ẖânesine
Geçer on yıl ṣabırda yana sîne

İşâret-i dîger

3370. Şular kim eyledi daʿvâ-yı dostlıḳ
Bahâ ile olına dindi ḳulluḳ

3371. Ki Yaʿḳūb sevdi Yûsuf'ı bahâne
İki gözin virür baḳmaz cihâne

3372. Ki ṣoñra Yûsuf'ı bulduḳda Yaʿḳūb
Gözi virildi ḥâṣıl oldı maṭlûb

3373. Zelîẖâ daẖı Yûsuf'ı severdi
Bahâ dinildi varın cümle virdi

3374. İki gözün de virdi dost yolına **[88ᵃ İÜ]**
Gelür Yûsuf'la cümlesi eline

Nükte

3375. H̱udâ-yı Zü'l-celâl bil buyurur dir
Şu mü'min beni sevmekde olur dir

3376. Vireler göñlüni ʿışḳıma anlar
Ve cânın vire ʿAzrâ'îl'e şunlar

3377. Vireler mâlların miskinlere dost
Tenün ṭâʿatüme ṣarfe yiter post

3378. Bulalar beni ol ʿâşıḳlarum dir
Ola fânî tenüñ bâḳī dimiş pîr

3379. Naẓargâhum ola göñülleriñüz
Ve mâlıñuz yerine uçmaġımuz

3380. Dimiş virile âẖir demde Bârî **[122ᵇ BL]**
Cemâlüm gösterem dir Ẕü'l-celâl'i

3370 Şular kim: Şular ki **(İÜ)**

3377 ṭâʿatüme: ṭâʿate **(BL)**

3379 uçmaġımuz: uçmaġıñuz **(BL)**

3381. Ḫudâyâ eyle **Hindî**'yi olardan
Ġazâ yolında virdi mâl ile ten

Ḥażret-i Yûsuf Peyġamber ʿaleyhi's-selâm zindândan çıḳdı*

3382. Zamânı irdi kim bâ emr-i Sübḥân
İre pâyâna bugün ḥabs-i zindân

3383. Melik bindügi atı zerle zîver
İder muraṣṣaʿ eyer ile dirler

3384. Ve kendü ḫilʿatünden nice câme
Düşer ġulġule ol dem ḫâṣ u ʿâma

3385. Dolar zindân eṭrâfına âdem
Cemâl-i Yûsuf içün dökülür dem

3386. Giyer gülgûn ḳabâ başına dülbend
İki bölük ṣaçına oldı dilbend

3387. Çıkup zindân ḳapusına ider ḥamd
Yüzinde berḳ urur dir nûr-ı Aḥmed

3388. İder zindânuñ ehline ol iḥsân
Süvâr olur ol esbe dinür ol ân

3389. Yüzin gören yitirür kendüsini
Diremez nice eyyâm kend'özüni

3390. Olur dîvâne bir nice kişiler
Öñünce niceler yil gibi yiler

3391. Sarâya girmedin Yûsuf o bevvâb
Ṣaçar der-i ṣarây içine ol âb

3392. Ġubâr irmeye pâ-yı Yûsuf'a dir
O ʿaḳlı irdügince ḳıldı tedbîr

3393. Sarâya girdi Yûsuf ʿizzet-ile **[88ᵇ İÜ]**
Melik ḳarşu gelür dir ḥürmet ile

---

* zindândan: zindân **(İÜ)**

3385 Dolar: Ṭolar **(İÜ)**

3389 kend'özüni: kendi özüni **(İÜ)**

3391 der-i ṣarây: deri ṣarây **(BL)**

3394. Baṣar baġrına anı idüp iḳbâl **[123ᵃ BL]**
Mübârek ola dinmiş ferr u iclâl

3395. Seni görmegi Ḥaḳ ḳıldı ʿinâyet
Ḳudûmuñdadurur senüñ saʿâdet

3396. Melik ʿazîze baḳup dir ki bu ẕât
ʿUbûdiyyetden âṯâr var mı ẕerrât

3397. Bu peyġamber nesebi şüphe yoḳdur
Bunıñ endîşesinde ḳıṣṣa çoḳdur

3398. Baña vir bu yigidi iy ʿazîz sen
Dimiş ki yolıñuza cân ile ten

3399. Ṣatun alup dururam olsun âzâd
Buña bende olalar yüz biñ âzâd

3400. Ḳodılar bir gümüş kürsî oturdı
Lisân-ı ʿIbrîce duʿâyı ḳıldı

3401. Ne dildür bu ki sen ḳıldun duʿâyı
Dimiş ʿIbrî dilidür şâh-ı ʿâlî

3402. Bilür dinürdi Yûsuf ḳırḳ lisânı
Maḥalli düşicek söylerdi anı

Felemmâ kellemehû ḳāle inneke'l-yevme ledeynâ mekînün emîn*

3403. Melik yanımda dir Yûsuf ʿazîzsün
Kelâmuñ ile sükkerden leẕîẕsün

3404. Ve dânâsın vezîrüm ol benüm sen
Bu ġamlarda bu dem alduñ elüm sen

3405. Ḫudâ olsun müdâmî dest-gîrüñ
Bu bende ḥaḳḳına yoḳdur dirîġüñ

3406. Ḳulıñ uḫrâyı virmem bu cihâna
Revâ mı bendeñüz âteşe yana

3397 nesebi: nesli **(İÜ)** // endîşesinde: enşdişesinde **(İÜ)**

3399 alup dururam: alup dururdum **(İÜ)** // olalar: olupdur **(İÜ)**

* inneke: enneke **(BL)** "Onunla konuşunca: Bugün sen yanımızda yüksek makam sahibi ve güvenilir birisin, dedi." (Yûsuf 12/54)

3404 Bu: Yu **(İÜ)**; elüm: elem **(BL)**

3407. Melik eydür ʿazîz ol şehr-i Mıṣr'a
ʿAzîz gibi kişi gelür mi ʿaṣra

3408. ʿAzîz olsun ʿazîz dutdı beni ol **[123[b] BL]**
Ḫudâ virsün ʿıvâż dîdâruna yol

3409. Kemâ kân ol ʿazîz olsun bu şehre
Vire ʿadliyle behre dir bu dehre

3410. Dimiş melik ne istersin di ḫıdmet
Baña anbardârlıḳ ola himmet

3411. Zamân-ı ḳaḥṭ ire ʿadl ola işüm
Riʿâyet olına yâd u bilişüm

Ḳālecʿalnî ʿalâ ḫazâʾini'l-arżi innî ḥafîẓun ʿalîm*

3412. Nıṣf-ı ḥâṣıl reʿâyâdan alınur **[89[a] İÜ]**
Anuñ ile bu ḫalḳa ẓulm olınur

3413. Reʿâyâyı sifâriş ḳıl baña dir
Olar ḥaḳḳında ola ḥüsn-i tedbîr

3414. Dimiş virdüm geyürmiş yine ḫilʿat
Kişide aṣlı gerek dindi ḫilḳat

3415. Sarây emreyledi Yûsuf içün bil
Bu ʿizzetleri cümle bildiler il

3416. Virilmiş Yûsuf'a ḳul u ḳaravâş
Olur ʿadl-ile Yûsuf ʿâleme fâş

3417. Reʿâyaya o deñlü ʿadl ider ki
Dimişler cümle ʿâlem ḫalḳı ney ki

3418. Geçer üç yıl bu ḥâlde ʿazîz ölür
Yerine dindi Yûsuf ʿazîz olur

3419. Melik Yûsuf'a ol deñlü maḥabbet
İdüpdür cân u dil ile o ʿizzet

3408 ʿazîz dutdı: ʿarîz dutdı **(BL)** // ʿıvâż: ʿavż **(İÜ)**

* **İÜ** nüshasında âyet yok. **BL**'de "'alâ" yazılmamış. // "Beni ülkenin hazinelerine tâyin et! Çünkü ben (onları) çok iyi korurum ve bu işi bilirim, dedi." (Yûsuf 12/55)

3414 aṣlı: aṣıl **(BL)**

3417 ki: kim **(İÜ)** // İkinci mısrâ **İÜ**'de "Dimişler buña aḳrân dinile kim" şeklinde.

3420. Görür her günde üç def'ada anı
Aña teslîm ider mülk-i cihânı

3421. Dimiş rûḥum sen eyle cümle emri
Senüñ ḥükmiñde olsun il ü çeri

3422. Ẕaẖîre yaġdı Yûsuf yedi yılda **[124ᵃ BL]**
Ḥisâb olınımaz miḳdârı dilde

3423. Yedi yıl geçicek irişdi dir ḳaḥṭ
ʿAdl ola burada budurur şarṭ

3424. Melik ẖânesine begler evine
Taẖıl virürdi Yûsuf her birine

3425. Reʿâyâya ṣadaḳa beẕl iderdi
Olaruñ ḥâlini dâ'im güderdi

3426. Mıṣr batmânı nân bir ẕerre olmış
Bahâ-i ḥınṭadan ẖazîne dolmış

3427. Vilâyet ehli eṭrâfdan gelürler
O ḥażretden müdâm ġalle alurlar

3428. Şehir ḳavmi dimiş ṭaşraya virme
Dimiş Yûsuf yeter cümleye ivme

3429. Bu tedbîr cümle içün olınupdur
Dirîġ olmaz bu cümle ẖalḳa maḳdûr

3430. İder taḥṣîl-i mâl bî-ḥad dimişler
Niçeler ḥased ile ġam yimişler

3431. Ḳapusı Yûsuf'ıñ olup küşâde
Ḳapucıları ḳırḳ biñden ziyâde

3432. Ve ḳırḳ biñ ḳulı maḥṣûṣ kendüsine
Saʿâdet üzre ḥażret gerdi sîne

3433. Ve begler eli altındaydı anuñ **[89ᵇ İÜ]**
Ferîdi idi Yûsuf bu cihânuñ

3421 rûḥum: pîrem **(İÜ)**

3426 ẕerre: zerre **(BL)**

3429 cümle içün olınupdur: cümlenüñ içün olupdur **(İÜ)**

3434. Geçer bir yılı ḳaḥṭuñ ṣânîsinde
Viren malların etmek satısında

3435. Muḥaṣṣal beş yıla emvâl ü emlâk
Virürler Yûsuf'a var eyle idrâk

3436. Yine irişdi ḥâli her nüfûsuñ
Yazusın gördiler anlar rü'ûsuñ

3437. Melikle Yûsuf'ıñ olmuşdı ḳavli **[124[b] BL]**
O beş yıl maḥṣûlıñ melike meyli

3438. İki yıl daḫı yedi ola anı
Ala Yûsuf iki yılda ḳalanı

3439. Dinür ol iki yılda ḳaḥṭ kemâle
İrişüp irdi çoḳ kimse zevâle

3440. Ḳırılmış açlıġından niçe kimse
Ṭaʿâmla çoḳ ṭamaʿ eyleme ünse

3441. Ahâlî-i Mıṣr dirler dimişler
Zamânı gör o ḫalḳa neler işler

3442. ʿAyâl ü ehlimiz ḳul olsa ḥażret
Bize virse ġıdâ itsek ḳanâʿat

3443. Dimiş Yûsuf seḥer ṣaḥrâya çıḳuñ
Bile evlâdıñuz yüzine baḳuñ

3444. Ne ise orada maḳṣûd bulasız
Umaram ʿibret-i Ḥaḳ'la dolasız

3445. Çıḳar ṣaḥrâya ḫalḳ evlâdı ile
Cihânı doldurur feryâdı ile

3446. Görüp Yûsuf olara şefḳat itdi
Ḳul idüp ide âzâd niyyet itdi

3447. Ki kendi ḳulluġın añmış orada
Gelür Cibrîl'e aḫbâr dir burada

3435 yıla: bele **(BL)**
3445 doldurur: ṭoldurur **(İÜ)**
3446 ide: anda **(İÜ)**

3448. Muḥaṣṣal ʿabd ider çoḳ ḥürrü'l-aṣlı
Bu tafṣîl üzre yazarlar bu faṣlı

3449. O ṣaḥrâya çıḳar evlâd u ensâb
Taʿalluḳāt ile ezvâc u aṣḥâb

3450. Muḳırlar her biri biz ʿabdiñüz dir
Ḫavâtûn cümle kenîzeklerüz dir

3451. Virür Yûsuf o cümlesine gendüm
Şular ki teşne idi didi ḳandum

3452. Aluban ġalleyi döner girüye **[125ᵃ BL]**
Nidâ olur ki geliñüz berüye

3453. Dönerler cümle maḥzûn oldı nâdim
Elümizden alınur mı bu gendüm

3454. Dimiş Yûsuf bu cümle beni bilsün **[90ᵃ İÜ]**
Ki peyġamber oġluyam inansun

3455. Ve sizler ʿabdüm oldıñuz ṣaḥîḥdir
Ḳamusı cümle evlâd-iledür dir

3456. Dimiş âzâd olıñ bugün ḳamuñuz
Mekânıñuza siz ḫandân dönüñüz

3457. Baş açuban duʿâ ḳılmışlar anlar
O açlıḳ âteşi ile yananlar

3458. Bilürler ḫalḳ ki bu dost-ı Ḫudâ'dur
Bu taʿbîr cümle ḫalḳ içre ṣadâdur

Beşâret-i âḫer

3459. Sürüle niçeler yevmü'l-ḳıyâmet
Ola cennete ṭamuya ʿazîmet

3460. Dönüñ deyu nidâ irişe Ḥaḳ'dan
Alıñuz ʿibreti siz bu sebaḳdan

3448 çoḳ: cûʿ **(BL)**
3453 oldı: u **(BL)**
3455 evlâd-iledür: evlâd biledür **(İÜ)**

3461. Mıṣr ḳavmini Yûsuf ḳıldı âzâd
Sizi âzâd ḳıldum olıñuz şâd

3462. Deyu cennete emr eyleye Mennân
Günahkâr ḳullara eyleye iḥsân

Ḥażret-i Ḥaḳ celle ẕikruhu cemâl-i Ḥażret-i Yûsuf Nebî müşâhedesiyle ehl-i Mıṣr'a ġınâ iḥsânıdur*

3463. Yeñi ḥaṣâda ḳırḳ gün ḳalmış idi
O cümle ġalle anbardan tükendi

3464. Kemâl-ile acıḳmış ehli Mıṣr'uñ
Bu ḥikmet üzere barmaḳ ışırun

3465. Tażarruʿ eylemiş Yûsuf Ḫudâ'dan **[125^{b} BL]**
Acıḳdı ḳullaruñ irgür ʿaṭâdan

3466. Nidâ irmiş ki vechüñ eyledüm ḫûn
Cemâlüñle doyalar olma maḥzûn

3467. Niḳābuñ götürüp ʿarż-ı cemâl ḳıl
Ki ṭoyla ḫalḳı dinmiş bil iy ʿâḳil

3468. Bu emr üzre niḳābın açup ol gün
Cemâlin görene olmışdı dügün

3469. O deñlü Ḥaḳ Teʿâlâ virdi toḳluḳ
Cihânda olmaya öyle ḳonuḳluḳ

Beyt

3470. Cemâl-i Yûsuf'ı görmekle niçe teşne avcı
Doyurduñ yek naẓarla sen ġıdâ-yı nefse muḥtâcı

Naẓm**

3471. Cemâl-i Yûsuf'a ʿizzet ḳılurlar **[90^{b} İÜ]**
Ġıdā idinüben ḳuvvet bulurlar

---

* **BL**'de "nebî" yok.

3463 ḥaṣâda: ḥâṣâda **(BL)**

3470 Beytin vezni: Mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün'dür. Vezin birinci mısrâda aksamaktadır. Bu beyit **H** nüshasında yok.

** **BL**'de başlık yok.

3472. Ḳulaḳdan ʿâşıḳ olur aña insân
ʿAceb görme görenler virdügin cân

3473. Zelîẖâ nice sevmeye diñ anı
Cemâli ile ṭoylaya cihânı

3474. Bunı ân bilme muʿciz bil iy ʿâḳil
Anuñ vaṣfın nice naḳl ide nâḳil

İşâret

3475. Ḫudâ dir vech-i Yûsuf oldı niʿmet
Ḳıyâmetde ne ola diñle ʿizzet

3476. Ola ẖalḳ teşne aç rûz-ı eleste
Günâh emrâżı ile cümle ẖaste

3477. Zebûn ḥayretde ḥayrân durur iken
Dimâġ u dil aġızda ḳurur iken

3478. Şuʿâ-ı nûr-ı Raḥmân ide işrâḳ
Naẓar eyleye aña cümle müştâḳ

3479. İreler teşneler âb-ı ḥayâta **[126ᵃ BL]**
Ve açlar toḳ olup ire ṣebâta

3480. Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet ḳullarına
Hidâyet irgüre dir dillerine

3481. Cemâl-i Yûsuf'ı dünyâda şâhid
İdüp idesüz uẖrâda müşâhid

3482. ʿİnâyet senden iy Ḥayy-ı tüvâna
ʿAḳıl irgürmeye luṭfıña dânâ

Ṣıfat-ı muʿciz

3483. Dinür Yûsuf'a bir aʿmâca oġlan
Getürürler idin muʿcizi iẕʿân

3484. İder Ḥażret-i Yûsuf dir münâcât
Revâ olur o ân içinde ẖâcât

3473 ṭoylaya: doylaya **(BL)**

3477 Dimâġ: Ṭımâġ **(BL)**

3485. Açılur çeşmi ol aʿmânuñ anda
Ḫudâ luṭfını diñle imdi bunda

3486. Gelür Yûsuf'a Cibrîl dinmiş ol ân
Niḳābuñ aç cemâlüñ görsün oġlan

3487. Yüzüñ nûrıyla gözi ola rûşen
Zihî luṭf-ı İlâhî vech-i aḥsen

3488. Hemân açar cemâlin ḥażret anda
Şuʿâʿından ḳamaşur dîde anda

3489. İrer fer oġlanuñ görmez gözine
Ḳulaḳ dut şimdi Yezdân'uñ sözine

Beşâret [91ᵃ İÜ]

3490. Teʿâlallâh buyurmış ḳudretünden
Müşâhede olına ʿibretünden

3491. Ḳıyâmetde dinür ḳudreti nûrın
Ḳulûb-ı ʿâṣîye ḳıla ẓuhûrın

3492. Açıla göñli gözi dir olaruñ [126ᵇ BL]
Cemâlin göreler Perverdigâr'uñ

3493. Müyesser eyle iy Ḳādir müyesser
Senüñ luṭfıñı gözler ʿavrat u er

Yaʿḳūb Peyġamber ʿaleyhi's-selâm oġulların buġday almaġa Mıṣr'a gönderdügidür*

3494. Yigirmi yıl tamâma irdi Yaʿḳūb
Çıḳardı gözden anı rûy-ı maṭlûb

3495. İrişür ḳaḥṭ dir Kenʿân iline
Düşer taḥṣîl-i buġday ḫalḳ diline

3496. İşidür Ḥażret-i Yaʿḳūb Mıṣr'da
Ṣatılur dindi buġday ol ʿaṣrda

3497. Dimiş oġullarına Mıṣr'a varuñ
İkişer yükle buġday siz de aluñ

3488 ḳamaşur: ḳıpranur **(İÜ)**

* **BL**'de "… buġday almaġa oġulların Mıṣr'a gönderdügidür" şeklinde.

3498. Ve hem yollarda Yûsuf'ımı yoḳlañ
Bu sözüm şimdi size ḫod gelür ṭañ

3499. Dimişler nice añarsın sen anı
Yigirmi yıl ki geçmişdür zamânı

3500. Ol oġullar olurlar yola ḥâżır
Melike olmañuz ḫıdmetde ḳāṣır

3501. Deyu Yaʿḳūb sifâriş eylemiş dir
Görelüm nice ola emr-i taḳdîr

3502. Gelürler Mıṣr'a dir evlâd-ı Yaʿḳūb
Cefâ ḳıldıḳlarıdur ḥâkim-i ḫûb

3503. Olunmış idi tenbîh her ḳapuya
Ḳapucılar ʿazîz iẓniyle ḳoya

3504. Dimişler Yûsuf'a Kenʿân ilinden
Nice iḫvân gelüpdür dindi dilden

3505. İşidüp şâd olur dinildi ḥażret
Getürüñ bunda deyu oldı ʿizzet

3506. Cefâ ehli saña muḥtâc olalar **[127ᵃ BL]**
Ḫudâ ʿavni ile ṭapu ḳılalar

3507. Olar bilmeye seni ḳıla taʿẓîm
ʿAdûlar eyleyeler saña tekrîm

3508. Ḫaberde naḳl olınur elli defʿa
Mekâtib gönderür irişe yâra

3509. Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet ḥükmi olmaz **[91ᵇ İÜ]**
Yûsuf kâġıdlarınuñ biri varmaz

3510. O Raḥmân ḥikmeti var ḳudreti var
Anuñ emri ile görünür âṣâr

3511. Ḥużûr-ı Yûsuf'a girür ol iḫvân
Uḫuvvet ṭamarından ḳaynamış ḳan

3506 ṭapu: ṭapub **(İÜ)**

3508 irişe yâra: ol ḥüzn-i defʿe **(İÜ)**

Felemmâ deẖalû ʿalâ Yûsufe*

3512. Görüp Yûsuf bilür cümlesin anuñ
Bilürdi âşinâ olduġı cânuñ

3513. O ânda kendüyi bildürmedi dir
Bulara luṭfıla olına tedbîr

3514. Murâda geldiler maḳṣûd bulalar
Acıḳmışlardurur buġday alalar

3515. Ḥicâba düşmeyeler âşinâdan
İnâme sâʿati var rûşenâdan

Beşâret

3516. H̱udâ ḳāḍı ola vara günehkâr
O Yezdân deye bunlar diler âṣâr

3517. Günâhları urılursa yüzine
Ḥicâb düşe olaruñ dir özine

3518. Bular raḥmet umagelmişler iken
Revâ olmaz ki dûzaẖ ola mesken

3519. Günâh ʿafv idici benven bile ẖalḳ **[127ᵇ BL]**
Ki cömerdleri de ben eyledüm ẖalḳ

3520. Deyu iḥsân ide ol demde Raḥmân
Ẕünûbdan ictinâb eyleye insân

3521. Görür Yûsuf ġubâr-ı rehde anlar
Dururlardı ḥużûr-ı şehde anlar

3522. Ṣorar Yûsuf kişiler niredensiz
Müşekkel merdümânsız zinde tensiz

3523. Ne nâm-ile añılursız zamânda
Ne maṭlab üzre geldiñüz ya bunda

---

* "Yûsuf'un yanına girdikleri zaman…" (Yûsuf 12/99)

3515 "Kıtlık" mânâsına gelen "İnâme" kelimesi (**H**, vr. 97ᵇ) **BL** ve **İÜ**'de "İtâme" şeklindedir. rûşenâdan: rûşinâdan **(BL)**

3520 eyleye: idesin **(İÜ)**

3522 Ṣorar: Ṣorur **(BL)**

2523 üzre geldiñüz ya: üzere gelindi **(İÜ)**

3524. Dimişler gelürüz Kenʿân ilinden
Selâm getürürüz Yaʿḳūb dilinden

3525. Dimiş Yaʿḳūb kimdür ü ne işler
O peyġamberdür oġlıyuz dimişler

3526. Atamız diri Ḥaḳ peyġamberidür
O ṭâʿat üzre ġayriden berîdür

3527. Dimiş dir kime peyġamberdürür ol
O Tañrı ḳullarına gösterür yol

3528. Mıṣr ḳavmi de Tañrı ḳullarıdur **[92ᵃ İÜ]**
Niçün gelmeye bunda anda olur

3529. Anı Kenʿân iline virdi Mennân
Ziyâde pîrdürürler aña inan

3530. Ve hem gözleri görmez oldı aʿmâ
Ne sebeb ile görmez indi mi mâ

3531. Bir oġlı vardı Yûsuf adlu anuñ
Kemâl-i ḥüsni var idi civânuñ

3532. Ḳamumızdan anı yekrek görürdi
Müdâm anuñla durup otururdı

3533. Ol oġlı nâgehânî żâyiʿ oldı
Gözinüñ görmesine mâniʿ oldı

3534. Döker göz yaşı anuñ ḥasretünden **[128ᵃ BL]**
Ḳadi ḫamdür cihânuñ miḥnetünden

3535. Müdâmî aġlar ol dârü'l-ḥazende
Ve yoḳdur ẕerrece nûrı gözünde

3536. Niḳāb altında Yûsuf aġladı dir
Göñülden sız'dan aġlamışdur ol pîr

3537. Dimiş vara sizüñ gibi oġullar
Bir oġul gitmek ile niçün aġlar

3538. Dimişler ḫûb idi ol nevcivânı
Deli olurlar idi gören anı

3536 "sızıdan" kelimesi vezin icâbı "sız'dan" şeklinde okundu.

3539. İki hemşîresi ḳalmışdur anuñ
Añup derdini arturur babanuñ

3540. Bir ev yapmışdurur dârü'l-ḥazen dir
Müdâm ol ev içinde ġuṣṣasın yir

3541. Gice vü gündüzin Yûsuf dir aġlar
Ṣadâsından gelür güftâra ṭaġlar

3542. Dimiş Yûsuf meger sizden ziyâde
Hünerver ola ol ḳalbi küşâde

3543. Dimişler âferîn fehmiñe şâhum
Ḥużûra irdi Ḥaḳ emriyle râhum

3544. Anuñ ʿaḳlı ziyâde fehmi ġālib
Ṣalâḥ üzre idi hem ʿilme ṭâlib

3545. Ve zâhid idi ol ḳaşı hilâl bil
Anuñ evṣâfını naḳl idemez dil

3546. Çü Yûsuf işidür vaṣfın olardan
Dimiş yamanluġ eylük şulardan

3547. Yüzüme ḳarşu yamanluḳ idenler
Benüm ardımca eylügimi söyler

3548. Bağışlayam bulara suçlarını
Görüñ luṭf-ile siz ol dîn erini

3549. Kim olursa ider eylüge eylik **[128^{b} BL; 92^{b} İÜ]**
Kişi eylükle bulur dindi beglik

3550. Żiyâfet ideyüm ḳonuḳlarum ben
Ola tâ ḳıṣṣalarda ḳıṣṣam aḥsen

3551. Dimiş Yûsuf ġulâmlarına bunlar
Ġarîblerdür ola yaḳında anlar

3552. Burada bir oda virüñ duralar
Murâd olduḳda ḥâżır bulınalar

3553. Ġarîblerdür bular yol azmayalar
Olur olmaz kişiyle gezmeyeler

3544 üzre idi hem: üzere idi **(İÜ)**

Beşâret

3554. Yûsuf iẖvânınuñ çekdi belâsın
Oları eylük ile ṭoylayasın

3555. Ve kendüden ırâḳ ḳomadı anı
Eyü gözledi eylükde yamanı

3556. İ mü'min sen ki işledüñ günâhı
İrişdirdüñ ḥużûr-ı Ḥaḳḳ'a râhı

3557. O Yezdân ḥâşâ ḳulların ırâġa
Ḳoya mı hîç oları bâġ u râġa

3558. Günâh gerdini aʿżândan gidere
Rıżâ virmeye ẕerrece kedere

3559. ʿİnâyet nûrı ile eyleye pâk
Anuñ luṭfına irişmeye idrâk

3560. Gelelüm yine Yûsuf iẖvetine
Tażarruʿla Ḫudâ'ya minnetine

3561. O şeb geçdi seḥer getürtdi yine
Gelüp cemʿ oldılar anlar öñine

3562. Nedür maḳṣûd buraya gelmeñüzden
Żarar var mı bizümle durmañuzdan

3563. Dimişler ḳaḥṭ irişdi ilimüze **[129ᵃ BL]**
Gelüp cûʿ-ile noḳṣân bilimüze

3564. Dilerüz luṭf-ıla buġday viresiz
Bu az nesnemüzi çoġa göresiz

3565. Ziyâde ḳaḥṭ virmişdür zebûnluḳ
Ola luṭfıñ ile iller ucuzluḳ

Ḳālû yâ eyyühe'l-ʿazîzu messenâ ve ehlene'ḍ-ḍurru*

3566. Birer yük virdi buġday her birine
İderlerdi duʿâyı luṭf erine

3567. Dimiş Yûsuf yine gelürseñüz siz
Kiçi ḳarındaşıñuz getürüñiz

---

* "Ey aziz! Bizi ve âilemizi kıtlık bastı… dediler." (Yûsuf 12/88)

3568. Sizi bir yirde görmekdür murâdum **[93ᵃ İÜ]**
ʿAzîz neslisiñüz sizi ṣınadum

3569. Aña daẖı idem ẖaylî riʿâyet
Bula eylük ile ʿömri nihâyet

[Ḳāle]ʾtûnî bi-eẖin leküm min ebîküm elâ terevne ennî ûfi'l-keyle*

3570. Atamız vire destûr getürelüm
Getürmek emri üzre saʿy idelüm

Biḍâʿatehüm fî riḥâlihim**

3571. İder Yûsuf sifâriş ḳullarına
Getürdüklerini ḳoñ yüklerine

3572. Bu sırdan kendüler olmaya âgâh
Ve illâ illerine irgüre râh

3573. Bulalar yükleri içinde anda
Olalar her birisi bir gümânda

3574. ʿAzîziñdür dimişler emr ü fermân
İderler emrin icrâ ol ġulâmân

3575. Ol iẖvân ber-murâd oldı revâna **[129ᵇ BL]**
Ṭulûʿ eyledi iẖvân içre câna

3576. Kimisi didi Yûsuf'dur bu merdân
Kimi dir olsa ol dökmez midi ḳan

3577. Kimi dimiş saʿâdet ehlidür ol
Bizi zaḥmetle gördi çekmişüz yol

3578. İdüben merḥamet eyledi ʿizzet
İderler şefḳati ehl-i mürüvvet

3579. Yehûdâ dir ki o küçük birâder
Ṭoġurmışdurur ikisini mâder

3580. Anı maḳṣûd idindügi nişândur
Teşebbüh ṣadâsı bî-gümândur

---

* [Ḳāle]'tûnî: îtûnî **(BL, İÜ)** // "Sizin baba bir kardeşinizi de bana getirin. Görmüyor musunuz, ben ölçeği tam dolduruyorum… dedi." (Yûsuf 12/59)

** "Sermayelerini yüklerinin içine [koyun]" (Yûsuf 12/62)

3578 şefḳati: şefḳat **(BL)**

3581. Bu güftârla alurlar menzil anlar
Ṣafâ üzere Kenʿân'a o cânlar

3582. İrişdügin bilüp Yaʿḳūb u aʿyân
O dem ḳarşu çıḳanla doldı meydân

3583. Öper oġulları Yaʿḳūb elini
Açarlar vaṣf-ı Yûsuf'a dilini

3584. ʿAzîz ḫoş gördi ʿizzet ḳıldı bize
Getürdük luṭf u iḥsânını size

3585. Dimiş Yaʿḳūb ʿazîz yanına daʿvet
İdüp eyledi mi dir size ʿizzet

3586. Ne taḳrîr vâḳiʿ olmış idi anda
Ḳuṣûr itmediler anı beyânda

3587. Didi küçük ḳarındaşıñuzı **[93ᵇ İÜ]**
Getürüñ bile olmış idi sözi

3588. Ziyâde virile buġday o demde
Rıżâ virürse peder didi bende

3589. Dimiş Yaʿḳūb ki ol Yûsuf olısar
Saʿâdete ire gibi yine ser

3590. Didi peyġamber imiş dindi ol pîr **[130ᵃ BL]**
Siz oġulları cümle göreyin dir

Ḳālû yâ ebânâ müniʿa minne'l-keylü fe'ersil maʿanâ eḫânâ*

3591. Bizümle İbnyâmin'i bile ḳoş
ʿAzîzüñ emri dutılmakdurur ḫoş

3592. Vire buġday murâdımızca ol şîr
Buyur emrüñle yola ola tedbîr

3593. Ṣaġ esen bile gele İbnyâmin
Ve taḳṣîr olmaya dutmaḳda dâmen

3582 doldı: ṭoldı **(İÜ)**

* **BL**'de "eḫânâ" yok. // "Dediler ki: 'Ey babamız! Erzaktan alıkonduk. Kardeşimizi de bizimle berâber gönder…'" (Yûsuf 12/63)

3591 **İÜ**'de ikinci mısrâ "ʿAzîz emri dutılmadan olur ḫoş" şeklinde.

3594. Dimiş ışmarladum Allâh'a anı
Bile alup gidüñ gözleñ o cânı

Velemmâ feteḥû metâʿahüm vecedû biḍâʿatehüm rüddet ileyhim*

3595. Şeşerler yüklerin açup görürler
İletdüklerini yükde bulurlar

3596. Dimişler İbnyâmin'e bu şâhid
Bahâ buġday içün yükde müşâhid

3597. İletdügümizi yüke ḳomışlar
Bize luṭf-ıla iḥsân eylemişler

3598. Dimiş Yaʿḳūb oġullarına and iç
Żarar getürmeyesiz buña da hîç

3599. Güvâh ola Ḫudâ olmaya taḳṣîr
Göresiz cümlemüziñ yüzüni dir

3600. Dimiş Yaʿḳūb bu yükde bulunanı
Yine iltüñ ki olmaya gümânı

3601. Ḫaṭâ mı imtiḥân mı kim ne bilsün
Ḫayırlısı odur sizüñle olsun

Yâ beniyye lâ tedḫulû min bâbin vâḥidin ve'dḫulû min ebvâbin müteferriḳatin**

3602. Oġullarım Mıṣr'da bir ḳapudan **[130[b] BL]**
Ṣaḳınuñ girmeyesiz cümle andan

3603. Müteferriḳ giriñüz ḳapulardan
Ḫudâ ṣaḳlaya sizi bed naẓardan

3604. Sizi Yezdân ḳavuşdura baña dir
Olısardur şu kim olmışdı taḳdîr

3605. Yürürler yola cümle onbir iḫvân **[94[a] İÜ]**
Olaruñ her biri bir merd-i merdân

---

* rüddet ileyhim: fî riḥâlihim **(BL, İÜ)** // "Eşyalarını açtıklarında sermâyelerinin kendilerine geri verildiğini gördüler." (Yûsuf 12/65)

3595 Şeşerler yüklerin: Şeşer yüklerini **(İÜ)**

** "Oğullarım! (Şehre) hepiniz bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin." (Yûsuf 12/67)

3606. Varurlar Mıṣr'a anlar ṣaġ u sâlim
Ḫudâdurur o cümle sırra ʿâlim

3607. İkişer her ḳapudan şehre girür
Sarây yanında cümlesi birikür

3608. Yehûdâ ile Yâmin bir ḳapudan
Ḫabîr ḳılmışdı Yâmin'i ṭapudan

3609. Mübeşşir Yûsuf'a peyġām iderler
Ḫaber viriciye inʿâm iderler

3610. Olur şâd ol ḫaberden ḫande ruḫsâr
İde düşmenlere dostluḳla bâzâr

3611. Ṣorup dir kaç kimesnedür gelenler
Dimiş on bir kimesnedür görenler

3612. Bilür ki İbnyâmin bile geldi
Yitürdügini ol dem bulageldi

3613. Oları ḳondırupdur yaḳınında
Bıçaḳları yanındadur ḳınında

3614. Ḳıġırmış anları Yûsuf ḥużûra
Keder-i rehden irerler ḥużûra

3615. Gelürler ḳarşusına cümle iḫvân
Duʿâ ile iderler ʿarż-ı şükrân

3616. Virürler nâme-i Yaʿḳūb'ı ol dem
Ve İbrâhîm ʿamâmesiydi ekrem

3617. Selâm itdi atamuz size didi **[131ª BL]**
Virenler anları girüye döndi

3618. Öpüp nâmeyi Yûsuf açdı gördi
Dir İbrâhîm dülbendi virildi

3619. İşâretdür ki peyġamber olursın
Maḳām-i ceddüñi taḥḳīḳ bulursın

3613 yanındadur: yanında dir **(İÜ)**

3614 Keder-i: Kederi **(İÜ)**

3616 ʿamâmesiydi: ʿamâmesi de **(İÜ)**

3620. Dimek eşʿârı fehm olundı andan
Şehâdet remzini añladı cândan

3621. Ve yük içinde ḳonulanı bile
Virürler almadı eyle biline

3622. Aña yoḳdur benüm dir iḥtiyâcum
Ḫazâ'in dolıdur bâc u ḫarâcum

3623. Sevindi ġāyet ile ol ḫaberden
Ḫaber virdi o dem bâd baḥr u berden

3624. Mübârek bâd peyġamberî destâr
Senüñ-çün keşf olur bu gizlü esrâr

3625. Göründi ḫaṭṭ-ı Yaʿḳūb aña yâḳūt
Şehâdet barmaġıdur ṣanki mektûb

3626. Göñül itdi şehâdet maṭlabımsın **[94ᵇ İÜ]**
Cihân rûyında olan maḳṣadımsın

3627. Rümûz-ı enbiyâ mefhûmı maʿlûm
Olar-çün Ḥażret-i Ḥaḳ ḳıldı maḳsûm

3628. Neşâṭ üzre buyurmış getürüñ ḫûn
İki kişiye dir bir sini ḳonsun

3629. Ki her sinide ikişer birâder
Otururlar bulur işini her er

3630. Yalıñuz İbnyâmin aña yoḳ iş
Baḳışdılar dir aña yâd u biliş

3631. Aḳıdur İbnyâmin gözi yaşın
Zemîne ṣaldı ḥayret ile başın

3632. Dimiş Yûsuf niçün ḥüzn üzresin sen **[131ᵇ BL]**
Yitürmişem eşim yalıñuzam ben

3620 eşʿârı fehm olundı: eşʿârıdur fehm oldı **(BL)**
3622 Ḫazâ'in: Ḫazâyin **(BL)**
3627 Olar-çün: Olur-çün **(BL)**
3629 eşini: işini **(BL)**
3630 dir aña: aña dir **(İÜ)**

3633. Ana bir bir ḳarındaşum var idi
Kevâkib içre ol meh ülker idi

3634. O ġā'ib oldı ḳaldım yalıñuz ben
Bular ṣoḥbetde ġuṣṣa yimede ben

3635. İkişer oturur bunlar benüm yoḳ
Bulunmaz ol birâder ararum çoḳ

3636. Deyüben aġlamış derd-i derûnın
O ġam içre yalıñuzca dururun

3637. Dimiş Yûsuf bu çekmiş derd ü miḥnet
Benümle yimege virüñ icâzet

3638. Ṭaʿâm yimek sizüñle özge niʿmet
Serine irdi anuñ ʿizz u rifʿat

3639. Ṭaʿâm tenhâda gelür baña dâyim
Bunıñla bile yimek oldı râyım

3640. Deyüben İbnyâmin ile gider
Gör aña âşinâluḳ nice ider

3641. Çıḳarur burḳaʿın açar cemâlin
Görüp Yâmin şaşırdı dindi ḥâlin

3642. O demde ḥayḳıruban oldı lerzân
Gider ʿaḳlı perîşân ḥâlde mihmân

3643. Gülâb ṣaçar gelür başına ʿaḳlı
İder dir Ḥażret-i Yûsuf'a naḳli

Ḳāle yâ İbnyâmin ente eş re'eyte*

3644. Sizi görüp ḳarındaşımı ṣandum
O Yûsuf ṭalʿatuñ hicriyle yandum

3633 Ana: Ata **(BL)**; bir bir: bir **(İÜ)** // ülker: ürker

3634 ġā'ib: ġāyib **(BL)**; bir bir: bir **(İÜ)** // ṣoḥbetde: vaḥdetde **(İÜ)**; ben: ten **(İÜ)**

3636 içre: üzer **(İÜ)**

3639 râyım: re'yim **(İÜ)**

3640 âşinâluḳ: âşinâlığı **(BL)**

* **İÜ**'de "Ḳāle İbnyâmin ente eş re'eyte" şeklinde. "'Ne gördün ey Bünyamin?' dedi." mânâsına gelen bu ibâre âyet değildir.

3645. Ṣadâ ḳıldum u ʿaḳlım oldı żâyiʿ
Ṣanuram söylemişüm ben bedâyiʿ

3646. O demde Ḥażret-i Yûsuf dimiş dir **[132ᵃ BL; 95ᵃ İÜ]**
Ḳarındaşuñ benüm dir ʿaḳluñı dir

3647. Gider dir İbnyâmin ʿaḳlı tekrâr
Aña ol demde teʾṣîr itdi esrâr

3648. Gülâb-ı ter ile açar gözüni
Görür dir Yûsuf'ıñ ol gül yüzüni

3649. Ṣarılup aġlaşurlar birbirine
Aḳıdur dîde eşki sînesine

Beyt*

3650. Gerçi firḳat aġlaması yatludur
Lîk vuṣlat aġlaması ṭatludur

3651. Ṣorar aḥvâlini Yaʿḳūb-ı pîrüñ
Ve cümle olan ṣıġār u kebîrüñ

3652. Gidicek ben babam ne ḳıldı aʿmâl
O günden dir diger-gûn oldı aḥvâl

3653. Yapup bir ev aña dârü'l-ḥazen dir
Şeb u rûz aġlayup derd ü ġamuñ yir

3654. Siziñ-çün aġlamaḳdan oldı aʿmâ
Anuñ derd-i derûnın ṣorup añma

3655. Dilünde ẕikri Yûsuf fikri Yûsuf
Çerâġ yandırsalar ol demde dir üf

3645 ḳıldum u: ḳıldum **(İÜ)**

3647 **İÜ**'de "teʾṣîr" kelimesinin başında ziyade bir elif var.

3649 sînesine: sünbüline **(İÜ)**

* **BL**'de başlık yok. **İÜ**'de başlığın yanıbaşında "Gerçi" kelimesi yazılmış.

3650 ṭatludur: datludur **(BL)**

3651 ṣıġār: aṣġār **(BL)**. 3651 ve 3652. beyitler **H** nüshasında yok (bk. vr. 101ᵃ).

3655 Çerâġ: Çırâḳ **(BL)**

3656. Ḳarañu bucaḳ içre zâr u giryân
Firâḳuñ ile dâyim gezdirür cân

3657. Dimiş Ḥażret-i Yûsuf sergüẕeştin
Bu iḫvân eyledi itmeye yâd din

3658. Ḳuyuya bırağup dögdüklerini
Ṣoyuban orada sögdüklerini

3659. Ve zindân çekdügin yıllarla dimiş
Ve ṣabr ile ağacdan ḫurma yimiş

3660. Dökerler ortaya derd-i derûnı **[132^{b} BL]**
Añarlar hicr-ile devrân-ı dûnı

3661. Dimiş bu sırrı dime iḫvetüñe
Biḥamdillâh girüp maḳṣûd elüñe

3662. Olarla ol yine sen bir niçe gün
Yana bağırlarında niçe dügün

3663. İder üç gün żiyâfet anlar-içün
İrer bu ân ẓarâfet bunlar içün

3664. Virür buġday olara ʿizzet eyler
Olar da cân u dilden minnet eyler

3665. Var imiş bir mücevher kîle zerden
Ḳadîmdendür dinilür ḥîle erden

3666. Ḳodurur İbnyâmin yüki içre **[95^{b} İÜ]**
Anı almaḳ diler iḫvânı içre

3667. Vedâʿ idüp çıḳarlar şehri anlar
İrişür ardlarınca dir ġulâmlar

3668. Melik kîlesi uġurlandı bugün
Ki yoḳlañ dindi küçükle büyügün

Ṣümme eẕẓene müʾeẕẓinün eyyetühe'l-ʿîru inneküm lesâriḳūn*

3669. Dimişler iy ḳavm siz uġrılarsız
Daḫı biz bilmezüz ki doğrılarsız

3662 bağırlarında: bağırlarına **(İÜ)**

* "(Kafile hareket ettikten) sonra bir tellal: Ey kafile! Siz hırsızsınız! diye seslendi." (Yûsuf 12/70)

3670. Neñüz uġrıladuḳ biz doġrılaruz
Ve egriye de olmaduḳ ḳulavuz

Ḳālû nefḳidü ṣuvâʿa'l-melik*

3671. Anı kim almış ise yine virsün
ʿAẕâb olunmaya buġday dirilsün

3672. Dimiş ḥâşâ o dem iḫvân-ı Yûsuf
Dutar cânlarını ol dem teʾessüf

Ḳālû tallâhi leḳad ʿalimtüm mâ ciʾnâ linüfside fi'l-arż** **[133ᵃ BL]**

3673. Bilürsiz siz de biz uġrı degilüz
Ve daḫı uġrıluġa gelmemişüz

Ḳālû femâ cezâʾuhû in küntüm kâẕibîn***

3674. Dimişler sizden almış çıḳar ise
Ne ḥükm itmek gerekdür anda size

3675. Kîleyi alanı ḳul eylesün mi
O demde doġrı sözi söylesün mi

3676. Dimişler ḳulı olsun kim ki almış
Bu arada ḳılıñuz anı teftîş

3677. Bu ḳavl üzere ḳullar râżı olur
Eyü kem itdügini kişi bulur

Febedeʾe bi'evʿiyetihim ḳable viʿâʾi eḫîhi****

3678. Dökerler yüklerini her kişinüñ
Arı gerekdürür merdân işinüñ

---

* ṣuvâʿa'l: ṣavâʿa'l **(BL)** // "Kralın su kabını arıyoruz… dediler." (Yûsuf 12/72)

3671 dirilsün: virilsün **(BL)**

** "Allâh'a andolsun ki bizim yeryüzünde fesad çıkarmak için gelmediğimizi siz de biliyorsunuz… dediler." (Yûsuf 12/73)

*** "(Yûsuf'un adamları) dediler ki: Peki siz yalancıysanız bunun cezâsı nedir?" (Yûsuf 12/74)

3675 doġrı: ṭoġrı **(İÜ)**

**** "Bunun üzerine Yûsuf, kardeşinin yükünden önce onların yüklerini (aramaya) başladı." (Yûsuf 12/76)

Ṣümme's-taẖrecehâ min viʿâ'i eẖîhi*

3679. Çıḳa yüküñ birinden kîle ol dem
O İbnyâmin'üñ yüki imiş hem

3680. Dutuban İbnyâmin'i o ḳullar
Ḳarındaşları söylemez dururlar

3681. Ki kendüler muḳaddem itdi ḥükmi **[96ᵃ İÜ]**
Olaruñ ẕerre ḳadar ʿaḳlı yoḳ mı

3682. Olar düşmüş ḥicâba ḥayret üzre
Ciger pür-ẖûn olurlar miḥnet üzre

3683. Danışup didiler dönüp varalum
ʿAzîze cümlemüz dir yalvaralum

3684. Birimüz alıḳoyup virüñ anı **[133ᵇ BL]**
Babamuz itmeye bizden gümânı

3685. O pîrüñ alıñuz ẖayır duʿâsın
İki cihân ṣevâbını bulasın

3686. Deyelüm ola ki ḳıla şefâʿat
Umulmaz idi Yâmin'den şenâʿat

3687. Deyuben döndiler girüye anlar
ʿUrûḳ dir gerilüp darıldı cânlar

3688. Gönül âyînesin dönderdi jengâr
İder cevr-i zamân cânlarına kâr

3689. Gelürler Yûsuf'a idüp niyâzı
Bize vir luṭf idüp bu ḥîlebâzı

3690. Dimiş peyġamber oġlı kişilersiz
Niçün yaramaz işler işlenürsiz

3691. Deyelüm bu sözi biz size doġrı
Var idi bir ḳarındaşı da uġrı

---

* "Sonra da onu, kardeşinin yükünden çıkarttı." (Yûsuf 12/76)

3687 Deyuban: Dönüben **(BL)**

3690 işlenürsiz: işlersüz **(İÜ)**

Ḳālû in yesriḳ feḳad seraḳa eḫun lehu min ḳablü*

3692. ʿAceb olmaya ki bu almış ola
Virüp luṭfiñla bizi eyle yola

3693. Göñülden Yûsuf eydür bu da yalan
Uġrıluḳ işleyendür bunda ḳalan

3694. Deyu virdi cevâbı anlara dir
Ṭulûʿ itmiş olara özge tedbîr

3695. Bunıñ babası aʿmâ derd-keşîde
Bu dem bunıñ da aḥvâlin işide

3696. Helâk olur ġam ile şüphe yoḳdur
Bunı virüñ bize ki müzdi çoḳdur

3697. Birimüz yirine alġıl duralum
Ne kim buyurılur ḫıdmet ḳılalum

İnnâ nerâke mine'l-muḥsinîn** **[134ᵃ BL]**

3698. Müdâm iḥsânıñuz ḳılmışdı bende
Revâ görme bizi luṭf it bu bende

3699. Rıżâ virmez dinür Yûsuf bu ḥâle
Ḥavâle eyler anları muḥâle

Felemme'stey'esû minhu ḫaleṣû neciyyen*** **[96ᵇ İÜ]**

3700. Çıḳup ṭaşra danışmış cümle iḫvân
Güc-ile almada dökmek gerek ḳan

3701. Biḥamdillâh ki Yezdân virdi ḳudret
Umaruz bu maḥalde vire furṣat

3702. Mıṣr ḳavmine virevüz cevâbı
Gidere dir ʿazîz yüzden niḳābı

3703. Yehûdâ didi emlâküñ helâki
Ki doldura bu dem bu arż-ı pâki

---

* **BL**'de "min ḳablü" yok. // "(Kardeşleri) dediler ki: Eğer o çaldıysa daha önce onun bir kardeşi de çalmıştı…" (Yûsuf 12/77)

** "Biz seni iyilik edenlerden görüyoruz." (Yûsuf 12/78)

*** **BL**'de "**neciyyâ**" yok. // "Ondan ümitlerini kesince (meseleyi) gizli görüşmek üzere ayrılıp (bir kenara) çekildiler." (Yûsuf 12/80)

3704. Varup her rûz tażarruʿ ḳılmadansa
Ṣadâmuz ḫod yeter cin ile inse

3705. Deyu ḳavl u ḳarâr itdiler anlar
Ḳulaḳ aç diñle ki n'itdiler anlar

Hücûm-ı iḫvân-ı Yûsuf Nebî ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

3706. Yürümiş dört ṭarafdan on ḳarındaş
Bilürler ʿabd-i Yûsuf ola ṣavaş

3707. Olur ḳırḳ biñ ḳulı ḳapuda ḥâżır
Olur Yûsuf işâretine nâẓır

3708. Melik işitdi Kenʿânî fesâdın
Çeriyle Yûsuf itsün dir murâdın

3709. Dimiş Yûsuf olara ben yiterem
Melik aṣlâ bunıñ-çün çekmeye ġam

3710. Yehûdâ cenk içinde çaġırur dir **[134^{b} BL]**
O demde biñ kimesne cân virür dir

3711. Ve Şemʿûn naʿrasından ehli Mıṣr'uñ
Serâsime olur merdi o ʿaṣruñ

3712. Ṣıyup ʿaskeri ḳapuya yürürler
O ḳullar cümle ḳapuda dururlar

3713. Yehûdâ bir ṭaş urur dir sarâya
Yıḳar bir köşesin doymaz ḳuvâya

3714. Ḳaçar ḳırḳ biñ ḳulı ol ḥażretüñ dir
ʿAmâmesini dinür ḳarşu virür

3715. Olar ceddi ʿamâmesin göricek
Üzülür güçleri te'ṯîr iricek

3716. Olurlar bî-mecâl ol demde anlar
Buyurur Yûsuf anları dutarlar

---

* ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

3709 olara: bulara **(İÜ)**

3711 olur merdi o: olurlar merdi **(BL)**

3717. Melik şâd oldı dindi bu ḫaberden
Belürdi ḳudret-i Yûsuf eṣerden

3718. Dimiş iḫvânuna Yûsuf Mıṣr'da
Ki merd yoḳ ẓan idersiz bu ʿaṣırda

3719. Dimişler dir ḳażâ irişdi bize **[97ᵃ İÜ]**
Ḫudâ iḥsânı irdi şimdi size

3720. Muḥâldür bize kimse ḳarşu durmaḳ
Bizümdi dir cihân içinde urmaḳ

3721. ʿAceb ḥâle irişdük biz bu ḥâlde
Ki gördük ḳudreti biz ġayri elde

3722. Biri biriyle dirler on ḳarındaş
Bize aṣl ola ol eyledi ṣavaş

3723. Yehûdâ dir ki Yûsuf'dur bu merdân
Bizümle eyledi gör luʿb-i meydân

3724. Dimişler Yûsuf olsa öldürürdi
Ṣamanı derimüze doldururdı

3725. İder Yûsuf oları ḥabse fermân **[135ᵃ BL]**
Ki ḫalḳuñ keṣreti defʿ ola ol ân

3726. Getürdüp yine dir ki sizi mâlik
Helâk itmeklige olmuşdı sâlik

3727. Ḳomadum ben sizi eyledüm âzâd
Varuban eyligümüz eyleñüz yâd

İrciʿû ilâ ebîküm feḳūlû yâ ebânâ inne'bneke seraḳ*

3728. Varup babañuza diñüz bir oġluñ
Uġrıluḳ nâmına irgürdi şuġlıñ

3729. Yehûdâ dir ki ben bunda ḳalayın
Tetebbüʿ ideyim işüñ ḳolayın

3720 Muḥâldür: Maḥâldür **(BL)**

3727 eyleñüz: eylegil **(BL)**

* "Babanıza dönün ve deyin ki: Ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti." (Yûsuf 12/81)

3728 diñüz: diyüñ: **(İÜ)**

3729 ḳalayın: ḳalayım **(BL)**

3730. Bu ḳavli eyleyüp ṭoḳuzı gitdi
Görüñ devrânı ki anlara n'itdi

3731. Ġam u ġuṣṣada idi ḥâl-i Yaʿḳūb
Baña yüz gösterür mi rû-yı maṭlûb

3732. Deyu aẖbâra gûşın dutmış-idi
O fikr-ile özin unutmuş-idi

3733. O ḥâlde bir kişi dir geldi evlâd
H̱udâ ʿavni ile bu dem oluñ şâd

3734. Gelürler ṭoḳuz oġluñ ikisi yoḳ
Bu sözüm gelmesün ḥażrete ṣovuḳ

3735. Ṣoñı ẖayre irişür ṣaʿb ola iş
Getürme luṭf idüp ḳalbüñe teşvîş

3736. Dir iken geldi ṭoḳuz oġlı ol dem
Dökerler gözleründen yaş ile dem

3737. Ṣorar Yâmin ile ol Yehûdâ'yı
Olar ol demde yâd itmiş H̱udâ'yı

3738. İdüp taḳrîr o cümle mâcerâyı
Yehûdâ ḍarb-ile yıḳdı sarâyı

Ve's'eli'l-ḳaryete'l-letî künnâ fîhâ ve'l-ʿîre'l-letî aḳbelnâ fîhâ*

135ᵇ BL; 97ᵇ İÜ

3739. Güvâhdür ehl-i kervân mâcerâya
Ki bizden ẖudʿa girmedi araya

3740. Dimiş Yaʿḳūb ṣaḥîḥdürür bu aḥvâl
Bize ṣabr-ile yüz göstere bu sâl

3730 n'itdi: ne itdi **(İÜ)**

3731 gösterür mi: göstere mi **(İÜ)**

3733 ʿavni: emri **(BL)**

3734 ṭoḳuz oġluñ ikisi: ṭoḳuzı oġluñ birisi **(İÜ)**

* **BL**'de "aḳbelnâ fîhâ" yok. // "(İstersen) içinde bulunduğumuz şehre (Mısır halkına) ve aralarında geldiğimiz kafileye de sor." (Yûsuf 12/82)

3741. Ḫudâ ḳavuşdura maḳṣûda bizi
Açıñ olan cidâldan yaña sözi

3742. Zebûn olduḳlarını işidüben
Ve Yûsuf dutduġını da bilüben

3743. Dimiş Yûsufdurur ol şüphe yoḳdur
Bu tafṣîl üzre daḫı ḳıṣṣa çoḳdur

3744. Ümîdi artdı Yûsuf vuṣlatına
Ḥavâle itdi Ḥaḳḳ'ıñ ḳudretine

Ve tevellâ ʿanhüm ve ḳāle yâ esefâ ʿalâ Yûsufe ve'byaḍḍet ʿaynâhu mine'l-ḥüzni fehüve kaẓîm*

3745. Yüzini dönderüp Yaʿḳūb olardan
Döker Yûsuf deyu ol dîdeden ḳan

3746. Yumup dünyaya baḳmaḳdan gözüni
Bilini bükdi yitürdi özüni

3747. Görüp bu ḥâli aġlaşur oġullar
Belâ kendülerinden-dügin aġlar

3748. Dimişler Yûsuf'ı unutmayasın
Anuñ-çün sen niçe bir aġlayasın

3749. Helâke iresin ḳorḳumuz oldur
Dimiş didügüñüz cümleye yoldur

3750. Ṣorar Yaʿḳūb'a dinmiş bir kimesne
Gözüñüñ nûrı gitmege sebeb ne

3751. Dimiş Yûsuf-çün aġlamaḳla Yaʿḳūb
Bilüñ neden büküldi oldı maʿyûb

3752. Yehûdâ ġuṣṣasından bil büküldi **[136ᵃ BL]**
ʿİẕârum ṣorar iseñ ḳanda güldi

3742 dutduġını da: dutduġını ol **(İÜ)**

* "Onlardan yüz çevirdi. 'Âh Yûsufum âh!' diye sızlandı ve kederini içine gömmesi yüzünden gözlerine boz geldi." (Yûsuf 12/84)

3752 ʿİẕârum: ʿİẕârurum **(BL)**

3753. Ṣolupdur İbnyâmin'den ʿiẕârum
Olaruñ derdidürür âh u zârum

3754. Yigirmi beş yıl aġlamış dimişler
Gice gündüz müdâmî ġam yimişler

3755. Gelüp Cibrîl dimiş aġlama zinhâr
Müdâm Yûsuf deyüben eyleme zâr

3756. Ḫudâ yuyar seni peyġamberîden
Ṣaḳınġıl kendüñi âh u enînden

3757. Su'âl olur ki taḥḳīḳ İbnyâmin
Duʿâya el açılup dine âmîn

3758. Ṣaḳınġıl iftirâdan dirken insân **[98ᵃ İÜ]**
Niçün uġrıluḳ adın buldı mihmân

3759. Ki Yûsuf cân ile severdi anı
Anuñ añdurdı uġrıluḳla nâmı

3760. Murâdı İbnyâmin ḳalmaḳ idi
Hemân ol iftirâda bir ad idi

3761. Göñül uġrılamış meger ki anı
Anuñ-çün itmeñüz ġayrı gümânı

Beşâret

3762. Deye mü'mîne Yezdân saña mü'min
Günâhkâr adını daḳmışdum ol gün

3763. Yüzüni döndere İblîs senden
Ḳalasın benüm ile vech-i aḥsen

Yâ beniyye'ẕhebû feteḥassesû min Yûsufe ve eḫîhi*

3764. Dimiş Yaʿḳūb oġullarına varuñ
Niçe bir yaş döke gözi bıñaruñ

3765. Ümîdi kesmeñüz Bârî Ḫudâ'dan **[136ᵇ BL]**
Ümîd kesen bulur küfri rıżâdan

3759 añdurdı: añıldı **(İÜ)**

* "Ey oğullarım! Gidin de Yûsuf'u ve kardeşini iyice araştırın!" (Yûsuf 12/87)

3766. Ḳarındaşlarıñuz isteñ ʿazîzden
Görüñ maḳṣûdları ne ola sizden

3767. Selâmum irgürüñ benüm civâna
Diñ evlâdum firâḳı geçdi câna

3768. Oġulları dimişler ki varalum
Kemâli ile aña yalvaralum

3769. Kerem ehli vü cömerddür o merdüm
Niçe defʿa anuñ luṭfına irdüm

3770. Aña taʿẓîm ile mektûb yazuñ siz
Yola teveccüh üzre ḥâżıruz biz

3771. Dimiş Yaʿḳūb ki benven İbn İsḥâḳ
Ki İbrâhîm ceddüm nûrı berrâḳ

3772. Bugün Mıṣr içre devletle ʿazîzsün
Kelâmla ḳand ü sükkerden leẕîẕsün

3773. Yitirmişdüm bir oġlum bundan esbaḳ
Işırmışdum anuñ fikriyle barmaḳ

3774. Var idi bir ḳarındaşcıġı anuñ
Anuñ ile idi ârâmı cânuñ

3775. Seriḳa töhmet olmış ḥabs olunmış
Uġrıluḳ töhmet idenler yaḳılmış

3776. Bilesüz ki beni sâriḳ degülem
Ve oġlum daḫı degildür ʿalîmem

3777. Kerem idüp baña oġlum viresüz **[98ᵇ İÜ]**
Dü kevnüñ müzdini ol dem bulasuz

3778. Çü nâme buldı itmâm aldı evlâd
Oları ḫayr işe pîr itdi irşâd

3779. Mıṣr râhın dutup gitmiş ol iḫvân
ʿAzîz efkârı ile mest u ḥayrân

3767 İkinci mısrâın ilk kelimesi olan "Diyüñ" vezin icâbı "Diñ" şeklinde okundu.
3772 devletle: devletde **(İÜ)** // ḳand ü sükkerden: ḳand-i sükkerden **(İÜ)**
3777 ol dem: ol ân **(İÜ)**

3780. Alurlar menzili leyl u nehârda **[137ª BL]**
Sefer aʿlâdurur evvel bahârda

3781. İrişüp Mıṣr'a varurlar ʿazîze
Virürler nâmeyi aṣlı temîze

3782. Oḳuduḳda niḳāb altında aġlar
Yürekde tâzelenmiş dindi ṭaġlar

3783. Cevâb yazmış o ânda nâme içün
Ne ġam ʿamâme ile câme içün

3784. Dimiş Yaʿḳūb peyġambersin iy pîr
Ol İbrâhîm aṣlı pâk tedbîr

3785. Ki benden dilemişsin oġluñı sen
İdüp ṣabrı bulasın vech-i aḥsen

3786. Cefâ çekmişdi Nemrûd'dan o ceddüñ
Murâdıñ bulına ol ṣabr itdüñ

3787. Ki ṣabr ile irişdi ol murâda
Bilüñ var ḥikmetullâh bu arada

3788. İrişmiş nâme Yaʿḳūb'a bil iy yâr
Bilür kimdür anı yazanı Cebbâr

3789. Bu reyyân sözi degil diñle iy er
Buña direm kelâm-ı peyġamber

3790. Dimiş Yûsuf'ım estek bûyı geldi
O ṣunʿ-ı Lâ Yezâl'üñ ḫûyı geldi

3791. Oġullarına yazmış nâme tekrâr
Taẓarruʿdan ʿazîze itmeñüz ʿâr

3792. Vire eylükle İbnyâmin'i dir
Acı söz ile itmeñ anı dilgîr

3793. Ve ḳaḥṭdan ḫalḳ helâke irdi bilüñ
Bizi ḥınṭayla taʿcîl zinde ḳıluñ

3790 estek: istek **(BL)**

3794. O Yaʿḳūb nâmesi evlâda geldi
Yehûdâ nâmeyi ʿazîze virdi

3795. Ve cümlesi taẓarruʿ eylediler **[137[b] BL]**
ʿAzîze rıfḳ üzere söylediler

3796. Babamız pîr u aʿmâ anda maḥzûn
Ki cûʿ ḫalḳı dimişler ḳıldı maġbûn

3797. ʿİnâyet eyle Yezdân ḥürmetine
Sebeb ola ʿazîzüñ ʿizzetine

3798. Ne buyruḳ buyurula dir ʿale'r-re's **[99[a] İÜ]**
Ki ḥâṣâ luṭfıñuzdan olına ye's

3799. O pîri vaḳtidür luṭf eyle şâd it
ʿUyûbı setr idüp ḫayr ile yâd it

3800. Olar ḥüzn-ile itmişler taẓarruʿ
Kelâmlarında ḳılmışlar taṣannuʿ

3801. Teraḥḥüm eylemiş Yûsuf dir el-ḥaḳ
Ḫudâ'dur bunlara dir benden eşfaḳ

3802. İrişdi ḳalbime bu demde ilhâm
Bileler Yûsuf'ım ben ḫâṣ ile ʿâm

Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhi's-selâm ẕât-ı şerîfin bildürdi

3803. Birâderlerine dir ḳorḳu düşdi
O dem ḳuyuya anlar kendü düşdi

3804. Dinür ḫâ'in olur ḫavf üzre dâ'im
Gider ẓulm ile mülk küfr-ile dâ'im

3805. Kimisi dir ki Yûsuf'dur hünerver
Ol olsa dir ḳırardı bizi bu er

3806. Muraṣṣaʿ tâc ile dir İbnyâmin
Eger Yûsuf ola ola mı żâmin

3807. Bizi ʿafv itdüre ʿiṣyânımuzdan
Ayırmaya bu ḳuşca cânımuzdan

3804 ḫâin: ḫâyin **(BL)**; dâ'im: dâyim **(BL)** // mülk: milk **(BL)**

3807 itdüre: idere **(BL)**

3808. Görür Yûsuf olara ḳorḳu düşdi
Belâ zenbûrı başlarına üşdi

Ḳāle hel ʿalimtüm mâ feʿaltüm bi Yûsufe ve eẖîhi* **[138ᵃ BL]**

3809. Dimiş Yûsuf'a n'itdüñüz bilürsiz
Ne itmiş iseñüz lâbüd bulursız

3810. Dimişler yoẖsa Yûsuf mısın iy dost
Buyurmışlar ki maʿlûm idinüñ ost

Ḳālû e'inneke le'ente Yûsufu ḳāle ene Yûsufu ve hâẕâ eẖî**

3811. Dimiş ben Yûsuf'ım bu ḳardaşımdur
Saʿâdet üzerine ḥâldaşımdur

3812. Ḳażâ-yı Ḥaḳḳ'a râżı ola şunlar
ʿAṭâ-yı Ḥaḳḳ'a irişür o cânlar

3813. Mükâfât idicidür Ḥayy ü Ḳayyûm
Ḳalur fiʿli ile ʿâlemde her şûm

3814. Dizin çöküp ol iẖvân aġlaşurlar
Ḳamu ẖalḳ gûş idüben ṭañlaşurlar

3815. Sürerler iʿtiẕâr yüzini pîre
Siper olur olar her gûne tîre

3816. H̱udâ bu dem bizi rüsvây ḳıldı **[99ᵇ İÜ]**
Seni iʿzâz üzre bay ḳıldı

3817. Bizi eyledi bu dem saña muḥtâc
Ṭapuñdan luṭf umaruz çıplaġ u aç

3818. Ezelden size mesṭûrmış saʿâdet
Yazılmış bizüm alnumıza nekbet

3819. Firâḳıñuz ile yildük yügürdük
Biḥamdillâh sizi ʿizzetde ġördük

---

* "Yûsuf dedi ki: Yûsuf ve kardeşine yaptıklarınızı biliyor musunuz?" (Yûsuf 12/89)

** "Yoksa sen gerçekten Yûsuf musun, dediler. O da '(Evet) ben Yûsuf'um, bu da kardeşim' dedi." (Yûsuf 12/90)

3815 pîre: yire **(BL)**

3818 Ezelden: Ezelde **(İÜ)**; mesṭûrmış: mesṭûr-imiş **(İÜ)**

3820. Bugün ʿafv it mukırruz biz günâha
Düşürdük biz babamuz âh [u] vâha

3821. Baġışla luṭf idüp bize günâhı
Mükâfât ide şehler pâdişâhı

Ḳāle lâ teṯrîbe ʿaleykümü'l-yevme yaġfirullâhu leküm ve hüve erḥamü'r-râḥimîn* **[138[b] BL]**

3822. Dimiş Yûsuf size yoḳdur nedâmet
Biḥamdillâh ki cümleye selâmet

3823. Virüp Yezdân mülâḳāt ḳıldı bu dem
Ki ʿafv itdüm anuñ-çün çekmeñüz ġam

3824. Daḫı yigrekdürür ʿafv iden Allâh
Dilerse bir gedâyı eyler ol şâh

Beşâret

3825. Ḫudâ mü'minlere yevmü'l-ḳıyâmet
Günâh itmek olupdur size ʿâdet

3826. Deyu ḳıla ḫiṭâb Cebbâr-ı ʿâlem
Günâhkârdı deye atamuz Âdem

3827. Günâhlar işledük dine Ḫudâ'ya
Yüzimüz ṭutmışuz luṭf u ʿaṭâya

3828. Muḳırr u muʿteriflerüz günâha
Ne maʿlûm olmaya sen pâdişâha

3829. Ümîdvâruz bu demde raḥmetüñe
Olunmaz ḥadd ü ġāyet şefḳatüñe

3830. Bizi yarlıġa Settârü'l-ʿuyûb'sın
Günâhkârlara Ġaffârü'ẕ-ẕünûb'sın

3831. Deyeler deye ol dem Ḥayy ü Mennân
Ḳulım Yûsuf bilür eşrâf u aʿyân

---

* "(Yûsuf) dedi ki: Bugün size kınama yok. Allâh sizi affetsin. O merhametlilerin en merhametlisidir." (Yûsuf 12/92)

3822 **BL**'de "ki" yok.

3826 deye: dine **(İÜ)**

3832. Ol iḫvânını ʿafv itdi günâhdan
Revâ oldur bugün ben pâdişâhdan

3833. Çün iḳrâr itdüñüz cümle günâha
Bilüñ ʿafv eyledüm girüñ bu râha

3834. Deyu fermân ide gir cennetüme
Sizi gördüm sezâ dir ʿizzetüme

3835. Ḫudâyâ eyle **Hindî**'yi olardan **[139ᵃ BL; 100ᵃ İÜ]**
Günâha muʿterifdür cân u dilden

Ḫaberde şöyledür ki*

3836. Dinilür İbnyâmin'i o ḥażret
Muraṣṣaʿ ḫilʿat ile ḳıldı zînet

3837. Ve ʿizzet ile gösterür olara
Urur iḫvânınuñ baġrına yara

3838. İder Yûsuf oları ḫûna daʿvet
Ṭaʿâm üstünde gösterür muḥabbet

3839. Varup babama beni muştulañ dir
Ġamı terk eyleyüp şâd ola ol pîr

3840. Anuñ görmege müştâḳum yüzüni
Îzid rûşen ide anuñ gözüni

3841. Benümle bunda dursun İbnyâmin
Dilünden gidere babam gümânın

3842. Şefâʿat-nâme yazuñ babamuza
Şefâʿat ḳılduġıñuz bile bize

3843. Bize ol daḫı eyleye şefâʿat
Cezâ çekmeyevüz rûz-ı ḳıyâmet

3844. Şefâʿat-nâme yazmış Yûsuf ol dem
Cefâ çekmiş idüñüz bundan aḳdem

3845. Olup ḫayra mübeddel şükr-i Yezdân
Buları eyle ʿafv dir ḥaḳḳ-ı Sübḥân

---

* **İÜ**'de "ki" yok.

3839 ol pîr: dilgîr **(İÜ)**

3846. Virür pîrahenün ol gül bedenden
ʿAmâmesin şeşer ol demde serden

3847. İledüñ dir babama bunı benden
Meşâmına ki ire bûy bedenden

3848. Neşâṭa irişüp açıla gözi
Ḫudâ emri ile şâd ola özi

3849. Umarum ol Kerîm-i Ẕü'l-celâl'den **[139ᵇ BL]**
Bula fer dîdesi nûr-ı cemâlden

3850. Ḳarındaşlarını gönderdi gitdi
Görüñ kemliklerine eylük itdi

3851. Vedâʿ idüp yürür iḫvânı yola
Ve ḳırḳ gün içre menzil âḫir ola

3852. Deyu alurlar imiş menzil anlar
İrişür anda kim gerçi yalanlar

3853. O Kenʿân'a yaḳın geldükde yolda
Görürler bir yigit gitmekde anda

3854. Dimişler ne yigitsin ḳanda ʿazmüñ
Beyân eyle bu rehde bize bezmüñ

3855. Dimiş Kenʿândurur maḳṣûd bu rehden **[100ᵇ İÜ]**
Vaṭandur ol ḳaçup gelürüm âhdan

3856. Kime mensûbsın Kenʿân'da dinmiş
Çıḳar ol demde anlar ile biliş

3857. O Yaʿḳūb-ı Nebî câriyesinüñ
Ben oġluyam ḳuluyam ḫânesinüñ

3858. İder cânuma te'ṯîr âh-ı mâder
Ṣılaya giderem bilüñ birâder

3859. Dimişler merḥabâ iy ḫâne-perver
İrişdüñ bu maḥalde bize iy er

3860. Bil imdi Yaʿḳūb oġullarıyuz biz
İriş imdi bu dem babamuza tîz

3850 Görüñ kemliklerine: Görüñ ki kemlige ol **(İÜ)**

Yaʿḳūb Nebî'ye Yûsuf Nebî'nüñ ʿaleyhimâ's-selâm müjdesidür*

3861. Yaḳın geldükde dir şehre Yehûdâ
Açar pîrâhen-i Yûsuf'ı anda

3862. Ḫudâ Yaʿḳūb'a bûyın irgürür dir
Dimiş ki bû-yı Yûsuf geldi ol pîr

3863. Beşîre dimiş anlar ol mübeşşir **[140ª BL]**
İriş durma babamuza sen iy şîr

3864. De ki oġullaruñ Yûsuf'ı buldı
Saña ḫayırlu ḫaber ile geldi

3865. Deyu eyle beşâret iy beşîr sen
Oġullaruñ gelüpdür ṣaġ u esen

3866. Olupdur dir beşîr ile beşâret
Bu aḥvâlden Ḫudâ ḳılmış işâret

3867. Sebeb olmuşdı Yaʿḳūb dir cüdâya
Ḳavuşdı ol muḳaddem dir anaya

3868. Ṣaḳınġıl kimseyi rencîde itme
Ḫudâ buyurmaduġı yola gitme

3869. Beşîr geldi dinilür anasına
İşitdükde dinür çâk itdi sîne

3870. Ṣarılup birbirine aġlaşurlar
Ḫudâ'ya olur âsân müşkil işler

3871. Beşîr ol aradan gelüp irişür
O Yaʿḳūb'ıñ elin öpüp görişür

3872. Beşîrden işidür Yaʿḳūb cevâbı
Bulur ol demde taḥḳīḳ teşne âbı

---

* **BL**'de başlık "Yaʿḳūb Nebî'ye ʿaleyhi's-selâm Yûsuf Nebî'nüñ müjdesidür" şeklinde.

3863 durma: ṭurma **(İÜ)**

3864 De ki: Diñüz **(BL)**

3865 beşîr sen: mübeşşir // gelüpdür ṣaġ u esen: gelüpdürür bil iy şîr **(İÜ)**

3871 aradan: arada **(İÜ)**

3873. Dimiş ki Yûsuf olmuş Mıṣr'a sulṭân
Neşâṭ üzre irişdi işte iẖvân

3874. İşidicek gider ʿaḳlı hemân dem
Aḥibbâsı olurlar şâd u ẖurrem

3875. Oġullarını istiḳbâl iderler **[101ᵃ İÜ]**
O Yaʿḳūb ʿaḳlı geldi gör n'iderler

3876. Yehûdâ virdi ʿamâmeyle gömlek
Ḫudâ virdi o ân Yaʿḳūb'a gülmek

3877. Yüzine sürdi dir Yaʿḳūb oları
ʿİnâyet eylemiş ol demde Bârî

3878. Açılmış gözleri bâ emr-i Sübḥân **[140ᵇ BL]**
Urur evlâd ḥikâyesine bünyân

3879. Kîleyi İbnyâmin'in yükine
Ḳodurmış Yûsuf ide bize kîne

3880. Murâdı İbnyâmin ḳalmaġ imiş
Bile kendüsi ile durmaġ imiş

Ḳāle elem eḳul leküm innî aʿlemü minallâhi mâ lâ taʿlemûn*

3881. Oġulları elin öpüp dururlar
Tażarruʿ eyleyüben yalvarurlar

Ḳālû yâ ebâna'staġfir lenâ ẕünûbenâ innâ künnâ ẖâṭi'în**

3882. Ṣuç itdük Yûsuf içün dile Ḥaḳ'dan
Bize maʿnîi göster bu sebaḳdan

3883. Ṣorayım Yûsuf'a şâkir mi sizden
Duʿâ eyleyeyüm size o yüzden

3873 işte: işde **(BL)**

3880 ḳalmaġ: ḳalmaḳ **(İÜ)** // durmaġ: durmaḳ **(İÜ)**

* "(Yakub) 'Ben size, Allâh tarafından (vahiy ile) sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim, demedim mi?' dedi." (Yûsuf 12/96)

** "(Oğulları) dediler ki: Ey babamız! (Allâh'tan) bizim günahlarımızın affını dile. Çünkü biz gerçekten günâhkârlar idik." (Yûsuf 12/97)

3882 maʿnîi: maʿnî **(İÜ)**

3883 eyleyeyüm: eyleyem **(İÜ)**

3884. Çü Yaʿḳūb iẕn-i Ḥaḳḳ'a muntaẓırdı
Gelüp Cibrîl dir ki emr olundı

3885. Varasın Mıṣr'a Yûsuf'ı göresin
Ḫudâ emri ile mesrûr olasın

3886. Yaraḳ gördürme git Mıṣr'a hemân dir
İder Yaʿḳūb o dem içinde tedbîr

3887. O Mennân emriyle olur revâne
Gele başladı ḳuvvet cism u câna

3888. Ḳarîb olduḳda Mıṣr'a dir ki Yaʿḳūb
Yehûdâ'ya dimiş ki püser-i ḫûb

3889. Varup Yûsuf'ımı sen eyle âgâh
Biḥamdillâh ki itmâm buldı bu râh

3890. İder Yûsuf'a peyġāmı Yehûdâ
Olurlar ʿasker ile şûḫ u şeydâ

3891. Melikle Yûsuf ile cümle begler **[141ᵃ BL]**
O pîre ḳarşu üç menzil giderler

3892. Muraṣṣaʿ tâcla Yûsuf ḫilʿat-i ḫâṣ
Yazılmış tâc eṭrâfına **İḫlâṣ**

3893. Görür ʿaskeri ẓâhir oldı Yaʿḳūb
Ne nişân üzre görinür ki maṭlûb

3894. Ṣorar Yûsuf'ı Yaʿḳūb ḳanḳısıdur **[101ᵇ İÜ]**
Ḳızıl aṭlas sâyebânlusıdur

3895. Ne ḫoşdur iki müştâḳ buluşalar
Ṣarılup birbirine ḳavuşalar

3896. Görür Yûsuf daḫı Yaʿḳūb'ı ol dem
Cihân içre bulunmaz daḫı ol dem

Ḥażret-i Yaʿḳūb Ḥażret-i Yûsuf ʿaleyhimâ's-selâm ile buluşdılar

3897. İner Yûsuf atından cümle begler
İnüben ḥażrete ḳarşu yürürler

3893 Ne nişân: Ne şân **(BL)**

3898. Deveden indi dinmiş anda Yaʿḳūb
Yürür ḳarşu biri birine maṭlûb

3899. Görür ol Yûsuf'ıñ serv-i ḫırâmın
Görür Yûsuf peder ḳaddi kemânın

3900. Varur biri birini seyr iderek
İrişür birbirisine giderek

3901. Ṣarılur birbirine iki ʿâşıḳ
Ata oġula ṣarıla yaraşıḳ

3902. Ḳoḳar gerdânını Yaʿḳūb civânuñ
Belürür âşinâlıḳları cânuñ

3903. Sürer Yûsuf da yüze liḥyesini
Öper tekrâr-be-tekrâr dir elini

3904. Bulur dir cism-i Yaʿḳūb cânı ol dem
Dökilür gözleründen yirlere nem

Beyt **[141ᵇ BL]**

3905. Gerçi firḳat aġlaması yatludur
Lîk vuṣlat aġlaması ṭatludur

3906. Öper melik o dem peyġamber elin
O dem Yaʿḳūb açar duʿâya dilin

3907. Dimiş iy Ḥayy [ü] Ḳayyûm Ferd [ü] Vâḥid
Ki vaḥdâniyyetüñe ulu şâhid

3908. Yaratduñ nûrını maḥbûbıñuñ sen
Muḳaddem cümle-i kevn-i mekândan

3909. Emânet durdı nice enbiyâda
Şuʿâʿına irişdi etḳıyâda

3910. Benüm Yûsuf'uma da ḥiṣṣe virdüñ
Kelâm-ı ḳudretüñle ḳıṣṣa virdüñ

3901 Ṣarılur: Ṣarılurlar **(İÜ)**
3904 Dökilür: Dökerler **(BL)**
3906 dilin: elin **(BL)**
3909 durdı: ṭurdı **(İÜ)**

3911. Firâḳum irgürüp bu dem viṣâle
Duʿâ içün el açdum ḥasb-i ḥâle

3912. İlâhâ cümle müştâḳına vuṣlat
Müyesser eyle baña oldı ʿizzet

3913. Ve cümle ḥâcet-i ḫayrı revâ ḳıl **[102ᵃ İÜ]**
Hemîşe ḳullara luṭf u ʿaṭâ ḳıl

3914. Dimişler cümle ḥâżır anda âmîn
Öper ol demde elin İbnyâmin

3915. İrişür yine ber-tekrâr murâda
Süvâr olurlar anlar ol arada

3916. Ḫudâyâ **Hindî**'nüñ irdi zamânı
İrişdür ḫâtimede ḫayra anı

3917. İki oġlın görüben peyġamber
İdüp tekbîr dimiş **Allâhu ekber**

3918. Sarâyına gelürler şevket ile
Geçer taḫtına Yûsuf devlet ile

3919. Babasın ḳondurup ikrâm ḳıldı
Nice ḳullarına inʿâm ḳıldı

3920. Durup ḳarşusına cümle oġullar **[142ᵃ BL]**
Elin ḳavşuruban dururdı ḳullar

3921. Ṣorar oġulların melik o pîrden
Vireyin açmaġa iller bu yirden

3922. Dimiş ki şâkirem ben Yûsuf'umdan
Ṣaḳınuram ben anı dir gözümden

3923. Aña teslîm ḳıldum cümle varı
O żabṭ idüp gözedür her diyârı

3924. Ḫudâ dir râżı ola ḥażretünden
Utanmışdur ḳamu il ʿizzetünden

3925. İder Ḥażret-i Yaʿḳūb da duʿâyı
Müzeyyen gördi ḳarşusında ayı

3921 açmaġa: uçmaġa **(BL)**

3926. Yûsuf sarâyı içinde yedi ṭaş
Zer imiş bilesin anı ḳarındaş

3927. Degirmen ṭaşı miḳdârı o ṭaşlar
Żiyâfet ecline pişmekde aşlar

3928. Melik kendü sarâyına çeker baş
Ayaġına doḳunur yâd olan ṭaş

3929. Yapışur ṭaşa Yûsuf ḳaldıruban
Atar ṭaşı havâya töñdürüben

3930. Melik gördükde Yûsuf ḳudretini
O dem fehm itdi Ḥaḳḳ'uñ ʿibretini

3931. Ve Yûsuf ḳudret-i iḫvânı dimiş
Melik dir anlara buyruḳ gerek iş

3932. Dimişler imtiḥân olunsa anlar
Dinür ẓâhir olur ol dem hünerler

3933. Varuñ melik ḳatına siz birâder
Hüner ile hünerver yâd olur er

3934. İdüñ ıẓhâr orada ḳudretiñüz **[102^{b} İÜ]**
Melik artura sizüñ ʿizzetiñüz

3935. Melik diler oları ḳıla seyrân **[142^{b} BL]**
Ḥużûr-ı melike varur ol iḫvân

3936. Dutar Şemʿûn dinmiş men ḥacer dir
Havâya töñdürür inerken er dir

3937. Yehûdâ ṭutar inerken o ṭaşı
Keserle dide şîrden anda başı

3938. Dutar arslanı ḳoparur serini
Sürür meydâne arslanuñ tenini

3939. Daḫı her biri bir luʿb ider ıẓhâr
Olara yüz dutar bu luʿb-ile kâr

3937 Keserle dide: Keserlevin **(BL)**

3938 Dutar: Dutup **(İÜ)**

3939 dutar: ṭutar **(İÜ)**

3940. Melik dir bunlar açsun çevre ili
Olaruñ ol il ola beli

3941. Bu emri işidicek ol ḳarındaş
Duʿâ içün o demde açdılar baş

3942. Melikle var ola Yûsuf cihânda
Eṣer biz daḫı ḳoyalum zamânda

3943. Deyu eṭrâfa olurlar perîşân
Kişiye cürʾet ile irişür şân

3944. Alur küffâr elinden yedi ḳalʿa
Çeker seyfini küffârını ḳamʿa

3945. On iki biñ ere olur muḳābil
Birisi iy birâder olma sâʾil

3946. Ṣınar ol ʿasker ol merdüñ elinden
Hüner artıḳ gerek elde dilünden

3947. Olar da ḥâkim olurlar o yerde
Neler yatur işit cânâ bu yerde

3948. Melik Yûsufʾa virür cümle mülkin
Kemâli ile şerḥ olmaḳ ne mümkün

3949. Yigirmi yedi yıl ʿömri bu ḥâlde
Sürer dir Ḥażret-i Yaʿḳūb cihânda

3950. İdüp rıḥlet irer bâġ-ı cinâna **[143ᵃ BL]**
Duʿâ ḳıl rûḥı içün ʿâşıḳāne

Fâtiḥa*

3951. Sekiz yıl ṣoñra Yaʿḳûbʾdan melik dir
Mekân olmış aña da bilesin yir

3940 İkinci mısrâda vezin bozuk. **BL**'de "اول" kelimesi "ol" okunacak şekilde harekelenmiştir.

3944 yedi: biri **(İÜ)**

3945 ere olur: er olurlar **(BL)**

3946 elinden: elinde **(İÜ)** // elde dilünden: elinde dilden **(BL)**

* **BL**'de "Fâtiḥa" yok.

3952. Meliküñ Maḳṣab adlu oġlı ḳalur
Dinür Firʿavn laʿîni andan olur

Ḥikâyet-i Zelîẖâ

3953. Zelîẖâ ayru düşdükde ṭalâḳla **[103ᵃ İÜ]**
Ṭaramaz oldı zülfini ṭaraḳla

3954. Nice kimseler olmış aña ṭâlib
El irgürememiş dir aña râġıb

3955. Zelîẖâ ʿışḳ-ı Yûsuf ile şeydâ
Bir ev itmiş dinilür anda peydâ

3956. Oturur on sekiz yıl dâyim aġlar
Dem-i ḥasret anuñ cismini baġlar

3957. Oḳur dir Yûsuf'ıñ vaṣfını ezber
Ḫaber-i Yûsuf'a virürdi biñ zer

3958. Göñülde naḳşı olmış naḳş-ı Yûsuf
Alurdı biñ zeri Yûsuf-ı mevṣûf

3959. Gözi görmez olup bili büküldi
Olan dostları cümle yüz çevirdi

3960. Gelür Yûsuf şikârdan didiler dir
Zelîẖâ ider anda ḥüsn-i tedbîr

3961. Çıḳaruñ Yûsuf'ıñ râhına beni
Dimişler ḳorḳaruz öldüre seni

3962. Dimiş ḥâşâ Zelîẖâ ol nebîden
Ki bir ḳıla degüben incide ten

3963. Yaḳın geldükde Yûsuf ḳıldı zârı
Nidâsını işitdürmiş o Bârî

3964. Dimiş ṣabr eyleyüp ṣaḳlayan özin **[143ᵇ BL]**
Ḥarâma naẓar itdürmedi gözin

3952 Maḳṣab: Manṣıb **(BL)** // Firʿavn laʿîni: Firʿavn-ı laʿîn **(BL)**

3958 naḳşı olmış: naḳş olmış **(BL)**

3962 nebîden: velîden **(İÜ)**

3965. Anı luṭfıyla Yezdân ḳıldı sulṭân
Revâdur şimdi saña luṭf u iḥsân

3966. Şu ki sulṭân idi nefs arzûsından
Cihân yoḳluḳla aña oldı zindân

3967. İrişür gûş-ı Yûsuf'a ṣadâsı
İder te'ṯîr Yûsuf'a edâsı

3968. Dimiş Yûsuf ki kimdürür bu nâdî
Ne kişidür görüñ nedür murâdı

3969. Dimişler ki Zelîḫâ'dur i sulṭân
Olupdur derd-i hicrân-ıla nâlân

3970. Çeküp at başını dir nitesin sen
Zelîḫâ işidüp terk itdi cân ten

3971. Gider ʿaḳlı gelür başına tekrâr
Ki ʿışḳ ehli bilürsin eylemez ʿâr

3972. Zelîḫâ'ya dimiş ki n'oldı saña
Ne olmış ise ʿışḳuñ itdi baña

3973. Şehâ ʿışḳuñla gözsüz ḳarı oldum
Virüp yoluña varı ʿârî oldum

3974. Dimiş ki ne dilersin dilegil sen **[103[b] İÜ]**
Yüzüñ görmege gözüm dilerüm ben

3975. Taʿaccüb eyleyüp Yûsuf dimiş dir
Daḫı ʿışḳumla mısın olduñ a pîr

3976. Zelîḫâ dir ki ʿışḳımı bilesin
Ḳamuçuñ ucını baña viresin

3977. Virür Yûsuf ḳamuçı ucın aña
Nigâh eyle i şâhum şimdi baña

3965 **BL**'de ikinci mısrâ "Olupdur derd ü hicrân-ıla nâlân" şeklindedir. Bu mısrâ **İÜ**'de 3969. beyitte kayıtlıdır. **BL**'de bu beyit (3965) ile 3970 arası beyitler bulunmamaktadır.

3970 cân ten: cân u ten **(İÜ)**

3972 n'oldı: ne oldı **(BL)**

3977 Nigâh: Nikâḥ **(BL)**

3978. Ḳamuçı ucın aġzına alur âh
İder derd-i derûnından ol âgâh

3979. Yanar ḳamuçı âhı âteşinden
Ṣaçı Yûsuf'ıñ ürperür başından

3980. Zelîẖâ'yı sarâyına getürir
Hemân Ḥażret-i Cibrîl gelüben dir

3981. Zelîẖâ'ya ṣoruñuz ki ne diler
Anuñ âhı-ıla zârı baġrı deler

3982. Dimişler ne dilersin söyle bu dem
Baña yine irişe tâzelik dem

3983. H̱udâ rûzî ḳıla ben tâze olam **[144ᵃ BL]**
Ezelki ḥüsn u ẖulḳı yine bulam

3984. Ḥelâlüm olasın iy şâh-ı ʿâlem
Giresin ḳoynuma iy mâh-ı ʿâlem

3985. Duʿâya el açup Yûsuf o ânda
Tażarruʿ eyledi ẖaylî zamânda

3986. Ḳabûl eyledi ḥâcâtını Yezdân
Zelîẖâ ḥüsni virildi kemâ kân

3987. O ḳādir ḳudretin ıẓhâr ḳıldı
ʿUbûdiyyete ẖalḳ iḳrâr ḳıldı

3988. Zelîẖâ görinür evvelki ḥâlde
Yine ḥâṣıl olur ḥüsni kemâlde

Bârî H̱udâ Zelîẖâ'ya duʿâ-i Yûsuf Nebî ile yine ḥüsnini kemâ kân yirine getürüp Zelîẖâ müslümân oldı*

3989. Dimiş Yûsuf Zelîẖâ'ya ṣıġa ḳol
Ḥelâl olmaḳ dilerseñ müslümân ol

3990. Dimiş maʿşûḳ ne dînde ise ʿâşıḳ
Olur anuñ dîni üzre muvâfıḳ

3980 getürir: getür dir **(İÜ)**

3981 deler: diler **(BL)**

* ḥüsnini: ḥüsni **(BL)**; getürüp: gelüp **(BL)**

3991. Saña ʿâşıḳ olaldan müslümânum
Baña telḳīn-i îmân eyle cânum

3992. Zelîẖâ dikdi engüşt-i şehâdet
İder Yûsuf aña taʿlîm ʿibâdet

3993. Nikâḥ idüp şerîʿat râhın açdı
Zelîẖâ'ya muḥabbet âbı saçdı

3994. Zelîẖâ luṭf-ı Yezdân'a iricek **[104ᵃ İÜ]**
Dinilmiş aña ol dem ifteḥ ʿaynek

3995. Göñül gözüni rûşen eylemiş Ḥaḳ
Ḫudâ muḥabbetine düşürür şevḳ

3996. ʿİbâdetde olur gice vü gündüz
Gicesi ḳadr idi ʿîd idi her rûz

3997. Zelîẖâ şevḳı düşer Yûsuf'a dir **[144ᵇ BL]**
Bu nevʿ üzere olur emr-i taḳdîr

3998. Ḳaçan Yûsuf ki ʿışḳ ḥâlin açardı
Zelîẖâ durmayup ol ân ḳaçardı

3999. Dimişler oldı tebdîl ʿışḳ-bâzî
Bize sen ider olduñ cevr u nâzı

4000. Zelîẖâ dir ki Ḫâlıḳ sevgisiyle
Muḥabbet baña olmışdur vesîle

4001. Derûnum dopdoludur ġayre yir yoḳ
Günâhı eyledüm evvelde ben çoḳ

4002. Yine Yûsuf ider ʿışḳ üzre iḳdâm
Zelîẖâ götürür ol demde aḳdâm

4003. Ḳaçar Yûsuf düşer pâyine anuñ
Yapışur etegine yâr-ı cânuñ

3991 "eyle cânum" ibâresi **BL**'de "eyle iy cân", **İÜ**'de "eyle iy cânum" şeklinde. **BL**'de kafiye, **İÜ**'de vezin tutmuyor.

3996 ḳadr idi: ḳadirdi **(İÜ)**

4001 dopdoludur: ṭolupdur **(İÜ)**

4002 ʿışḳ: ʿıyş **(BL)** // **İÜ**'de ikinci mısrâdaki "götürür ol demde" ibâreleri "ol demde götürür" şeklinde yazılmıştır. Ancak kelimelerin altında takdim ve tehiri işâret eden (م) ve (خ) harfleri var.

4004. İder çâk dâmenün ardından anuñ
Gör indi ḥikmetini sen Ḫudâ'nuñ

4005. Zelîḫâ dir ki gömlegimi iy cân
Senüñ gömlek-ile eyledüñ aḳrân

4006. Zelîḫâ ile Yûsuf on sekiz yıl
Geçürürler bu devrânı oñat bil

4007. Olur beş oġlı iki ḳızı andan
Alurlar kâmı bu ḥâlle cihândan

4008. İrer peyġamberî Yûsuf'a bilgil
Ki Yaʿḳūb ile hem-nişîn idi-gil

4009. Virür sulṭânlıġı Maḳṣab'a ol dem
Yürüdür ḥükmini Allâhu aʿlem

4010. İrişür ʿömr-i Yûsuf ḫâtimeye
Saʿâdetlü kişi kim bunı deye

Rabbi ḳad âteytenî mine'l-mülki ve ʿallemtenî min teʾvîli'l-eḥâdîṯ*

4011. Dimiş virdüñ İlâhâ pâdişâhlıḳ **[145ᵃ BL]**
Ve düş ʿilmini bildirdüñ i Ḫâlıḳ

Teveffenî müslimen ve elḥıḳnî bi'ṣ-ṣâliḥîn**

4012. İrişdür ḫâtimeyi ḫayre ol dem
Ḳoparġıl beni peyġamberle ol dem

4013. Murâd bundan birâderleri dirler **[104ᵇ İÜ]**
Bular uḫrâda sulṭânla ḳoparlar

4014. Ki müslim nesl-i İbrâhîm dinilür
Bu Ḳur'ân maʿnisi üzre bilinür

4004 indi: imdi **(İÜ)**

4005 gömlegimi: gülegimi **(BL)**

4007 ḥâlle: ḥâl-ile **(BL)**

4010 kim: ki **(İÜ)**

* "Rabbim! Mülkden bana (nasibimi) verdin ve bana (rüyada görülen) olayların yorumunu da öğrettin." (Yûsuf 12/101)

** "Beni müslüman olarak öldür ve beni sâlihler arasına kat." (Yûsuf 12/101)

4012 İrişdür: İrişdi **(BL)**

Ḥanîfen müslimen*

4015. Murâd bundan dinür İbrâhîm olmış
Bu maʿnîyi bulanlar böyle bulmış

4016. Dimiş Yûsuf İlâhâ yevmü'l-ekber
Beni İbrâhîm aṣlı ile ḳopar

4017. Ḫudâ eyleye raḥmet cümlesine
Girerüz cümle insân ile sine

4018. Cihân içinde anlar sikke ḳoya
Bu maḥal içre **Fâtiḥa** oḳuya

4019. Dinür iḫvân-ı Yûsuf-çün ol erler
Olurlar cümle anlar peyġamberler

4020. Zamân-ı Mûsâ'ya irer nihâyet
Ululardan olınmışdur rivâyet

4021. Olurlar on iki ṣaf ṣoñra andan
İrer Firʿavn eyyâmı zamândan

Zuhûr-ı Firʿavn ʿaleyhi'l-laʿne

4022. *Tevârîḫ-i Ṭaberiyye*'de mesṭûr
Bilinmesine ṣarf olundı maḳdûr

4023. Vehb ibn Münebbih Kaʿbü'l-Aḥbâr **[145ᵇ BL]**
Ve ʿAbdullâh-ı ḥażret naḳli yazar

4024. Velîd bin Maḳṣab'a Firʿavn dinilür
Ve Kurʾân-ı ʿAẓîm'de de añılur

4025. Tevârîḫüñ kitâblarında yazar
Peġamber ʿaḳabince o bedkâr

4026. Benî İsrâ'îl'e o dört yüz yıl
Olur dir pâdişâh dinmiş bunı bil

---

* "[İbrâhîm] Allâh'ı bir tanıyan dosdoğru bir müslüman [idi]." (Âl-i İmrân 3/67)

4021 ṣaf: ṣınıf **(İÜ)**

4023 Vehb: Veheb **(BL);** Kaʿbü'l-Aḥbâr: Kaʿbü'l-Aḫbâr **(BL)** // naḳli: naḳl **(BL)**

4024 Maḳṣab'a: Maḳṣab **(BL)**

4027. Rivâyet-i ʿArab'dan geldi dinmiş
Ve Ḳur'ân içre dir adı añılmış

Ve Firʿavne ẕi'l-evtâd*

4028. Dimişler baʿżılar Firʿavn'uñ aṣlı
Ḫorâsân'dan ẓuhûr itmiş o nesli

4029. Babası tâcir imiş şehr-i Ḫum'dan
Ticârete gider dirler ilinden

4030. Dinür dört yıl ticâret üzre yürür
Gelüp Firʿavn'i dir beşikde bulur

4031. O bir yaşında oġlan dir beşikde **[105ᵃ İÜ]**
Bulur ol ḥâżır oġlanı eşikde

4032. Dimiş ḫâtûnına oġlan kimiñdür
O ḫâtûn daḫı dimişdür senüñdür

4033. Bilür ki ol arada mâcerâ var
O maẓlûm daḫı ḫalḳdan eylemiş ʿâr

4034. Sükût ile geçürür sâl u mâhı
Görelüm neye irgürür günâhı

4035. Ol oġlan irişür dir beş yaşına
Ki diñlegil o dem anuñ işi ne

4036. Ol oġlancıḳlar ile oyun eyler
O kendüsin beg itmek âyîn eyler

4037. Müdâmî âyini ṭavrı ḥükûmet **[146ᵃ BL]**
Dimişler var bunıñ ḥâlinde ḥikmet

4038. İrer Firʿavn yigirmi yaşına çün
İrer babalıġına emr-i Bî-çûn

4039. Ḳalur mâl u menâl Firʿavn'e ol dem
Çürüdüp cümlesini dir çeker ġam

4040. İrişür faḳra üç gün aç oturur
İder terk-i diyâr ayaḳ götürür

4027 Rivâyet-i: Rivâyeti **(İÜ)**

* "Kazıklar (çadırlar, ordular) sahibi Firavun'a." (el-Fecr 89/10)

4038 çün: ḥûn **(BL)**

4041. Gelür Merv'e vü Serẖas adlu şehre
Düşürür anı açlıḳ ḳahrı ḳahra

4042. Gezer şehr içre dir bir manḳırı yoḳ
Hâmân adlu kişinüñ luṭfı dir çoḳ

4043. O Hâmân'uñ oturur yanına yâr
Aña açlıḳdan açdı dindi esrâr

4044. Ṭaʿâm getürüben eyler żiyâfet
O Hâmân'a müdâm ol idi ʿâdet

4045. Ṣorar ḳandan gelüp ḳanda gidersin
Nedür ḥâliñ ne ḥâl üzere ersin

4046. Gelişüm Ḫum'dan u Mıṣr'a giderüm
Dimiş ol daẖı refîḳa göyerüm

4047. Murâdımdur benüm Mıṣr'a yürüyem
Erenlerine yüzümi sürüyem

4048. Senüñ gibi dilâver yâra irdüm
Ḫudâ virdi seni ben eyü bildüm

4049. Görür yol yaraġın Hâmân dimişler
İkisi daẖı Mıṣr'a yürimişler

4050. Varuban Mıṣr'a irişdükde anlar
Görüñ anları Mıṣr içre n'eyler

4051. Ḳavun çekirdegin divşürdi ẖasdan
Götürmüşler imiş ol ânda andan

4052. Mıṣr ḳapusınıñ dir ṭaşrasında **[146^{b} BL; 105^{b} İÜ]**
Ḫarâb yire ḥarem çeker o ḥînde

4053. Çekirdegi eküp bustân iderler
Ḳavunı irişüp ṣatmaḳ dilerler

4054. Mıṣr'da ol aṣıl ḳavun bulunmaz
Kim ola ol ḳavunı görüp almaz

4041 adlu: atlu **(BL)**

4051 divşürdi: dirseri **(BL)**

4055. Alur Hâmân aḳçesiyle bir ḫar
Dutar bir yük ḳavun Hâmân diyen er

4056. Yürür Mıṣr'uñ ḳapusına ki gire
Ḳapucıları tüskürür girüye

4057. Dimişler vir bâcuñı gir içerüye
Ve vir onda birin ḳapucı yeye

4058. Dimiş Hâmân bu turfanda ḳavundur
Bunıñ onda birin almaḳ ẓulümdür

4059. Ḳapucı dir ki onda ikisin vir
O da temerrüd ider virmezem dir

4060. Üşüp ḳapucılar yaġma iderler
Görüñ Firʿavn'ı Hâmân'ı n'iderler

4061. Gelüp Firʿavn'e Hâmân ḳıldı taḳrîr
O dem Firʿavn'i nâm ḳıldı taḫrîr

4062. Dimiş sulṭânı Mıṣr'uñ anı bilmez
Ne ḫoş ẓulmını bu şehrüñ o görmez

4063. Yazar vaṣfını ẓulmüñ nâmede ol
Dutar sulṭân ḳapusına o dem yol

4064. Yürür dinür o sulṭân ḳapusına
Varup irişdügi dem ṭapusına

4065. Virür dir ʿarż-ı ḥâlin ol dem içre
Yazar sulṭân daḫı dir nâme içre

4066. Kimüñ ki ḳudreti var ẓulme mâ'il
Olunmaya anuñ ẓulmına ḥâ'il

4067. Virürler kâġıdı Firʿavn'e alur **[147ᵃ BL]**
Aña mefhûm-ı kâġıd ẓâhir olur

4059 virmezem: virmez **(BL)**
4062 anı: bunı **(İÜ)**
4063 ẓulmüñ nâmede: Hâmân'uñ o dem **(İÜ)**
4066 mâ'il: mâyil **(BL)** // ḥâ'il: ḥâyil **(BL)**

4068. Gelüp Hâmân'a dir feṯḥ oldı ebvâb
Açıldı üstümüze bir ulu bâb

4069. Bize sulṭân iẕin virdi gör işte
Murâd idindigüñ işigi işle

4070. Hemân bustânı bozup şehre girür
Mezârâtuñ bir ulusını bulur

4071. Ḥarem çeker mezârâtı ider żabt
Ḳapu yapar üzerine yazar ḫaṭ

4072. Yapar ḳapu öñünde iki dükkân
Delerler kân orada iki yârân

4073. İki kürsî ḳoyup geçüp oturur **[106ᵃ İÜ]**
Dimişler dir ḳapuya kilid urur

4074. O gün meyyit getürdiler dir anda
Muḳaffel bâb dinür miftâḥı ḳanda

4075. Görürler kim iki heybetlü âdem
Otururlar o kürsîlerde ebsem

4076. Dimişler anlara açıñ bu bâbı
Ḳoyalum meyyiti bulıñ ṣevâbı

4077. Dimiş Fir'avn aña virgil on aḳçe
Niçün didükçe ister daḫı çoḳça

4078. Muḥaṣṣal söyledükçe arturur ol
Giderek elli aḳçeye irer yol

4079. Olup nâçâr virürler elliyi dir
O meyyiti alur ḳoynuna dir pîr

4080. Ḳavun bâcında ḳapuda olanı
Bular da âyîn idinmişler anı

4081. Ṣanurlar ḫalḳ bunı sulṭânuñ emri
Be-her-ḥâl dutulur ḥükkâmıñ emri

4069 işte: işde **(BL)** // işigi işle: ḥâlde ol işte **(İÜ)**

4082. Olur şâyiʿ ki meyyit bâcı vardur **[147ᵇ BL]**
Ulusına göre bâcın iledür

4083. Bilürler meyyite aḳçe alurlar
Kâġıda ḳoyubanı getürürler

4084. Bile meyyitle getürüp virürler
Açup ḳapuyı meyyiti alurlar

4085. Mezârına iledüp defn iderler
Bu nevʿ üzerine âyîn güderler

4086. Bunıñ üzerine bir ḫaylî ezmân
Geçer mâl cemʿ olınur dir firâvân

4087. Ḳıyâsa gelmez olmış cemʿ olan mâl
Şecîʿ eyler kişiyi bil ki emvâl

4088. Dinür Firʿavn'i vâfir ḳullar alur
Siyâh ḳaftanlar ile dir geyürür

4089. O ẕer dökme ider serde külâhı
Dutar bu ḥâl ile âyîn-i şâhı

4090. Ḳuşadur ẕer kemer-bendlü ḳılıçlar
Müdâmî gösterür ʿucbe ḳılınçlar

4091. Ve kendü içün itdürmiş o bir taḫt
Oturup taḫt üzere sürmede baḫt

4092. Durur ayaġ üzere iki ḳorḳul
Şecâʿat gösterürler ṣaġ ile ṣol

4093. Bir altun kürsîde Hâmân oturur
Anuñ da ḳarşısında ḳulı durur

4094. Mehâbet gösterürler iki merdân
Oları eyle gören oldı lerzân

4082 iledür: eledür **(BL)**
4084 Bu beyit **İÜ**'de derkenârda kayıtlıdır.
4085 iledüp: iletüp **(İÜ)**
4093 Anuñ da: Anuñ **(İÜ)**

4095. Bu ḥâl üzre yine geçer nice sâl **[106[b] İÜ]**
Ḳolaydur tertîb itmek olıcaḳ mâl

4096. Var imiş sulṭânuñ ulu vezîri
Anuñ ḳızlarınuñ dir öldi biri

4097. Fiġān u nâle ile getürürler **[148[a] BL]**
Kûristân ḳapusı öñünde ḳorlar

4098. O ʿâdetden ḫabîr degil olar hîç
Görüp âyîn-i Firʿavn'i olur pîç

4099. Tevâżuʿla vezîrüñ bir ḳulı dir
Kerem eyleyüben ḳapuyı açdır

4100. Dimiş Hâmân ki biñ aḳçe gerekdür
Dimişler çekdigüñ zâyid emekdür

4101. Bu sulṭânuñ vezîrinüñ ḳızıdur
Cevâbla dir iki biñ de azıdur

4102. Ḳul ayıtmış ki niçün eyle dirsün
Dimiş Hâmân ki aḳçe üç biñ olsun

4103. Olar söyledügince biñer artar
Söz uzar aḳçe de on biñe yiter

4104. Vezîre varuban naḳl olmış aḫbâr
Ölüyi unudur vezîr çeker ʿâr

4105. İşidür anlaruñ ḳudretlerini
Tamâm iẕʿân ider heybetlerini

4106. At eyerledüben ḫayl u ḫaşemle
Ol efkâra düşer ḳat ḳat elemle

4107. Gelüp ḳapuya görür ṭavr u tedbîr
O ḥâlden oldı âṣaf dindi dilgîr

4108. Taʿaccüb eyledi ol ṭavrı gördi
Atın maḥmuzlayup ilerü sürdi

4095 üzre yine geçer: üzerine geçer **(İÜ)**
4098 olur: olar **(BL)**
4099 açdır: aç dir **(İÜ)**
4108 ṭavrı: durı **(BL)**

4109. Dimiş Firʿavn'e niçün bâb açılmaz
Bu meyyit ḥufrine niçün ḳonulmaz

4110. Dimiş fetḥe gerekdür on biñ aḳçe
Niçün dimiş yigirmi biñ bulunca

4111. Vezîr görür ki iş işden ziyâde
Yigirmi biñle bâb oldı küşâde

4112. Yerine defn iderler meyyiti dir **[148[b] BL]**
Vezîr bunlar içün itmede tedbîr

4113. Seḥerden irişür sulṭâna âṣaf
Yanına cemʿ olur aʿyân u eşref

4114. Dimiş bir kimse gelmiş şehr-i Mıṣr'a
O heybetlü kişi gelmeye ʿaṣra

4115. Ḥarem çekmiş mezâra kilid aṣmış
Öli bâcı ile ol kişi azmış

4116. Öliden diledükce bâc alur ol **[107[a] İÜ]**
Durur ḳarşuda ḳullar ṣaġ ile ṣol

4117. Siyâh ḳaftanlu zer kemerlü ḳullar
Ve zer dökme siyâh külâh giyerler

4118. Ve kendü taẖt üzere kâmurânî
Oturmışdur çekilmiş sâyebânı

4119. Ve ḳulları dutar altun degenek
Nacaḳ bıçaḳ daẖı ḥarbe ne gerek

4120. Anuñ altında altun kürsî üzre
Oturur bir kimesne ʿırżı üzre

4121. Anuñ da ḳulları durmış kemâ kân
Bu ḥâl üzre müzeyyen ḳılmış eyvân

4109 **BL** ve **İÜ** nüshalarında ikinci mısrâdaki "ḥufrine" kelimesi yerine "ḥaḳḳına" yazılmıştır. Ancak mânâ icâbı kelimenin "ḥufr: çukur, mezar" olması gerekmektedir. Nitekim **H** nüshasında da bu kelime "ḥufrine" şeklindedir (vr. 111[b]).

4111 biñle: biñ ile **(İÜ)**

4117 külâh: külâḥ **(BL)**

4119 ḥarbe ne gerek: ḥarbe gerek **(BL)**

4122. Benüm ḳızım ḳodurmamış mezâra
Şu deñlü eylemiş ḫüddâm müdâra

4123. Muḥâl olmış ḫaber virildi kendüm
Aña şevket ile varup göründüm

4124. Baña itmedi aṣlâ iltifâtı
Şecâʿat üzre gördüm ben o ẕâtı

4125. Yigirmi biñi aldı ḍarbı benden
Mezâr ḳapusını feṭḥ itdi andan

4126. Dimiş sulṭân vezîre getür anı
Vezîr varmadı dir ḳorḳuda cânı

4127. Var-ımış bir süḫanver merd-i ʿâḳil **[149ᵃ BL]**
Olur sulṭân bu sırrı aña nâḳil

4128. Varagör ol kişiyi ne kişidür
Bu fiʿli söylenür anuñ işidür

4129. Aña taʿẓîm mi lâzım yoḫsa taḥḳîr
Orada eylegil sen ḥüsn-i tedbîr

4130. Getürüñ ol kişiyi baña bunda
Seni gördüm revâ bunda bu demde

4131. O kişi elli sulṭân ḳullarından
Bili kemerlinüñ eyüleründen

4132. Bile alup yürür Firʿavn'e doġrı
Görür bî-ḥad ġulâm külâhı egri

4133. Ve zer kemerlü zer ḳuşaḳlı merdler
Olur pür âlet-i ḥarb-ile serdler

4134. Şecâʿat ile Firʿavn taḫt üzre
Oturmış şâhvârî baḫt üzre

4135. Yaraşıḳ şevket üzre var mehâbet
Çavuşlar ḳarşu durur pür şecâʿat

4123 Muḥâl: Maḥâl **(BL)**
4126 ḳorḳuda: ḳorḳutdı **(BL)**
4132 doġrı: ṭoġrı **(İÜ)**
4134 ile: üzre **(BL)**

4136. Görür Hâmân'ı taẖtdan aşaġada
Oturmış zerdî kürsîde küşâde

4137. Anuñ da ḳulları eṭrâfa durmış **[107[b] İÜ]**
Mehâbet ol varan kişiyi almış

4138. Bilür Hâmân ki sulṭândan gelür ol
Varur ḳarşu buyrun n'ola medlûl

4139. Murâd Firʿavn'e bulaşmaḳdurur dir
Çıḳup ol ânda Firʿavn'e danışur

4140. N'ola dir vir icâzet bunda gelsün
Ne buyurmış ise sulṭân bilinsün

4141. Çıḳar yuḳaru Firʿavn ider iḳbâl
Dimiş ki olıñuz luṭf-ile ẖoş ḥâl

4142. Ṣafâ geldüñ deyu ikrâm eyler **[149[b] BL]**
Nedür ẖidmet buyuruñ deyu söyler

4143. Diler ḥażret-i sulṭân sizi görmek
Sizüñle dost olup maḳṣûd bilişmek

4144. N'ola dir biz de müşṭâḳız görelüm
Ġubâr-ı pâylerine yüz sürelüm

4145. Bize iʿzâz u ikrâm muşṭıladuñ
Bizi peyġām ile dir ululaduñ

4146. Geyirüp ẖilʿati dir ider iʿzâz
Buyuruñ biz de varduḳ açıla râz

Firʿavn'i sulṭâna daʿvetidür

4147. Eyerlenür hemân-dem esb-i devlet
Geyerler ikisi fâẖirî ẖilʿat

4148. Müzeyyen ḳulları ḥâżır öñünce
Kimisi nâzik u kimisi bunca

4136 Hâmân'ı taẖtdan: Hâmân taẖtından **(İÜ)**

4144 Ġubâr-ı: Ġubârı **(İÜ) BL**'de "Ġubâr"ın sonuna önce "ى" konmuş, sonra üstü çizilmiş.

4149. Yürümişler sarây-ı pâdişâha
Düşündiler yürürler ulu râha

4150. Varup ḥâcib muḳaddem vaṣfı söyler
Vaḳārlu muḥteşem maʿḳūl erler

4151. Tedârük ile şâhâne olur ḥâl
Görüp anlar geçürmiş nice aḥvâl

4152. Tamâm maḳbûl evżâʿ ile eṭvâr
Şaha maʿlûm olur şimdi ne kim var

4153. Göñüle irişür şefḳat ḳulaḳdan
Davul âvâzı gerekdür ırâḳdan

4154. Varuban bâb-ı şâhîye inerler
Hemân ân aġaları ḳarşılarlar

4155. Ḥużûr-ı pâdişâhîye giricek
Edeple ḫâk-i pâye yüz süricek

4156. İder iʿzâz u ikrâm pâdişâh da **[150ᵃ BL]**
Oları ḫoş görür sulṭân nigâhda

4157. Ayaġ üzre edeb-ile dururlar **[108ᵃ İÜ]**
Açar ḫaber şehinşâhda görürler

4158. Buyurur baña niçün gelmediñüz
Fużûlî bunca işler işlediñüz

4159. Tevâżuʿ eyleyüp Firʿavn u Hâmân
Bize devletlü şâh eyledi fermân

4160. Deyu kâġıdı virmişler ol âgâh
Naẓar ider o kâġıda o nâgâh

4161. Görür ḫaṭ kendünüñ mefhûm-ı taḥḳīḳ
Şehinşâh eylemiş anları taṣdîḳ

4162. Vezîre dir bular ṣoḥbete lâyıḳ
Naẓarım ile bunlar ola fâ'iḳ

4153 Davul: Ṭavul **(İÜ)**

4154 Hemân ân aġaları: Hemân aġaları **(BL)**

4159 Tevâżuʿ: Tevażżuʿ **(İÜ)**

4163. ʿAṭâlar eylemiş ḥürmetler itmiş
Ḥużûr-ı şâhdan mesrûr gitmiş

4164. Gelüp her gün şaha olundı maḳbûl
Vezîre de ecel bulmış dinür yol

4165. Vezîr idindi Firʿavn'i dimiş şâh
Ẓuhûr ider be-her ḥâl ḥikmetullâh

4166. O ṣadre geçicek şehrüñ ḫarâcın
Bu bende vireyüm bu sâl bâcın

4167. Reʿâya devletüñde ola râḥat
Şehinşâh ʿizzet-ile bula vaḥdet

4168. N'ola dir kendü mâlından virür dir
Ve üç yıl kendü virüp itdi tedbîr

4169. Vilâyet ehlinüñ aldı duʿâsın
Riʿâyet itdi ricâl ü ünâṣın

4170. Muḥabbet itdiler Firʿavn'e dir ḫalḳ
Aña nice mükâfât itdi dir Ḥaḳ

4171. Dinür dört sâlda sulṭân fevte irmiş **[150^{b} BL]**
Ve Firʿavn'üñ seḫâsı ḫod bilinmiş

4172. Yerine pâdişâh olur o Mıṣr'a
Anuñ gibi köpek gelmedi ʿaṣra

4173. Dimişler ehl-i târîḫ her kitâbda
O ḥâżırdur ḫiṭâb ile cevâbda

4174. Benî İsrâ'îl'e ḳılmış cefâyı
Ve Ḳıbtî ṭayfası sürmiş ṣafâyı

4175. Benî İsrâ'îl aṣlı Âsiye'yi
Alup ḫâtûn idinmiş dir ol ayı

4176. Mıṣr'da yoḳ imiş ḥüsnine aḳrân
Peyġamber nesli şâh-ı ḫûbân

4174 ṭayfası: ṭâ'ifesi **(İÜ)**

4177. Sever Firʿavn añı eyler riʿâyet
Ḳılup ḥürmet ider ʿırżın ṣıyânet

4178. Ḫayırlusı imiş anlar nisânuñ **[108ᵇ İÜ]**
Resûlullâh kelâmı ile anuñ

4179. Ḫayırlusı nisânuñ çâr ḫâtûn
Buyurmuşlar beyân anlaruñ adın

4180. Biri Meryem u Ḫadîce-i Kübrâ
Birisi daḫı Fâṭıma-i Zehrâ

4181. Ferâḫîm ḳızı Âsiye-i ebkâr
Raḍıyallâhu ʿanhünne di iy yâr

4182. Buyurmışlar Resûl-i ẕü'l-celâli
Görelüm neye irer bu me'âli

4183. Benî İsrâ'îlî ḳavmi cefâda
Duʿâ iderdi Âsiye ḫafâda

4184. Ve Ḳıbṭîler beg olup râḥat oldı
Felek İsrâ'îlî âhıyla doldı

4185. Ve Firʿavn Nîl üzere baġlamış taḫt
Aña dutdı dinilür nice gün baḫt

Ve ḍarebellâhu meṡelen li'l-leẕîne âmenü'mre'ete Firʿavne* **[151ᵃ BL]**

4186. O taḫt üzre oturur şâhvârî
İderler ehl-i sâz naġmeyle kârı

4187. Ve taḫtdan aşaġa aʿyân u eşrâf
Kimisi oturur kimi dutar ṣâf

4188. Ṭaʿâmı yalıñuz yimek olur kâr
O ḫalḳ ile yemekden eylemiş ʿâr

4177 añı: aña **(İÜ)**

4179 Bu beyit **H** nüshasında yok.

4181 ʿanhünne: ʿanhüye **(BL)**

4183 İsrâ'îlî: İsrâ'îl **(BL)**

* "Allâh, inananlara da Firavun'un karısını misâl gösterdi." (et-Tahrîm 66/11)

4189. Öñünden çekilür erkâna niʿmet
Yaḳındur irişür Firʿavn'e nekbet

4190. Virür vesvâs vesvese laʿîne
Ġurûr çeker ne gelür gör serine

4191. Ulûhiyyet rümûzın gösterür ol
Olur tâbiʿ dinür aña niçe ġul

Yâ ḳavmi eleyse li mülkü Mıṣra ve hâẕihi'l-enhâru tecrî min taḥtî efelâ tübṣirûn*

4192. Musaẖẖar cümle ʿâlem baña tâbiʿ
İşitsün bu ẖaberi cümle sâmiʿ

4193. Bu cümle mülk benümdür mâliküm ben
Benüm ʿadlümle ʿâlem buldı eymen

İnne hâẕe'l-mülke'l-ʿaẓîm**

4194. Görür şeyṭân gibi kendü özini
Ġurûr demi ile baġlar gözini

4195. Görür ḳavmini ẖor ʿucb ehli anda
Olur şeyṭân ġurûr-ıla ʿamelde

Festeẖaffe ḳavmehu fe'eṭâʿûhu innehüm kânû ḳavmen fâsiḳīn* **[109ª İÜ]**

4196. Ve câhil ḳavmi dimiş aña Tañrı
Ki ḥâşâ ṭoġrıla dine o egri

Ene rabbükümü'l-aʿlâ** **[151ᵇ BL]**

4197. Aña uyanlar aña secde itmiş
Cehennem râhını dutmış u gitmiş

4198. Ve Firʿavn azuban şeyṭâna uymış
Ḍalâlet ehli dünyâ içre dolmış

---

* hâẕihi'l: hâẕe'l **(BL)** // "Ey kavmim! Mısır mülkü ve altımdan akıp giden şu ırmaklar benim değil mi? Hâlâ görmüyor musunuz?" (ez-Zuhruf 43/51)

** Kur'an'da bulunmayan bu ifâde "Şüphesiz bu büyük mülk…" mânâsına gelmektedir.

*** "Firavun kavmini aldattı. Onlar da kendisine boyun eğdiler. Onlar yoldan çıkmış bir kavimdir." (ez-Zuhruf 43/54)

**** "(Firavun) Ben sizin en yüce Rabbinizim! [dedi.]" (en-Nâziât 79/24)

4199. Ḍalâlet üzre Firʿavn yatur imiş
O melʿûn ol gice vâḳıʿa görmiş

4200. Çaġırup bir kimesne dir ki Allâh
Senüñ ʿömrüñi yoḳ eyler ol âgâh

4201. Benî İsrâʾîl'den dir bir oġlan
Ẓuhûr ider i Firʿavn idin iẕʿân

4202. Senüñ mülkiñ u taẖtuñ rûz baẖtuñ
Daġılur ʿan ḳarîb bil cümle raẖtuñ

4203. Bu cümle ḳavmiñ ol oġlan elinde
Helâk olur bilüñ anı yaḳında

4204. Benî İsrâʾîl olan Ḳıbṭî üzre
Muẓaffer ola müslim fikri üzre

4205. Görüp bu düşi dir Firʿavn uyanur
Ġam u ḥüzn-ile kendin dolu bulur

4206. Muʿabbirler u câẕûlar getürdür
Müneccimleri eṭrâfa oturdur

4207. İder Firʿavn o vâḳıʿayı taḳrîr
Mehil ister olar olmaġa taʿbîr

4208. Niçe gün her biri iderler iḳdâm
Olur şeyṭân olarıñ mekrine râm

4209. Ol ezmân göge çıḳar idi şeyṭân
Melâʾikden ẖaber iderdi iẕʿân

4210. Resûl eyyâmı irüp menʿ olundı
Racîm ol ḥâl içün ẖaylî yolundı

4211. Muḥaṣṣal bildiler mevlûd-ı Mûsâ **[152ᵃ BL]**
Olur İskenderiyye'de ẖuṣûṣâ

4199 **BL**'de "yatur" kelimesinin "te"si noktasız yazılmış; imiş: idi **(İÜ)** // ol: o **(İÜ)**; görmiş: gördi **(İÜ)**

4203 bilüñ anı yaḳında: bil anı sen yaḳında **(İÜ)**

4206 câẕûlar: câdûlar **(BL)**

4207 **BL**'de "o" yok. Mehil: Maḥal **(BL)**

4208 râm: dâm **(İÜ)**

4212. Ve ḳırḳ günde gelür cümlesi anuñ
O Firʿavn'e dinür vaḳti zamânuñ

4213. Meh-i Şaʿbân'da cumʿa gicesinde
Ol oġlan raḥme düşer bilesinde

4214. Bunı işitdi Firʿavn oldı medhûş
Ṣanasın zehr-i ḳātil eyledi nûş

4215. Tedârük ne gerek buña dimişler **[109ᵇ İÜ]**
Ẓuhûr itmeye bu dinilen işler

4216. Dimişler Benî İsrâ'îl'i cümle
Sarâya daʿvet eyleñ ḥîle ile

4217. Bugün anlara eyleñ istimâlet
İderüm cümleñüz dinsün riʿâyet

4218. Size envâʿ eylügüm doḳuna
Şular ki ʿırż-ı şâhîyi ṣaḳına

4219. Cemâlüm görüben olıñ müşerref
Size hîç kimseler urmayalar ḥarf

4220. Bir iki gice cümle bunda durıñ
Ḫavâtûn ṭâ'ifesünden ayru oluñ

4221. Dimişler mâh u sâl durmaḳ müyesser
Senüñ emrüñle ʿavrat görmeye er

4222. Sikenderiyye içre hîç ricâlden
Kimesne ḳalmadı ḳaldı nisâdan

4223. Dimiş Hâmân'a ol dem içre ol seg
Benî İsrâ'îl'e taʿyîn ola beg

4224. Bu ḫalḳı gözedüp żabt eyleyeler
Olara ḥüsn-i ḫulḳla söyleyeler

4225. Dimiş ben ḳalʿada bu gice ḳaldum
Seni ol ḫidmet üzre anda ṣaldum

4213 Meh-i Şaʿbân'da: Ve Şaʿbân'da **(BL)**

4223 ola: olan **(İÜ)**

4226. Dinür Mûsâ babası adı ʿİmrân **[152[b] BL]**
Benî İsrâ'îl içre ulu merdân

4227. Ḥişâruñ kilidin ol żabt idermiş
Anı kendüye Firʿavn dost idermiş

4228. Ḥişârda ḳalmış ol miftâḥ elinde
Ne ṣâdır ola dir Firʿavn dilinde

4229. Dimiş ʿİmrân'a Firʿavn vir kilidi
Ne söyler diñle gel sen ol pelîdi

4230. Alup miftâḥı dir var sen de anda
Benî İsrâ'îl'i durursa ḳanda

4231. Dimiş kim iy şehüm çoḳ sâl sürdüñ
Niçe ḥâl ile eyü yatlu gördüñ

4232. Budur ḳorḳum fedâyî ola ṣaḳlı
Olaruñ yoḳdurur ʿâlemde ʿaḳlı

4233. Bulup fırṣat şaha uzadalar dest
Kimi ḥayrân ola vü kimisi mest

4234. Firâset eyleyüp Firʿavn dimiş dir
Senüñdür dir iy ʿİmrân ḥüsn-i tedbîr

4235. Benümle bunda ḳal bile i yârum
Senüñle ḥâṣıl ola bunda kârum

4236. Bu gice sen sarâyum işiginde **[110[a] İÜ]**
Yatasın niçe oġlan beşiginde

4237. Yatur ʿİmrân sarây bâbında bil sen
Ḫudâ emri irişür vech-i aḥsen

4238. Gelüp ḫâtûnı ʿİmrân'ı bulur dir
İrişür ṣadefe dür emr-i taḳdîr

4239. Dimiş ʿİmrân bu ḥâlde ulu ḥikmet
Görinür yüri ḫâtûn çekme zaḥmet

4237 bâbında: yanında **(İÜ)** (**BL**'de ilk "be" noktasız)

4238 **İÜ**'de "ḫâtûnı ʿİmrân'ı" ibâreleri "'İmrân'ı ḫâtûnı" şeklinde yazılmışsa da kelimelerin diplerinde takdim-tehir işâretleri (خ / م) var. // dür: dir **(BL)**

4240. Ṭoġar ol ânda Mûsâ yıldızı dir
Görenler oldılar ḥayrân u dilgîr

4241. İder feryâd u zârı cümle eşḫâṣ **[153ᵃ BL]**
Gelüp Firʿavn ʿİmrân'a n'ider nâs

4242. Duʿâ iderler anda devletüñe
Güvenürler ḳamusı ʿizzetüñe

4243. Ḫudâ emri olur elbette ẓâhir
Ne deñlü şeyṭanet iderse mâhir

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

4244. O Firʿavn'üñ irişdi dir zamânı
Ḳażâ oḳlarınuñ geldi kemânı

4245. Müneccimler dimişler ol laʿîne
Cihânuñ luʿbı vardur diñle yine

4246. Benî İsrâ'îlî'den dir ṭoġar er
Elinden ḳurtaramazsın anuñ ser

4247. Elüñden aldırur ol şâhlıġıñı
Bu dünyâ ḫalḳına şâh ola yeñi

4248. Helâk olasın anuñ sen elünde
Henüz durudurur ana bilinde

4249. İşidicek bunı olur perîşân
Aña rehber olur ol ânda şeyṭân

4250. Ḳoyuñ âdem ki her yerden duralar
Ṭoġan oġlanı ol ânda ḳıralar

4251. Bu emr üzre niçe ḳullar dururdı
Ṭoġan oġlanı ol dem öldürürdi

4241 zârı: zâr ol **(İÜ)**

4242 Güvenürler: Güveneler **(İÜ)**

* ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

4244 Ḳażâ: Ḳıḍâ **(BL)**

4247 yeñi: bigi **(İÜ)**

4248 durudurur ana: duradur ol ata **(BL)**

4252. İder ʿilm ehli bunda iẖtilâfı
Cevâb olur bu minvâl üzre şâfî

4253. Dinür Mûsâ'ya nesl-i İbnyâmin
Giderdi şüphesi olan gümânın

4254. Mûsâ dinilmege ne ola ḥikmet
Aġaç içre ṣu üzre çekdi zaḥmet

4255. Bu nâm ḳonmuşdı dir ʿIbrî dilince **[153ᵇ BL]**
Neler çekdi o kendüyi bilince

4256. Anası Mûsâ'ya ḥâmile olmış **[110ᵇ İÜ]**
Ayı güni irişüben ṭoġurmış

4257. Giceyle imiş ol mâhıñ ẓuhûrı
Anası ġuṣṣaya düşmiş oturı

4258. Ne müşkil kim ʿayâlüm öldürem ben
Ya Firʿavn'üñ elünde yoġ ola ten

4259. O ġuṣṣa ile uyur anda mâder
İrüşdürür H̱udâ uyḳuda eṣer

Ve evḥaynâ ilâ ümmi Mûsâ en arḍıʿîhi fe'iẕâ ẖıfti ʿaleyhi fe'elḳīhi fi'l-yemmi*

4260. Dir emzir oġluñı ṣuya bıraḳ sen
Bulursın yine oġluñı ṣaġ esen

Ve lâ teẖâfî ve lâ taḥzenî innâ râddûhu ileyki ve câʿilûhu mine'l-mürselîn**

4261. Olur peyġamber ol dimiş o Raḥmân
Ki sen ṣabr eyle tâ irişe ezmân

4262. İşidür mâder-i Mûsâ bu râzı
Olur ol demde Ḥaḳ emrine râżı

4263. Yur emzürür ṣarar yapraġa dinmiş
Dimiş böyle degil ʿilm ehli bu iş

---

* **BL**'de "ümmi" yok. fe'elḳīhi: fe'lḳayhü **(BL)** // Mûsâ'nın anasına: Onu emzir, kendisine zarar geleceğinden endişelendiğinde onu denize (Nil nehrine) bırakıver… [diye bildirdik]." (el-Kasas 28/7)

** ileyki: ileyke **(BL)** // "Hiç korkup kaygılanma. Çünkü biz onu sana geri vereceğiz ve onu peygamberlerden biri yapacağız." (el-Kasas 28/7)

4264. Ḳoyuban ṣandûġa Nîl'e atar dir
Dimiş ḳudret senüñ iy Ḥayy u Ḳādir

4265. Ol ırmaġuñ birazı ayrılırmış
Ṣu Firʿavn'üñ sarâyına varurmış

4266. Sürer ṣandûġı ḳanadıyla Cibrîl
İledür ol laʿîn sarâyına bil

4267. Görürler ṣuyı bir ṣandûḳ getürür
Aluban birisi anı götürür

4268. Getürür Âsiye Ḫâtûn'a anı **[154ᵃ BL]**
Ṭalabır içini görmege cânı

4269. Odur Âsiye bil ḫâtûn-ı Firʿavn
Ḫudâ irişdürür bu dem aña ʿavn

4270. Açarlar ṣandûġı görürler oġlan
Dimişler ki Ḫudâ eyledi iḥsân

4271. Yüzi nûrından Âsiye olur şâd
Getürmiş ḫoş havâ-y-ile dimiş bâd

4272. Sever cân-ile ol maʿṣûm-ı pâki
Sirişt olmış anuñla ṣanki ḫâki

4273. Bugünki gün baña bir oġul irdi
Ṣaḥîḥdür bunı baña Tañrı virdi

Fe'l-teḳaṭahu âlü Firʿavne liyekûne lehüm ʿadüvven ve ḥazenen*

4274. Dinilür Âsiye Şâm iḳlîminden **[111ᵃ İÜ]**
Odurur Lûṭ Peyġamber aṣlından

4275. Kemâl-i ḥüsn ile mevṣûfe imiş
O Firʿavn aluban ḫâtûn idinmiş

4276. Daḫı pâkîze imiş serv-ḳāmet
Bulur iʿzâzı ol yevmü'l-ḳıyâmet

4264 Ḥayy u Ḳādir: Ḥayy Ḳādir **(BL)**

4266 Cibrîl: Cebre'îl **(İÜ)**

* Fe'l-teḳaṭahu: Fe'l-teḳıṭhu **(BL)** "Nihayet Firavun âilesi onu yitik çocuk olarak (nehirden) aldı. O, sonunda kendileri için bir düşman ve bir tasa olacaktı." (el-Kasas 28/8)

4274 iḳlîminden: iḳliminden **(BL)** // Odurur: Odur **(İÜ)**

4277. Otuz yıl oldı dinmiş ol laʿîne
Baḳarmış aña ol ʿayn-ı ʿalîle

4278. Ziyâde ḥürmet üzre Âsiye'yi
ʿAzîze dutar ol Firʿavn ol ayı

4279. Getürür Âsiye ṣandûġı dinür
İçinde oġlan olduġı dinilür

4280. Dimiş Firʿavn'e devlet irdi başa
Bu oġlancıḳda baḳa göze ḳaşa

4281. Bizi ḫalḳ ṭaʿn-ile yâd ider idi
Oġul ḳız yoḳ deyu ad ider idi

4282. Biḥamdillâh oġulcıḳ virdi Yezdân **[154^{b} BL]**
Ki sulṭân-zâde şeklin idin iẕʿân

4283. Sizüñle bunı oġul idinelüm
Yaḳadan geçürüp oġul deyelüm

4284. Dimiş bu olmasun ḳorḳulan oġlan
Dimişler cümle müneccimi yalan

4285. Geçüpdür ol maḥal bu o degildür
Bunı görgil ki dikensizce güldür

4286. Yaḳadan geçirüp oġul idinür
O Firʿavn eline alup götürür

4287. Düşürür ḳalbine Yezdân muḥabbet
İder Firʿavn aña iʿzâz u ḥürmet

4288. Ararlar dâyeler Mûsâ'ya anlar
Ol almaz dir meme virür gelenler

4289. İder nâdî nidâ kim emzirürse
Virile yevmî altun kim gelürse

4290. İşidür Mûsâ vâlidesi anı
Ol oġula şehâdet ḳıldı cânı

4282 oġulcıḳ: oġlancıḳ **(İÜ)**
4285 o: ol **(İÜ)**
4288 dâyeler: ṭâyalar **(BL)**

4291. Gelüp görmiş ki kendü oġlıdur ol
Ol oġlı olduġına açmadı yol

4292. Virüp memesin alup emdi oġlı
Olur Âsiye ile ballı yaġlı

4293. O ẖâtûna tamâm ʿizzet iderler
Sarâya dâyima gelüp giderler

4294. Virürler mâl u niʿmet mâderine
Dimişdür sırrını ẖâtûn erine

4295. Muraṣṣaʿ don-ıla Mûsâ bezenmiş **[111ᵇ İÜ]**
Anasını ṣafâ üzere emmiş

4296. Muḥabbet virür Allâh Mûsâ içün
Ki sevdürür anı Firʿavn'e Bî-çûn

4297. Eger bir ânda dir görmese anı **[155ᵃ BL]**
Beden içre ṭalabır dindi cânı

4298. Alup Mûsâ'yı gögsi üzre oẖşar
Ṣaḳalına yapışup virür âsâr

4299. Çeker ṣaḳalını hîç ṣalıvirmez
Ṣaḳal ḳılı ḳalur elinde biraz

4300. Ġażab ile dimiş Firʿavn bu oġlan
Baña düşmen idügin ḳıldı iʿlân

4301. Bu oġlandur baña düşmen olacaḳ
Beni mi buldı ṣaḳalun yolacaḳ

4302. Bunı ben öldürürem şüphe yoḳdur
Bu oġlanuñ ṣoñunda ḳıṣṣa çoḳdur

4303. Bilüp eyledi bunı baña oġlan
Başını kesüben dökmek gerek ḳan

4304. Dimiş Âsiye bilmez bu ṣabîdür
Bu boncuḳla daẖı bilmez nedür dür

4292 ballı: bellü **(BL)**

4301 ṣaḳalun: ṣaḳalum **(İÜ)**

4302 **BL**'de "ben" yok.

4305. İdelüm imtiḥân maʿlûm ola sır
İki ṭabaḳa zerle ḳonıla ḳor

4306. Eger altuna yapışursa taḥḳīḳ
Bilür işledügini ola taṣdîḳ

4307. Eger oda yapışur-ise bilmez
Anuñ fiʿli üzere ġam çekilmez

4308. Ḳonur bir ṭabaḳa zer birine ḳor
Ḫudâ emri ile oda yapışur

4309. Alur eline yaḳar dilcügezin
Dimişler göriñüz kim bilmez özin

4310. Dilinde lükneti Mûsâ'nuñ oldur
Elin oda ḳoduran Cebre'îl'dür

4311. Ḫudâ emriyle olur cümle işler
Zere meyl eyledi Mûsâ dimişler

4312. Ḳanadı ile Cibrîl ḳaḳdı elin **[155[b] BL]**
Oda yapışdıruban yaḳdı dilin

4313. Su'âldür ki niçün yanmadı eli
Sebeb ne ola ki od yaḳa dili

4314. Mûsâ eli ile Firʿavn'i urmış
Elini anuñ içün Ḥaḳ ṣaḳınmış

4315. Mûsâ'yı beslemiş Firʿavn tamâmı
İderdi ḥürmet aña ḫâṣ u ʿâmı

4316. Bülûġa irişür Mûsâ-yı ḥażret **[112[a] İÜ]**
Muraṣṣaʿ tâc ile olurdı ḥürmet

4317. Şikâra binse dört yüz ḳul binerdi
İderdi her ne kim göñli dilerdi

4318. Dinür Ḳıbṭîlerüñ öldürdi birin
Ṣovutdı anuñ içün anda yirin

4305 sır: dûr **(BL)**

Etürîdü en taḳtülenî kemâ ḳatelte nefsen bi'l-emsi*

4319. İşidüp ḫalḳ bunı Firʿavn'e söyler
Mûsâ öldürdügini hep bilürler

4320. ʿAdl gösterdi dir Firʿavn-i kâfir
Aratmış orada Mûsâ'yı vâfir

4321. Dimiş ki öldürem ola deme dem
Dimiş Mûsâ'ya bir kimse hemân dem

Ve câʾe racülün min aḳṣe'l-medîneti yesʿâ ḳāle yâ Mûsâ**

4322. Buradan ḳaldır ayaġı hemân sen
Kişide baş gerekdür ola esen

4323. Mûsâ ṭaġlara düşüben yürümiş
Medîne semtine gitsem der-imiş

Velemmâ teveccehe tilḳāʾe Medyene ḳāle ʿasâ Rabbî***

4324. Yürüyüp üç gün üç gice gider dir **[156ª BL]**
İşit dördünci gün içre n'ider dir

4325. Medîne üzerine irdi yolı
İrişdi bir ḳuyuya içi ṣulı

4326. Medîne ḳavmi dinür anda varur
Ki herkes anda ṭavarın ṣuvarur

Ve vecede min dûnihimümreʾeteyni teẕûdâni ḳāle mâ ḫaṭbükümâ ḳāletâ lâ nesḳī****

4327. Görür Mûsâ niçe er iki ʿavrat
Ṣuda degmez o ḫâtûnlara nevbet

4328. Dimiş ḫâtûnlara Mûsâ niçün siz
Bu davarları siz ṣuvarmayasız

---

* bi'l-emsi: bi'l-aṣi **(BL)** // "Ey Mûsâ! Dün bir câna kıydığın gibi bana da mı kıymak istiyorsun?" (el-Kasas 28/19)

** "Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi. Ey Mûsâ, dedi." (el-Kasas 28/20)

*** "Medyen'e doğru yöneldiğinde: Umarım Rabbim… dedi." (el-Kasas 28/22)

**** nesḳī: tesḳī **(BL)** // "Onların gerisinde de (hayvanlarını) engelleyen iki kadın gördü. Onlara, derdiniz nedir, dedi. Şöyle cevap verdiler: [Çobanlar sulayıp çekilmeden biz (onların içine sokulup hayvanlarımızı)] sulamayız." (el-Kasas 28/23)

4329. Ṣu çekmege bizüm yoḳ ṭâḳatimüz
Żarûrîyüz degildür ʿâdetimüz

4330. Babamuz ġāyet ulu pîr olupdur
Yürümekden ḳaluban oturupdur

4331. Esirger bunları Mûsâ dinilmiş
Ḳuyunuñ aġzına bir ṭaş ḳonulmış

4332. Dinür ḳırḳ kişi götürür o ṭaşı
O ṭaşı ḳalduran ider ṣavaşı

4333. Yapışup ṭaşa Mûsâ didi Yezdân **[112ᵇ İÜ]**
Atar ṭaşı ḳuyu aġzından ol ân

4334. O ḳırḳ kişi gelüp ḳuyuyı çeker
Dimişler böyle ṭoġsa anadan er

Ṯümme tevellâ ile'ẓ-ẓılli*

4335. Varup bir gölgede Mûsâ oturdı
Ḫudâ'dan nân dileyu el götürdi

Feḳāle Rabbi innî limâ enzelte ileyye min ḫayrin faḳīr**

4336. Dimiş ki meskenüm yoḳdur ġarîbem **[156ᵇ BL]**
Nidâ irmiş ki ḥâlüñe ʿalîmem

4337. O ḳızlar sevinü eve varurlar
Bu aḥvâli babalarına dirler

4338. Ṣuʿayb diñleyüben vaṣfın civânuñ
O peyġamberdürür ṣaḥîḥ inanuñ

4339. Varuñ daʿvet ḳıluñ dir anı gelsün
Ṣoralum cümle aḥvâli bilinsün

4330 ḳaluban: ḳalupdur **(İÜ)**

* "Sonra gölgeye çekildi." (el-Kasas 28/24)

** Feḳāle: Ḳāle **(BL); İÜ**'de "ileyye" yok. // "Rabbim! Doğrusu bana indireceğin her hayra (lutfuna) muhtâcım, dedi." (el-Kasas 28/24)

4336 yoḳdur: yoḳ ben **(İÜ)**

4338 diñleyüben: dinleyüp **(BL)**

4340. Biri Mûsâ'ya gelür iki ḳızuñ
Babam vaṣfıñuz işitdükde sizüñ

4341. Beni daʿvet içün gönderdi size
Buyuruñ gidelüm luṭf-ıla bize

4342. Dimiş Mûsâ ki babañ beni n'eyler
Sizüñ eyligüñüze eylük eyler

İnne ebî yedʿûke liyecziyeke ecre mâ seḳayte lenâ felemmâ câʾehu ve ḳaṣṣa ʿaleyhi'l-ḳaṣaṣ*

4343. Mûsâ öñine düşdi ḳız yürüdi
Ḳıza Mûsâ yüri ardımca didi

4344. Naẓarum irmeye saña giri gel
Yolı ki bilmem baña elüñ ṣal

4345. Şuʿayb'uñ yanına Mûsâ ki irdi
Olan ḳıṣṣalarını eydivirdi

Ḳāle lâ teḫaf necevte mine'l-ḳavmi'ẓ-ẓâlimîn**

4346. Dimiş dir Şuʿayb Mûsâ'ya ḳorḳma
Biraz demler sen ol yañaya baḳma

4347. Ḫalâṣ buldıñ o ẓâlimler elinden
Ol alamaz medînelü elinden

4348. Ṭaʿâm getürdiler Mûsâ'ya yidi
Ṭaʿâmuñ ʿaḳabince ḥamd ḳıldı

4349. Şuʿayb'üñ ḳızı ol babasına dir **[157ᵃ BL]**
Bu yigit ḥaḳḳına sen eyle tedbîr

4350. Çobanlıġa dutarsañ lâyıḳ işdür **[113ᵃ İÜ]**
Ġarîbdür cümle işüñe dürüşdür

4340 vaṣfıñuz: vażʿıñuz **(İÜ)**

4341 gönderdi: gösterdi **(BL)**

* "Babam bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor. Mûsâ, ona (Hazret-i Şuayb'a) gelip başından geçeni anlatınca…" (el-Kasas 28/25)

** Ḳāle: Ḳālû **(BL)** "Korkma, o zâlim kavimden kurtuldun, dedi." (el-Kasas 28/25)

4351. Bizüm de kimsemüz yoḳdur kerem it
Ki ḳapumızdan ayrılmaya yigit

4352. Emânete daẖı lâyıḳdurur bu
Buña ʿâdet olunmışdur eyü ẖû

4353. Beni gönderdigüñ vaḳt daʿvetine
Ki evvel yürümiş-idüm öñine

4354. Yürütdi beni ardınca o mü'min
Bilinür ki dutubdurur ṣaḥîḥ dîn

4355. Peyġamberdurur bildiler anı
Götürdiler göñülden çün gümânı

4356. Ṣorar Şuʿayb ider misin ʿibâdet
İderüm aṣlum üzerine ṭâʿat

4357. Dimiş bir ḳızımı saña vireyüm
O daẖı dir ki ya ben ne vireyim

Ḳāle innî ürîdü en ünkiḥake iḥde'bneteyye hâteyni ʿalâ en teʾcürenî ẖemâniye ḥicec*

4358. Şuʿayb eydür sekiz yıl ḳoyunum güt
Daẖı eyledi aña ẖaylî ögüt

4359. Tamâm ola sekiz yıl ḳızımı al
Bunıñ üzerine ʿaḳd oldı aḥvâl

4360. Sekiz yıl Mûsâ gütmiş dir ḳoyunı
Nicedür diñle gel Ḥaḳḳ'uñ oyunı

4361. Şuʿayb'uñ Mûsâ dir alur ḳızını
Müdâm diñlerdi Şuʿayb'uñ sözini

4362. İki oġlı olur Mûsâ'nuñ andan
Severdi ikisini daẖı cândan

4363. Diler Mûsâ varup ḳavmini göre **[157[b] BL]**
İki yıl daẖı dinür bunda dura

---

* ʿalâ en: ʿalâ ibn **(BL);** ẖemâniye: ẖemâniyete **(BL);** ḥicec: ḥucec **(BL)** // "(Şuayb) dedi ki: Bana sekiz yıl çalışmana karşılık şu iki kızımdan birini sana nikâhlamak istiyorum." (el-Kasas 28/27)

4364. Başı aḳ gevdesi ḳara ḳuzılar
Şuʿayb dir senüñ olsun yazılar

4365. O sâl ḳoyun ṭoġurır eyle ḳuzı
Şuʿayb-ıla muḳarrer ḳıldı sözi

4366. İkinci sene dinmiş başı ḳara
Ve gevdesi de anuñ aḳ ola

4367. Senüñ olsun dimiş Şuʿayb ḳuzular
Ḫudâ emriyle hep eyle ḳuzular

4368. O cümle ḳuzuyı Mûsâ'ya virür
Ve dört yüz re's ḳoyun daḫı ayurur

4369. Dinür Ḥażret-i Mûsâ aldı merkeb
Alur ehl-i ʿayâlini bile hep

4370. Teveccüh eyleyüp Mıṣr'a yönelmiş **[113ᵇ İÜ]**
Dinür anuñ içün dört menzil almış

4371. Ḳarañlıḳ irdi dir bir gice muḥkem
İrişdi raʿd u berḳ ol şebde dir hem

4372. Şuʿâʿ-ı yıldırımdan hep ḳoyunlar
Dinür ürküp o ânda ṭaġılurlar

4373. Görür Mûsâ giderek yolın azar
Yolın arayuban eṭrâfı gezer

4374. Ve ḫâtûn ḳış güni gitme dimişmiş
Dimiş çaḳmaġum ile biter ol iş

4375. Ve ḫâtûn ḥamlinüñ irmiş zamânı
O târîk gicede daraldı cânı

4376. Çaḳar çaḳmaġı Mûsâ odı çıḳmaz
Dutar ḳavını odı anı yaḳmaz

4377. Alur dir bâd-ı ṣarṣar çaḳmaġını
Göremez oldı ṣolunı ṣaġını

4366 dinmiş: dimiş **(İÜ)**

4372 ṭaġılurlar: daġılurlar **(İÜ)**

4374 ile: eyle **(BL)**

4378. Cebel-i Ṭûr'a atar nûr-ı Yezdân **[158[a] BL]**
Ṣanur Mûsâ ki otdur anda yanan

Ḳāle li ehlihi'mküṯû innî ânestü nâren leʿallî âtîküm*

4379. Dimiş ḳavmine Mûsâ bunda duruñ
Görünen otdan alınca oturuñ

4380. Mûsâ ḳaṣd eylemiş ki ṭaġa çıḳa
Aġaç alur eline odı yaḳa

4381. Ḫudâ yirüñ ṭamarın dürmiş o gün
İrişür Mûsâ anda ṭayy ile çün

4382. O nûrı od ṣanup almaḳ diler ol
O nûr şevḳı ile ġayre gider yol

4383. Olur ʿâciz bu ḥâlden dindi ḥażret
Nidâ eyledi dinmiş Rabb-i ʿİzzet

Felemmâ etâhâ nûdiye yâ Mûsâ innî ene rabbüke feḫlaʿ naʿleyke inneke bi'l-vâdi'l-muḳaddesi ṭuvâ**

4384. Çıḳar naʿleyniñi pâk yire geldüñ
Maʿârif nûrı ile bunda dolduñ

4385. Çıḳardı naʿlini Mûsâ dimişler
Cihân ʿâlimleri baḥṣ eylemişler

4386. Çıḳar ḳavmiñuñ efkârın göñülden
Ki kes ḫâtûnuñıñ ġamın dilüñden

4387. Maḳām-ı ḳurbdur bilgil burayı
Görüñ aña ne luṭf eyledi Bârî

4378 **BL**'de "atar" kelimesinden sonra zâid bir "re" var.

* "Âilesine: Siz (burada) bekleyin; ben bir ateş gördüm. Belki size [oradan bir haber yahut ısınmanız için bir ateş parçası] getiririm [dedi.]" (el-Kasas 28/29)

4381 o gün: ol gün **(İÜ)**

4382 od: ot **(BL)**

** "Oraya vardığında kendisine (tarafımızdan) 'Ey Mûsâ!' diye seslenildi. 'Muhakkak ki ben, evet ben senin Rabbinim! Hemen papuçlarını çıkar! Çünkü sen kutsal vâdi Tuvâ'dasın!'" (Tâ Hâ 20/11-12)

4385 naʿlini: naʿlin **(BL)**

Ve ene'ḫtertüke festemiʿ limâ yûḥâ*

4388. Ḫudâ Mûsâ'ya dir İsrâ'îl içre **[114ᵃ İÜ]**
Seni üründüledüm düşme hicre

4389. Seni peyġamber itdüm Ḫâlıḳ'um ben
Ki ferd-i vâḥidüm taḥḳīḳ bil sen

4390. Bil imdi benden artıḳ Tañrı yoḳdur **[158ᵇ BL]**
Egerçi şirk ider ḳullarda çoḳdur

Ve eḳimi'ṣ-ṣalâte li-ẕikrî**

4391. Namâz ḳıl buyurur Mûsâ'ya Yezdân
Ḳılur dinür namâzı ḥażret ol ân

Ve mâ tilke bi-yemînike yâ Mûsâ ḳāle hiye ʿaṣâye***

4392. Ṣaġ elüñdeki nedür ṣordı Yezdân
ʿAṣâmdur didi Mûsâ dinmiş ol ân

4393. Su'âldür Ḥaḳ bilürken neye ṣordı
Cevâbdur anı aña bildürürdi

4394. Benümdür didigüñ bıraḳ dimiş Ḥaḳ
Bıraḳdıḳda buyurmış sen aña baḳ

4395. Görür ki ejdehâ olmış ʿaṣâsı
Ḳaçar doḳunur ola dir ḳażâsı

4396. Benümdür didügüñden ne ḳaçarsın
Eyüyi yavuzı nice seçersin

4397. Su'âldür ḳaçdı Mûsâ ejdehâdan
Ki ḳaçma deyu emr oldı Ḫudâ'dan

4398. Niçün ḳaçmadı ya İbrâhîm otdan
Yüzin döndermedi otdan u dûddan

4399. Cevâb Nemrûd fiʿli idi âteş
Ḫudâ emriydi ejder iy cefâkeş

---

* "Ben seni seçtim. Şimdi vahyedilene kulak ver." (Tâ Hâ 20/13)

** "Beni anmak için namaz kıl." (Tâ Hâ 20/14)

*** ʿaṣâye: ʿaṣâyî **(BL)** // "Şu sağ elindeki nedir ey Mûsâ? O benim asâmdır, dedi." (Tâ Hâ 20/17-18)

4400. Kim ola ḳorḳmaya Ḥaḳ ḳudretünden
Er iseñ ḥiṣṣe alġıl ʿibretünden

4401. ʿAṣâyı ejder itmekden o Yezdân
Mûsâ'nuñ gözi ögrenmekdi inan

4402. Muḳaddem gösterür Mûsâ'ya anı
Ki anuñ ile me'nûs ola cânı

4403. O Firʿavn'üñ öñünde olduġı ân **[159ᵃ BL]**
Mûsâ'dan olmaya ki ḫavf ide cân

Ḳāle elḳıhâ yâ Mûsâ fe'elḳāhâ fe'iẕâ hiye ḥayyetün tesʿâ*

4404. Ḫudâ Mûsâ'ya bıraḳ dir ʿaṣâyı
Bıraḳdı işidicegüz nidâyı

4405. O ejder oldı ḳorḳma didi Yezdân
Yine dut didi çûpı dutdı ol ân

4406. ʿAṣâ oldı kemâ kân ejder ol dem **[114ᵇ İÜ]**
Kesildi emr-i Ḥaḳ ile o dem dem

İnnî lâ yeḫâfü ledeyye'l-mürselûn**

4407. Benüm emrüm ki olmaya ṣu aḳmaz
Ki benden ġayriden hîç kimse ḳorḳmaz

4408. Eliñ ḳoynuña ṣoḳ Mûsâ'ya dinmiş
Ṣaḳın ḳorḳma ʿaṣâñ gibi dinilmiş

4409. Mûsâ ḳoynuna ṣoḳmış dir elini
Çıḳarur destini ol dem sevini

4410. Görür ki nûrı berḳ urur elünde
Ṣalavât ẕikri bulunmış dilünde

4401 Mûsâ'nuñ: Ve Mûsâ'nuñ **(İÜ)**

* elḳıhâ: elḳāhâ **(BL); BL**'de "fe elḳāhâ" yok; tesʿâ: yesʿâ **(BL)** // "Allâh: Yere at onu ey Mûsâ, dedi. Onu hemen yere attı. Bir de ne görsün, hızla sürünen bir yılan değil mi?!" (Tâ Hâ 20/19-20)

4405 dut: ṭut **(İÜ)**

** yeḫâfü: teḫâfü **(BL)** // "Benim huzurumda peygamberler korkmaz." (en-Neml 27/10)

4408 dinilmiş: buyurmış **(İÜ)**

4411. Şuʿâʿından güneş feri dutulmış
Cihânuñ içi ol nûr-ile dolmış

Feẕânike burhânâni min Rabbike*

4412. Ḫudâ dir Mûsâ'ya bu iki muʿciz
Ḳıla müşrikleri eliñde ʿâciz

4413. Dimiş Mûsâ İlâhâ baña fermân
Nedür ki eridem ol yolda ben cân

4414. Varup Firʿavn'i daʿvet eyle dîne
Bu muʿcizleri göster ol laʿîne

4415. Dimiş Yezdân'a Mûsâ ḥâcetüm var **[159^{b} BL]**
Dile dimiş o ânda aña Cebbâr

Rabbi'şraḥ lî ṣadrî ve yessir lî emrî va'ḥlül ʿuḳdeten min lisânî yefḳahû ḳavlî**

4416. İlâhâ göñlümi aç ḥikmetüñe
Göñül darlıġı âsân ḳudretüñe

4417. Refîḳ eyle baña ṣabr-ile ḥilmi
Benüm ḳalbüme lâyiḥ eyle ʿilmi

4418. Buyurduġuñı baña eyle âsân
Degil lüknetde taḥḳīḳ cümle lisân

4419. Dilimüñ lüknetin refʿ eyle yâ Rab
Sözümi fehm ideler cümlesi hep

4420. Ḳavmden Hârûn'ı baña eş eyle
Senüñ luṭfıñı baña yoldaş eyle

4411 dutulmış: ṭutulmış **(İÜ)** // dolmış: ṭolmış **(İÜ)**

* "İşte bu ikisi [Firavun ve onun adamlarına karşı] Rabbin tarafından iki kesin delildir." (el-Kasas 28/32)

** "Rabbim! Yüreğime genişlik ver. İşimi bana kolaylaştır. Dilimden (şu) bağı çöz ki sözümü anlasınlar." (Tâ Hâ 20/25-28)

4416 darlıġı: ṭarlıġı **(BL)**

4418 lisân: insân **(BL)**

4419 cümlesi hep: cümle medhep **(İÜ)**

Ḳāle ḳad ûtîte sü'leke yâ Mûsâ ve laḳad menennâ ʿaleyke merreten uẖrâ*

4421. Teʿâlallâh dimiş virdüm murâduñ
Viren maḳṣûdını benven ʿibâduñ

4422. Dimiş Mûsâ'ya Ḥaḳ üstüñde ḥaḳḳum
İgen çoḳdur ki boynuña bıraḳdum

4423. Anuñ sen şükrini eyle tamâmı **[115ᵃ İÜ]**
Teveccüh ide saña ẖâṣ u ʿâmı

4424. Düşürdüm ḳalb-i Firʿavn'e maḥabbet
Seni besleyüben eyledi ʿizzet

4425. Şu dem ḳaṣd itdi öldürmege seni
Yed-i ḳudretle refʿ itdüm ben anı

4426. Mûsâ göñlünde ehli ġuṣṣası var
H̱udâ dimiş benümle eyle bâzâr

4427. Oları ḥıfẓ iden ḥâfıẓ benüm dir
Taṣavvur eyleme ḳoyunı ḳurt yir

4428. Kiçi oġluña âhûlar virür süd **[160ᵃ BL]**
Aḳıtdum çeşme ẖâtûn oldı mesʿûd

4429. Ve ẖâtûn başınuñ ucında ḥâżır
O pişmiş murġla tavuġa nâẓır

4430. H̱udâ'ya ḥamd idüp Mûsâ dimiş dir
Ki Firʿavn'e varam bite bu iş dir

4431. Yegenim ile ṭayımı alayın
Senüñ ʿavnüñle nuṣret ben bulayın

4432. O Firʿavn'üñ çerisi artıḳ oldı
Ki benüm luṭfım ile adam oldı

---

* "Allâh: Ey Mûsâ! dedi; istediğin sana verildi. Andolsun ki biz sana bir defa daha lutufta bulunmuştuk." (Tâ Hâ 20/36-37)

4426 ehli: ehl-i **(İÜ)**

4429 tavuġa: tavuḳa **(BL)**

4431 alayın: alayım **(İÜ)**// bulayın: bulayım **(İÜ)**

4432 artıḳ: artıġ **(İÜ)**

Ve lehüm ʿaleyye ẕenbün fe'eḫâfu en yaḳtülûn*

4433. Beni öldüre deyu ḳorḳma anı
Yaḳındurur helâkinüñ zamânı

Ḳāle lâ teḫâfâ innenî meʿakümâ esmeʿu ve erâ**

4434. Senüñleyüm buyurmış ḳorḳma Mennân
Ne söz ḳalur ki böyle deye Deyyân

Ve yaḍîḳu ṣadrî ve lâ yenṭaliḳu lisânî***

4435. Göñül dardur dilüm peltek İlâhî
O Hârûn'dur süḫanver Ḥaḳ güvâhi

4436. Baña ḫoş geldi Mûsâ bu didügüñ
Ki noḳṣânuñ bilüben ġam yidügüñ

4437. ʿUyûbıña ki oldıñ muʿterif sen
O demde seni maḳbûl eyledüm ben

4438. ʿUyûbına şular ki ide iḳrâr
Saʿâdet yüz dutar anlara her bâr

4439. Ḫudâ Firʿavn'iden sen ḳorḳma didi
Mûsâ endîşesinden ġam yemedi

4440. O Firʿavn ne ḳadar yavuz ise dir **[160[b] BL]**
Helâk idem anı bâ emr-i taḳdîr

4441. Gelüp Mûsâ'ya Cebrâ'îl buyurmış **[115[b] İÜ]**
Kemâl-i ḥilm ile bitüresin iş

---

* yaḳtülûn: yaḳtülûnî **(BL)** // "Onların bana isnâd ettikleri bir suç da var. Bundan ötürü beni öldürmelerinden korkuyorum." (eş-Şuarâ 26/14)

** teḫâfâ: teḫaf **(BL)** // "Buyurdu ki: Korkmayın. Çünkü ben sizinle berâberim. İşitir ve görürüm." (Tâ Hâ 20/46)

4434 Deyyân: Sulṭân **(BL)**

*** yenṭaliḳu: yenṭıḳu **(BL)** // "(Bu durumda) içim daralır, dilim dönmez…" (eş-Şuarâ 26/13)

4435 süḫanver: seḫünver **(BL)**

Feḳūlâ lehu ḳavlen leyyinen leʿallehu yeteẕekkeru ev yeḫşâ*

4442. Bu endîşe k'itdüñ itmege anı
Ola tâ âşikâr râz-ı nihânî

4443. Kerem ehli Kerîm'üñ ilçisisin
Keremle söyledügüñi o bilsün

4444. Su'âldür ki ʿadûya söyle yumşaḳ
Buyurmış Cebre'îl'le Mûsâ'ya Ḥaḳ

4445. Cevâb mü'min bilüp olmaya nevmîd
Günâhda olmaya Firʿavn gibi id

Beşâret

4446. Yumuşaḳ söyle Firʿavn'e dimiş Ḥaḳ
Ne luṭf eyler işit Fâʿil-i Muṭlaḳ

4447. Giricek sine mü'min deye Mennân
Nekîr'i yumşaḳ söylede Deyyân

4448. Ṣorar Raḥmân'a Mûsâ dir ki yâ Rab
Niçün Firʿavn'e âsân deprene leb

4449. Senüñ üstüñde Firʿavn haḳḳı vardur
Duz etmek bilmemek ulu günâhdur

4450. Be-her-ḥâl sözüñ üstündür senüñ bil
Revâdur ki yumuşaḳ söyleye dil

4451. Lisânı yumuşaḳ ḫalḳ itdi Deyyân
İşâretdür kelâm-ı nerm ide insân

4452. Ḫudâ dimiş ki ʿiṣyânun bilürem
İrer sâʿati cezâsın ḳıluram

---

* "Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar." (Tâ Hâ 20/44)

4442 "ki itdüñ" ibâresi vezin icâbı "k'itdüñ" şeklinde okundu.

4445 id: ol **(BL)**

4446 **İÜ**'de "eyler" kelimesinin yerine "işler" yazılmış, ancak derkenâra "eyler" ibâresi konulmuştur.

4448 İkinci mısrâ **BL**'de "O Firʿavn'e niçün idem şefâʿat" şeklinde.

4449 Duz: Ṭuz **(İÜ)**

4450 Bu beyit **İÜ** ve **H** nüshalarında yok.

İnne aẖzehu elîmün şedîd* **[161ᵃ BL]**

4453. H̱udâ dutduġı yekdür bil i Mûsâ
Ḳaḳıma ol seni birḳaç urursa

4454. Saña Firʿavn çerisin eyleyem bâd
Benüm vaṣfım ile sen daẖı ol şâd

4455. Teveccüh itdi Mûsâ Mıṣr'a dindi
Ve kârbân varuban dir Mıṣr'a irdi

4456. Dimiş Hârûn'a kârbân Mûsâ yolda
Gelür Mıṣr'a dimişler dindi anda

4457. Görür rü'yâda Hârûn Mûsâ geldi
Hemân yola düşüben ḳarşuladı

4458. Giderken râst gelür Mûsâ'yı bilmez
Ve Mûsâ daẖı Hârûn'ı tanımaz

4459. ʿAbâ geyer ʿaṣâ dutar gelür er
Dimiş Hârûn nedür oḳunur ezber

4460. Dimiş ki ism-i Raḥmân'dur oḳuram **[116ᵃ İÜ]**
Anuñla başımı ben yire ḳoram

4461. ʿİbâdet iderem ben Tañrım'a dir
Odur Tañrım ki ol her işe ḳādir

4462. Gelişüñ nireden ḳandan gelürsin
Çalabum'dan gelüp Mıṣr'a giderven

4463. Dimiş Hârûn Çalab'uñ adını di
Dimiş Allâh'dur adı anı bildi

4464. Gidüp ʿaḳlı o Hârûn'ıñ gelür dir
Benüm bir ḳardaşım var kim bilür dir

4465. Şuʿayb'uñ ḳoyunın güder bilesin
Kerem idüp bilür-iseñ deyesin

4466. Dimiş Mûsâ benüm bil iy birâder
Ḥayâtda mı taʿalluḳāt u mâder

---

* "Şüphesiz O'nun yakalaması pek elem vericidir, pek çetindir." (Hûd 11/102)

4455 varuban dir: daẖı varup **(İÜ)**

4467. Yine ʿaḳlı gider Hârûn'ıñ anda **[161[b] BL]**
Yine cevlân idicek cân bedende

4468. Ṣarılur birbirine iki iḫvân
Ḳavuşdurmış oları anda Yezdân

4469. Ḳanı ehl ü ʿayâlüñ didi Hârûn
Ḫudâ ḥıfẓındadur anlar umarun

4470. Beni peyġamber eyledi o Ḫallâḳ
Elümdeki ʿaṣâda ḥikmete baḳ

4471. Elüm ḳoynuma ḳoysam nûr-ı berrâḳ
O dem elüm içinde ider işrâḳ

4472. Ḫudâ beni saña yâr eylemişdür
Diz imdi rişte-i naẓmıma sen dür

4473. Gidelüm daʿvete Firʿavn'e şimdi
Muḳaddem var taʿallüḳāta imdi

4474. Ḫudâ emrini Firʿavn'e deyem ben
Ḫaber virüp yüri gel baña dir sen

İnnenâ neḫâfu en yefruṭa ʿaleynâ ev en yeṭġā*

4475. Bölük bölük durur Firʿavnî ḳullar
Maḫûfdur anlaruñ şerriyle yollar

4476. Duʿâ eyledi Mûsâ ile Hârûn
Ḫiṭâb irgürdi ol ân içre Bî-çûn

Ḳāle lâ teḫâfâ innenî meʿakümâ esmeʿu ve erâ**

4477. Buyurmış ḳorḳmañuz didügüm idüñ
Anı bir ḳıl ile ʿâlemde yidüñ

4471 nûr-ı: nûrı **(İÜ)**

4472 beni saña: seni baña **(İÜ)**

4474 deyem ben: diyeyin **(İÜ)**

* İnnenâ: İnnâ **(BL, İÜ)** // "Doğrusu biz onun bize aşırı derecede kötü davranmasından yahut iyice azmasından endişe ediyoruz [dediler.]" (Tâ Hâ 20/45)

** "Buyurdu ki: Korkmayın. Çünkü ben sizinle berâberim. İşitir ve görürüm." (Tâ Hâ 20/46)

4478. Dimiş Hârûn ziyâde ola ḳuvvet
Ḫudâ virmiş saʿâdet üzre nuṣret

4479. ʿAṣâyı nûrı Mûsâ ḳıldı taḳrîr **[116[b] İÜ]**
İşidüp bildi Hârûn anı bir bir

4480. Yüreklenüp yüridi Mıṣr'a anlar **[162[a] BL]**
Dimiş Hârûn müşerref ḳıl mekânlar

Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi's-selâm Firʿavn sarâyına girdügidür

4481. Dimiş Mûsâ Ḫudâ emri-ile ol
Varup Firʿavn'e göster daʿvete yol

4482. Varup Hârûn ḫaber virmiş olara
Oñuldı dir yüreklerinde yara

4483. Ayaġı tozı ile yürüdi ol
Sarây ḳapucıları virmemiş yol

4484. Dimiş Ebü'l-velîd'e ḫaber var
Gelüp bevvâb dimiş ġayri yire var

4485. Bu yir tañrısınuñ ḳapusıdur bu
Hemân bu ḳapuya sen durma sür rû

4486. Çaġırup ḥalḳaya urmış ʿaṣâyı
Ḳamu bevvâb işidür ol nidâyı

4487. Serâsîme olup yaturlar anlar
İrer Firʿavn yanına Mûsâ cânlar

4488. Ol ırmaḳ üzre ḳırḳ zirâʿ imiş taḫt
Oturmış anda ol Firʿavn-ı bedbaḫt

4489. Hezârân nesl-i İsrâ'îl ḳaravâş
Durup ḳarşu ḳamusı egdi dir baş

4490. ʿAbâ geyer ʿaṣâ destünde bir er
Görüp Firʿavn o dem içinde ditrer

4491. Mehîb gösterdi Mûsâ'yı o Ḳādir
Göründi gözine Mûsâ bahâdır

4487 İrer: Atar **(İÜ)**

4492. Dimiş Mûsâ'ya Firʿavn ne kişisin
Ḳapudan nice girdüñ söyleşürsin

4493. Dimiş Mûsâ ki Tañrı dostuyam ben
Saña geldim bilesin Tañrı'yı sen

4494. Çekesin Benî İsrâ'îl'den elüñ **[162[b] BL]**
Kesesin ḳul dimekden aña dilüñ

4495. Dimiş Mûsâ'ya Firʿavn hele kimsin
Dimiş Mûsâ idügim sen bilürsin

4496. Dimiş evimde niʿmet yimiş idüñ
Ki bunda bir kişi öldürmiş idüñ

4497. Dimiş Mûsâ ki gerçeksin bu sözde
Ki muʿciz nûrı vardur şimdi bizde

Feferartü minküm lemmâ ḫiftüküm fevehebe lî Rabbî ḥükmen ve ceʿalenî mine'l-mürselîn*

4498. O dem ḳorḳmuş idim ḳaçdımdı senden **[117[a] İÜ]**
Cevâbuñ ṣıḥḥatin sen diñle benden

4499. Ḫudâ peyġamber itdi virdi ḥikmet
Bu işlerüñ sañadur ʿayn-ı nekbet

4500. O ân ḳullarına Firʿavn dutıñ dir
Ol âdemüñ yirine öldürüñ dir

4501. Bıraġır dindi Mûsâ ol ʿaṣâyı
Görür Firʿavn o demde ejdehâyı

Feʾelḳā ʿaṣâhu feʾiẕâ hiye ṣüʿbânün mübîn**

4502. Başın ḳaldıruban ṣaçdı dir âteş
Açup aġzını dem urmış o demkeş

4503. Dilemiş yuda taḫtı ile anı
O Firʿavn dilemiş ḳurtara cânı

---

* Feferartü: Feferret **(BL)** // "Sizden korkunca da hemen aranızdan kaçtım. Sonra Rabbim bana hikmet bahşetti ve beni peygamberlerden kıldı." (eş-Şuarâ 26/21)

** "Bunun üzerine Mûsâ asâsını atıverdi. Bir de ne görsünler, asâ apaçık koca bir yılan (oluvermiş)!" (eş-Şuarâ 26/32)

4504. Götürüp atdı taẖtdan kendüyi dir
Ayaġından o taẖta dir ilişir

4505. Başı aşaġa ṣarḳar âb-ı Nîl'e
Tażarruʿ eylemiş gelmiş o dile

4506. Güler Mûsâ o dem Firʿavn'e dinmiş
O ḳullar dutmaġa dir ḳaṣd ḳılmış

4507. Elin ḳoynuna ṣoḳmış Mûsâ dinmiş **[163ᵃ BL]**
O nûrdan gözi ḳullarıñ ḳamaşmış

4508. Mecâli ḳalmamış ḳullaruñ ol dem
Ḳaçarlar oradan cümle eyü kem

4509. O Firʿavn aġlamış itmiş tażarruʿ
Dutar ʿaṣâyı Mûsâ ẖoş taṣannuʿ

4510. Görüp Firʿavn dimiş burhân-ı ʿuẓmâ
Dimiş Mûsâ bu ḥâlden imdi azma

4511. Dimiş bu ḥücceti kimden getürdüñ
Dimiş dir göricek ʿaḳluñ yitirdüñ

4512. Baña ol Ḳādir ü Raḥmân virüpdür
Anuñ luṭfıyla ḳalbüm nûr dolupdur

4513. Dimiş Firʿavn murâduñ ya ne olsun
Murâd Tañrı'ya dön murâd bulasun

4514. Ḫudâ didi benüm Ḫallâḳ-ı ʿâlem
Benüm emrümsüz ol bâd çekmeye dem

4515. Benüm Rezzâḳ ʿibâda rızḳ virici
Direksüz âsumânı dorġurucı

4516. Didi Firʿavn żaʿîfi ḳullarımuñ
Birin yaratmaya ol ḳıllarınuñ

4517. Aña ʿömrin virenven dört yüz sâl
Geçirdi ʿömrini ol fâriġü'l-bâl

4518. Ki tañrıyum deyu gör herze söyler **[117ᵇ İÜ]**
Bu muʿcizleri göster gör ki n'eyler

4512 Ḳādir ü Raḥmân: Ḳādir Raḥmân **(İÜ)**

4519. Anı Ḥaḳ dîne var sen daʿvet eyle
Aña her söziñi rıfḳ-ile söyle

4520. Deyu gönderdi saña beni Maʿbûd
Senüñ îmâna gelmeñ oldı maḳṣûd

4521. Gel imdi tevbe eyle sen günâha
Ve iḳrâr eyle Cebbâr İlâh'a

4522. Senüñ ʿömrüñi dileyem Ḫudâ'dan
Seni sevindire luṭf u ʿaṭâdan

4523. Saña bî-ḥad ide inʿâm u iḥsân **[163ᵇ BL]**
Cinânı içre ide seni sulṭân

4524. İşidüp didi Firʿavn ḳudreti var
ʿAṣâñda senüñ itdi cümle ıẓhâr

4525. Bugün dur sen Benî İsrâ'îl'e var
Vezîrler ile ben de ḳılam efkâr

4526. Seḥerden gelesin ḳavmüñle bunda
Baña telḳīn-i îmân eyle sen de

4527. Senüñ buyruġıña ben râm olayın
Dönüben Tañrı'ya tevbe ḳılayın

4528. Benî İsrâ'îl'e Mûsâ ḳavuşdı
O gün içinde ḥasretine düşdi

4529. Dinür Firʿavn vezîrlerin getürmiş
Olara vâḳiʿ olan işi dimiş

4530. Dimişler Mûsâ siḥr emrini taḥṣîl
Kemâli ile itmiş fenni tekmîl

4531. Size ol siḥr-ile dir ḳorḳu virmiş
Kemâli ile ol kâmile irmiş

4532. Dimiş Firʿavn kelâmı ḥaḳdur anuñ
Göresin refʿ ola ol dem gümânuñ

4520 îmâna: İslâm'a **(BL)**
4525 dur sen: dursun **(İÜ)**
4527 ḳılayın: ḳılayım **(BL)**

4533. Virürler yine Firʿavn'e gümânı
ʿAẕâb görmesinüñ irdi zamânı

4534. İnanuram Mûsâ'nuñ tañrısına
Cihân ḫalḳı varur emriyle sine

4535. Dimiş Hâmân iderken tañrılıḳ sen
İdesin tañrılıḳdan ayrılıḳ sen

4536. Dimiş anuñ ʿaṣâsı ejdehâdur
Muʿînün bil ki anuñ bir Ḫudâ'dur

4537. Muḥaṣṣal döndürürler dir o kelbi
Yine görür ayaġında o ṣalbi

4538. Mûsâ câdûlıḳ ögrenmiş gidelden
Ki biz de câdû arayalum ilden

4539. Ve ʿulûfe yeyen var niçe câdû **[164ᵃ BL; 118ᵃ İÜ]**
İdeler siḥri ḳuvvetlene bâzû

4540. Olar dir Mûsâ ile dutuşalar
O câdûlar aña ġālib olalar

4541. Dutup Mûsâ'yı biz de öldürelüm
Anuñ şer işlerinden ḳurtulalum

4542. Dimiş îmâna gelmem ḳavl olundı
Gelür şimdi ḳamuñıza dur imdi

4543. Göresüz gördügümi siz de andan
Ṣanursız Mûsâ'yı geldi yabandan

4544. O dem Ḥażret-i Mûsâ Hârûn ile
Benî İsrâ'îlî'den anca bile

4545. O Firʿavn'e gelürler bula îmân
O dem Firʿavnîler itmişler îmân

4535 Hâmân: Hâmâ **(İÜ)**
4538 câdû: câzû **(BL)**
4539 Ve ʿulûfe: ʿAlûfe **(BL)**
4540 câdûlar: câzûlar **(BL)**
4542 ḳamuñuza: ḳamuñuzda **(BL)**
4544 İsrâ'îlî'den: İsrâ'îl'den **(İÜ)**

4546. Senüñ eyledigüñ ṣiḥr-i ʿaẓîmdür
Benüm taʿlîmüm eyleyen Kerîm'dür

4547. Ḳarındaşuñ bu Hârûn da bilür mi
Senüñ söyledigüñ dîne girür mi

4548. Dimiş Mûsâ ki peyġamber aṣılı
Siḥir bilmezler ol pâküñ nesili

4549. Saña geldük ki Ḥaḳ dîne giresin
Bu İsrâ'îl benâtını viresin

4550. Üşendürmeyesin hîç sen oları
Budur didüm saña ben emr-i Bârî

Fe'ersil maʿanâ Benî İsrâ'île*

Ḳāle Firʿavnü ve mâ rabbü'l-ʿâlemîn**

4551. Benî İsrâ'îl içün Ḥaḳ virüpdür
Beni bu ḥâle ḫidmetkâr ḳılupdur

4552. Olaruñ işini anda bitürdüm
Saña ol Tañrı'dan ḥüccet getürdüm

4553. Dilemiş ki cevâb vireydi Hâmân **[164ᵇ BL]**
Mûsâ ḥayḳırıcaḳ dinilmiş amân

4554. Cevâb Firʿavn'üñ ola söylemegil
Hemân Hâmân'da dutuldı dinür dil

4555. Ṣadâsından Mûsâ'nuñ lerze düşer
Bile ḥâżır olanlar cümle şaşar

4556. Dimiş Firʿavn selâm virdük i Mûsâ
Emînlige nişândur ḥikmet-âsâ

4557. Selâmı dünki ḳavlüñ üzre virdüm
Selâm virmege müselmâna irdüm

---

* "İsrâîloğulları'nı hemen bizimle gönder!" (Tâ Hâ 20/47)

** "Firavun şöyle dedi: Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir?" (eş-Şuarâ 26/23)

4551 Beni: Bizi **(İÜ)**

4557 müselmâna: müslimîne **(BL)**

Ve's-selâmu ʿalâ meni't-tebeʿa'l-hüdâ*

4558. Selâm ṭoġrı reh üzre olanıñdur **[118ᵇ İÜ]**
Selâmet ḳavli üzre duranıñdur

4559. İdersin sen ulûhiyyete daʿvâ
O Tañrı birligine oldı fehvâ

Ḳāle femen rabbükümâ yâ Mûsâ**

4560. Dimiş Firʿavn ḳarındaşum beg idi
Sizüñ ecdâdıñuz Yûsuf ḳul idi

4561. Mûsâ dimiş Ḫudâ bilür orayı
Baña ṭaʿn itme sen şimdi burayı

4562. Ḳulavuzam ṭarîḳ-i Ḥaḳḳ'a saña
Uyarsıñ burada sen daḫı baña

Ḳāle femâ bâlü'l-ḳurûni'l-ûlâ ḳāle ʿilmühâ ʿinde rabbî fî kitâb***

4563. Ḫudâ ḫalḳ eyledi arż u semâyı
Ḳodı yir altına emr-ile mâyı

4564. Semâda ḫalḳ idüp niçe melâ'ik
Niçe zühhâd ṭarîḳa oldı sâlik

4565. Niçe âṣâr ider dâ'im o Ḫâlıḳ **[165ᵃ BL]**
Biri birine degildür muṭâbıḳ

Minhâ ḫaleḳnâküm ve fîhâ nüʿîdüküm****

4566. Yiter ḥüccet ki maḫlûḳuz turâbdan
Daḫı bâd ile âteş ile âbdan

4567. Dimiş Firʿavn ü Hâmân bilmezüz biz
Ki ḳar yaġdıḳda dinür örtülür iz

---

* "Kurtuluş, hidâyete uyanlarındır." (Tâ Hâ 20/47)

** "Firavun, Rabbiniz de kimmiş ey Mûsâ, dedi." (Tâ Hâ 20/49)

4560 ecdâdıñuz: aḳvâmıñuz **(BL)**

*** "Firavun: Öyle ise önceki milletlerin hâli ne olacak, dedi. Mûsâ: Onlar hakkındaki bilgi Rabbimin yanında bir kitapta bulunur... [dedi.]" (Tâ Hâ 20/51-52)

**** "Sizi ondan (topraktan) yarattık, yine sizi oraya döndüreceğiz." (Tâ Hâ 20/55)

4568. Seni niʿmetle besledük şeb u rûz
Yenüpdür senüñ ile nân ile duz

4569. Dimiş Mûsâ niçün añmayasız siz
Benî İsrâʾîl'i ḳul itdigüñüz

Ve tilke niʿmetün temünnühâ ʿaleyye en ʿabbedte Benî İsrâʾîl*

4570. Yediñüz ḫod Benî İsrâʾîl'de niʿmet
Ḳul itdüñ anlar ider saña ḫidmet

4571. Dimiş Firʿavn Tañrı ne kişidür
Elümdeki ʿaṣâ anuñ işidür

Ḳāle rabbü's-semâvâti ve'l-arḍi ve mâ beynehümâ in küntüm mûḳınîn**

4572. Bu cümle kâʾinât maḫlûḳillâh
Aña bendedurur taḥḳīḳ ḳamu şâh

Ḳāle femen rabbükümâ yâ Mûsâ***

4573. Dimiş Firʿavn yanındaġı ol itler **[119ᵃ İÜ]**
Kimisi ḳoca vü kimi yigitler

4574. Dimişler bilmezüz tañrıñı seni
Dimiş Mûsâ ki ol gönderdi beni

Ḳāle rabbüküm ve rabbü âbâʾikümü'l-evvelîn****

4575. Benüm tañrum sizüñ ü atañuzıñ
Odur tañrısı kes burada sözüñ

---

* "O nimet diye başıma kaktığın ise (aslında) İsrâîloğulları'nı kendine kul köle etmendir." (eş-Şuarâ 26/22)

4570 Birinci mısrâın vezni bozuk.

** mûḳınîn: taʿḳilûn **(BL, İÜ)** // "Eğer işin gerçeğini düşünüp anlayan kişiler olsanız (itiraf edersiniz ki) O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbi'dir." (eş-Şuarâ 26/24) (ayrıca bk. ed-Duhân 44/7)

4572 maḫlûḳillâh: maḫlûḳ vallâh **(BL)**

*** Bu âyet **BL**'de yok. // "(Firavun): Rabbiniz de kimmiş ey Mûsâ, dedi." (Tâ Hâ 20/49)

**** "(Mûsâ dedi ki): O sizin de Rabbiniz, daha önceki atalarınızın da Rabbidir." (eş-Şuarâ 26/26)

Ḳāle inne resûlekümü'lleẕî ürsile ileyküm lemecnûn* **[165[b] BL]**

4576. Dimiş Firʿavn sizi peyġamber iden
Deli midür ol öli diri iden

4577. Dimiş Firʿavn'e herze söyledüñ sen
Peyġamber nesliyem ben ḳadîmden

4578. O şemsi ḳameri devr itdürendür
Nebîlere ḳoyunı gütdürendür

4579. Odur Ḫâlıḳ anuñdur cümle maḫlûḳ
Anuñ yanında ʿâlem ẕerrece yoḳ

4580. O tañrıyım deyen Firʿavn-i melʿûn
Benüm ʿaṣâm elünde oldı maḥzûn

4581. Orada ḥâżır olan ḫalḳ dimişler
Bu Mûsâ söyledi taḥḳīḳ ol işler

4582. Görür Hâmân ki iş varur ḫarâba
Ki ḫalḳ teşne-ṣıfat meyl itdi âba

Ḳāle le'ini't'teḫaẕte ilâhen ġayrî le'ecʿalenneke mine'l-mescûnîn**

4583. Benüm yanımda añma ġayrıyı sen
Seni zindâna göndermek dilerven

4584. Ki siḥrüñ te'ṣîri dâ'im görünmez
Diledügi zamânda her dem olmaz

4585. Dimiş Firʿavn'e Mûsâ ḥaḳdur işim
Yine eyleyeyüm evvel gelişim

Ḳāle evelev ci'tüke bişey'in mübîn***

4586. Getür muʿciz eger sen gerçek iseñ
Yine göster hünerlerüñ er iseñ

---

* **BL**'de "inne" yok. ürsile: ersele **(BL);** lemecnûn: bi-mecnûn **(BL)** // "(Firavun): Size gönderilen bu elçiniz mutlaka delidir, dedi." (eş-Şuarâ 26/27)

4577 nesliyem ben: nesiliyim **(İÜ)**

** "(Firavun): Benden başkasını tanrı edinirsen andolsun ki seni zindânlıklardan ederim, dedi." (eş-Şuarâ 26/29)

4584 dâ'im: dâyim **(BL)**

*** ci'tüke: ci'te **(BL)** // "(Mûsâ): Sana apaçık bir şey getirmiş olsam da mı, dedi." (eş-Şuarâ 26/30)

Ḳāle feʾti bihî in künte mineʾṣ-ṣâdiḳīn*

4587. Bıraḳdı Mûsâ ʿaṣâsını tekrâr **[166ᵃ BL]**
Olup ejder ḳatında yutdurur mâr

4588. Aġız açdı vü âteş ṣaçdı ejder
Helâk oldı orada duran erler

4589. Elin ḳoynına ṣoḳdı nûr çıḳdı **[119ᵇ İÜ]**
Gözin ḳamaşdurup küffârı yaḳdı

4590. Çaġırmış yine Firʿavn ḥaḳḳ-ı niʿmet
İderüz cân u dilden size minnet

4591. Dutup eyle ʿaṣâ ejderi dermân
O niʿmet ḥaḳḳı eyle yine iḥsân

4592. Mûsâ ejderi dutdı ol ʿaṣâyı
Dimiş Firʿavn refʿ itdüñ belâyı

4593. Dimiş Mûsâʾya Hârûn siḥr-i Bâbil
Ki insân ne ki eyler ise ḳābil

Ḳāle limen ḥavlehu elâ testemiʿûn**

4594. O Firʿavn begler ile ḳorḳdı tekrâr
Ne fikr ider görüñ Firʿavn-ı mekkâr

4595. Bu begler Mûsâʾnuñ gördi ʿaṣâsın
Gözedürler o Mûsâʾnuñ rıżâsın

4596. Dimiş Mûsâʾya câdûlıḳ işidür
Saña kim uymaya eyü kişidür

4597. Bu İsrâʾîlî ḳıbṭîyi ḳul itmek
Diler bizden buña da diñ ne gerek

---

* "(Firavun): Doğru söyleyenlerden isen, haydi getir onu, diye karşılık verdi." (eş-Şuarâ 26/31)

4587 yutdurur: budurur **(İÜ)**

4592 refʿ: red **(BL)**

4593 Bâbil: bârbil **(BL)**

** "(Firavun) etrafında bulunanlara, işitiyor musunuz, dedi." (eş-Şuarâ 26/25)

4597 ḳıbṭîyi: ḳıbṭî **(İÜ)** // gerek: itmek **(İÜ)**

4598. Dimiş begleri Hâmân ne ki didi
O söz üzere bâba ur kilidi

Ḳālû ercih ve eẖâhu ve ersil fi'l-medâ'ini ḥâşirîn. Ye'tûke bikülli sâḥirin ʿalîm*

4599. Dimiş Hâmân ḳarındaşları ile
Ḳoyuñ zindâna kendin tâ ki bile

4600. Ki biz de câdûları cemʿ idelüm **[166[b] BL]**
Bularuñ ile muḥkem cenk idelüm

4601. Bularuñ câdûlıḳların yeñevüz
Belâsından olarıñ ḳurtılavuz

4602. Dimiş Firʿavn buları dutabilmek
Gerek andan ki zindâna givürmek

4603. Elinde muʿcize mevcûd ne çâre
Dimiş Hâmân idüñ şimdi müdâra

4604. Dimiş Firʿavn Mûsâ'ya kerem ḳıl
Kiçi bayrâma vaʿdeye ârâm ḳıl

4605. Ki biz de cemʿ idelüm sâḥirânı
Gidere şüphelü kişi gümânı

Feceme'a keydehu ẕümme etâ**

Ḳāle neʿam***

4606. Direr câdûlarını dindi Firʿavn
Dilerdi Tañrı'dan Mûsâ daẖı ʿavn

---

* **BL**'de "Ḳālû" yok. fi'l-medâ'ini: fi'l-medâyini **(BL)** Sâḥirin: seḥḥârin **(BL)** // "Dediler ki: Onu da kardeşini de beklet. Şehirlere toplayıcılar (memurlar) yolla. Bütün bilgili sihirbâzları sana getirsinler." (el-A'râf 7/111-112) (Ayrıca bk. eş-Şuarâ 26/36-37)

4601 câdûlıḳların: câzûlıḳların **(BL)**

4602 givürmek: giyürmek **(İÜ)**

** "(Firavun,) hilesini (sihirbâzlarını) topladı, sonra geri geldi." (Tâ Hâ 20/60)

*** **İÜ**'de "ḳāle neʿam" yok. // "(Firavun) cevap verdi: Evet." (eş-Şuarâ 26/42)

Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi's-selâm ile câdûlar ḳıṣṣasıdur [120ᵃ İÜ]

4607. Dimiş ʿaskerine Firʿavn geliñüz
İdüben cemʿi Mûsâ'yı göriñüz

4608. Umarum ḳorḳa ʿasker çoḳluġından
Dir ol Mûsâ ḳaçına yoḳluġından

4609. Dinür dört biñ u dört yüz câdû kâmil
İderler intiẖâb ẖudʿayla ʿâmil

4610. Dilerler muʿcizi itmege ibṭâl
Burada diñlegil neye irer ḥâl

4611. Dinür her câdûnıñ var biñ ʿaṣâsı
Ve biñ yük ḥabl dir uzun ḳıṣası

4612. ʿAṣâlar içini oymış o segler
İdüp zîbaḳle pür görgil ki n'eyler

4613. Ṣarar yüñlerle başlarını anlar [167ᵃ BL]
Ki yaʿnî göstere anlar hünerler

4614. H̱avâṣṣı zîbaḳüñ ıssı göricek
İder dir ḥareket te'ṣîr iricek

4615. Tamâm câdûlar itmiş fenn-i ḥîle
Görünür ʿasker-i Firʿavnî ile

4616. O gün ḳırḳ biñ atlu donlu ʿasker
Ve ḳırḳ biñ daẖı yayan dirilürler

4617. Dutarlar ṣaf berâber anca ʿasker
H̱anâzîri gören ḥayvânlar ürker

4618. Ki zer taẖt üzre Firʿavn-ile Hâmân
Baḳup iderdi eṭrâfını seyrân

4619. Benî İsrâ'îl'üñ ḳavmi H̱udâ'ya
El açup cümlesi anuñ duʿâya

4607 İkinci mısrâ **İÜ**'de "İdüp cemʿi Mûsâ'ya göriniñüz" şeklinde.

4611 **İÜ**'de "dir" yok.

4615 ʿasker-i: ʿaskerî **(BL)**

4616 dirilürler: dirilür er **(İÜ)**

4620. Tażarruʿ eyleyüp dirler Kerîmâ
Teraḥḥum eyle bize iy Raḥîmâ

4621. İdüp Mûsâ'yı ġālib ol laʿîne
Muʿîn ol luṭfıñ-ile ehl-i dîne

4622. Dimiş câdû eger Mûsâ'ya ġālib
Olursaḳ ne ola ol-dem meṭâlib

4623. Dimiş dir câdûyân biz ġālib olsaḳ
Ne ʿizzetle bulurız ola revnaḳ

4624. İşidüp anı Firʿavn dimiş ol-dem
Ḳarînüm oluban oluna secdem

4625. İşitmiş siḥr eri bu sözi dimiş
Bizüm başumıza devlet irişmiş

4626. Ki Firʿavn'e idevüz secde[y]i biz
Bize ṭaʿn eyleyemez ol dem İblîs

4627. Bile mü'min ki fâsid secde iden **[120ᵇ İÜ]**
Ṭarîḳ-ı Ḥaḳḳ'ı ḳoyup egri giden

4628. Tefaḫḫur eyleye fâsid işine **[167ᵇ BL]**
Deye bu faḫri yâd u bilişine

4629. Ḫudâ-yı Ẕü'l-celâl'e secde iden
Şerîʿat urduġı râh üzre giden

4630. Tefaḫḫür eylese leyl u nehârda
Saʿâdete irişür ol o ḥâlde

4631. İdegör iy müselmân Ḥaḳḳ'a ṭâʿat
Ḫudâ emrine dâ'im it iṭâʿat

4632. Çıḳup ṣaḥrâya câdûyân-ı devrân
Bu ḥâlde oldı ʿâlem ḫalḳı ḥayrân

4633. Dinür Ḥażret-i Mûsâ ile Hârûn
Daḫı diñlemedi ḳıṣṣa-i mârûn

4634. ʿAṣâ destinde Mûsâ çekdi meydân
Ḫudâ ʿavni ile ol şâd u ḫandân

4622 Olursaḳ: Olursa **(İÜ)**

4635. Görüben câdûlar itdi taʿaccüb
İderüz bunıñ ile şimdi biz luʿb

4636. Dimişler ḥażrete seni yeñerüz
ʿAṣâñı ḥâliyen senüñ deñerüz

4637. Dimiş Mûsâ beni yeñmek muḥâldür
Benüm sözümi diñleñ özge ḥâldür

4638. Geliñüz bâṭıl âyînden geçiñüz
Kelâm-ı Ḥaḳḳ-ıla ḥicâb açıñuz

4639. Dimişler kim kelâmuñ vaḳti çoḳdur
Bizüm siḥrimizüñ te'ḫîri yoḳdur

4640. Muḳaddem sen mi'dersin biz m'idelüm
Ṭarîḳımuzı birbirin güdelüm

Ḳāle lehüm Mûsâ elḳū mâ entüm mülḳūn. Fe'elḳav ḥıbâlehüm ve ʿıṣıyyehüm*

4641. Mûsâ dimiş ki evvel eyleñüz siz
Bıraḳmış siḥri dinmiş siḥr-i âmiz

Yüḫayyelü ileyhi min siḥrihim** **[168ᵃ BL]**

4642. Güneş te'ṣîr idicek ol ḫayâle
Ḥareket gösterür gelür me'âle

4643. Civâ gün göricek ḳızar muḥaḳḳaḳ
Anı canlu ṣanur dir gören aḥmaḳ

4636 deñerüz: dikerüz **(İÜ)**

4639 te'ḫîri: te'ḫîr **(BL)**

4640 "sen mi idersin biz mi idelüm" ibâreleri vezin icâbı "sen mi'dersin biz m'idelüm" şeklinde okundu.

* Ḳāle lehüm Mûsâ elḳū mâ entüm mülḳūn: Ḳāle bel entüm mülḳūn **(BL, İÜ);** Fe'elḳav: Fe'elḳū **(BL)** // "Mûsâ onlara, ne atacaksanız atın, dedi. Bunun üzerine iplerini ve değneklerini attılar…" (eş-Şuarâ 26/43-44)

** "Büyüleri sayesinde [ipleri ve sopaları, kendisine gerçekten koşuyor] gibi görünüyor." (Tâ Hâ 20/66)

Feʾevcese fî nefsihi ḫîfeten Mûsâ*

4644. Anı gördükde Mûsâ ḳorḳdı dinmiş
Biraz endîşe ile ġuṣṣalanmış

4645. Suʾâl peyġamber idi neye ḳorḳdı **[121ᵃ İÜ]**
Mûsâ ol demde İsrâʾîl'e baḳdı

4646. Olar inanuban ẓan ide gerçek
Ki şübhe noḳṭasın itmeyeler ḥak

Feʾtinâ bimâ teʿidünâ in künte mineʾṣ-ṣâdiḳīn**

4647. Ḫudâ Mûsâ'ya ḳorḳma didi ol ân
Bıraḳ eliñdekini didi Mennân

4648. Olarıñ siḥri bâṭıl ola cümle
Yuda bir dem ile eyleye ḥamle

4649. O dem bâṭıl ola cümle siḥirler
O demde cümle ḫalḳ Ḥaḳḳ'ı bilürler

4650. Dimiş Mûsâ ki **bismillâhi raḥmân**
Bu cümle müşkil işler saña âsân

4651. ʿAṣâsını bıraḳdı oldı ejder
Aña ḥayrân ḳalur ʿavrat ile er

4652. Yudar seḥḥârlaruñ siḥrin tamâmı
Görürler muʿcizi dir ḫâṣ u ʿâmı

4653. Yudar bir loḳma nân gibi anı hep
O dem Firʿavn dimiş oldı bu iş ṣaʿb

4654. Ṣaçup Firʿavnî ʿaskere ol âteş **[168ᵇ BL]**
Anuñ demine durmaz aġaç u ṭaş

4655. İder ḥamle o ʿaskere o ejder
Duramaz cümle ʿasker dindi ḳaçar

4643 Civâ: Jivâ **(İÜ)**

* "Mûsâ, birden içinde bir korku duydu." (Tâ Hâ 20/67)

4645 neye: yine **(BL)**

** "Hadi, doğru söyleyenlerden isen bizi tehdit ettiğin şeyi başımıza getir, dediler." (el-Ahkāf 46/22)

4656. Ayaḳ altında on biñ kimse taḥḳīḳ
Helâk olmış ki defter oldı taṭbîḳ

4657. İder Firʿavn'e ḥamle ejder ol dem
Yürüdi üstüne dir açuban fem

4658. Amân deyu o Firʿavn ḳıldı feryâd
Ḫudâ'dan dut deyu olunmış irşâd

4659. ʿAṣâyı dutdı Mûsâ oldı dir çûb
Uzun ḳıṣa degil ki ola maʿyûb

4660. Görüp câdûlar anı didiler ḥaḳ
Ki peyġamberdurur Mûsâ muḥaḳḳaḳ

4661. Ḫudâ raḥmet virüpdür dillerine
Göñülden ḳıldı secde rabbisine

Ḳālû âmennâ bi-rabbi'l-ʿâlemîn. Rabbi Mûsâ ve Hârûn*

4662. Dimişler câdûlar îmân getürdük
Ki döndük Ḥaḳḳ'a biz işi bitirdük

4663. Muṭîʿlerüz Mûsâ'nuñ tañrısına
Ki laʿnet dirüz andan ġayrısına

4664. Ki Rezzâḳ u Kerîm oldur cihânda **[121ᵇ İÜ]**
Niçe âṣârı ẓâhirde nihânda

4665. Dimiş anlar ki cümle vecde yitdük
O Mûsâ tañrısına secde itdük

Ḳāle Firʿavnü âmentüm bihi ḳable en âẕene leküm**

4666. Dimiş Firʿavn icâzet virmedin ben
Niçün secde idersin Tañrı'ya sen

4651 ḳalur ʿavrat ile er: ḳalurlar ʿavrat ü er **(İÜ)**

4656 defter: ẕaḳar **(BL)**

4660 Ki peyġamberdurur: Ki ḥaḳ peyġamberdurur **(İÜ)**

* "Âlemlerin Rabbine, Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine îmân ettik, dediler." (eş-Şuarâ 26/47-48)

4664 Rezzâḳ u Kerîm: Rezzâḳ-ı Kerîm **(BL)**

4667. Dimiş kâmil imiş Mûsâ bu fende **[169ᵃ BL]**
Dilersiz ṣanʿat ögrenmegi anda

İnne hâẕâ lemekrün mekertümûhu fi'l-medîneti lituẖricû minhâ ehlehâ*

4668. Dimiş Firʿavn yediñüz niʿmetümi
Yüzüme söyledüñüz laʿnetümi

4669. Murâdıñuz şehirlüyi çıḳarmaḳ
Dilersüz şehrimüñ içine dolmaḳ

Fesevfe taʿlemûn**

4670. Dimişlerdür ki ol Firʿavn oları
ʿAẕâb idüp döge söge şuları

Le'üḳaṭṭiʿanne eydiyeküm ve ercüleküm min ẖilâfin ṣümme le'üṣallibenneküm ecmaʿîn***

4671. Dimiş Firʿavn kesüp el ü ayaġın
Aṣam ẖurma aġaçlarına varın

4672. Bileler ki ʿaẕâb kimde ziyâde
Vireyim anları seyl ile bâde

Ḳālû len nü'ṣireke ʿalâ mâ câ'enâ****

4673. Dimişler dönmezüz Yezdân-ı pâkdan
Yaratdı cümlemüzi ol ki ẖâkdan

4674. Cefâ her ne ise döndürmezüz yüz
H̱udâ oldur ki anı görmeye göz

4675. Dimiş seḥḥâr ile ne ider-isek
Olavuz ehl-i İslâm içre biz beg

** "Firavun dedi ki: Ben size izin vermeden ona îmân mı ettiniz?" (el-A'râf 7/123)

4667 Dilersiz: Dilersün **(İÜ)**

* "Bu, hiç şüphesiz şehirde, halkını oradan çıkarmak için kurduğunuz bir tuzaktır." (el-A'râf 7/123)

** "Ama yakında (başınıza gelecekleri) göreceksiniz." (el-A'râf 7/123)

*** "Mutlaka ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim, sonra da hepinizi asacağım." (el-A'râf 7/124)

**** nü'ṣireke: nü'mine şirke **(BL)** // "Dediler ki: Seni, bize gelene [açık açık mucizelere ve bizi yaradana] tercih edemeyiz." (Tâ Hâ 20/72)

4676. Ki Mûsâ tañrısından dönmezüz biz
Ki senden dönderürüz cümlemüz yüz

4677. Ne deñlü diler-iseñ it cefâyı
Ḫudâ'dan dilerüz luṭf u ʿaṭâyı

İnnâ neṭmaʿu en yaġfire lenâ rabbünâ ḫaṭâyânâ* **[169[b] BL]**

4678. Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet'den umulur
Bize siḥrüñ günâhı ʿafv olınur

4679. Ki dest u pâların ol sâḥirânuñ **[122[a] İÜ]**
O Firʿavn kesdirür buña inanuñ

4680. İdüben bu cefâyı ḳāniʿ olmaz
Ki ṣanmañ kişi itdügini bulmaz

4681. İder ṣalb cümle ol müslim olanı
Cinân içinde cevlân ide cânı

Beşâret

4682. ʿAṣâyı ḫalḳ idendür Ḥaḳ Teʿâlâ
Ḫudâ emrine kimse deyemez lâ

4683. Dimiş dostum elünde oldı ejder
O yutdı siḥri di **Allâhu ekber**

4684. Dimiş Raḥmân ki ol rûz-ı ḳıyâmet
ʿAṣâ ejder olup yutdıġı ḥâlet

4685. Bir oldı siḥr-ile Mûsâ ʿaṣâsı
Neye irişdi gör Ḥaḳḳ'uñ rıżâsı

4686. Ḫudâ'nuñ luṭfı yanında ḫaṭâlar
Belürmeyüp ide luṭf u ʿaṭâlar

4687. Gelür dinmiş o Firʿavn-ı laʿîni
O Âsiye ki uḫrânuñ gelini

4675 biz: bir **(İÜ)**

4676 **İÜ**'de ikinci mısrâ "Bize açıldı ḥaḳ üzerine iz" şeklinde.

* "Rabbimizin hatâlarımızı bağışlayacağını umarız." (eş-Şuarâ 26/51)

4688. Yanına oturup eyler o kîni
O sehhârlar ḳabûl itdi o dîni

4689. Dilerem Mûsâ'yı ḳatl itdürem ben
Ne dirsin bu ḫuṣûṣda söyleyesen

4690. Dimiş Fir'avn'e utanmaz mısın hîç
Ki tañrıyım deyu ḳılduñ yoluñ pîç

4691. Saña mu'ciz ile dîn ḳıldı ıẓhâr **170ᵃ BL**
Di tañrı birligine eyle iḳrâr

4692. Günüñ geçirmiş idiñ küfr içinde
Seni olsun dir ol bu yaḫşi dînde

4693. Helâk itdüñ ṣaḥîḥ dîne uyanı
Olarıñ ḳaldı boynuñ üzre ḳanı

4694. Dilersin Mûsâ'yı da öldüresin
Ki ṣanmazsın ki başıñda göresin

4695. Dimiş Âsiye'ye sen de mi uydıñ
Mûsâ tañrısınuñ ḥükmine girdüñ

4696. Bu işler cümle senden oldı evvel
Sebebüñle ḳırıldı ayaġ u el

4697. Mûsâ'yı besledüñ ol oldı ejder
Dîninden saña açmış gibi ol der

4698. İder Âsiye İslâm'ına iḳrâr
O kelb Âsiye'yi zindâna ḳoyar

4699. Dinür ḳırḳ gün aç u susuz ḳomışlar **[122ᵇ İÜ]**
Dinür engüşte ḳamuş doḳumışlar

4700. Dimişler tâbi' ol Fir'avn'e yine
Dimiş dir cân virürem ben bu dîne

4701. Yine ḫâtûnı ol gel gir sarâya
Dimiş hîç girmeñüz siz bu araya

4683 di: didi **(İÜ)**

4691 birligine: birdürür di **(BL)**

4692 **BL**'de "bu" yok.

4702. Ne mümkindür ki Ḥaḳ dînden dönem ben
Olıñ siz de müselmân bulıñ eymen

4703. Görürler çâre yoḳ Firʿavn'e dirler
O gül çehreyi çârmîẖe gererler

4704. Doḳunur dest u pâyine dinür mîẖ
Ebed dutmadı dinür anı çârmîẖ

4705. Ḥicâb yirini ḥâşâ açdı dirler
O zâhide o ḥâl içinde iñler

Rabbi'bni lî ʿindeke beyten fi'l-cenneti* **[170[b] BL]**

4706. İlâhâ yap cinân içinde bir ev
Beni luṭfıñla iḥsânuñ ile sev

4707. H̱udâ gönderdi nûrdan dindi ẖâne
Devâ irdi o der içinde câna

4708. Havâya çekdiler dir Âsiye'yi
Di kim dönmez ola emr-i H̱udâ'yı

4709. Teʿâlallâh dinür rûz-ı ḳıyâmet
İde Meryem'le Âsiye'ye ḥürmet

4710. Resûl-i Ẕü'l-celâl'e ʿaḳd oluna
Mükâfât-ı cefâ anda buluna

4711. Zihî luṭf-ı İlâhî zî saʿâdet
H̱udâ maḥbûbına cift ola ḥürmet

4712. İlâhâ dîn yolında ṣâdıḳīne
ʿİnâyetler irişdür lâyıḳına

4713. Bilürem yandı dîn yolında mü'min
Cefâ ile yaḳup küffâr-ı bî-dîn

4714. Olar dîn yolına iḥrâḳ olundı
Misine adasında bu bilindi

4715. Olar ḳul aṣlı idi dönmediler
O küffâruñ sözine uymadılar

4697 Dîninden: O dînden **(İÜ)**

* "Rabbim! Bana katında, cennette bir ev yap." (et-Tahrîm 66/11)

4716. Ḫudâ raḥmet ide ol ṣâdıḳīne
Diyânet üzre yandı şevḳ-ı dîne

4717. İdüp **Hindî** de küffâr içre tevḥîd
İrişüp ḫâtime oldı baña ʿîd

4718. Dem-i âḫirde tevḥîd üzre ḫatm it
Günâhın **Hindî**'nüñ luṭfıñla ʿafv it

4719. Musallaṭ ḳıldı Ḳıbṭîler'i Firʿavn **[123ᵃ İÜ]**
Benî İsrâ'îl'e Yezdân ide ʿavn

4720. Benî İsrâ'îl'e Ḳıbṭî ulaşdı **[171ᵃ BL]**
ʿAẕâb ile olar ḳana bulaşdı

4721. Mûsâ'ya ḳıldı zârı ol ḳabîle
Ṣabr pendini dimiş baġla bile

4722. Deyu virmiş tesellî dindi anda
Neler olmış u geçmişdür zamânda

4723. İder Firʿavn'i dâ'im dîne daʿvet
Aña gösterdi âṣâr ile heybet

4724. Yedi yıl didiler daʿvet olundı
O dönmeyüp ḍalâlet içre ḳaldı

4725. Benî İsrâ'îl'üñ artdı cefâsı
Cihânuñ yoḳdurur bilüñ beḳāsı

4726. Dimişler Ḥażret-i Mûsâ'ya anlar
Umardıḳ râḥat ola idi cânlar

4727. ʿAẕâb virmekde bize Ḳıbṭî küffâr
Ki her birisi ḫûnḫʿâr merdüm azar

4728. Olaruñ cevri teʿṣîr itdi câna
Araruz biz de ölmege bahâne

4713 yaḳup: baḳup **(BL)**

4724 dönmeyüp: dutmayup **(İÜ)**

4725 yoḳdurur bilüñ beḳāsı: vardurur taḥḳīḳ fenâsı **(İÜ)**

4729. Kerem ḳıl el açup eyle duʿâyı
Ḳabûle irgüre Ḥaḳ ol ṣenâyı

4730. Vire Firʿavnî'ye Yezdân belâyı
Ḫalâṣ eyleye bu biz mübtelâyı

4731. Cefâsından bu dem âzâd olavuz
Umarız luṭf-ı Ḥaḳ'la şâd olavuz

4732. Dimiş ṣabr ayaġını dâmene ṣar
Umaram ʿan ḳarîb keşf ola esrâr

4733. Helâk eyleye Ḳahhâr cümlesini
Alavuz cümlesünden biz de kîni

4734. Varur Firʿavn'e Mûsâ-yı Kelîm dir
İrişür saña ʿaẕâb-ı elîm dir

4735. Benî İsrâ'îl'i incitme zinhâr **[171ᵇ BL]**
Olaruñ nâlişi eyler saña kâr

4736. Beni bil peyġamber Ḥaḳḳ'a râm ol
Benî İsrâ'îl'i eyleme sen ḳul

4737. Bu dem saña iderem bed-duʿâyı
Nefesdür inleden her demde nâyı

4738. Dimiş Firʿavn ḳaçmazam belâñdan
Ki ẕerrece ayrılmazam ḳażândan

4739. Ne kim elden gelür itme dirîġi
Gözüñe bil ṣıdırmazam ḳoruġı

4740. Mûsâ ḳavmine gelüp açmış elin **[123ᵇ İÜ]**
Tażarruʿa Ḫudâ'ya dutdı yönün

4741. Tażarruʿ eylemiş ḳırḳ gün tamâmı
Benî İsrâ'îl'üñ dir ḫâṣ u ʿâmı

4742. Dimişler cümlesi ḥüzn-ile âmîn
Virür ol cümle ḳullarına kâmın

4727 ḫûnḫʿâr: ḫûnḫor **(BL)**

4734 **İÜ**'de "Firʿavn'e Mûsâ-yı" ibâreleri "Mûsâ'ya Firʿavn" şeklinde dizilmişse de altında takdim-tehir işâretleri (ج / م) var.

4743. Gelüp Cibrîl dimiş gelür ʿaẕâbı
Görür ol Ḥażret-i Ḥaḳ'dan ʿiḳābı

4744. Dimiş bu ḫaberi ḳavmine Mûsâ
ʿAdûya ġam ire refʿ ola tasa

4745. Olur ḫurrem dinür ol ḳavm-i maẓlûm
Dilerler üstleründen refʿ ola şûm

4746. Dinür Hâmân tâbiʿinden eşrâf
Gelüben bir araya urdı dir lâf

4747. Benî İsrâ'îl'e ruḫṣat virile
Öli iken olar bu dem dirile

4748. Bizüm bütlerimüz cümle ḳıralar
Bize anlar nice ḥîle ḳuralar

4749. Revâdur anlar evlâdı ḳırıla
Ve ataları da bundan sürile

Ve innâ fevḳahüm ḳāhirûn* **[172[a] BL]**

4750. Bulara ḳahr idici olalum biz
Cefâdan ḫâlî olunmaya hergîz

Ḳāle Mûsâ li-ḳavmihi's-teʿînû billâhi va'ṣbirû**

4751. Mûsâ yardımcı Tañrı'dur bize dir
Gelüñ siz de yürüñ bizüm ize dir

4752. İder dir nesl-i İsrâ'îlî feryâd
O Ḳıbṭîler elünden eyledi dâd

4753. Dimişler Ḥażret-i Mûsâ'ya ḳavmi
Bize farż itdi Ḥaḳ taḥḳīḳ ṣavmı

4754. Olalum cümlemüz ṣâ'im u ḳā'im
Duʿâya elüñ aç luṭf eyle dâ'im

4738 ḳaçmazam: ḳorḳmazam **(İÜ)**

4746 tâbiʿinden eşrâf: tâbiʿinden nice eşrâf **(BL)**

* "Elbette biz onları ezecek üstünlükteyiz." (el-A'râf 7/127)

** Ḳāle Mûsâ: Ḳālû yâ Mûsâ **(BL)** // "Mûsâ kavmine dedi ki: Allâh'tan yardım isteyin ve sabredin." (el-A'râf 7/128)

4755. Bize ẓulm ü cefâ gelmez ḳıyâsa
Duʿâ ile ola derdden ḫalâsa

4756. Duʿâya açdı el Mûsâ didiler
Dimiş âmîn bile ḳırḳlar yediler

4757. ʿAẕâb irdi dimiş Firʿavn'e Mûsâ
Dimiş çeker miyim ben aña tasa

Ve ḳālû mehmâ teʾtinâ bihî min âyetin*

4758. Senüñ siḥrüñ ile eyledigüñ hep **[124ᵃ İÜ]**
Dutar mıyuz senüñ sözüñle meẕheb

Fe'erselnâ ʿaleyhimü'ṭ-ṭûfâne ve'l-cerâde ve'l-ḳummele ve'ḍ-ḍefâdiʿa ve'd-deme**

4759. Ḫudâ ṭûfân virmiş ol kilâba
Nice müstaġraḳ oldı görüñ âba

4760. Dinür sebt gün yaġar tâ sebte yaġmur
Mıṣr ṣu içre ḳalmış Ḳıbṭî maḳhûr

4761. Yıḳılup evleri varur ḫarâba **[172ᵇ BL]**
Düşer mâhî gibi küffâr o âba

4762. Ṣudan ḳurtulanı ṣaḥrâya düşmüş
Ṣular ol demde de ṣaḥrâya ṭaşmış

4763. Gelüp Firʿavn'e dimişler o küffâr
Mûsâ'nuñ Tañrısınuñdur bu âṣâr

4764. Dimiş yalvarmaġa Mûsâ'ya varuñ
Anuñ elindedür defʿi bu kâruñ

4765. Bunı defʿ ide bu ânda görelüm
O ânda saña îmân getürelüm

4766. Gelürler Mûsâ'ya ol cümle aḳvâm
Cemîʿi efḳarı vü ḫâṣ ile ʿâm

---

* "Ve dediler ki: [Bizi büyülemek için] ne mucize getirirsen getir…" (el-A'râf 7/132)

** **BL**'de "ve'd-deme" yok. // "Biz de [ayrı ayrı mucizeler olarak] onların üzerine tufan, çekirge, haşere, kurbağalar ve kan gönderdik." (el-A'râf 7/133)

4762 ṭaşmış: daşmış **(BL)**

4767. İdüben nâliş anlar aġlaşurlar
İdüben cümle zârı iñleşürler

4768. Mûsâ anları gördi oldı şâdân
Getürürler ṣanur anları îmân

4769. Duʿâ itmiş u refʿ olmış muṣîbet
Güneş ṭoġup zemînden bitdi niʿmet

4770. Dimiş Mûsâ gelüñ îmâna imdi
Bu demdür âẖiri niʿmete irdi

4771. Bize niʿmet içün yaġmış bu yaġış
Bize niʿmet imiş bilindi bu iş

4772. Saña îmân getürmek ne sebebden
Hemân ḳorḳumuz elüñdeki çûbdan

4773. Yine eyler duʿâ Mûsâ dinilür
Çekirge ʿaskeri ile bilinür

4774. Mıṣr'da vü nevâḥî-i Mıṣr'da
Ḳomamış çûb ḥâṣılda vü ḥaṣırda

4775. Yemege başlamış espâblarını
Ḳalıçalar tüyini iplerini

4776. Gelüp feryâd ider Firʿavn'e Ḳıbṭî **[173[a] BL]**
Dimiş müşkildürür çekirge żabṭı

4777. Varuñ Mûsâ'ya şehr aʿyânı ile
İdüñ çekirgeden Mûsâ'ya gîle

4778. Bunı defʿ eyle îmâna girelüm **[124[b] İÜ]**
Bu defʿa saña ẖudʿa itmeyelüm

4779. Deyu ʿahd eyleñüz yalvaruñ aña
Teraḥḥüm ile dermân ide aña

4780. Bu defʿa daẖı defʿ it bu belâyı
Anuñ Ḥaḳḳ'ı yaratdı güni ayı

4779 ʿahd: cehd **(İÜ)** // ide aña: eyle buña **(İÜ)**

4780 güni ayı: gün ü ayı **(İÜ)**

4781. Virelüm Benî İsrâ'îl'i saña
Daẖı söz dimeyelüm biz bu yaña

4782. Gelüp bu vech-ile nâliş ḳılurlar
Büyük u küçügi hep aġlaşurlar

4783. Seni taḥḳīḳ peyġamberliyelüm
Benî İsrâ'îl'i saña virelüm

4784. Teraḥḥüm eyle Tañrıñ ḥürmetine
Bilürüz cümle saña ḥürmeti ne

4785. El açup Tañrı'ya ḳılmış niyâzı
Geçer dergâh-ı Ḥaḳḳ'a bil ki nâzı

4786. H̱udâ bir ıssı yil virmiş ẖudâvend
Çekirge ḳırḳını dir Kûh-ı Elvend

4787. Miṣâlinde yıġarlar ḳırḳınını
Yine dutmaz olar dîn-i metîni

4788. Dinür bir yıl zevâda var düketdi
Degirmenler dönübeni ögütdi

4789. Dimiş Mûsâ girüñ îmâna imdi
Dimişler bu sene vardur yeyindi

4790. Getürmezüz saña îmân bilesin
Bizüm içün nice bir ġam yiyesin

4791. Diyicek bî-ḥużûr olur o ḥażret **[173[b] BL]**
Virür ḳırḳ gün yine anlara ruẖṣat

4792. Duʿâ itdükde Mûsâ geldi kene
Baḳıyye ḳaldı dinmişdi o sene

4793. Olan baḳıyye[y]i yimiş kene dir
Ḳomamış anlara dir bir dâne dir

4794. O ḳavm aġlaşaraḳ Firʿavn'e varmış
O ânda yine Firʿavn fikre dalmış

4788 düketdi: dükendi **(İÜ)** // ögütdi: ögündi **(İÜ)**

4791 Diyicek: Dinicek **(İÜ)**

4794 dalmış: ṭalmış **(BL)**

4795. Mûsâ'ya varıñuz beglerle dinmiş
Bu defʿa anlar ile bitüre iş

4796. Dimiş begleri Mûsâ ḥażretine
Girürüz cümlemüz taḥḳīḳ dîne

4797. Bu defʿa daḫı defʿ it bu belâyı
Anuñ Ḥaḳḳ'ı yürütdi gün ü ayı

4798. Virelüm Benî İsrâ'îl'i saña
Daḫı söz dimeyelüm biz o yaña

4799. Duʿâ ḳılmış kene refʿine inan **[125ᵃ İÜ]**
Yil esdürmiş kene refʿine Mennân

4800. Keneyi deñize sürmüş o dem yil
Yine olmadı müselmân olar bil

4801. Dimişler yiyecek bizde ne ḳaldı
Belâñ ile ḳażâñ cümlesin aldı

4802. Belâñ-ile irişdi bize yoḳluḳ
Cefâ itdüñ bize ʿâlemde çoḳluḳ

4803. Bizi dîniñe gire mi ṣanursın
Olur bir gün ki bizden uṣanursın

4804. Dinür Mûsâ duʿâya dutdı yüzin
Yaş ile dopdolı eyledi gözin

4805. Ḫudâ ḳurbaġa virmiş bî-ḳıyâs bil
Anuñ aʿdâdını vaṣf itmeye dil

4806. Mıṣr şehrini aldı ḳurbaġa bil **[174ᵃ BL]**
Ṣadâsından duramaz oldı dir il

4807. Urur aġızların ḳulaḳlarına
Ne mümkindür ḫaberleri biline

4808. Gelüp Firʿavn'e dirler eyle ḥîle
Dimişler sed olur ḳurbaġa seyle

4797 gün ü ayı: güni vü ayı **(İÜ)**

4804 dopdolı: ṭopṭolı **(İÜ)**

4809. Gelür Mûsâ'ya Firʿavn kendüsi dir
Kerem luṭf eyle eyle yine tedbîr

4810. Bu defʿa saña tâbiʿ olalım yâr
Bu söz üzere âẖir ola bâzâr

4811. Duʿâ ile gider ḳurbaġa dindi
Sesi kesildi anuñla bilindi

4812. Mûsâ Firʿavn'e ʿarż eyledi îmân
Rücûʿ itmiş sözünden buña inan

4813. İderüm tañrılıḳ daʿvâsını ben
Beni ḳul eylemek ister misin sen

4814. Benî İsrâ'îl'i cümle virelüm
Aña lâzım ne ise de görelüm

4815. Dinür râżı olur bu ḳavle Mûsâ
O dem dimiş ki Ḳıbṭî'den ayırsa

4816. Gelüp Cebrâ'îl âdem ṣûretünde
ʿArab vażʿında Hindî hey'etünde

4817. Dimiş bir ḳul ola Mevlâ'ya ʿâṣî
Nedür ol ḳulıñ emr eyle cezâsı

4818. Dimiş Firʿavn ki ṣuya ġarḳ iderdüm
Bu üslûbda bu daʿvâyı güderdüm

4819. Dimiş Cibrîl temessük vir baña dir
Temessükin alur bâ emr-i taḳdîr

4820. Dimiş Mûsâ o Firʿavn'e davarın **[125[b] İÜ]**
Benî İsrâ'îl'üñ vir cümle varın

4821. Dimiş Firʿavn virmezem davarın **[174[b] BL]**
Dilerseñ şöylece al cümle varın

4822. Nizâʿ olursa virmem ben ḳulımdur
Cihân varlığınuñ ṣoñı ölümdür

4809 Gelür: Gelüp **(İÜ)**

4817 emr eyle: emriyle **(BL)**; cezâsı: belâsı **(İÜ)**

4823. Mûsâ meşġūl olur dört gün duʿâya
İrer nefʿi o dem efḳar u bâya

4824. Ḫudâ emr itmiş İsrâ'îl'i al git
Mûsâ serdârlarına ḳıldı te'kîd

4825. Dimiş Ḥaḳ emridür duruñ gidelüm
Benî İsrâ'îlî zenler n'idelüm

4826. Deyu Ḳıbṭîler'üñ evine varur
Yaḳındur ʿîd deyu donların alur

4827. Olaruñ eyü donların alurlar
Ol esbâbı tamâmen boġçalarlar

4828. Gice içinde çıḳarlar Mıṣr'dan
Ne buldılarsa aldılar davardan

4829. Benî İsrâ'îlî yüz ḳırḳ biñ er dir
İki bölük olup ayrıldılar dir

4830. Seḥer irdükde Ḳıbṭîler görürler
Benî İsrâ'îlî Mûsâ yürürler

4831. Ṭavarlarımızı alup ḳaçarlar
Ṣanursın ki olar murġdur uçarlar

4832. Bilür Firʿavn bu aḥvâlin olaruñ
Dimiş ʿaskerine ardınca varuñ

4833. Biner Firʿavn ayġura dir ol gün
Olar beş gün giderler bular üç gün

4834. Dinür Ḳıbṭî'i üç yüz biñ tamâmı
Atı donı ile ḫâṣ ile ʿâmı

4824 git: gid **(İÜ)** // te'kîd: te'kît **(BL)**

4825 duruñ: turuñ **(İÜ)**

4828 çıḳarlar Mıṣr'dan: Mıṣr'dan çıḳarlar **(İÜ)** // aldılar davardan: davarın aldılar (derkenâr: "davardan alurlar") **(İÜ)**

4833 ayġura: ayġur **(İÜ)**

Veleḳad evḥaynâ ilâ Mûsâ en esri biʿibâdî feḍrib lehüm*

4835. Ḫaber virmiş Ḫudâ Mûsâ'ya bilgil **[175ᵃ BL]**
Benî İsrâ'îl'e digil yürigil

4836. İrişdi ardıñuzdan geldi ʿasker
Varurlar ġarḳa dir cümle gelenler

4837. Dimiş Firʿavn Benî İsrâ'îl azdur
Şikâr olmaġa ördek ile ḳazdur

4838. Mûsâ'nuñ yedi günlük menzilini
Alur üç günde Firʿavn-ı laʿîni

İnne hâ'ülâ'i mütebberün mâ hüm fîhi ve bâṭılün**

4839. İrişdi çünki Firʿavn'üñ çerisi **[126ᵃ İÜ]**
Şaşar dir Benî İsrâ'îl belîsi

Felemmâ terâe'l-cemʿâni ḳāle aṣḥâbu Mûsâ innâ lemüdrekûn***

4840. Dimişler Mûsâ'ya irdüñ helâke
Tevekkül eyleñüz Îzid-i pâke

Ḳāle kellâ inne maʿiye rabbî seyehdîn****

4841. Ḫudâ seyr itdürici mihr ü mâhı
İrişür nâgehân deryâya râhı

4842. Gelür Firʿavnî ʿasker dir ḫışm-nâk
Dönerek seyr ider anları eflâk

4843. Mûsâ'ya Cebre'îl gelmiş dimiş dur
Elüñdeki ʿaṣâyı deñize ur

---

* Veleḳad evḥaynâ: Ve evḥaynâ (**BL, İÜ**); "Andolsun ki biz Mûsâ'ya: Kullarımla birlikte geceleyin yola çık da… onlara [denizde kuru bir yol] aç, diye vahyetmiştik." (Tâ Hâ 20/77) (Ayrıca bk. eş-Şuarâ 26/52)

** "Şüphesiz bunların içinde bulundukları (din) yıkılmıştır, [yapmakta oldukları da] bâtıldır." (el-A'râf 7/139)

*** **BL**'de "innâ lemüdrekûn" kısmı yok. // "İki topluluk birbirini görünce, Mûsâ'nın adamları: İşte yakalandık, dediler." (eş-Şuarâ 26/61)

**** **BL**'de "ḳāle" yok. seyehdîn: seyehdînî **(BL)** // "Mûsâ: Aslâ, dedi. Rabbim şüphesiz benimledir, bana yol gösterecektir." (eş-Şuarâ 26/62)

4844. Göresin ḳudretullâhı burada
Mûsâ urmış ʿaṣâsını orada

4845. İki şaḳ oldı deryâ dindi anda
Deñiz dibindeki olmış ʿayânda

4846. Dimiş Mûsâ bölük bölük geçiñüz
Ḫudâ ʿafv eyledi cümle ṣuçuñuz

4847. Arañuzda açıla revzeneler **[175ᵇ BL]**
Biri birin göre tâ geçen erler

4848. Biri birin görerek geçmiş anlar
Ḫalâṣ bulur o Mûsâ'ya uyanlar

4849. Gelüp Firʿavn irer deryâya ol dem
Görür deryâ paralanmışdurur hem

4850. Bilür Firʿavn Mûsâ muʿcizidür
Dimiş ʿaskerine heybetimi gör

4851. Benüm ḫavfümle deryâ pârelendi
Bilür kim ḫalḳınuñ ol yüzi döndi

4852. Diler Firʿavn döne dir girüsine
Dimez deryâya girüñ birisine

4853. ʿArab ṭarżında Cebrâ'îl-i Raḥmân
Biner bir ḳısraġa dinilmiş ol ân

4854. Girür Firʿavn'üñ öñünce deñize
Dimiş Firʿavn delîldürür bu bize

4855. Bir ayġura biner Firʿavn o gün dir
Çekinür ḳısraġa dinmiş ol ayġur

4856. Çeküp ayġur başın alamamış ol
O deryânuñ içine açılur yol

4857. Feriştehler o dem âdem miṣâl dir
Nidâ eylemiş anda tâze vü pîr

4858. Deñize girdi melik siz de girüñ **[126ᵇ İÜ]**
Girüde olanı daḫı ḳıġıruñ

4851 yüzi: yönü **(İÜ)**

4859. Dinür ol cümle ʿasker girdi baḥre
İrişmiş cümlesi bilgil ki ḳahra

4860. Deñiz ortasına varduḳda anlar
Bitişür emr-i Ḥaḳ ile yarıḳlar

4861. İrer üç yüz biñ Ḳıbṭî helâke
Mûsâ ḳavmiyle çıḳmış arż-ı pâke

4862. Çıḳar bir depeye cümle ḳabîle **[176ᵃ BL]**
Baḳar deryâya erenler ṣabîyle

4863. İşidürlerdi deryânuñ ḫurûşın
Nedendür didiler baḥrüñ bu cûşın

4864. Mûsâ ḥamd eyleyüp dir gitdi düşmen
Leb-i deryâya inüñ oldı eymen

4865. Leb-i deryâya irdi ḳavm-i Mûsâ
Yazılandur gelen dinmiş ru'ûsa

4866. Gelüp Cebrâ'îl Ḥaḳ ur ʿaṣâyı
Deyu taḥrîk ḳıldı dir Mûsâ'yı

4867. Mûsâ urmış ʿaṣâsın baḥre o dem
Yol açılup görinür ḳırılan hem

4868. Benî İsrâ'îl itmiş şükr-i Yezdân
ʿAdûlar ḳahr idicidür o Mennân

Fe'enceynâhu ve men maʿahu*

4869. Ḫudâ buyurmış ol dem ḳavm-i Mûsâ
İrişdi baḥrüñ içinden ḫalâṣa

4870. ʿAdûları boġuldı baḥr içinde
Mûsâ ḳavmi içinde ḳaldı zinde

4871. Ḫaberde naḳl olınur râviyândan
O Firʿavn boġulır iken kelâmdan

4867 o: ol **(İÜ)**

* "Bunun üzerine biz onu ve berâberindekileri kurtardık." (eş-Şuarâ 26/119)

4872. Bile ḥâżır imiş peyk-i ilâhî
Ne ki ol söylemiş Yezdân güvâhî

Âl'âne ve ḳad ʿaṣeyte ḳablü*

4873. Benî İsrâ'îl inanduġına ben
İnanurım dir iken o laʿîn ten

4874. Bir avuç kil alup Cibrîl deñizden
O sözüni çıḳarmadın aġızdan

4875. Kil ile aġzını Firʿavn'üñ ol dem **[176[b] BL]**
Ṣıvayup anı ol dem ḳıldı ebkem

4876. O Firʿavn atdı cânını caḥîme
Hezârân ḥamd o Yezdân-ı Kerîm'e

Âmenet bihî Benû İsrâ'île** **[127[a] İÜ]**

4877. Dimiş Cibrîl olursın şimdi müslim
Ki oldın ʿâṣîliḳ üzere teslîm

4878. Ḫiṭâb irdi dimişler Cebre'îl'e
Ḳomadıñ ḳulumı İslâm'a gire

4879. İlâhâ bunca ʿiṣyân eyledi ol
O dem ḳorḳdım cinâna bula ol yol

4880. Anuñ-çün itmişem Yezdân'a maʿlûm
Cehennem içre yanmaḳ gerek ol şûm

Burada şöyle dinmişdür ḫaberde

4881. Mûsâ dayısı oġlı Sâmirî'ydi
Bu nâm ile añılur idi adı

4882. O yundla Cebre'îl baḥre giricek
Alur iz ṭopraġın yund yüriyicek

---

* "Şimdi mi (îmân ettin)? Halbuki daha önce isyan etmiştin!" (Yûnus 10/91)

4876 caḥîme: cehîme **(BL)**

** **BL**'de "Âmentü Benî İsrâ'îl" şeklinde. // "İsrâîloğulları'nın inandığı Tanrı'dan [başka tanrı olmadığına ben de îmân ettim.]" (Yûnus 10/90)

4877 ʿâṣîliḳ: ʿâṣılıḳ **(BL)**

4883. O Sâmir yund izinüñ ṭopraġını
Buzaġı başı yapar gör laʿîni

4884. Benî İsrâ'îl azmış dir anuñla
Meẕâhibi ḳarışdırmış bunıñla

4885. Bunıñ ḳıṣṣası dursun bu arada
Ḫudâ daḫı ne ḳulların yarada

4886. Dinür Firʿavn'i baḥre ġarḳ olundı
Baḥr yanında Mûsâ otururdı

4887. Benî İsrâ'îl ister Mıṣr'a vara
O yir Ḳıbṭîleründen öcin ala

4888. Ḫudâ emr eylemiş Şâm'a gideler **[177ᵃ BL]**
Mûsâ ḳavmi ile Şâm'a giderler

4889. Dinür Hâmân Mıṣr'da ḳalmış idi
Yedi yıl daḫı olmış diri dindi

4890. Ve ḳırḳ üç yıl Mıṣr'da ḥâkim olmış
O Hâmâñ'uñ oġulları dinilmiş

4891. Mûsâ üç gün gider Şâm râhı üzre
İrer bir şehre sâlik mâhı üzre

4892. O şehrüñ ḫalḳı dir büte ṭaparlar
Olar keç ṭabʿ olanları ḳaparlar

4893. Benî İsrâ'îl'e ḫoş gelmiş âyîn
Dimişler biz dînüñ bulduḳ ḳolayın

4894. Bizüm de içimüzde büt olaydı
Bu âyîn üzre olaydıḳ n'olaydı

4895. Gelüp Mûsâ'ya dirler nice eylük
Bize itdüñ u sürdüñ nice beglik

4896. Bize bir büt şefâʿati olaydı **[127ᵇ İÜ]**
ʿİbâdet eyleyeydük biz n'olaydı

4885 bu arada: burada **(BL)** Bu beyit her iki nüshada da kırmızı mürekkeple yazılmış.

4887 O yir: O pîr **(BL)**

4894 olaydıḳ: olaydı **(BL)**

4896 şefâʿati: şefâʿatcı **(İÜ)**

4897. Taʿaccüb eyledi Mûsâ bu sözi
Ġama düşdi o dem acıdı özi

4898. Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet'e dutar yüz
Bu sırlar saña maʿlûm gice gündüz

4899. Bulara eyledüñ bunca ʿinâyet
İrişdürdüñ zebûn iken hidâyet

4900. Seni ḳoyup dilerler büte ṭapmaḳ
Ṭarîḳ-i Ḥaḳḳ'ı ḳoyup ġayre ṣapmaḳ

4901. Dilerler sen bilürsin iy Raḥîmâ
Yine dermâñ senüñdür iy Kerîmâ

4902. Gelüp Mûsâ'ya dir Ḥażret-i Cibrîl
Olara rıfḳ-ıla dermân olur bil

4903. Buyurmış Mûsâ ḫalḳ ṭaşra çıḳarlar **[177[b] BL]**
Mûsâ ne işledügine baḳarlar

4904. Çıḳuban kürsîye vaʿẓ eyledi dir
İdüp vaḥdâniyyetden ḥaḳḳı taḳrîr

4905. İdüp taṣdîḳ ḳılmış her kelâmı
ʿAẓametle ululığın tamâmı

4906. Beyân ḳılmış o peyġamber-i mâżî
Neler çekmişdürürler ʿâm u ḫâṣı

4907. Mükâfât neler itdi Ḥaḳ Teʿâlâ
Kişinüñ eyledügi ṣanma ḳala

4908. Büte ṭapanlaruñ yarın cezâsın
Beyân idüp dimiş beni añasın

İnneküm ḳavmün techelûn. İnne hâ'ülâ'i mütebberün mâ hüm fîhi*

4909. Helâk olur ḳamu bütler muḥaḳḳaḳ
ʿAẕâb ider büte ṭapanlara Ḥaḳ

4902 **BL**'de "dir" yok.

* "(Mûsâ): Gerçekten siz câhil bir toplumsunuz [dedi.] Şüphesiz bunların içinde bulundukları (din) yıkılmıştır…" (el-A'râf 7/138-139)

4910. Ṭamu içinde ziftle ḳaynadurlar
Oları otlar ile oynadurlar

4911. İşidüp bunı ol ḳavm aġlaşurlar
Ḥużûr-ı Mûsâ'da ʿöẕürleşürler

4912. Bizi Ḥaḳ'dan dile ʿafv ide dinür
Bize Yezdân ne ʿinâyet buyurır

4913. ʿİbâdet idevüz Perverdigâr'a
Yüzümüz dutdıḳ uşda iʿtiẕâra

4914. Duʿâ ḳıldıḳda Mûsâ geldi Cibrîl
Benî İsrâ'îl'e Şâm ilidür il

4915. Alup Şâm'a ilet sen bunları dir
O Şâm'da olısar anlar içün yir

4916. Şâm'a girdükde fermân geldi Ḥaḳ'dan **[128ª İÜ]**
Kelâmum diñle söyleşme ırâḳdan

Ve'dḫulu'l-bâbe sücceden* **[178ª BL]**

4917. Şehir ḳapularında secde eyleñ
Bükâ eyleñ müdâmî ʿöẕri dileñ

4918. Günâhlarıñızı tâ yarlıġayam
Ki ʿafv idem günâhı çekmeñüz ġam

4919. Ḳomış secdeye ol ḳavm yüzlerini
İderler iʿtiẕâr ol sözlerini

4920. Olaruñ zârısın şehr ehli diñler
Yanınca ney-miṣâl anlar da iñler

4921. Ġaraż ʿibret ala ġayrısı andan
Ṣaḳına ġayrlarını yamandan

4922. Benî İsrâ'îl'üñ eşrâfı geldi
O ḥażret yanına anlar oturdı

4912 ʿinâyet: ʿibâdet **(BL)**

4914 Cibrîl: Cebre'îl **(İÜ)**

* "Ve kapılardan eğilerek girin…" (el-A'râf 7/161)

4919 İkinci mısrâ **İÜ**'de "İʿtiẕâr ol sözlerini" şeklinde.

4923. Dimişler Mûsâ'ya bize ʿibâdet
Ki İbrâhîmîler'den ġayrı ʿâdet

4924. Buyurıñ olalum biz aña meşġūl
Ḫudâ eyleye añı tâ ki maḳbûl

4925. Cebel-i Ṭûr'a varup dileyeyüm
Ne emr olursa ben size deyeyüm

4926. Deyu Mûsâ çıḳar Ṭûr ṭaġına dir
Gelür bir ün o dem ḳulaġına dir

4927. Dimiş yâ Mûsâ gel maḳbûlümüzsin
Bizüm evvelde sen me'nûsümüzsin

4928. Benî İsrâ'îl'i bil bekledim ben
Ki Ḥaḳ peyġamberisin anlaruñ sen

4929. Virür Tevrât'ı Mûsâ'ya o Yezdân
ʿAmel eyleñ bunıñla didi Sübḥân

4930. Olaruñ düşmenün virdüm helâke
Sizüñ-çün deñiz irmiş idi çâke

4931. Geçirdüm baḥri İsrâ'îl'i bildüñ **[178ᵇ BL]**
O Firʿav'üñ helâkine de gördüñ

4932. Oluban düşmen üzre ben sizüñle
Müşerrefsüz bu ân içre sözümle

4933. Şükürler eyleñüz iḥsânlaruma
Ġazâlar eyleñüz düşmenlerüme

4934. ʿAmâlîḳ size düşmendür ṣaḥîḥ bil
Olarıñ üstüne varup ġazâ ḳıl

4935. Muʿîn olıcıyam ben size dâ'im
ʿİbâdet üzre ḳavmüñ ola ḳā'im

4936. İşidüp bu sözi Mûsâ olur şâd **[128ᵇ İÜ]**
Gelüben eyledi ḥalḳını irşâd

4932 Müşerrefsüz: Müşerrefsin **(İÜ)**

4935 dâ'im: dâyim // ḳā'im: ḳāyim **(BL)**

4937. Muṭîʿlerüz dimişler Ḥaḳḳ'a anlar
Ġazâya eyledi tedbîr erenler

Mûsâ Nebî ʿaleyhi's-selâm ḳavmi ile ʿAmâlîḳ seferine tevcîhidür*

4938. Şehrden çıḳdılar ḳaṣd-ı ġazâya
Boyun virdiler ol emr-i rıẓâya

4939. İşidür Mûsâ varmasın ʿAmâlîḳ
İder ol dem muḥâl işlere taʿlîḳ

4940. Bilür Mûsâ o Firʿavn'e ne itdi
Ḫuṣûmetde o nice yola gitdi

4941. ʿAmâlîḳ'uñ yüregi ḳorḳar andan
O dem gönderdi dindi âdemünden

4942. İki kimse gelür Mûsâ ḳatına
Bulunmaz dir aḳrân ḳudretine

4943. Dimişler çerisi çoḳdur dilâver
Yıḳar dinmişdürür er devleti er

4944. Anuñ ʿaskeri hîçdurur ḳatımda
Degildür ẕerre Yezdân ḳudretinde

4945. Muʿîndür Ḥaḳ baña bâṭıldur anlar **[179ᵃ BL]**
Ḫalâṣ bulur bu dem müslim olanlar

4946. Beni peyġamber eyledi size Ḥaḳ
Baña tâbiʿ olasız siz ki muṭlaḳ

4947. Saʿâdetde olursız dü cihânda
Ḳabûl itmezseñüz virmem emânda

4948. Ḳırarum cümleñüz bâ emr-i Sübḥân
Elümden kimsene ḳurtarımaz cân

4949. Gelenler ḫavf-ıla döner girüye
Geçinicek gerekdür dir diriye

4950. Görür dir Benî İsrâ'îl oları
Ḳad ü ḳāmetde ḳuvvetde buları

---

* **İÜ**'de "Nebî" kelimesi yok.

4951. Dimişler birbirine biz bulara
Muḳābele idemezüz şulara

4952. Mûsâ'nuñ budurur maḳṣûdı bizden
Bizi ḳırdıruban ḳurtula yüzden

4953. Büte ṭapılmada var intiḳāmı
Ata itdügi oġula ḳala mı

4954. Dimişler ittifâḳla varmayalum
Selâmet üzre girüye dönelüm

4955. Mûsâ tañrısı ile anı alur
Cihân içinde yaẖşi adı ḳalur

4956. Dimişler varmazuz Mûsâ'ya anlar **[129[a] İÜ]**
O ṣaḥrâda bilüñ ḳırḳ yıl gezerler

4957. Muḳaddes beyti dir ʿAmâlîḳ almış
Niçe eyyâm imiş ki anda ḳalmış

4958. H̱udâ emr itdi ol beyti alasız
Peyġamberlerüm yirin bulasız

4959. Ḳavm-i Mûsâ'ya varmazuz didiler
Görüñ ṣoñunda ne ġamlar yediler

4960. Mûsâ Beytü'l-muḳaddes'e varalum **[179[b] BL]**
H̱udâ emrine cümle râm olalum

4961. Eger varmazsañuz size ziyândur
Dimişler ḳudreti günden ʿayândur

İnne fîhâ ḳavmen cebbârîn*

4962. Olar ḳuvvetlüdür çoḳluḳ ḳavimdür
Yalıñuz bu baña ehlüm evimdür

4952 budurur: budur **(İÜ)**

4953 ṭapılmada: ṭapılduġa **(İÜ)**

* **BL**'de "ḳavmen" yok. // "Orada zorba bir toplum var." (el-Mâide 5/22)

4962 baña: yaña **(BL)**

Kāle recülâni mine'l-leẕîne yeḫâfûn*

4963. Benî İsrâ'îlî'den iki kişi
Var imiş ṭâʿat üzre imiş işi

4964. Ḫudâ sever imiş ol iki merdi
Olar söylememiş dir güft-i serdi

4965. Birisi Yûşaʿ ibn Nûn idi dir
Ve biri Ṭâlût ibn Baḳa iy pîr

4966. İkisi İbnyâmin oġlı idi
Ḳalanı nesl-i âḫarden bil imdi

Ve innâ len nedḫulehâ ebeden**

4967. Dimişler Mûsâ'ya sözi uzatma
Bize iḳdâmı dâ'im ʿâdet itme

4968. İşidüp bu sözi Mûsâ da didi
Bulardan keselim ümmîdi imdi

Rabbi innî lâ emlikü illâ nefsî ve eḫî***

4969. İlâhâ geçmedi sözüm bu ḳavme
ʿİnâyet eylegil baña bu raġme

4970. Ḳulıñ Mûsâdurur ḳardaşı Hârûn
İrişe luṭfıñuz bize umarun

4971. Bize olmadı tâbiʿ cümle ḳavmüm **[180ᵃ BL]**
Budur fikr ü firâset içre zaʿmum

---

* "Korkanların içinden iki kişi şöyle dedi…" (el-Mâide 5/23)

4965 ibn: bin **(İÜ)**

** **BL**'de "ebedâ" yok. // "Biz oraya asla girmeyiz." (el-Mâide 5/24)

4967 dâ'im: dâyim **(BL)**

4968 Mûsâ da didi: Mûsâ didi **(İÜ)**

*** "Rabbim! Ben kendimden ve kardeşimden başkasına hâkim olamıyorum." (el-Mâide 5/25)

4971 **İÜ** nüshasında "olmadı tâbiʿ" ibâresi "tâbiʿ olmadı" şeklinde yazılmış ama kelimelerin altında takdim-tehir işâretleri (ج / م) var. // fikr ü firâset: fikr-i firâset **(İÜ)**

4972. Eger emrüñ olursa arasından
Çıḳam ben anlaruñ müdârasından

4973. Buyurmış Mûsâ'ya dir Ḥażret-i Ḥaḳ **[129[b] İÜ]**
Oları ḳomayam ʿibretüme baḳ

4974. Olaruñ çıḳamazsın içleründen
Murâd budur girüye göçleründen

4975. Varalar ehli ile oturalar
Benüm emrüm budur bunda duralar

4976. Olara virmezem yol gidemezler
Olar didüklerini idemezler

Fe'innehâ muḥarremetün ʿaleyhim erbaʿîne seneten yetîhûne fi'l-arżi*

4977. Olar itdügini bu dem bulalar
Yazu-yı Tîh'de ḳırḳ yıl duralar

4978. Ve sen ġam çekme ayrılma olardan
Ne ʿibret göresin Mûsâ şulardan

4979. Benî İsrâ'îlî diler Mûsâ'dan
Kitâbı isterüz şimdi Ḫudâ'dan

4980. Yedi gün ṣâ'im oluñ ṣâliḥîn dir
Olaruñla ʿibâdet eyledi pîr

4981. Ḫudâ'dan diledi şerʿüñ kitâbın
İşitdi Cebre'îl'üñ ol ḫiṭâbın

4982. Getürmiş Tevrât'ı ʿIbrî dilünce
Sevinmişler o ḳavm anı görünce

4983. Mûsâ vaʿẓ eylemiş yir yükseginde
Ḳamu ḫalḳ cemʿ olup diñlemiş anda

4984. Dimiş Mûsâ ki Tevrât geldi işte
Bunıñ mefhûmını yârân işide

---

* "Öyleyse orası (arz-ı mukaddes) onlara kırk yıl yasaklanmıştır. (Bu müddet içinde) yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar." (el-Mâide 5/26)

4977 Yazu-yı: Yazu **(İÜ)**

4985. Bu Tevrât'da yedi biñ vardur emri **[180[b] BL]**
Beyân olur anuñ ḥikmeti sırrı

4986. Yedi biñi de bil tevbe içündür
Yedi biñi de nehyi bildirüpdür

4987. Yedi biñi de daḫı mevʿıẓa bil
Anuñ vechile naḳlin ide ḳā'il

4988. Bu vażʿı işidicek ol ḳabâ'il
Dimişler olamazuz buña ḳā'il

Semiʿnâ ve ʿaṣaynâ ve üşribû*

4989. Bu sözi işidüp Mûsâ ḳaḳımış
Bu sizüñ itdigüñüz nicesi iş

4990. Kitâb didiñüz işte geldi Tevrât
Anuñ ḥükmin işidüp didi heyhât

4991. Buları inḳıyâdda ola ṣandum
İlâhâ bu ḳavmden ben uṣandum

Ve iẕ netaḳne'l-cebele fevḳahüm ke'ennehu ẓulletün ve ẓannû**

[130[a] İÜ]

4992. Ḫudâ buyurdı dir Cebrâ'îl'e ṭaġ
Olar üzerine âheste bıraġ

4993. Ṭaġuñ inmesi ẓıl inmek miṣâli
İde ol ṭâ'ife anca ḫayâli

4994. Deyu fermân ider Cibrîl'e Yezdân
O ṭaġı yap yap indürürler inan

4988 vażʿı: vaṣfı **(İÜ)** // ḳā'il: ḳāyil **(BL)**

* üşribû: üşrebû **(BL)** // "İşittik ve isyân ettik [dediler.] [İnkârları sebebiyle kalplerine buzağı sevgisi] dolduruldu." (el-Bakara 2/93)

4990 didi: dindi **(BL)**

4991 inḳıyâdda ola: inḳıyâṭ ola **(BL)**

** netaḳne'l-cebele: tetaḳne'l-cebele **(BL);** ẓulletün: ẓıllün **(BL)** // "Bir zamanlar dağı İsrâîloğulları'nın üzerine gölge gibi kaldırdık da [üstlerine düşecek] sandılar." (el-A'râf 7/171)

4993 anca: ince **(BL)**

4995. Ṣanur ḳavm ṭagı üstlerine düşe
İdüñ Tevrât ile ṣabrı bu işe

4996. Görür ṭaġı yaḳın gelmekde her dem
Olar secdeye baş indirmiş ol dem

4997. Ki bir yüzi göziyle yirdedür dir
Öbür yüziyle gözi gökdedür dir

4998. Baḳup bir göziyle ol ṭaġı gözler **[181ᵃ BL]**
Düşer üstümüze dimekde sözler

4999. Cühûdlar secdeyi eyle iderler
Ḳadîmden dir ol âyîni güderler

5000. Dirilmiş ḳavm-i İsrâ'îl dinilmiş
Ḳamusı cemʿ olup Mûsâ'ya gelmiş

5001. Dimişdüñ Tañrı cümleñüzi sever
Size luṭf ile baẖşâyişi irer

5002. Güzîde olasız siz cümle ẖalḳdan
Kerem idüp dile bu ḥâli Ḥaḳ'dan

5003. Mûsâ idüp duʿâ ẖalḳ didi âmîn
Duʿâ maḳbûlına olundı żâmin

5004. Münâcâtda baña söyledi dir Ḥaḳ
Kelâm-ı Ḥaḳḳ'ı işitmek diler ẖalḳ

5005. Peyġamberler aṣlından ḳalupdur
Vesîle ola idi bize de Ṭûr

5006. Duʿâ ḳıldı dinür Mûsâ-yı ḥażret
Ḫiṭâb irgürdi dir ol Rabb-ı ʿizzet

5007. Ḳabîleñden eyüsin intiẖâb it
Bile gelmege anlara ẖiṭâb it

4996 Olar: Olur **(İÜ)**
5004 ẖalḳ: Ḥaḳ **(BL)**
5005 Peyġamberler: Peyġamber **(İÜ)**; ḳalupdur: ḳılupdur **(İÜ)**

Ve'ḫtâre Mûsâ ḳavmehu sebʿîne recülen li-mîḳātinâ*

5008. Dinür yetmiş kişi alur Mûsâ yâr
Ṭûr'a vardıḳda diñle n'ide Cebbâr

5009. Münâcât-ı Mûsâ da işidilmiş
Kemâl-i ṣıḥḥatin anlar da bilmiş

5010. Dimişler ḥażrete ḫalḳ cemʿ oluban
Ne işlerüz burada biz duruban

5011. Nice iderseñüz burada itdük **[130b İÜ]**
Ki senden ayrılup ev[i]müze gitdük

5012. Deyüp ayrıldılar Mûsâ'dan ol gün **[181b BL]**
Giceye dek gidüp yatdılar ol dûn

5013. Ṣabâḥ olduḳda gelmişler yirine
Ḫaber eylediler biri birine

5014. Olar dört aya dek gündüz yürürler
Seḥerde eski yurtda bulunurlar

5015. Olar bu ḥâlde yimiş yeygüsini
Boġazlamış olanca ılḳısını

5016. Ḳomamışlar zevâdâdan eṣer hîç
Dükenmiş ṭâḳat ile ḳalmamış güç

5017. Ḳalup ʿâciz yürürler ḥayret ile
Żarûrete irerler ḳıllet ile

5018. Ḫudâ emrine muṭîʿ olmadıñuz
Dimiş Mûsâ ki hîç oldı işiñüz

5019. Duʿâ idüp ayıtmış eyle iḥsân
Bular açlıḳ ile cümle virür cân

---

* li-mîḳātinâ: bi-mîḳātinâ **(BL)** // "Mûsâ tâyin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti." (el-A'râf 7/155)

5008 Dinür: Dimiş **(İÜ)**

5016 Dükenmiş: Tüketmiş **(BL)**

5018 hîç: pîç **(İÜ)**

5020. Cihândan kesile Yaʿḳūb nesli
ʿİbâdet itmege ḳalmaya aṣlı

Rabbenâ enzil ʿaleynâ mâʾideten mine's-semâʾi*

5021. Bulara rızḳ ʿaṭâ eyle İlâhî
Olara açıcısın ṭoġrı râhı

el-Menne ve's-selvâ**

5022. Ḫudâ bıldırcını bişmişle virmiş
O ṣaḥrâda olar ḳırḳ yıl oturmış

5023. Ṣu da dilemiş anlara o ḥażret
ʿAṣâñı ṭaşa ur dir Rabb-ı ʿizzet

Eni'ḍrıb biʿaṣâke'l-ḥacere***

5024. O ṭaşda muʿcize göstermiş âdem **[182ª BL]**
ʿAṣâ ile urur ol ṭaşı ol dem

5025. Aḳar çeşme o ṭaşdan emr ider Ḥaḳ
İ merdüm bu kelâm-ı ʿibrete baḳ

5026. Çetük başı ḳadar dir cüssede ṭaş
Götürüp Mûsâ idinürdi yoldaş

5027. Murâd olduḳda aḳıdurdı çeşme
Nihâyet bulsa görünmezdi çeşme

5028. O teşneler duyup ṭavar ṣuvarur
O ḥâl üzere anlar anda ḳalur

5029. Güneş te'sîri cânlarına geçer **[131ª İÜ]**
Duʿâya Ḥażret-i Mûsâ el açar

5030. Diler sâye Ḫudâ'dan ḳavmi içün
Ḳabûl eyler duʿâsını o Bî-çûn

---

* "Rabbimiz! Bize gökten bir sofra indir…" (el-Mâide 5/114)

** el-Menne: Bi'l-menni **(BL, İÜ)** // "…Kudret helvası ile bıldırcın eti indirdik." (el-A'râf 7/160) (Ayrıca bk. el-Bakara 2/57, Tâ Hâ 20/80)

5022 oturmış: yürimiş **(İÜ)**

*** "Asânı taşa vur!" (el-A'râf 7/160)

5028 duyup: ṭuyup **(İÜ)**

5029 te'sîri: te'sîr **(BL)**

Ve ẓallelnâ ʿaleykümü'l-ġamâme*

5031. O ḫalḳ miḳdârı bulut virdi Yezdân
Olar râḥat olur gündüz ḳıl iẕʿân

5032. Muḳaddem yâd olupdur Ṭûr'a varmaḳ
Ve yetmiş kişi anda ḥâżır olmaḳ

Ve vâʿadnâ Mûsâ ṣelâṣîne leyleten ve etmemnâhâ bi ʿaşrin fetemme mîḳātü rabbihî erbaʿîne leyleten**

5033. Mûsâ'ya emr olur ḳırḳ gün oruç dut
Edâ oluna şükrâne-i maḳṣûd

5034. Su'âldür gündüzin ṣâ'im olınur
Gice lafẓı ile beyân ḳılınur

5035. Cevâbdur gicedür ekliñ zamânı
Riʿâyet üzre añmışdur o ânı

5036. Su'âl on gün daḫı buyurdı Rezzâḳ
Sebeb olmış orucı ṣıya varmaḳ

5037. Niçün ṣavm-ıla gelmedüñ dimiş Ḥaḳ **[182[b] BL]**
Ḥicâb oldı nefis ḳorḳusı varmaḳ

5038. Baña ṣâ'imlerüñ aġzı ḳoḳusı
Ki miskden yeg gelür dir ḫoş bûsı

5039. Bozup geldügiñ içün ṣavmıñı sen
Saña on gün daḫı emr eyledüm ben

5040. Ve bir nice ḳavlde daḫı dinmiş
Oruç dinildi emr-ile dutulmış

5041. Ṣımaḳda emr olunmadın ṣımışdı
Anuñ-çün daḫı on gün buyuruldı

---

* "Ve sizi bulutla gölgeledik…" (el-Bakara 2/57)

** "(Bana ibâdet etmesi için) Mûsâ'ya otuz gece vâde verdik ve ona on gece daha ilâve ettik. Böylece Rabbinin tâyin ettiği vakit kırk geceyi buldu." (el-A'râf 7/142)

5034 ṣâ'im: ṣâyim **(BL)**

5038 ṣâ'imlerüñ: ṣâyimlerüñ **(BL)**

5042. Mûsâ ẕi'l-ḳaʿde evvelünde ṣâ'im
Ve ẕi'l-ḥicce onuna oldı ḳā'im

5043. Bu ṣavmüñ bil ṣevâbı bî-nihâye
Mübâşir gerek insân ibtidâya

5044. O yetmiş kişi ile dindi Mûsâ
Yürür Ṭûr ṭaġına destinde ʿaṣâ

5045. Dimiş anlara siz âheste gelüñ
Muḳaddem ben varayın siz de bilüñ

5046. Mûsâ ive ive dir ṭaġa vardı
Ḳulaġına o ânda bir ün irdi

Ve mâ aʿceleke ʿan ḳavmike yâ Mûsâ*

5047. Mûsâ'ya ne iversin didi Sübḥân **[131[b] İÜ]**
Rıżâñ bulmaḳ içün dimiş i Mennân

5048. Gelüp yetmiş kişi daḫı irişmiş
Ki diñle burada nice biter iş

5049. Ḫiṭâb itmiş Ḫudâ Mûsâ'ya anda
O yetmiş kişi işidür o ânda

5050. Buyurmış dir Ḫudâ dikgil ʿaṣâñı
O yetmiş kişi arasında anı

5051. O yetmiş kişiye vesvese İblîs **[183[a] BL]**
Virür ol ânda dir ol ehl-i telbîs

5052. Dimişler bu sözi Tañrı mı söyler
Bize ʿilm irmege Yezdân-ı ekber

5053. Görünse görsevüz biz de cemâlin
Bilür idik o dem sözüñ kelâmın

5054. Kelâm-ı Ḥaḳ ile insân kelâmı
Bilürler ʿaḳl-ile her ḫâṣ u ʿâmı

5042 ṣâ'im: ṣâyim **(BL)** // ḳā'im: ḳāyim **(BL)**

5045 bilüñ: gelüñ **(BL)**

* aʿceleke: aceleke **(BL)** // "Seni acele ile kavminden ayrılmaya sevkeden nedir ey Mûsâ?" (Tâ Hâ 20/83)

5055. Gelür âdem ṣadâsı bir ṭarafdan
Kelâm-ı Ḥaḳ gelür ḫod her cihetden

5056. Ve insân ḫod kelâmı kese söyler
Kelâm-ı Ḥaḳ kesilmez hey delü er

5057. Ḥaḳ'uñ heybetlüdür taḥḳīḳ kelâmı
Ol insân sözi hîç taṭbîḳ ola mı

5058. Olara virdi Mûsâ bu cevâbı
Ne ṣâdır diñle anlardan cevâbı

Len nü'mine leke ḥattâ nerallâhe cehreten*

5059. İnanmazuz Ḫudâ'yı görmeyince
İ Mûsâ biz merâma irmeyince

Fe'eḫeẕetkümü'ṣ-ṣâʿiḳatü **

5060. Münâcât itdi Mûsâ Ḥaḳḳ'a ol dem
Bularuñ işlerinden gözlerim nem

5061. Ḫudâ ol ânda bir od virdi dindi
O yetmiş kişi cümlesi göyündi

5062. Mûsâ bu ḥâli görüp didi yâ Rab
Bular ümmetimüñ eyüsidür hep

5063. Bularuñ ehli vü evlâdı vardur
Ḳabâ'il içre yaḫşi adı vardur

5064. Ḫudâ'dan söz işitmege atamız **[183[b] BL]**
Gider Ṭûr'a Mûsâ'yla eyü yavuz

5065. Helâk eyledi anda cümlesini
Görür misüz bu Mûsâ'nuñ işini

5055 her: çâr **(İÜ)**

* "Biz Allâh'ı açıkça görmedikçe aslâ sana inanmayız!" (el-Bakara 2/55)

** "Hemen sizi yıldırım çarpmıştı." (el-Bakara 2/55)

5061 od: ot **(BL)**

5062 görüp: gördi **(İÜ)**

5064 Mûsâ'yla: Mûsâ ile **(İÜ)**

5066. Deyüben cümlesi yüz döndürürler **[132ª İÜ]**
Bu cümle dîn yolın żâyiʿ ḳılurlar

Ṯümme beʿaṯnâküm min baʿdi mevtiküm*

5067. Diri ḳılmış oları ḳādir Allâh
Dimiş Mûsâ ki refʿ oldı mı eşbâh

5068. Dimişler Mûsâ'ya taḥḳīḳ kelâmsın
Ḳabîlemüzde sen ḫayrü'l-enâmsın

5069. Sözüñden dönmezüz emrüñe râmuz
Şehâdet itmede ṣaḥîḥ kelâmuz

5070. Mûsâ diledi Yezdân'dan ʿalâmet
Recâ eyledi anlara kerâmet

5071. Varalum ḳavm içine ʿizzet ile
Görelüm ḳavmüm ol-dem ḥürmet ile

5072. Ḫalîfe eyledüm dimiş o Mennân
Ve peyġamberlikde ḳıldum iḥsân

5073. Bulara daḫı fehm ü idrâk virdüm
ʿUlûm taḥṣîline ıṭlâḳ virdüm

5074. Olar ḫandân gelür ḳavmi içine
Düşer sevdâ-yı ʿilm anlar içine

5075. Benî İsrâ'îl'üñ ʿâlimlerinden
Nice cemʿ olur ol dîn erinden

5076. Mûsâ'ya vaʿde olmuşdı kerâmet
Bize Yezdân anı ide ʿinâyet

5077. Naṣîḥat itdi ol ḳavm içre Mûsâ
O pendden eyledi cümle rü'esâ

5078. Gidüp Ṭûr'a ḳodı Hârûn'ı anda **[184ª BL]**
Ṣalâḥa daʿvet it bunları sen de

5066 żâyiʿ: żâiʿ **(İÜ)**

* "Sonra ölümünüzün ardından sizi dirilttik." (el-Bakara 2/56)

5073 fehm ü: fehm **(BL)**

5077 rü'esâ: rü'usâ **(BL)**

Ḳāle Mûsâ li-eẖîhi Hârûne'ẖlüfnî fî ḳavmî*

5079. Dimiş ẖalîfe ol Hârûn'a anda
Sifâriş eylemiş ola maḳāmda

5080. Bu tenbîh ile Mûsâ gitdi Ṭûr'a
Mübâşir oldı Sâmir şerr ü şûra

5081. Dinür Sâmir Mûsâ'nuñ dayısıdur
Ya oġlıdur babası dayısıdur

5082. Ve şâkirdi imiş ol ḥażretüñ ol
Şenâʿat ehli olup azdı dir yol

5083. Ḳaçan Firʿavn öñünce peyk-i Raḥmân
Atın eşdükde baḥre Sâmir ol ân

5084. Beyân olmış idi almışdı ṭopraḳ
Bilürdi fitne idecegini Ḥaḳ

5085. Her işde ḳudret anuñ ḥikmet anuñ **[132[b] İÜ]**
Ḳayırmışdurur ehlini cinânuñ

5086. O ṭopraġı o ândan berü ṣaḳlar
Cihânda doludur ḳaralar aḳlar

5087. Benî İsrâ'îl'e dir tañrı görmek
Diler misiz o devlete irişmek

5088. Benüm sözüme ṭutıñ siz ḳulaġı
Temâşâ eyleyesüz bâġ u râġı

5089. H̱udâ görünmedügine sebeb var
H̱abîṯ mâl var idügin bildi Cebbâr

5090. Ki Ḳıbṭî mâlı vardur cümle sizde
O mâlı çıḳaralum biz de siz de

5091. Ḥicâb oldır anı görmememize
Çıḳaruñ mâlı Ḥaḳ görine size

---

* "Mûsâ, kardeşi Hârûn'a dedi ki: Kavmimin içinde benim yerime geç…" (el-A'râf 7/142)

5081 dayısıdur: ṭayısıdur **(İÜ)**

5082 **İÜ**'de "Şenâʿat" yerine "Şefâʿat" yazılmış, derkenârda "Şenâʿat" olarak düzeltilmiş.

5084 almışdı: almış idi **(İÜ)**

5092. Çıḳarırlar o cümle Ḳıbṭî mâlın **[184[b] BL]**
Virürler Sâmirî'ye hep olanın

5093. Ẓarâfet ile cemʿ eylemiş ol mâl
Neye irişdürür diñle ol aʿmâl

5094. Olar ki cevherîdür ṭaşın aldı
Baḳır gümüş ne kim var ise ḳaldı

5095. Eritdi anı eyledi buzaġı
Diler ḫalḳı ide anuñla bâġî

5096. Ḳuyumcılıḳda mâhirmiş o Sâmir
Anuñ te'ṣîrün idemedi sâḥir

5097. Buzaġınuñ içini boş ḳomış ol
O ḥâlât-ıla şeyṭân buldı dir yol

5098. O Cibrîl yundınuñ izinden aldı
O ṭopraġı buzaġı içre ṣaldı

5099. O demde cân bulup buzaġı malar
Nice aḥmaḳ o ḥâlden aldanalar

Fe'aḫrece lehüm ʿıclen ceseden lehu ḫuvârün*

5100. O ḥâlde Benî İsrâ'îl'e dimiş
O demde Sâmirî dir neler itmiş

Hâẕâ ilâhüküm ve ilâhu Mûsâ**

5101. Dimiş anlara işte tañrı budur
Ve Mûsâ'nuñ daḫı bu tañrısıdur

5102. Deyelüm cümlemüz ḥâşâ ve kellâ
O Sâmirî yeri diñ dûzaḫ ola

5094 aldı: almış **(İÜ)** // ḳaldı: ḳalmış **(İÜ)**

5095 "bâġî" kelimesi (**H**, vr. 135[a]) **BL** ve **İÜ**'de "yaġı" şeklinde.

5098 ṣaldı: ḳoydı **(İÜ)**

* ḫuvârun: ḫuvâran **(BL)** // "Bu adam onlar için, böğürebilen bir buzağı heykeli icat etti." (Tâ Hâ 20/88)

** "İşte, dediler. Bu, sizin de Mûsâ'nın da tanrısıdır." (Tâ Hâ 20/88)

5101 **BL**'de ikinci mısrâ "Sizüñ ü Mûsâ'nuñ tañrısı budur" şeklinde.

5103. Ṭoḳuz bölük aña inandılar dir
Buzaġıya o ṭayfa ṭapdılar dir

5104. Dimişler Sâmirî'ye Tañrı'ya di **[133ᵃ İÜ]**
Müdâmî olmasın bu yirden ayrı

5105. Şu vaḳt ola ki Mûsâ bunda gele **[185ᵃ BL]**
Duʿâsıyla bilündügini bile

5106. Mûsâ geldükde bu görünmez aña
Göricek Mûsâ bunı ḳala ṭaña

Elem yerev ennehu lâ yükellimuhüm*

5107. Olar bî ʿakl-ımış buña inanmış
Buzaġı başını ol tañrı ṣanmış

5108. Ne emr eyler ne nehy idebilür
Ol aṣıl şekle nice tañrı dinür

Ellâ yerciʿu ileyhim ḳavlen**

5109. Buzaġıdan kelâm ṣâdır ola mı
Meger yâd ṭana gibi malaya mı

5110. İşidüp bunı Hârûn ġuṣṣalandı
O merd içün ḥalîm kişi dinildi

5111. Girü ḳalan iki buçuḳ bunuñla
Gelüp dir anlara dîniñi ṣaḳla

5112. Buzaġı tañrı olmaz bil i ġāfil
Bunı teşḫîṣe mâlik ola ʿâḳil

5113. Delü itmez bu sizüñ itdigüñüz
Ḳabûl itmez bir oġlan didigüñüz

5114. Olar Hârûn kelâmın eslememiş
ʿİnâd üzre olurlar yâd u biliş

5103 ṭayfa: ṭâ'ife **(İÜ)**

* Elem: Evelem **(BL)** // "Görmediler mi ki o, onlarla konuşmuyor?" (el-A'râf 7/148)

** "O şeyin, kendilerine hiçbir sözle mukabele edemeyeceğini [görmezler mi?] (Tâ Hâ 20/89)

5114 olurlar: olarla **(BL)**

Ḳālû len nebraḥa ʿaleyhi ʿâkifîn*

5115. Dimişler biz bu resme olısaruz
Ḳıyâmet günine dek ḳalısaruz

5116. Degildür fikrimüz Mûsâ gelince
Bu ḥâlde oluruz biz tâ ölünce

5117. Ṭapuñ dirse ṭaparuz cümle aña **[185ᵇ BL]**
Eger menʿ ide biz uymazuz aña

5118. Ḳalur ʿâciz bular işinde Hârûn
Bu işi itdiler ol himmet-i dûn

5119. Dimiş biz Tañrı'ya baḳıcılaruz
Ḫudâ'nuñ emrini dutucılaruz

5120. İki buçuḳ nesil dir nesl-i Yûsuf
Ve İbnyâmin evlâdıdurur küf

5121. Ve ol ṭoḳuz buçuḳ ḳavmi didiler
Sâ'ir iḫvân-ı Yûsuf'dandur anlar

Vuḳūf-ı Mûsâ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm** **[133ᵇ İÜ]**

5122. Münâcât ider iken Mûsâ Yezdân
Muḥammed ümmetin medḥ itmiş ol ân

5123. Dimiş Mûsâ benüm ümmetüm iy Ḥaḳ
Eyü ümmetdürür anlar da el-ḥaḳ

Ḳāle fe'innâ ḳad fetennâ ḳavmeke min baʿdike ve eḍallehümü's-Sâmiriyyü***

5124. Dimiş yâ Mûsâ ḳavmüñ döndi dînden
Olara irdi ḫudʿa Sâmirî'den

---

* "Onlar: Biz, dediler, buna tapmaktan aslâ vazgeçmeyeceğiz." (Tâ Hâ 20/91)

5115 günine: rûzına **(İÜ)**

5119 dutucılaruz: ṭutıcılaruz **(İÜ)**

5121 Sâ'ir: Sâyir **(BL)**

** ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

*** "Allâh buyurdu: Senden sonra biz kavmini (Hârûn ile kalan İsrâîloğulları'nı) imtihân ettik ve Sâmirî onları yoldan çıkardı. (Tâ Hâ 20/85)

5125. İşitdi Mûsâ Ḥaḳ'dan ġuṣṣalandı
İcâzet aluban girüye döndi

5126. İve ive gelüp ḳavmine irdi
Buzaġıya ṭaparlar anda gördi

5127. Bu işe Mûsâ ġāyet ḳaḳıdı dir
Elündekini yire urdı dinir

5128. O Tevrât taẖtalarıdı ki yire
Urup çıḳmış idi baʿżısı göge

5129. O taẖtadan ki ol dem ḳaldı yirde
Muḥammed vaṣfı vü naʿtı olarda

5130. Ve ẖayr ü şer yazılmışdı olara **[186ª BL]**
Ṭarîḳ açılmış-idi ululara

İn hiye illâ fitnetüke tuḍillü bihâ men teşâ'u ve tehdî men teşâ'

5131. Dimiş bu cümle işler hep senüñdür
Kim işlemege ḳādir ya kimüñdür

5132. Kimini azdurursın ḥikmet ile
Kimini güldürürsin şefḳat ile

5133. Deyüp Mûsâ o dem olmış ġażab-nâk
Yapışmış Hârûn'a dir cüst ü çâlâk

Ve eẖaẕe bi re'si eẖîhi[**]

5134. Ṣaçına Hârûn'ıñ yapışdı çekdi
Ḥarâret Mûsâ'yı ol demde yaḳdı

5135. Neye çıḳdıñ bularuñ arasından
Didügüm yire niçün varmaduñ sen

5136. Dimiş ḳavme niçün ṭapıla puta
Olar dir vardılar ol dem sükûta

5128 taẖtalarıdı ki: taẖtaları idi ki **(İÜ)** // yire: bire **(BL)**

* "Bu iş senin imtihânından başka bir şey değildir. Onunla dilediğini saptırırsın, dilediğini de doğru yola iletirsin." (el-A'râf 7/155)

5132 azdurursın: ażdurursın **(BL)**

** "Ve kardeşinin (Hârûn'un) başını tuttu…" (el-A'râf 7/150)

5137. Revâ mıdur ki siz kâfir olasız
Dilerdüm ben ki ululuḳ bulasız

Elem yeʿidküm rabbüküm vaʿden ḥasenen*

5138. Ḫudâ vaʿdine ṣabr itmediñüz siz **[134ᵃ İÜ]**
Neye irerdi söylenmişdi ol söz

Em eradtüm en yeḥille ʿaleyküm**

5139. Dimişler kim uzadı vaʿde gördük
Anuñ-çün biz daḫı bu ḥâle döndük

5140. Dimiş Mûsâ ki Ḳahhâr ḫışmı vardur
Olara serzeniş içün ḫaberdür

Feʾaḫleftüm mevʿidî * **[186ᵇ BL]**

5141. Dir anlara niçün döndürdiñüz yüz
Sizüñle böyle mi olmış idi söz

Ye'bne ümme lâ teʾḫüẕ bi-liḥyetî ve lâ bi-reʾsî****

5142. Dimiş Hârûn Mûsâ'ya iy ḳarındaş
Ṣaḳalum ṣalıvir eyleme ṣavaş

5143. Bularuñ arasından çıḳmadum ben
Ki ḳorḳdum deyesin ayrılmaġı sen

5144. Ne vech-ile revâ gördüñ dîn ile
Bilürdüm cümle aḥvâli biline

Ḳāle'bne ümme inne'l-ḳavme's-taḍʿafûnî ***

5145. Beni żaʿf üzre gördiler birâder
Olarda açılur çoḳluḳ ile der

---

* "Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmamış mıydı?" (Tâ Hâ 20/86)

** "… üstünüze [Rabbinizin gazâbının] inmesini mi istediniz?" (Tâ Hâ 20/86)

*** Feʾaḫleftüm: F'eḫteleftüm **(BL)** "… bana olan va'dinizden döndünüz." (Tâ Hâ 20/86)

5141 niçün: nice **(İÜ)**

**** "Ey annemin oğlu! Saçımı sakalımı yolma!" (Tâ Hâ 20/94)

***** **İÜ**'de "ümme" yok. // "Annemin oğlu! Bu kavim beni cidden zayıf gördü, dedi." (el-A'râf 7/150)

5146. Beni öldüriyazdı bil ki bunlar
Revâ mı şimdi güle baña anlar

5147. Ḳaḳıyup baña düşmen şâd idersin
Beni kendü özüñden yâd idersin

5148. Bu sözden dindi Mûsâ nerme irdi
Bunuñ taḳṣîri olmamışdı bildi

Ḳāle Rabbi'ġfirlî ve li eḫî*

5149. İlâhâ yarlıġa ikimizi de
Dinür Mûsâ bükâ eyledi anda

5150. O dem aġlayuraḳ Hârûn'ı ḳocmuş
Bilür olmadı Hârûn'dan yaman iş

İnne'l-leẕîne't-teḫaẕü'l-ʿicle seyenâlühüm ġaḍabün**

5151. Buzaġıya şular ki tañrı dimiş **[187ᵃ BL]**
Olara Tañrı'dan bir ḫışm irişmiş

5152. O bâṭıl iş idügin cümle bildi
Mûsâ ol ânda Sâmirî'ye didi

Ḳāle femâ ḫaṭbüke yâ Sâmiriyyü* **[134ᵇ İÜ]**

5153. Dimiş Sâmirî'ye bu iş ne işdür
Dimiş ki ḳıṣṣası bunıñ öküşdür

5154. Dimiş dünyâda ḫalḳuñ ḥaddi mi var
Varup bir ġayri yirde idem ıẓhâr

5155. Baña da ʿizzet idüp uyalar ḫalḳ
Cihân rûyında vardur nice aḥmaḳ

5156. Dimiş Mûsâ taẓarruʿda bunı seç
Gelüp Cibrîl dimiş özgeye el aç

5148 irdi: indi **(İÜ)**

* **İÜ**'de "ḳāle" yok. // "Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla dedi..." (el-A'râf 7/151)

5149 Dinür: Dimiş **(İÜ)**

** "Buzağıyı (tanrı) edinenler var ya, işte onlara mutlaka [Rablerinden] bir gazab erişecektir." (el-A'râf 7/152)

*** "(Mûsâ): Senin zorun nedir ey Sâmirî, dedi." (Tâ Hâ 20/95)

5157. Duʿâñ maḳbûl olup sürsün anı dir
Aña virildi renc olmaya tedbîr

5158. Anuñla ḫalḳ oturup durmayalar
Aralarında anı ḳomayalar

5159. Anı bildükde Mûsâ Sâmirî'ye
Seni reddeyledüm ḫalḳ anı bile

5160. O Sâmirî'yi artıḳ cinn ü insân
Getürmemiş yanına ehl-i edyân

5161. Mûsâ taḫtalar içün çekdi ġuṣṣa
Ki Tevrât'dan alınur idi ḥiṣṣe

5162. İki buçuḳ bölükle Mûsâ Hârûn
Direrler taḫtalaruñ anda varın

5163. O taḫtaları ṣandûġa ḳoyarlar
Buzaġı şeklini ol dem ḳırarlar

5164. Potaya ḳoyuban Mûsâ eridür
O ḥażret bil ki işinüñ eridür

5165. Benî İsrâ'îlî bu ḥâli görür **[187^{b} BL]**
Mûsâ öñünde dir yüz yire sürür

5166. Biz andan bezüben hep tevbe ḳılduḳ
Ḳabûl olmaz-ısa yabanda ḳalduḳ

5167. Duʿâ eyle ire tevbe ḳabûle
ʿİnâyet itmede Ḥaḳ yaḫşi ḳula

5168. Gelüp Mûsâ'ya Cebrâ'îl dimiş ki
Ḫudâ tevbe içün emr eylemiş ki

5169. O tevbe eyleyen ṣaḥrâya çıḳsun
Benüm cümlesi buyruġuma baḳsun

5162 Mûsâ Hârûn: Mûsâ vü Hârûn **(İÜ)**
5163 ṣandûġa: ṣandûḳa **(İÜ)**
5164 Potaya: Botaya **(BL)**
5165 yire: yir **(BL)**
5166 olmaz-ısa: olmaz ise **(İÜ)**
5168 Mûsâ'ya: Mûsâ **(İÜ)**

5170. Çıḳasın sen de Hârûn-ıla bile
Bile gelsün iki buçuḳ ḳabîle

5171. Ḳılıçlarıñuzı cümle çıḳarup
O ṭâ'ife boyunlarını urup

5172. Ve başların ḳoyasız dizlerine
Ola maḳbûl duʿâ üzerlerine

5173. Buña kim râżı olmaz tevbe bulmaz **[135ᵃ İÜ]**
O kim Tañrı'yı ister câna ḳalmaz

5174. Bu sırrı keşf ider Mûsâ olara
Ne emr ider H̱udâ gör ululara

5175. O cümle ḳavm aña râżı olurlar
Olar uẖrâ saʿâdetin bulurlar

5176. ʿAẕâb uẖrâda çekmekden bu yegdür
Bize ẖayırludır dir emr-i taḳdîr

5177. Olar Mûsâ'yla ṣaḥrâya çıḳarlar
Ḳamu ḳabîle ḳarşu otururlar

5178. İki buçuḳ ḳabîle Mûsâ Hârûn
Mükâfât olmaya emvâl-i Ḳārûn

5179. Ḳılıçların çıḳarup cümle anlar
Olaruñ başını kesüp ḳırarlar

5180. Ṣabâḥdan vaḳt-i ʿaṣra irişince **[188ᵃ BL]**
Ururlar ḳılıcı dir hây diyince

5181. O ṣaḥrâ ḳan ile dolmış dimişler
H̱udâ emrine hîç incinmemişler

5182. Ḳılıç ṣalmadan anlar ʿâciz olmış
Ne kim itmiş-idi anlar da bulmış

5171 ṭâ'ife: ṭâyife **(BL)**
5176 yegdür: yeg dir **(İÜ)**
5177 Mûsâ'yla: Mûsâ ile **(İÜ)**
5178 Mûsâ Hârûn: Mûsâ vü Hârûn **(İÜ)**

5183. Benî İsrâ'îl'üñ ʿâlimleri dir
Olar aġlaşuban anda derilir

5184. Olar zârı ile feryâd ḳılurlar
O cümle yüzlerin yire ururlar

Ṯümme ʿafevnâ ʿanküm min baʿdi ẕâlike*

5185. Dimiş Cibrîl götürüñ başıñuzı
Bitirdüñüz bu cümle işiñüzi

5186. Ḫudâ râżı olupdur cümlesünden
Ki di yetmiş hezâr cümlesünden

5187. Ḫudâ yolına cân virmek saʿâdet
O Yezdân cümlesine ide raḥmet

Ḥikâyet

5188. Benî İsrâ'îlî'den dindi bir er
Aña ʿÂm ibn Yâḫel dir ḳıl ezber

5189. O kimse münʿim imiş ġāyet ile
O ḳalb-i ṣâfî bilmez idi ḥîle

5190. Yoġ imiş oġlı ḳızı ol ferîdüñ
Bilür dilini dir ol er kilidüñ

5191. Ḳarındaşı oġulları var imiş
O ʿammuñ ölmesini gözler imiş

5192. Ġaraż mîrâṯın almaḳ ol kişinüñ **[135ᵇ İÜ]**
Ṣoñın fikr itmemiş gör ol işinüñ

5193. Görürler ölmege vaʿdesi irmez **[188ᵇ BL]**
Olar daḫı kişi ölünce göymez

5194. Aña furṣat buluban öldürürler
Bu ḥâle irdi iş çünki görürler

5184 yire ururlar: yir üzre ḳorlar **(İÜ)**

* "O davranışlarınızdan sonra [şükredersiniz diye] sizi affettik." (el-Bakara 2/52)

5188 İsrâ'îlî'den: İsrâ'îl'den **(İÜ)**

5195. Bıraġurlar iki köy arasında
Diyet düşe o meyyit sâyesinde

5196. Anuñ mâlı ile ḳanâʿat itmez
Şerʿ urduġı yol üzere gitmez

5197. Ṭamaʿ kişiyi ẕillete bıraġur
Meşeldür ṭaş yerinde olur aġır

5198. Aġır ṭutmaḳ kişi kendüsini yâr
Vaḳār ile bulur ol nice âşâr

5199. Ṭamaʿ ehli olur bed-nâm cihânda
Olar kâr alamazlar hîç zamânda

5200. İki ḳaryeden daʿvâ iderler
Görelüm âḫir kârı n'iderler

Ve elḳāhu beyne'l-ḳaryeteyni*

5201. Dutup bir kûyı ister ḳan bahâyı
Dimişler virsene ḳarye-i ṣânî

5202. Biri birine düşüp cenk iderler
O cemʿiyyetle Mûsâ'ya giderler

5203. Varup Mûsâ'ya ʿarż-ı ḥâl olınur
Taʿaccüb ile efkâra ṭalınur

5204. Dimişler ḥażrete eyle duʿâyı
Ḫudâ keşf eyleye aça me'âli

5205. Duʿâya el açup Mûsâ-yı ḥażret
Dimiş Cibrîl ile ol Rabb-i ʿizzet

5206. Buyurmış bir öküz boġazlayalar
O maktûle eti ile uralar

5207. Ḥayât bulup deye kim itdügini **[189ᵃ BL]**
Olaruñ n'eyleyüben n'itdügini

5196 **İÜ**'de birinci mısrâ "Ḳanâʿat kişi mâlı ile itmez" şeklinde.

* Kur'an'da bulunmayan bu ibâre "Onu iki yerleşim yeri arasına gönderdi." mânâsına gelmektedir.

5207 n'itdügini: ne itdügini **(İÜ)**

5208. Murâd bundan biri bire sebebdür
Ki sehv-ile ḫaṭâ üzere ʿabddür

Ḥikâyet

5209. O ḳavm içinde bir ṣâliḥ var imiş
O ṣırtı ile odun götürürmüş

5210. Ṣatarmış odunı her rûz dâʾim
Bahâsın üç bölük ider o ḳāʾim

5211. İder bir baḫşını ṣadaḳa her rûz **[136ᵃ İÜ]**
Ve bir baḫşı anasınaydı maḫṣûṣ

5212. Ve bir baḫşını ekl ider o ʿâbid
Olurmış yine ol ḥâline ḥâmid

5213. Giceyi daḫı üç baḫş ider imiş
O baḫşlarda işit ki nʾider imiş

5214. Oturur anasıyla baḫş-ı evvel
Olar tevḥîd ider tesbîḥdedür el

5215. Ve bir baḫşında eyler dir ʿibâdet
Kişiyi ʿâbid eyler bil ki ṭâʿat

5216. Ve bir baḫşında evlâdıyla oynar
Bu minvâl geçürür ḥâlini ol er

5217. Dimiş anası zaḥmetlü bu ḥâlüñ
Faḳīrsin gerçi vardurur vaḳāruñ

5218. Fülân çayırda babañ senüñ içün
Bir öküz ḳodı gözler anı Bî-çûn

5219. Ṣaru tülüdür ol öküz bil oġlum
Dimiş maʿlûm olupdur baña mefhûm

5220. Ol öküzi gören sever muḥaḳḳaḳ
Ḫavâṣ taʿyîn ḳılupdurur aña Ḥaḳ

5210 dâʾim: dâyim **(BL)** // ḳāʾim: ḳāyim **(BL)**
5211 anasınaydı: anasına idi **(İÜ)**
5220 gören: güden **(İÜ)**

5221. Yanına varıcaḳ sen ol öküzüñ **[189^{b} BL]**
Üzerine aç anuñ iki gözüñ

5222. Di aña sen ki ḥayvân enbiyâlar
Peyġamber u daẖı hem etḳıyâlar

5223. Şerefi ḥürmetine baña râm ol
Senüñle ẖânemüze açalum yol

5224. Deyesin deyu tenbîh eylemiş dir
Öküz dutmaġa eyle böyle tedbîr

5225. Gider üç gün o merd çayıra varur
Görür ṣarı öküz otlayı yürür

5226. Öküz yigidi görüp geldi fi'l-ḥâl
Dimiş baña mı geldüñ nedürür ḥâl

5227. Dimiş ki saña geldüm gel gidelüm
İpi boynuña ṭaḳuban yedelüm

5228. Gelür İblîs ʿaleyhi'l-laʿne ol ân
Görünür ol arada şekl-i insân

5229. Dimiş ol yigide bin bu öküze
Dimiş uyma didiler ġayrı söze

5230. Baña vir şehre dek aña bineyüm
Saña ne dir iseñ ücret vireyüm

5231. Buları itme didi baña anam
Anuñ sözin ṣıyam ben oda yanam

5232. Eger İblîs sözine uya idi **[136^{b} İÜ]**
Yazılan ẖâṣṣasını yuya idi

5233. Anası yanına öküzle geldi
İkisin göricek ẖâtûn sevindi

5234. Dimiş anası bâzâra ilet ṣat
Bu öküz sâ'irini eyleye mat

5221 **İÜ**'de "ol" yok.

5222 **İÜ**'de "hem" yok.

5227 ṭaḳuban: daḳuban **(İÜ)**

5234 "anası" kelimesi **İÜ**'de iki defa yazılı. // sâ'irini: sâyirini **(BL)**

5235. Üç altuna viresin anı oġul
Cinâne seni ilter ṭoġrıca yol

5236. Virür bâzârda üç altunı bir merd **[190ᵃ BL]**
Anama danışayım dimiş emred

5237. Dimiş anası melekdür o kimse
Vireyim tâ ḳabûlıñuz kim ise

5238. Deyu eyle cevâb oġlum aña sen
Deyeler cümle ḫalḳ tâ saña aḥsen

5239. Gelüp dir bu cevâbı ṭâlibîne
Dimiş vir anı Ḥaḳ peyġamberine

5240. Ki Mûsâ'dur didügüm bilesin sen
Aña ṣat tâ ki başıñ ola esen

5241. İki derisi dolu altuna vir
Ṣaḳın sen virme anı eksüge dir

5242. Alup öküzi gelür evlerine
Taʿaccüb ḳıl cihânuñ revlerine

5243. Mûsâ didügi öküz bulmadılar
Mûsâ'ya hîç bulamaduḳ didiler

Üdʿu lenâ Rabbeke yübeyyin lenâ mâ hiye*

5244. Duʿâ ḳıl didiler Mûsâ'ya anlar
Öküz ḥaḳḳına olına beyânlar

Ḳāle innehu yeḳūlü innehâ baḳaratüñ ṣafrâ'ü fâḳiʿün**

5245. Ṣaru öküz ola deyu buyurur
Seve ol öküzi her kim ki görür

5243 öküz: öküzi **(İÜ)**

* "Bizim adımıza Rabbine duâ et, bize onun ne olduğunu açıklasın." (el-Bakara 2/68)

** "(Mûsâ): O diyor ki, sarı renkli, [parlak] tüylü bir inektir, dedi." (el-Bakara 2/69)

5245 deyu: dir u **(İÜ)** // Seve ol: Sever ola **(İÜ)**

Levnühâ tesürrü'n-nâẓirîn. Ḳālü'dʿu lenâ rabbeke yübeyyin lenâ mâ hiye*

5246. Çü bildi bu kelâm Ḥaḳḳ'uñ kelâmı
Bulunmaḳ oldı çün Ḥaḳḳ'uñ merâmı

5247. Öküzi isteyüp buldılar anda
İki derisi dolı zeri ḳanda

5248. Olursa buldılar verdiler aña **[190[b] BL]**
Boġazlamaġa meşġuller bu yaña

5249. Anuñ etiyle ururlar ölüyi
Ol etle ḳılmış ölmüşken diriyi

5250. Beni öldürdi dir evlâd-ı ʿammum **[137[a] İÜ]**
Olar olmış ol aralıḳda meẕmûm

5251. Olar meşhûr Benî İsrâ'îl imiş
Olur refʿ aralarında bu teşvîş

5252. Ṭarîḳ-ı şerʿ-ile bulur cezâsın
Ḫudâ viricidür fiʿlüñ revâsın

Ve iẕ ḳateltüm nefsen feddâre'tüm fîhâ**

5253. Ḫudâ dir depelenüp gizleneni
İderem âşikâra ben de anı

5254. Çeker zaḥmet peyġamber olanlar
Dîni zaḥmetle bildirmişdür anlar

Ḳıṣṣa-i Ḳārûn ʿaleyhi'l-laʿne

5255. Dinür Ḳārûn Mûsâ'nuñ iy iḫvân
O hemşîresi oġlı-yımış inan

---

* **BL**'de "mâ hiye" yok. // "… rengi bakanların içini açan [bir inektir.] (Ey Mûsâ!) Bizim için Rabbine duâ et de onun nasıl bir sığır olduğunu bize açıklasın, dediler." (el-Bakara 2/69-70)

5246 Çü bildi: Bilindi **(İÜ)**

5249 etiyle: eti ile **(İÜ)**

** Ve iẕ: Ve iẕâ **(BL); BL**'de "fîhâ" yok. // "Hani siz bir adam öldürmüştünüz de onun hakkında birbirinizle atışmıştınız." (el-Bakara 2/72)

5254 "Dîni" her iki nüshada da "Dini" şeklinde kayıtlı.

5255 **BL**'de "iy" yok.

5256. Mûsâ şefḳat idermiş Ḳārûn'a dir
Ve taʿlîm-i ʿulûm idermiş ol pîr

5257. Ve kîmyâ ʿilmini taḥṣîl ḳılmış
O fenni Mûsâ'dan aṣlıyla bilmiş

5258. Sebeb Mûsâ bu ʿilmi bilmesine
Ve Ḳārûn'a anı göstermesine

5259. Mûsâ faḳr üzere imiş tamâmen
İşitmiş bilmiş olsun ḫâṣ u ʿâmen

5260. Ḫudâ emriyle ot kökün Mûsâ bil
Getürmiş Mûsâ'ya dir anı Cibrîl

5261. Bu kîmyâdur saña virdi o Ḳādir **[191ᵃ BL]**
Neye sürseñ zer olur kîmyâdur

5262. ʿAmel itmemiş anuñ ile Mûsâ
Ġınam vardur eger mâlım az ise

5263. Deyu Ḳārûn'a virmişdür o köki
O zer ile müdâm baġladı yüki

5264. Ḫazâ'în doldurur mâl ile dâ'im
Ne virdi dir zekât ne oldı ṣâ'im

5265. Çoġalmış şöyle miftâḥ-ı ḫazîne
Götürüp merd getürmezdi dizine

5266. Dimiş Mûsâ zekât vir mâlıñ içün
Ki Tevrât'da buyurdı anı Bî-çûn

5267. Mübâşir oldı Ḳārûn dir zekâta
Anı bilmez ki virse mâlı arta

5268. Görür çoḳ mâl gitmek lâzım olur
O çıḳardugı mâlı yerine ḳor

5269. Mûsâ iḳdâm idüp vir didi aña **[137ᵇ İÜ]**
Ḫışım irer ṣaḳın dimişdi saña

5264 Ḫazâ'în: Ḫazâyîn **(BL)**; dâ'im: dâyim **(BL)** // ṣâ'im: ṣâyim **(BL)**
5266 buyurdı: buyurı **(BL)**

5270. Dimiş senden de Tevrât'dan da geçdüm
Niçe demdür ki kendüm yidüm içdüm

5271. Bu gûne herze söylemiş o nârî
Ḳoyar bâd gözine anuñ ġubârı

5272. Geçer bir niçe gün dinür o ḥâlde
Yaramazlar olur dâ'im yamanda

5273. Çıḳar Ḥażret-i Mûsâ vaʿẓa bir gün
Naṣîḥat alana devletdür ol gün

5274. O meclisde ḳurar zer taẖt Ḳārûn
Getürdür çengi oġlanları melʿûn

5275. Hezâr beli kemerli yaẖşi ḳullar
Olar ṣaf baġlayup ḳarşu dururlar

5276. Olar saz ile ider dürlü naġme **[191^{b} BL]**
O Mûsâ ḥażreti vaʿẓına raġme

5277. İşidilmeye vaʿẓ-ı Mûsâ dir ol
O şeyṭân-ı laʿîndür ki urur yol

5278. Müdâm vaʿẓ eyledükçe böyle itmiş
Bu iş aña degil kendüye itmiş

5279. Diler Mûsâ ḳaḳıya dir bu işden
Ne sır almaḳ eşer göre mi dışdan

5280. Ḳaḳımaz Mûsâ ḥilm üzre dâ'im
O ḳavmi içre vaʿẓ itmede ḳā'im

5281. Dinür var idi bir fâḥişe ʿavrat
Getürdüp Ḳārûn anı itdi ḥürmet

5282. Yüz altun virmiş aña söyle deyu
Mûsâ vaʿẓında sen ilerü yürü

5272 dâ'im: dâyim **(BL)**
5274 Getürdür: Getürür **(BL)**
5276 saz ile: sazla **(İÜ)**; dürlü naġme: envâʿ-ı naġme **(İÜ)**
5279 işden: işde **(İÜ)** // dışdan: dışında **(İÜ)**
5280 ḥilm: ʿilm **(İÜ)**; dâ'im: dâyim **(BL)** // ḳā'im: ḳāyim **(BL)**

5283. Bu ḫalḳı menʿ idübeni n'idersin
Beni dâ'im ki taṣarruf idersin

5284. Riyâ itmek revâ mıdur saña di
Zinâyı eyledüñ sen ḫod baña di

5285. Deyu ʿavrada tenbîh itmiş ol kelb
Görelüm ʿavradı ne depredür leb

5286. Burada işit imdi ḥikmetullâh
Ne yüzden fetḥ ider gör ḳudretullâh

5287. Mûsâ vaʿẓında ḫâtûn varur anda
Ayaḳ üzre durur efkâr lisânda

5288. Murâdı ʿavraduñ taʿlîm itmek
O meclis içre buldugın ögütmek

5289. Ḫudâ ḳalbine ilhâm ḳılmış anuñ
Ḳıla taḳrîr ṣaḥîḥin ol kelâmuñ

5290. Dimiş dir bilüñ iy ehl-i cemâʿat **[138ᵃ İÜ]**
Benüm fiʿlümdürür dâ'im şenâʿat

5291. Yüz altun virdi dir baña bu Ḳārûn **[192ᵃ BL]**
Varup Mûsâ'ya deyesin umaruñ

5292. O vaʿẓ ider iken irişgil aña
Bu yüz altun ḥelâlüm ola saña

5293. Bulara söyleyüben vaʿẓ idersin
Bularuñ itmedügin sen idersin

5294. Baña ḳılduñ zinâ dün gice dir sen
Anuñ vaʿẓını bu söz ola kesen

5295. Deyu Ḳārûn baña eyledi taʿlîm
Umarum Tañrı'dan kim baña fiʿlim

5296. Bağışlayup ʿinâyet ide Yezdân
Mûsâ peyġamberüñ luṭfıyla iḥsân

5285 depredür: dire der **(BL)**
5286 işit: işid **(İÜ)**
5290 dâ'im: dâyim **(BL)**
5291 dir baña: baña dir **(İÜ)**

5297. İde bu ṭoġrı sözüm ḥaḳḳına ḥaḳ
Ola bed-nâm o Ḳārûn deyen aḥmaḳ

5298. Deyu taḳrîr ider ḫâtûn kelâmı
İder Ḳārûn'a laʿnet ḫâṣ u ʿâmı

5299. Mûsâ ġāyetde maḥzûn oldı bundan
Bükâ idüp elin açmışdı andan

5300. Tażarruʿ eylemiş Yezdân-ı pâke
Gözi yaşı dökülmiş idi ḫâke

5301. Îzid Cibrîl'i göndermiş ki dursun
Ḳabâ'il ile Ḳārûn üzre varsun

5302. Mûsâ ḥükmüñe râm itdüm yeri ben
Ḳārûn'a ne dilerseñ eylegil sen

5303. Bu emr-ile Mûsâ ḳavmiyle varur
O Ḳārûn'ı yine dîne ḳıġırur

5304. Niçe bir bu ḍalâletde yürürsin
Bu fiʿliñüñ cezâsını görürsin

5305. Bu ân tevbeye gel virgil zekâtuñ
Cihânda yâd ola eylükle aduñ

5306. Dimiş ki tevbe itmem saña uymam **[192[b] BL]**
Zekât didügüñe bir ḥabbe virmem

5307. Dimiş o dem Mûsâ dutġıl eyâ yir
O demde Ḳārûn'ı dutdı dinür yir

5308. Muḳaddem Ḳārûn'ıñ taḫtını yutdı
O taḫtuñ dört ayaġı yire batdı

5309. O ḥâli göricek Ḳārûn ḳaḳımış
Mûsâ dut Ḳārûn'ı yâ yir dimiş

5310. Yudar yir Ḳārûn'ı dizine degin
O dem başlamış itmege dilegin

5311. Ġażab ḳılmış Mûsâ dut dizine dek **[138[b] İÜ]**
Dimiş Ḳārûn vireyim ḳurtaruñ tek

5301 Cibrîl'i: Cibrîl **(İÜ)** // Ḳabâ'il: Ḳabâyil **(BL)**

5312. Ve yetmiş kez ider bu nevʿa feryâd
Mûsâ nerm olmayup itmedi âzâd

5313. Mûsâ'yı muḥkem incitmişdi Ḳārûn
Temâşâ eyledi bu ḥâli Hârûn

Ve'bteġi fîmâ âtâkellâhu'd-dâre'l-âẖirete*

5314. Mûsâ dimiş neden döndüñ bu dînden
Köpek ẖod urmadı kendü ininden

5315. Saña Yezdân bu deñlü virdi mâlı
O Tañrı virmedi dir baña anı

5316. Ve kendü kârum ile ḥâṣıl itdüm
Bile kendümle işte alıgitdüm

Feẖarece ʿalâ ḳavmihi**

5317. Müzeyyen görünürdi ẖalḳa Ḳārûn
ʿAzîz ola mı cihân içre mârûn

5318. Ġurûr virür müdâmî ol özine
Yedügi nân durur anuñ gözine

5319. İder şek baʿżısı ẖalḳuñ o ḥâle **[193ᵃ BL]**
Naẓar itdiler âẖir bu me'âle

5320. Olar ḥamd eylemişler ḥâllerine
Olurlar râżılar aḥvâllerine

Feẖasefnâ bihi ve bidârihi'l-arḍ***

5321. H̱udâ maḥbûbına virdi ẖaber dir
Buyurmış yâ **Muḥammed** bil bir er dir

5322. Bulunmadı dileye Ḳārûn'ı dir
Anı emr üzere yutdı dir yir

---

* "Allâh'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) âhiret yurdunu iste." (el-Kasas 28/77)

5316 kendümle: kendüm ile **(BL)**

** "… kavminin karşısına çıktı." (el-Kasas 28/79)

5319 şek: reşk **(BL)**

*** Feẖasefnâ: Feẖasefe **(BL)** // "Nihayet biz onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik." (el-Kasas 28/81)

5323. Deyesin yâ **Muḥammed** ümmetüñe
Ġurûr eylemeyeler ḥürmetüñe

5324. Ve mâl u câha aldanmaya anlar
Bula ʿizzet zekât viren erenler

5325. Benî İsrâ'îlî'den bir niçeler
Meẕemmet içün anlar çekdiler ser

5326. Dimişler Mûsâ Ḳārûn'ı yutdurdı
Anuñ mâlını baña ḳala didi

5327. Mûsâ işidicek dir bu gümânı
Duʿâsıyla yere yutdurdı anı

5328. ʿİtâb ile ẖiṭâb olmış Mûsâ'ya
Rıżâ virmiş-idük biz saña râya

5329. Niçün olmadı Ḳārûn'a emânuñ **[139[a] İÜ]**
O yetmiş kez dilemişdi devâmuñ

5330. Aña ẕerrece şefḳat ḳılmaduñ sen
Eger bir kerre dilese idi ben

5331. Anı luṭfım ile ʿafv ide idüm
O iḳrârını daẖı güde idüm

Ḥażret-i Mûsâ Nebî ʿaleyhi's-selâm dîdâr diledi

5332. Benî İsrâ'îlî'den dindi bir er **[193[b] BL]**
Oḳumış mevʿiẓe Mûsâ'ya ezber

5333. H̱udâ eyledi saña niçe iḥsân
Cemâlin daẖı gösterseydi bir ân

5334. Bulurduñ sâ'ir aḳrân üzre rücẖân
Tecellî nûrı sende ide lemʿân

5335. Mûsâ Ṭûr ṭaġına çıḳmış hemân-dem
Döker dir çeşmi Ḥaḳḳ'uñ ʿışḳına nem

5326 yutdurdı: yedürdi **(İÜ)**

5330 dilese idi: dilemiş ise **(İÜ)**

5333 bir: bu **(BL)**

5334 Bulurduñ: Bulurduḳ **(İÜ)**; sâ'ir: sâyir **(BL)**; rücẖân: rüchân **(BL)**

5336. Taẓarruʿ eylemiş Perverdigâr'a
Gelür ḫoş nâlişi Perverdigâr'a

Rabbi erinî enẓur ileyke*

5337. Cemâlüñ görmek isterem İlâhî
Ki baş göz-ile görem pâdişâhı

5338. Dimiş Raḥmân i Mûsâ göremezsin
Göricek sen aña hîç doyamazsın

Ḳāle len terânî**

5339. Beni gören ṣaġ olmaz ol dem ölür
Cihân terkin uranlar beni bulur

5340. Buyurmış ṭaġdaġı ṭaş üzre otur
Benüm ʿibretüme naẓar ḳılup dur

5341. Mûsâ emr ile ṭaş üzre oturmış
Feriştehlere Allâh emr ḳılmış

5342. Ḳamuñuz Mûsâ'ya varıñ görinüñ
Gerekdir ol ola eri sözinüñ

5343. Görür Mûsâ gürüldi ḳopdı muḥkem
Mûsâ ḳorḳup o demde oldı ebkem

5344. Başın ṣalup aşaġa oldı nâdim
Dimiş arzû-yı dîdâr itmeyeydim

5345. Gelür ikinci gök feriştesi hep **[194ᵃ BL]**
Olar arslan-ṣıfat ḥayvânî meẕheb

5346. Üçünci gök feriştehleri kerkes **[139ᵇ İÜ]**
Ṣıfatdur bileler anları herkes

---

* "Rabbim! Bana (kendini) göster, seni göreyim." (el-A'râf 7/143)

** "Sen beni aslâ göremezsin, buyurdu." (el-A'râf 7/143)

5339 uranlar: bulanlar **(İÜ)**

5340 **İÜ**'de bu beyitten önce üstü çizilmiş şu iki mısrâ var: "Buyurmış ṭaġdaġı ṭaş üzre otur / Feriştehlere Allâh emr ḳılmış"

5341 ile: üzre **(İÜ)**

5347. Ve dördünci semâ feriştehin bil
Olar ṣamt üzre tesbîḥdedurur dil

5348. Beşinci gök feriştesi ṣaçar nâr
İder te'ṣîr Mûsâ cânına kâr

5349. Ve altıncı gök ehli laʿlî çomaḳ
Dutar dir olaruñ heybetine baḳ

5350. Yedinci gök ahâlisinüñ iy yâr
Dinür her birinüñ dörder yüzi var

5351. Oları Mûsâ bu ḥâl ile görür
Ümîdin ḳaṭʿ idüp ḥayretde durur

5352. Kesüp evlâd ümîdün itdi tevbe
Diler ʿüryân ola girmeye ṣevbe

5353. Ḫudâ bıraḳdı ṭaġa nûr-ı ḳudret
Olur ṭaġ pâre pâre bu ne ḥikmet

5354. Mûsâ gördükde dinmiş uṣı gitmiş
Kemâl-ile o kendüyi unutmış

Velâkini'nẓur ile'l-cebeli fe'ini'steḳarre mekânehu fesevfe terânî *

5355. Ḫiṭâb irmiş ki Mûsâ dur ṭaġa baḳ
Dilemişdüñ murâdıñ bundan esbaḳ

5356. Eger ṭaġı yerinde görür isek
Olasın ʿâlem içre sen de bir beg

5357. Tîz aç gözüñi bir daḫı göresin
Kemâli ile ḥikmet añlayasın

5358. Su'âldür ki ḳulaḳ ḥaḳ söz işide
Revâdur ki cemâli daḫı göre

5347 tesbîḥdedurur: tesbîḥdedür **(BL)**

5348 feriştesi: feriştehi **(İÜ)**

5349 olaruñ: anlaruñ **(İÜ)**

5353 ṭaġ: daġ **(BL)**

5354 dinmiş: dinür **(İÜ)** // unutmış: şaşurmış **(İÜ)**

* "Fakat şu dağa bak. Eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" (el-A'râf 7/143)

5355 dur: şu **(İÜ)**

5359. Cevâbdur ki söz Allâh'uñ murâdı **[194[b] BL]**
Cemâl maḳṣûd-ı Mûsâ didi Hâdî

5360. Ḫudâ maḳṣûdıdur olan ḫudâvend
Anuñ-çün ẓâhir oldı şerʿ-i Aḥmed

5361. Kelâm-ı Ḥaḳ'dadur taḥḳīḳ fevâ'id
Olupdur **len terânî** buña şâhid

5362. Ḫudâ Mûsâ'ya görmezsin dimekden
Ḥikâyet naḳl ider Şeyḫ Şiblî Ḥaḳ'dan

Ḥikâyet

5363. Deyelüm evvelâ kim raḥmetullâh
O şeyḫüñ üzerine ola iy şâh

5364. Ṭavâf-ı Kaʿbe'de gördüm dimiş şeyḫ
Ṭavâf ider idi yek gözli şeyḫ

5365. Ṭavâfda dir ki pîr otlara yandım **[140[a] İÜ]**
Saña ayrıluḳ odından ṣıġındım

5366. Su'âl itdüm bu pîrden bu kelâmı
Di ḥikmetin didüm alġıl duʿâmı

5367. Dimiş ṭavâf iderken Kaʿbe'yi ben
Gelür bir ḫâtûn anda diñlegil sen

5368. Naẓar eylemişüm bir gözle aña
Ḥikâyet eyleyem diñle ki saña

5369. Uruldı ol gözüm tîr-ile ol dem
Elümle demrenin çekdüm hemân-dem

5370. Yazılmış demren üzre idün iẕʿân
Ki benden ṣorduñ işbu ḥâli iy cân

5371. Naẓaruñ şehvet üzerine bulduḳ
Edeb oḳı ile gözüñi urduḳ

5361 fevâ'id: fevâyid **(BL) // len terânî**: "Beni aslâ göremezsin!" (el-A'râf 7/143)

5362 Mûsâ'ya: Mûsâ'yı **(BL)**

5365 ṣıġındım: ṣaḳındım **(İÜ)**

5369 İkinci mısrâ **İÜ**'de "Elümle çekdüm ol dem içre demren" şeklinde.

5372. Göñül gözüyle baḳsañ ol zene sen
Ururdım ayrılıḳ oḳı ile ben

5373. Deyu taḥrîr olunmış demren üzre **[195[a] BL]**
Ṭarîḳden çıḳmaġıl sen yolı gözle

5374. Mûsâ görmek dilerken Ḥaḳ cemâlin
Gözetmiş bir gözi kendü ḳolayın

5375. Ḫudâ buyurmış ol ân göremezsin
Ve göricek muḥaḳḳaḳ doyamazsın

5376. Niçeler de dimiş göreydi Mûsâ
Duʿâ ile irişeydi ru'ûsa

5377. Mûsâ aḳrânı kim ola ki göre
Ḫudâ'ya ḳurb taḥṣîline ire

5378. Münâcâtda iken Mûsâ dinilmiş
Dir İblîs ol maḥal yanına irmiş

5379. Dimiş Mûsâ'ya kimüñle kelâmuñ
Dimiş Ḥaḳ iledür merdûdı anuñ

5380. Neden bildüñ ki ol Ḥaḳ sözi ola
Niçün ḥaml itmeyesin ġayrıñ ola

5381. Mûsâ iḳdâmın anuñ içün itdi
Cemâlin görmek arzûsını gütdi

Rabbi erinî enẓur ileyke*

5382. Ḫudâ da buyurur ki **len terânî**
Ki şeyṭân sözi ile didüñ anı

5383. Su'âl şeyṭân oraya niçe irdi
Bunuñ içün Resûlullâh buyurdı

5384. ʿİbâdetde olanlar Ḥaḳḳ'a söyler
Ol araya o şeyṭân güẓer eyler

5380 ġayrıñ: ġayrı **(BL)**

* "Rabbim! Bana (kendini) göster, seni göreyim!" (el-A'râf 7/143)

5382 **len terânî**: "Beni aslâ göremezsin!" (el-A'râf 7/143)

5385. Nice oraya gelür anda varur **[140^{b} İÜ]**
Ḥaḳ işlerüñ ol arasına girür

5386. Su'âl niçün buyurdı **len terânî**
Cevâb on iki nesne içün anı

5387. Budur evveli vaḳtsiz diledi dir **[195^{b} BL]**
O ʿuẓmâ niʿmeti tîz diledi dir

5388. İkinci Mûsâ'nuñ çeşmi fenâda
Naẓar hîç olabilür mi beḳāda

5389. Üçünci baḳdı ol İblîs'e dir
Dönüp Ḥaḳḳ'a cemâlin diledi pîr

5390. Baḳan düşmen yüzine dostı görmez
O naḥs-ṣûret gören maḳṣûda irmez

5391. Dimiş dördünci Ḥaḳ görsün ḥabîbüm
Ve ümmeti ile derde ṭabîbüm

5392. Saña da feṭḥ ola dîdâr göresin
O minvâl üzre maḳṣûdı bulasın

5393. Su'âl ider Mûsâ'ya ḳanda idüñ
İlâhî anda idüm sen buyurduñ

5394. Bilürsin ḫidmet eyledüm Şuʿayb'e
Ki sen nâẓır degilsün cümle ʿaybe

5395. Buyurmış ne iş işler idüñ anda
Sekiz yıl ḳoyunın gütdürdi ṭaġda

5396. Mükâfât ya ne eyledi o saña
Şerʿ emriyle ḳızın virdi baña

5397. Sekiz yıl nefs içün ḳoyun güdesin
Ki bir sâʿatde görmeklik idesin

5386 niçün: niçe **(İÜ)**
5389 pîr: dir **(BL)**
5390 dostı: dost **(BL)**
5396 o: ol **(İÜ)**

5398. Bu ḥâlât ile imdi görinilmez
Viṣâlüñ ḳadri böylece bilinmez

5399. Ve altıncı Muḥammed vaṣfın Allâh
O deñli didi Mûsâ'ya dimiş âh

5400. Baña göster cemâlin dir Ḫudâ'ya
Eṣer eyledi ʿışḳı ben gedâya

5401. Ḫudâ vaʿde ider göstermege gör
Bunuñ ḳıṣṣası şimdi ola meẕkûr

5402. Ne vaḳti-kim Mûsâ dîdâr dilemiş **[196ª BL]**
Ḫudâ Mûsâ'ya unutdun mı dimiş

5403. Ḥabîbimüñ cemâlin görmek itdüñ
Ya anı sen nice tîzcek unutduñ

5404. Göre bir ʿâşıḳı Ḫâlıḳ cemâlin
Bula ol ṣoñradan maḫlûḳ viṣâlin

5405. O maḫlûḳıñ viṣâli ḫor görinür
Bu vaṣfında senüñ taḥḳīr bulunur

5406. Ḥabîbüm ḥâṣâ taḥḳīr gösterem ben **[141ª İÜ]**
Muḳaddem gör cemâl-i ḥabîbi sen

5407. Ve ṣoñra gösterem saña cemâlüm
Bilüben añlayasın tâ kemâlüm

5408. Yedinci Ḥaḳ Teʿâlâ kim buyurur
Beni her kim ki görür bâḳī ḳalur

5409. Ki ben vaʿd itmişüm bâḳīde saña
Cemâlim gösterem ḳalına ṭaña

5410. Sekizinci de ʿarż-ı peyġamber
Cemâl görmek dilerler o erenler

5400 ben: biz **(İÜ)**

5402 vaḳti-kim: vaḳtin-kim **(İÜ)**

5408 **BL**'de "Teʿâlâ"nın "lâ"sı düşmüş.

5409 "vaʿd itmişüm" ibâresi her iki nüshada "vaʿde itmişüm" şeklinde ise de bu okuyuş vezni bozmaktadır. // ṭaña: daña **(BL)**

5411. Ki sen ki göresin maḥrûm olalar
Bu vech-ile olar ġuṣṣa bulalar

5412. Saña ṣabır gerek yarın dirile
Ki cümleyle cemâlime erile

5413. Ṭoḳuzuncı żiyâfet itse cömerd
Gelüp cemʿ olmadın meclise her merd

5414. Onuñcı Mûsâ didükde göreydi
Mûsâ sözi ile olmış olaydı

5415. ʿAzîz dîdâr ʿazîz olur o vaḳt-kim
Ki ʿışḳ daʿvâsın ide bile ḥâkim

5416. Göre ʿuşşâḳ cemâlin anda Ḥaḳḳ'uñ
Aña saʿy eylegil var-ise ʿaḳluñ

5417. Mûsâ dîdâr diler Ḥaḳ ṭaġa baḳ dir **[196^{b} BL]**
Baḳar Mûsâ ṭaġa Yezdân yabuḳ dir

5418. Cemâlüm ola idi dir murâduñ
Bu dem içünde ṭaġa baḳmayayduñ

5419. Risâlet ḥażretine ʿarż-ı cennet
Ve envâʿ-ı ḳaṣr içinde niʿmet

5420. Dinildükde dimiş Ḥaḳ isterüm ben
Dimiş Ḥaḳ cümleden sevgülüsin sen

5421. Girelüm yine Mûsâ ḳıṣṣasına
Kişi râżı gerekdür ḥiṣṣesine

5422. Görür ṭaġı ki Mûsâ pâre pâre
Yüreginde açılur nice yâre

5423. Düşüp ʿaḳlı gider ol ânda anuñ
Ki vardurur maḳālı her maḳāmuñ

5424. Münâcâtda ulalmış ḳalb-i Mûsâ
Benüm gibi ḳula irmeye tasa

5412 cümleyle: cümle ile **(İÜ)**

5415 **BL**'de "o vaḳt-kim" ibâresinde bir "vâv" eksik.

5423 vardurur: vardur **(İÜ)**

5425. Revâ görmedi kendin gördügini
Diledi ulu ḳılmayaydı göñli

5426. Ḫudâ ʿarş nûrı ile kendü nûrın
Göründi ṭaġda ol nûrıñ ẓuhûrın

5427. Mûsâ çün ṭaġa baḳmış gör ne görmüş **[141[b] İÜ]**
O dem her ṭaşda yüz biñ Mûsâ görmüş

5428. ʿAṣâsı elde dirler **rabbi erinî**
Görür Mûsâ bu ḥâlde her birini

5429. Utanmış Mûsâ gördükde buları
Tażarruʿ eylemiş dimiş i Bârî

5430. Mûsâ her ṭaş dibinde ṣayılınmaz
Olaruñ ʿaddi hîç ḥesâba gelmez

5431. Günâha tevbe deyu secde eyler
Başın yire ḳoyuban gör ne eyler

5432. Müdâmî secdede aġladı dinmiş **[197[a] BL]**
Başıñ ḳaldır deyu ḫiṭâb irişmiş

5433. Dimiş Mûsâ'ya senden ġayrı Mûsâm
Yoġ idügin bilesin ṣubḥ ile şâm

5434. O gördüginñ senüñ nûrıñdurur bil
Senüñ nûrıñdan oldı cümle taḥṣîl

5435. Bunı göstermeden maḳṣûd budur ki
Bile ʿâlimlerüm ʿilmüm odur ki

5436. Ki ḳul benlik ġurûrın itmeyeler
Ġurûr dâmı üzere gitmeyeler

5437. Ḳula ḥüsn virici meskenetdür
Kişiye ol ṣıfat özge seneddür

5425 ḳılmayaydı: ḳılmaydı **(BL)**

5428 **rabbi erinî**: "Rabbim! Bana (kendini) göster!" (el-A'râf 7/143) Birinci mısrâda aksayan vezin, sondaki ibâre "rabbi er'nî" diye okunursa düzelmektedir.

5429 Utanmış: Unutmış **(İÜ)**

5430 **İÜ**'de "ṣayılınmaz" derkenâra yazılmıştır. Mısrâda "ṣayılmaz" kayıtlı.

5437 seneddür: sünnetdür **(BL)**

5438. Kişiyi âdem ider ḥüsn-i ḫulḳı
Müsaḫḫar ide kendüsine ḫalḳı

5439. Dimişler bir niçeler bu me'âli
Mûsâ idicegüz secdeye ḫâli

5440. Dimiş bencileyin müştâḳ-ı Ḥaḳ yoḳ
Dimiş Yezdân ki müştâḳım benüm çoḳ

5441. Ḫudâ ḳudretle itdi dir nidâyı
Muḥammed ümmeti ḳılmış ṣadâyı

5442. İşiden er u ʿavrat dir ki lebbeyk
Cihân doldı didiler cümle saʿdeyk

5443. Cemâlüñi Ḫudâ göster didiler
Ki müştâḳız dimiş ḳırḳlar yediler

5444. Ṣadâsın bunlaruñ Mûsâ'ya Yezdân
İşidüp Mûsâ lerzân oldı ol ân

Ve ḫarre Mûsâ ṣaʿiḳan*

5445. Dinür medhûş olur ol secde içre
Neler vardur cihânda ümmet içre

5446. Mûsâ dimiş ki ben kendüm ṣanurdım **[197[b] BL]**
Kemâl-i ḳudretüñi şimdi bildüm

5447. Yüzin secdeye ḳomış tevbe itmiş **[142[a] İÜ]**
Bilür orada yañlış yola gitmiş

5448. Dimişler burada üç nesne bâʿiṣ
Deyu baḥṣ eylemiş bir nice bâḥiṣ

5449. Eger dünyâda Mûsâ göre idi
Ve uḫrâda da küffâr deye idi

5450. İnandılar olar dîdâr göricek
Dönerdük ḥaḳ dîne böyle bilicek

5439 ḫâli: ḫayâli **(İÜ)**

* "Mûsâ da baygın düştü." (el-A'râf 7/143)

5445 içre: içün **(BL)**

5451. Getürür idük îmân biz de ol dem
Deyelerdi bu ḥâl oldı cehennem

Ḥażret-i Mûsâ ʿaleyhi's-selâmuñ Ḥażret-i Ḫıżır Nebî ile mülâḳātlarıdur

5452. Mûsâ peyġamberüñ düşmenleri yâr
Helâke irdiler bâ emr-i Cebbâr

5453. Yürüdi ʿâleme dir şerʿ-i Mûsâ
Deʿâvîde ḥucec olundı imżâ

5454. Benî İsrâ'îlî'den ulu kişi
Su'âl itdi Mûsâ'dan dir bu işi

5455. Cihânda şimdi senden özge ʿâlim
Bulınur mı ola dimiş ṣoralım

5456. Ḫudâ-yı Rabb-i ʿizzet bilür anı
Aña maʿlûmdurur râz-ı nihânî

5457. Mûsâ Cibrîl gelicek ṣordı dinmiş
O ân Yezdân'a varup yine gelmiş

5458. Dimiş Mûsâ'ya di ki bir ḳulım var
O ʿâlimdür Mûsâ'dan bilür esrâr

5459. Mûsâ dimiş Ḫudâ peyġamberi mi
Şerîʿatüñ dutar birler Raḥîm'i

5460. İder Ḥaḳ'dan tażarruʿ baña göster **[198ᵃ BL]**
Göreyin ḳulıñ anı nicesi er

5461. ʿİlim oḳuyam andan emrüñ ile
Benüm noḳṣânımı ol daḫı bile

5462. Kenâr-ı baḥre var anda göresin
Benüm ʿilmüm buḥûrına ṭalasın

5463. Mûsâ şâkirdi Yûşaʿ ibn Nûn'ı
Yanına aluban sen diñle bunı

5464. Biraz bişmiş balıḳla nân götürür
Yürüdükleri râh baḥre yetürür

5453 Yürüdi ʿâleme: Bürüdi ʿâlemi **(İÜ)**

5462 göresin: görürsin **(İÜ)**

5465. Kenârında deñizüñ otururlar
Oradan ḳalḳuban yola yürürler

Ve iẕ ḳāle Mûsâ lifetâhü lâ ebraḥu*

5466. Dimiş Yûşaʿ'a Mûsâ şol azıḳdan **[142ᵇ İÜ]**
Yeyelüm ḳalmayalum yine yoldan

Ereʾeyte iẕ eveynâ ile'ṣ-ṣaẖrati**

5467. Dimiş Yûşaʿ ki menzil içre ḳalmış
Yine varmaġa mevḳūf oldı bu iş

5468. Dönüben yine ol yire varurlar
Ḫıżır ḥażretlerin anda bulurlar

5469. Namâz ḳılar imiş te'ḫîr iderler
Namâz ʿaḳabine görüñ n'iderler

5470. Selâm virür Mûsâ dir Ḫıżr'a ol dem
ʿAleykümü's-selâm yâ Mûsâ her dem

5471. Mûsâ dimiş ki beni nice bildüñ
O bildürici Ḥaḳ emri ile geldüñ

5472. Dimiş Mûsâ dir maḳṣûdı bildür
Dimiş ol daḫı maḳṣûdım ʿilimdür

5473. Diledüm ʿilmüñ ile ʿâmil olam **[198ᵇ BL]**
Saña şâkird oluban kâmil olam

5474. Suʾâlüñ her ne ise eylegil tîz
Ki ben ḫidmet üzere iderüm ḫız

5475. Hemân maḳṣûdıñı luṭf it ʿayân it
Ḥaḳ'uñ peyġamberisin sen beyân it

5476. Egerçi ki merâm olmaya ḥâṣıl
Murâda olmayasız bunda vâṣıl

---

* lifetâhü lâ ebraḥu: lifetâḥü le'ebraḥu **(BL)** // "Bir vakit Mûsâ genç adamına demişti ki: Durup dinlenmeyeceğim…" (el-Kehf 18/60)

** "(Genç adam): Gördün mü, dedi, kayaya sığındığımız sırada [balığı unuttum.]" (el-Kehf 18/63)

5474 iderüm: eylerüm **(İÜ)**

5477. ʿİtâbdan ḫavf iderüm ol Kerîm'den
Murâduñ di şefâʿat ḳıl Raḥîm'den

Hel ettebiʿuke ʿalâ en tüʿallimeni mimmâ ʿullimte rüşden*

5478. Mûsâ dimiş ki dönmem ʿilm oḳuyam
Elüme girdi dâmen ḳanda ḳoyam

Ḳāle inneke len testeṭîʿa maʿiye ṣabren**

5479. Ḫıżır dimiş işime ṣabr olunmaz
Ki sır bilmezüñ iḫtiyârı ḳalmaz

Setecidünî inşâallâhu ṣâbiren ve lâ aʿṣî leke emren***

5480. Mûsâ dir ṣabr idem emrüñi güdem
Ne buyursañ ben anı eyle idem

Fe'ini'tttebaʿtenî felâ tes'elnî ʿan şey'in****

5481. Dimiş Ḫıżır benümle sen olasın
Ne fiʿlüm olur ise ṣormayasın

5482. Meger kendü özümden saña deyem **[143ᵃ İÜ]**
Dimezsem ṣorasın ben ġuṣṣa yeyem

5483. Mûsâ bu ḳavl üzere râżı olmış
Yûşaʿ'a oradan iẕin virilmiş

5484. Varup taʿlîm-i ʿilm ide o ḫalḳa **[199ᵃ BL]**
Oları ḳıla muʿtâd ḥüsn-i ḫulḳa

5485. Leb-i deryâya gelür Ḫıżr u Mûsâ
Görürler dir ki mellâḥ seren-âsâ

5486. İkisi de girürler bir gemiye
Göñüllerinde himmet-i ʿaliyye

---

* **BL**'de "rüşden" yok. // "Sana öğretilenden, bana doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tâbi olayım mı?" (el-Kehf 18/66)

** "Dedi ki: Doğrusu sen benimle berâberliğe sabredemezsin." (el-Kehf 18/67)

*** "İnşaallâh beni sabreder bulacaksın. Senin emrine de karşı gelmem." (el-Kehf 18/69)

**** Fe'ini'tteba'tenî: Fe'in yettebiʿnî **(BL)** // "Bana tâbi olursan hiçbir şey hakkında bana soru sorma(yacaksın!)" (el-Kehf 18/70)

5485 seren-âsâ: sırrın âsâ **(BL)**

Fenṭaleḳā ḥattâ iẕâ rekibâ fi's-sefîneti ẖareḳahâ*

5487. Giderken dir Ḫıżır gemiyi delmiş
Ve ol gemiyi deldügini bilmiş

5488. Gemi delmeden nedür murâduñ
Dimiş Mûsâ ki Ḫıżır dinmiş aduñ

5489. Bizi gemide olanla helâke
Sebeb nedür çıḳar dir bizi ẖâke

Ḳāle elem eḳul inneke len testeṭîʿa maʿiye ṣabren**

5490. Ḫıżır didüm saña ṣabr idemezsin
Mûsâ dimiş ẖaṭâ itdüm ne dirsin

5491. Gemiden çıḳuban yolca giderler
Oñat diñle ikisi gör n'iderler

5492. Biraz ṣıbyân görürler oyun oynar
Ḫıżır birisin alup gör ki n'eyler

5493. Çıḳarup bir kenâra öldürür dir
O demde Ḥażret-i Mûsâ görür dir

5494. Niçün öldüresin sen bî-günâhı
Seni dutmaz mı ṣanduñ anuñ âhı

5495. Didümdi fiʿlüme ṣabr idemezsin
Senüñle ḳavlümizi güdemezsin

Ḳāle in seʾeltüke ʿan şeyʾin baʿdehâ felâ tüṣâḥibnî ḳad belaġte***

5496. Dimiş Mûsâ ẖaṭâmı ʿafve irgir **[199[b] BL]**
Bu vażʿımdan ben oldım şimdi dilgîr

---

* Fe'nṭaleḳā: Fe'in ṭaleḳḳā **(BL)** // "Bunun üzerine yürüdüler, nihâyet gemiye bindikleri zaman o (Hızır), gemiyi deldi." (el-Kehf 18/71)

** "(Hızır): Ben sana benimle berâberliğe sabredemezsin demedim mi, dedi." (el-Kehf 18/72)

*** "Mûsâ: Eğer, dedi, bundan sonra sana bir şey sorarsam artık bana akadaşlık etme. Hakikaten [benim tarafımdan mazeretin sonuna] ulaştın." (el-Kehf 18/76)

Ḥattâ iẕâ eteyâ ehle ḳaryetini's-teṭʿamâ ehlehâ fe'ebev en yuḍayyifûhümâ*

5497. İkisi anlaruñ bir kûya irer
O kûy ehlünden anlar yeygü diler

5498. Ḳonuḳ aluñ bizi dirler olara
Olar hîç ḥürmet itmemiş bulara

Fevecedâ fîhâ cidâren** **[143ᵇ İÜ]**

5499. Ḫıżır ol kûyda yıḳıḳ buldı dîvâr
Dimiş Mûsâ'ya ṣu getür yüri var

5500. Çamur ḳarup Mûsâ dîvârı yapar
Mûsâ deyüp bunı Ḫıżr üzre baḳar

Lev şi'te le'tteḫaẕte ʿaleyhi ecren***

5501. Cidârı çünki yapduñ dile ücret
Ṭaʿâm getür yeyelüm ola minnet

5502. Ḫıżır dimiş zamânıdur firâḳuñ
Göñülden çıḳmaya dir iştiyâḳuñ

Hâẕâ firâḳu beynî ve beynike se'ünebbi'üke bi-te'vîli mâlem testeṭıʿ ʿaleyhi ṣabren****

5503. Mûsâ'ya didi Ḫıżır ayrılıḳdur
Ki ṣaġluġıñ ṣoñunda ṣayrulıḳdur

5504. Benüm fiʿlüme kimse ṣabr idemez
Me'âlin Ḥaḳ'dan artıḳ kimse bilmez

5505. Mûsâ dimiş ki ayrılma zamânı
Beyân eyle bize bu ḥasb-i ḥâli

---

* "Nihâyet bir köy halkına varıp onlardan yiyecek istediler. Ancak köy halkı onları misâfir etmekten kaçındı." (el-Kehf 18/77)

** "Derken orada yıkılmak üzere bulunan bir duvarla karşılaştılar." (el-Kehf 18/77)

5500 ḳarup: ḳazup **(BL)** // Ḫıżr: Ḫıżr'a **(İÜ)**

*** "Dileseydin elbet buna karşı bir ücret alırdın." (el-Kehf 18/77)

**** **BL**'de "se'ünebbi'üke" yok. testeṭıʿ: tesṭıʿ **(BL)** // "(Hızır) şöyle dedi: İşte bu, benimle senin aramızın ayrılmasıdır. Şimdi sana sabredemediğin şeylerin içyüzünü haber vereceğim." (el-Kehf 18/78)

Emme's-sefînetü fekânet limesâkîne yaʿmelûne fi'l-baḥri fe'eredtü en eʿîbehâ*

5506. Dimiş Mûsâ'ya gemi vaṣfı budur **[200ª BL]**
Cihân sermâyesi bil yaẖşi ẖûdur

5507. O gemi bir faḳîrüñ mülkidür bil
Ki Loḳmân şehrine ilter anı yil

5508. O şehrüñ ḥâkimi ẓâlim kişidür
Ṣaġ olan gemiyi almaḳ işidür

5509. Gemiyi deldüm almaya o ẓâlim
Vara ol gemicik issine sâlim

Ve emme'l-ġulâmü fekâne ebevâhü mü'mineyni feẖaşînâ en yürhiḳahümâ ṭuġyânen**

5510. Dimiş Ḫıżır ki ḳatl olundı oġlan
O kâfir idi ṣanma ki müselmân

5511. Babası anası müslimdür anuñ
Bu sözde olmaya aṣlâ gümânuñ

5512. Dilerdi öldüreydi vâlideyni
Edâ eyledüm ol dem ben de deyni

5513. Ḫudâ emri ile öldürdüm anı
Olardan geçdi bil şer zamânı

5514. Virür Yezdân olara bir oġul yâr
Ḳoya ʿâlemde niçe nevʿa âṯâr

Ve emme'l-cidârü fekâne li-ġulâmeyni yetîmeyni fi'l-medîneti* **[144ª İÜ]**

5515. Senüñle ol cidârı yapmış idüḳ
Ki ṣâliḥ ḳomış idi anda mâl çoḳ

---

* **BL**'de "fe'eredtü"nün "dâl"ı yok. // "Gemi var ya, o, denizde çalışan yoksul kimselerindi. Onu kusurlu kılmak istedim." (el-Kehf 18/79)

** "Erkek çocuğuna gelince, onun ana-babası mü'min kimselerdi. Bunun için (çocuğun) onları azgınlığa boğmasından korktuk." (el-Kehf 18/80)

*** "Duvara gelince, şehirde iki yetim çocuğun idi." (el-Kehf 18/82)

5516. O ṣâliḥ fevt olup evlâdı ḳaldı
O dîvâr kim o ân içre yıḳıldı

5517. Eger ben yapmasam mâl ẓâhir olup
Yetîme ẓulm olup ġayrılar alup

5518. Ḫudâ emri iledür cümle işüm
Berâberdür benüm yâd u bilişüm

5519. Görüp Mûsâ'yı ḳavmi oldılar şâd **[200^{b} BL]**
Ġam-ı Mûsâ'dan onlar oldı âzâd

5520. Mûsâ Ḫıżr ile oldı on sekiz gün
Ol İsrâ'îlîler'e ḳıldı sükûn

5521. Bu ḥâlden-ṣoñra otuz yıl sekiz ay
ʿÖmür sürmiş Mûsâ dir eylegil rây

5522. Cihân bâḳī degil fânî muḥaḳḳaḳ
Çalışdı dîn yoluna Mûsâ el-ḥaḳ

5523. Ḫudâ dârü'l-cinâna ḳıldı vâṣıl
Dü cihân müzdini eyledi ḥâṣıl

5524. Duʿâ oḳuyalum rûḥına anuñ
Duʿâya iresin sevine cânuñ

Fâtiḥa*

Ḳıṣṣa-i Yûşaʿ Peyġamber ʿaleyhi's-selâm

5525. Bilüñ bu Yûşaʿ'a Nûn oġlı dindi
Ve Nûn da Şemsûn oġlıdur bilindi

5526. Ve Şemsûn Yaʿḳūb oġlıdur i yârân
Bu sözi işidenler oldı ḥayrân

5527. Mûsâ ʿammûsı oġlı Yûşaʿ'ı bil
Yûşaʿ Mûsâ yerine oldı tebdîl

5528. On iki ḫalîfesi ḳalmış idi
Yûşaʿ Mûsâ yerine durmuş-idi

---

* **BL**'de yok.

5525 Bilüñ: Bil ki **(BL)**

5529. ʿİlim bâbında Yûşaʿ fâżıl imiş
Ḳılıç yüzinde daẖı ḥâṣıl imiş

5530. Biñ ay ṣavm üzre ḳılıç ṣaldı dirler
O kâfir üzerine bilüñ erler

5531. Gice ṣubḥa degin eyler ʿibâdet
Kişi böyle ola zihî saʿâdet

5532. Resûlullâh buyurmış ümmetümde
Yûşaʿ gibi er ola himmetünde

5533. Olar da ḳılalar biñ ay ġazâlar **[201ᵃ BL; 144ᵇ İÜ]**
Şevâb bula-y-ıdı bay u gedâlar

5534. Gelüp Cibrîl selâm getürdi Ḥaḳ'dan
Ḥabîbüm yâ Muḥammed al sebaḳdan

5535. Ṣaḳın ġam çekme biñ aylıḳ şevâbdan
Senüñ ümmetüñe bir gice andan

5536. Şevâblı ola bil sen yâ Muḥammed
Ḳadir gicesidür ol bilgil Aḥmed

5537. Kim iḥyâ eylese ol gice bilgil
Dimiş Yûşaʿ şevâbun anda bulġıl

5538. Ḥaḳ'uñ iḥsânına ḥamd eyleyelüm
Yûşaʿ ʿadlin biraz-dem söyleyelüm

5539. Dimişler Yûşaʿ'a yâd erle ʿavrat
Bir evde biri birin ḳıldı daʿvet

5540. Girüp Yûşaʿ görür evde yaturlar
İkisin bile ḳılıçla ururlar

5541. Olaruñ meyyitin ata sürüdür
Bileler ẖalḳ şecâʿatüñ eridür

5542. Müdâm ġazâ içün ata binerdi
Ele girdükde kâfiri ḳırardı

5543. O ḳavm içinde Tevrât oḳudurdı
Mûsâ şerîʿati üzre yürürdi

5534 sebaḳdan: şebaḳdan **(BL)**

5544. Dinür bir kerre kâfir Yûşaʿ'ı ṣır
Ne ola buña deyu ṣordılar sır

5545. Dimiş ḳavmine ʿiṣyân kimden oldı
Gelüp dir bir yigit-kim benden oldı

5546. Dimiş ol kimse içün n'eylemiş bu
Dimişler anuñ içün budur uġru

5547. Bu yüz dirhem gümüş uġrılamış dir
O Mûsâ şerʿi üzre yaḳ dimiş dir

5548. Yaḳuban anı dir ata binerler **[201ᵇ BL]**
O ân içre o küffâra irerler

5549. Ḳırarlar kâfiri ġālib olurlar
Ġazâ itmeklikle ṭâlib olurlar

5550. Benî İsrâ'îl içre ḳaḥṭ irişmiş
Yûşaʿ ol ḫalḳ içine vaʿẓa çıḳmış

5551. Günâh iden kişi disün günâhın
Bu ḫalḳuñ ol kişi almasun âhın

5552. Bu ḳaḥṭ bil ol günâhuñ nekbetidür
Ucuzlıḳ ol Ḫudâ'nuñ niʿmetidür

5553. Zinâ itdüm dimiş bir kimse gelmiş
Zinâ eyledügi ol işi dimiş

5554. Şerîʿat emri üzre ṭaşlamışlar **[145ᵃ İÜ]**
Ḫudâ buyurduġunı işlemişler

5555. Ḫudâ refʿ eylemiş ol ḳızlığı dir
Ḳoma şerʿüñ yolını elden iy pîr

5556. Var imiş dört biñ ü dört yüz ʿâlim
Benî İsrâ'îl içre cümle sâlim

5557. Yûşaʿ peyġamber imiş anlar içre
Virürmiş ehl-i ʿilm olana ḥücre

5544 deyu: dir **(İÜ)**

5548 Yaḳuban: Yaḳup **(BL)**

5556 dört biñ ü dört yüz: dört biñ dört yüz **(BL)**

5558. Mûsâ'dan-ṣoñra yetmiş dört bölük dir
Benî İsrâ'îl içre oldı dinür

5559. Birer meẕheb dutar her biri anuñ
ʿAcâ'ibdür taġayyüri zamânuñ

5560. Ṣavaş düşer olaruñ arasına
Niçesin iltdiler dinildi sine

5561. Ḫudâ Dâvûd'ı dir ḳıldı ḫalîfe
Meded irgüre emriyle żaʿîfe

5562. Gelüpdür Mûsâ'dan Dâvûd gelince
Ve yüz yigirmi peyġamber ṣayınca

Ḳıṣṣa-i Şuʿayb Peyġamber ʿaleyhi's-selâm [202ᵃ BL]

5563. Şuʿayb dindi Ṣâliḥ peyġamber
Ḳızı oġullarından dinilür er

5564. Didi Ṣâliḥ'den Şuʿayb'e irince
Biñ üç yüzden yigirmi beş olınca

5565. Anası Lûṭ peyġamber ḳızından
Beyân olur müfessirler sözünden

5566. Bu maʿnî bil ki Ḳur'ân'da bulundı
Şuʿayb kâfirlere ḳardaş añıldı

Ve ilâ Medyene eḫâhüm Şuʿayben*

5567. Buyurmış bunı dirler İbn ʿAbbâs
Yemenîler içinde söylemiş nâs

5568. Luġatde ḳoñşıya aḫî dimişler
Ve Türkî dilde nâm ḳardaş ḳomışlar

5569. Bu sözler kâfire ḫoş gele dinmiş
Resûlullâh bunı böyle buyurmış

5558 içre: içün **(İÜ)**

5559 ʿAcâ'ibdür: ʿAcâyibdür **(BL)**

* "Medyen'e de kardeşleri Şuayb'i (gönderdik)." (Hûd 11/84)

5568 aḫî: aḫû **(İÜ)** // ḳomışlar: dimişler **(BL)**

Leḳad câʾeküm resûlün min enfüsiküm*

5570. İ küffâr ben size peyġamber oldum
Dimek üzre murâdı böyle buldum

5571. O küffâr dilleri dir nerm olalar
Giderüp küfri İslâm'ı bulalar

5572. Medîne ḳavmi İbrâhîm dînin **[145ᵇ İÜ]**
O ʿâdet üzre baġladılar âyîn

5573. Ki ṣoñra başlamışlar iẖtilâle
Dinür ol demde düşmişler ḍalâle

5574. Şuʿayb anları yıġmış iẖtilâlden
Ṣaḳınmış anları cümle belâdan

5575. Ḫudâ'dan ḳorḳıñuz itmeñ fesâdı **[202ᵇ BL]**
Size ḳahr eylemeye ta ki Hâdî

5576. Bizi yıġma dimişler fiʿlimüzden
Ki biz dönüp dururuz bil o dînden

5577. Buluruz biz de bir Tañrı dimişler
Deyelüm ḥâşâ biz herze yimişler

5578. Olar kâfir olup büte ṭaparlar
Ḳoyup cennâtı dûzaẖa ṣaparlar

5579. Şuʿayb daʿvetde ʿâciz oldı dindi
Olaruñ küfr ü ʿinâdı bilindi

5580. Olara beş yıl itmiş dir naṣîḥat
Müdâmî eylemiş dir dîne daʿvet

5581. Melûl olmış Şuʿayb kâr itmemiş söz
Durur gözlerine dir nân ile duz

5582. Ḳıbel-i Ḥaḳ'dan irdi dindi Cibrîl
Olara Ḥaḳ ʿaẕâb virmekdedür bil

---

* "Andolsun size kendinizden bir peygamber gelmiştir..." (et-Tevbe 9/128)

5577 Buluruz: Bilürüz **(İÜ)**

5582 irdi: indi **(İÜ)**

Ḳālû yâ Şuʿaybü e ṣalʾâtüke*

5583. Dimiş küffâr Şuʿayb'e bunca ṭâʿat
Gice gündüz idersin sen ʿibâdet

5584. Bizi inana mı dirsin saña sen
Yüri çıḳ aramızdan ṣaġ u esen

5585. Bize aḥkâmı sen ḳandan getürdiñ
Bu sözi kes ki sen kendüñ yitürdiñ

Ḳālû yâ Şuʿaybü mâ nefḳahü keṯîren**

5586. Dimişler bir ḳocasın hem ḫıṣımsın
Bizüm ile dîn ucından ḫaṣımsın

5587. Yüri ṭap söyle bize sen yalanı
Seni ṭaş ile depelerüz ânî

5588. Şuʿayb el açuban itmiş duʿâyı **[203ᵃ BL]**
Ḫudâ emr itmiş anlara belâyı

5589. Ḫaber virür Şuʿayb'e Cebre'îl bil
ʿAẕâb taḳrîrini şerḥ itmede dil

5590. Tevâbiʿüñ çıḳar bunlar içinden
Çeker ʿaẕâbların bunlar ṣuçundan

5591. Şuʿayb almış dinür biñ yedi yüz er **[146ᵃ İÜ]**
Çıḳup ortalarından yapdılar der

5592. Olar gitdügine küffâr güler dir
Yürüñ ṣaḥrâlara bengîler dir

5593. Buyurmış Cebre'îl'e Ḥaḳ nidâyı
Seḥer vaḳtinde çıḳarmış ṣadâyı

5594. Helâk olur işitdükde o küffâr
O dem ile ṭaġılmış küfri bâzâr

---

* "Dediler ki: Ey Şuayb! Namazın mı [emrediyor?]" (Hûd 11/87)

** nefḳahü: nefaḳatü **(BL)**// "Dediler ki: Ey Şuayb! [Söylediklerinin] çoğunu anlamıyoruz…" (Hûd 11/91)

5591 ortalarından: üzerlerinden **(İÜ)**

5592 bengîler: bebek kiler **(BL)**

5595. Şuʿayb dimiş İlâhâ ḳanda varam
Buyurılmış varup ḳıl yine ârâm

5596. Îmânsız gitdi ol küffâr tamâmı
Yerine vardı yine ẖâṣ u ʿâmı

5597. Ḍalâletleri içün aġlamış dir
Olur aʿmâ baña itmekle ol pîr

5598. Ḥayâtda oldı dinmiş daẖı on yıl
Şuʿayb daẖı fevt olmış anı bil

5599. Sebeb olur cihânda ḳonsa âṯâr
Duʿâya ẖarc ide gör her ne kim var

5600. Burada oḳıya Fâtiḥa her kim
Aña direm cihân dârında müslim

Ḳıṣṣa-i Yûnus Peyġamber ʿaleyhi's-selâm

5601. Yûnus'ı dindi Hûd oġullarından
Diken arıtdı ol dînüñ yolundan

5602. Ṯemûd ḳavmine virmiş anı Sulṭân **[203ᵇ BL]**
Bilür neyi neye gerek o Deyyân

5603. İder ḳırḳ yıl oları dîne daʿvet
Kelâmına olar ḳılmadı raġbet

5604. Dimişler pâre pâre olavuz biz
Ki söz te'ṯîrin itdürmeyesüz siz

5605. Dinür Yûnus olardan oldı nevmîd
O bildi fâ'ide ḳılmadı te'kîd

İẕ ḳāle liḳavmihi elâ tetteḳūn. Etüdʿûne baʿlen*

5606. Dimiş Yûnus ṭap Allâh'a ḳo putı
Cehennemde yaḳarlar size otı

5601 dindi: didi **(İÜ)**

5605 olardan: olardı **(İÜ)** // fâ'ide: fâyide **(BL)**

* "Milletine: (Allâh'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Ba'l'e mi taparsınız? dedi." (es-Sâffât 37/124-125)

5607. Size rızḳ virici Rezzâḳ'ı gözleñ
Döküp göz yaşını aġlayup iñleñ

5608. Muḥâl olmış olara söz geçürmek
Olar ḥaḳḳında çekmiş muḥkem emek

5609. Üşenmiş eylemiş dir bed-duʿâyı
Ḫudâ maḳbûle irgürmiş ṣenâyı

5610. ʿAẕâb virmek buyurmış dindi Cebbâr **[146[b] İÜ]**
Çıḳar dimeksüzin Yûnus'a Ḳahhâr

5611. Çıḳuban kendü gitmiş ilerüye
Dönüben baḳmamış dindi girüye

Ve Ẕennûni iẕ ẕehebe müġāḍıben*

5612. Yûnus'ı yutdurur balıġa Ġaffâr
Bilür mâhiyyetini yine Cebbâr

5613. Su'âldür Yûnus'ı yutdurduġına
Cevâb bu ki o Ḥaḳḳ'uñ buyruġına

5614. Tevaḳḳuf itmeyüp fużûli çıḳmış
O ḳavmi arasından naḳl olunmış

5615. Benümle olan ile olurum ben **[204[a] BL]**
Dimiş Cebbâr-ı ʿâlem bilesin sen

5616. Benüm buyruġıma ṣabr itmedi ol
Balıḳ ḳarnında açdım ben aña yol

Feẓanne en len naḳdire ʿaleyhi fenâdâ fi'ẓ-ẓulümât**

5617. Yûnus ḳavminden ayrılduḳda ol ḳavm
Melûl olmışlar imiş bundan aḳdem

5618. ʿİtâb Yûnus'a olmış bunuñ içün
Bilür ḥikmetüni taḥḳīḳ o Bî-çûn

5608 Muḥâl: Maḥâl **(BL)**

* "Zünnûn'u da (Yûnus'u da) [zikret]. O öfkeli bir halde geçip gitmişti…" (el-Enbiyâ 21/87)

5612 **İÜ**'de "Ġaffâr" ile "Cebbâr" yer değiştirmiş.

** naḳdire: yaḳdire **(BL)** // "Bizim kendisini aslâ sıkıştırmayacağımızı zannetmişti. Nihâyet karanlıklar içinde niyâz etti…" (el-Enbiyâ 21/87)

5619. Yûnus deryâ kenârına gelür dir
Gemiye binmege eyledi tedbîr

5620. Girüp gemiye gitdiler dir üç gün
İder dördünci gün furtuna sükûn

5621. Belürdi baḥruñ içre dindi balıḳ
Ne ḥâle gönderüpdür diñle H̱âlıḳ

5622. Hücûm eyler gemi üstine balıḳ
Bunı itdüricidürür o H̱âlıḳ

5623. Hücûm eyler gemi üstine mâhî
Meger emr eylemişdür pâdişâhı

5624. Gemi ehli kemâl-i ḫavfe düşmüş
Biri birisi ile dir danışmış

5625. Günehkâr kim var ise anı ister
Yûnus dir ben günehkârı da göster

5626. Dimişler sen ulumuzsın olur mı
Balıḳ ḥamlesine kimse durur mı

5627. Gemi ḫalḳı birer birer görünüñ
Kime ḥamle iderse anı virüñ

5628. Varur bir bir balıḳ baḳmaz olara
Yûnus daḫı varur ṣoñra kenâra

5629. Yûnus vardıḳda balıḳ aġzın açar **[204[b] BL]**
Dehen-i balıġa Yûnus da ḳaçar

Fe'l-teḳamehü'l-ḥûtu ve hüve mülîm* **[147[a] İÜ]**

5630. Melâmet eylemiş kendüyi Yûnus
Balıḳla ḳarnı içre oldı me'nûs

5620 **BL**'de "dir" yok. // sükûn: sukün **(BL)**

5621 **İÜ**'de ikinci mısrâ "Bunı itdüricidürür o H̱âlıḳ" şeklinde.

5622 balıḳ: mâhî **(İÜ)** // İkinci mısrâ **İÜ**'de "Meger emr eylemişdür pâdişâhı" şeklinde.

5627 ḥamle iderse: ḥaml ider ise **(İÜ)**

* "(Yûnus) kendini kınayıp dururken onu bir balık yuttu." (es-Sâffât 37/142)

5631. Dimiş Yûnus'a balıḳ olġıl âgâh
Seni ṣaḳla buyurdı bana Allâh

5632. Neremde durmaḳ istersiñ gör imdi
Ki ḳalbim cümleden pâkdür dur imdi

5633. Naẓargâh-ı Ḫudâ'dur bil anı sen
Didiler bu kelâma cümle aḥsen

5634. Oradan dâ'imâ tesbîḥ iderem
Rıżâ-yı Ḥaḳḳ'ı ben anda güderem

5635. Göñül bu demde secdegâhuñ olsun
Senüñ eẕkâruñ ile sîne dolsun

5636. Ne müzdi bildi mâhî ne günâhı
Bilür birdür muḥaḳḳaḳ ol İlâh'ı

5637. Göñül Ḥaḳḳ'uñ naẓargâhıdur añlar
Günâh işleyici insânı ṭañlar

Fenâdâ fi'ẓ-ẓulümâti*

5638. Ḫiṭâb ḳılmış dinür Yûnus'a Cebbâr
Çehâr ḳarañlıġunda didi Ġaffâr

5639. Ḳodum ben seni iy Yûnus bilesin
Benüm ʿibretüme şâkir olasın

5640. Biri günâh ḳarañlığıdur anuñ
Biri deryâ ḳarañlığı bil anuñ

5641. Biri balıḳ ḳarañusı bil anı
Biri ḳarnında ki olduñ nihânı

5642. Durur ḳırḳ gün balıḳ ḳarnında Yûnus **[205ᵃ BL]**
Olur ol emr ile ol ḥâle me'nûs

5634 dâ'imâ: dâyimâ **(BL)**

* "Nihâyet karanlıklar içinde niyâz etti…" (el-Enbiyâ 21/87)

5638 ḳarañlıġunda: ḳarañlıḳda **(BL)** // Ġaffâr: Cebbâr **(İÜ)**

5640 ḳarañlığı bil anuñ: ḳarañlığını bilüñ **(İÜ)**

5643. O balıḳ yememiş ü içmemiş ṣu
Ve açıḳ dutmış aġzın diñle yâ hû

5644. Ḥareket itmeyüp bir yerde durur
Balıḳ ḳarnında Yûnus tesbîḥ oḳur

Felev lâ ennehu kâne mine'l-müsebbiḥîn*

5645. Yûnus tesbîḥ oḳumasaydı el-Ḥaḳ
Balıḳ ḳarnında ḳalay-ıdı muṭlaḳ

5646. Su'âldür balıġa yutdurdı anı
Ṣaḳındı ġayrı ḥayvânâtdan anı

5647. Cevâb yazmış ki deryâda balıḳlar
Niyâz ider Ḥaḳḳ'a az ile çoḳlar

5648. Devâ bulur müdâmî ẖasta insân **[147[b] İÜ]**
Balıḳlar ẖastası bulmadı dermân

5649. İlâhâ bize de dermân irişdür
Ki ṣayruları ṣıḥḥate yetişdür

5650. Dimiş balıḳlara Yezdân bilesiz
Ḳalup tesbîḥden ẖasta olasız

5651. Yûnus yutduġı balıġı ḳoḳulañ
Varup o balıġı ziyâret eyleñ

5652. Sizüñ ẖastañuza ol ola dermân
O marżâlar o dem ḳurtaralar cân

Nükte

5653. Yûnus balıġa ḳırḳ gün oldı mihmân
O balıḳ ẖastasına oldı dermân

5654. Ḳıyâmet günine dek nâmı ḳaldı
O balıḳ eyü aʿmâli ḳazandı

---

* **BL**'de "kâne" yok. // "Eğer Allâh'ı tesbîh edenlerden olmasaydı…" (es-Sâffât 37/143)

5645 el-Ḥaḳ: dir Ḥaḳ **(İÜ)**

5646 ḥayvânâtdan: ḥayvânından **(İÜ)**

5655. İ mü'min sen de Tañrı ẕikrin eyle **205[b] BL**
Nebîler ḳıṣṣasını durma söyle

5656. Umarum ola tiryâk-i ʿibâdet
Günâh zehrin ala iy ehl-i sünnet

5657. Dimişler ḥikmetünden bir niçeler
Balıḳ Yûnus'ı yutduġını söyler

5658. Müsebbiḥ mâhîler dimişler iy Ḥaḳ
Ki insân tesbîḥin işitse ḳulaḳ

5659. Ḫudâ diledi göstere olara
Yûnus tesbîḥini Raḥmân bulara

5660. Ġam içre ġuṣṣada zindânda tesbîḥ
Bile mâhîler anı dinmiş iy şeyḫ

5661. Nice tesbîḥ ider insân bilesiz
İ mâhîler ki cümle işidesiz

5662. Yûnus ol deñlü tesbîḥ eylemiş dir
Baḥr maḫlûḳı cümle diñlemiş dir

Fenebeẕnâhu bi'lʿarâ'i ve hüve saḳīm*

5663. Dinür ḳırḳıncı gün ikindi vaḳti
Balıḳ Yûnus'ı ḳuruya bıraḳdı

5664. Ḫudâ emri ile oldı bu işler
Ḳabaḳ emr-ile tîz bitdi dimişler

5665. Virür yapraḳ ḳabaḳ aʿlâ irişür
Żaʿîf Yûnus anuñ içün dürişür

5666. Çaġa et olmış imiş gevdesi yâr
Ḳabaḳ yapraġını cismine ṣarar

5667. Yatur ḳırḳ gün ḳabaġuñ gölgesinde **[148[a] İÜ]**
Ġıdâ ider ḳabaġun kendüsinde

5660 şeyḫ: sîḫ **(İÜ)**

* "Hâlsiz bir vaziyette kendisini dışarı çıkardık." (es-Sâffât 37/145)

5668. Buyurmış Ḥaḳ Teʿâlâ yirüñe var
Senüñ-çün ġuṣṣada ḳavm eylüge var

5669. Ḳabîlesine dir Yûnus ḳavuşur **[206ᵃ BL]**
O ḳavme didiler ʿaẕâb irişür

5670. İner gökden bulut gibi bir ot dir
Olara oldı böyle emr-i taḳdîr

5671. Ol ot başları üzeründe durur
O ḳabîle dinür üç bölük olur

5672. Çıḳar ṣaḥrâya cümle er u ʿavrat
Ḳocalarla yigitler ehl-i miḥnet

5673. Açarlar başların nâliş idüben
O cümle gözlerini yaş idüben

5674. İnanduḳ iy Kerîmâ tevbe olsun
Saña kim ki inanmaz oda yansun

5675. Yûnus'ı artıḳ üşendürmeyelüm
Seni iy Ḳādir Allâh birleyelüm

5676. Bizüm ʿiṣyânımuz setr eyle Settâr
Bu âteş eyledi cânımıza kâr

5677. Bu ḥayvânlar yüzi ṣuyına ʿafv it
Kemâl-ile irişdi bize te'kîd

5678. Deyüben aġlaşurlar zârı zârı
Teraḥḥüm eylemiş ol demde Bârî

5679. ʿAẕâbı refʿ ider ol demde Raḥmân
Maḥallinde irer anlara dermân

5680. Ḳabûl olur olarıñ tevbesi çün
Olara dindi ʿîd olmuşdı ol gün

5671 ot: od **(İÜ)**
5676 âteş: iş **(İÜ)**
5677 Kemâl-ile: Kemâliñe **(İÜ)**

Felevlâ kânet ḳaryetün âmenet fenefeʿahâ îmânühâ illâ ḳavme Yûnus*

5681. Yûnus ḳavmine Ḥaḳ îmân müyesser
İdüp müslim olurlar ʿavrat ü er

5682. Ṭaleb eyledi Yûnus'ı o ḳavmi
Bize bildirsün ol secdeyi ṣavmi

5683. Deyu ḳılmış taẓarruʿ Ḥaḳḳ'a anlar **[206^{b} BL]**
Yûnus'ı cân u dil ile dilerler

5684. Yûnus Ḥaḳ emriyle anlara geldi
O cümle ḳavmi anı ḳarşuladı

5685. Getürmişler anı iʿzâzla şehre
Ṣadâ dolmış bu iş dir berr u baḥre

5686. Olur ol ḳavm tamâmen şâd u ḫurrem
Bir olmaz bu cihânda bil ki her dem

5687. Durur Yûnus otuz yıl içlerinde **[148^{b} İÜ]**
Bile olurdı dâ'im güçlerinde

5688. Şerîʿat râhını açmış olara
Cihân hîç ḳalmadı bil ululara

5689. Cihânı terk idüp Yûnus beḳāya
İdüp rıḥlet sezâ olur duʿâya

5690. Duʿâ ile ḫatm bulsun ḥikâyet
Duʿâ itmek gidişte oldı ʿâdet

Fâtiḥa**

Ḳıṣṣa-i Eyyûb Peyġamber ʿaleyhi's-selâm

5691. Bu Eyyûb peyġamber ola ezber
Ki Yaʿḳūb'ıñ oġullarından ol er

---

* illâ ḳavme: el-ḳavmü **(BL)** // "Yûnus'un kavmi müstesnâ, (halkını yok ettiğimiz ülkelerden) herhangi bir ülke halkı, keşke (kendilerine azâb gelmeden) îmân etse de bu îmânları kendilerine fayda verseydi." (Yûnus 10/98)

5685 berr u baḥre: baḥr u berre **(İÜ)**

5687 dâ'im: dâyim **(BL)**

** **BL**'de yok.

5692. Yemenî idi vü Hûd aṣlı idi
Ziyâde zâhid u hem mâllı idi

5693. Yimek yimezdi aç doyurmayınca
Yetîm olanları geyürmeyince

5694. Feriştehler ʿibâdâtını görmiş
Kemâl-i ḳudretinden böyle ḳılmış

5695. Mâlı vü davâr u evlâdı çoḳdur
Anuñ aḳrânı kimse daẖı yoḳdur

5696. H̱udâ dimiş ki ẓannıñuz olanı
Elünden alayım görüñüz anı

5697. Didi vü virdi dir aña belâyı **[207ᵃ BL]**
Deñer Ḥaḳ derde düşen mübtelâyı

5698. O derdde olmadı fâriġ H̱udâ'dan
Ferişteh bulmadı eṣer cüdâdan

5699. Dimiş Eyyûb belâya lâyıḳ idüm
Anuñ üçün bu derdi bende buldum

5700. Bu sözi H̱âlıḳ'a ẖoş gelmedi dir
Belâya düşdi anuñ içün ol pîr

5701. Belâ vechini böyle de dimişler
Maḥallinde ḥikâyet eylemişler

5702. Dimişler saña Yezdân virdi niʿmet
Kemâli ile bilgil itdi ʿizzet

5703. Dimiş dir ben de iderüm ʿibâdet
İşüm gücüm müdâmî aña ṭâʿat

5704. Bu söz Tañrı'ya ẖoş gelmemiş iy cân
Belâ irişdi dir sen buña inan

5705. Olur emvâli żâyiʿ daẖı evlâd
Ve ḳırḳ süri ḳoyunın aldı dir bâd

5691 oġullarından: oġullarındandur **(BL)**
5695 davâr u: davârı **(İÜ)**
5702 itdi: imdi **(İÜ)**

5706. Ki her sürüsi ḳırḳ biñ ḳoyun imiş **[149ᵃ İÜ]**
Olaruñ cümlesini dir sel almış

5707. Dinür miḥrâbda Eyyûb otururken
Ḳoyun helâkini dir niçe çoban

5708. Ḫaber virmeseñüz de ḳırılurdı
Viren aldı deyu secdeye vardı

5709. Dimişler cift deve cümlesi yandı
Dimiş ol virdi idi yine aldı

5710. ʿİbâdetine yine oldı meşġūl
Ḫudâ emründe olmaḳlıḳ gerek ḳul

5711. Dimiş anbarcı bit gendüme üşdi
Yanup ol cümle terke dutuşdı

5712. Dimiş ki kendüme de üşecekdür **[207ᵇ BL]**
Ne kim yazıldı bu ser görecekdür

5713. Dimiş el baġlamış ṭâʿat içün ol
Görür eylük yavuzlıḳ bay u yoẖsul

5714. Yeñi ekini yil çaldı dimişler
Emr anuñ Ḫudâ bildügin işler

5715. Deyüp ol demde dir oḳurdı evrâd
Bu çoḳlıḳdan Ḫudâ eyledi âzâd

5716. Evine ot düşüp eṣḳālı yanmış
Ḫudâ'ya ḥamd ile secdeye varmış

5717. Ḫazînesinde zer sîm her ne kim var
O cümle ṭaş olur dir eyle efkâr

5718. Gidüp ḳurtulmışuz dir eyü olmış
Ḫudâ'nuñ emri dir yerini bulmış

5707 helâkini: yaylaḳını **(BL)**

5712 **İÜ**'de "üşdi" kelimesi derkenâr olarak kayıtlı. Mısrâ içinde "düşdi" yazıyor.

5716 ot: od **(İÜ)**

5717 zer sîm: zer u sîm **(İÜ)**

5718 Gidüp: Görüp **(İÜ)**

5719. Dinür dört oġlı üç ḳızı var imiş
Olar dir ẖ̆ocada oḳurlar imiş

5720. Muʿallim-ẖâne yıḳılmış dinildi
Oġul ḳız ḳalup altında dir öldi

5721. Muʿallim dir ẖaber virdükde aña
Bükâ eylemeyüp ṣabr itdi buña

5722. Naṣîḥat eyledi ẖâtûnına dir
İrişür her ne ise emr-i taḳdîr

5723. Bu vâḳıʿât yedişer günde oldı
Yedi gün içre dir burnı tamurdı

5724. ʿİbâdet üzre geçdi güni dinmiş
Beden şişmek ile baş oldı bilmiş

5725. Ve şişmiş gevdesi cümleden anuñ
ʿİbâdet idememiş siz inanuñ

5726. Müdâm tesbîḥ idermiş Ḥaḳḳ'a şâkir
Dili her demde oldı dindi ẕâkir

5727. Döşege düşüben dört yıl yatur dir **[208ᵃ BL; 149ᵇ İÜ]**
Teninden ḳurd düşe yine getür dir

5728. Olan dostları yüz çevirmiş andan
Kimesne gelmemiş iḥsân yüzinden

5729. Ve hem menkûḥası üç dindi anuñ
İkisi boşanur ol bî-vefânuñ

5730. Raḥîme durup aña ḳulluḳ itdi
Ev düzetmek ḥaḳḳını özge gütdi

5731. O Yûsuf peyġamber ḳızlarından
H̱udâ şâkir ola deyelüm andan

5724 Beden: Yeri **(İÜ)**
5728 yüzinden: gözinden **(İÜ)**
5729 Ve hem: Anuñ **(İÜ)**
5730 Ev: O **(BL)**

5732. Dimiş döndürmezem senden yüzümi
Senüñ ḫıdmetiñe ḳodum özümi

5733. Ki niʿmetüñde bile ḥâżır idüm
Saʿâdetüñ günine nâẓır idüm

5734. Bugün miḥnet güninde bil i yoldaş
Ṣadâḳat üzre ḫidmetdedürür baş

5735. Müdâm Eyyûb'a dermâna çaluşır
Anuñ ḫıdmetine dâ'im duruşur

5736. Dinür ki on sekiz yıl şöyle ḳalmış
Teninde laḥmi cümleten dökülmiş

5737. Yimiş ḳurtlar etini bilüñ anuñ
Muḳarrer ḥâli yoḳdurur zamânuñ

5738. Ḳovarlar durduġı köy ḫalḳı anı
İki şâkirdi gelür gör zamânı

5739. Ḳoyup bir zenbile dir götürürler
Anı bir ġayri köye yitürürler

5740. Raḥîme aġladı dir muḥkem anda
Ḳanı ol gün ki ʿizzetle cihânda

5741. ʿAzîz olup iderdük beẕl-i niʿmet
Virildi bâda dir ol cümle devlet

5742. Ḳovarlar-idi köye dek oları **[208^{b} BL]**
Bu devrân gör nice eyler buları

5743. O şâkirdler daḫı ʿâciz olurlar
Beyâbân içre bir gölge bulurlar

5744. O gölge içre ḳoyuban giderler
Raḥîme ile Eyyûb gör n'iderler

5745. Dimiş Eyyûb'a senden dönmeye yüz
Meger ḫıdmet iderken yumıla göz

5735 dâ'im: dâyim **(BL)**

5737 ḳurtlar: ḳurdlar **(İÜ)** // yoḳdurur zamânuñ: yoḳdur rûzigâruñ: **(İÜ)**

5743 şâkirdler: şâkirdleri **(İÜ)**; olurlar: olur **(İÜ)** // bulurlar: yapılur **(İÜ)**

5746. Varup köylülerüñ işin görürdi
Ol Eyyûb'a nafaḳa getürirdi

5747. Aṣıldan aydını gör ẖâtûnı sen
Eyü ẖûlı olur bil nesl-i aḥsen

5748. Dinür iş bulamadı Raḥme bir gün **[150ᵃ İÜ]**
Yüreginde bu iş dir oldı dügün

5749. Ḫudâyâ Eyyûb açdur sen bilürsin
Yilerüm yil gibi durmam bilürsin

5750. Ne ḥâl ile varam dir ki elüm boş
İder ġayret ḥamiyyet sîneden cûş

5751. Bilür bir münʿime ẖâtûn var idi
Varup ol ẖâtûna Raḥme de didi

5752. Bugün ẖastam içün baña ṭaʿâm vir
Geleyim ẖidmetüñe çîn seḥer dir

5753. İşüm yoḳ bir bölük ṣaçuñ kesüp vir
Vireyüm ben de saña yeycek dir

5754. Meger ṣaçın teberrüken dilerdi
Yâẖûd bûyını dâ'im yiyler idi

5755. Ya ʿâriyeti ṣaç ideydi kendi
O Yûsuf neslinüñ ṣaçın begendi

5756. Dimiş ẖastam o ṣaçıma yapışur
Ṭayanmaġa ṣaçum ile duruşur

5757. Ṣaçumıñ bu bölügin sever erüm **[209ᵃ BL]**
Beni neye irürdi gör ki yolum

5758. Deyu aġladı dir Raḥme ziyâde
Ṭaʿâm virmez özi varmış ʿinâde

5759. Ki Raḥme eylemiş envâʿ-ı minnet
O Raḥme'yi esirgemez o ʿavrat

5747 aydını: ideni **(BL)**

5754 dâ'im: dâyim **(BL)**

5756 Ṭayanmaġa: Dayanmaġa **(İÜ)**

5760. Dilemiş tehî gide ḫastasına
Cefâ vü derd ile pür dindi sîne

5761. Tehî varmaġı görmemiş sezâ ol
Ṣaçın virdükde şeyṭân buldı dir yol

5762. Girür insân şekline o İblîs
Varup Eyyûb'a söyler ehl-i telbîs

5763. Dutuldı er ile ʿavraduñı bil
Ṣaçını kesdiler hep bildiler il

5764. Bu sözi ki o şeyṭân anda didi
İşidüp dertlü Eyyûb iñiledi

Ennî messeniye'ḍ-ḍurru ve ente erḥamü'r-râḥimîn*

5765. Ṣabr itdüm İlâhâ her belâya
Ṣabrsızlıḳ irişdi mübtelâya

5766. Ben işitmekden ise bu kelâmı
Saña teslîme âsân idi cânı

5767. Gele Raḥme uram dir yüz degenek
Anuñla ḳurtulabilsün hemân tek

5768. Meger ol iki şâkird ḥâżır imiş **[150ᵇ İÜ]**
Bu telbîsi o şeyṭân anda dimiş

5769. Günâh ehli degil imişse Eyyûb
Bu işler ile olmazdı o maʿyûb

5770. Deyu söyler orada ol iki er
Cihânda eyü yavuz görmede ser

5771. Olardan ʿâr idüben iñledi dir **[209ᵇ BL]**
Görüñ ki neye irer emr-i taḳdîr

5772. Dimişler baʿżılar cismünde ḳurtdan
İki ḳurt düşmiş aşaġa o yurtdan

---

* Ennî: İnnî **(BL)** // "Başıma bu dert geldi. Sen merhametlilerin en merhametlisisin." (el-Enbiyâ 21/83)

5767 ḳurtulabilsün hemân: ḳurtula imiş dimiş **(İÜ)**

5769 olmazdı: olmaz idi **(BL)**

5772 ḳurt: ḳurd **(İÜ)**

5773. Ki yaʿnî gevdesinden yire düşmiş
O ḳurtları alup yirine ḳomış

5774. Olar Eyyûb'ı dir muḥkem ışırmış
Cihân veceʿini dir anda görmiş

5775. Anuñ-çün iñlemiş dinildi Eyyûb
Ele gire mi âsân ḥâlde maṭlûb

5776. Gelüp Cibrîl ṣorar iñildiden ḥâl
Dimiş maʿlûm a Ḥaḳḳ'a cümle aḥvâl

5777. Bu iki ḳurt veceʿ virdi ziyâde
Dimiş ḳoduñ elüñle ḫarḳ-ı ʿâde

5778. Ḫudâ emri var iken ʿabdüñ işi
Hebâdur eylese erkek ü dişi

5779. Saña müjde ki geçdi vaḳt-i miḥnet
İrişdi yine ṣıḥḥat ile ʿizzet

Festecebnâ lehu fekeşefnâ mâ bihi min ḍurrin*

5780. Dutup Cibrîl elini ṭurdı Eyyûb
Aña gösterdi Cebre'îl âyîn üslûb

5781. Dimiş Eyyûb'e ayaġuñ yire ḳo
Yire ḳoduḳda çıḳar anda bir ṣu

5782. Nice ṣu bil anı âb-ı ḥayâtdur
Ki dertlü dillere bil ki necâtdur

Ürkuḍ bi-riclike hâẕâ muġteselün bâridün ve şerâb**

5783. Dimiş gir bu ṣuya Cibrîl aña
O Yezdân ḳudretin göstere saña

5773 ḳurtları: ḳurdları **(İÜ)**

5777 ḳurt: ḳurd **(İÜ)**

* "Biz de duâsını kabul ettik, başına gelen belâların hepsini giderdik…" (el-Enbiyâ 21/84) (Bekir Sadak meâli)

5780 ṭurdı: durdı **(İÜ)**

** Ürkuḍ: Erkaṣ **(BL)** // "Ayağını yere vur! İşte yıkanacak ve içilecek soğuk bir su (dedik.)" (Sâd 38/42)

5784. Girüp Eyyûb o ṣuya yundı dinmiş **[210ᵃ BL]**
Gidüp emrâż tamâm ṣıḥḥate irmiş

5785. İçüp ṣudan gelür ḳuvvetle beñzi
O sâʿat içre dir açıldı geñzi

5786. Gelür ol ânda dir uçmaḳ libâsı
İrişür luṭf-ile Ḥaḳḳ'uñ ʿaṭâsı

5787. Geyüp ḳuşanup Eyyûb eylemiş ḥamd **[151ᵃ İÜ]**
Ḳulaġıñda ola yârâ bular pend

5788. Çıḳup Eyyûb oturmış yüce yirde
Gelür Raḥme bulamaz dir yirinde

5789. İdüp feryâd dimiş ki ḳanı ṣayrum
Benüm żâyiʿ mi oldı bunca ḫayrüm

5790. Dimiş Eyyûb ne istersin iy ʿavrat
Erüm vardı çekerdi derd ü miḥnet

5791. Dimiş Eyyûb nice kişi idi ol
Ṣanurdım ṣaġımışsaydı seni ol

5792. O Tañrı peyġamberi idi bil
Size teşbîhe sevḳ eyledi bu dil

5793. Gele Raḥme benüm ol didügüñ gel
Yügürüp Raḥme öpmüş ayaġ u el

5794. Ḳocar Eyyûb'ı olur ḥâmid ol zen
Görür Eyyûb'da kâmil vech-i aḥsen

5795. Dimiş Cibrîl yine mekânıña var
Yine orada virür saña el kâr

5796. Gelür Eyyûb yine evi içine
Dimiş Cibrîl yıḳılan yire yine

5787 **İÜ**'de "Eyyûb" yok.

5788 **İÜ**'de "Eyyûb oturmış" kelimeleri "oturmış Eyyûb" şeklinde yazılmış. Ancak, kelimelerin altında takdim - tehir işâretleri (ج / م) var. // Raḥme: Raḥîme **(BL)**; bulamaz: bulımaz **(İÜ)**

5792 Size: Sizi **(İÜ)**

5794 Ḳocar: Ḳoḫar **(İÜ)**

5797. Varup eyle duʿâ oġullaruña
Olar ḳala yine senüñ ṣoñuña

5798. Varup eyler duʿâ Eyyûb o ḥînde
Görür evlâdını ol cümle zinde

5799. Ve cümle terke esbâb u eṣḳāl **[210ᵇ BL]**
Gelür yirine yine cümle emvâl

5800. Ṭaş olan sîm ü zer cümle cevâhir
Olur ol demde dir cümlesi ẓâhir

5801. Muṭallaḳa olan ol iki ḫâtûn
Tażarruʿ eylemiş ʿırżı ala ṣatun

5802. Nikâḥ-ı şerʿ-ile almış oları
Ki Raḥme'ye yüz aġaç ura bârî

5803. Şehâdet ḳıldı pâklıgına Cibrîl
Ḫaber viren saña şeyṭân idi bil

5804. Yüz aġaç urmaġa vardur yemînüñ
Ṣaḥîḥ bil ki Raḥîme'dür emînüñ

5805. Ki yüz buġday ṣapını eyle deste
O cümleyi alup ol demde deste

5806. Urasın Raḥme'ye bir kerre anı
Ki refʿ ola yemînüñ anda ânî

5807. Deyu taʿlîm ider Eyyûb'e Cibrîl
ʿİlim oḳı maʿârif eyle taḥṣîl

5808. Bu ḥâlden ṣaġ olur dir ḳırḳ sekiz yıl **[151ᵇ İÜ]**
Şerîʿat ögrenürler cümle ol il

5809. Ḫudâ raḥmetine vâṣıl olur dir
Bilürsin ecele olmaya tedbîr

5810. Duʿâdır lâzım olan bil gidişte
Olara irmedeyüz biz de işte

5801 ʿırżı: ʿarż **(BL)**
5807 taʿlîm: taʿẓîm **(İÜ)**

5811. Duʿâ olsun müdâmî saña ʿâdet
Refîḳuñ ola duʿâ vü ʿibâdet

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Dâvûd Nebî ʿaleyhi'ṣ-selâm

5812. Dâvûd İsrâ'îl'den nesl-i Hûd'dan
Olalar dört birâder cümle Hûd'dan

5813. Ḫudâ lâyıḳ görür Dâvûd'ı dinür **[211ᵃ BL]**
O Yezdân emriyle peyġamber olur

Yâ Dâvûdu innâ ceʿalnâke ḫalîfeten fi'l-arżi feḥküm beyne'n-nâsi bi'l-ḥaḳḳi*

5814. Buyurmış Ḥaḳ seni ḫalîfe ḳılduḳ
Ki ḫalḳ arasına sen eyle buyruḳ

5815. ʿAdâlet üzre ol uyma hevâña
Kelâm-ı Ḥaḳ işit dinildi saña

5816. Ziyâde ḳuvvet ehli idi Dâvûd
Ḫudâ ḫalḳ içre anı ḳıldı mesʿûd

5817. Ḳarındaşları ḳoyunın güderdi
O ṭaġda muttaṣıl tesbîḥ iderdi

5818. O Câlût ile ṣavaşa irince
Ḫudâ fermânı yirine gelince

5819. Dinür Câlût'a bilüñ nesl-i İmlâḳ
Virür kişiye revnaḳ ḥüsn-i aḫlâḳ

5820. Benî İsrâ'îlî'den peyġamber
Olagelmişdürür dâ'im niçe er

5821. Olar ʿaskerle dâ'im oldı manṣûr
Olupdur anlaruñ aʿdâsı maḳhûr

5812 Olalar: Olalardür **(BL)**

5813 lâyıḳ: lâiḳ **(İÜ)**

* **BL**'de "bi'l-ḥaḳḳi" yok. Âyet **İÜ**'de derkenâr olarak yazılmış. // "Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O hâlde insanlar arasında adâletle hükmet." (Sâd 38/26)

5820 dâ'im: dâyim **(BL)**

5821 dâ'im: dâyim **(BL)**

5822. Bularuñ nâṣır olmasın bil imdi
Dinür anlarda bir tâbût var idi

5823. O tâbûtıñ kerâmâtı var imiş
Muḳābele olan çeri ṣınarmış

5824. Benî İsrâ'îl'e tâbût virildi
Ḫavâṣṣı tâbûtıñ niçe görüldi

En ye'tiyekümü't-tâbûtü fîhi sekînetün min rabbiküm*

Ḥikâyet-i Tâbût

5825. Mûsâ ʿömri tamâma irdügi vaḳt **[211[b] BL]**
Tażarruʿ ḳıldı Ḥaḳḳ'a itdi minnet

5826. Benî İsrâ'îl'üñ dir düşmeni çoḳ **[152[a] İÜ]**
Muḳābeleye hîç ḳudretleri yoḳ

5827. Bular içre ḳoyasın bir kerâmet
Bula aʿdâya anuñ ile nuṣret

5828. Revâ ola anuñla dir ʿibâdet
Cemîʿi işler âsân ola ṭâʿat

5829. Dimiş Mûsâ'ya ṣandıḳ yap elüñle
Benüm adımı oḳu sen dilüñle

5830. Benüm ismüm ki ṣandıḳ içre dura
Benî İsrâ'îlî ḳuvvete ire

5831. Mûsâ altun u gümüşle ḳalaydan
Daḫı ḳurşun ile ḫarca ḳolaydan

5832. Buları cemʿ idüp eritdi dinmiş
Ve taḥta eyleyüp ṣandûġı düzmiş

5833. Ve altun mîḫler ile mıḫlamışlar
Ve Tevrât levḥin içine ḳomışlar

5834. ʿAṣâ-yı Mûsâ'yı bile ḳodılar
Ve Hârûn'ıñ ʿamâmesin didiler

---

* sekînetün: sekîneten **(BL)** "… [Onun hükümdârlığının alâmeti] Tâbût'un size gelmesidir. O Tâbût'un içinde size ferahlık ve sükûnet vardır." (el-Bakara 2/248)

5826 Benî İsrâ'îl'üñ dir: Benî İsrâ'îlînüñ **(İÜ)**

5835. Begetmiş ṣandûġın aġzını muḥkem
Dimiş ki ne ola Allâhu aʿlem

5836. Benî İsrâ'îl'e irse żarûret
Çıḳarup ṣandûġı bulurdı ʿizzet

5837. ʿAdû gelse muẓaffer olmış anlar
Ve ṣandûḳdan ẓuhûr ider eṣerler

5838. Benî İsrâ'îl'e peyġamber olan
O ṣandûġı ider żabṭ dimiş inan

5839. Benî İsrâ'îl'i ṣanduḳda Câlût
O ṣandûġı alur ḍarb-ile nâsût

5840. Yedi yıl ḳaldı ʿİmlâḳī'de ṣanduḳ **[212ᵃ BL]**
Dimişdür dir ḫalḳ Benî İsrâ'îl'de ṣanduḳ

5841. Fürûmânde ḳalur İsrâ'îlî dir
O peyġamberi yanına dirilür

5842. Melik dile Ḫudâ'dan bizüm içün
Melik virile bize bu dem içün

5843. Bölük bölük olup baş çekdiler dir
Olar melik dilemek ḳıldı tedbîr

5844. Olar cemʿ oluban bilgil ne itdi
Olara ol peyġamber ayıtdı

Ḳāle hel ʿaseytüm in kütibe ʿaleykümü'l-ḳıtâlü*

5845. Melik virürse Yezdân ḳorḳu vardur
Biri biriñüze uymayısardur

5846. Melik sözin dutalum dimiş anlar **[152ᵇ İÜ]**
Duʿâ ider o demde peyġamber

5836 ʿizzet: ḥikmet **(İÜ)**

5839 nâsût: nâsûd **(İÜ)**

5841 Fürûmânde: Fürûmende **(BL)**

5842 virile: vire **(İÜ)**; içün: o Bî-çûn **(İÜ)**

* kütibe: ketebe **(BL)** // "Ya size savaş yazılır da savaşmazsanız, dedi." (el-Bakara 2/246)

5847. Ḫudâ Ṭâlût'ı melik buyurır dir
Boyı ölçüsine ḳamuş virüp dir

5848. Benî İsrâ'îl içre gezdürürler
Boy irüşmez dinür ḳamuşa dirler

5849. Dinür Ṭâlût atını yavu ḳılmış
O şehre atını arayı gelmiş

5850. Ḳıġırmış peyġamber yanına bil
Bile cemʿ oldılar dir yanına il

5851. Ḳamuşı Ṭâlût'ıñ ḳaddine ölçer
Gelür boynına ḳamuş dir berâber

5852. Benî İsrâ'îlî'yi dir oḳumış
Melik virildi Ṭâlût size dinmiş

5853. O Ṭâlût ʿÎş oġullarından idi
Dinür ġāyetde ḳuvvetlü er idi

5854. Aralarında melik oġlı var dir
Melik bizüz didiler niçe er dir

5855. Olara güç gelür Ṭâlût olıcaḳ **[212[b] BL]**
Bular Ṭâlût'a dir ḳarşu durıcaḳ

5856. Dimişler Ṭâlût içün bu faḳīrdür
Bu ḫalḳımız arasında ḥaḳīrdür

Ve ḳāle lehüm nebiyyühüm innellâhe ḳad beʿaṯe leküm Ṭâlûte meliken*

5857. Dimiş dir peyġamber eyle dimeñ
Ḫudâ'nuñ buyruġı emrini eyleñ

5858. Melik olmaġı Ṭâlût Ḥaḳ buyurdı
Aña tâbiʿ olıñuz Ḥaḳ ki didi

5848 İsrâ'îl: İsrâ'îlî **(İÜ)**

5852 İsrâ'îlî'yi: İsrâ'îlî **(İÜ)**

* "Peygamberleri onlara: Bilin ki Allâh Tâlût'u size hükümdâr olarak gönderdi, dedi." (el-Bakara 2/247)

İnnellâhe'ṣṭafâhu ʿaleyküm ve zâdehu besṭaten*

5859. Melik ḳıldı Ḫudâ Ṭâlût'ı taḥḳīḳ
Ḫudâ emrini eyleñ siz de taṣdîḳ

5860. O ḳuvvetde vü ḳāmetde uludır
Ṣavaş ʿilmünde daḫı bililüdür

Vallâhu yü'tî mülkehu men yeşâ'u**

5861. Ḫudâ yardımcı olıcaḳ ne ġuṣṣa
Görelüm ne yire irer bu ḳıṣṣa

Velemmâ berezû li-Câlûte ve cünûdihi***

5862. Müselmânlar dimiş ṣabr it müyesser
O küffârı helâke irgüriser

Ḥikâyet-i Ṭâlût****** **[153ᵃ İÜ]**

5863. ʿAsâkir ile Ṭâlût gider idi
O Dâvûd ṭaġda ḳoyun güder idi

5864. Dâvûd iḫvânı ḥâżır oldı yola
Dâvûd diledi ol da bile ola

5865. Ḳarındaşları sen gitme didiler **[213ᵃ BL]**
Dimiş yoldaş ola ḳırḳlar yediler

5866. Gelüp Dâvûd ṭaġa ḳoyunı görür
O ḳoyunları bir çobana virür

5867. Gider ṭaġdan ṭaġa ʿaskeri gözler
Ṣavaşda bile olmaḳlığı özler

---

* zâdehu: zâde **(BL)** // "Allâh sizin üzerinize onu seçti. Ona üstünlük verdi." (el-Bakara 2/247)

** mülkehu: milkehu **(BL)** // "Allâh mülkünü dilediğine verir." (el-Bakara 2/247)

5861 yardımcı: yarıcı **(İÜ)**

*** "Câlût ve askerleriyle savaşa tutuştuklarında…" (el-Bakara 2/250)

5862 it müyesser: itmeyiser **(İÜ)**

**** **İÜ**'de "Ṭâlût" yok.

5863 ʿAsâkir: ʿAsker **(İÜ)**

5867 Ṣavaşda: Savaşda **(BL)**

5868. Giderken mıḳnaṭıs ṭaşına irer
Ḫudâ emriyle ṭaş Dâvûd'a söyler

5869. Benümle olısar Câlût ölümi
Ḫudâ emriyle didüm ben bilümi

5870. Ki benden al senüñle olayım ben
Alur Dâvûd hemân üç ṭaşı aḥsen

5871. Gelüp Dâvûd iki ʿaskeri görür
İkisi birbirine ḳarşu durur

5872. Çü Câlût Ṭâlût'ı ol ânda gördi
Ki ʿasker azlıġını cümle bildi

5873. Bulara ben yeterüm siz duruñ dir
Yalıñuz kendü meydân içre girür

5874. Çaġırup dir ki cenge gir beru gel
Ḫaberi yoḳ ki el üzre olur el

5875. Cihângîr pehlevân dinildi Câlût
Dönüben ʿaskerine didi Ṭâlût

5876. Bunıñ her kim ki meydânına gire
Ki mülk üç baḫş olup biri virile

5877. Güveygim ola virem ḳızım aña
Bu dem göstere merdlik bunda baña

5878. Girür Dâvûd çeri içine ol ân
Ḳarındaşları görür anı iy cân

5879. Neye geldüñ dimişler aña anlar
Dimiş Câlût'ı öldürmege erler

5880. Dimişler sen ḥerîfi olımazsın **[213^{b} BL]**
Yüri ṭaşra anı öldüremezsin

5881. Dimiş Ṭâlût ki bunı öldüresin
Benüm ʿahd itdigümi sen alasın

5872 gördi: görür **(İÜ)** // bildi: bilür **(İÜ)**

5874 **İÜ**'de "cenge" kelimesi yok.

5875 Dönüben: Dutuban **(İÜ)**

5882. Dâvûd Câlût'a ḳarşu aldı meydân
Görür Dâvûd'ı ol ânda o ḥayvân

5883. Dimiş Câlût aña ḳanı çoḳaluñ **[153[b] İÜ]**
Ya niçün tehîsin ḳanı yaraġuñ

5884. Dimiş saña ne çoḳal u ne yaraḳ
Bre melʿûn beri gel durma ırâḳ

5885. Ṣapanın elüne almış ḳomış ṭaş
Ḫudâ'ya ḥamd ile dir gözlemiş baş

5886. Urup alnına beynisin ṭaġıtmış
İkinci ṭaşda anuñ işi bitmiş

5887. Üçünci irmedin olmış helâk ol
Cehennemden açılur dir aña yol

5888. Câlût ʿaskerine ḳoyuldı ʿasker
Zebûn olur ḳaçan-kim alına ser

5889. Ḫudâ kime dilerse aña virür
O ḫidmet müsteḥaḳḳını o bilür

Vallâhu vâsiʿün ʿalîm*

5890. Meliklige Ḫudâ virsün nişânı
Duʿâ ile Ḫudâ'dan dile anı

5891. Dimişler Benî İsrâ'îl bu sözi
Peyġamber dutar Yezdân'a yüzi

İnne âyete mülkihî en yeʾtiyekümü't-tâbûtu**

5892. Dimiş Yezdân ola tâbût nişâne
Girüp Câlût eline râygâne

5893. İşitdiler melik Ṭâlût oldı **[214[a] BL]**
O geç giden gelüp yolunı buldı

5886 alnına: alnında **(İÜ)**

5888 ḳaçan-kim: ḳaçan-ki **(İÜ)**

* "Allâh'ın lutfu geniştir. O her şeyi bilir." (el-Bakara 2/261)

** "Onun hükümdârlığının alâmeti Tâbût'un size gelmesidir." (el-Bakara 2/248)

5894. Çıḳar Ṭâlût ile ṣaḥrâya ḳavmi
İder terk ol gice cümlesi nevmi

5895. Ḫudâ'ya el açup ider niyâzı
Ḫudâ maḳbûl idici çoġı azı

5896. Dilerler tâbûtı Perverdigâr'dan
Görürler bir bulut gelür havadan

5897. Bulut arasına girmiş o ṣandıḳ
Dimişler żâyiʿ olmış idi bulduḳ

5898. Ḫudâ'ya ḥamd idüp ḫandân olurlar
Aluban ṣandûġı ṣâdân olurlar

5899. Buyurdı Ṭâlût ola cenge yaraḳ
Olur bu vech-ile ʿaskere yasaḳ

5900. Ki Câlût cengine ḥâżır oluna
O Ṭâlût emrine nâẓır oluna

Felemmâ faṣṣale Ṭâlûtü bi'l-cünûdi ḳāle innellâhe mübtelîküm bineher*

5901. Dimiş Ḥaḳ ʿasker ırmaġa iricek **[154ᵃ İÜ]**
O cümlesi o ırmaġı göricek

5902. Birer avucdan artıḳ içmeyeler
Bu sözden ötesine geçmeyeler

5903. O ṣudan içmeyüp bir avuç içen
Benümdür bilem ol râh üzre geçen

5904. Çeri cemʿ oluban yürüdi râha
İrişdi gerd-i râh dinildi mâha

5905. İrerler nâgehân ırmaġa ʿasker
Dir ol emri olara peyġamber

5906. Dimiş bir avuç içüñ artıḳ içmeñ
Ḫudâ buyurduġından girü ḳaçmañ

---

* **BL**'de "ḳāle" kısmen silinmiş. // "Tâlût askerlerle berâber (cihâd için) ayrılınca: Biliniz ki Allâh sizi bir ırmakla imtihân edecek, dedi." (el-Bakara 2/249)

İllâ meniġtarafe ġurfeten biyedih* **[214b BL]**

5907. O sözi dutmayanlar içdiler dir
Ve yetmiş ile üç yüz içmedi dir

5908. Bu minvâl üzre geçerler o ṣuyı
Emir dutmaḳdurur bil yaẖṣı ẖûyı

Felemmâ câvezehu hüve ve'l-leẕîne âmenû maʿahu**

5909. Peġamber sözini kim dutmamışdı
Olar Câlût'a varmaḳ istemedi

5910. Dimişler ḳudretimüz aña yitmez
O ḳırḳ biñ ʿaskere bu ṭâḳat itmez

5911. Dönerler girüye ol ṣaf biliñüz
Muṭîʿ olmayanı baḳup göriñüz

Kem min fi'etin ḳalîletin ġalebet fi'eten keṯîreten bi'iẕnillâh***

5912. Ṣıya Ḥaḳ emriyle az çeri çoġı
Odur emr idici var itdi yoġı

5913. Ṣıdılar ʿasker-i Câlût'ı Ṭâlût
O Câlût Dâvûd elinde olur mût

5914. Dâvûd'a geydürürler ẖilʿat-i ẖâṣ
ʿAzîz ider kişiyi bil ki iẖlâṣ

5915. Virür Ṭâlût mülkiñ bir bölügin
Bulur vaʿde dinilmiş yirin ol gün

5916. Benî İsrâ'îlî Dâvûd'a dönmüş
O Dâvûd ḥażreti anlardan imiş

5917. Ölür Ṭâlût ḳalur Dâvûd'a yeri
Biri gide geçer yerine biri

---

* "Eliyle bir avuç içen müstesnâ." (el-Bakara 2/249)

** câvezehu: câvezâhu **(BL)** // "Tâlût ve îmân edenler berâberce ırmağı geçince…" (el-Bakara 2/249)

5909 sözini: sözin **(İÜ)**

*** "Nice az sayıda bir birlik Allâh'ın izniyle çok sayıdaki birliği yenmiştir." (el-Bakara 2/249)

5914 geydürürler: geyürürler **(İÜ)**

5918. Olur dir pâdişâh Dâvûd muḳaddem
Peyġamber olur dir ṣoñraki dem

5919. Getürmiş Ḥażret-i Cibrîl Zebûr'ı **[215[a] BL; 154[b] İÜ]**
Buluruz cümlemiz âẖir ḳubûrı

5920. Yürütmiş ẖalḳ içinde ḥükmi Dâvûd
Saʿâdete irişüp oldı mesʿûd

5921. H̱udâ Dâvûd'a üç ẖaṣlet müyesser
İdüpdür naḳl olınur diñle bî-ser

5922. Ki evvel ẖûb nefes virmiş o Yezdân
Zebûr oḳusa ẖalḳ olurdı ẖandân

5923. Havada ṣaf dutup diñlerdi her murġ
Yoluna vire cân dilerse Sîmurġ

5924. İkinci virdi ḳuvvet Ḥayy u Ḳayyûm
Demür elinde anuñ oldı dir mum

5925. Üçünci ḳorḳu virmemiş aña Ḥaḳ
Niçe şehleri ḳatl itmişdür el-ḥaḳ

5926. O Tevrât ḥükmi üzre ʿadl ider dir
Bu minvâl üzre olmış emr-i taḳdîr

5927. Anuñ ṭoḳsan ṭoḳuz ẖâtûnı olur
Birisin daẖı gör ne ḥâlle bulur

5928. O ẖâtûnlarla her şeb cemʿ olur dir
Yine ṭâʿate tekbîrle durur dir

Dâvûd Peyġamber ʿaleyhi's-selâmuñ Uryâ H̱âtûn'a ʿalâḳasıdur*

5929. Dimiş Raḥmân'a Dâvûd ġuṣṣa yirem
Cenâbuñdan bu dem anı ṣoraram

5930. H̱udâ maʿlûmı iken ṣor buyurmış
Kitâb İbrâhîm u İsmâʿîl yazmış

5918 ṣoñraki: ṣoñraġı **(BL)**

5924 Ḥayy u Ḳayyûm: Ḥayy Ḳayyûm **(BL)**

* Dâvûd Peyġamber ʿaleyhi's-selâmuñ: Dâvûd Peyġamberüñ ʿaleyhi's-selâm **(İÜ)**

5930 İsmâʿîl: İsmâʿîl'i **(İÜ)**

5931. Daẖı İsḥâḳ u Yaʿḳūb ẕikr olundı
Bile añlamadım ben ġuṣṣa yindi

5932. Beni de mübtelâ eyle belâya
Devâ virici sensin mübtelâya

5933. Ki ṣabr idem belâya nite anlar **[215[b] BL]**
Bile olam olarla añılanlar

5934. Ḫudâ Dâvûd'a dir virdüm belâyı
İder ʿışḳ ehline ol dem ṣalâyı

5935. İlâhâ duyamazsam sen bilürsin
Dimiş bir gün belâyı sen görürsin

5936. Dimiş-kim râżıyam bir gün belâya
O güni bildire ben mübtelâya

5937. Nidâ irmiş ki bu gündür o gün dir
Ki derdi istedüñ Dâvûd dögün dir

5938. Kitâbın cemʿ idüp miḥrâba girür
Ṣanur kendin ʿibâdet üzre olur

5939. Giderdi kimse ḳomadı yanında **[155[a] İÜ]**
Ḳapu yapup diler ola ḥâlinde

5940. Gelür bir ḳuş görinür ileyine
Ḳonar ol demde Dâvûd'ıñ öñine

5941. ʿAcebler göricek diler ki duta
Uçuban revzeneden çıḳdı öte

5942. Dâvûd diledi ḳuş ardınca baḳa
O dem çatladı başında ṭırâḳa

5943. Gözi râst geldi Uryâ ʿavradına
Yunur imiş o dem baḳmış tenine

5944. Görüp ḫâtûn ṣaçı ile bürinür
Dâvûd ol ḫâtûnıñ ḥüsnini görür

5935 duyamazsam: duyamazam **(BL)**

5936 Dimiş-kim: Dimiş ki **(İÜ)**

5945. Güzelligine dir aḳrân bulunmaz
Anuñ resminde bir servî ṣalınmaz

5946. O ṣaç ki gördi Dâvûd'ı ider bend
Göñül kâküline dir oldı peyvend

5947. Alur baḳışı Dâvûd göñlüni bil
Anuñ vaṣfını nice eyleye dil

5948. Olur ʿâşıḳ u şûrîdesi Dâvûd **[216ᵃ BL]**
Yaḳar ʿışḳ âteşi dir başına od

5949. Gider zühd ile taḳvâ nice ṭâʿat
Gidüben kendüden ṭâḳ oldı ṭâḳat

5950. Sekiz gün kendüyi bilmez u yimez
Gelür başına ʿaḳlı n'oldı bilmez

5951. Nice gire elüme dir bu ḫâtûn
Nicesi ala idüm ʿırżı ṣatun

5952. O ḫâtûn eri Uryâ'yı ḳıġırdı
Ṭalâḳ vir ḫâtûna luṭf eyle didi

5953. Benî İsrâ'îlî'den nice zen sen
Dilerseñ alıvireyim saña ben

5954. Dimiş ol er anuñ ṣaçını bil sen
Ki bir mûyına degmez cümle-i zen

5955. Yûsuf aṣlıdurur ḫâtûn-ı devrân
Ölürem görmesem ben anı bir ân

5956. Urûyâ İbnyâmin aṣlı imiş
Dimiş Dâvûd ki müşkil oldı bu iş

5957. İder te'ṣîr-i ʿışḳ Dâvûd'a muḥkem
O ânda Cebre'îl geldi dinür hem

5958. Dimiş belürdi küffâruñ çerisi
Gerek ʿaskere baş ola birisi

5948 ʿâşıḳ u şûrîdesi: ʿâşıḳ-ı şûrîdesi **(İÜ)** // dir başına: başına dir **(İÜ)**
5950 n'oldı: ne oldı **(BL)**

5959. Çeri gönder helâk olına düşmen
Tedârük üzere olġıl dimiş sen

5960. Urûyâyı ki serdâr ḳıldı Dâvûd **[155ᵇ İÜ]**
Depesinden çıḳardı ʿışḳ-ıla od

5961. O kâfir ʿaskeriyle uġraşurlar
Urûyâ dir ġazâ içinde düşer

5962. Şehîd olur nice ġāzî müselmân
Dîn uġurına anlar virdiler cân

5963. O ḫâtûnı dilemiş dindi ol dem **[216ᵇ BL]**
Dimiş ḫâtûn bile ben aña varmam

5964. Dinür Dâvûd'ıñ artdı iştiyâḳı
Nigârdan çünki işitdi şiḳāḳı

5965. Gelüp Dâvûd'a Cebrâʾîl dimiş dir
Belâñ görmedi ġayri bilesin bir

5966. Ve İbrâhîm u İsḥâḳ uġramadı
Dâvûd bilür ki dermân bulamadı

5967. Yine deryâ-yı ʿışḳ ḳılur temevvüc
Ki ʿâşıḳ vuṣlata irmeye ne güç

5968. Yine Dâvûd diletdi anı tekrâr
Ki ʿışḳ erine perde ola mı ʿâr

5969. Dimiş varur isem şarṭla varuram
Dimiş Dâvûd daḫı ʿahde dururam

5970. Benüm oġlum ṭoġa mülk aña dege
Ḥükûmet yaraşur beg oġlı bege

5971. Ve her gice benüm ile olasın
Bu ḳavl üzere maḳṣûdı bulasın

5972. Zihî devlet ki maṭlûb eyle deye
Müdâm yanmaḳda ʿâşıḳ ġam mı yeye

5965 bir: pîr **(İÜ)**

5972 yanmaḳda: yatmaḳda **(İÜ)**

5973. Nikâḥ olur bu şarṭ üzre muḥaḳḳaḳ
Murâd her kişiye viricidür Ḥaḳ

5974. Ṭoḳuz ay geçicek bir oġlı olmış
Anuñ nâmına Süleymân ḳonulmış

5975. Dinür Dâvûd'ı miḥrâb içre idi
İki ferişteh insân şekli geldi

5976. Dâvûd bunları görüp ḳorḳdı dinmiş
Görelüm ne me'âl göstere bu iş

Ḳālû lâ teḫaf ḫaṣmâni beġā baʿḍunâ ʿalâ baʿḍin*

5977. Dimişler ḳorḳma biz daʿvâya geldük **[217ᵃ BL]**
Senüñ ḥükmiñ ṣaḥîḥdür anı bildük

Ḳāle leḳad ẓalemeke bi-su'âli naʿcetike ilâ niʿâcihi**

5978. Biri dir bu ḳarındaşumdurur bil
Bunıñ ḳudretini cümle bilür il

5979. Bunıñ ṭoḳsan ṭoḳuz ḳoyunı vardur **[156ᵃ İÜ]**
Benüm bir ḳoyunım var baña eydür

5980. Baña vir bu ḳoyunı sen birâder
Deyübeni baña virmekde keder

İnne hâẕâ eḫî lehu tisʿun ve tisʿûne naʿceten ve liye naʿcetün vâḥidetün***

5981. Dimiş Dâvûd inṣâfsız imişsin
O deñlü var iken ala birisin

5982. Dâvûd'dan bu ḫaber ki ṣâdır olmış
Ol iki kimse dinür ġāyib olmış

5975 Dâvûd'ı: Dâvûd **(BL)**

* "Korkma! Biz birbirine hasım iki dâvâcıyız… dediler." (Sâd 38/22)

** **BL**'de "leḳad" yok. "(Dâvûd): Andolsun ki senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlıkta bulunmuştur." (Sâd 38/24)

*** "Bu, kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu var. Benimse bir tek koyunum var." (Sâd 38/23)

5982 olmış: olur **(İÜ)**

Ve ẓanne Dâvûdu ennemâ fetennâhu*

5983. Bilür Dâvûd ki Rûyâ ḫâtûn-içün
Ṭaʿn ḳıldurdı Dâvûd'a o Bî-çûn

5984. Düşer ṣaḥrâya ḳırḳ gün dindi Dâvûd
Tażarruʿ eyledi ʿafv ide maʿbûd

5985. Vezîrine ḳodı dir her umûrı
Belürür her işüñ âḫir ẓuhûrı

5986. Düşüp ṭaġlara aġlar idi dâ'im
Yemez içmez dinülür aña ṣâ'im

5987. Dimiş bir kimse bile aġlayaydı
Bu dertlü yüregimi ṭaġlayaydı

5988. Ḫudâ-yı Rabb-ı ʿizzet dir buyurdı
Ki dört yüz kişi bile aġlar idi

5989. Benî İsrâ'îlî'den dindi erler **[217[b] BL]**
Ḫudâ emriyle anlar bile aġlar

Yâ cibâlü evvibî maʿahu**

5990. İdermiş ṭaġ u aġaç bile tesbîḥ
Ve ḳuşlar da ider tesbîḥi taṣrîḥ

5991. Gelürmiş vaḳthâ aña Süleymân
Tesellî virmek içün aña ol cân

5992. Anam dir sizüñ içün ġuṣṣa çeker
Süleymân'ı ḳocup aġlar dir ol er

Ve saḫḫernâ maʿa Dâvûde'l-cibâle yüsebbiḥne***

5993. İdermiş ṭaġ u ṭaş ḳuşlar da tesbîḥ
İşiden ṣu döker olur idi mîḫ

---

* "Dâvûd, kendisini denediğimizi sandı." (Sâd 38/24)

5986 aġlar idi: aġlardı **(BL)** // ṣâ'im: ṣâyim **(BL)**

** "Ey dağlar! Onunla berâber tesbîh edin." (Sebe' 34/10)

5990 tesbîḥi: tesbîḥ-i **(İÜ)**

*** "Tesbîh eden dağları da Dâvûd'a boyun eğdirdik." (el-Enbiyâ 21/79)

5993 döker: deger **(BL)**

5994. Süleymân görüben işidür idi
On iki yılda Dâvûd şöyle ḳaldı

5995. Dâvûd bir ṭaşı başıra ururken
Ḫiṭâb irişüp aña dir ki irken

5996. Dile ḥâcât revâ olına Dâvûd **[156ᵇ İÜ]**
Bugün dilemeye maẖlûḳ i Maʿbûd

5997. Bugün benüm ola dir cümle ḥâcât
Daẖı ġayrılar itmeye münâcât

5998. Duʿâdan kimse menʿ itmez Ḫudâ dir
Meger Dâvûd'a virmişdür rıżâ dir

5999. Dinür Dâvûd o dem depeye çıḳup
Depede başını secdeye ḳoyup

6000. Didiler secdede ḳalmışdı ḳırḳ gün
Aḳıtmış gözyaşını gündüz u dün

6001. Anuñ gözi yaşından bitmiş otlar
Anuñ-çün aġlamış dindi bulutlar

6002. Yemek yimedi vü içmedi ol ṣu **[218ᵃ BL]**
Olupdur secde yiri aña puṣu

6003. Ot örter Dâvûd'ıñ başı belürmez
Bu aralıḳda diñle ne ola remz

6004. Gelür dergâh-ı Ḥaḳ'dan dir ferişte
İ Dâvûd ne dilerseñ ḥâżır işte

6005. Aç iseñ virelüm saña ṭaʿâm yi
Yeyecek ister iseñ iç bu ṣuyı

6006. Dâvûd bir kerre dinür eyledi âh
Ol âh âteşi göyündürdi giyâh

Festaġfere rabbehu ve ẖarre râkiʿan ve enâb*

6007. Gelüben Cebre'îl Dâvûd'a didi
Ḫudâ luṭf-ile seni yarlıġadı

6001 dindi: dinmiş **(İÜ)**

* Festaġfere: Vestaġfir **(BL)**, Vestaġfere **(İÜ)** // "Ve Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapandı, tevbe edip Allâh'a yöneldi." (Sâd 38/24)

6008. Dimiş Dâvûd'a ol-dem dur yuḳarı
ʿİnâyet eyledi saña o Bârî

6009. Zebûn oldum baña dermâna iriş
Yapışdı bile andan ḳalḳdı dinmiş

6010. Oturup daẖı on gün itdi tesbîḥ
H̱aṭâsın luṭf idenler ḳıla taṣḥîḥ

6011. Gelüp Cibrîl dimiş Dâvûd'a işit
İcâzet oldı durġıl eviñe git

6012. İde daʿvâ yarınki günde Rûyâ
Varayım Ḥaḳḳ'a dimiş ne buyura

6013. Gelüp Cibrîl dimiş buyurmış Allâh
Virem Rûyâ eline ola âgâh

6014. Yapışup getüre baña Rûyâ dir
ʿIvaż virile oldı emr-i taḳdîr

6015. ʿIvażum ile ol ẖoşnûd ola bil
Anuñ ʿizzetini göre ḳamu il

6016. Anı işitdi şükr eyledi Dâvûd **[218[b] BL; 157[a] İÜ]**
Saʿâdetdür muʿînüñ ola Maʿbûd

6017. Gelüp evine ḥükm itdi yerinde
ʿİbâdet üzre tesbîḥi dilinde

6018. Var imiş Dâvûd'ıñ on oġlı kâmil
Süleymân cümlesünden idi ʿâḳil

6019. İki şaẖs Dâvûd'a daʿvâya gelmiş
Ḳoyun ṣaldı bu taẖılıma dimiş

6020. Dimiş Dâvûd ḳoyun ṣal taẖılına
Senüñ de ḳoyunıñ bunu ki yeye

6008 dur: tur **(BL)**
6011 durġıl: turġıl **(BL)**
6015 ʿIvażum: ʿIvâżum **(İÜ)**
6018 Süleymân cümlesünden idi: Süleymân idi cümlesünden **(İÜ)**
6019 dimiş: dinmiş **(İÜ)**

6021. Süleymân dir ki ben ḥâkim olaydım
Bunı bu vech-ile ḥükm itmeyeydim

6022. İşidüp bu sözi Dâvûd ḳıġırmış
Süleymân'a ne ḥükm olsa yeg imiş

6023. O ḳoyundan bu yıl ḥâṣıl olanı
Taẖıl ṣâḥibine virürdüm anı

6024. Taẖıl ıssı ala ḥaḳḳın tamâmen
Begendiler bu ḥükmi ẖâṣ u ʿâmen

6025. Süleymân ḥükmüñi begendi Dâvûd
Yerüme ḳā'im olmañ oldı maḳṣûd

6026. Dâvûd mülki anuñ eline virmiş
Bu aralıḳda işler dindi bir iş

6027. Getürmiş idi âdem ṭaşı ẖâtem
Bile almış cinândan çıḳduġı dem

6028. O ṭaşa ʿIbrî dili yazılıydı
Dâvûd oġullarına oḳı didi

6029. Bu ṭaşı ḳanḳıñuz ki oḳıyasız
Cihân içinde peyġamber olasız

6030. Olardan kimse dinür oḳumadı
Çalışmaḳda olar ḳuṣûr ḳomadı

6031. Süleymân oḳumış ẖâtem yazusın **[219ᵃ BL]**
Oḳur ġayrıları mâtem yazusın

6032. Süleymân aldı yüzük ḳaşını dir
Gözet burada Yezdân işini dir

6033. Olur Dâvûd ʿibâdete müdâvim
Gice gündüz olur ṭâʿate ḳā'im

6034. Gözin açmışdı ġaflet uyḳusından
H̱udâ emrinde idi cân ile ten

6024 Begendiler: Negendiler **(BL)**
6025 ḳā'im: ḳāyim **(BL)**
6033 ḳā'im: ḳāyim **(BL)**

6035. Süleymân'a dimiş ʿahd itmişimdür
Gözüm miḥrâbda dâ'im döke dir dür

6036. Yerüme ḳā'im olġıl uyuyayum
O ʿahdümi senüñle ben bulayım

6037. Bu gice ṭâʿat içün yirüme dur **[157ᵇ İÜ]**
Süleymân emriñüz baş üzre durur

6038. Ne miḳdâr durayım vaḳtin beyân it
Baña iy baba buyruġıñ ʿayân it

6039. Dimiş Dâvûd ṣubḥ vaḳtin ḳılınca
Ki ben uyḳudan ol vaḳtin durunca

6040. Dâvûd uyḳuya meşġūl oldı ol şeb
Süleymân dutdı İbrâhîmî meẕheb

6041. ʿİbâdet üzre dindi oldı ḳā'im
Uyandı gördi ṭâʿate müdâvim

6042. Duʿâ itmişdi Dâvûd göricegiz
ʿİbâdet üzre anı bulıcaġız

6043. Dimiş ki sen benüm sözümi dutdıñ
Ki vaʿdemi benüm bu demde gütdüñ

6044. Cihân maẖlûḳı dir emrüñde olsun
Sözüñe râm olup ḳarşuña dursun

6045. Ḫudâ Dâvûd duʿâsın ḳıldı maḳbûl
Ḫayır duʿâ ala atadan oġul

6046. Süleymân ḥükmine virmiş o Mennân **[219ᵇ BL]**
Cemîʿi ḫalḳ ḳılduġın o Deyyân

6035 dâ'im: dâyim **(BL)**; **İÜ**'de "dir" yok.
6036 ḳā'im: ḳāyim **(BL)**
6037 üzredurur: üzredür dir **(İÜ)**
6038 durayım: durayın **(İÜ)** // buyruġıñ: buyuruġıñ **(BL, İÜ)**
6039 vaḳtin: vaḳtde **(İÜ)**
6041 ḳā'im: ḳāyim **(BL)**

6047. Zırıh işlerdi Dâvûd tevbe itmiş
Süleymân diñlegil ki neler itmiş

Ve ʿallemnâhu ṣanʿate lebûsin leküm*

6048. Dâvûd'a zırıh ögretdik dimiş Ḥaḳ
Di Ḥaḳḳ'uñ emrüni dutmayan aḥmaḳ

6049. Dimiş Dâvûd vezîrüm kim cinânda
Buyurmış Lâ-yezâl Anṭakiya'da

6050. Ṣıġırtmacdur vezîrüñ bil ki taḥḳīḳ
Benüm emrüm müdâmî eyle taṣdîḳ

6051. Dâvûd çobanı aramaġa gider
Görüñ ki emr-i Ḥaḳ ile o n'ider

6052. Arayup bulur Anṭaḳya'da anı
Ḳonuḳ olur mısın dir bu zamânı

6053. Dimiş benden faḳīr kimesne yoḳdur
Ḳanâʿat ider iseñ ḫayrı çoḳdur

6054. Dimiş Dâvûd ḳanâʿat iderüm ben
Ḳanâʿat ile muʿtâd cân ile ten

6055. İledür Dâvûd'ı evine ol cân
Virür Dâvûd'ıñ eline o bir nân

6056. Seḥerden yine ṣıġır güdegitdi
Gör imdi Dâvûd ol arada n'itdi

6057. Ṣıġır gütmege bile gitdi dinmiş **[158ᵃ İÜ]**
Olar ṣıġırla bir çayıra irmiş

6058. Oturmışlar biraz ṣu vaḳti olur
Oradan ḳalḳuban evine gelür

6059. Çoban bir nânını virür ṣadaḳa
Birin Dâvûd'a virür diñle baḳa

---

* ʿallemnâhu: ʿallemnâ **(BL)** // "Ona, sizi koruması için zırh yapmayı öğrettik." (el-Enbiyâ 21/80)

6048 ögretdik: ögrendiñ **(BL)**

6052 **"**Anṭaḳya" kelimesi nüshalarda "Anṭaḳiyye" olarak kayıtlıysa da vezin icâbı bu şekilde okundu.

6060. Dimiş Dâvûd ki taḥḳīḳ beni bilgil **[220ᵃ BL]**
Dâvûd peyġamberem bilür ḳamu il

6061. Ṣıġırtmac dir neye geldiñ ya bunda
Benüm vezîrim olursın cinânda

6062. Ḫudâ emriyle geldüm seni gördüm
Ne ḥâl üzeresin ben seni bildüm

6063. Ṣıġırtmac işidüben oldı ḫandân
Ḫudâ dir eylemiş gör baña iḥsân

6064. Dâvûd esenleşüben döndi giri
Ḫudâ gerek kişinüñ dest-gîri

6065. Dâvûd egri yola iletmeyeydüñ
Beni derde giriftâr itmeyeydüñ

6066. Ḫiṭâb irmiş ki evvel beg gibi sen
Gelürdüñ mescide iy vech-i aḥsen

6067. Belâdan-ṣoñra miskîn gibi geldüñ
Ṣuç itmiş ṣuçlılar ḥükmünde oldıñ

6068. Dâvûd'ıñ yaḳlaşur vaʿdesi çünkim
Gelür ʿAzrâ'îl âdem şekli bil kim

6069. Oturur Dâvûd'ıñ ḫâtûnı ile
Süleymân anesi ṣorar ki bile

6070. Ne kişisin neye geldüñ buraya
Kelâmuñ ḫoş gelür dostum bu râya

6071. Baña ḫoş gelmemişdür dir bu vaż'uñ
Kelâmum yâd ile yoḳ nedür aṣluñ

6072. Ki yâd kişiyle ben söyleşmedüm hîç
Buraya geldigüñ gelür baña güç

6073. Dimiş yüri ki Dâvûd gelmedin git
Dimiş ki ḳorḳmazam sen virme ögüt

6060 peyġamberem: peġamberi **(İÜ)**
6065 Dâvûd: Dâvûd'ı **(İÜ)**
6066 evvel: ol **(BL)**
6072 kişiyle: kişi ile **(İÜ)** // gelür baña: baña gelür **(İÜ)**

6074. Bu söz üzerine Dâvûd gelür dir
Duruban Dâvûd'a selâm virür dir

6075. O dem ḳabż itdi Dâvûd rûḥını ol **[220ᵇ BL]**
Bilür ʿAzrâ'îl'i böyle bulur yol

6076. Ḫaber eyler oġullarına evvel
Dimiş babañuz öldi cümleñüz gel

6077. Süleymân'ı muḳaddem geldi dinmiş
Babasın göricek feryâda irmiş

6078. Buyurur ḳuşlara geriñ ḳanadı **[158ᵇ İÜ]**
Ki ḫalḳa gölge ide anı Hâdî

6079. Nice murġ daḫı Hind'den misk getürür
Kefenine ḳoyarlar bûyı durur

6080. Dinür ḳabrinde el-ân bûy-ı misküñ
Dimâġı per idüp deprene ʿışḳuñ

6081. Tüketdi eşki çeşminden anuñ-çün
Anuñ rûḥını şâd eyleye Bî-çûn

6082. Cihân bâḳī degil kimseye taḥḳīḳ
Bulara eylegil ḥâliñi taṭbîḳ

Beyt

6083. Oḳuna Fâtiḥa rûḥına anuñ
Açıla üstüñe bâbı cinânuñ

Fâtiḥa*

Ḳıṣṣa-i Süleymân Nebî ʿaleyhi's-selâm

6084. Süleymân'a irer irs̱ ile şâhlıḳ
İrer maḫlûḳa cümle şâdmânlıḳ

6073 yüri ki: ki yüri **(İÜ)** // ki ḳorḳmazam: ben ḳorḳmazam **(İÜ)**
6076 evvel: ol **(BL)**
6078 geriñ: garıñ **(BL)**
6080 Dimâġı: Ṭımâġı **(BL)**
6081 Tüketdi: Tükendi **(İÜ)**
* **BL**'de yok.

Ve verişe Süleymânu Dâvûde*

6085. Süleymân taẖtına oturdı ol gün
Ki bildiler o güni il ile gün

6086. Benî İsrâ'îl'i eyledi iḫżâr
Gelüben cemʿ olurlar yâr u aġyâr

6087. Babam mülkiñüze peyġamber idi **[221ᵃ BL]**
Cihân dolusı taḥḳīḳ bir er idi

6088. Beni ki pâdişâh itdi o Mennân
Baña aḳrânı göstermeye devrân

6089. Ki benden evvel ü ṣoñra gelenler
Benüm ḳudretimi bulmaya bir er

6090. Ḫudâ iḥsânı ki bendeye oldı
Ne bulacaḳdurur kimse ne buldı

6091. Süleymân idinübdi murġı câsûs
Tecessüsde idi Ḳıpçaḳ ile Rûs

6092. Ne iş olsa cihân rûyında bir ân
Ḫaber getürür idi murġ-ı perrân

6093. Süleymân dir İlâhâ mülkim artur
Duʿâ ile ire maḳṣûdıña tîr

6094. Cihânuñ şehlerin refʿ eylemişem
O şâhlıḳlar senüñdür cümlesi hem

6095. Ki senden ġayrı şâh yoḳdur cihânda **[159ᵃ İÜ]**
Ferîd-i ʿâlem eyledüm zamânda

6096. Dimiş ki yâ İlâhî daẖı artur
Buyurmış dîvler olsun bile mesṭûr

6097. Buyurmış Ḥaḳ ki yil emrüñde olsun
Ve yir üstündeki maẖlûḳ da olsun

---

* Dâvûde: Ve Dâvûde **(BL)** // "Süleymân Dâvûd'a vâris oldu." (en-Neml 27/16)

6092 murġ-ı: ḳurı **(BL)**

6093 mülkim: ḥüküm **(İÜ)**

6096 dîvler: devler **(BL)**

6097 yil: bil **(İÜ)**

6098. Süleymân'a nebâtât söylesün dir
Neye dermân ise ʿarż eylesün dir

6099. Ḫudâ lâyıḳ görüp virdi buları
Süleymân çünki oldı tâcdârı

6100. Ġurûr çekmedi dir ol şâhlıġına
Müdâvim oldı Yezdân ḳulluġına

6101. İder cemʿiyyeti ḳuvvetlü dîvler
Olara yapdurur ḫânlar u evler

6102. Buyurmış dîvlere bir gün Süleymân **[221[b] BL]**
Döşeñ on yedi ferseng didi meydân

6103. Biri altun u gümüş ola kerpiç
Berâber yapıla olunmaya pîç

6104. Zemîni ṣâfî gümüşden döşene
Aña hîç kimse bulmaya bahâne

6105. Buyurmış dîv ü perîye o sulṭân
Yapalar ṣırçadan bir şehri ol ân

6106. Dinür on iki biñ arşun uzunı
Kimi yetmiş biñ ola dimiş eni

6107. Anuñ dir dört bucaġında birer köşk
Yapıla balçıġı anuñ ola mişk

6108. Üzeri ḳubbe ola ṣırçadan dir
Dizile yir yirin dürr ü cevâhîr

6109. Dikile ḳubbeye laʿlî ʿalemler
Şuʿâʿından o şehr ola münevver

6110. Çerâġ yanmaya ol şehre şeb içre
Şuʿâʿı görine dinmiş meh içre

6099 lâyıḳ: lâ'iḳ **(İÜ)**

6100 Ġurûr: Ġurû **(BL)**

6101 dîvler: devler **(BL)**

6102 dîvlere: devlere **(BL)** // on yedi: on on yedi **(BL)**; "ferseng" kelimesi **İÜ**'de mısrâ içinde "fersaḫ" yazılmış, derkenârda "fersaḫ" olarak düzeltilmiş.

6107 ola: o **(İÜ)**

6111. Bular olur müheyyâ gör ne işler
Yapar bir taẖt bu arada dimişler

6112. O şehr öñünde bir taẖt ḳıldı bünyâd
Muraṣṣaʿ şîr-i mâhî ʿûd ile ʿâd

6113. Dizilmiş bunlara ʿûd üzre cevher
Ne deñlü var ise ṣanʿatda her er

6114. Eger perrî vü dîvdür murġ u insân
Hünerler ẖarc iderler bilüp inan

6115. Dinür ṭûlı vü ʿarżı dört ferseng
Yürür dîvâne ṣaġlar ü daẖı leng

6116. Ḳonur eyvâna dört yüz kürsî dinmiş **[159ᵇ İÜ]**
İki yüzi zer u ikisi gümüş

6117. Benî İsrâ'îl'üñ ʿâlimleri hep **[222ᵃ BL]**
Oturup kürsîlerde dutdı meẕheb

6118. Ve taẖt eṭrâfına bir bağçe olur
Ṭaşı altun gümüş ile yapılur

6119. Dökerler ḳum yerine dürr ü cevher
Ṣanâyiʿ ẖarc ider ehl-i hünerler

6120. İki yanına taẖtuñ iki ağaç
Diñilür zer degildür bil ki ol ʿâc

6121. Yeşil zümürrüd olmış yapraġı bil
Anuñ vaṣfın idemez bilesin dil

6122. Ol ağaçlarda ḳonar murġ-ı ṭâvus
Birer kerkesle itmişler olar üns

6123. Ṭâvusıñ perri müzeyyen muraṣṣaʿ
Ḳaṣır yüksekde görünür murabbaʿ

6124. Zümürrüdden budağı zer ağacuñ
Bahâsı yitmeye cümle ẖarâcuñ

6119 Dökerler: Dökülür **(İÜ)**
6120 ʿâc: ġāc **(BL)**
6123 perri: biri **(İÜ)**

6125. Yine zümürrüd üzüm çubuġı dir
Cevâhirden üzümüñ ṭıpḳıdur dir

6126. Ve taẖtuñ altmış ayaḳ nerdübânı
Mücevher mîẖ-ile olmaz beyânı

6127. Süleymân taẖta ḳaçan otururdı
O taẖt ol demde çerẖ urup dönerdi

6128. Açar imiş o ḳuşlar ḳanadını
Gerer arslan pençeyle tenini

6129. Ve dört yaña baḳup ükrerdi arslan
Gören daʿvâcı söylemezdi yalan

6130. Süleymân taẖta çıḳup oturıcaḳ
O ṭâvuslar o dem cevlân ḳılıcaḳ

6131. Dinür iki gögercin raḥle ile
Getürürler o dem Zebûr'ı bile

6132. Zebûr'ı oḳur idi dir Süleymân **[222[b] BL]**
Ḳulaḳ dutardı maẖlûḳ deng ü ḥayrân

6133. Dîvânda baġladı ṣaf dört biñ âdem
Olar ardında dört biñ dir çeker dem

6134. Gelüp evde ider eyle edâsın
H̱udâ maḳbûle irgürmiş duʿâsın

6135. Yedi yüz ʿaraba ṭuz maṭbaẖında
Ki her rûz ẖarca sürerlermiş anda

6136. Dinür dört biñ ṭaġı bir bir ḳodurur
Olar üstine dir ṭılsım urur

6137. Ḳaçan kim çıḳup anda otururdı **[160[a] İÜ]**
Ḳanat gerüp o ḳuşlar dir dururdı

6138. O taẖtı yil götürüp gider imiş
Bir aylıḳ yola öyleye irermiş

6132 Ḳulaḳ dutardı: Aġız açardı **(İÜ)**
6135 maṭbaẖında: maṭbaḥında **(İÜ)**
6138 götürüp: getürüp **(İÜ)**

6139. Yine aẖşama bir ay yola irer
Eser âheste ol bâd ṣanma yiler

Ġudüvvühâ şehrün ve revâḥuhâ şehrün*

6140. Bile gezdürdi ḳudret çeşmesin Ḥaḳ
Süleymân'a ʿinâyet itdi el-ḥaḳ

Ve eselnâ lehu ʿayne'l-ḳıṭri**

6141. Ḳıṭr çeşmesi H̱orâsân ṭaġından
H̱avâṣṣı çıḳmaya dir ḳulaġuñdan

6142. Ki marżâ cânavar içse o ṣudan
Devâ irişdürür Yezdân puṣudan

6143. Ve Ḳıṭr'dan baḳır ḳalay aḳardı
Aḳar altun deyu maẖlûḳ baḳardı

Ve mine'l-cinni men yaʿmelü beyne yedeyhi*

6144. Süleymân diledügin ḥâżır eyler **[223ᵃ BL]**
Cihânda çâr eşer ḳor gör ki n'eyler

6145. Biri ḥammâm degirmendür birisi
Kirec pişmek demür pişmek ikisi

6146. Niçe yüz dîvleri dir baġlamışdı
Olar işden ḳaçardı añlamışdı

Ve mine'ş-şeyâṭîni men yeġūṣûne lehu**

6147. Süleymân dir İlâhâ ḥażretüñden
Tażarruʿ olınur ki ʿizzetüñden

---

* Ġudüvvühâ: Nemüddühâ **(BL)** // "Sabah gidişi bir aylık mesâfe, akşam dönüşü yine bir aylık mesâfe…" (Sebe' 34/12)

** eselnâ: erselnâ **(BL)** // "Ve onun için erimiş bakırı kaynağından sel gibi akıttık." (Sebe' 34/12)

* "Cinlerden bir kısmı onun önünde çalışırdı." (Sebe' 34/12)

6145 pişmek: bişmek **(BL)**

6146 **BL**'de "dir" yok.

** yeġūṣûne: yeʿūḍûne **(BL)** // "Şeytanlar arasından da onun için dalgıçlık edenler vardı." (el-Enbiyâ 21/82)

6148. Bu maẖlûḳa virem bir gün ġıdâsın
Umaram ben bunıñ senden ʿaṭâsın

6149. Dimiş Ḥaḳ iy Süleymân benden artıḳ
Rızıḳ virmeye maẖlûḳa az u çoḳ

6150. Bu niʿmet pâdişâhlıḳla virildi
Ḳamu maẖlûḳ ḳapumuza dirildi

6151. Müyesser eyle rızḳlarını virmek
Senüñdür cümleden almaḳ u virmek

6152. Buyurur ol Kerîm destûr virilür
Nidâ olur o maẖlûḳāt dirilür

6153. Fülân gün rızḳıñuz virsün Süleymân
İşidüp bu nidâyı ins-ile cân

6154. Sekiz aylıḳ yol uzunı yir itmiş **[160ᵇ İÜ]**
Ṭaʿâm pişmek içün görgil ne itmiş

6155. Buyurdı orada pişe ṭaʿâmı
Żiyâfet ide idi ẖâṣ u ʿâmı

6156. Yite meşrıḳa maġribe ṭaʿâmı
Ki ṭoylaya o gün cümle enâmı

6157. Yedi yüz yetmiş arşun boylu çölmek
ʿAdedde yedi yüz biñ ola gelmek

6158. Buyurdı ḥâżır itdiler yemekler **[223ᵇ BL]**
Çekerler dîv ile insân emekler

6159. Dimişler yâ Süleymân oldı ḥâżır
O cümle aç olanlar oldı nâẓır

6148 ġıdâsın: ġıṭâsın **(BL) İÜ**'de mısrâ içinde de "ġıṭâsın" şeklinde yazılmış, ancak kenarda düzeltilmiş.

6149 **BL**'de "rızıḳ" kelimesinin "re"si yok.

6152 o: vü **(BL)**

6154 yir itmiş: yaratmış **(BL)** // görgil ne itmiş: görgil ki n'itmiş **(İÜ)**

6157 ʿAdedde: ʿAdede **(BL)**

6159 oldı ḥâżır: ḥâżır oldı **(İÜ)** // oldı nâẓır: nâẓır oldı **(İÜ)**

6160. Buyurmış maġrib ü meşrıḳa iʿlân
Ṭoyuna oradan öyünin alan

6161. Deñizden baş çıḳarur bir balıḳ dir
Ḫudâ ṣaldı beni nafaḳamı vir

6162. İversin dir Süleymân yi ucından
Deyüben var yerüñe yine bundan

6163. Çıḳarmış yarısın yir üzre balıḳ
Yarısı baḥr içinde gör ki Ḫâlıḳ

6164. Ne ḳudret gösterür ʿibret-nümâyı
Balıḳ yimiş ḳamu ḥâżır olanı

6165. Ve cümle çölmegi yutmış bile dir
Süleymân'a yine ider gile dir

6166. Süleymân görüben ḥayrân olur dir
Ẓuhûr ider burada emr-i taḳdîr

6167. Süleymân'a dimiş üç böyle rızḳum
Virür dir Ḥaḳ bugün ben aç ḳaldum

6168. Süleymân işidüp dir gitdi ʿaḳlı
Yine başına gelür oldı naḳli

6169. Varup secdeye tevbe itdi dinmiş
Kemâl-i ḳudret-i Ḥaḳḳ'ı o bilmiş

6170. Dimiş ben yoḫsulam sensin ġanî Ḥaḳ
Günâh ʿafvidici fâʿil-i muṭlaḳ

Ḥattâ iẕâ etev ʿalâ vâdi'n-nemli*

6171. Süleymân taḫtını yil götürür dir
Dimişler baʿżılar ata binüp dir

6172. Giderken ʿaskeriyle dir Süleymân **[224ᵃ BL]**
Ḳarınca deresine uġrar ol ân

6163 Yarısı: Yarısını **(İÜ)**

* "Nihâyet karınca vâdisine geldikleri zaman…" (en-Neml 27/18)

6173. Ḳarıncanuñ begi çağırdı dinmiş
Süleymân ʿaskeriyle yâd u biliş

6174. Gelürler iniñüze giriñüz siz **[161ᵃ İÜ]**
Sözümi esleyüben durıñuz siz

6175. Emân bulun u olmañ pâymâli
Bile emr eylemiş Ḥaḳ bu meʾâli

6176. İrişdüre Süleymân ḳulağına
Raʿiyyet nice gözlenür biline

6177. Ki maġrûr olmaya ḥâline dindi
Süleymân emr-i ḳarıncayı bildi

Fetebesseme ḍâḥiken min ḳavlihâ*

6178. Süleymân geldi ḳarınca sözine
Taẓarruʿa duʿâ aldı diline

6179. İlâhâ bu ḳarıncanuñ lisânun
Baña bildür bularuñ ḥāsb-i ḥâlün

6180. Daẖı bir ẖâṣṣa virgil baña yâ Rab
Rıżâñ üzere idem işleri hep

6181. Ḥaşirde peyġamber olunam yâd
Rıżâñ üzre ola her işler âbâd

6182. Ḳarıncanuñ begini ḳıldı daʿvet
Nidâñla bu ḳarınca ḳıldı ʿavdet

Ḥażret-i Süleymân Nebî ʿaleyhi's-selâm ḳarınca ile mükâlemesidür

6183. Niçün ḳıldıñ nidâ ḳarınca ḳaçdı
İnine girmek içün yolın açdı

6184. Beni ẓâlim mi ṣanduñ böyle itdüñ
Ḳārıncalaruñ ile neye gitdüñ

6185. Ḳarınca begi virür dir cevâbı **[224ᵇ BL]**
Süleymân'a dimiş ḳaḳıma anı

---

* "(Süleymân) onun sözünden dolayı gülümsedi." (en-Neml 27/19)

6182 ʿavdet: daʿvet **(İÜ)**

6184 ẓâlim: ṭâlim **(İÜ)**

6186. Te'ennî üzre eylegil kelâmuñ
Elem virdükde ben daḫı selâmuñ

6187. Beni de sencileyin pâdişâh bil
Beyân ola taṣarrufda olan il

6188. Henüz ḳırḳ biñ mevâżıʿ şâhıyam ben
Ve her mevżiʿde ḳırḳ biñ âṣafî ten

6189. Vezîrimdür benüm bil tâcdârı
Dutubdur ʿaskerim cümle diyârı

6190. Ḫudâ ḳudret virüpdür diñle şâhum
Baña ki emr ide ol pâdişâhum

6191. Ṣıyam ne deñlü çoḳluḳ ʿasker ola
Benüm cismüm żaʿîf oldıysa n'ola

6192. Niçün ḳaçduñ dimiş aña Süleymân
Dimiş bu yerde zer var bilüp inan

6193. Bilürem ki ṭamaʿkâr olur âdem **[161ᵇ İÜ]**
Ḳazarlar yiri altun içün ol dem

6194. Ḳırıla ayaḳ altında ʿasâkir
Baña ʿitâba ola emr-i taḳdîr

6195. Reʿâyaya gerek müşfiḳ şehinşâh
Su'âl itmeye yarınki gün Allâh

6196. Neye sen ḳaçmaduñ dimiş Süleymân
Reʿâya gözlemekdür vâcib olan

6197. Belâ vaḳtinde şâh ḳaçmaz durur dir
Süleymân bunda vardur ḥüsn-i tedbîr

6198. Süleymân dir ki bu ʿilmi ne bildüñ
Bu taʿlîmi baña di nirden alduñ

6199. Dimiş ki iy Süleymân ʿilm eyesi
Hemân kendüñi ṣanmaġıl deyesi

6186 üzre eylegil: üzere eyle **(İÜ)**

6194 ʿitâba ola: ʿitâb ola dem-i **(BL)**

6199 Dimiş ki: Dimiş dir **(İÜ)**

6200. Ḫudâ bir kişiye virmedi ʿilmi **[225ᵃ BL]**
Müdâm kendüñe ʿâdet eyle ḥilmi

6201. Dilerseñ ṣorayım saña mesâʾil
Saña da ögredeyim anı da bil

6202. Benüm de ʿilmümi ol ân bilesin
Beni de ḫayr ile yâd eyleyesin

6203. Süleymân dir aña eyle suʾâlüñ
Ne idi Ḥażret-i Ḥaḳʾdan murâduñ

Rabbi[ʾġfirlî ve] heblî mülken*

6204. Süleymân dir diledüm pâdişâhlıḳ
Ki benden ġayrı bulmaya ululuḳ

6205. Ḥased bûyı gelür dir bu kelâmdan
Peyġamber olan ḳaçınur andan

6206. Nʾolaydı her kişi sulṭân olaydı
Bunı dilemiş olmasañ nʾolaydı

6207. Süleymânʾa gelür güç bu ḫiṭâbı
Aña gösterdi dir vech-i ʿiḳābı

6208. Kelâm-ı Ḥaḳ ḳatı gelür kişiye
Ki inṣâf yegdir irkege dişiye

6209. Ḳarınca dir ki daḫı ne diledüñ
Diledügiñ meʾâlini bileydüñ

6210. Diledüm ḫâtemüm ṭaşını andan
Cihân mülki elümde ola ol ân

6211. Ḳarınca dir bunıñ maʿnâsını bil
Zemîn ile zamânda cümle tekmîl

6212. Olan maḫlûḳ bir ṭaşıñ bahâsı
Ki ṭaşca dutmaḳ olur ünâsı

---

* "Rabbim! [Beni bağışla ve] bana hükümrânlık ver." (Sâd 38/35)

6206 **İÜ**'de ikinci mısrâın başına da "Nʾolaydı" kelimesi yazılmış.

6208 yegdir irkege: yegdürür erkek **(İÜ)**

6213. Dimiş ḳarınca daḫı ne diledüñ **[162[a] İÜ]**
Yilüñ emrümde olmasını bilüñ

6214. Bilür misin bu maʿnîyi de andan **[225[b] BL]**
Dimekdür ol Kerîm'üñ ʿibretünden

6215. Geçer devrânda yil gibi olan câh
Elüñden gidicek sen çekmegil âh

6216. Daḫı ne diledüñ Perverdigâr'dan
Ne ıṣṣı eyledüñ bu cümle kârdan

6217. Süleymân dir ki dîv perî ola râm
Tedârük üzere dinilmedi kâm

6218. Bular ḥaḳḳında olmayaydı evhâm
Melekler olayıdı saña ḫuddâm

6219. Gele âḫir zamânda peyġamber
Buları dilemeye hîç o gevher

6220. Feriştehler anuñ emrinde ola
Bu iḥsânı Ḫudâ aña buyura

6221. Süleymân dir ki ol nice kişidür
Dimiş âḫir zamânuñ serveridür

6222. Anuñ nâmı **Muḥammed Muṣṭafâ**'dur
Anuñ aṣḥâbı bil ehl-i ṣafâdur

6223. Bu cümle peyġamberüñ o mihri
Ki memhûrdur anuñ taḥḳīḳ ẓahrı

6224. Anuñ ʿışḳına ḫalḳ oldı bu maḫlûḳ
Anuñ muḥabbetine az ile çoḳ

6225. Süleymân dir ḳarınca it naṣîḥat
Dimiş ki eylegil sen ḫayre niyyet

6226. Elüñ altında olana ʿadl ḳıl
Egilmeye olarda ẓulm-ıla ḳıl

6214 maʿnîyi de: maʿnî de **(BL)**

6217 dîv perî: dîv ü perî **(İÜ)**

6227. Dimiş ḳarınca her gice çıḳaram
Elüm altında olana baḳaram

6228. Görürem birbirine ẓulmı var mı
Var ise refʿ iderem anda ẓulmı

6229. Eger ṣayru olurlarsa ṣorarum **[226ᵃ BL]**
Giceler içre dir ben böyle kârum

6230. Süleymân göçmek ister ol aradan
Ḳarınca dir ḳonuḳlan göç buradan

6231. Süleymân dir ḳonuḳluġın ne ile
Ḳarınca dir Ḫudâ'nuñ virdigiyle

6232. Süleymân dir getürgil niʿmetüñi
Getürdür bir çekirgenüñ budunı

6233. Süleymân anı görüp güldi didi
Bu deñlü ʿaskere bu bud ne idi

6234. Dimiş berekete baḳ aza baḳma **[162ᵇ İÜ]**
Yiter bu ʿaskerüñe bil bu loḳma

6235. Di **bismillâh** ṣunġıl loḳmaya sen
Ki besmeleyle ol loḳmayı yeyen

6236. Deyüben ḳalmamış aç ʿaskerinde
Zevâda da götürürler bilinde

6237. Süleymân anı gördi secde itdi
Ki benüm gibi yüz biñ bende gitdi

6238. Ki sensin pâdişâh-ı Lâ-yezâlî
Zelîldür ġayrılar yoḳluḳda varı

6239. Oradan dir Süleymân eve geldi
Dinür ḳırḳ gün ʿibâdet üzre oldı

Ḥikâyet-i Belḳīs

6240. Süleymân Nebî dir sefer itdi
O cümle murġ ḳanadın açdı durdı

6229 olurlarsa: olursa **(İÜ)**

6232 Getürdür: Getürür **(İÜ)**

6241. Süleymân ḳondı gördi hüdhüdi yoḳ
Anı dört yaña baḳup gözledi çoḳ

Feḳāle mâ-liye lâ ere'l-hüdhüde em kâne mine'l-ġāʾibîn*

6242. Dimiş ki ne ola hüdhüd görünmez **[226[b] BL]**
Ki hüdhüd olmasa dir ṣu bulunmaz

6243. O hüdhüdde iki ḥaṣlet var imiş
Süleymân'a iderdi gölge dinmiş

6244. Ṣu ḳanda var ise bulur imiş ol
Naẕar ile yir altına irer yol

6245. Süleymân'a ṣu ḥâcet olmış ol ân
Bulunmamış aranmış hüdhüd iy cân

6246. Süleymân ḳaḳımış ol ânda aña
Görelüm ḥâl-i hüdhüd ne bu yaña

Le'üʿaẕẕibennehu ʿaẕâben şedîden ev le'eẕbeḥannehu**

6247. ʿAẕâb idem ben aña ġāyet ile
O ḥâl içinde kendin oda bile

Femekeẕe ġayre baʿîd***

6248. Birazdan geldi hüdhüd durdı ḳarşu
Süleymân dir ki ḳandayduñ yaman ḫû

6249. Dilemiş ki ʿaẕâb eyleye fevrî
Dimiş ki eyledüm ʿâlemde devri

6250. Ki bir nesneyi bildüm bilmedüñ sen
Ḳaḳıdı görmedi bu sözi aḥsen

Ve ciʾtüke min Sebeʾin bi-nebeʾin yaḳīn****** **[163[a] İÜ]**

6251. Dimiş hüdhüd bilüñ melik seyrden
Gelürem biliñüz yaḫşi ḫaberden

---

* "Hüdhüdü niçin göremiyorum, yoksa kayıplara mı karıştı, dedi." (en-Neml 27/20)

** "Ya onun canını iyice yakacağım, yahut onu boğazlayacağım!" (en-Neml 27/21)

*** "(Hüdhüd) çok geçmeden geldi." (en-Neml 27/22)

6248 ḳandayduñ: ḳanda idüñ **(İÜ)**

**** "Sebe'den sana çok doğru (ve önemli) bir haber getirdim." (en-Neml 27/22)

6252. Getürdüm size bir dostuñ selâmun
İşit imdi bu ednânuñ kelâmun

Ve ci'tüke min Sebe'in bi-nebe'in yaḳīn. İnnî vecedtü'mre'eten*

6253. İrişdüm bir zene kim pâdişâhdur **[227ᵃ BL]**
Ve niʿmetlü ṣanuram kendü mâhdur

6254. Ṭapar çerisi ile ol güneşe
Görüben ḳalmışam ḥayrân bu işe

6255. Süleymân işidüp durdı yerinden
Tamâm ḥaẓ eyledi hüdhüd dilünden

Ḳāle senenẓuru e ṣadaḳte em künte mine'l-kâẕibîn**

6256. Süleymân didi göreyin kelâmuñ
Eger doġruyısañ añıla nâmuñ

6257. Dinilmiş âṣafı ḳıġırdı anı
Açar âṣafa bu râz-ı nihânı

6258. Ne dirsin bu kelâmuñ ṣıḥḥatine
Nihâyet yoḳ o Yezdân ḳudretine

6259. Dilerse pâdişâh eyler gedâyı
Dirîġ itmez o maḫlûḳdan ʿaṭâyı

6260. Murâd ise bunıñ aṣlını bilmek
Kemâli üzre ġavrına irişmek

6261. Yazıñ nâme virüñ hüdhüde anı
Ulaşdurur anı gerekse cânı

6262. Anı nâmede eyleñ dîne daʿvet
Ne vech-ile ider görüñ iṭâʿat

6263. Müselmân olmaz ise vara ʿasker
Döküle üzerine dîv ile er

---

* **BL**'de sadece "İnnî vecedtü imre'eten" kısmı var. // "Sebe'den sana çok doğru (ve önemli) bir haber getirdim. Bir kadınla karşılaştım…" (en-Neml 27/22-23)

** "(Süleymân Hüdhüd'e dedi ki): Doğru mu söyledin, yoksa yalancılardan mısın, bakacağız." (en-Neml 27/27)

6263 dîv ile: dîvle **(BL)**

6264. Helâk eyle ḳamusın ḳoma kimse
Ditirer murġ u mâhî nâmuñ añsa

6265. Dimiş ki imdi aña nâmeyi yaz
Maʿânîsi çoḳ ola yazısı az

6266. Dimiş Tevrât'da bir nâm var yazayım
Muḳaddem sizüñ ismiñüz añayım

İnnehu min Süleymâne ve innehu bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm. Ellâ taʿlû ʿaleyye ve'tûnî müslimîn* **[227ᵇ BL]**

6267. Süleymân Nebî'yi ki sen bilesin
Ki Belḳīs'sin bu nâmeyi göresin

6268. Güneşe ṭapar imişsin günâhdur
Güneş devr itdürici bir ilâhdur

6269. Beni bil peyġamber Ḥaḳḳ'ı bil bir **[163ᵇ İÜ]**
Müselmân olmaġa sen eyle tedbîr

6270. Yazıldı nâme hüdhüd aldı gitdi
Dinür ki varuban Belḳīs'e yitdi

6271. Su'âldür ki Süleymân kendü adın
Muḳaddem yazdı naḳl eyle murâdın

6272. Ḫudâ nâmından evvel neye ḳıldı
Bu ḥâl içün göre ne nükte buldı

6273. Cevâb budur ki küffâr idi ol ḳavm
Sögerler bilürem ki baña ol cem

6274. Ḫudâ nâmını te'ḫîrden murâd ol
Buradan ẓâhir oldı bil ki medlûl

6275. Alup hüdhüd yüridi Belḳīs'e dek
Bu yolda biline ki çekdi emek

6264 Ditirer: Ditrer **(İÜ)**

6265 nâmeyi: nâmei **(BL)**

* "Mektup Süleymân'dandır, rahmân ve rahîm olan Allâh'ın adıyla (başlamakta)dır. Bana baş kaldırmayın, teslimiyet gösterip bana gelin, diye (yazmaktadır.)" (en-Neml 27/30-31)

6267 nebîyi ki: nebî ki **(İÜ)** // nâmeyi: nâmei **(BL)**

6276. Dehene nâmeyi alup o hüdhüd
Girür sarâyına ol dökmedin süd

6277. Ḳomış ol nâmeyi Belḳīs öñine
Baḳar dir Belḳīs'i mühr-i nigîne

6278. Taʿaccüb eylemiş gördükde Belḳīs
Baḳup hüdhüdi dir eyledi teşḫîṣ

6279. Uçup hüdhüd ḳonup giride durur
Tevaḳḳufda durur ki ne buyurur

6280. Açuban oḳumış nâm-ı Süleymân
Dimiş hüdhüde aġız açup ol ân

6281. Seni bu araya kim gönderüpdür **[228ᵃ BL]**
Ḫudâ hüdhüde ol ân dil virüpdür

6282. Dimiş ki âdem ü perî vü dîvüñ
Ve ḥayvânât-ı vaḥşî daḫı bilüñ

6283. Ve cümle murġlaruñ ü daḫı maḫlûḳ
Muṭîʿdür emrine anda ḫilâf yoḳ

6284. O şâh-ı kâmkâruñ nâmesidür
Bunı yazan o kâtib ḫâmesidür

6285. İşidür hüdhüdüñ Belḳīs kelâmuñ
Getürdür dir o beglerüñ olanın

6286. Dimiş ki ulu şâhdan nâme geldi
O nâmeyi bilüñ ki ḳuş getürdi

6276 nâmeyi: nâmei **(BL)**

6277 nâmeyi: nâmei **(BL)**

6278 **İÜ**'de "eylemiş"deki "şın"ın noktaları yok.

6279 giride: giri yiride **(İÜ)**

6280 aġız: aġır **(İÜ)**

6285 İşidür: İşidüñ **(İÜ)** İkinci mısrâın başı her iki nüshada da "Getürür dur dir" şeklindedir. Ancak bu okuyuş vezni bozmaktadır. **H** nüshasında ise bu ibâre "getür dur dir" şeklindedir (vr. 163ᵇ).

6286 nâmeyi: nâmei **(BL)**

6287. İder mefhûm-ı nâmeyi beyân ol
Buña maʿḳūl tedbîr ile bulıñ yol

6288. Sizüñ benden ziyâde ʿaḳlıñuz dir
Süleymân nâmesidür ʿaḳlıñı dir

6289. Deyu eyler ḫiṭâbı anlara ḫoş
Anuñ deryâ-yı ʿaḳlı eylemiş cûş

6290. Dimiş begler ki ḳudret var ziyâde **[164ᵃ İÜ]**
Ne fermân ide ol ḳalbi küşâde

6291. Muṭîʿuz emrine fermân anuñdur
Cevâhir maʿdenidür kân anuñdur

6292. Gelür ise Süleymân bunda taḥḳīḳ
Çekersiz cümleñüz biline tażyîḳ

6293. Ḫarâb olur ilimüz her ne kim var
Tedârükle gerekdür buña âṯâr

6294. Revâdur ilçi göndermek o şâha
Revân eyleñ hemân ilçiyi râha

6295. Eger mâl ile bulursa tesellî
Bu tedbîrden olınur ḥâli belli

6296. Eger mâl almaya peyġamber ola **[228ᵇ BL]**
Anuñ nûrânî vechi ḳalbe dola

6297. Düzüp pîşkeş tedârük eyleñüz dir
Çaḳır gözlü biñ at biñ ḳul yede dir

6298. Muraṣṣaʿ her atuñ eyer uyanı
Ve altun tellidür çelik olanı

6299. Ve dört altun kerpiç bile virmiş
Kemâl-i ʿizzet üzre nâme yazmış

6287 nâmeyi: nâmei **(BL)**
6290 ḳalbi küşâde: ḳalb-i küşâde **(İÜ)**
6291 Muṭîʿuz: Muṭîʿum **(İÜ)**
6293 ilimüz: elimüz **(BL)**
6297 Düzüp: Diyüp **(İÜ)**

6300. Dimiş ilçi süricek işige yüz
Hediyye ola maḳbûl bendeyüz biz

6301. Süleymân bildi evvel bu me'âli
Diledi eyleye Belḳīs'e âlı

6302. O ân kesdirdi dört yüz zerdî kerpiç
Cihân rûyında bu olmadı dir hîç

6303. Ve dört bin ḳul muraṣṣaʿdur libâsı
Muraṣṣaʿ dutdı çevgânı ḫavâṣṣı

6304. Girüp meydâna devürdi oları
Göre tâ kim gelen ilçi buları

6305. Gelüp Belḳīs'üñ ilçisi görür dir
Iṣırup barmaġın ḥayrân ḳalur dir

6306. Ḳonur dîvânda dört kerpiç alur yir
O dört kerpici ilçi anda ḳor dir

6307. Ki biñ getürdügi ḳadar görürler
Biraz eyyâm dembeste ḳalurlar

6308. Görür ilçi Süleymân heybetini
Kemâli ile añlar ḳudretini

6309. Görürler taḫt havâ üzre muʿallaḳ
Ve dört biñ ḳuş ḳanadın germiş el-ḥaḳ

6310. Süleymân'a iderler gölge anlar
Ve durmışlardı ṣâf ṣâfın erenler

6311. Ve dîvler perîler yirince durmış **[229ᵃ BL; 164ᵇ İÜ]**
Dîvân maḫlûḳ-ıla dopdolu olmış

6312. Süleymân taḫt üzere ṣavlet ile
Başında tâc oturur devlet ile

6303 muraṣṣaʿdür: muraṣṣaʿ dir **(İÜ)**

6307 ḳadar: ḳādir **(BL)**

6309 "germiş" kelimesi **İÜ**'de mısrâ içinde "gümüş" olarak yazılmış, kenarda düzeltilmiş.

6310 durmışlardı: dumışlardı **(BL)**

6311 dopdolu: ṭopṭolu **(İÜ)**

6313. Süleymân ilçiye dir mâl gerekmez
Cihân mâlı virilse te'ṯîr itmez

6314. Baña Yezdân o deñlü virdi mâlı
Baña maʿlûmdurur mâluñ me'âli

6315. Sizi Tañrı'ya daʿvet iderem ben
Getürürseñüz îmân buluñ eymen

6316. Eger ki Tañrı'ya dönmeyesüz siz
ʿAsâkîrüm elünde ḳırılursız

6317. Çü Belḳīs'üñ yanına irer elçi
İder Belḳīs'e edeble keleci

6318. Ne kim görmiş ḥikâyet eylemiş dir
İder Belḳīs'e te'ṯîr emr-i taḳdîr

6319. Cevâbıña muḳābele olunmaz
Anuñ re'yinde hîç noḳṣân bulunmaz

6320. Anuñ dînine girmekdür ṣavâbı
Gider sen dîdeden ġafletle ḫâbı

6321. Yaraġ idüñ Süleymân'a varula
Anuñ emri üzerine oluna

6322. Süleymân daḫı hüdhüdi revâna
İder ki tâ anuñ yanına yana

6323. Ne yire ḳonalar ne söyleşeler
Oları göricek ne deye iller

6324. Varup hüdhüd olarla bile olmış
Olaruñ cümle esrârını bilmiş

6325. Dinür Belḳīs tedârükle bezemiş
Olar dört yüz ḳaravaş idi dinmiş

6326. Ve dört yüz deve yükiyle hediyye **[229ᵇ BL]**
Ve dört yüz atlu bindi dindi bile

6319 bulunmaz: olunmaz **(İÜ)**

6320 Gider sen: Gide tâ **(İÜ)**; ḫâbı: ḫˇâbı **(İÜ)**

6327. Ve Belḳīs begridi yürüdi yola
Şikârını diler getüre ḳula

6328. O Belḳīs taẖtını hüdhüd ḥikâyet
Süleymân'a o ḳılmışdı rivâyet

6329. Ḳulaḳdan ʿâşıḳı oldı Süleymân
Anı görmeklige iver idi cân

Vaṣf-ı taẖt-ı Belḳīs

6330. O taẖtı oldı dirler ẖâm gümüşden
Ve dört yanında dört arslan da andan

6331. Ve dört bucaḳda dört ṭâvus olmış **[165ᵃ İÜ]**
Gözinüñ birine yâḳūt ḳonmış

6332. Ve altmış arşun uzun ḳırḳ da eni
ʿAcâ'ib ḳıṣṣalardur diñle bunı

6333. O taẖt ardına sırça perde olmış
Ḳulaḳ dut bunda üstâdlar ne ḳılmış

6334. O perdeye diker beş yüz direk dir
Otuz arşun direk ḳalıñı yir

6335. Direkler üzre itmiş sırça evler
Her evi birbirine bend iderler

6336. O evler üzre ḳubbeler yapılmış
Biri altun biri gümüşden olmış

6337. O ḳubbe üzre yâḳūtlar ḳonulmış
O şehrüñ üzerine şuʿle virmiş

6338. Dinür Firʿavn u Nemrûd'dan ziyâde
O Belḳīs ḳudreti ḳılmış iḥâṭa

6339. On iki biñ ṣu başısı yürür dir
On iki biñ kişi her ṣu başı bir

6328 ḥikâyet: ḥikâye **(İÜ)**
6331 Gözinüñ: Görinüñ **(BL)**
6332 ʿAcâ'ib: ʿAcâyib **(BL)**
6334 ḳalıñı: falıġı **(BL)**

6340. Taṣarruf ider-imiş gice gündüz **[230[a] BL]**
Ṣanasın âsmân yüzünde yıldız

6341. Dinür Belḳīs ki bir menzil yüridi
Süleymân-ı zamân da anı bildi

6342. Diledi Belḳīs'üñ taẖtını evvel
Getürmesine ẖuddâm uralar el

6343. Añа getürmege olmaya minnet
Añа ıẓhâr olına özge ḳudret

6344. Didiler kim getüre bunı andan
Tetebbüʿ olına ins-ile cinden

Ḳāle ʿifrîtün mine'l-cinni ene âtîke*

6345. Olur cinler ulusı anda ḥâżır
Bu ẖidmete göz açdı oldı nâẓır

6346. Dimiş bunda getürsin anı fevrî
Daġıtmadın bu dem siz iş bu devri

Yâ eyyühe'l-mele'ü eyyüküm ye'tînî bi-ʿarşihâ**

6347. Süleymân dir ki bu dem ola baẖtı
Getüre bu aralıġa o raẖtı

6348. Dimiş ʿifrît yine ben getürürem
Bugün meydânda ʿahdüme dururam

6349. Dimiş âṣaf gözüñ yum yâ Süleymân
Dimiş açġıl ʿinâyet ḳıldı Yezdân

6350. Gözin açar Süleymân-ı Nebî gör **[165[b] İÜ]**
O taẖtı ol araya geldi görür

6341 Belḳīs: Belḳīs'a **(BL)**

* "Cinlerden bir ifrit, sana getiririm dedi." (en-Neml 27/39)

6346 bunda: bende **(İÜ)**

** ye'tînî: ye'tiyenî **(BL)** // "Ey ulular! Hanginiz o melikenin tahtını bana getirebilir?" (en-Neml 27/38)

6347 Süleymân dir ki bu dem: Süleymân gene dir ki **(İÜ)**

6348 dururam: ṭururam **(İÜ)**

6351. Süleymân âṣafuñ görür işini
Eliyle oẖşadı dinür başını

6352. Kerâmâtından imiş âṣafuñ ol
O ânda çünki ḥâṣıl oldı medlûl

6353. O âṣaf ẖûb oḳur Tevrât'ı dinmiş **[230[b] BL]**
O Yezdân'uñ ulu adın oḳumış

Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

Felemmâ re'âhu müsteḳırren ʿindehu*

6354. Süleymân taẖtı ol ân gördi didi
Bu Tañrı'nuñ ʿaṭâsı baña geldi

6355. Gelüp Belḳīs daẖı irişdi dinmiş
Dilemiş ol Süleymân'a gireymiş

Ḳāle nekkirû lehâ ʿarşehâ nenẓur etehtedî**

6356. Süleymân buyurur ol taẖtı örtüñ
Nice ʿibret-nümâ işleri gördüñ

6357. Muraṣṣaʿ tâc başında ol nigâruñ
Muraṣṣaʿ yaşmaḳ ile rûzigâruñ

6358. Ferîdi çeşm-i fettân zülfi ʿayyâr
Hezâr dilleri bend iderdi her târ

6359. H̱ırâm-ı serviyi ḳomış yabanda
Lebünden mürde cânlar ola zinde

6360. İcâzet oldı girdi taẖt öñüne
O dem baḳdı Süleymân dir nigîne

6361. Ḳodı şâh taẖtınuñ pâyine ol baş
İder ḳaddinẖamîde gör o ḳallâş

---

* "(Süleymân) onu (melikenin tahtını) yanıbaşına yerleşmiş olarak görünce…" (en-Neml 27/40)

** "(Süleymân) dedi ki: Onun tahtını bilemeyeceği bir hâle getirin. Bakalım tanıyacak mı…" (en-Neml 27/41)

6357 yaşmaḳ: paşmaḳ **(BL)**

6359 H̱ırâm-ı serviyi: H̱ırâm servi **(İÜ)**

6362. Duʿâ itdi o demde murġ u insân
Nüvaẖt eyledi başın gör Süleymân

6363. Dimiş ki taẖt-ı eyvânuñ yücelsin
Bu cismüm içre taḥḳīḳ bil ki cânsın

6364. Saña ol vire dâyim rûzigâruñ
Müdâmî pâyiñe düşe şikâruñ

6365. Deyüp ẖâmûş olup durdı orada
Ṣorar taẖtını dir âṣaf burada

6366. Ẕekâsın bilmek isterdi Süleymân **[231ᵃ BL]**
O taẖta eyledi Belḳīs naẓarân

6367. Müşâbihdür dimiş taẖt-ı żaʿîfe
İrişmiş rûzigâr dir bu naḥîfe

6368. Süleymân dir meleklükden nişân var
Eger İslâm müyesser ide Settâr

6369. Bunı Belḳīs işidüp dimiş ol ân **[166ᵃ İÜ]**
Niçün ben olmayam bu dem müselmân

Ve ûtîne'l-ʿilme min ḳablihâ*

6370. Seni ben bilmedin bildüm ki ol Ḥaḳ
Seni vü hem beni yaratdı muṭlaḳ

6371. Aña secde idüp inanmışımdur
Anuñ emriyle yek ḳaṭre olur dür

6372. Ki bir maʿnî daẖı budur ki iy yâr
Ḳanı taẖtuñ deyu söylendi aẖbâr

Ḳālet keʾennehu hüve**

6373. Dimiş Belḳīs ṣanasın bu benümdür
Süleymân alıñuz tîz örtisin dir

6369 olmayam: bilmeyem **(İÜ)**

* "Bize daha önce (Allâh'tan) bilgi verilmişti." (en-Neml 27/42)

6371 idüp: itmeyen **(BL)** // emriyle: emri ile **(BL)**

** "(Belkıs) şöyle cevap verdi: Tıpkı o!" (en-Neml 27/42)

6374. O ânda örti alındıḳda görür
Hemân baḳdıḳda Belḳīs taẖtı bilür

6375. Dimiş nice getürdüñüz buraya
İder dir âferîn taḥsîn bu râya

6376. Benüm taẖtum var idügin bilesiz
Bu ân içinde bunda getüresiz

Ve ûtîne'lʿilme*

6377. Süleymân dir Ḫudâ peyġamber itdi
Baña ʿilm virüben gör ki ne itdi

6378. O dem Belḳīs dimiş ki iy Süleymân **[231[b] BL]**
Ki taḥḳīḳ bilesin benven müselmân

6379. Süleymân dir ki ne ḥâl bâʿiṣ oldı
Dimiş ki nâmeñüz ḳalbime doldı

6380. Yazılmış anda **bismillâh** gördüm
Ḥurûfından bu maʿnâları buldım

6381. **Be** birdür eyledüm aña şükür ben
Ki **sîn** ʿışḳuñ nişânun gözledi ten

6382. Ki **mîm** mülkdür müyesser itdi Yezdân
Delîl oldı bunıñla baña iẕʿân

6383. Süleymân Belḳīs'üñ sözine ḥayrân
Olup ol ânda ʿarż eyledi îmân

Ve ṣaddehâ mâ kânet**

6384. Peşîmân oldı geçmiş ʿömre Belḳīs
Dögündi ṭaşlar ile dindi İblîs

6385. Süleymân Belḳīs'i eve getürmiş
Dilemiş şerʿ-ile idine ol iş

6375 râya: re'ye **(BL)**

* "Bize (Allâh'tan) bilgi verilmişti." (en-Neml 27/42)

6377 ne itdi: n'itdi **(BL)**

6378 **İÜ**'de "bilesin"den önce sehven "bil ki" yazılmış.

** "Onu [Allâh'tan başka taptığı] şeyler alıkoymuştu." (en-Neml 27/43)

6386. Ve yetmiş dört ẖâtûn-ı Süleymân **[166[b] İÜ]**
Ve dört yüz câriye de buña inan

6387. Süleymân'a dimişler Belḳīs içün
Pür itmiş baldırın mûlarla Bî-çûn

6388. Bunı bilmek içün görmek diler ol
Dinür dîvler iderler ṣırçadan yol

6389. Bir ırmaḳ şeklini gösterür anlar
Dîvâr ardında Süleymân'ı ḳorlar

6390. O Belḳīs'e küçük ırmaḳ dinilür
Açıḳ topuḳ ile Belḳīs yürür

6391. Süleymân da görür ki ġayr-ı vâḳıʿ
Bu ḥîle ẖalḳ içinde oldı şâyiʿ

Ḳīle leha'dẖuli'ṣ-ṣarḥa felemmâ raʾethu ḥasibethu lücceten ve keşefet ʿan sâḳeyhâ*

6392. Bilür Belḳīs daẖı bu ḥîle imiş
Dimiş bundan murâdıñuz ne imiş

Ḳālet rabbi innî ẓalemtü nefsî** **[232[a] BL]**

6393. Dimiş Belḳīs nefsüme ẓulüm çoḳ
Olunmış luṭf u iḥsân-ı H̱udâ çoḳ

6394. Süleymân'a inandum müslümânum
Ṣaḥîḥ Tañrı'ya dönmişim i cânum

6395. Süleymân Belḳīs'i şerʿ-ile aldı
Murâda vâṣıl olup ẖâtûn oldı

6396. Riʿâyet üzre Belḳīs'i sürûrda
Ve taẖtı üzre ẕerre yoḳ ġurûrda

6391 Son iki beyit (6389-6390) **BL**'de yok.

* "Ona, köşke gir, dendi. Melike onu görünce derin bir su sandı ve eteğini yukarı çekti." (en-Neml 27/44)

** **İÜ**'de "innî" yok. // "Melike dedi ki: Rabbim! Ben gerçekten kendime yazık etmişim." (en-Neml 27/44)

6396 **İÜ**'de "ẕerre" yok.

6397. Ṣafâ üzre geçürür gice gündüz
Oḳur Tevrât'ı sürerdi yire yüz

Mühr-i Süleymân'ı Dîv Alduġı Maḥaldür*

Ve'ttebeʿû mâ tetlü'ş-şeyâṭînü ʿalâ mülki Süleymân**

6398. Süleymân ẖâtem ile ḥükm iderdi
O âbdest alıcaḳ diñle n'iderdi

6399. Çıḳarup ẖâtemi ẖâdime virür
Bu ḥâlden işit imdi kim ne görür

6400. Getürmiş ẖâtemi cennetden Âdem
Cinândan ol zemîne indügi dem

6401. O cümle ẖâṣṣa ol ẖâtemde imiş
Buradan görelüm neye irer iş

6402. Yine âbdest alurken dindi ẖâdim
Bulunmaz ol arada bil o nâdim

6403. Girür bir dîv o ẖâdim şekline tîz **[167ᵃ İÜ]**
Süleymân'dan alur ẖâtemi ẖûn-rîz

6404. Daḳup engüştine taẖta oturmış
Süleymân anı bu ḥâl üzre görmüş

6405. Süleymân'um dimege aña ḳorḳar **[232ᵇ BL]**
Żarûretde tedârükde gerek er

6406. Çıḳar şehrüñ içine dir Süleymân
Süleymânum dise gülerdi insân

6407. Süleymân dir kenâr-ı baḥre irdi
O gün içinde dir ḳarnı acıḳdı

6408. Balıḳ ṣayyâdına ol oldı şâkird
Aña bir aḳçe bir balıḳdı ʿâid

---

* alduġı maḥaldür: alduġıdur **(İÜ)**

** "Süleymân'ın hükümrânlığı hakkında onlar, şeytanların uydurup söylediklerine tâbî oldular." (el-Bakara 2/102)

6408 ʿâid: ʿâyid **(BL)**

6409. İder ṣayyâda ḫidmet hem ʿibâdet
Ve ḳırḳ günde bulur nekbet nihâyet

6410. Dimiş âṣaf Süleymân vaṣfı yoḳdur
Bunıñ evżâʿ-ı ʿacîbesi çoḳdur

6411. Bilür ol kendüniñ bilindügini
Bıraġur deñize dir ol nigîni

6412. Ḫudâ emri ile balıḳ yudar dir
Görelüm neye irer emr-i taḳdîr

6413. Düşer balıḳ o ṣayyâdlar aġına
Yine devlet gelür dir ayaġına

6414. Süleymân'a buçuḳ aḳçeyle balıḳ
Naṣîb ider o dem içinde Ḫâlıḳ

6415. Balıġuñ yardı ḳarnını Süleymân
Bulur dir ḫâtemi ḳarnında ol ân

6416. Ḫudâ'ya ḥamd idüp eyledi secde
Ṣafâsından gelür dir anda vecde

6417. Alur ḫâtemi engüşte Süleymân
Ḫudâ bağışladı şâhlığı ol ân

6418. Geçüp taḫta oturdı mâcerâyı
Deyüp beglere âṣafa bu râyı

6419. Süleymân'uñ yedi oġlı üç ḳızı var
Bunı böyle dimişler ehl-i aḫbâr

6420. ʿİbâdete olur meşġūl Süleymân **[233ᵃ BL]**
Buyurur dîvlere ḫidmetler ol ân

6421. Dimiş deryâ yüzinden getürüñ ṣu
Tevaḳḳuf eylemeñ zinhâr yaman ḫû

6422. Ḳaḳımış deñize dinmiş Süleymân
Deñiz bir gemi ġarḳ itdükde inan

6412 emri ile: emriyle bir **(İÜ)**

6419 Birinci mısrâda vezin bozuk.

6423. Buyurmış yile kim taẖtı getürüñ
Fülân ṭaġuñ üzerine yitürüñ

6424. Ve dimiş dîvlere bu ṭaġı kesüñ **[167[b] İÜ]**
O deryânuñ ṣuyını bunda döküñ

6425. Mübârek başı aġrıdı didiler
Olur dört ay yedi gün ṣayru dirler

6426. Żaʿîf olup dayandı dir ʿaṣâya
Bu cümle işler âsândur H̱udâ'ya

6427. ʿAṣâ üstünde ʿAzrâ'îl alur rûḥ
Oḳur ol ânda dir esmâ-ı ṣubbûḥ

6428. ʿAṣâda yedi yıl durmış Süleymân
Dayanup anı ṣaġ ṣanurlar ol ân

6429. H̱udâ ölümini bildürmedi dir
Anı ḳudretüm-ile bekledüm dir

6430. Ḳarınca yer ʿaṣâyı çüridür gör
ʿAṣâ ile Süleymân düşdi dinür

Felemmâ ẖarre tebeyyeneti'l-cinnü en lev kânû yaʿlemûn*

6431. Vuḥûş ile ṭuyûr insân bilürler
Süleymân'ı ḳamusı öldi dirler

6432. Burada oldı maʿlûm dîv ü perî
Ġayb bilmez doḳunmaz dindi şerri

6433. Eger bileydi kesmeyeydi ṭaġı
İṭâʿat itmeye idi o bâġī

6424 **İÜ**'de "vü" yok.

6426 dayandı: ṭayandı **(İÜ)**

6427 esmâ-ı ṣubbûḥ: esmâ u rûḥ **(İÜ)**

* en lev: in lev **(BL)** // "(Sonunda yere) yıkılınca anlaşıldı ki cinler gaybı bilselerdi…" (Sebe' 34/14)

6432 oldı maʿlûm dîv ü perî: itdi maʿlûm dîv perrî **(BL)**

6433 o bâġī: o yaġı **(BL)**

6434. Süleymân meyyitin Şâm'a iledür **[233[b] BL]**
Ṭarâvet üzerine yine durur

6435. Benî İsrâ'îlî'den peyġamber
Dinür biñ kimse var sözleri ʿanber

6436. Zekeriyyâ'yı peyġamber ider Ḥaḳ
Olar üstine taʿyîn ḳıldı el-ḥaḳ

6437. Süleymân rûḥına oḳuñ duʿâyı
Beḳā üzre degildür bil fenâyı

Ḳıṣṣa-i Zekeriyyâ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

6438. Zekeriyyâ'yı bil Dâvûd ḳızından
İşid imdi olarıñ da sözünden

6439. Ziyâde ʿâbid ü vâʿiẓ idi dir
Ḫudâ vaṣfına fem açmışdı ol pîr

6440. Dimiş **kâf-hâ-yâ-ʿayn-ṣâd** İbn ʿAbbâs
Buyurmış ol Kerîm ki bileler nâs

6441. Ḥurûf-ı **kâf** rızḳa ben yiterüm
Hâ azmışa yolın göstericiyüm

6442. **ʿAyn** maḫlûḳımıñ ḥâlin bilen ben
Ve **ṣâd** vaʿdimde ṣâdıḳam di aḥsen

6443. Zekeriyyâ benüm maḳbûl ḳulumdur **[168[a] İÜ]**
Gerek olan kişiye bil ʿulûmdur

6444. Buyurmış Raḥmeten li'l-ʿâlemîn bil
ʿUlûmı saʿy idüben eyle taḥṣîl

İẕ nâdâ rabbehu nidâ'en ḫafiyyâ**

6445. Zekeriyyâ ider duʿâyı iḫfâ
Başın secdeye ḳordı eyle ṣafâ

6434 iledür: iletür **(İÜ)**

6437 fenâyı: bu fânî **(BL)**

* ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

6440 kâf-hâ-yâ-ʿayn-ṣâd: kâf-hâ-ʿayn-ṣâd **(BL)**

** "Hani o, gizli bir sesle Rabbine niyâz etmişti." (Meryem 19/3)

Ḳāle rabbi innî vehene'l-ʿaẓmu minnî [ve'şteʿale'r-reʾsü] şeyben*

6446. İlâhâ dir ṣaçum aġardı cümle **[234ᵃ BL]**
Süñügüm köhnedi dir pîrligümde

Ve kâneti'mreʾetî ʿâḳiren**

6447. Benüm ḫâtûnım itmez oldı evlâd
Velî senden bir oġıl isterem şâd

Yeriṣünî ve yeriṣü min âli Yaʿḳūbe ve'cʿalhu rabbi raḍıyyen***

6448. Dimiş Yaʿḳûb nesli ile benden
Yeye mîrâṣ-ı şerʿî vech-i aḥsen

6449. Bile ḥikmet ü peyġamber ola dir
Duʿâsın Ḥaḳ ḳabûle irgüre pîr

Yâ Zekeriyyâ innâ nübeşşirüke bi-ġulâmini'smuhu Yaḥyâ****

6450. Zekeriyyâ'ya Ḥaḳ virdi oġul bil
Anuñ nâmına sen Yaḥyâ di gil

6451. Geçer ḳırḳ gün olur ḥâmile ḫâtûn
Ẓuhûra geldi Yaḥyâ gözüñ aydın

6452. Yigirmi yedi yıl daḫı olur ṣaġ
Temâşâ eyledi ṣaḥrâ ile bâġ

6453. İrişdi vaʿde gör neye irişür
Yazılmışdı ezelde aña menşûr

6454. Zekeriyyâ'ya Yehûdâ ider ḳaṣd
Ola tâ ellerinde ḳabż ile baṣṭ

6455. Ḳaçar dir anlaruñ şerrinden ol dem
Żarûrete ire çaluşır âdem

---

* Her iki nüshada "ve'şteʿale'r-reʾsü" yok; **İÜ**'de "şeyben" yok. // "Rabbim! dedi, gerçekten kemiklerim zayıfladı, saçım başım ağardı." (Meryem 19/4)

** Ve kâneti'mreʾetî: Ve kâne imreʾetî **(BL)** // "Karım da kısırdır." (Meryem 19/5)

*** "Ki o bana vâris olsun. Ya'kub hânedânına da vâris olsun. Rabbim, onu rızâna lâyık kıl." (Meryem 19/6)

6449 pîr: dir **(BL)**

**** "(Allâh şöyle buyurdu): Ey Zekeriyyâ! Biz sana bir oğul müjdeleriz ki onun adı Yahyâ'dır." (Meryem 19/7)

6455 Żarûrete: Żarûreye **(İÜ)**

6456. Ḳaçar ilerü ḳovarlar Yehûdâ
Maḥal olur düşülür ṣuya oda

6457. İrişür bir aġaca dir beni al
Yarılur aġaç alur gör nedür âl

6458. ʿAmâmesinüñ ucı ṭaşra ḳalmış **[234[b] BL]**
Yehûdâ ol nişânını ki bulmış

6459. Aġacı testere ile biçerler **[168[b] İÜ]**
Zekeriyyâ'yı dü nîme iderler

6460. Zekeriyyâ ider cânını teslîm
Ḫudâ'ya bilesin iy ʿâlî müslim

6461. Zekeriyyâ içün oḳı duʿâyı
Saña da raḥmet eyleye o Bârî

Fâtiḥa*

Ḳıṣṣa-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi's-selâm

6462. Ḫudâ Ḳur'ân'da seyyid dimemiş dir
Dinür Yaḥyâ'ya Kur'ân'da dimiş dir

Ve seyyiden ve ḥaṣûren ve nebiyyen mine'ṣ-ṣâliḥîn**

6463. Nice gelmişdür İbrâhîm ʿaḳebince
Nihâyetde bu Yaḥyâ'ya irince

6464. Benî İsrâ'îlî'den seksen biñ
Peyġamber gelüpdür bunı bilüñ

6465. Ki Yaḥyâ'dan ṣaġīri yoḳ idi dir
Azacıḳ ʿömr içünde emr-i taḳdîr

6466. Aña çoḳluḳ ʿibâdet itmek oldı
ʿUlûm u ḥikmet ile ḳalbi doldı

6459 testere: destere **(İÜ)**

* **BL**'de yok.

** "Efendi, iffetli ve sâlihlerden bir peygamber olarak…" (Âl-i İmrân 3/39)

6463 Birinci mısrâda vezin bozuk.

6464 İsrâ'îlî'den: İsrâ'îl'den **(BL)**

Yâ Yaḥyâ ḫuẕi'l-kitâbe bi-ḳuvvetin*

6467. Kitâbuñ dut buyurdı ḳuvvetüñle
Ki dört yaşında irdüñ ʿizzetüñle

6468. Peġamber oluban ḥükme irişdüñ
Budur inṣâf ki sen özge dürüşdüñ

6469. Ve mürsellere ḳırḳ yaşında geldi
Ve Yaḥyâ'ya ki dört yaşında dindi

6470. Oḳumuş Yaḥyâ dir Tevrât'ı ezber **[235ᵃ BL]**
Maʿânîsine vâḳıf dindi gevher

Ve âteynâhü'l-ḥükme ṣabiyyen**

6471. Daḫı oġlan-iken Yaḥyâ'ya ḥikmet
Virür Yezdân müdâmî aña minnet

6472. Anası raḥmi içre Yaḥyâ dindi
İlâha ṣanasın-kim ol ṭapındı

6473. Zekeriyyâ'ya dimiş zevcesi dir
ʿAceb olmaya dir peyġamber olur

6474. Didiler bil ki ol ḥażrete Meryem
O Yaḥyâ anası hemşîredür hem

6475. Sürer Yaḥyâ ʿömür otuz ṭoḳuz yıl
Kelâm olmaya bu arada taṭvîl

6476. Ṭamu ḫavfından aġlar didi dâ'im **[169ᵃ İÜ]**
Olurmış ol ʿibâdet üzre ḳā'im

6477. Neye aġlarsın iy Yaḥyâ dimişler
Cihânda işlemedüñ yaman işler

---

* "Ey Yahyâ! Kitâba vargücünle sarıl!" (Meryem 19/12)

** âteynâhü'l-ḥükme: âteyne'l-ḥükme **(BL)** // "Ve henüz sabi iken ona hikmet verdik." (Meryem 19/12)

6472 ṭapındı: ṭayandı **(İÜ)**

6476 dâ'im: dâyim **(BL)**; ḳā'im: ḳāyim **(BL)**

6478. ʿİbâdetde muḳīmsin gice gündüz
Dimiş şeyṭân ʿibâdet ḳıldı dümdüz

6479. Racîm oldı ṣoñunda ḳorḳu vardur
Ġurûr çekmez cihânda ol kim erdür

6480. O cümle enbiyâ güftârla daʿvet
İderler idi ḫalḳa pend ü raġbet

6481. Çü Yaḥyâ aġlamaḳla ḳıldı daʿvet
Bükâdan almış idi küllî leẕẕet

6482. Benî İsrâʾîlîʾnüñ ʿâleminden
Aña tâbiʿ idi yetmiş neferden

6483. Palas geyüp bile yürürler idi
Kitâb yazan kitâbda böyle didi

6484. Ṭaʿâm üç günde bir yir idi Yaḥyâ **[235ᵇ BL]**
Ṣorarsañ bu suʾâli dimiş ol ya

6485. Bunıñ ḥikmetini bilmek dilerseñ
Kemâl-i sırrına irmek dilerseñ

6486. Ḫudâ babama beni virdüginde
Babama muştulamışlar o günde

6487. Babam üç güne dek ṣavm üzre olmuş
Oġul peyġamber olmasını ṣormış

6488. Dimiş dir iy Kerîm baña ʿayân ḳıl
Baña maʿlûm ola tâ ḥâl-i oġul

Âyetüke ellâ tükellime'n-nâse ṣelâṣe leyâlin seviyyen*

6489. Dinür Yaḥyâ şerîʿatünde üç gün
Oruç dutan u söylemezdi ol gün

6478 **İÜ**'de "dümdüz" kelimesinin yanında, derkenâr olarak "düpdüz" de yazılmış.

6480 enbiyâ: evliyâ **(İÜ)**

6484 suʾâli: suʾâl **(BL)**

6485 Kemâl-i sırrına: Kemâli sırrına **(İÜ)**

6488 **İÜ**'de "dir" derkenâr olarak yazılmış.

* "Sana işâret, sapasağlam olduğun hâlde (üç gün) üç gece insanlarla konuşamamandır." (Meryem 19/10)

6490. Ḫudâ medḥ itdi Yaḥyâ'yı Kelâm'da
Yir itsün bu kelâm işit ki cânda

Ve ḥanânen min ledünnâ*

6491. Buyurmış Ḥaḳ ki Yaḥyâ şefḳat ehli
Ata ḥürmetine ḳılmışdı meyli

6492. Baña ʿiṣyân yüzüni açmamışdur
Edâ-i ḫidmetünden ḳaçmamışdur

Ve selâmün ʿaleyhi yevme vülide ve yevme yemûtü ve yevme yübʿaṯü ḥayyen**

6493. Îzid dimiş selâm Yaḥyâ'ya benden
Ṣaḥîḥ bil aña ki ṭoġduġı günden

6494. Ve şol günde selâm ki anda ola **[169[b] İÜ]**
Yine olsun selâm ki yine ḳopa

6495. Zihî ʿizzet zihî luṭf-ı İlâhî
Ḳuluna ʿizzet ide pâdişâhı

6496. Dimişler ulular yevmü'l-ḳıyâmet **[236[a] BL]**
İdeler peyġamberler iḳāmet

6497. Yalıñuz duralar dinür ḥisâbda
Bunı böyle yazar bilgil kitâbda

6498. Ve Yaḥyâ peyġamber çevresinde
Melâ'ik ḥâżır ola dir bil anda

6499. ʿAdedde ola yetmiş biñ melek bil
Ḫudâ ḳurbiyyetünden oldı taḥṣîl

6500. Atası iẕni ile ola güftâr
Anı eylece ḥıfẓ eyleye Settâr

6501. Zekeriyyâ dimiş bir gün iy oġıl
Seni sevmege açmış Tañrı dir yol

---

* "Tarafımızdan ona kalp yumuşaklığı (verdik)." (Meryem 19/13)

** vülide: vülidehu **(BL)**; yemûtü: temûtü **(BL)**; yübʿaṯü: yebʿaṯü **(BL)** // "Doğduğu gün, öleceği gün ve diri olarak kabirden kaldırılacağı gün ona selâm olsun!" (Meryem 19/15)

6493 bil aña ki: bilüñ anı **(İÜ)**

6502. Baña dâyim kelâmuñ söylemezsin
Dimiş Yaḥyâ ki baba diñlemezsin

6503. Saña ḫoş gelmeye dirüm kelâmum
Ki müşkil ola ol âḫirde ḥâlüm

6504. Ata ana yanında olsa dindi
Dizi üzre müdâmî otururdı

6505. Kime söylese nâmın ḳılmadı yâd
Riʿâyet gördiler bende vü âzâd

6506. Ḳadem baṣdıḳda dir dünyâya Yaḥyâ
Ḫudâ'dan iẕn olınur mülke âyâ

6507. Gelüp görmege iẕn olur olara
Selâm-ı Ḥaḳ getürmişler o yâra

6508. Zekeriyyâ ḳaçan vaʿẓa çıḳardı
O kürsîde cevânîbe baḳardı

6509. Bile Yaḥyâ ki ḥâżır degil anda
Cehennem vaṣfını ider o ḥâlde

6510. Eger ḥâżır ola cennetden aḫbâr
Açardı diñler idi cümle-i yâr

6511. Dimiş yârân bir gün vaṣf-ı dûzaḫ **[236ᵇ BL]**
Olunsa ṣu olurdı ḳorḳudan yaḫ

6512. Zekeriyyâ dimiş iḫvâna yârân
Bilürsiz virdi Yaḥyâ'yı o Sübḥân

6513. Bilürsiz aña ġālib ḫavf-ı Bî-çûn
Cehennem vaṣfın itmem anun içün

6514. İşidürse helâk eyleye kendin
İşitdiler o ḫalḳ ol ânda pendin

6503 âḫirde: uḫrâda **(İÜ)**
6508 cevânîbe: cevâbına **(İÜ)**
6511 olurdı: olaydı **(İÜ)**
6512 iḫvâna yârân: iḫvân-ı yârân **(BL)**
6513 itmem: itmezem **(İÜ)**

6515. Meger Yaḥyâ o gün olmaya anda **[170ᵃ İÜ]**
Cehennem vaṣfını naḳl ide bende

6516. O ʿâlimler durup Yaḥyâ'ya varur
Bugün luṭf üzre ṭâʿat ile buyur

6517. Babañ vaṣf-ı cehennem ḳıla bize
O luṭf ehli o demde uydı söze

6518. Gidüben ṭâʿate dir oldı meşġūl
Cehennem vaṣfına dir açılur yol

6519. İşidüp ḫalḳ ḳamusı aġlaşurlar
Cehennemüñ ʿaẕâbın ṭañlaşurlar

6520. Çıḳar âbdest içün ṭaşraya Yaḥyâ
O ḫalḳuñ nâlesi dir âh ile vâ

6521. İrer semʿine Yaḥyâ'nuñ ü diñler
İder taḳrîr ġayyâ ḳuyusını er

6522. Ḫalâṣ olan Ḫudâ ḫavfiyle aġlar
Yüregin âteş-i ḫavf-ile daġlar

6523. Didükde palasın yırtmışdı Yaḥyâ
Var imiş biliñüz dere-i ġayyâ

6524. Deyu feryâd ider yürür cihânda
Ararlar anı tâ biline ḳanda

6525. Atası anası feryâda düşmiş
Oġulları o demde ṭaġa düşmiş

6526. Ararken çobana ṣorarlar anı **[237ᵃ BL]**
Bir oġlan görmedüñ mi aġlar anı

6527. Dimiş ki görmedüm bu ṭaġda bir zâr
İder göynüklü göñüllere ol kâr

6516 luṭf üzre ṭâʿat ile: luṭf ile ṭâʿat üzre **(İÜ)**

6522 âteş-i: itmiş **(İÜ)**; daġlar: ṭaġlar **(BL)**

6523 Didükde palasın yırtmışdı: Yididükde balasın yırmışdı **(İÜ)**

6525 Atası anası: Anası atası **(İÜ)**

6527 bu ṭaġda: bir ṭaġda **(BL)**

6528. Didükde ṭaġa çıḳar vâlideyni
Görür dizünde başı dir ki ânî

6529. Elin başına ḳoduḳda anası
Unutmış kendüyi daẖı atası

6530. Çaġırup Yaḥyâ dimiş yâ melâʾik
ʿAẕâba emr ile mi oldı sâlik

6531. Anası dir ki bil oġlum ki benven
Ki ʿaḳluñ başıña divşiresin sen

6532. Dimiş ʿaẕâb ferişteheri ṣandum
İşidüben ʿaẕâb cândan uṣandum

6533. Anası dir ḥaḳım üstüñde çoḳdur
Var iki ḥâcetüm dime ki yoḳdur

6534. Dimiş Yaḥyâ ne mümkin söz ṣınıla
İṭâʿatdeyim aña mümkin ola

6535. Ve ammâ dilerüm destûr bu ṭaġdan
Bu ḥayvânlar yeridür bend u bâġdan

6536. Bularla yürüsem bu ṭaġ içinde **[170ᵇ İÜ]**
Baña yegdür ki olam bâġ içinde

6537. ʿİbâdet eylesem Perverdigâr'a
ʿAẕâb ẖavfı gidüp biteydi yara

6538. Anası dir bu defʿa gel gidelüm
Bu luṭf-ı Ḥaḳdurur saña n'idelüm

6539. Benî İsrâ'îlî'ler seni görsün
Deyeler senüñ içün loḳma yisün

6540. Ki birḳaç loḳma yidürem saña ben
Yine diledigüñ eyleyesin sen

6528 ânî: ini **(İÜ)**

6529 atası: anası **(BL)**

6531 oġlum: oġul **(İÜ)** // divşiresin sen: divşir sen sen **(BL)**

6535 destûr: destû **(BL)** // yeridür: biridür **(BL)**

6541. O dem Yaḥyâ anası atasıyla **[237^{b} BL]**
Gelürler evlerine cümle bile

6542. Görüp ḳavmi olurlar cümle ḫandân
Pişirürler ṭaʿâm yer loḳma andan

6543. Uyur ol yatsudan-ṣoñra dinilmiş
Yaturken ḳulaġına bir ün irmiş

6544. Ḫudâ ṭâʿatini ḳorḳuyı ḳodun
Bu ân vaḥdet ile uyḳuya uyduñ

6545. O dem Yaḥyâ işidür bu nidâyı
İdüp naʿra uyandırduñ gedâyı

6546. Durup ṣaḥrâya düşdi âh ile dir
Ki saz beñizli olan dertlüdür dir

6547. Bu maḥal idi Zekeriyyâ öldi
O dem Yaḥyâ peyġamber olundı

Bâʿiṯ-i şehâdet-i Yaḥyâ Peyġamber ʿaleyhi’s-selâm

6548. Var imiş pâdişâh Ṣayḥûn isimli
O küffâr âyînin dutmaḳ resimli

6549. O Yaḥyâ’yı ziyâde sever imiş
Danışurmış müdâmî aña her iş

6550. O key ḳızına ʿâşıḳ olmuş ol şâh
İdermiş durmayuban derd-ile âh

6551. Dilermiş aluban ʿavrat idine
Bu fiʿline diler ḥelâl dinile

6552. Dimiş Yaḥyâ ḥarâmdur saña bu iş
Ferâġat eyle ġayrı ḥâle düriş

6553. Buyur Yaḥyâ alayım ḳızı dirdi
O menʿ itdükce artar idi derdi

6542 yer: bir **(BL)**
6545 ḳorḳuyı: ḳorḳutı **(BL)**
6546 dertlüdür dir: dertlüdür bil **(İÜ)**

6554. Ḳız anası bilür Yaḥyâ'yı mâniʿ
Dimiş fiʿlimüze mâniʿ o ḳāniʿ

6555. İder meclis o beg gelür o ḳız yâr **[238ᵃ BL]**
Ṭaġıdur ruẖlarına ḥîle-i târ

6556. Gelür bâde ḳadeḥ destünde ḳızuñ **[171ᵃ İÜ]**
Muḥaṣṣalı buña irer ki sözüñ

6557. Ḳıza vuṣlat diler ol beg dinilmiş
Ḳıza fitne fesâd taʿlîm olunmış

6558. Dimiş vardur murâdum anı eyle
Daẖı maḳṣûd ne ise anı söyle

6559. Dimiş señ söylegil baña murâdıñ
Ola maḳṣûd müdâm söylene adıñ

6560. Kesüp Yaḥyâ başı sîniye ḳonsun
O ân içinde maḳṣûdıñız olsun

6561. O dem Yaḥyâ başını kesmiş anlar
Nice virür görüñ cân baş erenler

6562. Kesik başında Yaḥyâ dili söyler
Ḥarâmdur dir bu işi kimler eyler

6563. O gice geçübeni ṣubḥ irişdi
O Yaḥyâ ḳanı ḳaynadı vü ṭaşdı

6564. Aña ṭoprak ṣaçup yeñmedi il
O şehr içine aḳdı oldı dir sil

6565. Göl oluban çıḳar burcına şehrüñ
Revîşin diñlegil yârâ bu dehrüñ

6566. İrişür şâh-ı Bâbül'e bu aẖbâr
Cihâna şâyiʿ olur gizlü esrâr

6555 Ṭaġıdur: Daġıdur **(İÜ)**
6560 O ân: Ol ân **(İÜ)**
6563 **İÜ**'de "ḳanı" kelimesi derkenâr olarak kayıtlı.
6566 Bâbül'e: yayula **(İÜ)**

6567. Ṣubaşı imiş ol Buẖtnaṣır dir
Anı serdâr ḳılmaḳ ḳıldı tedbîr

6568. Aña ʿasker ḳoşup göndermiş anı
Kimesnede ḳomaz gör Ḥaḳ zamânı

6569. Gelür Beyt-i Muḳaddes'e o ʿasker
O şehri almaġa zaḥmet çekerler

6570. Alamayup olar dönmek dilerler **[238[b] BL]**
Ve bir ẖâtûn dimiş gitmeñüz erler

6571. Dimiş ol Naṣr'a didügümi idüñ
Bu şehri aluban maḳṣûdla gidüñ

6572. Benüm öldür didügümi sen öldür
Ve ḳo didügümi daẖl itmeyüp dur

6573. Olur râżı bu ḳavle dir o serdâr
Dimiş ẖâtûn ki bu ʿaskeri dürt yâr

6574. Açıñuz eliñüz gökden yaña dir
Duʿâ oḳuñ göresiz emr-i taḳdîr

Allâhümme innâ nestenẖikü bi-demi Yaḥyâ bin Zekeriyyâ ʿaleyhi's-selâm*

6575. Bunı oḳuñ yıḳıla burcı şehrüñ
Bulalar cür'etini sizde ḳahruñ

6576. O ẖâtûn didügi gibi iderler **[171[b] İÜ]**
O burç dir yıḳılur şehre girürler

6577. Dimiş ẖâtûn ki mevcûdını ḳıruñ
Ve yetmiş biñ kişi ḳırıldı bilüñ

6578. Dem-i Yaḥyâ olur sâkin o ânda
Daẖı ḳırmañ dimiş ol ẖâtûn anda

6569 Beyt-i Muḳaddes'e: Beytü'l-muḳaddes'e **(İÜ)**

* nestenẖikü: nestenḥikü **(BL)**; **BL**'de "'aleyhi's-selâm" yok. Âyet olmayan bu cümle "Yâ Rabbî, biz (haksız yere öldürülen) Yahyâ b. Zekeriyyâ'nın kanı ile hareket edip sorguluyoruz." mânâsına gelmektedir.

6576 dir yıḳılur: yıḳıluban **(İÜ)**

6579. Çü peyġamber demi ḳılmaz ḳarârı
Dimiş ḳātiller ölmeyince ḳarı

6580. Ḫarâb olur dinür Beyt-i Muḳaddes
Türâbla dolduruban didiler bes

6581. Dinür Ṣayḥûn yeri olur cehennem
Geçer Büḫtnaṣr yirine dir hem

6582. Cihânı żabṭ ider ol şehryârî
Taṣarrufına alur ol diyârı

6583. Cihân kimseye olmaz pâydâr bil
ʿAdl ile duʿâ eyler bilüñ il

6584. Duʿâ ḫatmiyle yâd olına Yaḥyâ **[239ᵃ BL]**
Mükâfâtı ola anda müheyyâ

Fâtiḥa*

Ḳıṣṣa-i İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn ʿaleyhi's-selâm

6585. Dimek dir aña Ẕü'l-ḳarneyn ḥikmet
Cihâna ser-te-ser ḳıldı ḥükûmet

6586. Ḳarn-ı ʿArab dilinde bil ki boynuz
Bu dünyâ içre âdem bil gerek öz

6587. Dinür gün ṭoġduġı yire de dinmiş
Ve batduġı yire ḳarn dinilmiş

Ḥattâ iẕâ belaġa maṭliʿa'ş-şemsi**

6588. İrişür ṭoġduġı batduġı yire
Anuñ-çün aña Ẕü'l-ḳarneyn dinile

Ve âteynâhu min külli şey'in sebebâ***

6589. Buyurur Ḥaḳ diledügiñ yire var
Ne ḥikmet gösteriser diñle Cebbâr

6579 Çü peyġamber: Peġamber **(İÜ)**

* **BL**'de "Fâtiḥa" yok.

** "Nihâyet güneşin doğduğu yere ulaşınca…" (el-Kehf 18/90)

*** "Ve ona her şey için bir sebep verdik." (el-Kehf 18/84)

6590. Dinür evvelde ol maġribe vardı
Ṣoñunda gezerek meşriḳa irdi

6591. Ki gün dolunduġı yir bir ḳuyu dir
Ḳuyı ḳazana diñ ire boyı dir

6592. Mehâbet üzre Ẕü'l-ḳarneyn görinür
O maġrib ḫalḳı aña tâbiʿ olur

Yâ Ẕe'l-ḳarneyn*

6593. Ḫudâ dir dileseñ bunları öldür **[172ᵃ İÜ]**
Dilerseñ ʿafv idüp kendüñi bildür

Emmâ men ẓaleme fesevfe nuʿaẕẕibü**

6594. Müselmân olmayanı dir ḳıraram **[239ᵇ BL]**
Müselmân olanı ola baña râm

6595. Îmân getürene ben eylük idem
Ṭarîḳ-i şerʿ-ile ben anı güdem

Beyân-ı Ḥażret-i İbn ʿAbbâs raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ***

6596. O Ẕü'l-ḳarneyn dutar dir cümle mülki
Taṣarruf eyledi deryâda fülki

6597. Olur maġribde bir kişi müselmân
Ḳalanın ḳırdı dir Ḳarneyn inan

6598. İrer maġribde bu şehre dimiş ol
Ḳapusı olmayup bulunmamış yol

6599. O şehrüñ burcına kemend atarlar
Bir âdem çıḳarup yoġa ṣatarlar

6600. Bir âdem daḫı çıḳar o da gelmez
O şehrüñ ḥâli nicedür bilinmez

6601. Oradan Hind iline itdi ʿazmi
Burada diñle nice ola rezmi

---

* "Ey Zülkarneyn!" (el-Kehf 18/86)

** "Haksızlık edeni cezâlandıracağız." (el-Kehf 18/87)

*** raḍıyallâhu Teʿâlâ ʿanhümâ: raḍıye ʿanhâ **(BL)**

6602. Melik-i Hind'e ḫaber gönderür dir
Baña tâbiʿliġe sen eyle tedbîr

6603. Muḫâlefet olursa yoḳ olursın
Muṭîʿ olur iseñ eylük bulursın

6604. Olur Hind pâdişâhı aña tâbiʿ
Ol istiḳbâle gelmiş yevm-i râbiʿ

6605. O Ẕü'l-ḳarneyn ḳondurmış mekâna
O sulṭân ḳalmadı dir bâş u câna

6606. İder tekrîm iʿzâz ile ḥürmet
Bulur ikrâm ile ol daḫı devlet

6607. Gidüp dir gün çıḳan yire irişür
Cihânda ulu sevdâya dürüşür

Vecedehâ taṭluʿu*

6608. O meşrıḳ ḳavmi yanında olurmış **[240ᵃ BL]**
Libâs geymeyüben ʿuryân dururmış

6609. Ṭaʿâmları yabandan geldi dirler
Biri biri yanında cemʿ olurlar

6610. Olar ḥayvân-ṣıfat meẕhebleri yoḳ
Ḫudâ'nuñ nevʿ-ile maḫlûḳıdur çoḳ

Ve ḳad eḥaṭnâ bi-mâ ledeyhi ḫubrâ** **[172ᵇ İÜ]**

6611. İrer şarḳda bir yerde ki kimler
İki dere arasında ḥakîmler

6612. Gelüp ḳarşu olar olur müselmân
O Ẕü'l-ḳarneyn-ile buldılar îmân

6613. Riʿâyet itdi Ẕü'l-ḳarneyn oları
Didiler dir olaruñ ululları

6602 Melik-i: Melîk-i **(İÜ)**

* "Onu (güneşi) doğar buldu." (el-Kehf 18/90)

** "Onunla ilgili her şeyden haberdârdık." (el-Kehf 18/91)

6612 olar olur: olur olar **(İÜ)**

6614. Bu ṭaġ ardında bir ṭâ'ife vardur
Olar ʿucbe ṣûretdür tuḥfe yârdur

6615. Olardur bilesiz ki nesl-i âdem
Ḥikâyâsın olaruñ şimdi idem

6616. Olara dindi Ye'cûc-ile Me'cûc
Olara oldı mesken bilesiz uc

6617. Olaruñ çoḳluġın Allâh bilür dir
Olara eyle olmış emr-i taḳdîr

6618. Olar Yâfeṯ oġullarından olmış
Kitâb naḳlinde eylece bulunmış

6619. Olar ṭûfânda ṭaġ ardına düşer
Aç arı gibi ilimüze üşer

6620. Dişisinden biñ oġlan getürür dir
Kimi irkek kimisini dişi dir

6621. Birer arşundı ḳāmet ṣûret âdem **[240[b] BL]**
Ḳulaḳları sürünür yerde dir hem

6622. Ḳamu ʿuryân yürür ġıdâsı simsim
İçine düşen âdem oldı dir güm

6623. Olar bilmezler aṣlâ dîn diyânet
Şeḳāvetdür müdâm anlara ʿâdet

6624. Ṭaġı aşup bu illere irerler
Bu yir ḫalḳını ḳatl idüp ḳırarlar

6625. Olan eṣḳālini tâlân iderler
Dolu evleri için ḳan iderler

6626. Olarıñ ẓulmı ile ḳan yudaruz
Bu dem luṭfıñla iy şâhum umaruz

6614 ṭâ'ife: ṭâyife **(BL)**

6619 **İÜ**'de "düşer" kelimesi mısrâ içinde "düşmüş" şeklinde. "düşer" derkenâr olarak kayıtlı.

6621 arşundı: arş-ıdı **(İÜ)**

6622 güm: kem **(BL)**

6627. Aramuzda çekile idi bir sed
Olurdıḳ ol keremle biz de esʿad

6628. Bize taʿyîn idesüz siz ḫarâcı
Olardan çekmeyevüz biz de acı

Fehel necʿalü leke ḫarcâ*

6629. Ki anlar bize zaḥmet virmeyeler
Murâdlarına dâyim irmeyeler

Fe'eʿînûnî bi-ḳuvvetin ecʿal beyneküm** **[173ᵃ İÜ]**

6630. O Ẕü'l-ḳarneyn dimiş ki seyr idelüm
Muʿâvenet idüñ anda gidelüm

Âtûnî zübere'l-ḥadîd***

6631. Dimiş her biriñüz demür getürüñ
Bu fitneyi bu aradan götürüñ

6632. Ola tâ arañuzda bir cebel ḥad
Yapalum üzerine bir ulu sed

Ḳāle'nfüḫû ḥattâ**** **[241ᵃ BL]**

6633. Demür kerpiç miṣâlinde yapulur
Berâberini ṭaġuñ ol ki bulur

6634. Ḳalay döküp demürle eridürler
O ṭaġ arasını pür oldı dirler

6635. Ḳalur Ye'cûc u Me'cûc dere içre
Muḥâl olmış ki berüye geçile

6636. Müselmânlar ḫalâṣ olur belâdan
Duʿâ alındı derde mübtelâdan

---

* "Sana vergi verelim mi?" (el-Kehf 18/94)

** "Siz bana kuvvetinizle destek olun aranıza [bir engel yapayım.]" (el-Kehf 18/95)

6630 anda: andan **(İÜ)**

*** "Bana demir kütleleri getirin." (el-Kehf 18/96)

6631 bu aradan: bir aradan **(İÜ)**

**** "Üfleyin (körükleyin)!" dedi, tâ ki…" (el-Kehf 18/96)

Feme'sṭâʿû en yaẕharûhü*

6637. Dimiş bu sed degildür ḳuvvetümle
Ḫudâ ḳıldı müyesser ḳudret-ile

6638. O seddi cümle ol ḳavm yalarlar
Seḥer gelüp yine kâmil bulurlar

6639. Dinür seddi ṣoġan ḳabınca ḳalur
Seḥer yıḳıla deyu arzû ḳılur

6640. Kemâ kân muḥkem olmış bulur anlar
Duruşurlar yalamaġa ḳamular

6641. Deyemez inşâallâh hîç birisi
Eger ufaḳdurur eger irisi

6642. Ḳıyâmet yaḳınına dek bu işi
Yalarlar seddi erkek ile dişi

6643. Ola iẕn-i Ḫudâ delüp geçeler
Cihân içinde yeyüben içeler

6644. Tamâmet dutısarlar yeryüzüni
Ḳılalar ḳaḥṭ cihânı aç gözüni

Ẕü'l-ḳarneyn ḳaranlıġa teveccüh eyledügidür

6645. Olur Ẕü'l-ḳarneyn'e bir melek dost **[241ᵇ BL]**
Gelür ziyâretine dinülür ost

6646. Feriştenüñ adı Ruḳāyıl idi **[173ᵇ İÜ]**
O Ẕü'l-ḳarneyn sözüne ḳā'il idi

6647. Ruḳāyıl'a dimiş gökde Ḫudâ'ya
Ne vech-ile olur ḫidmet ḥikâye

6648. İdüben bizi ḫandân eyle bu dem
Bunıñ-çün dökmededür dîdeler dem

---

* Feme'sṭâʿû: Feme'steṭâʿû **(BL)** // "Bu sebeple, onu ne aşmaya muktedir oldular…" (el-Kehf 18/97)

6641 Deyemez: Dimez **(İÜ)**; **İÜ**'de "hîç" yok. // ufaḳdurur: ufaḳdur **(İÜ)**

6648 dîdeler dem: dîdeler nem **(İÜ)**

6649. Ruḳāyıl dir ki bil iy peyġamber
Ki siz ki deyesiz Allâhu ekber

6650. ʿİbâdât-ı melâʾikden bu râciḥ
İderler dir melâʾik bunı tercîḥ

6651. İşidüp bunı Ẕü'l-ḳarneyn aġlar
Aḳar ṣular gibi göz yaşı çaġlar

6652. Dilerem uzun olayıdı ʿömrüm
Müdâm Ḥaḳḳ'a ʿibâdet ola şuġlum

6653. Ruḳāyıl dir ki ʿömrüñ uzun olmaḳ
Dilerseñ deyem âsân anı bulmaḳ

6654. Ḳarañulıḳda dirler bir bıñar var
Ki andan kim ki içe ölmez iy yâr

6655. Ḳalur bâḳī mü'ebbed bu cihânda
O ṣudan kim içe dir ola zinde

6656. Murâdı ḳadar ola dünyede ṣaġ
Temâşâ eyleye ol bâġ ile râġ

6657. Bilür misin o bıñarı i yârüm
Senüñle geçdi ḥamdülillâh kârum

6658. Dimiş söyler melekler bu kelâmı
Ḳarañulıḳda yâd olmuşdı nâmı

6659. Aña hîç varmamışdur dindi insân
Ḳarañulıḳdadurur taḥḳīḳ inan

6660. İder dir ʿâlim-i dünyâyı ol cemʿ **[242ᵃ BL]**
Kitâblarda peyġamberlere semʿ

6661. Olup mıdur ʿaceb âb-ı ḥayâtı
Ṣaḥîḥ midür o red ide memâtı

6662. Ḫaber virüñ baña iş bu suʾâlden
Ḫaberiñüz var ise bu ḫaberden

6650 ʿİbâdât-ı: ʿİbâdet-i **(İÜ)**; râciḥ: râcih **(BL)** // tercîḥ: tercîh **(BL)**

6655 kim içe dir: kim ki içe **(İÜ)**

6660 peyġamberlere: peġambere **(BL)**

6663. O ʿâlimler dimişler bilemezüz
Bunıñ sırrına aṣlâ iremezüz

6664. Aradan birisi dir deyem aẖbâr
İcâzet virür ise baña Cebbâr

6665. Bu âdemüñ vaṣiyyetünde vardur
Bu maḥalde o meşrûḥ yazılupdur

6666. Aña irmedi âdem oġlanı hîç
Ḳarañulıḳda bulur ir eger giç

6667. Ḳarañulıḳ ne yirdedür ṣorar ol **[174[a] İÜ]**
Aña gün doġusına açılur yol

6668. Deyüp virmiş o ʿâlimler cevâbı
Bilürsin pâdişâhum sen ṣavâbı

6669. O Ẕü'l-ḳarneyn o ʿâlimler ile dir
Ḳarañulıḳ arayı ḳıldı tedbîr

6670. On iki yıl gezer dir cümle anlar
Ḳarañlıḳ deyüben müdâm ararlar

6671. Ḳarañulıġa irişdi dimişler
Ḳarañulıḳ tütün resminde ḳaynar

6672. Dimiş ʿâlimler ile ʿaskeri bil
Ḳarañlıḳda bilinmez ʿasker u il

6673. Dilemiş gire ḳarañlıġa ol merd
Dimişler itme bu tedbîri her ferd

6674. Muḳaddem peyġamber itmemişdür
Olardan biri bunda gitmemişdür

6675. Revâ oldur ki sen de gitmeyesin **[242[b] BL]**
Olaruñ itmedügin itmeyesin

6665 yazılupdur: yazıludur **(BL)**

6667 doġusına: batısına: **(İÜ)**

6668 sen: rây-ı **(İÜ)**

6672 ʿaskeri: ʿasker **(İÜ)**

6674 **BL**'de beyit "Muḳaddem hîç peyġamber" şeklinde başlamaktaysa da "hîç"in üstü iki çizgiyle karalanmıştır.

6676. İrişe nâgehâni olmaz işler
Fesâda ʿâlem ire bil dimişler

6677. O Ẕü'l-ḳarneyn dir elbette girürem
Yazım ne ise bu yolda görürem

6678. Geceyle ḳanḳı ḥayvân eyü görür
Ḫaber virsün baña anı ki bilür

6679. Dimişler at u ḳısraḳ eyü görür
Ve ayġur görmemiş ḳısraḳ ne görür

6680. Dimişler ḳısraġa varmamış ayġur
Geceyle cümlesünden eyü görür

6681. O Ẕü'l-ḳarneyn ʿasâkirden güzîde
Cihânda ḥâl bilür umûr-dîde

6682. İderler intiḫâb dir altı biñ er
Bu cümle cümle ḳısraġa binerler

6683. Vesâ'ir ʿaskeri ḳomışlar anda
Eger gelmezsevüz biz iki yılda

6684. Varuban illerüñüze gidesüz
Ve siz de bildügüñüzi idesüz

6685. Deyu ḳılmış sifâriş ʿaskerine
Vedâʿ eylediler dir birbirine

6686. Olar ḳalmış yürimiş altı biñ er
Girür ḳarañlıġa Ḫıżr ola rehber

6687. O Ẕü'l-ḳarneyn dir Ḫıżır'a orada
Eger yol azar iseḳ biz burada

6688. Nice cemʿ oluna ḳarañlıġ içre **[174ᵇ İÜ]**
Bizi biri birimüze geçüre

6689. Virür Ḫıżr'a dinür bir cevher-i ḫâṣ
Oḳudur üzerine üçer iḫlâṣ

6676 ʿâlem ire: vara ʿâlem **(İÜ)**
6683 Vesâ'ir: Vesâyir **(BL)**
6689 Oḳudur: Oḳu dir **(İÜ)**

6690. Bıraḳ yire o demde çıḳa ataş **[243ᵃ BL]**
Vire şuʿleyi bilüñ şebde ol ṭaş

6691. Bulavuz birbirimüzi anuñla
Ola ki ḳurtulasın cânuñ ile

6692. Deyüp yürüdi dir Ḫıżr ilerüye
Dinür ḳalmışdı Ẕü'l-ḳarneyn gerüye

6693. Ḫıżır ḳalḳar ḳonar yirine ol şâh
Görelüm ne buyurur bunda Allâh

6694. Giderler bir zamân bu âyîn üzre
Ḥayât âbını özlemegi gözle

6695. İrer Ḫıżr'uñ yolı bir gün dereye
Gözetgil sözümi varur nereye

6696. Düşer ḳalbine Ḫıżr'uñ âb-ı ḥayvân
Burada ola dir idindi iẕʿân

6697. Atar ol ṭaşı ol dere içine
Ṣadâ virür o ṭaş ṣan irdi Çîn'e

6698. Duruñ dir ʿaskere siz bu arada
Ḫudâ ne vech-ile olur rıżâda

6699. Ṣadâsına yürür ṭaşuñ o ḥażret
Görür ṭaş bir bıñara virdi şevket

6700. Ḫıżır ṣoyundı ol bıñara girdi
Ṣovuḳ süden ü baldan ṭatlu idi

6701. Doyunca ṣudan içmiş almış âbdest
İrişdürdi o ṣuya dir Ḫudâ dest

6702. ʿİbâdet eyleyüp ḥamd itdi Ḥaḳḳ'a
İrer görüñ bu devlet ġayrı şıḳḳa

6703. Libâsını geyüp ol ṭaşı alur
Yine atup ṭaşı yoldaşı bulur

6704. Ṣadâ virür o ṭaş şuʿleyle varur
O şuʿle şems ḳamer rengini alur

6700 süden: ṣudan **(İÜ)**

6705. Türâb rengidür anuñ şuʿlesi bil **[243ᵇ BL]**
Anı vaṣf idemez aṣlı ile dil

6706. Ḳızıl ṭoprak miṣâlünde dinilmiş
Anı Ḥażret-i Ḫıżr anda bilmiş

6707. Ol arada göründi dindi bir köşk
Meşâmına irer Ḫıżr'uñ dinür müşk

6708. Birer ferseng o köşküñ ṭûl u ʿarżı
Anuñ ḳapusı meftûḥ şâha ʿarżı

6709. İderler anda gelür Ẕü'l-ḳarneyn **[175ᵃ İÜ]**
Ḳadem baṣduḳda **bismillâh** dimek deyn

6710. Ve köşküñ iki dîvârında görür
İki uçlu demür dir baġlu durur

6711. O demür ortasında ḳaraḳuş da
O demür ucı mîḫlü dir burunda

6712. Yuḳaru iki ayaḳ baş aşaġa
Dutulmış ṣanki ol murġdur duzaġa

6713. Çaġırup ḳuş şu gelen kimdürür dir
O Ẕü'l-ḳarneyn dimiş bilgil benüm dir

6714. Dimiş ḳuş dünye mülki yetmedi mi
Su'âlimden ḫaber vir baña imdi

6715. Ne ṣorarsın ṣor imdi dimiş ol şâh
Kiremidle kireç yir üzre iy mâh

6716. Binâlar oluban oldı mı maʿmûr
Dimiş ol şâh ki mevcûddur o meẕkûr

6717. İşidüp silkinüp ol ḳuş orada
Alur menzîli ol ḳuş dir burada

6718. Demürüñ üç bölükden birisine
Yaḳın ḳalur dimişler yarısına

6710 baġlu: mîḫlü **(İÜ)**

6713 şu gelen kimdürür: dimiş kimdür gelen **(İÜ)**

6717 burada: orada **(BL)**

6718 bölükden: bölükde **(BL)**

6719. Dimiş ḳuş peyġamber yeryüzünde
Nifâḳ ḥased yürür mi birbirinde

6720. Dimiş dir vâḳiʿ olmuşdur bu işler **[244ᵃ BL]**
O ḳuş tekrâr silkindi dimişler

6721. Demürüñ nıṣfına gelür o demde
Daẖı ḳuş ṣormada vü özge ġamda

6722. Yine ṣorar yalan şâhid yalan söz
Çoġaldı mı cihân içinde düpdüz

6723. Dimişler didügüñ ḥâlde o ʿâlem
Su'âliñ bu ola Allâhu aʿlem

6724. İşidüp yine silkindi dimiş ḳuş
Yine silkinüben eyledi dir cûş

6725. Büyüyüp doldı demüre tamâmen
O dem ḳorḳar o Ẕü'l-ḳarneyn ẖaṭâ'en

6726. Nidâ irmiş ki şeyṭândur o ḳorḳma
Dilâver görinüp kendüñ bıraḳma

6727. Dimiş ḳuş ḳorḳma söyle dir cevâbı
Di **lâ ilâhe illallâh** ẖiṭâbı

6728. Bu ẖalḳ dilinde söylenür mi dâyim
Dimiş aña müdâvimdür o ḳāyim

6729. İşidüp dirdi kendüsini ol ḳuş
İki baẖşı geçüp siñdi nice muş

6730. ʿİbâdet üzere farż ḳılınur mı **[175ᵇ İÜ]**
Dimiş ansız cihân rûyı durur mı

6731. Yine ditrer o ḳuş demür açılur
Demürüñ nıṣfı yirince seçilür

6723 Allâhu: vallâhu **(İÜ)**

6726 görinüp kendüñ: görinü vü kendüñ **(BL)**

6727 "ḳuş" kelimesi **İÜ**'de kenarda kayıtlı.

6729 **BL**'de "geçüp" yok.

6731 "ditrer" kelimesi **BL** ve **İÜ**'de "direr" okunacak şekilde yazılıp harekelenmiştir. Burada **H** nüshasındaki kaydı esas aldık (vr. 174ᵇ).

6732. Dimiş insân ġusül ider mi daẖı
ʿİbâdetdür dimiş anuñ güvâhı

6733. Müdâmî ġusl ü âbdest ü ʿibâdet
Olupdur ehl-i İslâm'a o ʿâdet

6734. İşidüp ḳuş bayaġı gibi olmış
Yine ol eski ḳarârını bulmış

6735. Dimiş ḳuş nerdübândan berî çıḳ sen **[244ᵇ BL]**
Çıḳar anda görür bir vech-i aḥsen

6736. Libâsı aḳ oturur bir yigit dir
İki eli dehende gökde göz dir

6737. Dimiş kimsin dimiş Ẕü'l-ḳarneyn'üm
Dimiş ya sen dimiş İsrâfîl benüm

6738. Ḳıyâmete degin bunda dururum
Tâ ki fermân ola ṣûrı ururum

6739. Öñünde bir ḳuzı başı ḳadar ṭaş
Atuban dimiş aña kim ḳarındaş

6740. Bu ṭaşı al doyasın ṭaş doyucaḳ
Acıḳduġuñ bilesin acığıcaḳ

6741. Gelür ṭaş ile Ẕü'l-ḳarneyn çeriye
O ʿâlimlere gelüñ dir berîye

6742. O ṭaşuñ vaṣfını ḳıldı beyân dir
O ʿâlimân ḳılmadı sırdan ʿayân dir

6743. Nedür ḥikmeti anı bilmediler
Anuñ esrârına hîç irmediler

6744. Dimişler vezn idelüm ṭaşı bu dem
Terâzû keffine ṭaş ḳondı dir hem

6734 **İÜ**'de "ol" kelimesinden önce sehven "evvelki" yazılmış.
6736 gökde göz dir: gözde bir **(BL)**
6737 benüm: benven **(BL)**
6740 doyasın: ṭoyasın **(BL)**
6741 çeriye: çeruya **(BL)** // berîye: berûya **(BL)**
6744 dir: der **(BL)**

6745. Berû keffine ḳonmış anca ṭaşlar
Cihân ṭaşları çekmeye dimişler

6746. Dinür Ḥażret-i Ḫıżr ilerü gelür
Terâzû ḳabżasın eline alur

6747. Berâber ṭaş ḳomış ol ṭaşa aḳrân
Biraz ṭopraḳ da ḳor tâ ola yeksân

6748. Berâber geldi dinür iki keffe
Tamâm ḥayret gelür dir cümle ṣaffa

6749. Ṣorar Ẕü'l-ḳarneyn ḥikmetini
İder ḫarc Ḫıżr dinmiş minnetini

6750. Dimiş eyle ʿayân sırrın bu remzüñ **[245ª BL]**
Ṣafâ vire bize ʿâlemde bezmüñ

6751. Benüm ḳalbüme dinmiş bu ḳoyulur **[176ª İÜ]**
Senüñ gözüñi dir ṭopraḳ doyurur

6752. İşidüp girdi ʿaskerle siyâha
Düşürdi dinmiş ol ʿaskeri âha

6753. Ḳarañluġa giderken gör ne buldı
Zeberced deresine dir irildi

6754. Dimiş ʿasker bu çıġşayan ne ola
Alan almayan ile nâdim ola

6755. Deyu virmiş cevâbı Ẕü'l-ḳarneyn
Di dünyâda o merdân gibi er eyn

6756. Kimi almadı almış kimi ṭaşı
Ṭamaʿ ehli belâya virdi başı

6757. Olar ki almadılar oldı nâdim
Alanlar da dimiş daḫı alaydım

6758. Bu ḳıṣṣa aydına çıḳdıḳda olmış
Ne idügi ol arada bilinmiş

6745 keffine: keffeye **(İÜ)**
6751 doyurur: ṭoyurur **(İÜ)**
6758 çıḳdıḳda: çıḳda **(İÜ)**

Beşâret

6759. Bil iy mü'min o dere bu cihândur
Ḳarañluḳ ġaflet üzre bil ki kândur

6760. Gözüñ aç ġaflet uyḳusından uyan
Ki ʿAzrâ'îl senden almadın cân

6761. ʿİbâdet üzre ol leyl ü nehârda
Sen işler işlemegil ḫarḳ-ı ʿâde

6762. Bulasın elüñi boş ḥasret-ile
Işırup barmaġıñı ḥayret ile

6763. İrişmişken bu kâna yüküñi dut
Ḳanâʿat virse ḫoşdur kişiye ḳūt

6764. Naṣîḥatdur bu olan ḳıṣṣalar hep **[245ᵇ BL]**
Günâhdan key ṣaḳın ṭoġru yola ṣap

6765. O Ẕü'l-ḳarneyn'e nâm İskender idi
O Ẕü'l-ḳarneyn laḳabdı söylenürdi

6766. Cihândan rıḥlet itdi raḥmetullâh
Olaruñ cümlesin ḫoş duta Allâh

6767. Ḳarañlıḳdan çıḳup evine geldi
Anasınuñ yanında defn olundı

6768. Bu vech-ile beyân olmış kitâbda
Duʿâ rûḥı-çün oḳunsun ḫiṭâbda

Fâtiḥa*

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Loḳmân ʿaleyhi's-selâm

6769. Dinür Loḳmân'ı Ḥabeşî ḳul imiş
Anı mevlâsı bil âzâd ḳılmış

6770. Olur üç biñ ü beş yüz yıl ʿömri **[176ᵇ İÜ]**
Bilürmiş yine ol Zeyd ile ʿAmr'i

6761 Sen: Misin **(İÜ)**

6763 İrişmişken: İrişmiş iken **(İÜ)**

* **BL**'de yok.

6771. İki ferişte gönderdi Ḫudâ dir
Buyurmış ola elinde rıżâ dir

6772. Nübüvvet ile ḥikmet iẖtiyârı
Dimiş ḳabûlüne mevḳūf o Bârî

6773. Ḳabûl itmiş dinür ḥikmeti Loḳmân
Dimişler ehl-i ḥikmet bile yârân

6774. Dinür Loḳmân'ı ḥikmet naḳl idermiş
Biri dir bu kerâmet neden irmiş

6775. Dimiş Loḳmân iki ḥâlden irdüm
Ṣıyânet ile ṭoġrı sözde buldum

Ḥikâyet

6776. Dinür Loḳmân'a dir bir kimse geldi
Biñ aḳçe ḳarż-ı ḥasen deyu aldı

6777. Anı dir virmemege niyyet itdi **[246ª BL]**
Ya böyle mi gerekdür erde indi

6778. Giderken bir ṣuya uġradı yolı
Kişiye ögredür devrân uṣûlı

6779. Ol aḳçeyi düşürür ṣuya ol er
Bu taḳrîrimi luṭf idüp ḳıl ezber

6780. O ṣu Loḳmân evinden geçer imiş
O Loḳmân aḳçeyi ṣu içre bulmış

6781. Yine gelmiş o kişi biñ daẖı dir
Çıḳarup aña tekrâr biñi virür

6782. Bu def'a virmege niyyet ider ol
Bu niyyetüñ mükâfâtın bulur ol

6783. O kimse üç biñ aḳçe kâr ider dir
İki biñini Loḳmân'a getürür

6784. Yine Loḳmân biñini aña virür
Ṣuda bulduġını hem deyu virür

6773 bile: böyle **(İÜ)**

6780 aḳçeyi: aḳçei **(BL)**

6785. İrişdürmiş eyü niyyeti ḫayra
Ṣaḳınġıl eyleme niyyeti şerre

Ḥikâyet-i dîger

6786. O Loḳmân ḳul iken çelebîsi dir
Ḳoyun boġazla getür eyü yir dir

6787. Getürür yüregi ile dilini
Burada diñle olan revlerini

6788. Yine boġazla dir getür keminden
Getürür yine yürekle dilünden

6789. Eyü yirin getür didimdi evvel **[177ᵃ İÜ]**
Getürdiñ dil yürek yapışmadı el

6790. Didüm ṣoñra ki kem yirin getüren
Getürdiñ dil yürek di ḥikmetin cân

6791. Cevâb virür dinür Loḳmân'ı bunda **[246ᵇ BL]**
Dimiş her ne ki var yürekde dilde

6792. Bulunur dir feraḥ bu ikisinde
Ki dil tek durıcaḳ baş ola zinde

Ḥikâyet-i uḫrâ*

6793. Alımlar almaġa göndermiş oġlın
Bilüñ Loḳmân ile oġlanı şuġlın

6794. Eger yoldaş ola yolda saña pîr
Sözünden çıḳmamaġa eyle tedbîr

6795. Aġaç dibinde yatma saña direm
Oġul sözümi dut diñle ki pîrem

6796. Alım olan köy içre ʿavrat alma
Alım oldugı kendde daḫı yatma

6797. Naṣîḥat aldı oġlı yola girmiş
Görür bir ḳoca gider aña dimiş

6785 niyyeti: niyyet **(BL)** // niyyeti: niyyet-i **(BL)**

* uḫrâ: âḫer **(BL)**

6796 kendde: köyde **(İÜ)**

6798. Refîḳuñ olayım iy pîr baña gel
Baña söyle ki ne yirdensin evvel

6799. Deyüp olmış refîḳ yüridi yola
Vaṣiyyetlere meyl üzre ki n'ola

6800. Giderken irdiler aġaç dibine
Murâd oldı ki yatup diñlenile

6801. Dimiş yigit babam yatma dimişdür
Aġaç dibinde müşkildür bu iş dir

6802. Dir ol pîr yatalum ḫayr ola bunda
Muḥaṣṣal dir yatur ikisi anda

6803. Meger ki bir yılan varmış orada
Diler oġlanı ṣoḳmaḳlıḳ burada

6804. O pîr ol demde öldürür yılanı
Kesüp dişini ṣaḳladı dir anı

6805. Uyanup ol yigit yine giderler **[247[a] BL]**
Alımlu oldıġı kende yiterler

6806. Yigide gösterürler ʿavrat anda
Dinür şerʿ-ile al bunı bu ânda

6807. Babam dimişdürür dir almazam ben
Dimiş ol pîr bunı almaḳdur aḥsen

6808. Cimâʿ itmeyesin ben dimeyince
Didügüm an açılur gül u ġonca

6809. Alur ʿavradı ol yigit ki işit **[177[b] İÜ]**
Buña göre dilerseñ sen de iş it

6810. O dem pîr oġlana tîz od getüdür
Yılan başın yaḳup ol dem tütüdür

6811. Ḥaşâ ol ḫâtûnıñ fercine tütsi
İrişür ol maḥalle ıssı ıssı

6800 diñlenile: diñlenine **(BL)**

6804 O pîr: Ol pîr **(İÜ)**

6810 getüdür: getür dir **(İÜ)** // dem: ân **(İÜ)**; tütüdür: tütündür **(İÜ)**

6812. Meger ki ḫâtûnıñ ḳarnında yılan
Var imiş dimegil sen anı yalan

6813. Düşer yılan ṣaḥîḥ ol tütsi ile
Çeker imiş belâyı gögsi ile

6814. Ḫalâṣ bulduḳda ḫâtûn ol yılandan
İşitmişler bu ḳıṣṣayı bil andan

6815. Muḳaddem ki o ḫâtûn ere varmış
Ḳaçan ḫâtûna ki yaḳınlıḳ olmış

6816. Yılan ḳarnında ṣoḳmış câmiʿi bil
O câmiʿleri öldiler dimiş il

6817. Ol oġlan ḫâtûna olduḳda vâṣıl
O ḫâtûndan niçe mâl oldı ḥâṣıl

6818. O pîr ile yine oġlan varurlar
Bir alımlınuñ evinde olurlar

6819. O ıssı pîr ider oġlana yat dir
Muḫâlif söylemez oġlan da yatur

6820. Leb-i deryâda medd ü cezr olurmış **[247ᵇ BL]**
Refîḳ pîr bu me'âli de bilürmiş

6821. Zamân irdükde oġlanı uyarur
O yigidi berü yanına alur

6822. O ıssı oġlı yatur yirine bil
O ıssı oġlunı gelüp alur sil

6823. Alım ıssını diler öldüreydi
Alumın virmeyüben siñdireydi

6824. Yaramaz niyyeti irer başına
Ne ṣansañ başıña ṣan yoldaşıña

6812 yılan: ilan **(İÜ)**
6814 ḳıṣṣayı: ḳıṣṣaı **(BL)**; andan: anda **(BL)**
6819 pîr: yir **(BL)**; yat dir: yatur **(İÜ)**
6820 me'âli de: me'âli **(İÜ)**
6822 **BL**'de "O ıssı"lar "Ev ıssı" şeklinde.

6825. Alur alımların dir İbn Loḳmân
O pîr rehber oluban ḳurtarur cân

6826. O pîr ile yine ẖâtûnı bile
Aluban girdiler dir yine yola

6827. Dimiş pîr bunca mâl taḥṣîl oldı
Anı cemʿ itmek-ile kîse doldı

6828. Ol aḳçeden baña da ḥiṣṣe vir dir
Kîseyi mühri ile öñine ḳor

6829. Murâd oldugı miḳdârı alıñuz
Dimiş pîr ṣınamaḳdurur biliñüz

6830. Bilesin beni Ḫıżır'um iy ogul sen **[178ᵃ İÜ]**
Bitürdüm beyle işler ḳalıñ esen

6831. Deyüben ġā'ib olur ol arada
Ḳula Ḥaḳ'dan irer dâyim irâde

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Ḫıżr u İlyâs ʿaleyhimâ'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

6832. Yesaʿ dinürdi Ḫıżr'uñ adına dir
Ve bir nevʿ üzre daẖı oldı taḳrîr

6833. Dinür dir Ermiyân bin Ḫalfiyâ
Nice mürdeyi Yezdân ḳıldı iḥyâ

6834. Ḫıżır dimege bâʿiṣ ḥâżır olur **[248ᵃ BL]**
Ve müşkil işler içinde bulınur

6835. Dinür Ḫıżr-ile İlyâs zinde olur
Zebûna ḥaşre dek anlar bulınur

6828 Kîseyi: Kîsei **(BL)**
6829 **İÜ**'de "pîr" yok.
6830 beyle: bile **(BL)**
6831 ġā'ib: ġāyib **(BL)** // irâde: arada **(BL)**
* ʿaleyhimâ'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhimâ's-selâm **(BL)**
6833 mürdeyi: mürdei **(BL)**
6835 bulınur: bilünür **(BL)**

6836. Olar dir içdiler âb-ı ḥayâtı
Görür rûz-ı ḳıyâmetde memâtı

6837. H̱ıżır deñizde vü İlyâs ḳuruda
İrişdi bir ẖaber daẖı bu yurda

Rivâyet

6838. Dinür İlyâs'dan evvel on iki er
O bedbaẖtlar iderler herze ezber

6839. Dimişler anda peyġamberlerüz biz
Gerekdür merd olan dîninde perhîz

6840. Fesâd ilḳā iderler ẖalḳa anlar
Sefere gitse anda dimiş erler

6841. Yatur ʿavratları bunlarla dinmiş
O şehrüñ beginüñ ol büti imiş

6842. Baḳal dinürmiş ol bütiñ adına
Me'âlsiz işler itmenüñ ṭaṭı ne

6843. Benî İsrâ'îlî'den dinmiş anda
Ki bir ḥasnâ zenüñ adını bunda

6844. O bütiñ nâmıdur deyu yazarlar
O bütlere ṭapanlar bil erenler

6845. Üzerine büte ṭapar gibi ikişer
Ṭaparlar dinmiş anda ʿavrat u er

6846. Dinür Ḥażret-i İlyâs dimiş iy nâs
Ki dutmış ḳalbiñüzi küfr ile pas

6847. Gelüñ Ḥaḳ dîne girüñ bâṭılı ḳoñ
Yaman işi gider eylükde oluñ

6839 Gerekdür: İdeler **(İÜ)**

6842 Baḳal: Baʿl **(İÜ)**

6845 ikişer: iki-şîr **(İÜ)**// Ṭaparlar: Ṭapılur **(İÜ)** Birincı mısrâda bulunan "gibi" kelimesi vezni bozmaktadır.

6847 Bu beyit **BL**'de yok.

Ve inne İlyâse lemine'l-mürselîn*

6848. Bil İlyâs'ı ki mürsel peyġamber **[248b BL; 178b İÜ]**
Dinür Hârûn oġullarından ol er

6849. Mûsâ şerîʿati üzre imiş ol
Dimiş ol ḳavme azmışsızdurur yol

6850. O şehrüñ ḫalḳı ile beglerini
Olara dir beyân eyledi dîni

6851. Oları Tañrı'ya daʿvet ider ol
Açıñuz göziñüzi ṭoġrıdur yol

6852. O şehrüñ begi dir oldı müselmân
Şehir aḳvâmı olmaz buña inan

6853. Yine mürted olur ol beg dönüben
Döner aṣlına ol ḫanâzîrî ten

6854. Dimiş şehrüñ ahâlîsi o bege
Bu İlyâs lâzım oldı dögmege

6855. Eger peyġamber ise bize âṣâr
İde bu aralıḳda ḳudret ıẓhâr

6856. O beg getürdür İlyâs ile Ḫıżr'ı
Bize muʿciz gerek görine fevri

6857. Bu dem peyġamberi daʿvâ idersiz
Görelüm muʿcize ne gösterürsiz

6858. Benüm ḳızum ki fevt oldı bilesiz
Duʿâñuzla anı diri ḳılasız

6859. O ḳız ide şehâdet sizüñ içün
Sizi peyġamber idiser o Bî-çûn

---

* "İlyâs da şüphe yok ki peygamberlerdendi." (es-Sâffât 37/123)

6853 ol: o **(İÜ)**; ḫanâzîrî: ol ḫanâzirî **(BL)**

6854 dögmege: degmege **(BL)**

6857 idersiz: idersin **(İÜ)** // gösterürsiz: gösterürsin **(İÜ)**

6859 idiser: idiyse **(BL)**

6860. Size de iʿtiḳād eyleyevüz hep
Dutavuz emriñüz üzere meẕheb

6861. Şehirden ṭaşra çıḳar ol iki yâr
Dimişler el açuban anda Settâr

6862. Ki sensin fâʿil-i muṭlaḳ muḥaḳḳaḳ
Saña inkâr idenlerdürür aḥmaḳ

6863. Bular maḳṣûd idindi imtiḥânı **[249ᵃ BL]**
Dilerüz mürdeye virile cânı

6864. Ḥayât bulur o ḳız bâ emr-i Ḳādir
O ḳızdan bu kelâm dir oldı ṣâdır

6865. Kelâmı bunlaruñ ḥaḳḍur i baba
Bular sözünden olunmaya îbâ

6866. Getür îmân bulara ol müselmân
Cehennemden ṣaḥîḥ bil ḳurtılur cân

6867. İnanmamış aña ḳız begi yine
Görürler ki olar gelmedi dîne

6868. Yine itmiş duʿâ ol iki merdân
Açuban destlerin ol demde lerzân

6869. Taẓarruʿ ḳıldılar Bârî Ḫudâ'ya **[179ᵃ İÜ]**
Olurlar muntaẓır ol dem duʿâya

6870. Helâk olmasına emr itdi Ḳahhâr
Bilür anlaruñ aḥvâlini Cebbâr

6871. Bulutla yili râm ḳılmış olara
ʿAẕâb ola olarıñla olara

6872. Buluda didiler bârân virme
Dimişler yile de sevdâya yilme

6863 imtiḥânı: imtihânı **(BL)**
6865 îbâ: ibâ **(İÜ)**
6867 gelmedi: girmedi **(İÜ)**
6872 Buluda: Bularda **(BL)**

6873. Dimişler yere ḥâṣıl virme zinhâr
İde ḳaḥṭ tâ bularuñ cânına kâr

6874. Olara ḳaḥṭ irer ġāyetde dinmiş
O küffâr dir bir araya dirilmiş

6875. Bezerler bütlerin zerle ol itler
Çıḳar ṣaḥrâya ḳocayla yigitler

6876. Büte secde idüp yaġmur dilerler
Hem aġlaşubanı gözler silerler

6877. Bulutdan emr-i Ḥaḳ'la ẕerre irmez
Zemîn daẖı olara ḥabbe virmez

6878. Melik dir Ḥaḳḳ'a uymaduḳ bu şûmluḳ **[249^{b} BL]**
Anuñdur dutalum biz imdi buyruḳ

6879. Ḫıżır İlyâs ider ṭaġda ʿibâdet
Çeker küffâr o ḥâlden derd ü miḥnet

6880. Melik göndermiş âdemler olara
Tażarruʿ ideler ṭaġda bulara

6881. Varuban eylemişler iʿtiẕârı
Żarûret virdi size ḳaḥṭ-ı kârı

6882. Żarûrî oldıñuz bunda gelürsiz
Ġınâ üzre dururduñuz bilürsiz

6883. Gelüñ îmâna siz şimdi burada
Olar da olalar ṣoñra orada

6884. Dimişler melik emr itmedin olmaz
ʿİnâdıñuz henüz yanıña ḳalmaz

6885. Duʿâ ider orada Ḫıżr u İlyâs
Helâke vardı dinmiş ol gelen nâs

6873 Dimişler yire: Dinilmiş yile **(İÜ)**
6874 ġāyetde: ġāyetle **(İÜ)**
6883 ṣoñra orada: anda burada **(İÜ)**
6885 orada Ḫıżr: orada ol Ḫıżr **(BL)**

6886. Birisi ḳurtulur bâ emr-i Yezdân
Ḫaber virür melike dinür ol ân

6887. Melikle ol ḳabîle dir müselmân
Olalum tâ bulavuz emn ü emân

6888. Deyüp cümlesi müselmân olurlar
Saʿâdet-i ebediyye bulurlar

6889. Ḫudâ yaġmur virüp niʿmet irişür
Yeyüp niʿmet olar ḫayre dürişür

6890. O dem Ḫıżr ile İlyâs şehre gelür **[179[b] İÜ]**
Olar şehr içre bir ḳarıyı bulur

6891. O ḫâtûndan ṭaʿâm dilemiş anlar
Dimiş ḫâtûn ṭaʿâmum yoḳ i cânlar

6892. Dimişler kepegüñ var-ise getür
Duʿâ ile kepegüñ ne ola gör

6893. Kepek vardur deyu varmış getürmiş **[250[a] BL]**
Duʿâ ile o kepek bil un olmış

6894. O ḫâtûn göricek dimiş o ḫalḳa
Kepek unın pişirüp yedi ḫalḳa

6895. O demde ẓâhir olur anda muʿciz
Ki İslâm râhına açıldı dir iz

6896. Gelüben Ḫıżr u İlyâs'uñ yanına
Girürler cümlesi anuñ dînine

6897. Ḫudâ tevfîḳini ḳılmış refîḳ bil
Ki İslâm âyînini bildiler il

6898. Refîḳ eyle İlâhâ Ḫıżr u İlyâs
Diler dâ'im anı bu cümle-i nâs

6887 emân: âmân **(BL)**
6890 Ḫıżr ile İlyâs: Ḫıżr u İlyâs **(İÜ)**
6895 râhına: rehine **(BL)**
6898 dâ'im: dâyim **(BL)**

6899. Cihân içre oları zinde ḳılduñ
Cihânda buña ireni ḳayırduñ

Ḳıṣṣa-i Aṣḥâbü'l-Kehf

6900. Var imiş bir melik Taḳyânus adlı
Ki Rûm vilâyetünden niçe atlu

6901. Gelüp ol şâha anlar ḥâżır ol dir
Gelür üstüñe ʿasker eyle tedbîr

6902. O Taḳyânus çeriye ḳarşu varur
Ṣavaşup anlara dir ġālib olur

6903. Gelen begüñ var imiş altı oġlı
Dutarlar cümlesin dir boynu baġlı

6904. Dönüp sâlim dinür şehrine gelür
Ol altı oġula da dirlik olur

6905. Dinür Aṣḥâb-ı Kehf altı yigitdi
Ṭarîḳ-i müstaḳīm üstine gitdi

6906. Birisin kendü ḳulluġına ḳomış
Ve kendüsi be-ġāyet semiz imiş

6907. Ṭahâret virür imiş ol yigit dir **[250[b] BL]**
O ḥâlden ḳaçmaġa eyledi tedbîr

6908. İdermiş tañrılıḳ daʿvâsını ol
Dimiş ḫalḳa ki secdeye açuñ yol

6909. Helâk itmiş o secde itmeyeni
Bulur zaḥmet doñuzı gütmeyeni

6910. Dinür ol altı iḫvân cemʿ olurlar **[180[a] İÜ]**
Bu Ṭaḳyânus olmaz herze söyler

6902 Taḳyânus: Ṭaḳyânus **(BL)**

6905 **İÜ**'de birinci mısrâ "Dimiş Aṣḥâb-ı Kehf'e altı yigit" şeklinde. // üstine gitdi: üzerine git **(İÜ)**

6906 Ve: O **(İÜ)**

6909 doñuzı: ṭoñuzı **(İÜ)**

6910 iḫvân: iḫvâna **(İÜ)** // Ṭaḳyânus: Taḳyânus **(İÜ)**

6911. Diler tañrı didürmek kendüsini
O bilmez hem özüni hem sözüni

6912. Gelüñ Ḫallâḳ'ı arayı gidelüm
Bu ḫınzîri dimiş niçe güdelüm

6913. O Ṭaḳyânus dop oynar idi bilde
Bu iş şâyiʿ olurmış bilde ilde

6914. Dimişler çıḳalum ṭop oynamaġa
Daḫı daġılmayalum bâġ u râġa

6915. İdelüm oynamaḳ ṭopı bahâne
Ola ki çıḳadıḳ cümle yabâna

6916. Deyüp bir luʿb-ıla şehri çıḳarlar
Hemân ḳaçmaġa yüz dutar erenler

6917. Giderek râst gelürler dir çobana
Ṣorarlar yol niredür Yaradan'a

6918. Çoban dimiş ki ben de bilmezem dir
Olur yoldaş olmaḳ emr-i taḳdîr

6919. O çoban dir sizüñle Ḥaḳ arayam
Ne işlerüm ya bunda bir gedâyam

6920. Bulavuz bizi ḫalḳ iden Ḫudâ'yı
İde luṭfı ile bize ʿaṭâyı

6921. Deyüben yüridi çoban bile yâr
Dinür ol çobanuñ bir kelbi de var

6922. O kelb uyup olaruñla gider dir **[251ᵃ BL]**
Giderek ol köpecik gör n'ider dir

6923. Dimişler çobana ḳo bu köpegi
Bizümle gitmemek olına yegi

6913 Ṭaḳyânus: Taḳyânus **(İÜ)** // bilde: yilde **(İÜ)**
6914 çıḳalum ṭop: çıḳa dop **(BL)**
6915 ṭopı: dopı **(BL)**
6916 bir: bu **(İÜ)**
6921 kelbi de: kelb de **(BL)**
6922 köpecik gör: gör neler gör **(BL)**

6924. Ṣadâsından bunıñ bizi bulalar
O ḥâl üzre yolumuzı uralar

6925. Çoban urduḳda dinür gitmemiş kelb
Ḫudâ emriyle kelb dir depredür leb

6926. Beni urmañ ararum sizüñ ile
O Yezdân ki getürdi beni dile

6927. İşidicek olar ḥayrân olurlar
Ḫudâ'nuñ emrine ṭaña ḳalurlar

6928. Ol itcegizi götürmişler anlar
İt arḳasında Ḥaḳ arar erenler

6929. İrişür bir maġāraya bu cümle
O Ṭaḳyânus ider meydânda ḥamle

6930. Gözedür ol yigitleri göremez
O dir bir âdeme sen ara bu kez

6931. Ol âdem izleyürek anda varur **[180^{b} İÜ]**
Maġāra içre dir anları bulur

6932. Dimiş ki neye gitdüñüz oradan
Nedür maḳṣûd durmaḳda buradan

6933. Dimişler yiri gögi yaradanı
Ölünceye dek araruz biz anı

6934. Dimiş ol kimse ben daḫı ararum
Sizüñle bilesiz ki ben de yârum

6935. Maġārada uyurlar emr-i Ḥaḳ'la
Emâneti oñat dut özge ṣaḳla

6936. Gidüben rûḥları ten ḳaldı dirler
Dinür tekrâr niçe âdem ararlar

6929 Ṭaḳyânus: Taḳyânus **(İÜ)**
6930 ara bu kez: arayu gez **(İÜ)**
6933 yiri gögi: yir ü gögi **(İÜ)**
6934 **İÜ**'de "ki" yok.
6936 Gidüben: Gidüp dir **(İÜ)**

6937. Bulamazlar olardan dir nişâne **[251[b] BL]**
Yine Ṭaḳyânus'a olur revâne

Ve lebiṯû fî kehfihim ṯelâṯe-mi'etin sinîne ve'zdâdû tisʿan*

6938. Yaturlar dindi üç yüz u ṭoḳuz yıl
Üzerlerine daḫı esmemiş yil

6939. Gelür Cibrîl her yıl emr-i Sübḥân
Oları döndürür ṣaġ u ṣol iy cân

Ve tera'ş-şemse iẕâ ṭalaʿat**

6940. Maġāranuñ ṣaġından gün ṭoġardı
Ve ṣolından yine ṭaşra çıḳardı

6941. Dem-â-dem bâd eylermiş ziyâret
Ḫudâ anları eylerdi riʿâyet

6942. Bedenlerin çürütmedi o Yezdân
Cesede girecek idi yine cân

6943. İrişüp vaʿde çün irdi tamâma
Ḫudâ gösterdi ʿibret dir enâma

6944. Olar uyandılar Yezdân buyurdı
Ḫudâ emri ile ḳalḳup oturdı

6945. Biri birine dirler çoḳ mı yatduḳ
Hele **elḥamdülillâh** ki uyandıḳ

Ḳālû lebiṯnâ yevmen ev baʿḍe yevmin***

6946. Dimişler iki gün ola mı yatmaḳ
Ölüm aḥvâlini uyḳuda ṭatmaḳ

6937 Ṭaḳyânus'a: Taḳyânus'a **(İÜ)**

* "Onlar mağaralarında üç yüz yıl ve buna ilâveten dokuz yıl kalmışlardır." (el-Kehf 18/25)

** "(Resûlüm! Orada bulunsaydın) güneşi görürdün, doğduğu zaman…" (el-Kehf 18/17)

*** "Bir gün ya da günün bir parçası kadar kaldık, dediler." (el-Kehf 18/19)

6946 ṭatmaḳ: datmaḳ **(İÜ)**

Ḳālû rabbüküm aʿlemü*

6947. Ḫudâ bilür dimişler yatdıġumuz
Ölüm leẕẕetlerini ṭatdıġumuz

Febʿaṯû eḥadeküm** **[252ᵃ BL; 181ᵃ İÜ]**

6948. Biri bir altun ile sûḳa gitmiş
Eteklerin beline ṣoḳagitmiş

6949. Ṭaʿâm almaġa göndermişler anı
Buradan diñlegil imdi beyânı

6950. Girüp şehre dilemiş ki ala nân
Virür etmekçiye altunı ol ân

6951. Ol altunı göricek bunda ḫabbâz
Daḫı var mı dimiş bundan çoġ u az

6952. Defîne bulmışa beñzersin iy yâr
Eger baña da virseñ duymaz aġyâr

6953. O yigit adı Yemlîḫâ idi bil
Cihân ḫalḳı o boydan oldı tebdîl

6954. Muḥaṣṣal beglerine iltdi ḫabbâz
Açılmış beg ḥużûrında ḳamu râz

6955. O Yemlîḫâ ider taḳrîr taḥḳīḳ
İder bir ʿâlim o taḳrîri taṣdîḳ

6956. Kitâbda görmişemdür bu ṣaḥîḥdür
Dimiş beg maġāraya varalum dur

6957. Maġāra ḳapusına gelür anlar
O Yemlîḫâ dimiş duruñ erenler

6958. Girüben ben ḫaber vireyim evvel
Ḫaber virdükde anlar ḳaldırur el

---

* **BL**'de "aʿlemü" yok. // "Rabbimiz daha iyi bilir, dediler." (el-Kehf 18/19)

** "Şimdi siz içinizden birini gönderin…" (el-Kehf 18/19)

6955 taḳrîri: taḳrîr **(BL)**

6956 dur: ṭur **(İÜ)**

6959. Taẓarruʿ eylemişler dir Ḫudâ'ya
Virelüm cân bulardan biz cüdâya

6960. O Yezdân virmiş uyḳu yine anda
Ḫudâ göstere anları cinânda

6961. O beg vâḳıf olıcaḳ dir bu ḥâle
Ḫudâ emrini kim görür muḥâle

6962. Maġāra ḳapusına ḫâne yapmış **[252[b] BL]**
Ziyâretgâh olmasın düzeltmiş

6963. Duʿâ maḳbûldür el-ân ol maḳāmda
ʿAceb ḫaṣlet ḳomışdur Ḥaḳ enâmda

6964. Ḫudâ'nuñ ʿibret-âmîz işleri çoḳ
Aña inkâr idenler oldılar yoḳ

Ḳıṣṣa-i ʿUzeyr Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm*

6965. ʿUzeyr peyġamber-i aṣlî imiş
O Tevrât'ı dinür ezber oḳumış

6966. Ḥikâyet oldı Yaḥyâ demi evvel
Ḥikâyâ-yı ʿUzeyr'e ḳonulur el

6967. O Buḫtnaṣr almış idi ol ili **[181[b] İÜ]**
ʿUzeyr oġlancıḳ imiş dir o güli

6968. Sever Buḫtnaṣr ʿUzeyr'i besler
Kerâmet gösterür irişür ol er

6969. Benî İsrâ'îlî'den aldı ʿavrat
O Buḫtnaṣr aña eyledi ʿizzet

6970. O ḫâtûn minnet itmiş ol emîre
ʿUzeyr'i yerlerine ṣalıvire

---

* ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

6966 Ḥikâyâ-yı: Ḥikâyâyı **(BL)**

6967 Buḫtnaṣr: Puḫte Naṣır **(BL)**

6968 Buḫtnaṣr: Puḫt-ı Naṣır **(BL)**

6969 Buḫtnaṣr: Puḫt-ı Naṣır **(BL)**

6971. Sözin dutar ṣalıvirür ʿUzeyr'i
Gelür evlerine ʿUzeyr-i velî

6972. ʿUzeyr itmiş te'ehhül olmış evlâd
Varır bir gün bağına feraḥ u şâd

6973. Biraz incir yeyüben dirmiş andan
Ve merkebini bağlamışdı ol ân

6974. Baḳup gördükde dir âdem kemügin
Dimiş kendüsine dir gire mü'min

6975. ʿAceb ḫalḳ olsa cismi yine bunıñ
Ne vech-ile bilineydi vuḳūfıñ

6976. Deyu ḫâṭıra idinmiş orada **[253ᵃ BL]**
O Yezdân uyḳu virmiş dir burada

6977. Uyur yüz yıl muḳarrer ol arada
Uyandı bir ṣadâ irişdi anda

Ve'nẓur ilâ ḥimârike ve li-necʿaleke âyeten li'n-nâsi*

6978. Nidâda baḳ ḥımâruñ gör süñügin
Nice ṭağılmış anı eyleme kîn

6979. ʿUzeyr işidicegiz ol nidâyı
Görür merkeb süñüklerini ânî

6980. Çürümiş u dağılmış cümle aʿżâ
Ḫudâ nice gözedür diñle arża

6981. Ferişteh emriyle ḳılmış ṣadâyı
Ḳılur âgâh murâd itse gedâyı

6982. Çürümişce süñükler deprenür dir
ʿUzeyr emr-i Ḥaḳ'dur bunı bilür

6983. Dirilür bir araya ol süñükler
Gerilür dir ṭamarlarla siñirler

6972 feraḥ: ḫurrem **(İÜ)**

* "Eşeğine de bak. Seni insanlara bir ibret kılalım diye [yüz sene ölü tuttuk, sonra tekrar dirilttik]." (el-Bakara 2/259)

6979 Görür: Gör **(İÜ)**

6984. Deri bitmiş ü laḥm irmiş o cisme
Eşek rûḥ buluban gözleri çeşme

6985. Dirilüp ol gözi yaşını döker
ʿUzeyr anı görüp dizini çöker

6986. Tażarruʿ rûyını dutar Ḫudâ'ya
Nihâyet yoḳ İlâhâ dir ʿaṭâya

6987. Günâhum ʿafv idüp tevbem ḳabûl it **[182ᵃ İÜ]**
Nidâ irmiş ki dorġıl eviñe git

6988. Varup evine ḳapu daḳ ider ol
Açılur ḳapu selâma açar yol

6989. Nedür ḥâliñ oġıl dir ol çıḳana
Baḳar yüzüne anuñ ʿâşıḳāne

6990. Dimiş oġul didügiñ özge ḥâlet **[253ᵇ BL]**
Sözüñde yoḳdurur senüñ ḥalâvet

6991. Niçün dirsin bunı sen babañam bil
Dimiş ki bunı işitse güler il

6992. Ki ben pîrüm civânsın iy tüvânâ
Bunı maʿḳūl görür mi ola dânâ

6993. ʿUzeyr naḳl ider ol dem ḥikâyet
Niçe pîr cemʿ olur diñler rivâyet

6994. Dimişler oḳı Tevrât'ı sen ezber
İnanavuz saña hep ʿavrat ü er

6995. ʿUzeyr oḳudı Tevrât'ı kemâ kân
Dimiş anlara kim taḥḳīḳdür inan

6996. Dimişler bir kişi ölüp dirilmek
Müyesser olmadı bu işi görmek

6997. ʿUzeyr'e dimezüz biz buña taḥḳīḳ
Bu taḳrîr olınur Ḳur'ân'da taṣdîḳ

6997 ʿUzeyr'e: ʿUzeyr **(BL)**

Ve ḳāleti'l-yehûdu ʿUzeyrüni'bnullâh*

Ḳıṣṣa-i Dânyâl Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm**

6998. Ḥarâm-zâde imiş Buḫtnaṣr dir
Bilür ḥikmetle anı Dânyâl-ı pîr

6999. İde Beyt-i Muḳaddes'i ḫarâb ol
Anı aramaġı idindi medlûl

7000. Bulur dir Dânyâl Bâbil'de anı
Ḳonar evlerine bulduḳda anı

7001. Görür Buḫtnaṣr odun getürmiş
Anı ṣırtı ile ṭaġdan ṭaşırmış

7002. Görür evlerine mihmân vardur
Naṣr dir gerinübeni ṣorudur

7003. Virüp üç aḳçe Buḫtnaṣr'a mihmân **[254ᵃ BL]**
Ṭaʿâm getür yeyelüm dimiş ol ân

7004. Alur bir aḳçe et birine dir nân
Şarâb almış birine bilüp inan

7005. Getürmiş dinür anı Dânyâl'a
Yeyüben içdiler ḫoş râygâne

7006. Bu minvâl üzre geçdiler nice gün **[182ᵇ İÜ]**
İçerken Dânyâl dimiş ki bir gün

7007. Senüñ yanıñda vardur bir murâdum
Dimiş Buḫtnaṣr yoḳdur ʿinâdum

---

* "Yahudiler, Uzeyir Allâh'ın oğludur, dediler." (et-Tevbe 9/30)

** Dânyâl : Dâniyâl **(BL)**; ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

6998 Buḫtnaṣr: Puḫt-ı Naṣır **(BL)** // Dânyâl: Dâniyâl **(BL)**

7001 Buḫtnaṣr: Puḫt-ı Naṣır **(BL)**

7003 Buḫtnaṣr: Puḫt-ı Naṣır **(BL)**

7005 Dânyâl'a: Dâniyâl'e **(BL)**

7006 Dânyâl: Dâniyâl **(BL)**

7007 Buḫtnaṣr: Puḫte Naṣır **(BL)**

7008. Şu kim mümkin ola red olmaya söz
Senüñ buyruġına hîç dönmeye yüz

7009. Emân kâġıdı yazasın baña sen
Ki sen şâh olasın baş ola esen

7010. Żararuñ degmeye ol vaḳtde baña
Ki virdüm şâhlıḳ aḫbârını saña

7011. Dimiş Buḫtnaṣr gülmek ṣaḳala
Köpege yal dökmekdür sifâle

7012. Bizi masḫaraya alma kerem ḳıl
Bu dem olduḳ senüñ niʿmetüñe ḳul

7013. Dimiş âgâh oluñ gerçek sözüm bil
Senüñ emrüñde olurlar ḳamu il

7014. Neñ eksilür dimiş aña anası
Diledügini vir ol oḳuyası

7015. Eger gerçek eger yalan diler bu
Temessük vir yaz evveline yâ **Hû**

7016. Temessük virdi aldı Dânyâl dir
Senüñ yanuña çoḳ ʿasker dirilir

7017. Bunı saña nicesi gösterem ben
Uzun ḳamuşa baġla göster aḥsen

7018. Anı görem dileyem gelesin sen **[254^{b} BL]**
Murâduñı ne ise alasın sen

7019. Vedâʿ eyledi gitdi Dânyâl yâr
Oluban âşinâ çün aldı iḳrâr

7020. Odun çekmek neden şâh olacaġum
İder beglere ḫıdmet çekmeyüp ġam

7008 dönmeye: duymaya **(BL)**

7011 Buḫtnaṣr: Puḫt-ı Naṣır **(BL)** // sifâle: ṣıfâla **(BL)**

7016 Dânyâl dir: Dâniyâl pîr **(BL)**

7019 Dânyâl: Dâniyâl **(BL)**

7021. O ḫıdmet ile meşhûr oldı anda
Ne ile bulınur gör câh zamânda

7022. Bu şâhuñ ketḫudâsı olmış anda
Belürmiş ketḫudâluḳ şânı anda

7023. Ki Yaḥyâ ḳıṣṣasında dinmiş idi
Naṣr salṭanata ḫod irmiş idi

7024. Ḳamuş ile bilür ol Dânyâl'ı
Ḫalâṣ bulur o kendüsi ʿayâlı

7025. Olur maḳbûl yanında dâyim anuñ
Mecûsîler ḥased ḳılmış inanuñ

7026. Dimişler Naṣr'a evvel ol pelîdler
Müdâmî Dânyâl yirine işer

7027. Şarâb içse muḳarrerdür bu ḥâlet **[183ᵃ İÜ]**
Bu ḥâllüyi iderlermiş melâmet

7028. Naṣr diler deñeye Dânyâl'ı
Getürdüp meclis itmiş râygânı

7029. Bilüp ġavrına irmek oldı maḳṣûd
Eger vâḳıʿ ise ḳılaydı merdûd

7030. Dimiş bevvâblara ḥâżır oluñ siz
Burada kim ki çıḳa öldürüñ tîz

7031. Eger ben de çıḳarsam öldüresiz
Eger öldürmeyesiz siz ölesiz

7032. Deyu te'kîd ider anlara muḥkem
Oturup meclis itmişler eyü kem

7033. Gice de otururlar ḫâṣ u ʿâmı
Ḫudâ ḥıfẓ eyledi dir Dânyâl'ı

7021 İkinci mısrâ **BL**'de "Belürmiş ketḫudâlıḳ şânı anda" şeklinde.
7022 Bu beyit **BL**'de yok.
7024 Dânyâl'ı: Dâniyâl'ı **(BL)**
7026 Dânyâl: Dâniyâl **(BL)**
7028 Dânyâl'ı: Dâniyâl'i **(BL)**
7033 Dânyâl'ı: Dâniyâl'ı **(BL)**

7034. Ve Buẖtnaṣr'a bol eyler teḳāża **[255ᵃ BL]**
Çeker bu ḥâl içün ol ânda taṣa

7035. Çıḳar ṭaşraya bevvâblar görürler
O tenbîh ile anı öldürürler

7036. Ḳażâ irse kimesne mâniʿ olmaz
Ṭamaʿlu göz turâb girmeye doymaz

Ḳıṣṣa-i ʿÎsâ Peyġamber ü Meryem Ana ʿaleyhimâ's-selâm

7037. Ḥikâyet naḳl idelüm burada hem
Ne ḥâlât ile ṭoġdı bil ki Meryem

Ḳālellâhu Teʿâlâ: İẕ ḳāleti'mreʾetü ʿİmrâne Rabbi innî *

7038. Melik Medîme ʿİmrân ʿavratıdur
Olur ḥâmile dirler doġıradur

7039. Dimiş Medîme ḳarındaġı oġlan
Maʿâşı dünyeden ʿafv ola ol ân

7040. Muḳaddes Beyt'e dâyim ide ḳulluḳ
Dilemeye cihân içre ululuḳ

7041. Doġar Meryem dinilmiş ittifâḳa
Düşer ol ẖalḳ o ân içre şiḳāḳa

7042. Dimiş Medîme oġlan ṭoġa ṣandum
O ʿahdümden bu dem içre uṣandum

7043. Dilerdüm ṭoġa oġlum ʿâbid ola
O Tevrât'ı oḳuya zâhid ola

7044. Bu dem ḳız oldı deyu ġuṣṣalanur
H̱udâ neyi gerekdür neye bilür

7034 Buẖtnaṣr'a: Puẖtnaṣr'a **(BL)** // anda: ḥînde **(İÜ)**

* **İÜ**'de "Ḳālellâhu Teʿâlâ" yok. // "İmrân'ın karısı şöyle demişti: Rabbim, ben…" (Âl-i İmrân 3/35)

7038 doġıradur: ṭoġradur **(İÜ)**

7041 Doġar: Ṭoġar **(İÜ)**

Feteḳabbelehâ Rabbühâ bi-ḳabûlin ḥasenin ve enbetehâ nebâten ḥasenen*

7045. Görür rü'yâda ḫâtûn ġuṣṣa yime **[183[b] İÜ]**
Ḳız oldı deyu zinhâr anı yirme

7046. Ḳabûl itdüñ anı vir mescide sen **[255[b] BL]**
Budur taḥḳīḳ bilesin vech-i aḥsen

7047. Zekeriyyâ getür yanuma didi
O ân Meryem'i mescide getürdi

7048. Zekeriyyâ görür dir yaz u ḳışda
Ki tâze mîve Meryem yanı uşda

7049. Deyu gösterür imiş ʿâbidîne
Ḫudâ virür ʿaṭâyı zâhidîne

Ḳāle yâ Meryemü ennâ leki hâẕâ**

7050. Dimiş Meryem'e ḳandan geldi bunlar
Su'âl itmek münâsib miydi anlar

Ḳālet hüve min ʿindillâh***

7051. Dimiş Meryem Ḫudâ virdi buları
Gözedür ḳulların dâyim o Bârî

7052. Taʿalluḳāt-ı Meryem yetmiş imiş
Olur Meryem'e ṭâlib yâd u biliş

7053. Olar da dir gözedürüz biz anı
Deyu daʿvâ ider aḳvâm olanı

7054. Zekeriyyâ dimiş bir iş ḳılalum
Sizüñ ile birer ḳalem yunalum

7055. İşâretlü olına cümle aḳlâm
Ṣuya bıraġıla görüle iy cân

---

* "Rabbi, Meryem'e hüsn-i kabul gösterdi. Onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi." (Âl-i İmrân 3/37)

** **BL**'de "Ḳāle yâ Meryemü" yok. // "Ey Meryem, bu sana nereden geliyor, dedi." (Âl-i İmrân 3/37)

*** "Bu Allâh tarafındandır, dedi." (Âl-i İmrân 3/37)

7052 Olur: Olar **(İÜ)**

İẕ yülḳūne aḳlâmehüm*

7056. Batırsa ḳanḳımızuñ ḳalemi yâr
Ala ol Meryem'i bâ emr-i Settâr

7057. Zekeriyyâ'ya Raḥmân dir bunı yaz
Maʿânî çoḳdurur taḥrîrde dir az

Bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm** **[256ᵃ BL]**

7058. Bu ḳavle râżı olmış cümle yârân
Batar ḳalem-i Zekeriyyâ ol ân

7059. Olaruñ ḳalemi ṣu üzre ḳalmış
Zekeriyyâ'ya Meryem dir inanmış

Ḳıṣṣa-i ḥaml-i Meryem Ana ʿaleyha's-selâm***

7060. Çıḳar ḳavmi arasından çü Meryem
Başım tenhâda yuyam dimiş ol hem

7061. Gelüp tenhâda başın yumış evvel **[184ᵃ İÜ]**
Geyer esbâbını ber-vech-i eshel

7062. Görür Meryem ki durur ḫûb yigit
Göñülden didi baḳma girüye git

İnnî eʿûẕü bi'r-raḥmâni minke in künte teḳıyyâ****

7063. Ṣıġındum Ḥaḳḳ'a sen ne ḳaydda olsañ
Dimiş Meryem ki ben durmayam uṣañ

7064. Meger Cebrâ'îl imiş ol gözüken
Görünmiş şekl-i insânda melek-ten

---

* yülḳūne: yelḳavnehu **(BL //** "(Kur'a çekmek için) kalemlerini atarlarken…" (Âl-i İmrân 3/44)

7056 Batırsa: Yatırsa **(BL)**

** "Rahmân ve rahîm olan Allâh'ın adıyla." (en-Neml 27/30)

*** ḥaml-i: ḥıml-i **(BL)**; **BL**'de "ʿaleyha's-selâm" yok.

**** eʿûẕü: aʿraḍa **(BL)** // "Senden, çok esirgeyici olan Allâh'a sığınırım. Eğer Allâh'tan sakınan bir kimse isen (bana dokunma)." (Meryem 19/18)

7063 ne ḳaydda: taḳayyüdde **(İÜ)**

İnnemâ ene resûlü rabbiki li-ehebe leki ġulâmen zekiyyâ*

7065. Bilesin saña oġlan virdi Sübḥân
Beni muştucı göndermişdür inan

7066. Dimiş Meryem ki irgürmedüm aṣlâ
Bilürem nesli kim çekilür aṣla

7067. Oġul virmek atasuz Ḥaḳḳ'a âsân
Baʿîd görme ki ṭoġa senden oġlan

7068. Ṭoġan oġlan olur ʿIbrî bilesin
Anuñ eylüklerini sen göresin

7069. Niçe dertlülere dermân ola ol **[256^{b} BL]**
Bula mürdeler iḥyâsına ol yol

7070. Dutup Meryem yegin üfürdi Cibrîl
Dimiş ki emr-i Ḥaḳdurur bunı bil

7071. Olur ḥâmîle emr-i Ḥaḳ'la diñle
Ne ḥâlet gösterür Ḥaḳ diñle bekle

7072. Dinür bir ḳavl üzere ḥadd-i bî-ḥad
Ḫudâ emrine olunmaya hîç ʿad

7073. Vuḳūʿından o ḥamlüñ ṣoñra üç ün
Ḫudâ emri ile seyr itmede gün

7074. İy ʿÎsâ ben kimem dimiş o Mennân
Anası raḥmi içre söyler ol ân

7075. Benüm u cümle ʿâlem ḫâlıḳısan
Bu cümle ḫalḳ olanuñ râzıḳısan

7076. Deyüp secdeye varur raḥm içinde
Bilüp Meryem ḳalupdur ġuṣṣasında

7077. Ki ḥaml üzere Meryem bilürler
O ânda Cebre'îl'e didi dirler

---

* "Melek: Ben yalnızca, sana tertemiz bir erkek çocuk bağışlamam için Rabbinin bir elçisiyim, dedi." (Meryem 19/19)

7071 bekle: yegle **(İÜ)**

7075 ḫâlıḳısan: ḫâlıḳısın **(İÜ)** // râzıḳısan: râzıḳısın **(İÜ)**

7077 ḥaml: ḥıml **(BL)**

İnnallâhe'ṣṭafâki ve ṭahhareki ve'ṣ-ṭafâki ʿalâ nisâʾi'l-ʿâlemîn*

7078. Ḫavâtûndan seni yegledi dir Ḥaḳ
Bilesin seni pâk eyledi muṭlaḳ

7079. O Meryem şâd olup ḳıldı ʿibâdet **[184ᵇ İÜ]**
Dimiş Cibrîl ziyâde ola tâʿat

7080. Tevâżuʿuñ Ḫudâ artura dâyim
Olasın ḫıdmet-i Yezdân'a ḳāyim

İẕ ḳāleti'l-melâʾiketü**

7081. Ferişṭehler dimişler Meryem'e hep
Mesîḥ adlu oġul dir duta meẕheb

7082. Doḳunduġı marîż bula şifâyı **[257ᵃ BL]**
Ve görmez gözlü bula rûşenâyı

7083. İrişmiş ḥaml-i Meryem vażʿa taḥḳīḳ
Varur tenhâya Ḳur'ân ide taṣdîḳ

Ve hüzzî ileyki bi-ciẕʿi'n-naḫleti tüsâḳıṭ ʿaleyki rüṭaben ceniyyen***

7084. Ḳurı ḫurmâ aġacı dibi imiş
Gögerüp virdi ḫurmâ anda dimiş

7085. O ḫurmâya yapışur Meryem anda
Ṭoġar ʿÎsâ dinür ḫurmâ dibinde

7086. Dimiş baʿżı güpegündüz ṭoġurmış
Ve baʿżılar dimiş aġzından olmış

7087. İkisinden de câʾizdür dinildi
Çü ʿÎsâ ḥażreti ṭoġdı bilindi

---

* "Allâh seni seçti. Seni tertemiz yarattı ve seni bütün dünya kadınlarına tercih etti." (Âl-i İmrân 3/42)

7080 **BL**'de "Tevâżuʿuñ" kelimesinin "elif"i yok.

** "Hani melekler demişlerdi…" (Âl-i İmrân 3/42)

7082 rûşenâyı: rûşinâyı **(BL)**

*** ileyki: ileyke **(BL);** ʿaleyki: ʿaleyke **(BL)** // "Hurma dalını kendine doğru silkele ki üzerine tâze, olgun hurma dökülsün." (Meryem 19/25)

7087 câʾizdür: câyizdür **(BL)**

Fenâdâhâ min taḥtihâ*

7088. Gelüp Cebrâ'îl eydür ʿÎsâ içün
Yâ Meryem ġuṣṣalanma dir o Bî-çûn

Ve hüzzî ileyki bi-ciẕʿi'n-naḫleti**

7089. Ḳurı aġacı ıraladı Meryem
Dökülmüş tâze ḫurmâ dinmiş ol dem

7090. Ġıdâ idüp şükür itdi Ḫudâ'ya
Gelüp Cibrîl ḫaber virdi ʿaṭâya

Fekülî ve'şrebî ve ḳarrî ʿaynen***

7091. Ve ḫurmâdan yi südden iç buyurdı
Ḳurı ḫurmâ dibindekin ḳayırdı

Fe'immâ tereyinne mine'l-beşeri eḥaden****

7092. Seni kimse görüp bunda ṣorarsa **[257[b] BL]**
Söze neẕr eyledüm di üç gün olsa

İnnî neẕertü leke mâ fî baṭnî muḥarraren*****

7093. Oruç dutan ol eyyâm söylemezdi **[185[a] İÜ]**
Ḫaber ṣoran cavâbın alamazdı

7094. Kelâm olmasa ṣavm üzre ʿibâdet
Yerine geçer imiş özge ṭâʿat

7095. Alup ʿÎsâ'yı Meryem gördi aḳvâm
Olaruñ arasına düşdi evhâm

---

* "Aşağısından ona şöyle seslendi…" (Meryem 19/24)

** ileyki: ileyke **(BL)** // "Hurma dalını kendine doğru silkele." (Meryem 19/25)

7089 ıraladı: ayraladı **(BL)**

*** "Ye, iç. Gözün aydın!" (Meryem 19/26)

7091 ḫurmâdan yi südden: ḫurmâdan u südden **(İÜ)**

**** "Eğer insanlardan birini görürsen…" (Meryem 19/26)

***** "Karnımdakini âzatlı bir kul olarak sırf sana adadım." (Âl-i İmrân 3/35) Müellifin Meryem Sûresi 26. âyetteki "İnnî neẕertü li'r-raḥmâni ṣavmen felen ükellime'l-yevme insiyyâ (Ben, çok merhametli olan Allâh'a oruç adadım. Artık bugün hiçbir insanla konuşmayacağım.)" kısmı yerine sehven Âl-i İmrân Sûresi 35. âyetteki bölümü aldığı kanaatindeyiz. Zira âyeti takip eden beyitlerde Meryem 19/26. âyet izah ediliyor.

7096. Zekeriyyâ'ya serzeniş iderler
Yalıñuz ḳor-ımışsın anı dirler

7097. Zinâ itmiş dinildi anı ḥâşâ
Ṣorar Meryem'den anı dindi paşa

Leḳad ci'ti şey'en feriyyen*

7098. Atañ anañ eyü kişiler idi
Bu eliñdeki nirdendür ne idi

Keyfe nükellimü men kâne fi'l-mehdi ṣabiyyen**

7099. Cevâb mı vire beşikdeki oġlan
Dimiş Meryem bunı viren o Yezdân

7100. Buña dil vire söyleye kelâmı
Bileler neydügini ḫâṣ u ʿâmı

7101. Ḫudâ ʿÎsâ'yı güftâra getürdi
Dimiş Allâh birdür bilüñ imdi

7102. Beni peyġamber itdi Meryem'i pâk
Buña inanmayanlar gözine ḫâk

7103. Zekeriyyâ'yı ṣâdıḳdur bilesiz
Şehâdetüme benüm inanasız

Ḳāle innî ʿabdullâhi âtâniye'l-kitâb* **[258ᵃ BL]**

7104. Kitâb geldi baña Tañrı ḳuluyam
Ana raḥminde anı oḳumuşam

Ve ceʿalenî mübâreken**

7105. Daḫı peyġamber itdi ḳanda varsam
Ki ʿilmüm ile Ḥaḳ yolunı bulsam

7097 paşa: başa **(BL)**

* "Hakikaten sen iğrenç bir şey yaptın." (Meryem 19/27)

7098 nirdendür: niredendür **(İÜ)**

** nükellimü: tükellimü **(BL)** // "Beşikteki bir sabi ile nasıl konuşuruz?" (Meryem 19/29)

*** "(Çocuk) şöyle dedi: Ben Allâh'ın kuluyum. O, bana Kitâb'ı verdi." (Meryem 19/30)

**** "Beni mübârek kıldı." (Meryem 19/31)

7106. Oları Ḥaḳ dîne irşâd idem ben
Dîne uyanlarıñuz şâd idem ben

Ve evṣânî bi'ṣ-ṣalˇâti ve'z-zekˇâti mâ dümtü ḥayyen*

7107. Bu ḫalḳ atasız oġlanı ki gördi
Anuñ bunca kerâmâtını bildi

7108. Şiḳāḳa düşdi dir üç fırḳa olup
Dimişler Tañrı üçdür fürce bulup

7109. Ḫudâ-yı Ẕü'l-celâl'üñ ḳudretini **[185[b] İÜ]**
Anuñ añlamayanlar ʿizzetini

7110. Ḍalâlete düşüp şirk üzre ola
Anuñ gözleri ṭoprak ile dola

7111. O fırḳanuñ biri dir tañrı birdür
Ṣadâḳat üzre dîn erleri oldur

7112. Biri dir ʿÎsâ tañrı yalıñuzdur
ʿAẕâb olmaġa ol dûzaḫa girür

7113. Dimiş bir fırḳa Meryem Ana içün
Yaratdı anları luṭf ile Bî-çûn

7114. Bu nevʿ ile irişürler fesâda
Düşerler her birisi bir ʿinâda

7115. Bir aylıḳ oldı ʿÎsâ ḥażreti dir
Anası Mıṣr'a iltmek ḳıldı tedbîr

7116. Sebeb yazmış o Mıṣr'a gitmesine **[258[b] BL]**
O ḥażreti o yire iltmesine

7117. Bulur Tevrât'da ṭâ'if-i Yehûdâ
Senesi ayı sâʿatiyle bile

7118. Atasız bir oġul ḳıla ẓuhûrı
Anuñ yüzinde şuʿle vire nûrı

---

* ve'z-zekˇâti: ve'z-zekâti **(BL);** dümtü: dâmet **(BL)** // "Yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti." (Meryem 19/31)

7109 ʿizzetini: ḥikmetini **(İÜ)**

7112 yalıñuzdur: yalıñuz dir **(İÜ)**

7117 ṭâ'if-i: ṭâyif-i **(BL)**

7119. Mübârek ola ol ẕâtuñ ḳudûmı
Duta şöhreti Ḳıpçaḳ ile Rûm'ı

7120. Gören ḫasta bula ânî şifâyı
Ve gözsüzler bulalar rûşenâyı

7121. Ve mürde nefesiyle bula iḥyâ
Cefâya ireler cümle Yehûdâ

7122. Göge ide ʿurûcı ʿâḳıbet ol
Göge bula cihân içinde ol yol

7123. Bilürler geldi dünyâya o merdân
Varur beglerine Yehûdâ ol ân

7124. Ol oğlan geldi dünyâya dimişler
Anı öldürmege herze yimişler

7125. Olur ilhâm Meryem ḳalbine dir
Alup ʿÎsâ'yı yüri Mıṣır'a ir

Ve âveynâhümâ ilâ rabvetin ẕâti ḳarârin ve maʿîn*

7126. Virür ʿÎsâ'yı Meryem'e o Raḥmân
Olur ʿâlem içinde özge destân

7127. Muʿallime virür Mıṣr içre Meryem
Buña az vir u çoḳ ögret urur dem

7128. Yazar ʿÎsâ'ya ebcedi muʿallim
Diler ʿÎsâ'ya anı ide taʿlîm

7129. Dimiş ʿÎsâ nedür maʿnâ-yı ebced **[186ᵃ İÜ]**
Dimiş ḫˇâce oḳı ṣorma degil ḥad

7130. Dimiş maʿnâyı bilmege oḳuram **[259ᵃ BL]**
Ki maʿnâ bilmeyem neye dururam

7131. Döger ḫˇâcesi anı sen oḳı dir
Maʿânî ṣormaġı sen baña ḳo dir

7120 Gören: Göre **(İÜ)** // rûşenâyı: rûşinâyı **(BL)**

* rabvetin: ebvetin **(BL)**; ve maʿîn: maʿîn **(BL)** // "Onları, yerleşmeye elverişli, suyu bulunan bir tepeye yerleştirdik." (el-Mü'minûn 23/50)

7132. Gelüp ʿÎsâ dimiş Meryem'e ana
Ögüp ẖˇâce mi didüñ idi dânâ

7133. Ve az virüp çoḳ ögret dimiş idüñ
Ki datlu sözle sükker yimiş idüñ

7134. Ḫˇâce ögretmeyüp çoḳluḳ döger dir
ʿAceb kişi bu ẖˇâce deyen er dir

7135. Muʿallime varup ʿÎsâ dimiş ki
Ḫˇâce ebced maʿânîsini bil ki

7136. Ki ebced ḥarfi dörtdür maʿnî'i al
Elif Allâh'uñ ululuġuna dâl

7137. **Be bâḳīliġ**idür ol Musteʿân'uñ
Ki **cim celâlet**ün gösterdi anuñ

7138. Ve **dâl dâyimliġ**inedür işâret
Dimiş Meryem'e ẖˇâce ẕî saʿâdet

7139. Ki bu maʿṣûm beyân ḳıldı maʿânî
Ḫudâ gönderdi müşkil keşfe anı

7140. Olur ʿÎsâ'ya emr-i lâ-yezâlî
İde Beytü'l-Muḳaddes'de su'âli

7141. İde Tañrı'ya daʿvet ẖalḳın anuñ
Gele revnaḳı emriyle cihânuñ

Nübüvvet-i Ḥażret-i ʿÎsâ Peyġamber ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm*

7142. Gelüp Beyt-i Muḳaddes'e Mıṣr'dan
İrişür Benî İsrâ'îl'e andan

Ennî ḳad ci'tüküm bi-âyetin min rabbiküm**

7143. Dimiş peyġamberüm nişân getürdüm **[259[b] BL]**
Dimişler kimse dir mi anı gördüm

7133 datlu: ṭatlu **(İÜ)**

7140 Beytü'l-Muḳaddes'de: Beyt-i Muḳaddes'de **(İÜ)**

* ʿaleyhi'ṣ-ṣalˇâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

** "Size Rabbinizden bir mucize getirdim." (Âl-i İmrân 3/49)

7144. Dimiş ki cümleñüz göriñüz anı
Giderüñ şüpheyi daẖı gümânı

Ennî aẖluḳu leküm mine'ṭ-ṭîni ke-heyʾeti'ṭ-ṭayri*

7145. Düzem ben balçıġ ile şekl-i murġı
Ki isnâd itmeñüz baña durûġı

7146. Duʿâm ile uça ol murġ göresiz
Benüm daʿvâma siz de inanasız

7147. Yarasadur bilesiz cismi uçar **[186ᵇ İÜ]**
Vesâʾir murġ uçıcaḳ ḳanat açar

7148. Dimişler daẖı neñ var bize Ḥaḳ'dan
Bize göster olanın az u çoḳdan

Ve übriʾü'l-ekmehe ve'l-ebraṣa ve uḥyi'l-mevtâ bi-iẕnillâh**

7149. Anadan ṭoġa gözsüz açam anı
Ḫudâ emr ide öli bula cânı

7150. Dimişler yâ ʿÎsâ ulu ʿalâmet
Getürdiñ çekmezüz artıḳ nedâmet

7151. Bugün Nûḥ oġlı Sâm'ı eyle diri
Bilürüz ḳalmadı süñükde deri

7152. İdevüz biz de saña iʿtiḳādı
Dimiş ʿÎsâ müyesser ide Hâdî

7153. Çıḳar ʿÎsâ mezârâta olarla
İder ḳavl ü ḳarârı dir bularla

7154. Çıḳar mezârı üstine o Sâm'uñ
Dimiş yâd eyledüm bu demde nâmun

7144 şüpheyi: şüphei **(BL)**

* "Size çamurdan bir kuş sureti yaparım." (Âl-i İmrân 3/49)

7145 balçıġ: balçıḳ **(İÜ)**

7147 Vesâʾir: Vesâyir **(BL)** // ḳanat: ḳanad **(İÜ)**

** **BL**'de "bi-iẕnillâh" yok. // "Yine Allâh'ın izniyle körü ve alacalıyı iyileştirir, ölüleri diriltirim." (Âl-i İmrân 3/49)

7155. Ḫudâ emriyle iy Sâm dur yuḳarı
İki şaḳ oldı sin çıḳardı Bârî

7156. Ṣaḳalı aḳ görünmüş anda Sâm'uñ **[260ᵃ BL]**
Dimişler dir ṣaḥîḥ degil me'âlüñ

7157. Muḳaddem ola İbrâhîm'den anlar
Ṣaḳal aḳlığını görmedi bunlar

7158. Ṣaḳalı aḳdurur bu Sâm degildür
Saña maḫṣûṣ bu sözler ʿâm degildür

7159. Dimiş ʿÎsâ ki söyle ne kişisin
Dimiş peyġamber-i Ḥaḳ'sın velîsin

7160. Bilesüz beni ki Nûḥ oġlı Sâm'um
Baña şâhiddurur tâcum ʿamâmum

7161. Bilesin yâ nebiyyallâh ʿÎsâ
Ṣaḳalum ḳara idi şimdi tasa

7162. Aġartdı ṣaḳalum ṣandım ḳıyâmet
Ḳopar aġardı ṣaḳal gitdi ṭâḳat

Ve ünebbi'üküm bimâ te'külûn*

7163. Dimişler daḫı neñ vardur nişânuñ
Muḥaṣṣalına biz irelüm anuñ

Ve mâ teddeḫirûne fî buyûtiküm**

7164. Gice ne yeyesiz bâḳī ne ḳala
Gelüp bilmek dileyen ḫaber ala

7165. Buları bildiler eyledi anı **[187ᵃ İÜ]**
Yine ol câhilân itdi gümânı

7166. Bunıñ üzerine on sâl geçer dir
Görür uymadılar andan göçer dir

7158 Sâm: Ṣâm **(BL)**

7159 velîsin: nebîsin **(BL)**

* Bu âyet **BL**'de yok. // "Yediklerinizi size haber veririm." (Âl-i İmrân 3/49)

** **BL**'de "Ve âtîküm te'külûnehû mâ tûḫerûn" yazılı. // "Evlerinizde ne biriktirdiğinizi de…" (Âl-i İmrân 3/49)

7167. Sefer ider ʿÎsâ maġribe dinmiş
On iki kimsesini bile almış

7168. Ḥavâriyyûndan imiş ol kişiler
Kelâm yüzinde sözleri ışılar

7169. Ḥavâriyyûn bez aġardana dirler
Göñül aġartdı kâzürler didiler

7170. Bilüp işidüben bile ol iller **[260[b] BL]**
Ki İslâm âyininden yol bulurlar

7171. Gelürler Endülüs şehri iline
Ṭaʿâm aḥvâli ʿÎsâ'ya dinile

İẕ ḳāle'l-ḥavâriyyûne yâ ʿÎse'bne Meryeme hel yesteṭîʿu Rabbüke en yünezzile ʿaleynâ mâ'ideten mine's-semâ'i*

7172. Ḥavâriyyûn dimişler ḥażrete bil
Ṭaʿâm virmek olur mı bize ḳābil

7173. Ḫudâ'dan isteñüz virsün ṭaʿâmı
Ki ṣofra ile gökden ine anı

7174. Yeyüben ol ṭaʿâmdan ḫalḳ duyalar
Dirile yanımıza nice erler

7175. Müzeyyen ola ṣofra ol ṭaʿâmla
Ḳala dünyâ yüzünde eyü nâmla

7176. Deyu eyler tażarruʿ ol Kerîm'e
Bular âsândurur taḥḳīḳ Raḥîm'e

7169 kâzürler: kâzürdi **(İÜ)**. **İÜ**'de mısrâ içinde "kâzürtdi" yazılmış, sonra kenarda tashih edilmiş. **H** nüshasında da müstensih **İÜ**'deki hatâyı ve tashihi aynen kaydetmiş (vr. 185[a]).

7170 yol bulurlar: bu didiler **(İÜ)**

* yesteṭîʿu Rabbüke: testeṭîʿu Rabbike **(BL)** // "Hani havârîler: Ey Meryem oğlu Îsâ, Rabbin bize gökten, donatılmış bir sofra indirebilir mi, demişlerdi." (el-Mâide 5/112)

7176 Raḥîm'e: Ḳadîm'e **(İÜ)**

İnnî münezzilühâ ʿaleyküm femen yekfür baʿdü minküm fe'innî üʿaẕẕibühu ʿaẕâben*

7177. Ḫiṭâb irmiş ki virdüm diledügiñ
Ẕuhûr bulur bu ân içre didügiñ

7178. İnanmayanlara idem ʿaẕâbı
İnananlar bula dâyim ṣevâbı

7179. Duʿâ ḳılur ʿÎsâ âmîn didiler
Bile ḥâżır olur ḳırḳlar yediler

7180. Gelür dir âsmândan pâre bulut
Duʿâ idenler anda cümle mesʿûd

7181. Bulut içinde ṣofra üzre mendil
İçinde var niʿam vaṣf idemez dil

7182. Dinür pişmiş balıḳ zeytûn ü sirke
Cemîʿi nuḳl içinde vardı bile

7183. Ve kendene vü ṣarımṣaḳ yoġ idi **[261ᵃ BL]**
Vesâyir eṭʿıme anda çoġ idi

7184. Ṭaʿâmdan ṣayru yise ṣaġalurdı **[187ᵇ İÜ]**
Yeyen leẕẕetine ḥayrân ḳalurdı

7185. Ne deñlü çoḳlıḳ ola ḫalḳ duyarlar
Gice gündüz olar ne deñlü yirler

7186. Dimiş münkir olan bu câdûlıḳdur
Oları ḳırmaġı bil ġāzîlıḳdur

7187. Ṭaʿâm münkir kelâmıyla kesildi
Olaruñ kimi ḫınzîr u meymûn oldı

7188. Zamân geçer bunıñ üzerine bil
Bu devrân geçmededür nitekim yil

---

* baʿdü: baʿdehû **(BL)**; üʿaẕẕibühu ʿaẕâben: üʿaẕẕibüküm **(BL)** // "Ben onu size şüphesiz indireceğim. Ama bundan sonra içinizden kim inkâr ederse [kâinâtta hiç kimseye etmediğim] azâbı ona edeceğim!" (el-Mâide 5/115)

7180 bulut: bulud **(BL)**

7183 ṣarımṣaḳ: ṣarımsaḳ **(İÜ)**

7186 câdûlıḳdur: câzûlıkdur **(BL)**

7187 ḫınzîr u meymun: ḫınz meymun **(BL)** // İkinci mısrâın vezni bozuk.

7189. Gelür Beyt-i Muḳaddes'e o ḥażret
Ne vech-ile görünür bunda ḥikmet

7190. Cühûdlar beglerine söyler ol ân
Duʿâ eylese ʿÎsâ olur insân

7191. Melik ḫavf eyledi dir bu kelâmdan
İşidicek bu sözi dir enâmdan

7192. Dilemiş öldüre ʿÎsâ'yı ol kelb
Ne luʿb ile olur gör birisi ṣalb

7193. Olur ʿÎsâ'ya maʿlûm ḳaçar ol dem
Girür eve cühûddan biri direm

7194. Cühûd adına Aġustos dimişler
Ve Üşbûʿ deyu de nâm söylemişler

7195. Gelüp emr-i Ḫudâ ile ki Cibrîl
O ʿÎsâ ḥażretün alur dinür bil

7196. Evüñ içine girmiş dindi Astos
Arar ʿÎsâ'yı bulmaz dir Maʿarrûs

7197. Ḫudâ anı ʿÎsâ şekline ḳoymış
O giren Yehûdâ'yı anı ṣanmış

7198. Yehûdâ dir aṣar kendü eşini **[261ᵇ BL]**
ʿÎsâ ṣanur o demde yoldaşını

7199. Murâd idine ḥıfẓ itmegi Ḥâfiẓ
Bulamaz biñ Yehûdâ ola ḳavıẓ

7200. Düşer birbirine ṣoñra Yehûdâ
İkinüñ birisi vardur puṣuda

7201. Deyu eyler tefaḫḫuṣ birisini
Birin öldürdi arar dirisini

7196 Astos: Aġustos **(İÜ)** // dir: dindi **(BL)**
7197 ḳoymış: ḳomış **(İÜ)**
7199 itmegi: idinmegi **(İÜ)** // ḳavıẓ: ḳavuẓ **(İÜ)**
7201 tefaḫḫuṣ: tetebbuʿ **(İÜ)**

7202. Dimiş bu ʿÎsâ'dur ḳanı Aġustos
Bu Aġustos'dur ki aṣduñ hey Maʿrûs

7203. Dinür ʿÎsâ gelüp eve irişür
Anası vü ḥavâriyyûn görişür

7204. ʿİbâdet-çün beni ḫalḳ itdi Ḫallâḳ
Göge çıḳmaġa emr itdi o Rezzâḳ

7205. Vaṣiyyetüm budur size işidüñ **[188ᵃ İÜ]**
Benüm sözüme göre siz iş idüñ

7206. Fenâyı ḳoyuban bâḳīyi özleñ
Şerîʿatüm ʿibâdet üzre gözleñ

7207. ʿİbâdeti idüñ taʿlîm bu ḫalḳa
Ve daḫı sâlik oluñ ḥüsn-i ḫulḳa

7208. Ṣaḳın olmayasız dünyâya ṭâlib
Hemân uḫrâ ola dâyim meṭâlib

7209. Olup ṣâyim ḫalâṣ ol mekr-i zenden
Yaramazlıġa eylük ola sizden

7210. Varuñ her biriñüz bir şehre dinmiş
Ki ḫalḳ daʿvetini siz idinüñ iş

7211. Ki Ḥaḳ'dan ne gele ṣabr idiñüz dir
Bulur yerlü yerini emr-i taḳdîr

7212. İrüp vaṣiyyeti bunda tamâma
Vedâʿ eylemiş ol dem ḫâṣ u ʿâma

7213. Virür ʿÎsâ'ya Ḥaḳ nûrdan ḳanatlar **[262ᵃ BL]**
Melâ'ikle olalar ḳat ḳat anlar

7214. Açuban per olar göge uçarlar
Ṭaʿâm yimek gider andan ḳaçarlar

7202 ḳanı Aġustos: ya ḳanı Astos **(BL)** // Aġustos'dur: Astos'dur **(BL)**

7210 Varuñ: Varup **(İÜ)**

7214 andan: anlar **(İÜ)**

7215. Gök ehli içredür Ḥażret-i ʿÎsâ
Bu ḳurbiyyeti bil bulmadı Mûsâ

7216. Dinür kim altı ay diri oldı Meryem
Ve dinür ʿÎsî yirde olduġı dem

7217. Ḥadîṯ naḳlince naḳl olundı dinür
Lebistân cebelinde defn olınur

7218. Cihân içinde bir eṯer ḳonula
Burada daḫı Fâtiḥa oḳuna

7219. Ḥavâriyyûn ṭaġılur ṭaġlara yâr
Seḥerde anlar uyuduḳda Settâr

7220. Olaruñ her birin bir şehre ilter
Olar da ḫalḳı dâyim dîne yilter

7221. ʿÎsâ erkânını ḫoş güder idi
Bu ḫalḳı dîne daʿvet ider idi

Ḥikâyet-i Ḥażret-i ʿÎsâ ʿaleyhi's-selâmdan ṣoñra ḳavmi azduḳlarıdur*

7222. Panus adlu var imiş bir yahûdî
ʿÎsâ ḳavmini azdurmaḳda oldı

7223. Varup beglerine dir ḫudʿa idem
Bu ḳavmüñ arasında fitne idem

7224. Ziyâde ḥîle-kâr kâfirdi melʿûn
Degirmensüz ögidür didiler un

7225. ʿÎsâyî ile dâyim ceng idersiz **[188ᵇ İÜ]**
Bularıñ ile cengi siz n'idersiz

7226. Olara ḫudʿa bâbın açayım ben
Olar dînini bozmaḳ ola aḥsen

7215 bil: bile **(BL)**

7216 Birinci mısrâın vezni bozuk.

7218 eṯer: âṯâr **(BL)**

* Ḥażret-i ʿÎsâ: ʿÎsâ **(BL)**

7222 Panus: Banus **(BL)**

7224 ḥîle-kâr: ḥîle-bâz **(İÜ)** // didiler: dinülür **(İÜ)**

7227. İẕin vir baña varup azdurayın **[262ᵇ BL]**
Baña şeyṭân ider taʿlîm ḳolayın

7228. Melik virmiş icâzet ibn-i kelbe
Bu daḫı müsteḥaḳ olmış o ṣalbe

7229. Ḳara sürer yüzine ehl-i telbîs
Aña rehber olur ol demde İblîs

7230. Gelür dir ḳavm-i ʿÎsâ arasına
Anuñ ʿâr ile nâmûs ya nesine

7231. Ḳavm içinde yuvalanur o üç gün
Doñuzuñ ölüsi köpege dügün

7232. Dimiş ol ḳavme ol melʿûn behteg
Benüm ḥâlim işiden ḳala dil-teng

7233. Ya niçün böyle oldıñ dinmiş aña
Ḥikâyâsın deyem ḳaluna ṭaña

7234. Baña dün gice dir Ḥażret-i ʿÎsâ
Ṭabanca urdı Firʿavn'e ki Mûsâ

7235. İrişdükde ṭabanca dir yüzüme
Żarar irişdi ol demde gözüme

7236. Cühûdlıḳdan dönüp ʿÎsâyî oldım
Gözümi eyü eyledi vü gördüm

7237. Yüzümdeki ḳara desti nişânı
ʿÎsâ eṣeridür siz bilüñ anı

7238. Size döndüm dilerseñüz helâki
Beni öldür ki buldum dîn-i pâki

7239. Ḳabûl iderseñüz âzâd idesüz
ʿÎsâ dînini özge yâd idesüz

7240. İşidüben kelâmun inanurlar
Aña durmaḳ içün bir yir bulurlar

7241. Ṭaġ içinde yaparlar aña mesken
İnanmaġıl ṣaḳınġıl her söze sen

7231 o üç gün: dir üç gün **(İÜ)** // Doñuzuñ: Doñuz **(İÜ)**

7242. Ḳarâr eyler biraz gün ḥîle bâzâr **[263ᵃ BL]**
Görelüm neye irer âẖir-i kâr

7243. Dimiş dün gice ʿÎsâ yine geldi
Doñuz etin yemekligi buyurdı

7244. Yediler dir söziyle laḥm-i ẖınzîr
Ki it dişi ṭoñuz derisine dir

7245. Biraz zamân olur ẖâmûş o şeyṭân
O telbîs eylemekle aldı meydân

7246. Biraz günden dimiş dir yine geldi **[189ᵃ İÜ]**
Oġullar sünnet olınmaya dindi

7247. Yehûdâ gibi dir itmesün anlar
Didügüm işleye baña uyanlar

7248. Oları hac ṣuyıyla ide efsûn
Uyar bu âyîne dir işiden dûn

7249. Yine dimiş güneş yanımda doġar
Didi ʿÎsâ ṭapalar aña bular

7250. Güneşe secde itsünler ḳamusı
Oları yaḳmaya Yezdân ṭamusı

7251. Güneş selâm getürür dir olardan
Bunı görmedi câyiz ulular dan

7252. Yine dir ʿÎsâ itdügin kim itdi
Cihân içinde ṭoġrı yola gitdi

7253. Ölüyi diri ḳıldı köri açdı
İnüp gökden ana ḳarnına ḳaçdı

7254. Arı yir buldı sâkin oldı anda
Ḳarâr itmeyüben göründi bunda

7244 derisine: darısına **(BL)**

7248 **İÜ**'de "ide" yok. // âyîne: ite **(BL)**

7249 doġar: ṭoġar **(İÜ)**

7255. Şerîʿat râhın açdı ʿadl-ile ol
Göge ʿazm eyleyüben buldı dir yol

7256. Şiḳāḳa düşüp ol ḳavm ḳopdı ġavġa
İleşlerün niçenüñ yedi ḳarġa

7257. Ḳılıç baş kesdi meydân içre girdi **[263^{b} BL]**
Ṣadâsı ḳılıcuñ ʿayyuḳa irdi

7258. Olar ḳırmış biri birin didiler
Olaruñ leşlerin kelpler yediler

7259. Ḳılıçdan geçmiş âdem niçe sâl dir
Panus boynınadur cümle vebâl dir

7260. Bunı taḥḳīḳ bilüp düşme gümâna
Baḳıyyesi irer âḫir zamâna

Ḳıṣṣa-i Ḥażret-i Resûl-i Ekrem ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem*

7261. **Muḥammed Muṣṭafâ Aḥmed ü Maḥmûd**
Resûl-i müctebâ maḥbûb-ı Maʿbûd

7262. Selâmum irgüre ḫayrü'l-enâmı
Saña ḳıble ḳılan Beytü'l-Ḥarâm'ı

7263. Ki ʿAbdü'l-muṭṭalib cedd-i Resûl'dür
Beyân ḳılmaḳ muḳaddem bil uṣûldür

7264. O ḥażret gice vâḳıʿa görür dir
Kim ola ki o ḥâli ḳıla taʿbîr

7265. Dimişler Kaʿbe'yi bunlardan arıt
Çıḳarġıl bütleri anları ṭaġıt

7266. Ve Zemzem'i daḫı sen eylegil pâk **[189^{b} İÜ]**
İşâret-i Ḫudâ'dur eyle idrâk

7267. Mütevâli bu düşi gördi üç şeb
O Kaʿbe ḳavmini cemʿ eyledi hep

7259 boynınadur: boynına dir **(İÜ)**

7260 Bu beyit **BL**'de yok.

* **BL**'de "Ḥażret-i" yok.

7265 Kaʿbe'yi: Kaʿbe'i **(BL)**; bunlardan: bütlerden **(İÜ)**

7268. Muʿâvin oluñuz Kaʿbe arınsun
O tâbiʿ idemedi dir birisin

7269. Ḫudâ emri ile kendü arıdur
O ṣâdıḳ bil ki sözünüñ eridür

7270. İder ʿahd Tañrı'ya oġlum olursa
İdem ḳurbân eger anlar durursa

7271. Olur ṭoḳuzı ol ḫâtûndan inan **[264ᵃ BL]**
Ve bir ḫâtûndan olur biri iy cân

7272. O ʿAbdullâh'dur bil iy muvaḥḥid
O ṭoġduġı gün aña oldı dir ʿîd

7273. İledür ṭoḳuzı ḳurbân yerine
Rıżâ virmemiş aḳvâmı birine

7274. Varup ʿâlime ʿAbdü'l-muṭṭalib dir
Bu vâḳıʿ olana ne ola tedbîr

7275. Ḫudâ'ya itmiş idüm ʿahd ileri
On oġlum ola ḳurbân ola biri

7276. Ḳomazlar beni iy ʿâlim ne dirsin
ʿUlûm-ı enbiyâyı sen bilürsin

7277. O ʿâlime dimiş luṭf eyle söyle
Oġullara develer ḳurʿa eyle

7278. On oġluñ ile on deveyi ḳurʿa
Bıraḳġıl daḫı falıñ baña söyle

7279. O ḳurʿa düşdi ʿAbdullâh'a dinmiş
Onar onar yüze dek eyle olmış

7280. Ve yüzden ṣoñra devede bulunur
Ve yüz deve o dem ḳurbân olınur

7281. O nûr ʿışḳına ʿAbdullâh'da idi
O nûrıñ şuʿlesi diñle ne idi

7275 Bu beyit **BL**'de yok.

7278 deveyi: devei **(BL)**

7282. Gelüp nûr Âmîne Ḫâtûn'a irer
Ki ʿAbdullâh bekā mülkine gider

7283. Cihâna geldi ol faḫrı cihânuñ
Sürûrı nice taḳrîr ola anuñ

7284. O şeb ki geldi dünyâya **Muḥammed**
Cihânı dutdı dindi nûr-ı Aḥmed

7285. Münevver oldı ʿâlem ol żiyâdan
Bilür vaṣfını ancaḳ ol Yaradan

7286. Dolar ʿanberle misk ḳâfûr ḫâne
Ṣafâlar nice irer gör ki câna

7287. Feriştehler dolar ṭaġ ile ṣaḥrâ **[264[b] BL; 190[a] İÜ]**
Ve murġ u mâhî deryâ ile nehrâ

7288. Nidâ idüp **Muḥammed** ṭoġdı dirler
Bu cümle ʿâlemüñ ḫalḳı bilürler

7289. Neşâṭ irdi behâyim ü nebâtât
Bilüp iẕʿân idindi anı her ẕât

7290. Ṣafâlar irdi ʿâlem oldı rûşen
Bulunur igne olsa gice düşen

7291. Buyurmış Âmîne Ḫâtûn anası
Şefâʿat-ile doylaya ünâsı

7292. **Muḥammed** ṭoġdı secde itdi ol dem
Yazılmış arḳasında görmişem hem

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

7293. Nübüvvet mühri cismünde Resûl'üñ
Olur şânına şâhid ol ulunuñ

7282 gider: irer **(İÜ)**
7285 Yaradan: Yezdân **(İÜ)**
7286 Dolar: Ṭolar **(İÜ)**
7289 behâyim ü nebâtât: behâyim-i nebâtât **(BL)**
7291 doylaya: ṭoylaya **(İÜ)**

7294. O şeb geçdi yere dir şehr-i Fâris
Görür ol gice nûr yaya vü fâris

7295. Daẖı İbrâhîm atıldugı âteş
Yanuban çatladı dinülür ol ṭaş

7296. Ol âteş ol gicede sövinür bil
Cihân bütleri düşdi bildiler il

7297. Yüzünüñ üstüne düşmiş o putlar
Kilîsâdan hezâr kilîse çatlar

7298. Yıḳılur biñ kilîsa bu muḥaḳḳaḳ
Ki bâṭıl refʿ olur geldügi dem ḥaḳ

7299. Olur dir cümle seḥḥâr siḥri bâṭıl
Bilür buṭlânını ol demde Bâbil

7300. Resûlullâh ḳadem başmış cihâna
Çıḳar bir nûr ol dem âsumâna

7301. Şuʿâʿından münevver nûr-ı dünyâ **[265ᵃ BL]**
Görürler bay ile cümle gedâyâ

7302. Göbegin kesmege mâderi varmış
O ân içinde kesilmiş bulunmış

7303. Yumaḳ ḳaṣd itdügümde bir nidâ dir
İrişdi semʿime bir ẖoş ṣadâ dir

7304. Yuyup virdüñ cihâna nûr-ı pâki
Ẓuhûrından bulur küffâr helâki

7305. Olur günden güne gün gibi rûşen
Münevver nûr ile ol vech-i aḥsen

7306. Olalar şeb u rûz maḥbûb-ı H̱allâḳ
Görünür muʿciz âṯâr ıyla aẖlâḳ

7307. Virür bu ḥâle şükrâne içün cân **[190ᵇ İÜ]**
Resûl vâlidesi maḳbûl-i Raḥmân

7295 çatladı dinülür: çatla dir dinürdi **(BL)**

7297 kilîse: kelse ki **(BL)**

7308. Civâr-ı Ḥaḳḳ'a câr olduḳda anlar
Cinân içinde açılur mekânlar

7309. Yetîm ḳaldıḳda ol dürr-i yetîmi
O merġūbını ḫoş dutdı Raḥîm'i

7310. Var evlâd-ı ʿArab içre ḳavâʿid
Naṣîb-i ḫalḳ olur burûcla ʿâbid

7311. Kişi evlâdı geldükde cihâne
Olur ġayruñ maʿâşına bahâne

7312. Gelür dir ṭâyeler emzürmek içün
Levâzımlarını hep görmek içün

7313. Benî Saʿd adlu efḳarden cemâʿat
O ḫıdmet ile eylerler ḳanâʿat

7314. Gelürler Kaʿbe'ye emziri ol ân
Olar besler imiş cân üstüne cân

7315. Olardan birine irer saʿâdet
Ḳonar başına ol dem murġ-ı devlet

7316. Dinür bir ḫâtûn ismine Ḥalîme **[265ᵇ BL]**
Anuñ maʿlûmdur aḥvâli ʿAlîm'e

7317. Ḫudâ ʿizzete lâyıḳ göre ḳulın
Anuñ âsânluḳ ile aça yolın

7318. Gelür Kaʿbe'ye ol ḫâtûn evinden
Ḫudâ ismini ḳomazdı dilinden

7319. Görür Ḥalîme ʿAbdü'l-muṭṭalib'i
Dimiş ben ġonceñüzüñ ʿandelîbi

7320. Resûli diler emzirmek Ḥalîme
Ki şefḳat virmek âsândur Raḥîm'e

7321. Muḥammed'i alup evine gelür
O ân içinde özge genci bulur

7310 olur: olar **(BL)**

7312 Levâzımlarını: Anun lâzımların **(İÜ)**

7322. Ḫudâ'ya ḥamd ider yüz yire sürer
O dem ki ol meh-i tâbâne irer

7323. Nice meh andan alur nûr-ı ḫûrşîd
Ḥalîme'nüñ evinde oldı dir ʿîd

7324. Muḥammed'e ider ḫâtûn muḥabbet
İder cân u dil ile aña ḫidmet

7325. Nice sevmeye ol maʿṣûm-ı pâki
Olur tâc-ı İlâhî pây-ı ḫâki

7326. O tâc ile olanlar tâcdârı
Muʿazzez eyledi anları Bârî

7327. Ḥalîme'nüñ ṣaġ emcegi ṣoġulmış
Nice yıllar imiş süd virmez olmış

7328. Resûlullâh'ı görüñ emmemiş ṣol **[191ᵃ İÜ]**
Ḫudâ virmiş ṣaġına südi dir bol

7329. Ḥalîme bu kerâmâtı ki görmiş
Evinüñ içi hep nûr-ıla dolmış

7330. Bereket irişür dir ḫânesine
Duʿâlar ider idi anesine

7331. Ṣadef olmış o dürr-i Lâ-yezâl'e **[266ᵃ BL]**
Ki bed naẓar iden irer zevâle

7332. Deyu ider duʿâyı gice gündüz
Olur nûrıyla rûşen gice gündüz

7333. Olan ḥayvânı semirür Ḥalîme'nüñ
Ki buġday aşı kâfî Ḥalîme'nüñ

7334. Anuñla beslemiş ol kâm-kârı
Ṣaḥîḥ bil nûr idi ṣâfî ʿiẕârı

7335. Ḥalîme'nüñ ḳoyunları virür süd
Oġullarına virür idi ögüt

7323 nûr-ı: nûrı **(İÜ)**

7328 Resûlullâh'ı: Resûlullâh **(İÜ)** // "emmemiş" kelimesi (**H**, vr. 188ᵇ) **BL** ve **İÜ**'de "emmiş" olarak okunacak şekilde yazılmıştır.

7335 ögüt: ögüd **(BL)**

7336. Muḥammed uġurıdur bu kerâmet
İdüñ oġullarım buña riʿâyet

7337. İrişmiş ol risâlet ḫidmet içün
Ḫudâ ḫidmete ḳomış ʿizzet içün

7338. Ḥalîme'ye dimiş iy vâlide ben
Ḳoyun güdem icâzet viresin sen

7339. Ḳarındaşlarum ile bile varam
Ḳoyunı bile güdüben ṣuvaram

7340. N'ola dimiş benüm çeşmüm çerâġı
Göreyüm saña çobanlıḳ yaraġı

7341. Beliñe baġlayayım bir ṣapanı
Ki düşmen ḳırmaġa ṣaḳlaġıl anı

7342. Ṭaġarcıḳ ḥâżır idüben ḳoyam nân
Bile ḳoşam oġullarımla inan

7343. Oġullarına dir cânım oġullar
Uġuruñuza açıḳ ola yollar

7344. Muḥammed refîḳ olsun sizüñ-ile
Aġırlañuz anı ṭatlu sözüñle

7345. Ḳoyun gütsün sizüñle bile olsun
Ḥasûd cânı cihânda oda yansun

7346. N'ola deyu oġullar sevinürler **[266^{b} BL]**
Muḥammed ḥażretini ḫoş görürler

7347. Olur çün ol Ḫudâ maḥbûbı çoban
Meh ü ḫâver olur dir cesede nân

7348. Olurlar ol çobanuñ pâsbânı
Gözedürler idi nevbetle anı

7349. Kevâkib görünür ṣapan içün ṭaş **[191^{b} İÜ]**
Niçeler şevḳına açıpdurur baş

7350. Yürür çobanlıġa ḳoyun içün ol
Nebâtât ile dolar yürinen yol

7337 ḫidmet-içün: ḫidmeti içün **(BL)** // ḫidmete: ḫidmetine **(İÜ)**

7351. Ḳoyunlar niʿmete irüp doyarlar
Ḳamusı ḥażret ardına uyarlar

7352. Mübârek ḳademi başdıḳda ol yir
Nebâtât ü çiçek ıẓhâr ider dir

7353. Ḳoyunlar semirüp güzellenür hep
Olur âsân naẓar eyledügi ṣaʿb

7354. Yine ḳoyun güderken ol risâlet
Şefîʿü'l-müẕnibîn yevmü'l-ḳıyâmet

7355. Gelüp üç kimse alur ol ḥabîbi
O dertlü dillerüñ ḥâẓıḳ ṭabîbi

7356. Cüdâ olduḳda ol râʿî refîḳden
Olar nâlân olur dir ayrılıḳdan

7357. Ḥalîme'ye ḫaber virürler anı
Segirdür Ḥalîme arayı cânı

7358. Görür ol nûr-ıla dolmışdur ol yol
Meger ḳarşu gelürdi ṣâḥib-i nûr

7359. Görür Ḥalîme maḥbûb-ı Ḫudâ'yı
Añup aġladı ol demde cüdâyı

7360. Görür ruḫsâr-ı gülde var taġayyür
Resûl-i Ẕü'l-celâl eyler tefekkür

7361. Ḥalîme dir i nûr-ı dîde n'olduñ **[267ᵃ BL]**
Taġayyür levni bu dem ḳanda bulduñ

7362. Dimiş ol raḥmeten li'l-ʿâlemîn dir
Beni üç kişi göge iledüp dir

7363. Yararlar gögsümi göbegime dek
Yüregüm yardılar bildüm ki melek

7364. Getürdiler bir altun ilgen ḥûr
Biri dutar yüregüm ikisi yur

7361 n'olduñ: ne olduñ **(BL)**

7365. Yine anlar yüregüm yirine ḳor
ʿİlm-i ḥikmetle şimdi ṭopṭoludur

7366. Dikùben urdılar mühr üzerine
Yüregüm geldi el-ân dir yerine

7367. Yürekden çıḳarur bir ḳara pâre
Atarlar dir anı ol dem yabâne

7368. Ne aġrıdı vü ne acıdı yürek
Olupdur ol ezelkiden daẖı pek

7369. Ḥalîme işidüp ḳıldı taʿaccüb
Evine getirüp artdı didi ḥub

7370. Ḥelâline bunı ider ḥikâyet **[192ᵃ İÜ]**
Dimiş **Muḥammed**'i evine ilet

7371. Ḥalîme iledüben falcıya dir
Bu oġlı Mekke'den getürmişem pîr

7372. ʿAcâyib ḥâle irmiş bize söyler
ʿAceb üşendürür mi bunı devler

7373. Dimiş falcı o ḥâli kendü disün
Bu ṭûṭî sükkeri kendüsi yisün

7374. İder taḳrîr Resûl dir vâḳıʿâtı
Bilür falcı dir ol demde o ẕâtı

7375. Düşer pâyine durup ayaḳ üzre
O pâyı ẖâkini sürer yüz üzre

7376. Ḥalîme'ye dimiş kim cümle ʿâlem **[267ᵇ BL]**
Bunıñ içün olupdur bilesin hem

7377. Budurur faẖr-ı ʿâlem aç gözüñi
Saʿâdete irişmiş bil özüñi

7378. Budur maḥbûb-ı Raḥmân iy Ḥalîme
İdüpdür secde ṭoġduḳda Raḥîm'e

7365 ṭopṭoludur: ṭopdoludur **(İÜ)**
7368 pek: berk **(BL)**
7372 irmiş: irer **(İÜ)**

7379. Durur Ḥalîme ile dir **Muḥammed**
Żiyâ virmekde dâyim nûr-ı **Aḥmed**

7380. İledür Mekke'ye Raḥîme bir gün
Ṭoġar Mekke üzerine o gün gün

7381. Çü ʿAbdü'l-muṭṭalib görür o cânı
Cesedde ṭalbınur ḳuş gibi cânı

7382. Ḥalîme naḳl ider ol mâcerâyı
Arayup bulımazlar dir yarayı

7383. Ve falcı naḳlini eyledi taḳrîr
Cihân ḫatmine dek oluna taḥrîr

7384. Beyâna ḳādir olmaya Ferîdûn
Ḥurûfda gör ki iki bükülür nûn

7385. Ḥalîme'ye o ʿAbdü'l-muṭṭalib dir
Buña ireni sen bil emr-i taḳdîr

7386. Ki ḥâşâ buña dîv perî irişe
İnanmaġıl cihân içre bu işe

7387. Anası didi baña ḥâmileydüm
Diledüm bir maḥal kim uyuyaydum

7388. Görürem bir kişiyi uyuduḳda
İner gökden yüzi nûrı ufuḳda

7389. Çıḳup gün gibi ʿâlem oldı rûşen
Baña maʿlûm bu cihân içre gülşen

7390. Didi raḥmüñde olan bil ki oġlan
Anuñ-çün ḫalḳ idüp dünyâyı Raḥmân

7391. Dü kevnüñ ulusı faḫrıdurur ol **[268ᵃ BL; 192ᵇ İÜ]**
Cihân içre ol açar şerʿ-ıla yol

7392. Cihâna kim gele ol kâşifü'd-dîn
Muḥammed ḳoyasın sen anuñ adın

7387 didi baña ḥâmileydüm: baña didi ḥâmil idüm **(BL)**

7390 bil ki: bil-kim **(İÜ)**

7393. Deyu işʿâr ḳılur rü'yâda baña
ʿAlâyimden daẖı didi bu yaña

7394. Cihâna geldi çün oġlum Muḥammed
İrişdi gökyüzine nûr-ı Aḥmed

7395. O nûr çıḳmış idi dir arḳasından
Göründi Şâm ṭarafları o nûrdan

7396. Yatup ṣırtı üzere dir Muḥammed
ʿAcâyib remz gösterdi bu Aḥmed

7397. Yaturken ṣırtı üzre dir beşâret
İder barmaġ-ıla göge işâret

7398. Bunıñ gibi kişi mecnûn degildür
Hezâr söz söyleşinilür bu ildür

7399. Deyüp almışdı ʿAbdü'l-muṭṭalib bil
Degil dille Muḥammed vaṣfa ḳābil

7400. Ebû Ṭâlib ticâretden gelür dir
Muḥammed'i görüp ol ân bilür dir

7401. Alup evine gelür ol Resûl'ı
Mübârek boynına doladı ḳolı

7402. Dimiş ki nûr-ı dîdem ʿammuñam ben
Ḳarındaşımuñ oġlı sevgüli sen

7403. Deyu geyürdi fâẖirce libâsı
Şefâʿatle ʿazîz iden ünâsı

7404. Muḥaḳkaḳ sen olısarsın Muḥammed
Cemâlüñde işâret nûr-ı Aḥmed

7405. Deyu ikrâm-ıla getürdi niʿmet
Aña iʿzâz ile eyledi ḥürmet

7406. Dimiş maḳṣûd ne ise söyle cânım **[268^{b} BL]**
Senüñ yoluña olsun cümle mâlım

7396 gösterdi bu: gösterürdi **(İÜ)**

7407. Dimiş râżı olınursa ṭaʿâmuñ
Yalıñuz yimeyem dir bunda nânuñ

7408. Dimiş nerde dilerseñ aluban var
Senüñ yoluña mebẕûldür ḳamu kâr

7409. Deyu virmiş biraz aḳçe de ol ân
Ṭaʿâm ile alur aḳçeyi sulṭân

7410. Getürür ceddi ʿAbdü'l-muṭṭalib'e
Dimiş dir ḳanda bulduñ ol ḥabîbe

7411. Dimiş bir pîr virdi bunı baña
Getürdüm ben daḫı bunları saña

7412. O ʿammuñdur senüñ bilgil iy oġlum **[193ᵃ İÜ]**
Senüñle bile olmaḳ özge şuġlum

7413. Durur ceddi ile dir yine dört sâl
İder andan Ebû Ṭâlib'e irsâl

7414. Ebû Ṭâlib sefer itdükçe anı
Bile alup gider imiş o cânı

7415. Aña Fettâḥ o deñlü feṭḥ ider kâr
Ḥisâbını yine bilen o Ġaffâr

7416. Yine bir defʿa Şâm'a ḳıldı ʿazmi
Anuñ mâl cemʿine olmışdı rezmi

7417. Ebâ Bekr Resûl-i Ekrem ile
İkisi ol seferde oldı bile

7418. Giderken bir kilîsâya irerler
Kilîsâ içre bir ʿâbid bulurlar

7419. Civârında ḳonarlar kilsenüñ dir
İder daʿvet buları ʿâbid-i pîr

7408 nerde: nerede **(İÜ)**; aluban: alup **(İÜ)** // mebẕûldür: mebzûldür **(BL)**
7409 aḳçeyi: aḳçei **(BL)**
7415 o deñlü: küllî **(BL)**
7418 kilîsâya: kelîsâya **(BL)** // kilîsâ: kelîsâ **(BL)**
7419 kilsenüñ: kelsenüñ **(BL)**

7420. Varurlar ehl-i kervân daʿvetine
Dinilmiş yükle duruñ ḥażretine

7421. Papas gözden geçürür ol virânı **[269ᵃ BL]**
Arar idi o cân u dille anı

7422. Çıḳup ṭaşra baḳar ḳonaḳ yerine
Gözi düş oldı bulut sâyesine

7423. O ʿâbid İncîl içre görmiş idi
Resûl'üñ muʿcizin hep bilmiş idi

7424. Bilür ki sâye altındaġı sulṭân
İdiser kendüye ol ʿarż-ı îmân

7425. Girüp içerüye dir daḫı âdem
Buraya gelmemiş ola o bu dem

7426. Dimişler bir civân ḳalmışdur anda
Dimiş ki her ne var ise duranda

7427. Benüm maḳbûl maḳṣûdım ki oldur
Ġubâr-ı pâye yüz sürmege yoldur

7428. Deyu varur Resûl'e râhib ol dem
Buyurıñ luṭf idüñ dir nûr-ı dîdem

7429. Getürdi yanlarına ol Resûl'i
Ayaġ üzre gözlerdi ol uṣûlı

7430. Muḥammed'de gözedür mühr-i ʿizzet
Ḥicâbı refʿ ider yâd ki nübüvvet

7431. Mübârek ẓahrı üstünde o mühri
Göre arta muḥabbet üzre mihri

7432. Görür ʿavn-i Ḫudâ ile o râhib
Ḥicâb refʿ olınur çeşm ola ṭâlib

7433. Yazılmış anda görür ism-i Yezdân **[193ᵇ İÜ]**
Bilesin iy müselmân budır îmân

7429 üzre gözlerdi ol: üzere gözlerdi **(İÜ)**

7430 Ḥicâbı refʿ: Ḥicâb refʿ **(BL)**

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

7434. Yüzin sürmüş o ʿâbid bil ki mühre
Cihân içre o ʿâbid buldı şöhre

7435. Odur ol mühr-i nûrân mühr-i Sübḥân **[269[b] BL]**
O mührüñ ʿâşıḳıdur ehl-i îmân

7436. Odır mühr-i nübüvvet mühr-i ʿizzet
ʿUkkâşe gördügi an buldı devlet

7437. İlâhâ **Hindî**'nüñ âḫir deminde
O mührüñ ḫaṭṭın oḳutdur dilünde

7438. Murâdın viricisin her ʿibâduñ
Meded ḳıl ḥurmetine biñbir aduñ

7439. Livâ-ı ḥamdde ḥaşr eyle İlâhî
Dilerem pâdişâhlar pâdişâhı

7440. Dimiş Ḥażret-i Ebâ Bekr'e ʿâbid
Bunı Ḥaḳ peyġamber bil i zâhid

7441. Bu sulṭânuñ vezîri olacaḳsın
Budur ıẓhâr iden ʿâlemde Ḥaḳ dîn

7442. Ebû Ṭâlib'e dir ki ṣaḳla bunı
Budur ġafletden açdıran ʿuyûnı

7443. Yehûdâ duymasun bu râzı zinhâr
Ki ḥîle itmeye ol ehl-i mekkâr

7444. Varup Mıṣr'a metâʿların ṣatarlar
Olan sermâyeye aṣṣı ḳatarlar

7445. Ve yük dutup irerler Mekke'ye dir
Oları ḳarşulamış tâze vü pîr

7446. Ebû Ṭâlib dimiş ki yâ Muḥammed
Evermek isterem ben seni Aḥmed

7447. Saña sermâye bulmaḳ isterem ben
Bu defʿa da ticâret idesin sen

7443 râzı: râz **(BL)**

7448. Olanca nefʿî ṣarf idevüz aña
Alavuz küfvüñi şerʿ ile saña

7449. Ḫadîce itdürür dâyim ticâret
İder merdümleri dâyim riʿâyet

7450. Saña dileyelüm sermâye andan **[270ᵃ BL]**
Murâd ḥâṣıl ola vech-i ḥasenden

7451. Deyu Ḫadîce Ana'ya varurlar
Ebû Ṭâlib'le Muḥammed görürler

7452. Dimişler ḫayre maḳdem feṭḥ idüñ bâb
Ne maḳṣûda gelüpdür pîr ile ṣâb

7453. Ebû Ṭâlib buyurmış bu Muḥammed **[194ᵃ İÜ]**
Ticâret kârına niyyetde Aḥmed

7454. Mübârekdür ḳudûmı her seferde
Niçe eylük görüldi baḥr u berde

7455. Dilerüz buña sermâye viresin
Ṣevâb-ı dü cihânîyi bulasın

7456. Mübârek mâlıñuzdan aṣṣı ide
Nikâḥ-ı şerʿa ol mâl ṣarfe gide

7457. N'ola dimiş başum üzre bu ḫıdmet
Buña ḫıdmet bu dem cânuma minnet

7458. Deyu virmiş dir iki yük ḳumâşı
Mübeşşir adlu ḳul devletlü başı

7459. Bile ḳoşup Ḫadîce dimiş aña
Saʿâdet irdi bu dem bil ki saña

7460. Gözet Muḥammed'i sen eyle ʿizzet
Bulasın dü cihânda sen de devlet

7455 viresin: viresiz **(İÜ)** // bulasın: bulasız **(İÜ)**
7457 Buña: Size **(İÜ)**
7458 virmiş dir: virmişdür **(İÜ)**
7460 sen de: tâ ki **(İÜ)**

7461. Deyu ḳılmış sifâriş ol kerîme
Gelür ḫoş ḫayr ü iḥsân ol raḥîme

7462. Yidüp deveyi ol ḫayrü'l-ḫalâ'iḳ
Mübeşşir dir degildür size lâyıḳ

7463. Piyâde yüriyesiz râh içinde
Görünür niçe yiri mâ' içinde

7464. Edeb taʿlîmidür bize işâret
Binüñ bu deveye ehl-i saʿâdet

7465. Deyüp taʿẓîm-ile eyler ḫiṭâbı **[270ᵇ BL]**
Cemâl görmekde diñle çaġlar âbı

7466. Resûl'i bindürür deveye ol dem
Mübeşşir yeydi yük devesini hem

7467. Piyâde yürüdi şâhuñ öñünce
Açıldı güldi ol ân içre ġonca

7468. Dimiş dinür Mübeşşir yâ Muḥammed
Bu falımdur bu yük senüñdür Aḥmed

7469. Deyüp dir ol ġulâm virür neşâṭı
Anı söyletdi ol demde o Hâdî

7470. Muḥammed nûrıyla rûşen olup Şâm
Metâʿa ṭâlib olur ḫâṣ ile ʿâm

7471. Ṣatılup aḳmişe kâr oldı ẓâhir
Niçe ol ḳadar oldı mâl-ı ṭâhir

7472. Metâʿa virüben yük baġladılar
Yine Kaʿbe rehine yürüdiler

7473. Alup menzili Kaʿbe'ye irerler
Dimiş ol ḳul Resûl'e ki i server

7461 ḫayr: ḫayr **(İÜ)**; ol raḥîme: raḥîme **(İÜ)**
7462 deveyi: devei **(BL)**; ḫayrü'l-ḫalâ'iḳ: ḫayrü'l-ḫalâyıḳ **(BL)**
7464 bu deveye: deveye siz **(İÜ)**
7466 yeydi: yetdi **(İÜ)**
7469 Deyüp dir: Deyüben **(İÜ)**

7474. Binüp bu deveye Ḫadîce'ye var **[194[b] İÜ]**
Ki müjde bu deve size ola kâr

7475. Deveye bindi dir maḥbûb-ı Raḥmân
Gelüp Cibrîl deveyi yetmiş ol ân

7476. Dinür Mîkâ'il'i bir nûr ḳubbe
Deve üzre dutardı daḫı cübbe

7477. Geyürür ol Resûl-i Ẕü'l-celâl'e
İşâret eylemiş ḳaşı hilâle

7478. Hilâl olmış işârâtından ol meh
Ġubâr-ı pâye yüz sürmek diler şeh

7479. Ḫadîce muntaẓır revzenede göz
O gün olmışdur aña ʿîd ü nevrûz

7480. Görür nûr ḳubbe içre Muṣṭafâ'yı **[271[a] BL]**
Virür nûr şuʿlesi ol dem ṣafâyı

7481. Muḥammed'dür bilür ṣâḥib-cemâli
Didi memdûḥ maḥbûb-ı Lâ-yezâlî

7482. Yügürüp fetḥ-i bâb ḳılmışdur ol ân
Resûl'i görmege ṭalabımış cân

7483. Görüp dir ḫayra maḳdem yâ Muḥammed
İḥâṭa itmiş anı nûr-ı Aḥmed

7484. Ki müjde cümle yüki saña virdüm
Biḥamdillâh bu ân yüzüñi gördüm

7485. Varup kârvâna şâhum bile gelgil
Saña yüz dutdı varum ile bilgil

7486. Resûl ḥażreti varmış kârbâna
Beden idi o ḫalḳ irişdi câna

7487. Gelüp yüklerle şehre şehr-i yârî
Şeşilür yük oturur tâcdârı

7475 Cibrîl deveyi: Cebre'îl devei **(BL)**

7483 ḫayra: ḫayr-ı **(İÜ)**

7485 kârvâna: kârbâna **(İÜ)**

7488. Resûl geldügi şükrâneye niʿmet
Ḫadîce bezl idüp eyledi ḥürmet

7489. Ḳıġırdı ḫˇâne aʿyânı Ḫadîce
İşidesin neye irer netîce

7490. İkisi ʿammûların kıldı ḥâżır
Ḫudâ ḫod işlerine cümle nâẓır

7491. Gelüp ḫalḳ yindi envâʿ-ı niʿam bil
O niʿmet şükrini eyleye mi dil

7492. Ḫadîce ʿammûsına dir Muḥammed
Ḳademi ḳutludur ʿammum bu Aḥmed

7493. Mübârekdür cemâli cümle ḥâli
Alur ʿammu kelâmından meʾâli

7494. Resûl de ʿammûsıyla bile tenhâ
Girür içerüye ʿammûsı dir hâ

7495. Muḥammed sevgüsi ʿaḳlımı aldı **[271[b] BL; 195[a] İÜ]**
Muḥabbeti derûnum içre doldı

7496. Ḫadîce şâkiriñdür yâ Muḥammed
Saʿâdetüñ ola ʿâlemde sermed

7497. Murâduñ her ne ise söyle baña
Dilerseñ Ḫadîce virile saña

7498. Muḥaṣṣal ʿaḳd olur o şemse o mâh
Revâ görür biri birine Allâh

7499. Ḫadîce Ana ḫandân duyabaşlar
Bu sırrı dost u düşmen duyabaşlar

7500. Neşâṭ içün çalındı dir naġara
Bu luṭfı görmemişdür bint-i Dârâ

7489 Ḫadîce: Ḫatîce **(BL)**

7491 yindi: yidi **(İÜ)** // eyleye mi: yâd ide mi **(İÜ)**

7492 **İÜ**'de ikinci mısrâ "Ḳudûmı ḳutludurur ʿammum Aḥmed" şeklinde.

7499 düşmen duyabaşlar: düşmen duya leşler **(BL)**

7500 naġara: naḳara **(BL)**

7501. Tamâmen ʿaḳd ḫalḳa oldı iʿlân
Şerîʿat ḫânesine girdi sulṭân

7502. Ḫazîne ḳuflını açdı Ḫadîce
Yıġılmış mâl ortaya o gice

7503. Resûlullâh'a baġışlar ḳamusın
Dimiş ki cümle maḫlûḳdan ulusın

7504. Degil ẕerre cihân mâlı yanuñda
Şefâʿatüñ Ḫudâ ḳomış dilüñde

7505. Deyüben eyledi dir iʿtiẕârı
Ḥicâbından ḳızardı gül-ʿiẕârı

7506. Risâlet on beşine irmiş imiş
İrişmiş ol nihâlden niçe yemiş

7507. İki oġul u üç ḳızı Resûl'üñ
Ḫadîce Ana'dan ızhârı nûrıñ

7508. Muṭahher Hâşim imiş bil ki ṭıflân
Ve Ümmü Gülṣûm u Ruḳiyye iy cân

7509. Birinüñ Zeyneb olmış idi ismi
O cümlenüñ bilüñ nûr idi cismi

ʿAlâmet-i vaḥy-i Resûlillâh ṣallallâhu ʿaleyhi ve sellem [272ᵃ BL]

7510. Yalıñuz yürüdügi yerde Aḥmed
Ṣadâ irüp dinür ki yâ Muḥammed

7511. Cevâbına naẓar idüp o sulṭân
Görünmez ol arada cinn ü insân

7512. Ḫadîce Ana'ya dimiş bu râzı
Dimiş ki Ḥaḳḳ'a eylegil niyâzı

7513. Saña keşf olına bu gizlü esrâr
Seni peyġamber itmek var o Settâr

7514. Cebel-i Ebû Ḳubeys'de yürürdi
Gelüp Cibrîl ṣıfâtıyla göründi

7507 oġul: oġlı **(İÜ)**

7515. Ḳanadınuñ biri şarḳda vü ġarbda **[195ᵇ İÜ]**
Görür ḥażret ki ol makām-ı ġarbda

7516. Selâm virmiş Resûlullâh'a ol dem
ʿAleykümü's-selâm Cibrîl-i ekrem

7517. Buyurmış ol Resûl-i Ẕü'l-celâl'i
Bu ḥâlden diñle imdi sen me'âli

7518. Dimiş Cibrîl **iḳra**' yaʿnî oḳı
Buyurdı oḳumaḳlıḳ Ḥayy ü Bâḳī

7519. Dimiş Cibrîl'e ne oḳuyayın
Yapışmış ḳollarına oḳudayın

İḳra' b'ismi Rabbike'l-leẕî ḫaleḳ. Ḫaleḳa'l-insâne min ʿalaḳ*

7520. Oḳı bu demde Tañrı adını sen
Uyuşmış ḳandan ḫalḳ itdi ol ten

7521. Ḫudâ peyġamberisin saña irdüm
Ki ben Cebrâ'îl'üm Ḳur'ân getürdüm

7522. Bu ḫalḳı Tañrı'ya sen daʿvet eyle
Ḫudâ birligini anlara söyle

7523. Didi vü ġā'ib oldı dindi Cibrîl **[272ᵇ BL]**
Resûl ululıġın vaṣf idemez dil

7524. Resûlullâh Ḫadîce Ana'ya dir
O Cebrâ'îl imiş bâ emr-i taḳdîr

7525. Baña Ḳur'ân getürdi itdi tefhîm
Bu ḫalḳı Tañrı'ya daʿvete taʿlîm

7526. İdüp gitdi yine ol ḫıdmetine
Bu ḫalḳ lâzım ki daʿvet ola dîne

7527. Ḫadîce ʿammusı Varḳa'ya varur
Kişinüñ itdügi aʿmâli ḳalur

7518 Ḥayy ü Bâḳī: Ḥayy Bâḳī **(BL)**

* **İÜ**'de âyetin sonunda "ilâ âḫirihi" tabirinin kısaltması olan "ilâ âḫ" var ("ḫ" "h" şeklinde yazılmış). // "Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir aşılanmış yumurtadan yarattı." (el-Alak 96/1-2)

7523 ġā'ib: ġāyib **(BL)**

7528. Kitâbda var mıdur âẖir zamânda
Peyġamber gele ola beyânda

7529. Dimiş Varḳa ki ʿÎsâ göge çıḳa
Peyġamber geliser didi Varḳa

7530. O peyġamberdürür cümleden efḍal
Kitâblarda yazılmışdur mufaṣṣal

7531. Anuñ vaṣfın beyân eylemeye dil
Anuñ-çün ẖalḳ olundı bu cihân bil

7532. Anuñ alnında olan nûr ḳadîmdür
Aña inkâr ideni bil saḳīmdür

7533. Kitâb nâzil ola gökden aña dir
İrişe bu zamânda emr-i taḳdîr

7534. Muḥammed'de nişân vardur o ḥâle
Ḳulaḳ dut didi Ḫadîce me'âle

7535. Görünmiş Cebre'îl ḥażreti aña **[196ᵃ İÜ]**
Dimiş Ḳur'ân getürdüm işte saña

7536. Muḥaḳḳaḳ bil ki sen peyġamber olduñ
Maʿârif-i İlâhî ile dolduñ

7537. Bu ẖalḳı daʿvet eyle Tañrı'ya dir
Bu vâḳiʿ olmış işdür diñle iy pîr

7538. Yine Cibrîl gelicegiz Muḥammed **[273ᵃ BL]**
Saña ol demde ẖaber vire Aḥmed

7539. O demde aç başuñı yâ Ḫadîce
Orada ẓâhir olur bil netîce

7540. Eger ḳaçarsa taḥḳīḳ bil melekdür
Başuñ ört yine gele emr-i Ḥaḳ'dur

7541. Deyu ẖaber virür ol demde ʿâlim
Oñat żabṭ ola su'âle cevâbum

7542. Resûl'e dir Ḫadîce bu cevâbı
İde merd u dişi re'y-i ṣavâbı

7535 işte: işde **(BL)**

7543. Gelür Cibrîl ol dem dimiş Aḥmed
Ḫadîce geldi Cibrîl dir Muḥammed

7544. Açar başın Ḫadîce gitdi dimiş
Başın örter bu demde geldi dimiş

7545. Ḫadîce bildi Cibrîl geldügini
Varup Varḳa'ya didi bildügini

7546. Muḥammed'dür muḥaḳḳaḳ peyġamber
Saʿâdetden açıldı üstüñe der

7547. Ḫadîce'ye ider peyġāmı Varḳa
Saʿâdet demi yayılur ʿurûḳa

7548. Ḫadîce Ana dir îmân getürdi
Ḫudâ küfr u ḍalâletin götürdi

7549. Ḫavâtûndan muḳaddem dîne geldi
Ḫadîce Anamuz nûr ile doldı

7550. Vaḥy geldükde on üç yıl iḳāmet
İder Kaʿbe'de ol ehl-i saʿâdet

7551. Geçürür üç yılın iḫfâda anlar
Ve on yıl daʿvet olunmış erenler

7552. Erenlerden Ebû Bekr oldı müslim
Resûl'e eylemiş kendüyi teslîm

7553. Resûlullâh buyurmış daʿvetümde **[273ᵇ BL]**
Tereddüdsiz dîne girmede zinde

7554. Ebû Bekr oldı bile ehl-i İslâm
Cihân içinde ḳomışdur eyü nâm

7555. Gelüben Cebre'îl dir yâ Muḥammed
Bu ḫalḳı daʿvet it dîne iy Aḥmed

7556. Kim inanur baña dir Cebre'îl'e **[196ᵇ İÜ]**
Kimi görseñ getür daʿvet diliñe

7544 gitdi dimiş: gitdi dinmiş **(BL)**

7545 Ḫadîce: Ḫatîce **(BL)**

7555 Cebre'îl: Cibrîl **(İÜ)**

7557. Gelür Ḥażret-i ʿAlî dir oraya
O Tañrı arslanı irer o râya

7558. Resûlullâh buyurmış vaḥy irişdi
Ki ḳurʿa bil ki ṭâliʿiñe düşdi

7559. Getür îmân müselmân ol ʿAlî sen
İşidüp ins ü cin didiler aḥsen

7560. Varuban atama danışayım dir
Gidicek ol aradan üç adım yir

7561. Dönüben geldi dir îmân getürdi
Gümânı şirki ol ânda götürdi

7562. Müdâvim oldı daʿvete Resûl çün
Ḳureyş ulların râm itdi Bî-çûn

7563. Ḳureyş eşrâfı çün oldı müselmân
Belürdi yüzlerinde nûr-ı îmân

7564. Bilâl-i Ḥabeşî Ṣuheyb-i Rûmî
Ḳabûl-i dîn idüp refʿ itdi şûmı

7565. Müselmân olmaġa raġbet olundı
Şuâʿ-ı nûrdan dir gün dolundı

7566. Otuz ṭoḳuza irdi çün müselmân
Ebû Cehl'e ẖaber irüşdügi an

7567. O Mekke ulularını getürdüp
Muḥammed'üñ olısar ḳapu vü dip

7568. Ki dînin eyledi ol âşikâre **[274ᵃ BL]**
Ne vech-ile ola diñ buña çâre

7569. Ebû Cehil dimiş kim öldürürse
Virem yüz deve yüzin dönderürse

7570. Ve yüz nâfe de misk miṣḳāl ile zer
Vireyim anı öldürürse her er

7560 yir: dir **(İÜ)**

7571. Kimesne itmemiş iḳdâm ü illâ
ʿÖmer iḳdâm ider ki mâlı ala

7572. Burada diñle muʿciz-i Resûl'i
Ne luʿb-ile bulur ʿÖmer vuṣûlı

7573. Alur ḳoltuġına ʿuryân ḳılıç ol
Resûl'üñ ḫânesine buldı dir yol

7574. Resûl'i göricek ḳuvvet kesilür
Göricek er eri naẓarda bilür

7575. Ditirer dir ʿÖmer yapraḳ miṣâli
Zebûnlıġa irişdi bildi cânı

7576. Dîne girgil berû gel yâ ʿÖmer dir
Baña vaḥy indi gel sen olma dilgîr

7577. Seni gördükde dutmaz oldı cismüm **[197ᵃ İÜ]**
Îmâna mâ'il oldı cümle resmüm

7578. Gözüm ḳamaşdı nûrıñdan Muḥammed
Senüñ âṣâruña hîç ola mı ʿad

7579. Diline geldi ol ânda şehâdet
İrişdi vechine nûr-ı ʿibâdet

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

7580. Otuz ṭoḳuzda ol ḳırḳlardan oldı
O küfri terk idüp îmânı buldı

7581. Şeref buldılar ol dem ehl-i îmân
ʿİbâdet üzre oldılar kemâ kân

7582. ʿÖmer dimiş ki imdi Ḥaḳ Resûl'i **[274ᵇ BL]**
ʿİbâdet vaḳtidür bula ẓuhûrı

7583. Eẕân buyur oḳunsun âşikâre
Maʿânîde ḳılıç ola müdâra

7584. ʿİbâdete ki kimse ola mâniʿ
Ḳılıcum eyleye anları ḳāniʿ

7577 mâ'il: mâyil **(BL)**

7584 ʿİbâdete ki: ʿİbâdetüñe **(İÜ)**

7585. O günde oldı ıẓhâr dir ʿibâdet
Ebû Cehil helâke irdi ġāyet

7586. Hemân fitneye başlamış o melʿûn
ʿİbâdet-i Muḥammed ile maḥzûn

7587. Dinür İblîs ʿaleyhi'l-laʿne ol dem
Ḳoca şeklinde ol pîr-i cehennem

7588. Ebû Cehl oldugı meclise girür
Aña yir gösterürler dir oturur

7589. Ṣorarlar ne kişisin niredensin
Dimiş ki Necdîyem yârân bilsün

7590. Bu ânda danışıḳ üzre irişdüm
Sizüñ ile bu arada görişdüm

7591. Disün efkârını her yâr burada
Bilüñ beni de bu ḥâlde burada

7592. Bu ḥâlde cümleden keşf ola esrâr
Neye varur me'âl-i âḫir-i kâr

7593. Orada bendeden de açıla râz
Uṣûl ile çalınur bilesiz sâz

7594. Deyu İblîs dehen açmış orada
Olaruñ şeyḫidür bilüñ orada

7595. Olaruñ her birisi bir kelâm dir
O Necdî eylemez maḳbûl iy pîr

7596. Ebû Cehil dimiş Muḥammed'i biz
Evinde öldürelüm örtüle iz

7597. Ḳabûl ider bunı İblîs-i Necdî **[275ᵃ BL; 197ᵇ İÜ]**
Ebû Cehl'iñ bu sözini begendi

7598. İderler ittifâḳı bu söz üzre
Caḥîme sürünürler yüzi üzre

7590 danışıḳ: ṭanışıḳ **(İÜ)** // görişdüm: bilişdüm **(İÜ)**

7599. Gelüp Cibrîl dimiş ki yâ Muḥammed
Ḫudâ emridürür bilgil sen Aḥmed

7600. Medîne'ye bu şeb sen hicret eyle
Ḫudâ emr eylemişdür bunı böyle

7601. Ebû Bekr'e Resûl açar bu râzı
İkisi de ider Ḥaḳḳ'a niyâzı

7602. O küffâr dolamış beyt-i Ḥabîb'i
Ne dermân irgüriser gör ṭabîbi

7603. Ḫudâ uyḳu virür küffâra ol şeb
Ölü gibi yaturlar cümlesi hep

7604. Cihânda uyumamış idi İblîs
O şeb uyudı dinmiş ehl-i telbîs

7605. Resûlullâh ʿAlî'yi ḳor yerinde
İder bir ḳabża ṭopraġı elinde

7606. Ṣaçar ṭopraġı küffâr üzerine
Daḫı şeyṭân-ı laʿîne de bile

7607. Binüp deveye baṣa baṣa geçer
Yatur küffâr ṣanasın yirlü ḥacer

7608. Resûl ile Ebû Bekir dutar râh
O şeyṭân uyanuban eylemiş âh

7609. Dimiş ki ṭurıñuz gitdi Muḥammed
Belâ irdi bize yine mücedded

7610. Ki ṭopraḳ ṣaçmış üzerimize ol
Olar Medîne râhına açar yol

7611. Girürler eve görürler ʿAlî'yi
Muḥammed ḳanı dir ṣorar velîyi

7612. Ebâ Bekr-ile gitmişler dimiş ol **[275^{b} BL]**
Resûl'i iledür bir ġāra dir yol

7613. Ebâ Bekir'le girürler o ġāra
Olur nûr-ıla pür ol dem maġāra

7609 ṭurıñuz: turıñuz **(İÜ)**

7614. O ġār aġzına örümcek çeker aġ
Yumurtlayup gögercin yapdı ṭuraġ

7615. Bular bil emr-i Ḥaḳ'la durur iḫvân
O ʿankebûtla kebûteri yârân

7616. Ḫudâ ḳılmış ḫiṭâb Cebrâ'îl'e dir
İriş maḥbûbıma olmaya taḳṣîr

7617. İrer peyk-i Ḫudâ ġār ḳapusına
Örümcek ḥâżır olur ṭapusına

7618. Dimiş Cebrâ'îl'e sen neye geldüñ **[198ᵃ İÜ]**
Resûlullâh'ı dir gözedi geldüñ

7619. Ḳapusında duram faḫr-ı cihânuñ
ʿAdû gelse kesem başını anuñ

7620. Örümcek dir żaʿîfliġime baḳma
Firâk-ile yürecigimi yaḳma

7621. Girü dur ki benümdür perde-dârlıḳ
Bu sözden çekmeñüz dir şimdi darlıḳ

7622. Ḫudâ emri ile ben perde-dârum
Bu ḫıdmet üzerinde ber-devâmum

7623. Dimiş Cibrîl senüñ ne ḳudretüñ var
Burada gösteresin ẕerre âṣâr

7624. Ḫudâ'nuñ ḳudretine ḳıl naẓar sen
Bu perdeyi ki yapdum emr-ile ben

7625. Ki senüñ zûrbâzuñ yoḳ cihânda
Bilem tâ ḳudretüñi bunda ben de

7626. Bu perdenüñ yapış bir târına ḳır
Burada ẓâhir olur emr-i taḳdîr

7614 ṭuraġ: duraġ **(İÜ)**
7615 kebûteri: kebûter **(İÜ)**
7618 gözedi geldüñ: gözedebildüñ **(İÜ)**

7627. Yapışur Cebre'îl yek târına dir **[276ᵃ BL]**
Kemâl-i ḳudretün ṣarf itdi dir pîr

7628. O târı ḳırmaġa olmadı ḳādir
O demde Cebre'îl'den oldı ṣâdır

7629. Dimiş ki ḳudret Allâh'ıñdurur bil
Şer iş te'ḫîrle olur ḫayra tebdîl

7630. Gelür küffâr dinür ġār ḳapusına
Örümcek aġ ile germişdi sîne

7631. Dönerler bunda yoḳ deyu o küffâr
Olur mesken Resûl'e üç gün ol ġār

7632. Mübârek başını ḳomış dizine
Resûl baḳmış Ebû Bekr'üñ yüzine

7633. Uyumuş dir Resûl-i Ekrem anda
Çıḳar ilan maġāradan o ânda

7634. Yine girür delüge mâr-ı efʿî
Umar yılan göre ol demde nefʿi

7635. Ebâ Bekir dutar ökçe delüge
Ṣoḳar yılan baḳar dir yire göge

7636. Ebâ Bekr'üñ dökilür dîdeden yaş
Resûl vechine irer ḳaldırur baş

7637. Buyururlar bükâ itmek ne ḥâlden
Yılan ṣoḳduġı açılur su'âlden

7638. Mübârek aġzı yarından sürerler
Veceʿi ân vaḳitde gitdi dirler

7639. Ebû Cehil ḫaber bilür Resûl'den **[198ᵇ İÜ]**
Medîne râhına açdı o yoldan

7640. Sürâdîḳ'a virür dir yüz deveyi
İriş ardından eylegil devâyı

7627 Cebre'îl yek: Cibrîl biñ **(İÜ)**

7641. Süvâr olup yüridi ol Sürâḳa
Nice çatlar başında gör ṭırâḳa

7642. Sürâḳa irişür dimiş Resûl'e **[276^{b} BL]**
Muʿîn ol dir İlâhî sen bu ḳula

7643. Dutar Sürâḳa'yı yir emr-i Ḥaḳ'la
Devesin de bile emr oldı ṣaḳla

7644. Sürâḳa çün dimiş kim yâ Muḥammed
Ki Ḥaḳ peyġamberisin bildüm Aḥmed

7645. Ḫudâ'yı birledüm dîniñe girdüm
Ki Ḥaḳ peyġamberisin özge bildüm

7646. İşitdi bu kelâmun ḫûb-ı Ḫallâḳ
Kemâlinde Resûl'üñ ḥüsn-i aḫlâḳ

7647. Duʿâ eyledi buldı ol ḫalâṣı
Şefâʿat-ile yarlıġana ʿâṣî

7648. Deyu düşer deve pâyine ol dem
Döker dir dîdesinden dem ile nem

7649. Ebû Bekr'e virür terkeşden oḳı
Ṣıḳılcımdan oḳa dönmiş ʿurûḳı

7650. Sürâḳa dönüben Mekke'ye gitmiş
Bitiser vaḳti ile bil ki her iş

7651. Resûlullâh Medîne'ye yürürler
Medîne ḫalḳı hep ḳarşu gelürler

7652. Durur üç gün Medîne ḳarşusında
Bilürseñ ḥikmeti şükr eyle anda

7653. Girür dördünci gice şehr içine
Ahâlî-i Medîne cümle bile

7654. İder her kişi ḫânesine daʿvet
Resûl de buyurur iy ehl-i şefḳat

7644 Sürâḳa: Sürâḳī **(BL)**; çün: dir **(İÜ)**
7646 İşitdi: İşitdüm **(İÜ)**
7650 Bitiser: Yitiser **(BL)**

7655. Bu cümlenüñ murâdı ḫânesidür
Bu nûr şuʿlesinüñ pervânesidür

7656. Revâ olmaz ki maḥzûn ola yârân
Deve gerdânına yuları bu ân

7657. Dolayalım ne yire varur ise **[277ᵃ BL]**
Ki ḳanḳı ḳapuda ol durur ise

7658. O menzilde idelüm biz ḳarârı
Tesellî eyledi bunıñla Bârî

7659. Ḳabûl eylediler cümle kelâmı
Bu reʾy üzre olundı ḫâṣ u ʿâmı

7660. Deve boynuna ṣarıldı yuları **[199ᵃ İÜ]**
Dimiş Cebrâʾilʾe ol demde Bârî

7661. Yapış yularına bu dem devenüñ
ʿAzîmetüñ ola emrümle senüñ

7662. Yürür Câbir-i Enṣârî evine
O dem Eyyûb-i Enṣârî sevine

7663. Çöker deve o ḫânenüñ öñünde
Duʿâ idi cemîʿi ḫalḳ dilünde

7664. Bu ḥâli göricek şâd oldı Câbir
Murâdına irer elbette ṣâbir

7665. Faḳīr kimesne imiş ġāyet ile
Ġınâya irdi bil ol rifʿat ile

7666. Resûl inmiş deveden girmiş eve
O demde yüz sürer pâyine deve

7667. Küçicek ev imiş bulmış o vüsʿat
Ve içi dopdolı olmuşdı niʿmet

7668. Resûl Ḥażreti anda sâkin olmış
O şehrüñ içi nûrı ile dolmış

7656 gerdânına: gerdenine **(BL)**

7658 Bârî: yârı **(BL)**

7660 Cebrâʾilʾe: Cebrâʾîlʾe **(BL)**

7669. Biḥamdillâh ki Enṣârî-i Sulṭân
Olupdur ẖâke İslâmbol'da mihmân

7670. Livâ-ı ḥamd'de bile ḥaşr olavuz
Bize uẖrâda ol ḥażret ḳulavuz

7671. Oluban ḥażrete vâṣıl oluna
Fedâ ḳıl cânıñı Ḥaḳḳ'uñ yoluna

7672. Resûl'üñ muʿcizi şerḥi ne mümkin **[277[b] BL]**
O muʿciz ile bil dîn dutdı temkîn

7673. Anuñdur cümle âṯâr dü cihânda
Ḳodı âṯârı Ḥaḳ âẖir zamânda

7674. Ṣalavât ile ẖatm olsun kitâbum
Ṣalavât vire işiden ẖiṭâbum

Allâhümme ṣalli ʿalâ seyyidinâ ve nebiyyinâ Muḥammedin ve ʿalâ âli Muḥammed ve sellim teslîmâ*

Naʿt-i ẖatmi'l-enbiyâ ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm**

[Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün]

7675. İy şefîʿü'l-müẕnibîn âẖir zamân peyġamberi
Sevgili maḥbûb-ı H̱allâḳ enbiyânuñ serveri

7676. Kâ'inâtüñ muʿcizisin eşref-i maẖlûḳsın
Ḥamd aña ẕâtıñdurur esrâr-ı Ḥaḳḳ'uñ maẓharı

7677. Medḥüñ evrâdın oḳumaġa melâ'ik ṣubḥ u şâm
ʿArş-ı aʿlâda ḳurulmışdur olaruñ minberi

7669 ẖâke İslâmbol'da: ẖâk-i İstanbul'da **(İÜ)**

7670 uẖrâda: uẖrâya **(İÜ)**

7671 Fedâ: Fidâ **(BL)**

7672 şerḥi: şerḥe **(İÜ)**

* **BL**'de salavât şu şekilde: Allâhümme ṣalli ʿalâ seyyidinâ ve nebiyyinâ Muḥammedin ve ʿalâ âlihi ve ṣaḥbihi ve sellim.

** ʿaleyhi'ṣ-ṣalʿâtü ve's-selâm: ʿaleyhi's-selâm **(BL)**

7676 Kâ'inâtüñ: Kâyinâtüñ **(BL)**; muʿcizisin: mefẖarisin **(İÜ)**

7678. Çâr-yâr-ı bâ-ṣafâ cemʿ oldılar iʿcâz ile
Müşrikîne oldılar emrüñ ile dîn rehberi

7679. Cemʿ olur rûz-ı ḳıyâmetde livâña enbiyâ **[199ᵇ İÜ]**
Nefsî nefsî deyüben feryâd ideler her biri

7680. Cennet içre refʿ ide ehl-i ʿaṭaş iḥsân ola
Nûş idenler luṭfiñ elünden o demde Kevṯer'i

7681. Cümlesi uma şefâʿat senden iy Ḫayrü'l-beşer
Merḥametle anlara ire saʿâdet gevheri

7682. Tâc-ı rifʿatle Burâḳ getürdi ol dem Cebre'il
Leyle-i miʿrâcda ehl-i semâ açdı deri

7683. Merḥabâ gel yâ Muḥammed deyu taʿẓîm itdiler
Emr-i Ḥaḳ'la nûr ṭabaḳla ṣaçı ṣaçdı her biri

7684. Muʿcizâtuñla ḳamer şaḳ oldı iy faḫr-ı cihân
ʿÂleme günden ziyâde gösterensin enveri

7685. **Hindî** bendeñ ḳıṣṣadan ḥiṣṣe umar iy şâh-ı dîn **[278ᵃ BL]**
Ẕerre şefḳat ḳılasın ire saʿâdete seri

Naʿt-ı Dîger
[Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Fâʿilün]

7686. Maḥbûb-ı Ḫudâ iy şeh-i sulṭân-ı enbiyâ
Ḫâk-ı rehiñe yüz süreydi cümle etḳıyâ

7687. Ḫalḳ eyledi Ḫudâ-yı ḳadîm nûr-ı ẕâtıñı
Kevn-i mekâna nûr-ı şerîfüñ virür żiyâ

7688. Ṣıddîḳ ṣadâḳat üzre olupdur refîḳ-i ġār
İẓhâr-ı eẓân itdi ʿÖmer ṣâdıḳān uya

7689. Cemʿ itdi Ḥażret-i ʿOṯmân kelâm-ı Ḥaḳ
Yayıldı cihân rûyına andan edeb ü ḥayâ

7690. Ḥaydar ḳopardı ḍarble Ḫayber ḳapusını
Pâyı ġubârı çeşmimüze ulu tûtiyâ

7678 iʿcâz: aʿcâz **(BL)**

7679 "Nefsî nefsî" ibâresi nüshalarda "Nefse nefsî" şeklindedir (**H** için bk. vr. 197ᵃ). her biri: serserî **(İÜ)**

7691. Bir ḳalʿaya da mancılıḳ ile atıldı ol
Żabṭ eyledi ol ḳalʿayı da burc-ı evliyâ

7692. Muʿciz-nümâñ cümle bular iy Resûl-i dîn
Vaḥy ile olanı kim ola kim anı ṣıya

7693. Bula bu demde iki cihânuñ şevâbını
Ümmü'l-Kitâb'ı burada her kim ki oḳıya

Fâtiḥa*

7694. Varup riyâż-ı cennete yüz sür ġubârına
Hindî irişdi sürdi yüzin buldı kîmyâ

Ve ṣalli ʿalâ cemîʿi'l-enbiyâ'i ve'l-mürselîn ve'l-ḥamdü lillâhi rabbi'l-ʿâlemîn ve hüve'l-muʿîn**

Temme***

Medḥ-i Pâdişâh-ı Ẓıllullâh **278[b] BL]**

[Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün]

7695. İrişdüm bir şeh-i kişver-güşâya
Hezârân ḥamd-i bî-ḥad ol H̱udâ'ya

7696. Ḥarem-i Kaʿbe'yi eyledi maʿmûr **[200[a] İÜ]**
H̱udâ ʿarş üzre yaza aña menşûr

7697. ʿAṣâ virildi çûb-ı Kaʿbe aña
Yed-i beyżâṣına ḫalḳ ḳaldı ṭaña

7698. Eli gölgesin alan aç u çıplaḳ
Ġınâya irişür âṣârdur el-ḥaḳ

7699. Bu şâh-ı kâm-kârda olan âṣâr
Cihâna şâh olanlar görmedi yâr

7691 mancılıḳ: mancınıḳ **(İÜ)**

7692 olanı kim: ola anı ki **(İÜ)**; kim anı ṣıya: kim ṣıya **(İÜ)**

* **BL**'de yok.

** "ve hüve'l-muʿîn" **BL**'de yok.

*** Bu ifâde **İÜ**'de yok.

7696 Kaʿbe'yi: Kaʿbe'i **(BL)**

7700. Cem ü Cemşîd u Dârâ Keyḳubâd'ı
Olaruñ yerlerini gör ki Hâdî

7701. Virüpdür pâdişâhuñ ḳullarına
Ki ḥükm iderler anlar illerine

7702. Murâdıdur Ḫudâ'nuñ şehr-i yârî
Müsaḫḫar eylemişdür her diyârı

7703. Ḫudâ eyleye aʿdâsını maḳhûr
Ola dâ'im ʿadûsı üzre manṣûr

7704. Anuñ devrinde ḳalb irdi neşâṭa
Ki bağlu ḳapular oldı küşâde

7705. Beni ḳırḳ müslümânla ḳıldı âzâd
Ḫaberimüz irişdürmiş meger bâd

7706. Süleymân ṣavlet ol şâh-ı cihâna
Meger ister imiş luṭfa bahâne

7707. Bizi küffâr elinden aldı ol ân
Muʿîn ola müdâmî aña Yezdân

7708. Sürûr irişdi ḳalbe Ḥaḳḳ'a maʿlûm
Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ gösterdi mefhûm

7709. Ki naẓma eyledi dil murġı cevlân **[279ᵃ BL]**
Diledüm medḥ ola Sulṭân Murâd Ḫân

7710. Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ naẓmına Rûm'da
Dehen açılmamış meger ki Ḳūm'da

7711. Ḫudâvend-i ʿaẓîmü'ş-şân-ı ʿâdil
Ki şâhlarda aña olmaz muʿâdil

7712. Ṣalâḥ ü zühd ü taḳvâ virmiş Allâh
Dolanur taḫtgâhun mihr ile mâh

7713. Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ naẓmını Yezdân
Zamânında baña feṭḥ itdi Sübḥân

7703 dâ'im: dâyim **(BL)**
7705 irişdürmiş: irişdür **(BL)**
7707 elinden: ilinden **(İÜ)**

7714. Żaʿîfüñ nesne yoḳ sermâyesinde
Bu şâh-ı heft iḳlîm sâyesinde

7715. Ẓuhûr itdi Ḫudâ'nuñ vâridâtı
Niçe ḫalḳ itdi evvel kâ'inâtı

7716. Oradan ibtidâsı intihâya
İrişdi tâ ki ḫatm-i enbiyâya

7717. Ṣalavât ü selâm olsun Resûl'e **[200ᵇ İÜ]**
Naṣîb oldı ḥikâyâtı bu ḳula

7718. Bular mefhûm-ı Ḳur'ân-ı ʿAẓîm'dür
Beyân iden ḥikâyâtı Kerîm'dür

7719. Bula *Muḥammediyye* gibi ʿizzet
Buña ʿizzet iden başında devlet

7720. İde raḥmet Yazıcıoġlu'na Ḥaḳ
Vilâyet ehli imiş ol muḥaḳḳaḳ

7721. Şehinşâhum irişdür her diyâra
Ki her vech-ile lâyıḳ iʿtibâra

7722. Oḳuyup müslimîn ide duʿâyı
Ḳabûl ide Ḫudâ olan ṣenâyı

7723. Devâm-ı devletüñde oldı ẓâhir
Buña her kim yapışur ise ṭâhir

7724. Bula âṣârını ol dü cihânda **[279ᵇ BL]**
Mekânına irişe ol cinânda

7725. ʿAzîz eyler ʿazîzi ulu ʿizzet
Ziyâde ola şâhum ʿömr ü devlet

Beyân-ı Vaṭan-ı Hindî Maḥmûd el-faḳīr

7726. Ḳaraḥiṣâr-ı Ṣâḥib mevlidüm yâr
İde raḥmet o vâlideyne Ġaffâr

7727. Ḳomışlardur benüm nâmımı Maḥmûd
Muʿînüm ola âḫir demde Maʿbûd

7715 kâ'inâtı: kâyinâtı **(BL)**

7728. Ḳaraṣî-zâde merḥûm aḳrabâmdur
Anuñ faẓlın bilenler ḫâṣ u ʿâmdur

7729. Ḳuḍâtuñ eşrefi idi o fâẓıl
ʿUlûm-ı enbiyâyı ḳıldı ḥâṣıl

7730. Dehrde eylük ile ḳaldı nâmı
Duʿâ ile añılmaḳ idi kâmı

7731. İrişdüm ḫıdmetünden Şehr-i yâr'a
Yürütdi sikkesini her diyâra

7732. Odur Sulṭân Selîm-i Ṣânî bil yâr
Anı uḫrâda sulṭân ḳıla Cebbâr

7733. Ḳıla rûḥını şâd ol pâdişâhuñ
Ki ḳullarına luṭfı çoḳ İlâh'uñ

7734. Benüm maḫlaṣıma **Hindî** buyurdı
Maʿârif ehline serdâr ḳıldı

7735. Ḳodı ḫayrü'l-ḫalef ṣâḥib-ḳırânı
Anuñla ḫalḳ-ı ʿâlem buldı cânı

7736. Ziyâde eyle ʿadlin ʿömrin anuñ
Anuñla geldi revnaḳı cihânuñ

7737. Ḥaremeyn ḫâdimidür Şehr-i yârî **[201ᵃ İÜ]**
Duʿâsını ider maḳbûl o Bârî

7738. Bu cümle enbiyâ vü evliyânuñ **[280ᵃ BL]**
Tevâbiʿ-ile cümle etḳıyânuñ

7739. Resûl-i Ẕü'l-celâl-i Lâ-yezâl'üñ
Çehâr-yâr-ı aḫyâr-ı ʿıẓâmuñ

7740. Duʿâda yâd olınur Âl-i ʿOṯmân
Olar dünyâ yüzine oldı sulṭân

7741. Ġazâ üzre mücidd oldı o ḫâḳān
Ki feṭḥ-i dîn üzere virdiler cân

7742. Bu cümle rûḥına Ümmü'l-Kitâb'ı
Oḳuyanlar bula çoḳluḳ ṯevâbı

Fâtiḥa*

Münâcât-ı Hindî Maḥmûd el-faḳīr ileyhi sübḥânehu**

7743. Dilerem senden iy luṭf ıssı Hâdî
Üzerimde olan ḥaḳḳ-ı ʿibâdı

7744. Mükâfâtuñla ʿafv olmaḳ recâdur
Müdâm ʿabdüñ işi sehv u ḫaṭâdur

7745. Beni şermende ḳılma luṭfa irgir
Olur şâd luṭfıñ ile niçe dilgîr

7746. Resûl'üñ ḥürmetine eyle iḥsân
Ḫudâyâ luṭfıñ ile zinde insân

7747. İre üstâdlaruma raḥmetüñden
Ola şâd âşinâlar ʿizzetüñden

7748. Cemîʿ-i müslimîne eyle inʿâm
Ḳamu raḥmete muḥtâc ḫâṣ ile ʿâm

7749. Benüm âḫir demümde it ʿinâyet
Beni ḥıfẓ itmede senden hidâyet

7750. Livâsında Resûl'üñ eyle ḫâdim
Ki **Maḥmûd** eyledüñ dünyâda adım

7751. Beni ḳıl dü cihân içinde maḥmûd
Duʿâm ḳıl müstecâb iy Ḥayy ü Maʿbûd

Beyân-ı Târîḫ-i Kitâb **280[b] BL**

7752. Ṭoḳuz yüz daḫı seksen yedi târîḫ
Bu târîḫde yazar naẓmını râsiḫ

7753. Muḥarrem ġurresidür ibtidâsı
Evâḫir-i Cümâẕeyn intihâsı

7754. Bu şeş mâh içre sekiz biñdür ebyât
Güneşden ḳapdı **Hindî** bil ki ẕerrât

---

* **BL**'de yok.

** **BL**'de başlık "Münâcât-ı Hindî el-faḳīr" şeklinde.

7753 Cümâẕeyn: Cemâdeyn **(İÜ)**

7755. ʿUyûbın setr idenler bula devlet **201[b] İÜ**
Eger taṣḥîḥ oluna ulu ʿizzet

7756. Şular ki ibtidâdan intihâya
Naẓar ḳıla ***Ḳıṣaṣ-ı enbiyâ***'ya

7757. İrişe cismine vü ḳalbine nûr
Ola âṯâr-ı ervâḥ ile mesrûr

7758. Bula dünyâda vü uḫrâda iʿzâz
Aña mekşûf ola pinhân niçe râz

7759. Duʿâ ile idenler **Hindî**'yi yâd
Ḫudâ eyleye anlar göñlin âbâd

7760. Şular ki bu duʿâda deye âmîn
Ḫudâ iḥsânına irişe yarın

7761. Dilümde eyle âḫir demde Raḥmân
Teẕekkür üzerine virile cân

Lâ ilâhe illallâh Muḥammedün Resûlullâh

Beyt

7762. Kişiyi añduran dâyim eṣerdür
Bu devrân bâd-veş durmaz eserdür

Beyt

7763. Ḫatm-i kitâbda luṭf ideler cümle etḳıyâ
İde şefâʿatün bu ḳula Ḫatem-i Enbiyâ

Beyt-i Dîger

7764. Oḳuyup ḫatm idenler bu kitâbı
Bula her ḥarfine yüz biñ ṣevâbı

7759 göñlin âbâd: göñlini şâd **(İÜ)**

7764 **BL**'de bu beytin her iki kenârında "Muḥammed" yazılı.

[Temme]

Bi-ʿavnillâhi Teʿâlâ
Sene
993*

Ḳad vaḳaʿa'l-ferâġu min taḥrîri hâẕihi'n-nusḫati'ş-şerîfeti'l-laṭîfeti'l-mevsûmeti
bi-ḳıṣaṣi'l-enbiyâ'i'l-ʿıẓâm ʿaleyhim ṣalavâtü'l-meliki'l-ʿallâm elletî naẓẓamahâ
el-ʿârifü'l-kâmilü ve'l-ʿâlimü'l-fâḍılu mevlânâ Maḥmûd eş-şehîr bi-Hindî Maḥmûd teġammedehüllâhu bi-ġufrânihi ve eskenehu fî ferâdîsi cinânihi
maʿa'n-nebiyyîne
ve'ṣ-ṣıddîḳīne ve'ş-şühedâ'i ve'ṣ-ṣâliḥîn ʿalâ yedi'l-ʿabdi'l-faḳīri ileyhi sübḥânehu**
Aḥmed bin Nebî ḫalîfetü ibn Seyfullâh ibn Dâvûd bin Muḥammed setterrallâhu
Teʿâlâ bi-fażlihi ʿuyûbehu ve ġafere bi keremihi ẕünûbehu
Ḳable ẓuhri'l-erbaʿa'l-ḫâmis
ve'l-ʿaşer min şehri muḥarremi'l-ḥarâm
baʿdehu
ʿaşer
sene
elf

---

* **BL** nüshası burada bitiyor. Tarihin altında British Müzesi'nin damgası ve müzenin adının baş harfleri mevcut. Yanında da bugün kullandığımız rakamlarla nüshanın toplam varak sayısını ifâde eden 299 rakamı ve 21/11/57 tarihi var.

** Bu kısımdan sonra **H** nüshasında şu satırlar mevcut: "eş-Şeyḫ Muḥammed Muẓaffer el-Ḥalvetî ibn İbrâhîm bin ʿAbdillâh ibn ʿAbdirraḥmân setterrallâhu Teʿâlâ bi-fażlihi ʿuyûbehu ve ġafere bi keremihi ẕünûbehu ḳable ẓuhri iḥdâ ve ʿışrîne min Rebîʿi'l-evvel sene erbaʿa ve ʿaşer ve mi'eteyni ve elf." (vr. 199[b])

SONUÇ

Türk-İslâm edebiyâtının beslendiği en mühim kaynakların başında gelen kısas-ı enbiyânın ana malzemesini Kur'an, hadis, İsrâiliyyât, çeşitli kavimlerin şifâhî rivâyetleri ve an'aneleri oluşturmaktadır. Şâir ve edipler bu malzemeye içinde yaşadıkları toplumun da kültürel unsurlarını ve inanışlarını ilâve etmek sûretiyle edebiyâtımızın zenginleşmesine katkı sağlayan müstakil kısas-ı enbiyâ metinleri meydana getirmişlerdir. Bu tür eserlerin başında Kisâî'nin *Kitâbu Bed'i'd-dünyâ ve kısasi'l-enbiyâ* ve Sa'lebî'nin *Kitâbu Arâisü'l-mecâlis fî kısasi'l-enbiyâ* adlı eserlerinin tercümeleri gelmektedir. Çeşitli ilâveler, çıkarmalar, farklı eserlerden alınan rivâyetlerin karşılaştırılması ve değerlendirmeler sûretiyle telif-tercüme hüviyetine bürünen bu eserleri Türk-İslâm edebiyâtının ilk mensur telif kısas-ı enbiyâsı Rabgûzî'nin *Kısas-ı Rabgûzî* adıyla meşhur olmuş eseri takip etmiştir.

Türk-İslâm edebiyâtının bilinen ilk manzum kısas-ı enbiyâsını XVI. asrın şâirlerinden Hindî Mahmûd kaleme almıştır. Kaynaklarda Hindî Mahmûd'un hayatıyla ilgili yeterli malûmât tespit edemesek de o, esirken kaleme aldığı manzum *Sergüzeştnâme*'sinde ve ömrünün sonlarına doğru yazdığı *Kısas-ı Enbiyâ*'sında kendisine dâir bazı bilgiler vermektedir. Buna göre o, Osmanlı'nın kitâbet kaleminde ahkâm-ı şer'iyye ve dîvân kâtipliğinin yanısıra, müteferrikalık, kapıcıbaşılık ve defterdârlık gibi vazifelerde bulunmuş, İnebahtı Deniz Savaşı'na iştirâk etmiş, burada Müttefik Kuvvetler'e esir düşmüş, dört yıllık esâretten sonra 1575'te Sultân III. Murâd'ın Papa XIII. Gregory ile yaptığı mübâdele antlaşmasıyla kurtulmuştur.

Hindî Mahmûd'un esâret hâtıralarını ihtivâ eden *Sergüzeştnâme*'si türünün ilk ve en önemli örneklerinden biridir. Hindî, *Kısas-ı Enbiyâ*'da *Sergüzeştnâme*'nin sekiz bin beyit tuttuğunu söylemekteyse de eserin bilinen yegâne nüshası eksik olup (1115 beyit) Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphânesi'nde bulunmaktadır. Bu eser sebep ve sonuçlarıyla İnebahtı Savaşı'nı konu edinmesi, müellifinin esâret hayatını geçirdiği Sicilya/İtalya bölgesindeki Messina, Napoli ve Roma hapishanelerinde görüp yaşadıklarından bahsetmesi, hıristiyanların günlük hayatına dâir gözlemlerini aktarması, Papalar ve Papalık müessesesine bakışını, onların Papalık ve cenâze merâsimlerini, savaş esirlerinin dinî hayatı ve hapishane şartlarını teferruatlı bir şekilde anlatması bakımından önemlidir.

7867 beyitlik *Kısas-ı Enbiyâ*, iki bölümden oluşmaktadır. "Fihrist" başlığını taşıyan birinci bölüm eserin mensur özetinden ibârettir. Hindî Mahmûd bu özeti kısa ama faydalı bilgilerle yetinmek isteyen "irfân ehli" okuyucusu için kaleme

aldığını söylemektedir. İkinci bölüm eserin manzum kısmını oluşturmaktadır. Yaklaşık 215 başlığın bulunduğu *Kısas-ı Enbiyâ* mesnevisinde Kur'an'da isimleri zikredilen yirmi beş peygamberden Hz. Elyesâ ve Zülkifl dışındaki yirmi üç peygamberin, isimleri Kur'an'da geçtiği hâlde peygamberlikleri ihtilâflı olan Hz. Lokmân, Uzeyr ve Zülkarneyn'in ve Kur'an'da isimlerinden bahsedilmeyen Hz. Şît, Hızır ile Dânyâl'in kıssaları anlatılmıştır. *Kısas-ı Enbiyâ*'da böylece toplam 29 "peygamber"in Ashâb-ı Kehf ve Hz. Meryem'in kıssaları anlatılmıştır. Eserde 440 âyet bulunmakta olup, bir çoğunun meâli nazmen verilmiştir. Bugün bir kısmı kullanılmayan atasözü ve deyimler ile çok miktarda eski Anadolu Türkçesi'ne âit kelimelerin mevcudiyeti eserin edebî kıymetini arttırmaktadır.

Kısas-ı Enbiyâ'da âyetler dışında hadisler ve çeşitli rivâyetlere telmihler, peygamberlerle ilgili dikkat çekici teşbih ve mecâzlar bulunmaktadır. Hindî, sanatkâr kimliğini tasannua düşmeden edebî sanatlarla, zengin kafiyelerle, Arapça, Farsça ve Türkçe'nin birtakım dil hususiyetlerini de kullanmak suretiyle eserine taşımış görünmektedir.

Eserin kaynakları arasında Kurân-ı Kerîm, hadis-i şerîfler, Ka'bü'l-Ahbâr, Vehb b. Münebbih gibi râvîlerden aktarılan rivâyetler, esâtîr, Taberî *Târîh*'i ve çeşitli kısas-ı enbiyâ eserleri sayılabilir. Hindî bu kaynaklara birtakım mahallî unsurları da katmış, eserini bilgi, tecrübe ve hüneri ile zenginleştirmiş; böylece muhkem, akıcı, dinî-edebî bir metin ortaya koymuştur. Türk-İslâm edebiyâtı tarihinde bu şekilde hacimli başka bir kısas-ı enbiyâ mesnevîsinin bulunmaması eserin ehemmiyetini daha da arttırmaktadır.

Netice itibariyle Hindî Mahmûd birbirinden değerli ve önemli iki eser kaleme almış olmasına rağmen edebiyât tarihimizin unutulmuş şâirlerinden biriydi. Gerek uzun yıllar II. Selîm'in maiyyetinde yer alması gerekse de Türk-İslâm tarihinin en ağır mağlubiyetlerinden olan İnebahtı Deniz Savaşı'na iştirâk edip orada yaşananları ve savaş sonrası esâret hayatını teferruatlı bir şekilde aktarması edebî kimliği yanında onun tarihî şahsiyetini de incelemeyi gerekli kılmaktaydı. Türkiye Yazma Eserler Kurumu vâsıtasıyla yakın zamanda yayımladığımız *Sergüzeştnâme* ve elinizdeki *Kısas-ı Enbiyâ* neşri vesilesiyle Hindî Mahmûd'un hem mâcerâlı hayatı ve dinî/edebî/tarihî şahsiyetini hem de eserlerini ilim dünyâsının istifâdesine sunmuş bulunuyoruz.

KAYNAKÇA

ABAY, **Muhammed**, *Kur'an Kıssaları,* İstanbul 2007.

ABDÜLVÂSÎ ÇELEBİ, *Halilnâme,* Millî Kütüphâne, nr. A5191.

ACAR, **Abdullah**, *Bir İctihad Kaynağı Olarak Kur'an Kıssaları* (doktora tezi, 2005), Selçuk Üniversitesi SBE.

_____, "Bir İctihad Kaynağı Olarak Kur'an Kıssaları", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi,* sy. 9 (İstanbul 2007), s. 97-152.

ACLÛNÎ, Ebü'l-Fidâ İsmail b. Muhammed, *Keşfü'l-hafâ*, I-II, Beyrut 1988.

AHMED b. HANBEL, *Müsned,* I-XVI, İstanbul 1982.

AHMED ZİYÂEDDİN GÜMÜŞHÂNEVÎ, *Râmûzü'l-ehâdîs* (trc. Abdülaziz Bekkine), I-II, İstanbul 1982.

AKBIYIK, Ali, *Abdullah b. Abbâs Hayatı ve Şahsiyeti* (yüksek lisans tezi, 2007), Selçuk Üniversitesi SBE.

AKDOKUR, Fatma, *Tehzîbü'l-âsâr Bağlamında et-Taberî'nin Hadisçiliği* (doktora tezi, 2010), Ankara Üniversitesi SBE.

ALPAY, **Günay**, "Abdülvâsî Çelebi'nin Eseri ve Nüshaları", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten: 1969*, Ankara 1989, s. 201-226.

ALTUNEL, **İbrahim**, "Kıssahan", *DİA,* Ankara 2002, XXV, 501-502.

AND, **Metin**, *Minyatürlerle Osmanlı-İslâm Mitologyası,* İstanbul 1998.

_____, *Osmanlı Tasvir Sanatları I: Minyatürler,* İstanbul 2002.

ARPAGUŞ, **Hatice K.**, "Mitoloji, Kur'ân-ı Kerîm Kıssaları ve Kültürel Miras", *Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. XXV/2 (İstanbul 2003), s. 5-24.

Âşık Mehmed, *Menâzırü'l-Avâlim* (haz. Mahmut Ak), I-III, Ankara 2007.

ATA, **Aysun**, "Rabgûzî'nin *Kısasü'l-Enbiyâ*'sında Nazmın Gücü", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi,* V/2 (Ankara 2008), s. 123-124.

_____, *Nâsırüddîn bin Burhânüddîn Rabgûzî, Kısasü'l-Enbiyâ (Peygamber Kıssaları)*, I-II, Ankara 1997.

ATMACA, Veli, "Hadisde İsrâiliyâta Bakış II: Ka'bü'l-Ahbâr", *Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 3 (Şanlıurfa 1997), s. 163-180.

AYDEMİR, **Abdullah**, *Tefsirde İsrailiyyat,* İstanbul ty.

BAĞCI, **S.- ÇAĞMAN, F.- RENDA, G.- TANINDI, Z.**, *Osmanlı Resim Sanatı,* Ankara 2006.

BANARLI, Nihad Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,* I-II, İstanbul 1998.

BAYAR, Fatih, *Taberî'nin Tefsir Metodolojisi* (doktora tezi, 2008), Uludağ Üniversitesi SBE.

BAYRAKTAR, Nesrin, *Ebu'l-Fazl Musa bin Hacı Hüseyn el-İznikî Kasasü'l-Enbiya Tercümesi (Metin-Dizin)*, Ankara 2008.

BEKKİ, Salahaddin, "Anadolu Sahası Halk Şiirinde Kafiye: Tespitler ve Öneriler", *Millî Folklor,* sy. 78 (Ankara 2008), s. 55-67.

BİLGEN, Mehmet, *Abdullah İbn-i Abbas'ın Siyasi Hayatı* (yüksek lisans tezi, 2007), Cumhuriyet Üniversitesi SBE.

BOZKURT, Nizam, "Dörtlüklerle Peygamberler Tarihi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi,* sy. 28 (Ankara 2003), s. 193-210.

BROCKELMANN, **Carl**, "Kisâî", *İA,* İstanbul 1977, VI, 823-824.

_____, *Geschichte der Arabischen Litteratur (GAL),* I-II, Leiden 1937.

_____, "Sa'lebî", *İA,* İstanbul 1979, X, 125.

BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl, *el-Câmiu's-sahîh,* I-IV, İstanbul 1315.

CEMİLOĞLU, **İsmet**, "Kısas-ı Enbiyâ ve Türkiye Kütüphanelerindeki Kısas-ı Enbiya Nüshaları", *Türk Kültürü Araştırmaları*, XXVI/2 (Ankara 1988), s. 235-242.

_____, *14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi*, Ankara 1994.

CEVHERÎ, **İsmâîl b. Hammâd**, *es-Sıhah Tâcü'l-lüğa ve sıhâhu'l-Arabiyye,* I-VI, Kahire 1956.

CİN, **Ali**, "Rabguzi'nin Kısasü'l-Enbiya'sının Tahran Nüshası", *Turkish Studies,* V/1 (İstanbul 2010), s. 237-245.

CİRİT, **Hasan**, *Halkın İslâm Anlayışının Kaynakları: Vaaz ve Kıssacılık,* İstanbul 2002.

ÇELEBİOĞLU, Âmil, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları,* İstanbul 1998.

_____, *Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul 1994.

_____, *Muhammediye,* I-II, İstanbul 1996.

ÇELİK, **Ahmet**, "Birey ve Toplumun Islahı Açısından Kur'an Kıssaları", *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 22 (Erzurum 2004), s. 55-88.

ÇETİN, **Nihad M.**, "Ahbâr", *DİA,* İstanbul 1988, I, 486-489.

DÂRİMÎ, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. Fazl, *Sünen,* I-II, Beyrut 1987.

DEMİR, **Şehmus**, *Mitoloji, Kur'an Kıssaları ve Tarihî Gerçeklik,* İstanbul 2003.

DEYLEMÎ, Ebû Şücâʿ Şîreveyh b. Şehredâr b. Şîreveyh, *el-Firdevs bi me'sûri'l-hitâb* [thk. Muhammed Zaglul], I-V, Beyrut 1986.

DİKMEN, **Melek**, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1221 nolu Siyer-i Nebî'de Metin Minyatür İlişkisi* (doktora tezi, 2009), Ankara Üniversitesi SBE.

Edirne Bâdî Ahmed Efendi Kütüphanesi Yazma Eserler Fihristi, İSAM Ktp.,Yazmalar, nr. 11954.

el-AZZÂVÎ, Abbâs, *Târîhü'l-edebi'l-Arabî fi'l-Irâk,* I-II, Irak 1960.

el-KETTÂN, **Mennâ Halil**, *Mebâhis fî ulûmi'l-Kur'ân,* Beyrut 1993.

EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. Eş'as b. İshâk, *Kitâbü's-sünen,* I-V, Cidde 1998.

ERASLAN, **Kemal**, "Kisâî'nin Kitâbu bed'id-dünyâ ve kısasi'l-enbiyâ Adlı Eserinin İstanbul'daki Tercümeleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, sy. 18 (İstanbul 1970) s. 125-132.

ERSÖZ, Faik, *Manzum Şekliyle Peygamberler Tarihi ve Ahirete Ait Konular,* İzmir 1992.

ERŞAHİN, **Seyfettin**, "Türklerin Hz. Muhammed Hakkındaki İlk Bilgi Kaynaklarından Kısas-ı Enbiyalar: Kısas-ı Rabguzi Örneği", *Diyanet İlmî Dergi (Peygamberimiz Hz. Muhammed Özel Sayı),* Ankara 2003, s. 197-224.

eş-ŞEVKANÎ, Muhammed b. Ali, *Neylü'l-evtâr şerhu Münteka'l-ahbâr min ehâdîs-i seyyidi'l-ahyâr*, IV, Kahire 1391.

EYÜPOĞLU, **Osman**, "Günümüze Bakan Yönleriyle Peygamber Kıssaları (Sosyolojik ve Pedagojik Açıdan)", *XI. Kur'an Sempozyumu: Kur'an ve Risalet (2008),* Ankara 2009, s. 103-120.

FAYDA, Mustafa, "Abdullah b. Selâm", *DİA,* İstanbul 1988, I, 134-135.

FLEMMING, B., "Kıssa (In Older Turkish Literature)", *Encyclopaedia of Islam*, Leiden 1979, V, 193-194.

GÖRDÜK, Yunus Emre, *İmam Cafer es-Sâdık'a İsnat Edilen Tasavvufî Tefsir ve Metodu*, doktora tezi 2010, Harran Üniversitesi SBE.

GÖRGÜN, **Tahsin**, "Kur'an Kıssalarının Neliği (Mâhiyeti) Üzerine", *IV. Kur'an Haftası Kur'an Sempozyumu (1998),* Ankara 1998, s. 19-40.

GÖRMEZ, Hatice, *Hz. Âişe'nin Tefsir Rivâyetleri* (yüksek lisans tezi, 2006), Ankara Üniversitesi, SBE.

GÖZÜTOK, **Avni**, "Rabguzî, Kısasü'l-enbiyâ: XIX. Yüzyıla Ait Bir Kazan Yazması", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* XV/37 (Erzurum 2008), s. 1-30.

GÜLDAŞ, **Ayhan**, *Abdülvasi Çelebi, Halilnâme,* Ankara 1996.

GÜLEÇ, İsmail, "İsmail Hakkı Bursevî'nin *Rûhü'l-Mesnevî*'sinde Geçen Hadisler Üzerine Bir Değerlendirme", *Mevlana Araştırmaları Dergisi,* I/1 (Konya 2007), s. 121-142.

GÜLER, **Mehmet Nuri**, "Kıssa ve Hukuk", *IV. Kur'an Haftası Kur'an Sempozyumu (1998),* Ankara 1998, s. 113-144.

GÜLTEKİN, **Emine Dalkılıç**, *Âşık Edebiyatında Peygamber Kıssaları,* Isparta 2010.

GÜNALTAY, M. Şemseddin, *İslâm Tarihinin Kaynakları*, İstanbul 1991.

GÜNDÜZ, **Şinasi**, *Mitoloji ile İnanç Arasında,* Samsun 1998.

GÜRER, **Dilaver**, *Fususü'l-hikem ve Mesnevî'de Peygamberlerin Öyküleri,* İstanbul 2002.

_____, *Fususü'l-hikem ve Mesnevî'de Peygamber Öyküleri II,* Konya 2007.

HACIYEVA, **Naile**, "Rabguzî'nin Kısasü'l-Enbiyâ Eserinin Bakü Yazması", *Türk Dili,* sy. 514 (Ankara 1994), s. 292-296.

HACIZADE, **Naile**, "Ahmed Yesevî'nin Dîvân-ı Hikmet'i ve Nasıreddin Rabguzî'nin Kısasü'l-Enbiyâ İsimli Eserinin Karşılaştırmalı Dil Özellikleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* sy. 3 (Konya 1997), s. 11-18.

_____, "Nasıreddin Rabguzi'nin 'Kısasü'l-Enbiyâ' Adlı Eseri ve Onun Azerbaycan Türkçesi ile Münasebeti", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* sy. 1 (Konya 1994), s. 67-77.

HÂKİM en-NİSÂBURÎ, *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn fi'l-hadîs,* I-IV, Haydarâbâd 1342.

HALEFULLAH, **Muhammed Ahmed**, *Kur'an'da Anlatım Sanatı* (trc. Şaban Karataş), Ankara 2002.

HATİBOĞLU, **İbrahim - BİRIŞIK**, **Abdülhamit**, "İsrâiliyât", *DİA,* İstanbul 2001, XXIII, 195-202.

HAZER, **Dursun**, "Kur'ân-ı Kerîm Kıssalarının Edebî Değeri", *İslâmî İlimler Dergisi: I. Kur'an Sempozyumu (2006),* Çorum 2007, s. 205-218.

HÛFÎ, Ahmed Muhammed, *et-Taberî,* Kahire 1970.

IŞILTAN, Fikret, "Taberi", *İA,* İstanbul 1979, XI, 594-598.

İBN ABDİRABBİH, *Bedevî Arapların Özdeyiş ve Âdetleri* (çev. Erkan Avşar), İstanbul 2004.

İBN CEVZÎ, Ebü'l-Ferec Cemâleddîn Abdurrahmân b. Alî, *el-Kussâs ve'l-müzekkirîn* (thk. Ebû Hacer Muhammed Zaglul), Beyrut 1986.

İBN EBÎ ÂSIM, *el-Evâil* (thk. Ebû Hacer Muhammed Zaglul), Beyrut 1987.

İBN EBÎ ŞEYBE, *el-Musannef fi'l-ehâdîs ve'l-âsâr* (thk. Kemâl Yûsuf el-Hût), V, Beyrut 1989.

İBN KESÎR, *Muhtasaru Tefsîri İbn Kesîr* (ihtisar ve tahkik Muhammed Ali es-Sâbûnî), I-III, Beyrut 1981.

İBN MÂCE, Ebû Abdillâh Muhammed, *Sünenü İbn Mâce,* I-IV, Riyâd 1404.

İBNÜ'L-CEVZÎ, Ebü'l-Ferec Cemâleddin Abdurrahmân b. Ali, *el-İlelü'l-mütenâhiye fi'l-ehâdîsi'l-vâhiye,* I, Beyrut 1403/1983.

İMÂM MÂLİK, Ebû Abdillâh el-Asbahî, *el-Muvatta',* I-IV, Dubai 2003.

İrşâdî Bayburdî-Ağlarbaba Bayburdî, *Kısas-ı Enbiyâ* (yay. haz. Kalender Battal), Bayburt 2007.

İSMAİL HAKKI BURSEVÎ, *Tefsîrü Rûhu'l-Beyân*, IX, İstanbul 1389.

İSMAİL RUSÛHÎ ANKARAVÎ, *Minhâcü'l-fukarâ* (haz. Safi Arpaguş), İstanbul 2008

KAPAR, **Mehmet Ali**, "Eyyâmü'l-Arab", *DİA,* İstanbul 1995, XII, 14-16.

KARATAŞ, Ahmet, "Bir İnebahtı Gâzisinin Esâret Hâtıraları: Sergüzeştnâme-i Hindî Mahmûd", *Osmanlı Araştırmaları,* sy. 37 (İstanbul 2011), s. 17-48.

_____, *Sergüzeştnâme-i Hindî Mahmûd: İnebahtı Gâzîsi Hindî Mahmûd ve Esâret Hâtıraları,* İstanbul 2013.

_____, *Hindî Mahmûd Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Kısas-ı Enbiyâsının Tenkidli Metni* (doktora tezi 2011), I-III, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KÂTİB ÇELEBİ, *Keşfu'z-zunûn an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn,* I-II, Ankara 1972.

KAYA, Bayram Ali, *XVII. Asır Şairlerinden Neşati: Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Hilye-i Enbiya'sının Tenkidli Metni* (yüksek lisans tezi, 1991), Trakya Üniversitesi SBE.

KAYA, **Remzi**, "Kurân-ı Kerîm Kıssaları ve Düşündürdükleri", *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* XI/2 (Bursa 2002), s. 31-58.

KILIÇ, **Sadık**, "Kur'an ve Hadislerde Temsilî Anlatım Örnekleri", *İslâmî İlimler Dergisi,* V/1 (Çorum 2010), s. 11-40.

KÖKSAL, M. Âsım, *Peygamberler (Manzum)*, İstanbul 1999.

KUNDÛZÎ, Süleyman b. İbrahim el-Hüseynî, *Yenâbiu'l-mevedde* (nşr. Alâüddin el-A'lemî), Beyrut 1418/1997.

KURT, Hasan, "Taberî'nin Tarih Anlayışı", *İslâmî İlimler Dergisi,* sy. 2 (Çorum 2008), s. 89-103.

_____, *Taberî'nin Hayatı ve Tarihçiliği* (yüksek lisans tezi, 1991), Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.

KURUL, **Mustafa**, *İslâm Resim Sanatında Hz. İbrâhîm ve Hz. İsmâîl* (yüksek lisans tezi, 2007), Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.

MACDONALD, **D. B.**, "Kıssa", *İA,* İstanbul 1977, VI, 771-774.

MEREDITH-OWENS, G. M., "Traces of a Lost Autobiographical Work by a Courtier of Selim II", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, XXIII/3 (London 1960), s. 456-463.

MUHAMMED B. TÂHİR MAKDİSÎ, *Zahîretü'l-huffâzi'l-muharric ale'l-hurûfi'l-elfâz* (nşr. Abdurrahmân b. Abdülcebbâr el-Ferivâî), II, Riyad 1416/1996.

MUHAMMED FUÂD ABDÜLBÂKİ, *el-Mu'cemü'l-müfehres li elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, yy., 1994.

MUHİBBÜDDİN et-TABERÎ, *el-Kırâ li kāsıdi Ümmi'l-kurâ* (nşr. Mustafa es-Sekkā), Kahire 1390.

MUSTAFA b. ŞEMSEDDİN KARAHİSÂRÎ, *Ahterî-i Kebîr*, İstanbul 1242.

MÜSLİM, Ebü'l-Hüseyn el-Kuşeyrî, *Sahîh-i Müslim,* I-V, Kahire 1955.

NATANZÎ, Muhammed b. Hidâyetullah, *Nukâvetü'l-âsâr fî zikri'l-ahyâr der Târîh-i Safeviyye,* Tahran 1373 (ş).

NESÂÎ, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Ali, *es-Sünenü'l-kübrâ,* I-VI, Beyrut 1991.

ÖKTEN, **Meriç**, *Sa'lebî'nin Kısasü'l-enbiyâsı'nın XIV. Yüzyılda Türkçe Tercümesi Metin-Sözlük* (doktora tezi, 2000), İstanbul Üniversitesi SBE.

ÖZ, Şaban, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri* (doktora tezi, 2006), Ankara Üniversitesi SBE.

ÖZÇELİK, Sadettin, "Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi'ndeki Türkçe Yazmalar Katalogu", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi,* V/2 (İzmir 2005), s. 247-255.

ÖZDEMİR, **Sema**, *Tasavvuf Kültüründe Peygamberler* (yüksek lisans tezi, 2004), Uludağ Üniversitesi SBE.

ÖZTÜRK, **Mustafa**, *Kıssaların Dili,* Ankara 2010.

_____, "Bilge Kul-Musa Kıssası ve İslam Kültüründe Hızır Mitosu", *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 14-15 (Samsun 2003), s. 245-280.

PELLAT, **Ch.**, "Kıssa (The Semantic Range of Kıssa in Arabic)", *EI,* Leiden 1979, V, 185-187.

RÂGIB el-İSFAHÂNÎ, *el-Müfredât fî garîbi'l-Kur'ân,* Kahire 1970.

SAYI, **Ali**, "Kur'an'da Kıssa Kavramı Üzerine", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 9 (İzmir 1995), s. 145-196.

SOFUOĞLU, Mehmet, *Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi,* I-XVII, İstanbul 2004.

_____, *Sahîh-i Müslim ve Tercemesi,* I-VIII, İstanbul 1988.

SÖNMEZSOY, **Selahattin**, "İletişim Açısından Kur'an Kıssaları", *IV. Kur'an Haftası Kur'an Sempozyumu (1998),* Ankara 1998, s. 97-112.

ŞENER, **H. İbrahim**, "Neşâtî'nin Hilye-i Enbiyâsı" *Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 1 (İzmir 1983), s. 285-301.

ŞENGÜL, **İdris**, *Kur'an Kıssaları Üzerine,* İzmir 1994.

_____, "Kıssa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara 2002, XXV, 498-501.

ŞERÂFEDDÎN DAĞISTÂNÎ, *Menâkıb-ı Şerefiyye* (haz. H. Hasan Burkay), I-IV, Ankara 1995.

ŞİMŞEK, **M. Sait**, *Kur'an Kıssalarına Giriş,* İstanbul 1993.

TABERÂNÎ, *el-Evâil,* Beyrut 1986.

TAŞDELEN, **İshak**, *Peygamber Kıssalarının Klasik Türk Şiirine Yansımaları* (yüksek lisans tezi, 2008), Dumlupınar Üniversitesi SBE.

TATAR, **Burhanettin**, "Kur'an'da Kıssaların Temel Anlamları Üzerine Felsefî Notlar", *Milel ve Nihal,* VI/1 (İstanbul 2009), s. 99-111.

TEMİRTAŞ, Bünyamin, *Evâil ile İlgili Hadislerin Tespit ve Tenkidi* (yüksek lisans tezi, 2008), Çukurova Üniversitesi SBE.

TİRMİZÎ, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ, *el-Câmiü'l-kebîr (Sünenü't-Tirmizî),* I-VI, Beyrut 1998.

TÜMER, **Günay**, "Arâisü'l-Mecâlis" *DİA,* İstanbul 1991, III, 265-266.

_____, "Bir Türkçe Kasas-ı Enbiya", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* XXII (Ankara 1978), 397-404.

TÜTÜN, Sevgi, "Taberî Tefsiri'nde Hz. Âişe'nin Rivâyetleri ve Tefsir Metodu", *İSTEM: İslâm San'at, Tarih, Edebiyat ve Musiki Dergisi,* VIII/16 (Konya 2010), s. 99-111.

UÇAR, **Melike**, *Klasik Türk Şiirinde Peygamberler* (yüksek lisans tezi, 2006), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE.

UĞUR, **Mücteba**, "Va'z, Kıssacılık ve Hadiste Kussâs", *Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, XXVIII (Ankara 1986).

UYSAL, **Muhittin**, "Bazı Hadis Kıssaları Üzerine Mülâhazalar", *Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi,* sy. 22 (Konya 2006), s. 33-58.

ÜNAL, Saliha, *Hemmâm b. Münebbih ve Vehb b. Münebbih'in Hadis İlmindeki Yeri* (yüksek lisans tezi, 2008), Selçuk Üniversitesi SBE.

YAZICI, **Hüseyin**, "Hikâye (Arap Edebiyatı)", *DİA,* Ankara 2004, XVII, 480-485.

YAZIR, **Elmalılı M. Hamdi**, *Hak Dini Kur'an Dili,* I-IX, İstanbul 1935.

YILDIRAN SARIKAYA, Meliha, *Türk-İslâm Edebiyatında Hz. Ali* (doktora tezi, 2004), Marmara Üniversitesi SBE.

YILDIRIM, **Suat**, "Kur'ân-ı Kerîm'de Kıssalar", *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi,* sy. 3 (Ankara 1979), s. 37-63.

YILMAZ, **Emine- DEMİR**, **Nurettin**, "Kısas-ı Enbiya'dan Eski Anadolu Türkçesinin Sözvarlığına Katkılar I", *International Journal of Central Asian Studies (Talat Tekin Armağanı),* sy. 13 (Korea 2009), s. 495-517.

_____, "Özer, Şerife (2008), Die nominale Wortbildung im Altosmanischen. Am Beispiel der Übersetzung von Talabis Qisas al-Anbiya aus dem 14. Jahrhundert (Turcologica 73). Wiesbaden: Harrassowitz-Verlag", *Bilig,* sy. 49 (Ankara 2009), s. 231-240.

_____, "Sa'lebî'nin Kitâbu arâisi'l-mecâlis fî kısasi'l-enbiyâ'sının Anadolu Sahasında Yapılmış Çevirileri", *Journal of Turkish Studies (Cem Dilçin Armağanı)*, XXXIII/II (Cambridge 2009), 357-370.

YILMAZ, **Emine**, "Bir Sa'lebî Çevirisi: Kısas-ı Enbiya TDK Nüshası*", International Journal of Central Asian Studies (Mustafa Canpolat Armağanı)*, sy. 10/1 (Seoul [Korea] 2005), s. 1-8.

ZEBÎDÎ, **Muhibbüddîn Ebü'l-feyz Muhammed Murtazâ**, *Tâcü'l-arûs min cevâhiri'l-kāmûs,* IV, Kahire 1306.

ZUHAYLÎ, Muhammed, *el-İmâm et-Taberî,* Dımaşk 1990.

ZÜBEYDÎ, **Zeynüddîn Ahmed b. Abdillatîf**, *Muhtasaru Sahîhi'l-Buhârî,* I-II, Beyrut 1985.